ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΛΕΞΙΚΟ
ΤΗΣ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100 - 1669
ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΗ'
προβιδιάζω – ραβέντι

Συνταγμένος από Ομάδα Συνεργατών
Υπό τη διεύθυνση του
Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2012

ΛΕΞΙΚΟ

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100-1669

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΛΕΞΙΚΟ

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100-1669

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΗ'

προβιδιάζω – ραβέντι

Συνταγμένος από τους

Μ. ΚΕΣΟΓΛΟΥ, Π. ΜΑΥΡΙΔΟΥ
Π. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΙΔΟΥ, Δ. ΜΠΑΓΚΑΒΟ
ΑΙΚ. ΜΥΤΟΥΛΑ, ΧΑΡ. ΠΑΣΣΑΛΗ
Β. ΦΥΤΩΚΑ

&

ΑΝΤ. ΒΕ, ΕΙΡ. ΧΙΟΝΙΔΟΥ
Π. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ, Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Υπό τη διεύθυνση του
Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2012

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Καραμαούνα 1 - Πλατεία Σκρα, 551 32 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
τηλ.: 2310-459101-459106, fax: 2310-459107
e-mail: centre@komvos.edu.gr
http://www.komvos.edu.gr
http://www.greek-language.gr

Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου
«Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας 1100-1669 του Εμμανουήλ Κριαρά»:
Καθηγητής **Ι.Ν. Καζάζης**

ISBN 978-960-7779-53-3

Τυπώθηκε από την Πελαγία Ζήτη & Σία στη Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ vii

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ 1
α') επώνυμων 1
β') αγώνυμων 1
Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ 2
α') ελληνόγλωσσων 3
β') ξενόγλωσσων 4
Γ' ΛΕΞΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΡΙΩΝ 5
α') ελληνόγλωσσων 5
β') ξενόγλωσσων 5
Δ' ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ 7
Ε' ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ 7

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΤΟΜΟΥ 8

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ 9

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ 9
α') με ελληνικό τίτλο 9
β') με ξένο τίτλο 15
Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ 16
α') ελληνόγλωσσων 16
β') ξενόγλωσσων 19
Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ, ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ 21
α') σε ελληνική γλώσσα 21
β') σε ξένη γλώσσα 23
Δ' ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ 25
Ε' ΛΕΞΙΚΩΝ 25
α') ελληνόγλωσσων 25
β') ξενόγλωσσων 27
ΣΤ' ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ 28

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ 31

ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ 35

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ
ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ 360

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Στον ΙΗ' τόμο ισχύουν οι γενικές ρυθμίσεις που εκτέθηκαν στους προηγούμενους τόμους ΙΕ', ΙΣΤ', ΙΖ'. Οι συνεργάτες συμμετείχαν σε όλες τις εργασίες ισότιμα· κάποιοι βέβαια με μικρότερα μερίδια έργου ή για λιγότερο χρόνο - —εξού και η αλφαβητική αλλά και διακριτή αναγραφή των ονομάτων στην εσωτερική σελίδα τίτλου.

Αναλυτικά, η συμβολή των συνεργατών στα στάδια σύνταξης του τόμου έχει ως εξής:

(α) Στη σύνταξη συνεργάστηκαν κυρίως οι: Αντ. Βε, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χαρ. Πασσαλής, Β. Φυτώκα και Ειρ. Χιονίδου.

(β) Για λιγότερο χρόνο οι: Π. Μιχαλοπούλου, Ν. Παπαγεωργίου[1].

(γ) Στου συνταγμένου υλικού την τελική ανάγνωση, όπου συναιρούνται η προθεώρηση και η τελική θεώρηση, εργάστηκαν οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χαρ. Πασσαλής και Β. Φυτώκα.

Απαριθμούνται και οι προ- ή μετασυντακτικές λεξικογραφικές εργασίες, όλες σημαντικές και απαραίτητες, που διεκπεραιώθηκαν με το ίδιο υψηλό αίσθημα σχολαστικής ευθύνης:

(α) στη λημματογράφηση - εκκαθάριση του Αρχείου εργάστηκαν οι: Α. Δεληγιαννοπούλου, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Αικ. Μυτούλα και Χαρ. Πασσαλής,

(β) στην παραβολή παραθεμάτων και παραπομπών του σημασιολογικού και του τυπολογικού τμήματος οι: Αντ. Βε, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Π. Μιχαλοπούλου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Ν. Παπαγεωργίου, Β. Φυτώκα και Ειρ. Χιονίδου,

(γ) στην επιλογή αποδελτιωτέου υλικού από νέες εκδόσεις κειμένων και μελέτες οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα και Χαρ. Πασσαλής,

---

1 Λιγοστά άρθρα συνέταξαν και οι Α. Δεληγιαννοπούλου και Γ. Ποιμενίδης. Την κατ' άρθρο και κατά στάδια επεξεργασίας συμμετοχή εκάστου βλέπε στον «Αναλυτικό Πίνακα Επεξεργασίας Λημμάτων κατά Συνεργάτη» στο τέλος του τόμου.

γράφους, προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες στη σύνταξη του έργου και, στη συνέχεια, γίνονται η καλύτερη γέφυρα μεταξύ επιστήμης και εκπαίδευσης. Η ευγνωμοσύνη του Προέδρου και του Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΕΓ απέναντι στους υπουργούς που η θητεία τους ευεργέτησε την ετοιμασία του παρόντος τόμου είναι βαθύτατη.

Η συνεργασία και η εκτυπωτική επιμέλεια του Οίκου Ζήτη είναι όπως πάντα υποδειγματική.

Ι. Ν. Καζάζης

Πρόεδρος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου

(δ) στην αποδελτίωση του νέου υλικού οι: Αντ. Βε, Ν. Παπαγεωργίου και Ειρ. Χιονίδου,

(ε) στη βιβλιογράφηση οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χαρ. Πασσαλής, Ν. Παπαγεωργίου και Β. Φυτώκα,

(στ) στην ανάγνωση της τελικής εκδοχής των άρθρων και στον έλεγχο των τυπογραφικών δοκιμίων συμμετείχαν οι: Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Π. Μιχαλοπούλου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Ν. Παπαγεωργίου και Ειρ. Χιονίδου.

(ζ) Εκτός από τον Ι.Ν. Καζάζη, στη συνολική κριτική ανάγνωση πήρε μέρος ο Χαρ. Πασσαλής.

Με τα διοικητικά και οικονομικά θέματα του Γραφείου Κριαρά ασχολήθηκε η Π. Μιχαλοπούλου. Με την εκπαίδευση των νέων συναδέλφων οι Π. Μαυρίδου και Δ. Μπάγκαβος. Η εποπτεία της λειτουργίας του συστήματος ηλεκτρονικής σύνταξης και μορφοποίησης του Λεξικού ανήκει στον Αλέξη Πασχαλίδη και τη Μ. Κεσόγλου.

Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στους συναδέλφους: Hans Eideneier, Χαράλαμπο Συμεωνίδη, Κωνσταντίνο Μηνά, Τάσσο Καπλάνη, Αικατερίνη Τικτοπούλου, Ιωάννη Στεφανή, Θεοχάρη Παζαρά, Francesca Paola Vutturo, στο φιλόλογο κο Σωκράτη Κουγέα, στο συγγραφέα Στάθη Ασημάκη καθώς και στο μεταπτυχιακό φοιτητή Χριστόδουλο Χριστοδούλου για δωρεά πρόσφατων εκδόσεών τους. Το ίδιο και στο Ίδρυμα Μιχελή, στο Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, στην Ακαδημία Αθηνών και στο Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, για τις εκδόσεις τους που μας διέθεσαν με προθυμία. Στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων — και ιδίως στην κ. Ελένη Γκαλίτσιου — για την ψηφιοποίηση του δυσεύρετου παλαιτύπου «Των Εκκλησιών της Βελγικής Χριστιανική και Ορθόδοξος Διδασκαλία και Τάξις». Επίσης στον καθηγητή Χρήστο Τζιτζιλή για τη συνδρομή του στο λήμμα *προφίλι*. Εξίσου θερμές είναι οι ευχαριστίες του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας προς το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών για τη σταθερή συνεργασία στον τομέα των βιβλιογραφικών διευκολύνσεων, αλλά και προς τη Σύγκλητο και τις πρυτανικές αρχές του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για τη συνέχιση της επί μακράν σειράν ετών ετήσιας χορηγίας του ΑΠΘ προς το Λεξικό Κριαρά.

Εντελώς ιδιαίτερα πρέπει να μνημονευθεί η αμείωτη συμβολή του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο συνεχίζει να αποσπά εκπαιδευτικούς στο Γραφείο του Λεξικού, οι οποίοι, μετεκπαιδευόμενοι σε έμπειρους λεξικο-

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εδώ καταχωρίζονται τα βιβλιογραφικά στοιχεία δημοσιευμάτων (εκδόσεων κειμένων και πραγματειών, λεξικών και γλωσσαρίων, περιοδικών, πρακτικών συνεδρίων και αφιερωμάτων) που είδαν το φως μετά τη δημοσίευση του δέκατου έβδομου τόμου του Λεξικού ή που δεν είχαν παλαιότερα βιβλιογραφηθεί. Τα δημοσιεύματα αυτά στην αρίθμησή τους συνεχίζουν το τελευταίο αριθμημένο δημοσίευμα της βιβλιογραφίας του δέκατου έβδομου τόμου του Λεξικού. Δεν αριθμούνται τα λεξικά και τα γλωσσάρια, τα περιοδικά και τα πρακτικά συνεδρίων, καθώς και τα αφιερώματα σε ερευνητές.

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α΄) επώνυμων

4317. Διακρούσης Ανθιμος, (Ακάκιος). Ο Κρητικός πόλεμος. Διήγησις διά στίχων του δεινού πολέμου του εν τη νήσω Κρήτη γενομένου... Κριτική έκδοση - εισαγωγή, σχόλια, γλωσσάριο και ευρετήριο: Στέφανος Κακλαμάνης, Αθήνα, ΜΙΕΤ [Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, 11], 2008.

4317α. Ιωακείμ Κύπριος. Κρητικός πόλεμος. Ioakeim Kyprios' Struggle. A narrative poem on the "Cretan war" of 1645-1669. Editio princeps: Tassos A. Kaplanis, Λευκωσία, Cyprus Research Centre [Texts and Studies in the history of Cyprus, LXVII], 2012.

4318. Κορνάρος Βιτσέντζος. Ερωτόκριτος. Κριτική Έκδοση, εισαγωγή, σημειώσεις, γλωσσάριο: Στυλιανός Αλεξίου. Πέμπτη έκδοση βελτιωμένη [Φιλολογική Βιβλιοθήκη, 3], Αθήνα, Ερμής, 2008

4319. Ροδινός Νεόφυτος. Βίος ή μαρτύριον του εν αγίοις πατρός ημών Ιγνατίου αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως γραμμένος ελληνικά από Νικήταν Δαβίδ τον Παφλαγόνα και γυρισμένος εις την απλήν γλώσσαν υπό Νεοφύτου Ροδινού του Κυπρίου. Επιμέλεια: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης - Χαράλαμπος Μεσσής [Πηγές της Κυπριακής Γραμματείας και Ιστορίας, 106], Αθήνα, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών - Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 2008.

4320. Croce Giulio Cesare. Le sottilissime astuzie di Bertoldo, Milano, Editore Silvio Berlusconi, 1994.

β΄) ανώνυμων

4321. Αίσωπος. Äsop - Der frühneugriechische Roman. Einführung, Übersetzung, Kommentar, Kritische Ausgabe von Hans Eideneier [Serta Graeca - Beiträge zur Erforschung griechischer Texte, 28], Wiesbaden, Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2011.

4322. Ανακάλημα της Κωνσταντινόπολης. Επιμέλεια: Εμμ. Κριαράς. Επίμετρο: Γ. Κεχαγιόγλου [Παλιότερα κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 4], Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, 2012.

4323. Βαρλαάμ και Ιωάσαφ. Το κείμενο της πρώτης γνωστής δημώδους παραλλαγής του μυθιστορήματος *Βαρλαάμ και Ιωάσαφ*. Έκδοση: Πάνος Βασιλείου (Ελλην. 53, τεύχ. 1, 2003, 49-69).

4324. Βέλθανδρος και Χρυσάντζα. Historia extraordinaria de Beltandro y Crisanza. Estudio preliminar, texto griego, traducción, notas y comentarios: José M. Egea [Biblioteca neogriega - Serie Bilingüe de Textos Griegos Medievales, 1], Γρανάδα, Athos-Pergamos, 1998.

4325. Η Βοσκοπούλα. α' έκδοση, Βενετία, 1627.

4326. Βυζαντινή Ιατρική Επιστολή για τη θεραπεία της ποδάγρας. Έκδοση: Αιμ. Μαυρουδής-Σ. Κοτζάμπαση (Ελλην. 57, τεύχ. 2, 2007, 271-317, κείμ. 277-280).

4327. Γιατροσόφια 16ου αιώνα. Λαμπρινή Μάνου, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2008.

4328. Ο Έπαινος των γυναικών. La Lode del donne. Edizione, traduzione e commento a cura di Francesca Paola Vuturo [L' Armilla Collana di studi storici, 7], Caltanissetta, Edizioni Lussografica, 2011.

4329. Ο Κάτης και ο Μποντικός. Κριτική έκδοση, εισαγωγή, σχόλια, γλωσσάριο: Κατερίνα Τικτοπούλου, Ηράκλειο, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, 2010.

4330. Ο Κάτης και ο μποντικός. Εισαγωγή και έκδοση κειμένου: Cristiano Luciani. Μετάφραση και επίμετρο: Γιώργος Κεχαγιόγλου [Παλιότερα κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 2], Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, 2011.

4331. Ο Κώδικας Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα. Στάθης Πελαγίδης, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2001.

4332. Ονειροερμηνείες - Ονειρολύσεις 16ου αιώνα. Λαμπρινή Μάνου, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, 2008.

4333. Προσκυνητάρια του αγίου και θεοβαδίστου όρους Σινά από δέκα ελληνικά χειρόγραφα 16ου-17ου αι.. Έκδοση: Σωτήριος Καδάς, Αθήνα, Εκδόσεις Ιδρύματος Όρους Σινά, 2003.

4334. Πτωχολέων. Επιμέλεια: Γιώργος Κεχαγιόγλου [Παλιότερα κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, 3], Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, 2011.

4335. Πτωχοπρόδρομος. Κριτική έκδοση: Hans Eideneier, με σχέδια του Αλέκου Φασιανού [Συμβολές στις Επιστήμες του Ανθρώπου], Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2012.

4336. Συναξάριον του τιμημένου γαδάρου. Ανάλυση, έκδοση και γλωσσάριο: Urlich Moennig (BZ 102/1, 2009, 109-166, κείμ. 138-166).

4337. Historia imperatorum, parte seconda: a) Da Diocleziano ad Anastasio, b) Da Anastasio a Irene, c) Da Niceforo I a Leone Foca. Introduzione, testo critico, versione italiana, note e indici a cura di Francesca Iadevaia, Messina, Edizioni Dr. Antonino Sfameni, 2005, 2006, 2008.

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Καταχωρίζονται εδώ μελέτες που μας έδωσαν συμπληρωματικό ερευνητικό υλικό. Ξεχωριστός πίνακας δημοσιευμάτων που μας έδωσαν έγγραφα χρήσιμα στην έκδοση του Λεξικού δεν καταρτίστηκε. Τα κείμενα αυτά μνημονεύτηκαν στον πίνακα πραγματειών (και όχι κειμένων). Γραμματολογικές μελέτες καταχωρίστηκαν μόνο αν μας έδωσαν άφθονα στοιχεία στενού φιλολογικού χαρακτήρα ή αν περιέλαβαν παρατηρήσεις σχετικές με τη μορφή των κειμένων. Δημοσιεύματα ξένων μελετητών σε ελληνική γλώσσα μνημονεύτηκαν κάτω από το μεταγραμμένο όνομα του ξένου μελετητή. Πάντως, προκειμένου για ερευνητές που δημοσιεύουν μελέτες τους σε γλώσσα που δεν είναι μητρική τους έγιναν παραπομπές από τη μία μορφή του ονόματος προς την άλλη.

α') ελληνόγλωσσων

ΑΪΝΤΕΝΑΪΕΡ (= EIDENEIER H.)

4338. Από το «*αναγιγνώσκω*» στο «*διαβάζω*». Συμβολή στη διαχρονική σημασιολογία. (Φιλόλογος 142, 2010, 619-625).

4339. Ο κοσκινάς και οι ματσούκες του (Άνθη φιλίας, 349-353).

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΑΙΚ.

4340. Ανέκδοτα έγγραφα της Κυπριακής Ιστορίας από το Κρατικό Αρχείο της Βενετίας, τόμος Γ' (1518-1529) [Πηγές και Μελέτες της Κυπριακής Ιστορίας, XXX], Λευκωσία, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 1999.

ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.

4341. Καταγραφή και μελέτη του παραδοσιακού γλωσσικου ιδιώματος της Σάμου (Άνθη φιλίας, 381-394).

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ Ι.

4342. Παροιμίαι Δημώδεις συλλεγείσαι και ερμηνευθείσαι υπό Ι. Βενιζέλου, πρώτη έκδοση 1867, ανατύπωση: Αθήνα, Εκδόσεις Επικαιρότητα.

ΒΛΑΧΟΥ Ν.

4343. Επιστολές των οικουμενικών πατριαρχών προς τους μεγάλους πρωτοπαπάδες της Κέρκυρας (17ος-18ος αι.). Επιστημονική επιμέλεια έκδοσης: Ελένη Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη, Αγαμέμων Τσελίκας [Πηγές της Επτανησιακής Ιστορίας, 5], Κέρκυρα, Τμήμα Ιστορίας Ιονίου Πανεπιστημίου, Εκδόσεις Ιόνιου Πανεπιστημίου, 2009.

ΒΟΪΓΚΤ Β. (=VOIGT W.)

4344. Στα ίχνη μιας απώλειας: Τι έγινε με το αρχαίο επίθετο *δολιχός*; (Άνθη φιλίας, 219-234).

ΘΑΒΩΡΗΣ Α.

4345. Το προδρομικό: ...*και ωσάν εσέναν έχει* (Άνθη φιλίας, 355-368).

ΚΑΠΛΑΝΗΣ Τ.

4346. Νέα λογοτεχνία, νέα ταυτότητα: Στέφανος Σαχλίκης (14ος αι.), ο πρώτος επώνυμος συγγραφέας της νεοελληνικής λογοτεχνίας (Πρακτικά Δ' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών, Γρανάδα, 9-12 Σεπτεμβρίου 2010, τόμ. Β', 491-511, επιμέλεια: Κ. Α. Δημάδης, Αθήνα, Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών, 2011).

ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ Τ.

4347. Ακολουθία του ανόσιου τραγογένη Σπανού, χαρακτήρας και χρονολόγηση, μια ερμηνευτική προσέγγιση [Μεταβυζαντινά Κείμενα και Μελέτες, 2], Θεσσαλονίκη, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, 2010.

4348. Μεσαιωνικά και Νεοελληνικά Μελετήματα, ανατύπωση δημοσιευμάτων του για την προσφορά του στο Κ.Β.Ε., Θεσσαλονίκη, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, 2010.

ΚΑΡΑΝΤΖΟΛΑ Ε.

4349. Διαλεκτική διαφοροποίηση της πρώιμης νέας ελληνικής: Η μαρτυρία κρητικών νοταριακών εγγράφων (Άνθη φιλίας, 249-266).

ΚΑΡΑΠΟΤΟΣΟΓΛΟΥ Κ.

4350. Ετυμολογικά στο πέμπτο τεύχος του Lexikon zur byzantinischen Gräzität (Ελλην. 57, τεύχ. 2, 2007, 371-391).

4351. Ετυμολογικά της Νεοελληνικής (Άνθη φιλίας, 179-195).

ΚΑΡΠΟΖΗΛΟΣ Α.

4352. Ακούφιον (Άνθη φιλίας, 197-200).

ΚΑΤΣΟΓΙΑΝΝΟΥ Μ.

4353. Διαλεκτικά Λεξικά της Νέας Ελληνικής (Γλώσσης χάριν, 649-663).

ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ Γ.

4354. Για τον Wim F. Bakker και τον Arnold F. van Gemert: δεξίωση των διόσκουρων ολλανδών νεοελληνιστών (Ελλην. 57, τεύχ. 1, 2007, 127-144).

4355. Βιβλιοκρ. του: Διογένους Παιδιόφραστος διήγησις των ζώων των τετραπόδων. Κριτική έκδοση με Εισαγωγή, Μετάφραση και Γλωσσάριο του Μανόλη Παπαθωμόπουλου [Λόγος Ελληνικός, 6], Αθήνα, Εκδόσεις «Αλήθεια», 2010 (Ελλην. 61, τεύχ. 1, 2011, 130-139).

ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΛΟΣ Ν.

4356. Διάλεκτοι και ιδιώματα της Νέας Ελληνικής (τρίτη έκδοση), Αθήνα, Εκδόσεις Γρηγόρη, 2001.

ΚΟΥΓΕΑΣ Σ.

4357. Η Μάνη στα αρχεία της Βενετίας (1570-1572 και 1692-1699) και ο ιππότης Λιμπέριος Γερακάρης (1689-1711). Συλλογή εγγράφων Σ. Κουγέα - Κ. Μέρτζιου, Αθήνα [Βιβλιοθήκη Γενικών Αρχείων του Κράτους, 36], Εκτύπωση: «Στοιχειάγρα», 2012.

ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΟΥ Β.Α.

4358. Εκκλησιαστικά αξιώματα και υπηρεσίες στην πρώιμη και μέση βυζαντινή περίοδο [Forschungen zur byzantinischen Rechtsgeschichte Athener Reihe, 8], Αθήνα, Α. Σάκκουλας, 1996.

ΜΑΝΩΛΕΣΣΟΥ ΙΩ

4359. Γλωσσικές Επαφές στον Ελληνικό Μεσαίωνα: η αντωνυμία *ο οποίος* (Γλώσσης χάριν, 255-266).

ΜΠΑΣΕΑ-ΜΠΕΖΑΝΤΑΚΟΥ ΧΡ.

4360. Διαλεκτικά στοιχεία σε ιδιωτικά έγγραφα (μέσα του 16ου - αρχές του 19ου αι.) από τη Δ. Μάνη (Άνθη φιλίας, 279-291).

ΜΩΥΣΙΑΔΗΣ Θ.

4361. Ετυμολογία. Εισαγωγή στη Μεσαιωνική και Νεοελληνική Ετυμολογία, [Γλώσσα-Κείμενο-Επικοινωνία], Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2005.

ΟΡΛΑΝΔΟΣ Α.

4362. Μοναστηριακή Αρχιτεκτονική. Κείμενον και σχέδια. Β' έκδοση, Αθήνα, 1958.

ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ Σ.

4363. Γυναίκες και γάμος στην Κέρκυρα (1600-1864). Έμφυλες σχέσεις και οικονομικές δραστηριότητες. Επιστημονική επιμέλεια: Ελένη Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη, Κέρκυρα, 2008.

ΠΟΥΧΝΕΡ (= PUCHNER W.)

4364. Ανθολογία Νεοελληνικής Δραματουργίας. Τόμος Α': Από την Κρητική Αναγέννηση ως την επανάσταση του 1821, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2006.

ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ Ι.

4365. Κοινά γλωσσικά στοιχεία στα ομηρικά έπη και στη νέα ελληνική, αμάρτυρα στην αττική πεζογραφία, Αθήνα, Σύλλογος προς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων, 2003.

ΣΤΑΥΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Σ.

4366. Η παρουσία της Ελένης στο ανώνυμο κρητικό ποίημα *Παλαιά και Νέα Διαθήκη* (τέλη 15ου αι. - αρχές 16ου αι.) (Ελλην. 61, τεύχ. 1, 2011, 47-58).

4367. Φαντασιακό και ποιητική ρητορική στα βυζαντινά δημώδη ερωτικά μυθιστορήματα (ΕΕΦΣΠΘ, (περ. β', τεύχ. Φιλ.) 11, 2004-2008, 21-51).

ΣΤΕΦΑΝΗΣ Ε. Ι.

4368. Νεοφυτικά πυκτίδια, συμπληρώματα και σημειώματα στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου [Εγκλειστριωτικά Ανάλεκτα, 3], Πάφος, Εκδόσεις Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου, 2012.

4369. Δύο ζεύγη λέξεων από τα κυπριακά τυπικά των αρχών του 13ου αιώνα: στρατοκόπος - μωκερίτης, πλεκτάνη - πλοκή (Ελλην. 61, τεύχ. 1, 2011, 101-105).

ΤΡΑΠΑΛΗΣ Γ.

4370. Λεξικογραφικοί χαρακτηρισμοί στα νεοελληνικά λεξικά: τυπολογία και συγκριτική εξέταση (Γλώσσης χάριν, 664-678).

ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ Ξ.

4371. Άπαντα: Κύπρια έπη, Κυπριακή Λαογραφία, Κύπρια λαογραφικά σπουδάσματα, Ιστορία της Λεμεσού. Επιμέλεια: Θεόδωρος Παπαδόπουλος [Κυπριολογική Βιβλιοθήκη, 7], Λευκωσία, Εκδόσεις Επιφανίου, 2000.

ΧΕΝΡΙΧ (=HENRICH G.-ST.)

4372. Εικασίες για τη διόρθωση χωρίων του Γ. Χορτάτση και της Παλαιάς και Νέας Διαθήκης (Πεπρ. ΔΚρ.Σ. Γ', Β3, Χανιά, 2006, 307-328).

4373. Εξελληνισμός τοπωνυμίων σλαβικού ετύμου στη Βορειοδυτική Ελλάδα και μία νεότερη ελληνική τάση ανομοίωσης (Άνθη φιλίας, 105-123).

4374. Ποιος έγραψε το αρχικό κείμενο της Παλαιάς και Νέας Διαθήκης (τέλη 15ου αι.) και γιατί χρησιμοποίησε το λατινικό αλφάβητο; (Πρακτικά Δ' Ευρωπαικού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών, Γρανάδα, 9-12 Σεπτεμβρίου 2010, τόμ. Γ', 139-158. Επιμέλεια: Κ. Α. Δημάδης, Αθήνα, Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών, 2011).

4375. Στοιχεία σημερινών κρητικών ιδιωμάτων τεκμηριωμένα ήδη στην κρητική λογοτεχνία (Cret. St. 6, 1998, 89-108).

4376. «O VICHIENDIOS O KORNAROS» Κρυπτοσφραγίδες *Ερωτόκριτου* και *Θυσίας* (Ελληνικά 60, τεύχ. 1, 2010, 193-209).

ΧΟΦΜΑΝ - ΝΤΕΜΠΡΟΥΝΕΡ - ΣΕΡΕΡ (= HOFFMAN O. - DEBRUNNER A. - SCHERER A.)

4376α. Ιστορία της ελληνικής γλώσσας. Α' τόμος: Ως το τέλος της κλασικής εποχής, Β' τόμος: Βασικά ζητήματα και γνωρίσματα της μετακλασικής Ελληνικής. Μετάφραση: Χαράλαμπου Π. Συμεωνίδη, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αφών Κυριακίδη, 1983.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΟΥ Λ.

4377. Από τον ιπποτικό έρωτα του Μεσαίωνα στην τυπολογία του δημώδους τραγουδιού. Αφηγηματικές δομές στα εκατόλογα της Αγάπης (Η περίπτωση της κυπριακής παραλλαγής) (Άνθη φιλίας, 427-440).

β') ξενόγλωσσων

BETTS G.-GAUNTLETT ST.-SPILIAS TH.

4378. Erotokritos. A translation with introduction and notes [Byzantina Australiensia, 14], Μελβούρνη, Australian Association for Byzantine Studies, 2004.

BORTONE P.

4379. Greek Prepositions from Antiquity to the Present [Oxford Linguistics], Νέα Υόρκη, Oxford University Press, 2010.

EIDENEIER H.

4380. Byzantinische Fürstenspiegelei im neugriechischen Äsoproman (Polis-Provinz, 719-748).

EVANS T.V.

4381. Verbal Syntax in the greek Pentateuch. Natural greek usage and hebrew interference, Νέα Υόρκη, Oxford, 2007.

HENRICH G. S.

4382. Βιβλιοκρ. του: E. Trapp, Lexikon zur byz. Gräzität. 1. Fasz. (BZ 100, 2007, 226-228).

4383. Die Kryptosphragis bei einigen byzantinischen Dichtern (Polis-Provinz, 649-661).

PANAGIOTIDIS-NIEHOFF J.

4384. Übersetzung und Rezeption, Die byzantinisch-neugriechischen und spanischen Adaptionen von Kalīla wa-Dimna [Serta Graeca, 18], Wiesbaden, Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2003.

PHILIPPAKI-WARBURTON, NICOLAIDIS K., SIFIANOU M.

4385. Themes in greek linguistics, papers from the first international conference on greek linguistics, Reading, Septemper 1993 [Amsterdam studies in the theory and history of linguistic science, series IV-Current Issues in Linguistic Theory, 117], Αμστερνταμ - Φιλαδέλφεια, John Benjamins Publishing Company, 1994.

PORTER E. ST.

4386. Verbal aspect in the Greek of the New Testament, with reference to tense and mood, Νέα Υόρκη, Peter Lang, 2003.

RUGE H.

4387. Morphologisches Recycling in byzantinischer Zeit. Vom Perfekt Aktiv zum Aorist Nichtaktiv (Polis-Provinz, 639-648).

TRAPP E.-SCHÖNAUER S.

4388. Lexicologica byzantina, Beiträge zum Kolloquium zur byzantinischen Lexikographie (Bonn, 13-15 Juli 2007) [Super alta perennis Studien zur Wirkung der Klassischen Antike, 4], Βόννη, Bonn University Press, 2008.

Γ' ΛΕΞΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΡΙΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

Δελιόπουλος Δ.Θ., Το Ρουμλουκιώτικο Ιδίωμα, Αλεξάνδρεια Ημαθίας, Εκδόσεις Κορνηλία Σφακιανάκη, 2008.

Ευγενίδης Ηρ.Α., Παγγαιορείτικη Γλωσσογραφία, Το γλωσσικό ιδίωμα της Πρώτης Σερρών και των άλλων χωριών της βορεινής πλευράς του Παγγαίου, Θεσσαλονίκη, 2004.

Καλοπίση-Βέρτη Σ. και *Παναγιωτίδη-Κεσίσογλου Μ.*, Πολύγλωσσο Εικονογραφημένο Λεξικό Όρων της Βυζαντινής Αρχιτεκτονικής και Γλυπτικής, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2010.

Κολτσίδας Αντ.Μ., Γραμματική και Λεξικό της Κουτσοβλαχικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Α/φοί Κυριακίδη, 1978.

Κουβέλης Μπ., Λεξιλόγιο του Ξηρομέρου, επίμετρο: ιδιωματικές εκφράσεις, γλωσσικές γραμματικές και άλλες ιδιαιτερότητες, Αθήνα, 1999.

Μπαμπινιώτης Γ.Δ., Ετυμολογικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Αθήνα, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., 2010.

Νικολαΐδης Κ., Ετυμολογικόν Λεξικόν της Κουτσοβλαχικής Γλώσσης, Αθήνα, εκδόσεις Π.Δ. Σακελλαρίου, 1909, Αθήνα, φωτοτυπική ανατύπωση, εκδόσεις Πελεκάνος, 1999.

Συμεωνίδης Χ.Π., Ετυμολογικό λεξικό των νεοελληνικών οικωνυμίων, Λευκωσία - Θεσσαλονίκη, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, 2010.

β') ξενόγλωσσων

Cunningham Ian C., Synagoge Συναγωγή λέξεων χρησίμων, Texts of the original version and of MS.B [Sammlung griechischer und lateinischer Grammatiker, 10], Βερολίνο-Νέα Υόρκη, Walter de Gruyter, 2003.

Δ' ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Ελληνική Οικονομική Ιστορία ΙΕ'-ΙΘ' αιώνας, Ασδραχάς Ι. Σπύρος με τη συνεργασία των: Ν.Ε. Καραπιδάκη, Όλγας Κατσιαρδή -Hering, Ευτυχίας Δ. Λιάτα, Άννας Ματθαίου, Michel Sivignon, Traian Stoianovich τόμοι Α', Β' (Τεκμήρια, επιμέλεια: Ευτυχία Δ. Λιάτα), Αθήνα, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, 2003.

Οικονομική Ιστορία του Βυζαντίου από τον 7ο έως τον 15ο αιώνα, γενική εποπτεία: Αγγελική Ε. Λαΐου, επιστημονική επιτροπή: Cécile Morrison και Χαράλαμπος Μπούρας - Νίκος Οικονομίδης και Κωνσταντίνος Πιτσάκης, τόμοι Α', Β', Γ', Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2006.

Zwischen Polis, Provinz und Peripherie, Beiträge zur byzantinischen Geschichte und Kultur, Herausgegeben von Lars M. Hoffmann unter Mitarbeit von Anuscha Monchizadeh [Mainzer Veröffentlichungen zur Byzantinistik, 7], Wiesbaden, Harrassowitz Verlag, 2005.

Ε' ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ

Άνθη φιλίας, Τιμητικό αφιέρωμα στον καθηγητή Κωνσταντίνο Μηνά, επιμέλεια: Γ. Παπαντωνάκης, Αθήνα, Διεθνές Κέντρο Λογοτεχνών και Μεταφραστών Ρόδου «Κύματα των τριών θαλασσών», 2005.

Γλώσσης χάριν, Τόμος αφιερωμένος από τον Τομέα Γλωσσολογίας στον καθηγητή Γεώργιο Μπαμπινιώτη, Επιστημονική επιμέλεια: Α. Μόζερ, Α. Μπακάκου-Ορφανού, Χ. Χαραλαμπάκης, Δ. Χειλά-Μαρκοπούλου, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2008.

Παιδεία και Πολιτισμός στην Κρήτη, Βυζάντιο - Βενετοκρατία, Μελέτες αφιερωμένες στον Θεοχάρη Δετοράκη, επιμέλεια: Ιωάννης Βάσσης - Στέφανος Κακλαμάνης - Μαρίνα Λουκάκη, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης - Εκδόσεις Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Κρήτης, 2008.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΟΓΔΟΟΥ ΤΟΜΟΥ

α') Ελλήνων

Αγαπητός Π.	3980, 4181
Αγγέλου Α.	3936α
Ακανθόπουλος Π.	3935
Αλεξίου Στ.	3941
Αργυρίου Α.	3933
Ασδραχάς Σ.	3963
Βασιλείου Π.	3972, 3999
Γαρίτσης Κ.	3950, 3951
Δανέζης Γ.	3985, 3997
Δέδες Δ.	3946
Δετοράκης Θ.	3960
Δημητρουλόπουλος Χ.	3976
Δουλαβέρα Β.	3969
Δρακάκης Μ.	4174
Ηλιούδης Γ.	3953, 3954
Κακλαμάνης Στ.	3949, 3985, 4170, 4317
Κακουλίδη-Πάνου Ε.	3929, 3936, 3956, 3959, 4264
Καπλάνης Τ.	4318
Καραναστάσης Τ.	3963
Κατσαρός Β.	3970
Κεχαγιόγλου Γ.	4165, 4166, 4182, 4334
Κοτζαγεώργης Φ.	3948
Κωστής Κ.	3963
Λαμπάκης Στ.	3964, 4170
Μαλτέζου Χ.	4191
Μανάδης Ν.	3990
Μανούσακας Μ.	4167
Νικολάου-Κόνναρη Αγγ.	4172
Νικολόπουλος Γ.	3930
Παΐζη Μ.	4169
Παναγιωτάκης Ν.	3939, 4192
Παπαθωμόπουλος Μ.	3996
Πετμεζάς Σ.	3963
Πηδώνια Κ.	4179
Πιερής Μ.	4172
Σοφιανός Δ.	4188
Σωτηρούδης Π.	4272
Τικτοπούλου Κ.	4329
Τσελίκας Α.	3953, 3954

β') Ξένων

Bakker W.	3965
Beijerman I.	4189
Brokkaar W.G.	4173, 4194
Caracausi M.	4193
Egea J.	4002, 4324
Eideneier H.	2513, 3393, 4321, 4335
Gázquez M.	4190
Gemert A. v.	3965, 4189
Holton D.	3994, 4187
Hult K.	3980
Jeffreys E.	4185
Jeffreys M.	4171
Iadevaia Fr.	4004, 4337
Karaghianni Ur.	4177
Klein W.	3921
Lendari T.	4274
Matzukis C.	4277
Mercati S.	4184
Moennig Ul.	4186, 4336
Odorico P.	3963
Olsen B.	3986
Puchner W.	3983, 3998, 4167
Rigo A.	3994
Schartau B.	4183
Smith O.	3980
Vejleskov P.	4176

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Στους πίνακες που ακολουθούν συγκεντρώθηκαν βραχυγραφίες εκδόσεων κειμένων και μελετημάτων και βραχυγραφίες ονομάτων μελετητών και εκδοτών, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη όλων των έως τώρα τόμων του Λεξικού. Οι αριθμοί που ακολουθούν τις βραχυγραφίες εκδοτικών ή άλλων δημοσιευμάτων παραπέμπουν στους σχετικούς βιβλιογραφικούς πίνακες των τόμων Α', Β', Ε', Ζ', Η', Θ', Ι', ΙΑ', ΙΒ', ΙΔ', ΙΕ', ΙΣΤ', ΙΖ' και ΙΗ' του Λεξικού (ο Γ' και ο Δ' δεν περιέχουν βιβλιογραφία σε ειδικούς πίνακες). Επειδή η αρίθμηση των δημοσιευμάτων αυτών είναι συνεχής και ενιαία, προκειμένου για τους τόμους που περιέχουν βιβλιογραφία, κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί ο παρακάτω πίνακας όπου παρέχεται η αντιστοιχία τόμου και βιβλιογραφικών αριθμών. Ο δέκατος τρίτος τόμος του Λεξικού περιέλαβε ευρετήρια των δώδεκα προηγούμενων τόμων.

Τόμ.	Α'	αρ.	1-1460	Τόμ.	ΙΑ'	αρ.	3202-3388
Τόμ.	Β'	αρ.	1461-2040	Τόμ.	ΙΒ'	αρ.	3389-3648
Τόμ.	Ε'	αρ.	2041-2504	Τόμ.	ΙΔ'	αρ.	3649-3917
Τόμ.	C'	αρ.	2505-2580	Τόμ.	ΙΕ'	αρ.	3918-4168
Τόμ.	Ζ'	αρ.	2581-2726	Τόμ.	ΙΣΤ'	αρ.	4169-4257
Τόμ.	Η'	αρ.	2727-2845	Τόμ.	ΙΖ'	αρ.	4258-4316
Τόμ.	Θ'	αρ.	2845α-3002	Τόμ.	ΙΗ'	αρ.	4317-4388
Τόμ.	Ι'	αρ.	3003-3201				

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') με ελληνικό τίτλο

Αγαπ., Αμαρτ. Σωτ. = 3918
Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ = 3921
Αγαπ., Γεωπον. = 2042
Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) = 3389
Αγαπ., Εκλόγ. = 3919
Αγαπ., Καλοκ. = 3920
Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα = 2041
Αγάπ. (Κωστούλα Δ.) = 2910
Αγαπ., Νέος Παράδ. = 2063
Αγν., Θρησκ. δράμ. = 3998
Αγν., Ποιήμ. = 155
Αγν., Σκωπτ. Στ. = 3232
Αθανάσιος εξ Αγράφων = 3618
Αιν. άσμ. = 359
Αιτωλ., Βοηβ. = 5
Αιτωλ., Μύθ. = 3
Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) = 3649
Αιτωλ., Μύθ. (Legr.) = 2
Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. = 4
Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. = 4
Ακ. Αθ., Δημ. τραγ. Α' = 2504
Ακολ. Αρσεν. = 2087
Ακ. Σπαν. = 112
Ακρ. τραγ. = 3970
Αλεξ. = 2098
Αλεξ.[2] = 4187
Άλ. Κύπρ. = 1485
Άλ. Κων/π. (Matzukis) = 4277
Αλλατ., Σύμβ. Αθαν. = 307
Αλφ. = 115
Αλφ. καταν. = 2091
Αλφ. (Mor.) = 117
Αλφ. (Μπουμπ.) = 116
Αλφ. (Μπουμπ.) Κ = 787
Αλφ. ξεν. = 119
Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) = 3678
Αλφ. ξεν. Αμ. (Μαυρομ.) = 3678
Αλφ. (Πασχ.-Παπαδ.) = 2090
Αμ. παράκλ. = 120
Αμπασ. Μοσχ. = 4191
Αναγν., Ημιάμβ. = 2062
Αναγν., Στ. πολιτ. = 6
Ανακάλ. = 121
Ανακάλ. (Pertusi) = 3395α
Ανάλ. Αθ. = 122
Αναστάσιος, Λόγ. εγκωμιαστικός Βησσαρ. Λαρίσ. = 3650
Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. = 3400
Άνθ. χαρ. = 2092
Άνθ. χαρ. (Βεν.) = 3667α
Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) = 3667
Άννα Κομν. = Άννα Κομνηνή (B. Leib, Παρίσι 1937-1945)
Αντων., Βίος οσ. Συμ. = 3923
Ανυφάντρα = 3212
Ανων., Ιστ. σημ. = 205
Αξαγ., Κάρολ. Ε' = 7
Απαρν. = 123
Αποκ. Θεοτ. = 126
Αποκ. Θεοτ. (Pern.) = 125
Απόκοπ. = 57
Απόκοπ.[2] = 2582
Απόκοπ. Επίλ. Ι = 57
Απόκοπ. (Παναγ.) = 3392
Απόκοπ. (Vejleskov) = 4176
Απολλών. = 127

Απολλών. (Κεχ.) = 4182
Απολλών. (Wagn.) = 130
Αποφθ. = 2188
Αποφθ. πατέρ. = 354
Αραμπατζόγλου, Φωτίειος Βιβλ. = 2160
Αργυρ., Βάρν. Κ = 8
Αρέθ., Επιστ. = 308
Αρμεν., Εξάβ. = 2043
Αρμούρ. = 132
Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) = 3024
Αρσ., Βασ. Ρωσών = 3924
Αρσ., Κόπ. διατρ. = 9
Αρχ. Μεγ. Β = 118
Αρχ. Μεγ. Ρ = 116
Ασμα Κύπρ. = 135
Ασμα Μάλτ. = 134
Ασμα πολ. = 133
Ασμα σεισμ. = 136
Ασσίζ. = 137
Ατταλ. = Μιχ. Ατταλειάτης (έκδ. Βόννης)
Αχέλ. = 10
Αχιλλ. (Haag) L = 140
Αχιλλ. L = 139
Αχιλλ. Ν = 139
Αχιλλ. Ο = 138
Αχιλλ. (Smith) Ο = 3398
Αχιλλ. (Smith) Ν = 3980
Αχμέτ., Ον. = 309

Βακτ. αρχιερ. = 141
Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) = 3935
Βακτ. αρχιερ. (Γκίνης) = 2179
Βακτ. αρχιερ. (κώδ. 1373, ΕΒΕ) = 3213
Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) = 3202
Βαρνάβας, Ρίμ. = 4169
Βασιλ. Κεφάλ. παραιν. = 3390
Βέλθ. = 143
Βέλθ. (Egea) = 4324
Βελλερ., Επιστ. = 1461
Βεν. = 1489
Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ = 3651
Βεν. κείμ. = 124
Βεν. (Λάμπρ.) = 164
Βεντράμ., Γυν. = 11
Βεντράμ., Φιλ. = 12
Βεργιτζ., Πρωτόκ. = 4268
Βεστάρχης, Πρόλ. Θεοτ. = 3925
Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ανάστ. = 3926
Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. = 3927
Βησσ., Επιστ. = 13
Βησσαρ., Διαθ. = 3668
Βίος αγ. Ηλία = 2093
Βίος αγ. Ιωάνν. Ελεήμ. = 3975
Βίος αγ. Κυπρ. = 355
Βίος αγ. Νικ. = 147
Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) = 3949
Βίος Αισώπ. = 1487
Βίος Αισώπ. (Karla) = 4275
Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) = 3996
Βίος Αισώπ. W (Παπαθωμ.) = 3995
Βίος Αλ. = 113
Βίος Αλ.² = 2588
Βίος Αλ. (v. Thiel) = 2737
Βίος Αρχίππ. = 1519
Βίος γέρ. V = 250
Βίος Δημ. Μοσχ. = 148
Βίος Ευθυμ. πατριάρχ. = 1520
Βίος Θεοδ. Συκ. = 2094
Βίος Ιωσήφ = 3974
Βίος Κοσμά Μαϊουμά = 3215
Βίος οσ. Αθαν. = 149
Βίος Φιλαρ. = 3978
Βλαστού, Επιστ. = 1462
Βλεμμ., Δουκ. = 310
Βλεμμ., Λάσκ. = 311
Βλεμμ., Ποίημ. = 312
Βοσκοπ. = 150
Βοσκοπ.² = 2582
Βουστρ. = 14
Βουστρ. (Κεχ.) = 3928
Βουστρ. (Μεταφρ.) = 4260
Βραχ. χρον. = 2226
Βυζ. Ιλιάδ. = 2106
Βυζ. κάλ. = 366
Βυζ. σκωπτ. τραγ. = 356

Γαδ. διήγ. = 151
Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) = 3999
Γαδ. διήγ. (Pochert) = 3669
Γαδ. διήγ. (Wagn.) = 152
Γέν. Ρωμ. = 242
Γερασ., Ετ. στ. = 313
Γερμ. Λοκρ., Γράμμ. = 2044
Γερμ., Ον. = 314
Γεωργ. Ακροπολ., Χρον. Συγγρ. = Γεωργίου Ακροπολίτου, Χρονική Συγγραφή (A. Heisenberg, Λειψία 1903)
Γεωργηλ., Βελ. = 15
Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) = 3204
Γεωργηλ., Θαν. = 17
Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) = 16
Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ. = 3929
Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. = 3205
Γεώργ. Μον. = 323
Γεωργ. Συνεχ. = 315
Γκίνου, Στ. = 2045
Γλυκά, Αναγ. = 18
Γλυκά, Στ. = 19
Γλυκά, Στ. Β΄ = 18
Γόρδιος, Περί Μωάμ. = 3206
Γράμμα κρ. διαλ. = 101
Γράμματα Μετεώρ. = 2169
Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. = 2046
Γρηγορόπ., Έγγρ. = 4170
Γρυπάρη, Βοσκοπ. Αιγ. = 2846
Γυμν. Ρώμ. = 153
Γύπ. = 105

Δαβίδ = 2589
Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.) = 2617β
Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² = 3930
Δαμασκ. Στουδ., Διάλ. = 2076
Δαμασκ. Στουδ., Θησαυρ. = 4261
Δαμασκ. Στουδ., Φυσιολ. Τ. = 316
Δαρκές, Προσκυν. = 2047
Δευτ. Παρουσ. = 4183
Δεφ., Λόγ. = 22
Δεφ., Σωσ. = 21
Δεφ., Σωσ. (1569) = 3004
Δημ. αινίγμ. = 2095
Δημ. άσμ. = 351
Δημ. Βυζ. άσμ. = 359α
Δημ. κείμ. = 1488
Δημ. ομιλ. = 2113
Διαθ. Αγ. Γεωργ. Μαγγ. = Mercati, REB 6 (1948) 36-47
Διαθ. Ακοτ. = 2238
Διαθ. Αλ. = 393
Διαθ. Βοϊλά = 3454
Διαθ. Δροσ. Μαλαχ. = 3242α
Διαθ. 17. αι. = 3098
Διαθ. ηγουμ. Μακαρίας = 1465
Διαθ. Θεοδ. Σαρ. = 385 και 1418
Διαθ. Νίκων. = 388
Διαθ. Νίκωνος = 3023
Διαθ. Ντεφαϊτζ. = 389
Διαθ. Πασχαλίγ. = 389
Διακρούσ. = 24
Διακρούσ. (Κακλ.) = 4317
Διακρούσ., Αφ. = 2049
Διακρούσ., Έτεροι = 2049
Διακρούσ., Πένθος = 2048
Διακρούσ., Στ. = 2049
Διακρούσ. Στίχ. ηθ. (Κακλ.) = 4317
Διάλ. Ευθυμ. = 2096
Διασωρ. = 1463
Διάτ. Κυπρ. = 156
Διγ. = 1521
Διγ. Α = 160
Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. = 3024

Διγ. Ανδρ. = 159
Διγ. κάβ. = 361
Διγ. Τρ. = 157
Διγ. Esc. = 160
Διγ. Gr. = 161
Διγ (Hess.) Esc. = 158
Διγ. O = 68
Διγ. (Trapp) Esc. = 2097
Διγ. (Trapp) Gr. = 2097
Διγ. Z = 2097
Διδ. Σολ. P = 162
Διήγ. Αγ. Σοφ = 163
Διήγ. Αγ. Σοφ. (Μουζ.) = 3025
Διήγ. Αλ. FE = 1489α
Διήγ. Αλ. G = 1490
Διήγ. Αλ. V = 114
Διήγ. Αλ. Επίμετρο = 3396
Διήγ. Αλ. Yal. = 3397
Διήγ. Αλ. F (Konst.) = 3670
Διήγ. Αλ. E (Konst.) = 3670
Διηγ. Αλ. F (Lolos) = 3582
Διήγ. Αλ. E (Lolos) = 3582
Διήγ. Αλ. Σεμίρ. M = 3976
Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Σ = 3976
Διήγ. Αλ. Σεμίρ. B =4186
Διηγ. Αλ. Σεμίρ. S =4186
Διήγ. αναιρεθ. = 1491
Διήγ. Βελ. = 1486α
Διήγ. Βελ. (Cant.) = 145
Διήγ. Βελ. N^{2} = 3219
Διήγ. Βελ. Neap. = 2100
Διήγ. Βελ. χ = 3218
Διήγ. Βεφά = 4188
Διήγ. εις τους κρασοπατέρας = 2102
Διήγ. εκρ. Θήρ. = 165
Διήγ. θαύμ. αρχ. Μιχ. = 1523
Διήγ. Ιωσήφ = 3621
Διήγ. μάρτ. = 362
Διήγ. παιδ. = 166
Διήγ. παιδ. (Tsiouni) = 2101
Διήγ. πανωφ. = 167
Διήγ. πόλ. Θεοδ. = 49
Διήγ. Τωβήτ = 1522
Διήγ. Τωβίτ = 3979
Διήγ. ωραιότ. = 168
Διον., Ιστ. Ρωσ. = 3931
Διον. ρήτ., Ιστ. = 3932
Δοκειαν. = 317
Δούκ. = 25
Δωρεά Μαρ. Παλαιολ. = 169
Δωρ. Μον. = 26
Δωρ. Μον. (Βαλ.) = 34
Δωρ. Μον. (Hopf) = 27

Εβρ. γλωσσ. = 357
Εβρ. ελεγ. = 170
Έγγρ. 16. αι. (Παραμιλητό 4, 1989) = 3402
Έγγρ. μον. Φιλοσ. = 1543
Έγγρ. Σαντορ. = 4094
Έγγρ. Σύρου = 2184
Εγκ. αγ. Δημ. = 1492
Εγκώμιο εις Τζάνε = 3659
Εις Θεοτ. = 281
Εις τον έρωτα = 3671
Εκατόλ. M = 176
Έκθ. χρον. = 171
Εκλ. Λέοντ. = 363
Εκλογής χειρόγρ. = 2573
Έκφρ. ξυλοκ. = 172
Ελλην. νόμ. = 226
Εξήγ. πέτρ. = 234
Επιθαλ. Ανδρ. Β΄ = 174
Επιστ. 16. αι. = 3098
Επιστ. Αδελφ. = 1493
Επιστ. Βαγιαζ. = 1524
Επιστ. Ηγουμ. = 1495
Επιστ. κλήρου Καλλιπ. = 3398α
Επιστ. Μουρ. Β΄ Α-Β = 77
Επιστ. Μωάμ. = 175
Ερμον. = 28
Ερμον. (Μαυρ.) = 2847
Ερωτόκρ. = 39
Ερωτόκρ.^{2} = 2060α
Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) = 2729
Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} = 3940
Ερωτοπ. = 176
Ερωφ. = 104
Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3211
Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. = 3619
Ευγέν. = 56
Ευγέν., Δρόσ. = 29
Ευγέν. (Vitti-Spadaro) = 4175
Ευρετ. Ερωτοκρ. = Πίναξ του παρόντος βιβλίου του λεγομένου Ρωτόκριτου (Στ. Ξανθουδίδης, Ερωτόκριτος, Ηράκλειο 1915, 763-73)
Ευστ. = Eustathii, Commentarii ad Homeri Iliadem pertinentes ad fidem codicis laurentiani editi, curavit Marchinus van der Valk, τόμ. Α΄-Δ΄, Lugduni Batavorum 1971-1979-1987
Ευστ., Αλ. = 320
Ευστ., Opusc. = 319

Ζήν. = 177
Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3399
Ζήν. (Μπουμπ.) = 1494
Ζήνου, Βατραχ. = 2050
Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.^{2} = 2051
Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ = 3934
Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ^{2} = 3934α
Ζυγομ., Επιστ. = 321
Ζωγγρ. = 378

Ημερολ. = 3220
Ηπειρ. = 365

Θάν. Μ. Καντ. = 2854
Θαύμα αγ. Νικ. = 3971
Θαύμα αγ. Νικολ. α΄ = 2103
Θαύμα αγ. Νικολ. β΄ = 2104
Θεματογραφία = 2737α
Θεολ., Τζίρ. = 32
Θεόφιλος Καμπανίας = 2848
Θεοφ., Χρον. = 322
Θησ. = 178
Θησ. (Foll.) = 181
Θησ. (Morgan) = 182
Θησ. (Schmitt) = 179
Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) = 3985
Θρ. αλ. = 189
Θρ. Θεοτ. = 183
Θρ. Κύπρ. K = 185
Θρ. Κύπρ. M = 184
Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) = 2738
Θρ. Κων/π. B = 192
Θρ. Κων/π. Βαρβ. = 190
Θρ. Κων/π. διάλ. = 191
Θρ. Κων/π. H = 186
Θρ. Κων/π. (Mich.) = 2105
Θρ. Κων/π. Πολλ. = 188
Θρ. Κων/π. P suppl. = 187
Θρ. Μιχ. = 3969
Θρ. Παναγ. = 1496
Θρ. πατρ. = 193
Θυσ.^{2} = 196
Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) = 3672
Θωμάζος Παριτζίνος [Πρόλ. Somav.] = 3391

Ιακ., Παραιν. = 33
Ιατροσ. = 198
Ιατροσ. κώδ. = 197
Ιατροσόφ. = 364
Ιατροσόφ. (Oikonomu) = 2739
Ιερακοσ. = 23
Ιερόθ. Αββ. = 1
Ιερομν. επιστ. = 4177
Ιμπ. = 200
Ιμπ. (Lambr.) = 1497
Ιμπ. (Legr.) = 199
Ιντ. κρ. θεάτρ. = 201
Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης) = 2334
Ιστ. Βατοπ. = 142
Ιστ. Βλαχ. = 50
Ιστ. Ενετ. = 3987
Ιστ. Ηπείρ. = 38
Ιστ. μακαρ. Μαρκ. = 2729α
Ιστορ. Αθέσθη = 2856
Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. = 2876
Ιστ. οθωμ. = 4000
Ιστ. πατρ. = 203

Ιστ. πολιτ. = 204
Ιωακ. Κύπρ. = 35
Ιωάνν. ιερ. = 36
Ιωάσαφ, Στ. Νοταρ. = 2849
Ιων. = 206

Καβαλίστας = 3006
Κακή μάννα = 207
Κακοπ. = 4189
Καλλίμ. = 208
Καλλίμ. (Lambr.) = 2107
Καλλίμ. (Pichard) = 209
Καλλιν., Βίος Υπατ. = 2054
Καλόανδρ. (Δανέζης) = 3419
Καλόανδρ. (Κεχ.) = 3992
Καλορείτ., Περί ματ. βίου = 2055
Καλορείτ., Στ. = 2056
Καλοσ., Χαλκ. = 324
Καλούδ., Προσκυν. = 2057
Καματηρ., Εισαγ. αστρον. = 325
Καμεν. = 323
Καναν. = 37
Καναν. (Pinto) = 3935α
Κανον. διατ. = 3401
Καραβ. = 173
Καραντην. = 1464
Καρτάν., Ανθ. = 326
Καρτάν., Βιβλ. ωφέλ. = 4171
Καρτάν., Διαθ. = 2058
Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. = 3207
Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) = 3936
Κασιμ., Έγγρ. = 4265
Κατάγρ. Χαριτόπ. = 384
Κατά ζουράρη = 2216
Κατάλ. οικουμ. συν. = 2279
Κατάλ. πατριαρχ. = 1526
Κατάλοιπ. Λάμπρ. = 381
Κατζ. = 106
Κάτης = 210
Κάτης (Χόλτον) = 3993
Κατσαΐτ. = 327
Κ.Δ. = Καινή Διαθήκη
Κεδρ. = 328
Κείμ. αγ. Δημ. = 368
Κείμενα ανέκδ. (Thomson) = 3221
Κεκ., Στρατ. = 329
Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών = 2059
Κίνναμ. = 330
Κλήμ. λαϊκ. = 303
Κοδρικά, Εφημερ. = 3936α
Κολοφ. = 2360
Κομν., Διδασκ. Δ = 263
Κομν., Διδασκ. Ι = 263
Κομνηνής Άννας Μετάφρ. = 2741
Κομνηνού, Προσκυν. = 3008

Κονταρ., Ιστ. Αθ. = 3938
Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. = 3937
Κόρη = 3222
Κορων., Μπούας = 41
Κουρσάρ. = 386
Κρασοπ. = 284
Κρασοπ. (Eideneier) = 3223
Κρ. Βαρλ. Ιωάσ. = 1151
Κρ. δημ. τραγ. = 358
Κριτοπούλ., Γραμματ. = 2060
Κρ. συμβόλ. = 392
Κυνοσ. = 23
Κυπρ. άσμ. = 360
Κυπρ. ερωτ. = 211
Κυπρ. νόμ. = 3116
Κυπρ. χφ. = 380
Κυριλλ., Επιστ. = 1511
Κύριλλ. Κων/π. = 331
Κυρίλλου, Ρωσσ. περιγρ. = 2061
Κωδ. = 333
Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου = 2366
Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. = 3030
Κώδ., Παρέκβ. = 332
Κώδ. Πάτμου Ι, ΙΙ = 4123
Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.) = 2262
Κώδ. Χρονογρ. = 302
Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) = 2592α

Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ. = 2234
Λαυρ., Οπτασία Λ. = 3955
Λαυρ., Οπτασία Σ. = 3956
Λεηλ. Παροικ. = 212
Λεξ. = 213
Λεξ. Μακεδ. = 214
Λέοντ., Αίν. = 43
Λέοντ., Αιν. (Knös) = 1888
Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) = 4173
Λέοντ., Αποκ. = 2065
Λίβ. Esc. = 217
Λίβ. (Lamb.) N = 217
Λίβ. N = 216
Λίβ. P = 215
Λίβ. Sc. = 217
Λίβ. (Αγαπητός) = 3674
Λίβ. διασκευή α = 4181
Λίβ. Va = 4274
Λίμπον. = 58
Λόγ. νουθ. = 367
Λόγος ωφέλιμος = 2108
Λόγ. παρηγ. L = 220
Λόγ. παρηγ. O = 219
Λουκάνη, Αλ. Τροίας = 2849α
Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. = 2850
Λούκαρ., Διάλογ. = 3208-9

Μακρεμβ., Υσμ. = 30

Μαλαξός, Νομοκ. = 3009
Μαλιασσηνού, Ενύπνιο = 3656
Μανασσ., Αρίστ. = 47
Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) = 1466
Μανασσ., Ποίημ. ηθ. = 45
Μανασσ., Χρον. = 46
Μανολ., Επιστ. = 1467
Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. = 3010
Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ^2. = 3942
Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) = 3011
Μαξίμου, Ακολ. Αγ. Νικολ. = 3657
Μαξίμου Πελοπ., Αποκάλ. = 3943
Μαξίμου, Συναξ. αγ. Νικολ. = 3658
Μαράς, Κατάστιχο 148= 4270
Μαράς, Κατάστιχο 149= 4174, 4269
Μαργουν., Βίοι = 3944
Μαργουν., Βίοι^2 = 3945
Μαρκάδ. = 223
Μάρκ., Βουλκ. = 48
Μαρτ. αγ. Αβερκ. = 1530
Μαρτολόγιον (1540) = 3403
Μαρτύρ. αγ. Αιμιλ. = 2110
Μαρτύρ. αγ. Βλασ. = 3988
Μαρτύρ. αγ. Δημ. = 368
Μαρτύρ. αγ. Επιχ. = 1527
Μαρτύρ. αγ. Κυριακ. = 1528
Μαρτύρ. αγ. Λαυρεντ. = 1531
Μαρτύρ. αγ. Νικηφ. = 3989
Μαρτύρ. αγ. Νικολ. = 2109
Μαρτύρ. αγ. Παύλης = 1529
Μαρτύρ. αγ. Προκοπ. = 1532
Μαρτύρ. αγ. Υπατ. (Halkin) = 2112
Ματθ. Μυρ., Ακ. = 1468
Μαυλανά-Βαλέντ, Ελλην. ποιήμ. = 3946
Μαυρικ., Στρατηγ. = 1512
Μαυρικ., Στρατηγ. (Dennis) = 2743α
Μαχ. = 51
Μεσαρ. Κ., Λόγ. = 1513
Μεταξά, Επιστ. = 1469
Μετάφρ. Ακαθ. Υμν. = 3395
Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ = 3972
Μετάφρ. Μολιέρου = 3404
Μετάφρ. "Χαρακτ." Θεοφρ. = 3622
Μηλ., Οδοιπ. = 52
Μητροφάνους, Ιατροσ. Μαχ. = 3947
Μικρ. διηγ. (Zimbone) Ι = 3224

Μικρ. διηγ. (Zimbone) II = 3225
Μικρ. χρον. Yale = 2099
Μιχ. ιερομ. = 55
Μορεζ., Κλίνη = 4264
Μορεζίν., Διαθ. = 2730
Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. = 1470
Μορεζίν., Λόγ. = 2066
Μόσχ. = 337
Μουσουλμ. χφ. = 3948
Μπενιζέλος = 3012
Μπερτολδίνος = 3226
Μπερτόλδος = 3227
Μυστ. = 225
Μυστ. παθ. = 218
Μ. Χρονογρ. = 301

Ν. Θησαυρ. = 3973
Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι = 2583
Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. = 2730α
Ναξ. έγγρ. 16. αι. = 387
Ναξ. έγγρ. 17. αι. = 1546
Ναξ. Εκατόλ. = 3228
Νειλ., Λόγ. Νικοδ. = 1514
Νεκρ. βασιλ. = 227
Νεκρολ.=Νεκρολόγιο Κυπριακό, J. Darrouzès, Littérature et histoire des textes byzantins XIII = 3031
Νεκταρ., Επιτομ. = 2068
Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. = 3014
Νεόφ. Έγκλ. = 60
Νεόφ. Έγκλ. (Σωτ.) = 4272
Νεόφ. Έγκλ., Λεξ. = 4271
Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. = 3953
Νικ. Ιερόπ.(;), Πραγμ. = 3954
Νικήτα., Βίος Φιλαρ. = 3015
Νικήτ. Χων. = 344
Νομοκ. = 1498
Νομοκ. Αγ. Γεωργ. = 3990
Νομοκριτ. = 2857
Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) = 3649
Ντακορώνιας, Νησιωτ. Επετ. 1, 1918 = 3426
Ντελλαπ., Ερωτήμ. = 3661
Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. = 3661
Ντελλαπ., [Πάθη Χριστού] = 2070
Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. = 3661
Ντελλαπ., Υπομν. = 2241

Ξανθόπ., Νικηφ. = 2072
Ξόμπλιν = 3675

Ο γεννηθείς νεώτερος ... = 2742
Οδοιπ. Σιβηρ. = 1534
Ολόκαλος = 3662
Ον. = 371
Ον. Δανιήλ = 370
Ον. Νικηφ. = 338
Ον. (Παπαχαρ.) = 1499
Ονόμ. πυλ. Κων/π. = 1500
Ονόμ. πυλ. Κων/π. (Preger) = 3676
Ορισμ. Μαμελ. = 228
Ορισμ. Σινάν = 229
Ορισμ. Σινανπασίας (Rigo) = 3994
Ορνεοσ. = 231
Ορνεοσ. αγρ. = 230
Ουζούχασαν = 2858
Οψαρ. = 232

Παϊσ., Ιστ. Σινά = 61
Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.) = 479
Παλαιολ. Πελοποννν. (Λάμπρ.) = 2225
Παλαμήδ., Βοηβ. = 62
Παλαμήδ., Ψαλμ. = 3017
Παλλαδά, Εγκ. Σινά = 2073
Πανάρ. = 63
Παντεχνή, Κυνηγ. = 64
Πανώρ. = 2084
Πανώρ.² = 4179
Παρασπ., Βάρν. C = 66
Παράφρ. Μανασσ. = 221
Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) = 222
Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν.) = 344
Παράφρ. Χων. (v. Dieten) = 2865
Παρθεν., Γράμμ. = 1471
Πάτρια Κων/π. = 373
Π.Δ. = Παλαιά Διαθήκη, έκδ. Tischendorf
Π.Δ. (ΕΒΕ) = Μετάφραση της Π. Δ., Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, 1997
Πένθ. θαν.² = 2114
Πένθ. θαν. D = 786
Πένθ. θαν. K = 786
Πένθ. θαν. (Knös) S = 236
Πένθ. θαν. N = 235
Πένθ. θαν. S = 786
Πεντ. = 237
Περί γέρ. = 238
Περί γέρ. (Δαν.) = 3997
Περί διαίτης = 2853
Περί Ιωσήφ = 2859
Περί μεθύσου = 2115
Περί ξεν. (Μαυρομ.) = 3678
Περί ξέν. V = 240
Περί ξέν. A = 241
Περί πονηρ. = 242α
Περί πραγματ. = 242β
Περί πώς έκαμναν ... βασιλέα = 3033
Πηγά Μ., Περί σοφ. = 2731α
Πηγά, Χρυσοπ. = 2732
Πικατ. = 69
Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) = 4273
Πιστ. βοσκ. = 243
Πλανοσπαράκτης = 3405
Πλάτ., Όσα δει = 70
Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. = 1472
Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) = 2733
Π. Ν. Διαθ. = 233
Π. Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) = 2860
Π. Ν. Διαθ. (Μέγ.) = 2861
Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) = 3677
Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² =4192
Ποιήμ. = 1501
Πόλ. Τρωάδ. = 279
Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) = 2077α, 2272α και 3229-30
Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) = 3679α
Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) = 1502
Πολυδ. = Πολυδεύκης (Bethe, Λειψία 1900)
Πορτολ. A = 373α
Πορτολ. B = 374
Πορτολάνος Ζαγοράς = 3406
Πορτολ. (Κούτσικα) = 3991
Πορτολ. (Τσελίκας) = 3981
Πορφυρογ., Έκθ. = 335
Πορφυρογ., Έκθ. (Βόνν.) = 334
Πορφυρογ., Προς Ρωμαν. = 336
Πορφυροπ., Μετάφρ. Ανεκδ. Προκοπ. = 2584
Πουλολ. = 245
Πουλολ. Αθ. = 246
Πουλολ. Z = 244
Πουλολ. (Τσαβαρή) = 2590
Πουλολ. (Τσαβαρή)² = 3034
Πρακτ. επισκ. Κεφαλλην. = 1557
Πρέσβ. ιππ. = 247
Πρόδρ. = 76
Προδρ. = 71
Προδρ., Ανέκδ. ποιήμ. = 75
Προδρ., Δεητ. = 72
Προδρ. (Eideneier) = 3393
Προδρ., Κατομυομ. = 1515
Προδρ., Ροδ. = 73
Προδρ., Σεβ. = 72
Προδρ., Στ. δεητ. = 74
Προκόπ. = Προκόπιος (J. Haury, Λειψία 1905-1913)
Πρόλ. άγν. κωμ. = 249

Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. = 1503
Πρόλ. κωμ. = 248
Προσήλ. = 2862
Προσκυν. α΄ = 3037
Προσκυν. Αγ. Αθ. 6 = 3039
Προσκυν. β΄ = 3026
Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 = 3044
Προσκυν. Ιβ. 535 = 3042
Προσκυν. Ιβ. 845 = 3043
Προσκυν. Ιεροσ. = 2591
Προσκυν. Κουτλ. 156 = 3027
Προσκυν. Κουτλ. 390 = 3039
Προσκυν. Λαύρ. 874 = 3035
Προσκυν. Μεταμ. 50 = 3038
Προσκυν. Μπεν. 54 = 3040
Προσκυν. Ολυμπ. 177 = 3028
Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού = 3957
Πρόστ. Ανδρ. = 2728
Προφητ. = 1504
Πτωχολ. α = 2592
Πτωχολ. A = 2592
Πτωχολ. B = 2592
Πτωχολ. Z = 256
Πτωχολ. (Κεχ.) P = 2592
Πτωχολ. N = 251
Πτωχολ. P = 250
Πτωχολ. P^1 = 2592
Πωρικ. = 253
Πωρικ. A = 254
Πωρικ. Aπ. = 254
Πωρικ. (Βεν.-Μαρκ.) = 375
Πωρικ. P = 253
Πωρικ. S = 253
Πωρικ. V = 252
Πωρικ. Z = 254
Πωρικ. (Winterwerb) = 3623

Ριμ. Απολλων. = 128, 129
Ριμ. Απολλων. (Βεν.) = 3680
Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) =4182
Ριμ. Βελ. = 144
Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) = 3231
Ρίμ. θαν. = 255
Ριμ. κόρ. = 257
Ριμ. κόρ. A = 4193
Ριμ. κόρ. V = 4193
Ροδινός (Βαλ.) = 2585
Ροδινός Νεόφ. = 2069
Ροδολ. = 1479
Ροδολ. (Αποσκ.) = 3210
Ροδολ. (Μανούσ.) = 93, 94
Ρουσμ.-Σαβ. (Πρωτοπ.-Μπουμπ.) = 3018
Ρωμανός = Sancti Romani Melodi Cantica, A΄, B΄ (P. Maas και C. A. Trypanis, Οξφόρδη 1963, 1969)
Ρώμη θρην. = 3984
Ρωσσέρ. = 2074

Σανγιν., Ονομ. μελών = 340
Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. = 2586
Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) = 3959
Σατιρ. ποίημ. = 259
Σαχλ., Αφήγ. = 78
Σαχλ. A΄ (Wagn.) M = 79
Σαχλ. A΄ (Wagn.) PM = 79
Σαχλ. B΄ (Wagn.) P = 80
Σαχλ. B΄ (Wagn.) PM = 80
Σαχλ. N = 81
Σεβήρ., Διαθ. = 1474
Σεβήρ., Ενθύμ. = 1473
Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. = 1475
Σεβήρ., Σημειώμ. = 2240
Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. = 2734α
Σεισμολ. (Οικονόμου) = 3045
Σηθ, Τροφ. = 341
Σημ. Δωρ. Τζυκ. = 385
Σημειώσεις ιστορ. Κύπρου = 3153
Σημ. ιστορ. Κύπρ. = 3152
Σιγίλλ. Κωνστ. Μακρ. = 385
Σκλάβ. = 82
Σκλέντζα, Ποιήμ. = 83
Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. = 3960
Σκούφ. Φ. = 1476
Σκούφ. Φρ., Γραμματοφ. = 3961
Σκούφ. Φρ., Τέχν. Ρητ. = 3962
Σκούφ. Φρ., Τέχν. Ρητ.^{2} = 3962α
Σουμμ., Παστ. φίδ. = 85
Σουμμ., Ρεμπελ. = 84
Σουρούμης, Ιωάνν. Ξέν. = 3018α
Σούτσου, Αλεξανδροβόδας = 3663
Σούτσου, Έπαινος εις το κρασί = 2075
Σοφιαν., Γραμμ. = 342
Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi = 1478
Σοφιαν., Παιδαγ. = 1477
Σοφ. Πρεσβ. B = 250
Σπαν. A = 266
Σπαν. B = 266
Σπαν. (Ζώρ.) V = 1505
Σπαν. (Λάμπρ.) Va = 267
Σπαν. M = 2116
Σπαν. (Μαυρ.) P = 260
Σπαν. O = 264
Σπαν. P = 261
Σπαν. (Spadaro) = Προς Δημόνικον Pseudoisocrateo e Spaneas ... = 3046
Σπαν. U = 265
Σπαν. V = 262
Σπαν. V suppl. = 264
Σπανός D = 3407
Σπανός (Eideneier) = 2513
Στ. Αδάμ. = 272
Στάθ. = 268
Στάθ. (Θέατρο) = 269
Σταθ. (Μανούσ.) = 270
Στάθ. (Martini) = 2117
Σταυριν. = 86
Σταφ., Ιατροσ. = 87
Στ. Βοεβ. = 271
Στεφ. Ιχνηλ. = 376
Στεφ. Ιχνηλ. (Eideneier N) = 3408
Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ. = 2852
Στίχ. ερωτ. = 3233
Στιχουργ. = 1536
Στιχούργ. μεταβυζ. = 1507
Στίχ. ωραιότ. = 1506
Στίχ. ωραιότ. (Spadaro) = 3189
Συμβόλ. Αρετ. = 2187
Σύμβ. πίστ. = 1508
Συμεών Ευχ. = 2076α
Συμ. Μάγιστρ. = Συμεών Μάγιστρος (έκδ. Βόννης)
Συναδ., Χρον. = 65
Συναδ., Χρον.-Διδαχ. = 3963
Συναδ., Χρον. (Καφταντζή) = 2851
Συναξ. αγ. Νικολ. = 2118
Σύναξ. ασωμ. = 1535
Συναξ. γαδ. = 274
Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) = 3999
Συναξ. γαδ. (Moennig) = 4336
Συναξ. γαδ. (Pochert) = 3669
Συναξ. γυν. = 275
Συναξ. γυν. (Spadaro) = 2119
Συνθήκ. Καλλ. = 391
Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.) = 390
Σύντ. βίος Ναούμ = 2120
Σφρ., Χρον. μ. = 88
Σφρ., Χρον. (Maisano) = 3394
Σωσ. = 276

Ταμυρλ. = 194
Τάξ. θυρ. = 2863
Τάξ. Πόρτ. = 277
Τζαμπλάκ. = 89
Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) = 3964
Τζάνε Εμμ., Αφ. = 59
Τζάνε Εμμ., Εις έπαινον A. Κορνάρου = 3658α
Τζάνε Εμμ., Εις Θεοτ. = 3685α
Τζάνε Εμμ., Μοιρολ. = 59
Τζάνε, Κατάν. = 2731
Τζάνε, Κρ. πόλ. = 59
Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3659

Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) = 2583α
Τζάνε, Φιλον. = 3660
Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. = 2067
Τζέτζη, Αλληγ. Ιλ. = Tzetzae Allegoriae Iliadis. Accedunt Pselli Allegoriae curante Jo. Fr. Boissonade, Lutetiae 1851
Τοξότης, Πράξεις = 4262
Τραγ. Αληδ. = 2089
Τραγ. Σούσ. = 377
Τραπεζούντιος, Νομοκ. = 3020
Τριβ., Ρε = 90
Τριβ., Ρε (Ζώρ.) = 91
Τριβ., Ταγιαπ. = 90
Τριγώνη, Προσκυν. Αγ. Ό-ρους = 2077
Τρωικά = 280
Τσιρίγ., Επιστ. = 1480
Τυπ. Θεοτ. Κεχαρ. = 3047
Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α΄ = 2328

Υγρομαντ. = 3408
Υμν. Παναγ. = 282

Φαλιέρ., Ενύπν. = 95
Φαλιέρ., Ενύπν.[2] = 2735
Φαλιέρ., Ενύπν. (Schmitt) = 99
Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) = 2080
Φαλιέρ., Θρ. = 2079
Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) = 3965
Φαλιέρ., Ιστ.[2] = 2735
Φαλιέρ., Ιστ. Α = 96
Φαλιέρ., Ιστ. Ν = 2078
Φαλιέρ., Ιστ. V = 97
Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) = 2080
Φαλιέρ., Λόγ. = 95
Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v.Gem.) = 2510
Φαλιέρ., Ρίμ. ΑΝ = 95
Φαλιέρ., Ρίμ.(Bakk.-v. Gem.) = 2081
Φαλιέρ., Ρίμ. L = 98
Φαλλίδ. = 195
Φαλλίδ. (Παναγ.) = 3774
Φιορεντίνος = 2863α και 2985α
Φλώρ. = 283
Φλώρ. (Hess.) = 1509
Φορτουν. = 100
Φορτουν. (Vinc.) = 2736 και 2083
Φυλλ. Αλ. = 352
Φυλλ. Αλ. (Βελουδ.) = 2589α
Φυσιολ. = 285
Φυσιολ. Β = 287
Φυσιολ. (Kaim.) = 2122
Φυσιολ. (Legr.) = 286
Φυσιολ. Μ = 339
Φυσιολ. (Offerm.) G = 2121
Φυσιολ. (Offerm.) M = 2121
Φυσιολ. (Sbord.) = 289
Φυσιολ. V = 1409
Φυσιολ. (Zur.) = 288
Φυτολ. κείμ. = 379
Φωτειν., Νομ. Πρόχ. = 3021

Χειλά, Χρον. = 102
Χίκα, Επίγρ. = 103
Χίκα, Μονωδ. = 103
Χίκα, Μονωδ. (χφ. Λαύρας) = 3665
Χορτασμ., Ημερολ. = 1481
Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. = 3620
Χούμνου, Κοσμογ. = 2085
Χούμνου, Π.Δ. = 109
Χούμνου, Π.Δ. (Πολ. Λ.) = 108
Χρησμ. = 290
Χρησμ. (Βέης) = 291
Χρησμ. (Brokkaar)= 4195
Χρησμ. (Λάμπρ.) = 381
Χριστ. διδασκ. = 2123
Χρον. = 295
Χρον. Αθ. = 292
Χρον. βασιλέων = 2864
Χρον. Γαλαξ. = 318
Χρον. Γαλαξ. (Αναγν.) = 3653
Χρον. Μορ. Egea = 4002
Χρον. Μον. Ι = 383
Χρον. Μον. Κ = 382
Χρον. Μον. Τ = 382
Χρον. Μορ. Η = 296
Χρον. Μορ. Ρ = 296
Χρον. Πασχ. = 372
Χρον. σημ. του 1514 = 3682
Χρον. σουλτ. = 299
Χρον. σουλτ. προσθ. = 1510
Χρον. Στέψ. Μαν. Β΄ = 2124
Χρον. Τόκκων = 2125
Χρον. 1570 = 300
Χρονογρ. (Λαμψ.) = 3048
Χρονολ. πίν. βασ. = 304
Χρύσανθος Νοταράς, Οδοι-πορ. = 3016
Χρυσίου, Βίος Ιωάνν. = 1516
Χρύσιππ. = 2086
Χρυσόβ. Ανδρ. Β΄ = 385
Χρυσόβ. του 1364 = 2497
Χωνιάτη, Παράφρ = 2865

Ψελλού, Δεισ. = 346
Ψελλού, Ερμην. μερών σώμ. = 348
Ψελλού, Κοινολ. = 347
Ψελλού, Στ. πολιτ. = 345
Ψελλού, Στ. πολιτ. (Boisson) = 1517
Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. = 111
Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. (Wagn.) = 110
Ψευδο-Δωρ. = 2186
Ψευδο-Δωρ., Διον. Β΄ = 348α
Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. = 349
Ψευδο-Συμ. = 350
Ψευδο-Σφρ. = 1483
Ψευδο-Χρυσόστ., Λόγ. = 1518

Ωροσκ. = 305

β΄) με ξένο τίτλο

Act. Dionys. = 1566α
Act. Doch. = 3002
Act. Esph. = 2437
Act. Ivir. = 3579, 3580, 3866, 3867
Act. Kastam. = 2694
Act. Kutl. = 2438
Act. Kutl.[2] = 3355
Act. Lavr. = 2440
Act. Pantocr. = 3575
Act. patr. = 2434
Act. Prôt. = 2459
Act. Saint-Pantél. = 2981
Act. Vat. I = 4233
Act. Vat. II = 4243
Act. Xen. = 3201 άλλαξε η βραχ.
Act. Xér. = 2353
Alexanderroman[b] = 353
Assises = 3683

Byz. Kleinchron. = 2726 και 2743

Ch. pop. = 154
Chron. brève = 294
Chron. brève (Loen.) = 294
Chron. br. (Loen.) = 293
Cod. Mon. Prodr. = 4151
Croce = 3233α (βλ. Προσθ. 1Α τόμου)

Divân = 273

Fisc byz. = 4276

Gesprächb. = 258

Guarini = 4180

Hagia Sophia = 3666
Hist. imp. = 202
Hist. imp. (Rochow) = 1525

Itinéraire = 239

Kret. Urk. = 392α
Leonis Probl. = 2064
Lettres 1453 = 1562
Lucar, Sermons = 2581

Metrol. = 1533
Metrol.^{2} = 2855
Mevlânâ = 273
Miklos.-Müller, Acta = 2453

Notizb. = 224

Paysan rossignol = 369
Poèm. hist. = 1448

Rebâb-nâmè= 273
Rechenb. = 131
Rechenb. (Vog.) = 1486

Sprachlehre = 3217

Zygomalas, Synopsis = 3652

Β΄ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Στον πίνακα αυτόν καταγράφονται οι βραχυγραφίες των ονομάτων των μελετητών και ερμηνεύονται τα ονόματά τους αυτά καθ' εαυτά, γιατί συχνά στα άρθρα γίνεται παραπομπή στο όνομα του μελετητή και στο (βραχυγραφημένο συνήθως) τίτλο του περιοδικού, όπου δημοσιεύτηκε η μελέτη του. Επίσης καταχωρίζονται οι βραχυγραφίες των αυτοτελών ερευνητικών δημοσιευμάτων (με βραχυγραφημένα τα ονόματα των μελετητών και τους τίτλους των δημοσιευμάτων τους). Για τα εκδοτικά δημοσιεύματα ισχύει η βραχυγραφία του κειμένου με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη. Επομένως για τα δημοσιεύματα αυτά δεν υπάρχει ανάγκη ιδιαίτερης βραχυγραφίας. Η ερμηνεία των εδώ βραχυγραφιών γίνεται έμμεσα με την παροχή του αύξοντος αριθμού με τον οποίο βρίσκεται καταχωρισμένη η μελέτη στον πίνακα βιβλιογραφίας μελετητών. Στον ίδιο αυτόν πίνακα παρέχονται και οι βραχυγραφίες των συλλογών και των ανθολογιών. Και οι βραχυγραφίες αυτές ερμηνεύονται έμμεσα, με παροχή δηλ. του αύξοντος αριθμού με τον οποίο κατατάσσεται η συλλογή ή η ανθολογία στο βιβλιογραφικό πίνακα συλλογών ή ανθολογιών.

Δημοσιεύματα που εκτείνονται σε εντελώς περιορισμένο αριθμό σελίδων και καταχωρίζονται σε περιοδικά που ανάγονται σε κλάδους που ελάχιστα συγγενεύουν ή δε συγγενεύουν καθόλου με τη μεσαιωνική ελληνική ή τη νεοελληνική φιλολογία δε βραχυγραφούνται. Η ενδεχόμενη στα δημοσιεύματα αυτά παραπομπή γίνεται με τη μνεία ολόκληρου του τίτλου του περιοδικού ή συντομογραφημένου κατά τρόπο άμεσα κατανοητό.

Προκειμένου για εκτενέστερα δημοσιεύματα καταχωρισμένα σε περιοδικά μη εντελώς συγγενικά με το έργο μας, συντομογραφείται ο τίτλος τους ή και το όνομα του συγγραφέα των δημοσιευμάτων.

α΄) ελληνόγλωσσων

Αλεξ. Στ. = Αλεξίου Στ.
Αλεξ. Στ., Ακριτ. = 2594
Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελετ. = 2744α
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ. = 1410
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.^{2} = 2036
Αμ. = Αμαντος Κ.
Αμ., Γλωσσ. μελετ. = 421

Αναγνωστ. = Αναγνωστόπουλος Γ.
Ανδρ. = Ανδριώτης Ν.
Ανδρ., Ιδ. Μελ. = Ν.Π. Ανδριώτης, Το γλωσσικό ιδίωμα του Μελενίκου
Ανδρ., Ιστ. ελλην. γλ. = 4015
Ανδρ., Σημασ. = 441

Ανδρ., Σημασ. εξ. = 443
Ανδρ. Φάρασ. = 435
Αντουράκης, Χριστ. όροι = 3413
Αντωνιάδ. = Αντωνιάδη Σ.

Βαγιακ. = Βαγιακάκος Δ.
Βαγιακ., Βίος επων. = 3052

Βαγιακ., Πύργοι και κάστρα = 2746α
Βαλ., Ανθολ. = 1411
Βαρναλίδης, Χαριστ. = 3054
Βενιζέλος, Παροιμίαι = 4342
Βισβίζ. = Βισβίζης Ι.
Βισβίζ., Κοινοτ. διοίκ. = 1584
Βλάσση, εδέσμ. = 4022
Βλαχογ. = Βλαχογιάννης Γ.
Βλάχου, Επιστ. οικ. πατρ. = 4343
Βογιατζ. = Βογιατζίδης Ι.
Βογιατζ., Γλώσσα Ανδρ. = 1589
Βραν. = Βρανούσης Λ.
Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α′ = 2749
Βραν., Ιστ. Ιωαννίν. = 1592
Βρανούση, Αγιολογ. Χριστοδ = 1591

Γαβαλάς, Σίκιν. = 1593
Γεννάδ., Πτηνοτρ. = 486
Γεωργακ. = Γεωργακάς Δ.
Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. = 2176
Γιαγκουλλή, Ποιητάρ. = 4199
Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι = 2878
Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. = 2749β
Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. = 2561

Δειν. = Δεινάκις Στ.
Δεκαβ. = Δεκαβάλλας Α.
Δένδ. = Δένδιας Μ.
Δερμιτζάκης, Λαϊκότ. κρητ. λογοτεχν. = 3420
Δετοράκης, Βενετοκρ. μελετ. = 4028
Δετοράκης, Λοιβή = 3714
Δετοράκης, Τραγ. Κρήτ. = 3245
Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ. = 2182
Δομένικος, Κεφ. διηγ. = 4200
Δραγ. = Δραγούμης Στ.

Ευαγγελ., Ιστ. θεάτρ. Κεφαλλην. = 1599
Ευαγγελ.-Νοταρά, Σημ. Κωδ. = 3064

Ζαγαν., Φαρμ. φυτά = 525
Ζακυθ., ΒΙ = Δ. Ζακυθηνός, Βυζαντινή Ιστορία, 324-1071, Αθήνα 1972
Ζαχαρ. = Ζαχαριάδου Ε.
Ζαχαρ., Χρον.σουλτ. = 1600
Ζέπ. = Ζέπος Π.
Ζώρ. = Ζώρας Γ.
Ζώρ., Βυζ.ποίησ. = 1414
Ζώρ., Περί την Αλ. Κων/π. = 1417

Θαβώρ. = Θαβώρης Α.
Θαβώρ., Ουσιαστ. = 1606
Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. = 536
Θεοχ., Διαθ. = 1418
Θεοχ., Τζαμπλάκ. = 1544
Θωμοπούλου, Τοπων. = 537

Κακ.-Πάνου = Κακουλίδη-Πάνου Ελένη
Κακρ. = Κακριδής Ι.
Καλιτσ. = Καλιτσουνάκης Ι.
Καλιτσ., θωρώ = 1611
Καλιτσ., Μαγικ. παπ. = 1611
Καλλέρ. = Καλλέρης Ι.
Καλογερά, Ηχοπ. λέξ. = 2610α
Κανελλόπ., Ονοματολ. = 3068α
Καραγ., Βυζ. διπλ. = 1613
Καραγ., Βυζ. διπλ.2= 2195
Καραγιάννη, Διγενής = 2527
Καρακάσης, Μουσ. όργανα = 3437
Καραλέκας, Αγρίμια και πουλιά = 4283α
Καραν. = Καραναστάσης
Καρανικόλας Σ., Γλωσσ. Σύμης = 2198
Καρανικόλα Σ., και Αλ., Παροιμ. Σύμ. = 2759
Καραποτόσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ. = 3439
Καρατζ. = Καρατζάς Στ.
Καρατζ., Υποκορ. Κύμης = 554
Καρολ. = Καρολίδης Π.
Κατσουρ. = Κατσουρός Α.
Καψ. = Καψωμένος Στ.
Κεχ. = Κεχαγιόγλου Γ.
Κεχ., Παλαιότ. Πεζ. = 4165
Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ. = 4166
Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ. = 2207
Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν. = 3739
Κοντοσόπ. = Κοντοσόπουλος
Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. = 1620
Κοντοσόπ., Διάλ. και ιδιώμ. = 4356
Κοραή, Ατ. = 578
Κοραή, Λεξιλ. σημ. = 579
Κοτσοβίλλη, Εξαρτ. πλοίων = Περί εξαρτισμού των πλοίων
Κουγ. = Κουγέας Σ.
Κουκ. = Κουκουλές Φ.
Κουκ., ΒΒΠ = 633
Κουκ., Ελλην. πάπυρ. = 588
Κουκ., Ευστ. Γραμμ. = 626
Κουκ., Ευστ. Λαογρ. = 623
Κουκ., Παρατηρ. παπύρ. = 587
Κουκ., Παροιμ. Χρυσοστ. = 1623
Κρεκούκια, Προγν. καιρού = 655
Κριαρ. = Κριαράς Ε.
Κριαρ., Βυζ. ιππ. μυθ. = 1421
Κριάρη, Κρ. άσμ. = 357α
Κριαρ., Μελετήμ. Ερωτόκρ. = 670
Κριαρ., Μεσαιων. Μελετ. = 3255
Κυριακ. = Κυριακίδης Στ.
Κυριακ., Διγ. Ακρ. = 710
Κυριακ.-Νέστ., Υφαντά = 718
Κωστούλα Δ., Αγάπ. Λάνδ. = 2910

Λάζαρης, Λευκαδ. = 2223
Λάμπρ. = Λάμπρος Σπ.
Λαμψ. = Λαμψίδης Ο.
Λεονταρίτου, Εκκλ. αξ. = 4358
Λορεντζ. = Λορεντζάτος Π.
Λουκάτ. = Λουκάτος Δ.
Λουκόπ., Αιτωλ. = 742
Λουκόπ., Γεωργ. = 746
Λουκόπ., Νεοελλ. μυθολ. = 747
Λουκόπ., Παιγνίδια = 743
Λουκόπ., Ποιμ. = 745
Λουκόπ., Πώς υφαίνουν... = 744

Μανάφη, Τυπ = 2236
Μανούσ. = Μανούσακας Μ.
Μανούσ., Ανέκδ., πατρ. γράμμ. = 1550
Μανούσ.-Πούχνερ, Ανέκδ. Στιχ. = 4167
Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. = 4049
Μαστροδημήτρης, Ποίηση ν. Ελληνισμού = 4168 βλ. και 3617
Μαυρ., Εκλ. Α′ = 1424
Μέγ. = Μέγας Γ.
Μενάρδ. = Μενάρδος Σ.
Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. = 1655
Μενάρδ., Τοπων. μελ. = 2244
Μέντζου, Οικον.-κοινων. βίος = 3469
Μηλιαρ. = Μηλιαράκης Α.
Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου = 3101
Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. = Κ. Μηνάς, Η γλώσσα των δημοσιευμένων μεσαιωνι-

κών ελληνικών εγγράφων της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας
Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. ^{2} = 4286
Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. = 3265
Μητσάκη, Αχιλ. = 780
Μητσάκη, Εμψυχούν ύδωρ, 1983 = 2924
Μιχαηλ.-Νουάρ. Γ. = Μιχαηλίδης-Νουάρος Γ.
Μπαμπιν., Υποκορ. = 1665
Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου = 2617α
Μπουμπ. = Μπουμπουλίδης Φ.
Μπουμπ., Μτχ. νεοελλ. = 783
Μυστακ., Έλλην, Γραικός = 1670
Μωυσιάδης, Ετυμ. = 4361

ΝΓΔ = 4092

Ξανθ. = Ξανθουδίδης Στ.
Ξανθιν. = Ξανθινάκης
Ξανθ. Μελετ. = 2781
Ξανθοπ.-Κυρ. Κοσμ. Αιτωλ. = 3109
Ξιούτας, Κυπρ. λασογρ. ζώων = 4069

Οικονομ. = Οικονομίδης Δ.
Οικονομ., Γραμμ. Πόντ. =
Οικονόμου, Τοπων. Ζαγορ. = 3769
Ορλάνδος, Βασιλική = 4209
Ορλάνδος, Μοναστ. =4362

Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. = 2257

Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.^{2} =4210
Παναγ. = Παναγιωτάκης Ν.
Παντ. = Παντελίδης Χρ.
Παντ., Φωνητ. Κυπρ. = 837
Παπαγ. = Παπαγεωργίου Π.
Παπαγ., Δημ. ελλην. = 844
Παπαγεωργίου, Μνήμη Π. Δικαίου = 3275
Παπαγρηγοράκι, Ξέν. λέξ. = 847
Παπαδ. Α. = Παπαδόπουλος Α.
Παπαδημ. Γ. = Παπαδημητρίου Γ.
Παπαδημ. Σ. = Παπαδημητρίου Σ.
Παπαδημ., Ψάρια = 2263
Παπαδ. Θ. = Παπαδόπουλος Θ.
Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. = 3478
Παπαδ.-Κερ. = Παπαδόπουλος-Κεραμεύς Α.
Παπαδόπουλλος, Πρόλ. [Βαγιακ., Μανιάται Α΄] = 2852
Παπαηλ., Επιστ. Χίου = 4075
Παπαθωμ. = Παπαθωμόπουλος
Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ. = 2273
Παπαμανώλη, Παραδ. κόσμημα = 3116
Παπαχαρ., Κυπρ. ήθ. = 4212
Παπαχριστ., Τοπων. Ρόδου =4213
Παπαχρυσ., Αθων. μοναχ. = 3632
Πασχ., Τοπων. Ανδρ. = 1698
Πεζόπ. = Πεζόπουλος Γ.
Πετρόπ. = Πετρόπουλος Δ.
Πηλίλης, Αξιώματα = 4291α
Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ. = 2288
Πιλαβάκης, Πέρασμα = 1704
Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. = 4080
Πλουμίδης, Γυναίκες-Κέρκυρα = 4363
Πολ. Λ. = Πολίτης Λ.
Πολ. Λ., Κατάλ. = 3790
Πολ. Λ., Κρ. ποίησ. = 1426
Πολ. Λ., Κρ. ποίησ.^{2} = 2503
Πολ. Λ., Μετά Αλ. = 1426
Πολ. Λ., Μετά Αλ.^{2} = 2503
Πολ. Λ., Πριν Αλ. = 1426
Πολ. Λ., Πριν Αλ.^{2} = 2503
Πολ. Ν. = Πολίτης Ν.
Πολ. Ν., Λαογρ. Σύμμ. = 1716
Πολ. Ν., Παροιμ. = 915
Πορφυρόπ., Μετάφρ. Ανεκδ. Προκοπ. = 2584
Προμπονάς, Ακριτικά Α = 3120
Προμπονάς, Γλωσσ. ομηρ. = 4365
Πρωτοπ.-Μπουμπ., Θέατρ. Ζακ. = 1717

Ρήγας, Σκιαθ. πολιτ. = 1718
Ρούσσ., Λεξιλ. = 2296

Σάθ., Ελλην. Ανέκδ. = 1427
Σάθ., ΜΒ = 1428, 1429, 1430
Σακ., Κυπρ. = 1432
Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ. = 2297
Σβορ. = Σβορώνος Ν.
Σεγδίτσα, Λατιν. γλωσσ. ναυτ. = 1722
Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι = 932
Σερεμέτης, Έγγρ. Ινστ. Βεν. = 3494
Σερεμέτης, Επ. Επετ. ΔΣΘ 5, 1984 = 3122
Σετάτ., Ετυμ. σημασ. = 1723
Σκουβαρά, Δυσετυμολ. = 935
Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. = 2301
Σπυριδ. = Σπυριδάκης Γ.
Σταυρίδου, Συνάντ. Συμ. = Α. Σταυρίδου-Ζαφράκα, Η συνάντηση Συμεών και Νικολάου Μυστικού (Αύγουστος 913) στα πλαίσια του βυζαντινοβουλγαρικού ανταγωνισμού, Θεσσαλονίκη 1972
Στεφανίδ. = Στεφανίδης Μ.
Συμεων. = Συμεωνίδης Π.Χ.
Συμεων., Τσάκ. = 2305
Συμεων., Ελλην. ονομ. = 4088
Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. =4220
Σφυρ., Πληρώμ. = 1737

Τζάρτζ. = Τζάρτζανος Α.
Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. = Τζάρτζανος Α., Νεοελληνική σύνταξις
Τομπαΐδ., Ιδίωμ. Θάσ. = 1743
Τουρτόγλου, Φον. και αποζημ. = 2306
Τριαντ. = Τριανταφυλλίδης Μ.
Τριαντ., Απ. = 976
Τριαντ., Νεοελλ. γραμμ. = 974
Τριαντ., Ξενηλ. = 973
Τριαντ., Οικογ. ονόμ. = 3129
Τσαντσ. = Τσαντσάνογλου Ε.
Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ. = 2637
Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. = 4225
Τσολ. = Τσολάκης Ε.
Τσοπ. = Τσοπανάκης Α.
Τσοπ., Γλώτται = 1751
Τσοπ., Δωρ. αντ. = 1750
Τσοπ., Κοινή-ροδ. ιδιώμ. = 1749
Τσοπ., Ροδιακά = 3637
Τσουδερ., Ορολογ. = 1756
Τσουκνίδας, Πρακτ. Συνεδρ. Ευγ. Αιτωλ. = 3293
Τωμ. = Τωμαδάκης Ν.
Τωμ., Συλλαβ. = 1759

Φάβ. = Φάβης Β.
Φαρμακ., Γλωσσάρ. = 2908
Φιλ. = Φιλήντας Μ.
Φιλ., Γλωσσογν. = 1011
Φόρης, Πίν. επιρρ. = 1771
Φουρ. = Φουρίκης Π.
Φραγκάκι, Δημ. ιατρ. = 2641

Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ. = 2333

Χαραλαμπάκης (Με ελλην. γλωσσ.) = 3140
Χαριτων. = Χαριτωνίδης Χ.
Χαριτων., Λόγ. εις Κοραήν = 2960
Χατζ. = Χατζηιωάννου Κ.
Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. = 4106
Χατζ., Διασπ. = 1777
Χατζ., Διασπ. Β' = 3141
Χατζ., Διασπ. Γ' = 3518, 3519, 3520, 3521
Χατζ., Διπλωματ. = 1778α
Χατζ., Μεσ. Κυπρ. = 4106α
Χατζ., Ξέν. στοιχ. = 1026
Χατζηγιακ., Δημώδη Α' = 2560
Χατζιδ. = Χατζιδάκις Γ.
Χατζιδ., Ακαδημ. αναγν. = 1085
Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' = 2807
Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' = 2643α
Χατζιδ., Γλωσσ. μελ. = 1051
Χατζιδ., ΜΝΕ = 1054
Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. Φυτών = 1101
Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. Φυτών² = 3300
Χριστίδης, σώζω-σώνω = 3302

Ψάλτ. = Ψάλτης Στ.
Ψάλτ., Θρακικά = 3530
Ψυχ. = Ψυχάρης Γ.

β') ξενόγλωσσων

Aerts, Periphr. = 1783
Agapitos, Narrat. Vernac. Romances = 3639
Ahrweiler, Byz. et Mer = 2344
Ahrweiler, Etudes = 2345
Alex. M., The ritual lament = 2346
Amantos, Suffixe = 1114
Andr. = Andriotis
Antoniadis, Langue byz. = 1788
Apostolopoulos, Καλλίμ. = 2961
Atsalos, Term. = 2350

Bakk. = Bakker
Bakker, Imper. = 1119
Bakker, Pronomen = 2351
Băn. = Bănescu
Banfi, Quattro lessici = 3312α (βλ. Προσθ. ΙΑ'τόμου)
Bartelink, Jeux de mots = 1793
Bastav., Ordo portae = 227
Beaudouin, Dial. Chypr. = 1121
Beschewl. = Beschewliev
Beševl. = Beševliev
Beševl., Protobulg. Inschr. = 1129
Beševl., Spätlat. Inschr. = 1130
Beševl., Theophan. = 1798
Bibliogr. Hellén. = 1450, 1451
Bischoff-Beck, Glossar = 1799
Bissinger, "μέγας" = 1800
Bjerkelund, "παρακαλώ" = 1801
Blanken, Dial. Cargése = 1802
Blanken, Grecs d. Cargèse = 1131a
Böhlig, Untersuch. Sprachg. = 1132
Bompaire, Remarques = 1133
Browning, Αφ. Westerink = 3314
Burg., Infin. = 1134

Buturas, Kap. = 1135

Caratz. = Caratzas St.
Caratz., Orig. dial. néo-gr. = 1141
Caratz., Tzac. = 2356
Conomis, Hesych. = N. Conomis, Hesychiana (Miscellanea Critica, griechischer Teil, Dt. Akad. d. Wiss., Λειψία 1964, 27-35)
Cortelazzo, Influsso = 1816
Coureas, The Assizes = 4304
Coutelle, Gregh. = 2359
Cupane, Roman. cavall. biz. = 4126α

Danezis, Spaneas = 3322
Darrouzès, Textes byzantins = 3154
Darrouzès, Οφφίκια = 2362
Dawk. = Dawkins R. M.
Dawk., Boustr. = 3838
Dawk., Modern Gr. = 1146
Debrunner, Nachklass. Griech. = 1152
Del. = Delatte A.
Dieterich, Spor. = 1158
Dieterich, Unters. gr. Spr. = 1154
Dölger, Beiträge = 2367
Dölger-Karayann., Byz. Urk. = 1827
Dölger, Lachen = 1164
Dölger, Παρασπ. = 2368
Dölger, Πετίτον = 1166
Dölger, Regesten = 1824
Dölger, Schatzk. = 1163
Dölger, Φιλόσοφος = 1825

Egea, Gram. Cron. Mor. = 4127
Eideneier, Ghost-Words = 2369
Eideneier, Tabuwörter = 1177ª

Failler, Déposition Calliste 1er = 2816

Foll., Libri greci = 1840
Foy, Lauts. = 1179

Georgac. = Georgacas D.
Georgac., Ichthyological = 2662
Georgac.-McDonald, Names of Peloponn. = 1847
Georgac., Names of Const. = 1843
Georgac., The -ιτσ- Suffixes = 2816γ
Georgiadis, Türk. Lehnw. = 3160
Grégoire, Caballus = 1194
Guillou, Act. S. Maria = 1854

Hadjioannou, Beginning of Cypr. Dial. = 1212
Hadjioannou, Medieval Dilect of Cypr. = 3329
Hahn, Latein. Spr. = 1213
Hammerich, Nisunderst. = 1214
Hanna, Textkrit. Bem. = 1215
Hartmann, Wiedergabe türk. Nam. = 1216
Hatzid. = Hatzidakis G.
Hatzid., άγγελος = 1221
Hatzid., Einleit. = 1218
Heisenb. = Heisenberg A.
Heldr.-Μηλιαρ. = 1101
Hendrickx B., Θεσμοί = 2342
Henrich, Κλητ.-γεν. σε-ο = 2644
Hess. = Hesseling D.-C.
Hess., Dante nella lett. neoell. = 1231
Hess., Mots mar. = 1226
Hohlwein, Terms techn. = 1234
Hunger, Anzeiger phil.-hist. Klasse Österreich. Akademie = 3334
Hurmuz., Documente = E. Hurmuzaki, Documente privitoare la Istoria Români-

lor, Βουκουρέστι

Impellizeri, Dig. Akr. = 1236
Irmsch., Μαύρη θάλ. = 1867
Irmsch., Τριβ., Ποιήμ. = 1442

Jannaris, Hist. Gramm. = 3851
Jeffr. = Jeffreys E. M.

Kahane, Αφιέρ. Man Alvar, II = 3343
Kahane-Bremner, Gloss. portol. = 2975
Kahane, Christian étym. = 1875
Kahane, Elem. ital. = 1872
Kahane, Graeca et Romanica I, II,III = 2673
Kahane, Graeco-rom. etym. = 1879
Kahane, Graeco-rom. etym. III = 2419
Kahane H. και R., Festschr. Hubschmid=Festschrift für Johannes Hubschmid = 2973β
Kahane, Italian Loan-Words = 1246
Kahane, Ital. Marinewört. = 1873
Kahane-Pietrangeli, Egypt. pap. = 1880
Kahane, Rom.-etym. = 1877
Kahane, Sclavus = 1251
Kahane, Sprache = 2568
Kahane-Tietze, Lingua Franca = 1253
Kalits., Erkl. Eust. = 1256
Kalits., Gramm. = 1257
Kalits., Lesenotiz. = 1255
Kaps. = Kapsomenakis, Kapsomenos St.
Kaps., Vorunters. = 1258
Katsanis, Byzantino-Sicula III = 4241
Kretschmer, Lesb. Dial. = 1267
Kriar. = Kriaras E.
Kriar., Diglossie = 1275
Krumb. = Krumbacher K.
Krumb., Handschr. d. Dig. = 1281
Krumb., Sprichw. = 1279 .
Kyriak. = Kyriakidis St.

Lambr., Coll. = 1287
Langkavel, Bot. sp. Gr. = 1288
Laurent, Regestes = 2434
Lavagnini R., Byzantina Mediolanensia = 3865α
Lavagnini R., Fatti = 3351
Lefort, Documents = 3352
Legr. = Legrand E.
Legr., BGV = 1449
Legr., BH = 1450, 1451
Lemerle, Cinq études = 3581
Lemerle, Premier human. = 2439
Lemerle, Saint Athanase = 1900
Lietz., Gr. Pap. = 1292
Lindenburg, Turkse woorden = 1904
Linnér., Hist. Pallad. = 1293
Ljungvik, Adverbia = 1905
Ljungvik, Syntax spätgr. Volksspr. = 1294
Lorentz., Miscell. gr. = 1906
Lurier, Chron. Mor. = 1297

Maidhof, Rückwanderer = 1299
Mand., Stud. gr. lang. = 2444
Manouss. = Manoussacas
Math.-Torn. = Mathiopoulou-Tornaritou E.
Martini, Stathis = 2445
Marzullo, Hesych. = 1908
Meinersmann, Latein Wört. = 1912
Mentzou, "ξένος" = 1914
Merc. S.-G. = Mercati S.-G.
Merc. S.-G., Coll. Byz. = 2448
Merc. S.-G., Suida-Suda = 1915
Mercier, Almanac = 4308
Meyer, NS = 1307
Meyer, Rom. im kypr. = 1916, 2687
Migne, P.G. = Migne, Patrologia Graeca
Mihăescu, Infl. Grec. = 1919
Mihăescu, Langue lat. = 2689
Mihăescu, Termes = 1920
Mihevč-Gabrovec, Contrib. sémasiol. = 1922
Mihevč-Gabrovec, Syntaxe Moschos = 1923
Miklosich, Slav. Elem. = 1924
Miklosich, Türk. Elem. = 1311
Mirambel, Evolut. verbe = 1926
Mitsakis, Romanos = 1318
Mohrmann, Innov. sémant. = 1929
Mor. = Moravcsik G.
Mor., Byzantinot. = 1319
Mor., Ελλην. ποίημ. Βάρν. = 1453
Mor., "Hund" = 1931
Moritz, Zunamen II = 2455
Morrone, Annali Fac. Lett. e filos. Univ. di Napoli 21 (n. s. 9) 1978/79 = 3360
Murnu, Rum. Lehnw. = 1322
Nicholas-Baloglou, Quadr. = 4149α
Nourney, Lat. Ital. = 1324

Oikonomidès, Act. Dionys. = 1566α
Oikonomidès, Act. Kastam. = 2694
Ostrog., Féod. byz. = 2457
Ostrog., Problèmes = 2458

Palmer, Μόσχος = 3591
Panzer, Futurum = 1936
Papademetriou, Σχέδη μυός = 1938-9
Papadim. = Papadimitriu S.
Papadopoullos, Monum. litt. popul. = 2697
Pecoraro, Studi Let. Cret. = 3177
Pern. = Pernot H.
Pern., D' Homère = 1330
Pern., Ét. linguist. = 1334
Pern., Ét. littér. gr. = 1329
Pern., Recherch. Evang. = 1333
Pertusi A., Akritai = 2463
Pezop., Adnot. med. gr. = 1337
Piccitto, Formule greche = 1947
Pol. L., Digenis = 1948, 2703
Pol. N., Mond. = 1340
Psalt., Gram. = 1346
Psich. = Psichari J.
Psich., Essais = 1347
Psich., Ét. de philol. = 1950
Psich., Qu. tr. = 1350

Raderm., Neutest. Gramm. = 1352
Richard-Papadopoullos, Livre des remembr. = 3001
Rödel, Chalkok.-Kritob. = 1353
Rotolo, Libistro = 1354
Russo, Gheorg. Etol. = 1356
Russo, St. ist. gr.-rom. = 2704
Russo, St. şi crit. = 2470
Rydbeck, Fachprosa = 1962

Saunier, L' amertume = 3889
Scazzoso, Pseudo-Dionigi = 1964
Schilb., Byz. Metrol. = 1966
Schirò, Agiografia = 1970
Schirò, δημότης = 1968
Schmitt, ριζικόν = 1971
Seel, Physiol. = 1975
Sirat, Mots d' emprunt = 1976
Soloviev, Russie = 1977
Spadaro, Battaglia = 1978
Spadaro, Fonti Florio = 1979
Spadaro, Riv. Stor. Calabr. = 3183
Spadaro, Studi = 2713

Stepski, v.-Dol., Phrantz. = 1991
Stryker, Protév. Jacq. = 1375
Stuwe, Franz. Lehnwört = 1992

Tabachovitz, Études sur le grec = 1379
Tabachovitz, Theophan. = 1994
Tagliavini, Venezia = 1382
Tarabout, Valaor. = 2715
Thumb, Germ. im Neugr. = 1997
Thumb, Gr. Spr. Hellen. = 1386
Thumb, Handbuch = 1998
Tonnet, Ιστ. v. ελλ. γλ. = Tonnet H., Ιστορία της νέας ελληνικής γλώσσας. Η διαμόρφωσή της
Triand., Lehnw. = 1393
Tsop., Echi classici = 2998
Tzitzilis, Griech. Lehnw. = 3386

Vanicek, Fremdw. = 1395
Vayacacos, Noms de famille[1] = 2020
Vayacacos, Noms de famille[2] = 2021
Veloudis, Alexander = 2022
v. Gem. = A. F. van Gemert
Viscidi, Prestiti latini = 1401
Vogeser, Spr. Heilingenl. = 1402

Wagn., Carm. = 1456
Wagn., Med. Gr. Texts = 1457
Wagn., Trois poèm. = 1458
Weierholt, Malalas = 2030
Wifstrand, εικότα = 2032
Wilson, Byz. Prose = N. Wilson, An anthology of byzantine prose, Βερολίνο-Νέα Υόρκη, 1971
Wolf, Spr. Malal. = 1404

Zachariadou (Studia turcol.) = 3198
Zakyth., Desp. = 2498
Ziebarth, Griech. Text. = 1405
Zilliacus, Kampf Weltspr. = 1407
Zucker, αυθέντης = 2035α

Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ, ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Στον πίνακα αυτόν ερμηνεύονται οι βραχυγραφίες των τίτλων περιοδικών, τιμητικών τόμων και πρακτικών ακαδημιών. Για βιβλιογραφικά στοιχεία σχετικά με περιοδικά και τιμητικούς τόμους παραπέμπεται ο αναγνώστης στους οικείους βιβλιογραφικούς πίνακες. Οι βραχυγραφίες περιοδικών, συλλογών, ανθολογιών, κ.λ.π., που ισχύουν για τα άρθρα, χρησιμοποιούνται και στους βιβλιογραφικούς πίνακες των κειμένων και των μελετητών.

α') σε ελληνική γλώσσα

ΑΕΜ = Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών
Αθ. = Αθηνά
ΑΘΛΓΘ = Αρχείον του θρακικού λαογραφικού και γλωσσικού θησαυρού
Αμάλθ. = Αμάλθεια, τριμηνιαίον ιστορικόν λαογραφικόν περιοδικόν της Ιστορικής-Λαογραφικής Εταιρείας νομού Λασηθίου (Άγ. Νικόλαος Κρήτης)
Άνθη φιλίας = Τιμητικό αφιέρωμα στον καθηγητή Κ. Μηνά, 2005
Άνθη Χαρίτων = Παναγιωτάκης Ν., τιμητικός τόμος, 1998.
Αντιχάρ. Ανδρ. = Αντιχάρισμα στον καθηγητή Ν. Π. Ανδριώτη
ΑΠ = Αρχείον Πόντου
Αρχές νεοελλ. λογοτ. = Αρχές της νεοελληνικής λογοτεχνίας, τόμ. Α', Β'
Α' Συμπ. "Καθ. ζωή" = Πρακτικά Α' Διεθνούς Συμποσίου: Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο
Αφ. Αμ. = Αφιέρωμα εις Κ. Ι. Αμαντον
Αφ. Καρατζά = Αντίχαρη, Αφιέρωμα στον καθηγητή Σταμάτη Καρατζά
Αφ. Κριαρ. = Αφιέρωμα στον Εμμανουήλ Κριαρά
Αφ. Λ. Πολ. = Αφιέρωμα στον καθηγητή Λίνο Πολίτη
Αφ. Milliex = Ελληνογαλλικά. Αφιέρωμα στον Roger Milliex
Αφ. Σβορ. = Αφιέρωμα στον Νίκο Σβορώνο
Αφ. Στράτ. = Αφιέρωμα στον Ανδρέα Ν. Στράτο
Αφ. Τριαντ. = Αφιέρωμα στη μνήμη του Μανόλη Τριανταφυλλίδη
Αφ. Τσολ. = Αφιέρωμα στον Εύδοξο Τσολάκη
Αφ. Χατζιδ. = Αφιέρωμα εις Γ.Ν. Χατζιδάκιν

Βυζαντ. = Βυζαντινά
Βυζ. Δόμ. = Βυζαντινός Δόμος, Αθήνα 1987 κ.ε.
Βυζ. Μελ. = Επετηρίς "Βυζαντιναί Μελέται"

Γλώσσης χάριν = Τόμος αφιερωμένος στο Γ. Μπαμπινιώτη, 2008
Γρηγ. Παλ. = Γρηγόριος Παλαμάς

ΔΑΕ Κερκ. = Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας
ΔΕΚΣ = Δελτίο Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών= Κυπρ. Σπ.
Δελτ. Ιον. Ακαδ. = Δελτίον Ιονίου Ακαδημίας
ΔΙΕΕΕ = Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος
ΔΧρ.ΑΕ = Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας
Δωδεκαν. = Δωδεκανησιακά
Δωδεκαν. Αρχ. = Δωδεκανησιακόν Αρχείον
Δωδεκαν. Χρον. = Δωδεκανησιακά Χρονικά
Δωδώνη = Δωδώνη, Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων

Ε. Εσπ. = Εώα και Εσπέρια
ΕΑΙΕΔ = Επετηρίς Αρχείου Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου
ΕΓΔΣΠΘ = Επετηρίς Γεωπον. και Δασολ. Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΒΣ = Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών
ΕΕΗλ.Μ. = Επετηρίς Εταιρείας Ηλειακών Μελετών
ΕΕΚΣ = Επετηρίς Εταιρείας Κρητικών Σπουδών
ΕΕΚυκλ.Μ = Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών
ΕΕΠ = Επιστημονική Επετηρίς. Εθνικόν Πανεπιστήμιον
ΕΕΣΝΟΕΠΘ = Επιστημονική Επετηρίς Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΣτερεοΕλλ.Μ = Επιστημονική Επετηρίς Στερεοελλαδικών Μελετών
ΕΕΦΣΠΑ = Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΕΦΣΠΘ = Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΦΣΠΘ (περ. β', τεύχ. Φιλ.) = Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης περ. β', τεύχος Φιλολογίας
ΕΕΦΣΠΚ = Αριάδνη, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Κρήτης
Εικοσιπεντ. Κόντου = Εικοσιπενταετηρίς της καθηγεσίας Κων/νου Σ. Κόντου
ΕΚΕΙΕΔ = Επετηρίς του Κέντρου ερευνης της ιστορίας του ελληνικού δικαίου
ΕΛΑ = Επετηρίς του Λαογραφικού Αρχείου
Ελλην. = Ελληνικά
Ελλην. Δημ. = Ελληνική Δημιουργία
Ελλην. Διαλεκτ. = Ελληνική Διαλεκτολογία
ΕΜΑ = Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου
Επ. Επετ. Δ.Σ.Θ. = Επιστημονική Επετηρίδα Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης
Επετ. Κύπρ. = Επετηρίς (Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών), Λευκωσία
Επετ. Παρνασσ. = Επετηρίς Παρνασσού
Επιθ. ελληνοϊτ. πνευμ. επικ = Επιθεώρησις ελληνοϊταλικής πνευματικής επικοινωνίας
Εραν. = Ο Ερανιστής

ΗΜΕ = Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος
Ηπειρ. Χρον. = Ηπειρωτικά Χρονικά

Θησαυρ. = Θησαυρίσματα
Θρακ. = Θρακικά

Ιταλοελλ. = Ιταλοελληνικά

Κακρ., Μελέτ. άρθρ. = Ι. Θ. Κακριδή, Μελέτες και άρθρα
Κανίσκιν 2002 = Studi in onore di Giuseppe Spadaro
Κεφαλλ. Χρον. = Κεφαλληνιακά Χρονικά
Κιμωλ. = Κιμωλιακά
Κρ. Εστ. = Κρητική Εστία
Κρητολ. = Κρητολογία
Κρητολ. Γράμμ. = Κρητολογικά Γράμματα
Κρ. Λαός = Κρητικός Λαός
Κρ. Μελ. = Κρητικαί Μελέται
Κρ. Πρωτοχρ. = Κρητική Πρωτοχρονιά
Κρ. Χρ. = Κρητικά Χρονικά
Κυπρ. Γρ. = Κυπριακά Γράμματα
Κυπρ. Σπ. = Κυπριακαί Σπουδαί
Κυπρ. Χρ. = Κυπριακά Χρονικά

ΛΑ = Λεξικογραφικόν Αρχείον
Λαογρ. = Λαογραφία
ΛΔ = Λεξικογραφικόν Δελτίον
Λογοτεχνία-Κοινωνία στην Κρήτη (συλλογή) = Λογοτεχνία και κοινωνία στην Κρήτη της Αναγέννησης

Μακεδ. = Μακεδονικά
Μαντατοφ. = Μαντατοφόρος
ΜΒ = Σάθα, Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη
Μελ. ελλην. γλώσσ. = Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά
Μελ. και υπομν. Κύπρ. (συλλογή) = Μελέται και υπομνήματα
Μεσ. Ν. Ελλ. (περιοδ.) = Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά
Μνημ. Αμ. = Εις μνήμην Κ. Αμάντου
Μνημ. Αντωνιάδη = Μνημόσυνον Σοφίας Αντωνιάδη
Μνήμ. Καλοκαιρινού = Λοιβή εις μνήμην Ανδρέα Γ. Καλοκαιρινού
Μνήμ. Λάμπρ. = Εις μνήμην Σπ. Λάμπρου
Μνήμ. Ζώρα = Τιμητικός τόμος εις μνήμην Γεωργίου Θ. Ζώρα

ΝΕ = Νέος Ελληνομνήμων
ΝεοελΛ. Αρχ. = Νεοελληνικόν Αρχείον
Νεοελλ. Διαλ. = Νεοελληνική Διαλεκτολογία
Ν. Εστ. = Νέα Εστία
Νησιωτ. Επετ. = Νησιωτική Επετηρίς

Ξένιον Ζέπου = Ξένιον, Festschrift für Pan. J. Zepos

Οικον. Ιστ. Βυζ. = Οικονομική Ιστορία του Βυζαντίου Α', Β', Γ'
Ορθόδ. Παρ. = Ορθόδοξος Παρουσία

Παναθήν. = Παναθήναια
Παρνασσ. = Παρνασσός
Πελοπον. = Πελοποννησιακά
Πεπρ. ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Α' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Α' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Β' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Β' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Γ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Γ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Δ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Δ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Ε' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Ε' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. ΣΤ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα ΣΤ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Ζ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Ζ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Θ' ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Θ' ΔΒΣ = Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονίκης
Πεπρ. ΙΒ' ΔΒΣ = Πεπραγμένα ΙΒ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. ΙΔ' ΔΒΣ = Actes du XIVᵉ Congrès International des études byzantines, Bucarest, 6-12 Septembre, 1971, III, 1976
Πνευματ. Κύπρ. = Πνευματική Κύπρος
Ποντ. Φύλλ. = Ποντιακά Φύλλα
Πραγμ. Ακ. Αθ. = Πραγματείαι Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Ακ. Αθ. = Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Α' Κυπρ. Σ = Πρακτικά Α' Κυπρολογικού Συνεδρίου Γ' β'
Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ = Πρακτικά Β' Κυπριολογικού Συνεδρίου Β'
Πρακτ. Γ' Κυπρ. Σ = Πρακτικά Γ' Κυπρολογικού Συνεδρίου Β'
Πρακτ. Α' Παν. Σ = Πρακτικά Α' Πανιονίου Συνεδρίου
Πρακτ. Γ' Παν. Σ = Πρακτικά Γ' Πανιονίου Συνεδρίου
Πρακτ. Ε' Παν. Σ = Πρακτικά Ε' Πανιονίου Συνεδρίου
Πρακτ. Α' ΠανελΛ. Σ. Αν. Ρωμυλ. = Πρακτικά Α' Πανελλήνιου Συνεδρίου Ανατολικής Ρωμυλίας
Πρακτ. Α' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου = Πρακτικά Α' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελ. χώρου
Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελ. χώρου = Πρακτικά Β' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλαδικού χώρου
Πρακτ. Συμποσ. Ιδρ. Πιερίδη 1986 = Πρακτικά Συμποσίου Ιδρύματος Πιερίδη 1986
Προσφ. Κυριακ. = Προσφορά εις Στίλπωνα Κυριακίδην

Σύμ. = Τα Συμαϊκά
Σύμμ. = Σύμμεικτα Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών ΕΙΕ
Σύνδεσμος in onore Anastasi = Σύνδεσμος. Studi in onore di Rosario Anastasi

Τεσσαρακ. Κόντου = Τεσσαρακονταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ. Κόντου
Τιμητ. Τσοπ. = Φιλερήμου Αγάπησις. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Αγ. Γ. Τσοπανάκη, 1997
Τσοπ., Συμβολές Α', Β' = Τιμητικός τόμος Τσοπανάκη, 1983 (έχει βιβλ. στον Ι τόμο)

Φίλτρα., Τιμητ. Καψ. = Φίλτρα. Τιμητικός τόμος Σ. Γ. Καψωμένου

Χαριστ. Ορλάνδ. = Χαριστήριον εις Α. Κ. Ορλάνδον
Χιακ. Χρον. = Χιακά Χρονικά
Χρ. Κρ. = Χριστιανική Κρήτη
Χρον. Πόντ. = Χρονικά του Πόντου

β') σε ξένη γλώσσα

AAEEG = Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France
Act. VIIIᵉ Congr. Intern. Néohell. franc. = Actes du VIIIème Congrès International des néo-hellénistes des universités francophones. Contribution de Chypre à la civilisation néohellénique
Act. XIᵉ Congr. onomast. = Actes du XIᵉ Congrès International des sciences onomastiques
AIPhHOS = Annuaire de l'Institut de philologie et d'histoire orientales et slaves

BCH = Bulletin de correspondance hellénique
Berichte z. XI. Intern. Byz.-Kongr. = Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten-Kongress, Μόναχο 1958
BF = Byzantinische Forschungen
B-NJ = Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher
BSl = Byzantinoslavica
Bull. Soc. Lingu. = Bulletin de la Société de linguistique de Paris
BMGS = Byzantine and Modern Greek Studies
Byz. = Byzantion
Byz.-Met. = Byzantina-Metabyzantina
Byzantinobulg. = Byzantinobulgarica
BZ = Byzantinische Zeitschrift

Cah. Inst. M. A. (Univ. Copenhague) = Université de Copenhague, Cahiers de l'Institut du moyen-age grec et latin, Κοπεγχάγη 1969-71 κε.
Class. et. Med. = Classica et Mediaevalia III Convegno

Nationale di Studi Neogreci
Corp. Haml. = Corpus Hamleticum
Cret. St. = Cretan Studies, 1988 κε.

DOP = Dumbarton Oaks Papers

Egyet. Philol. Közl. = Egyetemes Philologiai Közlöny
EO = Echos d' Orient
Epidosis = Herbert Hunger, Gesammelte Schriften zur byzantinischen Geistes und Kulturgeschichte

Festschrift Heger = Festschrift für Klaus Heger
Festschr. Kretschmer = Festschrift für Universitäts-Professor Hofrat Dr. Paul Kretschmer
Fest und Alltag
Fol. neohell. = Folia neohellenica

IF = Indogermanische Forschungen
IF Anzg. = Anzeiger für Indogermanische Sprach - und Altertumskunde. Beiblatt zu den Indogermanischen Forschungen.
Ill. Class. St. = Illinois Classical Studies
Instit. Orient. Nap. = Instituto Orientale di Napoli

JÖB = Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik
JÖBG = Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft

Lexicograph. Byzant. = Lexicographica Byzantina
Literature-Society in Crete (συλλογή) = Literature and Society in Renaissance Crete

Med. Rom. Orient. = Medioevo Romanzo e Orientale
Mél. Diehl = Mélanges Charles Diehl
Mél. Dujcev = Byzance et les Slaves. Études de civilisation. Association des amis des études archéologiques
Mél. Ed. Delebécque = Mélanges Edouard Delebécque
Mél. Kern = Mélanges Kern
Mél. Merlier = Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier
MGSY = Modern Greek Studies Yearbook
Misc. G. Merc. = Miscellanea Giovanni Mercati
Misc. Neogr. = Miscellanea Neogreca. Atti del 1. Convegno Nazionale di studi neogreci
Misc. Rossi = Bizantino-Sicula II, Miscellanea... in memoria di Giuseppe Rossi Taibbi
Mitteil. Sem. Or. Spr. = Mitteilungen des Seminars für orientalische Sprachen

Neogr. Med. Aevi I, II, III, IV, IVα, V=Πρακτικά του διεθνούς συνεδρίου Neograeca Medii Aevi

OCP = Orientalia Christiana Periodica

Philol. Suppl. = Philologus, Supplementband
Philol. Woch. = Philologische Wochenschrift
PNL = Probleme der neugriechischen Literatur
Polis-Provinz = Zwischen Polis, Provinz und Peripherie, 2005.
Polych. = Polychordia, Festschrift Fr. Dölger (Byz. Forschungen 1-3, 1966-68)
Polychron. Dölger = Polychronion, Festschrift Fr. Dölger
Prosa y verso = Neogr. Med. Aevi III, 1996

REB = Revue des études byzantines
REG = Revue des études grecques
RES-EE = Revue des études sud-est européennes
Rev. Intern. d' Onom. = Revue Internationale d' Onomastique
Rhein. Museum f. Philol. = Rheinisches Museum für Philologie
Rom. Philol. = Romance Philology
RSBN = Rivista di studi bizantini e neoellenici
RSBS = Rivista di studi bizantini e slavi
RSBS 3 [Misc. Pertusi 3] = Rivista di studi bizantini e slavi, III-1983 Miscellanea Agostino Pertusi, Tomo III, Bologna 1984

SB = Studi bizantini
SBN = Studi bizantini e neoellenici
Sic. Gymn. = Siculorum Gymnasium
SIFC = Studi italiani di filologia classica
Sill. biz. = Silloge bizantina in onore di Silvio Giuseppe Mercati
S-OF = Süd-Ost Forschungen
Star., Živ. = Starina živaja
St. Byz. Neohell. Neerl. = Studia Byzantina et neohellenica neerlandica
St. ist. gr.-rom. = Studii istorice grecoromâne
Stud. filol. biz. = Studi filologia bizantina
Stud. byz. Lexik. = 3384

TAPA = Transactions of the American Philological Association
Trav. et Mém. = Travaux et Mémoires

Viz.Vrem. = Vizantijskij Vremennik

Zeitschr. f. Balkanol. = Zeitschrift für Balkanologie
Zeitschr. f. rom. Philol. = Zeitschrift für romanische Philologie
Zeitschr. f. vergleich. Sprachforsch. = Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung

Δ΄ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

PHI 7 = Packard Humanities Institute CD-ROM # 7 (Greek Documentary Texts: Papyri and Inscriptions)
TLG = Thesaurus Linguae Graecae
TLFi = Tresor de la Langue Francaise

Ε΄ ΛΕΞΙΚΩΝ

α΄) ελληνόγλωσσων

ΑΛΝΕ = Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Αντίστροφο Λεξικό της Νέας Ελληνικής
Αλιπράντης Ν., Λεξ. Πάρου = Αλιπράντης, Λεξικό των ιδιωμάτων και των εγγράφων της Πάρου, 2001
Ανδρ., Λεξ. = Ν.Π. Ανδριώτη, Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής νεοελληνικής
Απαλοδήμου, Λεξ. πουλιών = Απαλοδήμου Ντ., Περιγραφικό Λεξικό πουλιών της Ελλάδος
Αποστόλου, Λεξ. Νάουσας = Στ. Αποστόλου, Λεξικό του γλωσσικού ιδιώματος της Νάουσας
Αραβαντ., Ηπειρωτ. γλωσσάρ. = Αραβαντινού Π., Ηπειρωτικόν γλωσσάριον

Βεργωτής, Λεξ. λειτουργ. = Βεργωτής Θ. Γ., Λεξικόν λειτουργικών και τελετουργικών όρων, 1995
Βλαστού, Συνών. = Π. Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά, Αθήνα 1931
Βλαστού, Συνών.² = Π. Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά. Νέα έκδοση συμπληρωμένη, Αθήνα 1989
Βλάχ. = Γερασίμου Βλάχου, Θησαυρός της εγκυκλοπαιδικής βάσεως τετράγλωσσος
Βυζάντιος, Λεξ. = Βυζάντιος Σκ., Λεξικόν της καθ' ημάς ελληνικής διαλέκτου, 1874

Γενναδ., Λεξ. = Π. Γ. Γενναδίου, Λεξικόν φυτολογικόν
Γιαγκουλλής, Ασσίζες = Γιαγκουλλής Κ., Ασσίζες, ερμηνευτικό-ετυμολογικό γλωσσάριο, 1993
Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ. = Γιαγκουλλής Γ. Κ., Μικρός ερμηνευτικός και ετυμολογικός θησαυρός της Κυπριακής διαλέκτου, Λευκωσία, 1997.
Γλωσσάρ. Λέσβ. = Γλωσσάριον Λέσβιον

Δαγκίτσης, Λεξ. = Κ. Δαγκίτση, Ετυμολογικό Λεξικό της νεοελληνικής
Δεληγιάννης, Ιδίωμ. Κουβουκλ. Προύσας = Κ. Δεληγιάννη, Το γλωσσικό ιδίωμα των Κουβουκλίων Προύσας
Δελιόπουλος, Ρουμλουκ. = Δελιόπουλος Δ., Το Ρουμλουκιώτικο Ιδίωμα
Δημητράκ. = Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικόν όλης της ελληνικής γλώσσης
Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. = Δημητρίου Ν., Λαογραφικά της Σάμου, τ. ΣΤ' και Ζ'. Λεξικό του γλωσσικού ιδιώματος της Σάμου, Αθήνα, 1996.
Δημητρίου Ν. Α., Συμπλ. Λεξ. Σάμ. = Δημητρίου Ν. Α., Ευρετήριο και Συμπλήρωμα στα λαογραφικά της Σάμου του Ν. Δημητρίου, Αθήνα, 2002
Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας = Δουγά-Παπαδοπούλου Ευ.-Τζιτζιλής Χρ., Το γλωσσικό ιδίωμα της ορεινής Πιερίας, 2006
Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν. = Δράκου, Το γλωσσικό ιδίωμα της Κάλυμνος

Επιτομή = Επιτομή του Λεξικού της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας (1100-1669) του Εμμ. Κριαρά
Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. = Ερωτόκριτος Ι., Γλωσσάριον της κυπριακής διαλέκτου
Ευγενίδης, Παγγ. Γλωσσ. = Ηρ. Ευγενίδης, Παγγαιορειτική Γλωσσογραφία

Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ. = Ζαφειρίου Π. Μ., Το γλωσσικό ιδίωμα της Σάμου
Ζώη, Λεξ. Ζακ. = Λ. Χ. Ζώη, Λεξικόν φιλολογικόν και ιστορικόν Ζακύνθου
Ζώη, Λεξ. Ζακ. ²= ανατύπωση του Λεξικού Ζώη, Λεξ. Ζακ.
Ζωναρ. = Ioannis Zonarae Lexicon, edidit A.H. Tittmann, τόμ. I-II, Λειψία 1808, ανατ. Άμστερνταμ 1967

Ησύχ. = Hesychii Alexandrini Lexicon (έκδ. K. Latte)

Θρησκ. και ηθ. εγκυκλοπ. = Θρησκευτική και ηθική εγκυκλοπαίδεια, τόμ. 1-12, Αθήνα 1962-8

ΙΛ = Ακαδημία Αθηνών, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης· Α΄: Ιστορικόν Λεξικόν της νέας ελληνικής
Ιπποκρ. λεξ. = Αποστολίδης Π., Ερμηνευτικό Λεξικό πασών των λέξεων του Ιπποκράτους, 1997

Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ. = Καββάδας Δ., Βοτανικόν-φυτολογικόν λεξικόν, 1956.
Καλαντζάκος, Λεξ. ρουμελ. = Καλαντζάκος Α., Λεξικό ρουμελιώτικης γλώσσας, 2000.

Καραγ., Λεξ. οικον. = Καραγιαννόπουλος Ε. Ι., Λεξικό Βυζαντινής Ορολογίας, Οικονομικοί Όροι τόμ. Α΄, 1995
Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ. = Καραναστάσης Α., Ιστορικόν λεξικόν των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας
Κασιμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθήρ. = Κασιμάτης, Βενετικά γλωσσικά στοιχεία στα Κύθηρα
Κατσάνης, Ιδιωμ. Σαμοθράκης = Κατσάνης Ν. Α., Το γλωσσικό ιδίωμα της Σαμοθράκης
Κολτσίδας, Λεξ. Κουτσοβλαχ. = Γραμματική και Λεξικό της Κουτσοβλαχικής Γλώσσας
Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. = Κόμης Λ. Δ., Κυθηραϊκό λεξικό, Αθήνα, 1996
Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ. = Ι. Κονδυλάκη, Κρητικόν Λεξιλόγιον
Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ. = Κοντομίχης Π., Λεξικό του λευκαδίτικου γλωσσικού ιδιώματος, 2001
Κοσμάς, Ιδιωμ. Ιωανν. = Κοσμάς Ν., Το γλωσσικό ιδίωμα των Ιωαννίνων, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1997
Κουβέλης, Λεξιλόγιο Ξηρομέρου = Μπ. Κουβέλης, Λεξιλόγιο του Ξηρομέρου
Κουκκίδης, Λεξιλ. = Κωνστ. Κουκκίδη, Λεξιλόγιον ελληνικών λέξεων εκ της τουρκικής
Κουμαν., Συναγ. = Στ. Κουμανούδης, Συναγωγή λέξεων αθησαυρίστων
Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. = Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή νέων λέξεων
Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν. = Κουσαθανάς Π., Χρηστικό λεξικό του ιδιώματος της Μυκόνου, 1996
Κουτήφαρης, Γλωσσάρ. Ικαρ. = Κουτήφαρη, Γλωσσάριο της Ικαρίας
Κριαρ., Λεξ. = Εμμ. Κριαράς, Νέο ελληνικό λεξικό της σύγχρονης δημοτικής γλώσσας
Κυριαζίδης Ν., Λεξ. Μακρυγ. = Το λεξιλόγιο του Μακρυγιάννη ή πώς μιλούσαν οι Έλληνες
Κωστ., Λεξ. τσακων. = Θ. Π. Κωστάκη, Λεξικό της τσακωνικής διαλέκτου

Λιάπης, Ιδιωμ. Πηλίου = Λιάπης Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα του Πηλίου, Βόλος, 1996.
ΛΚΝ = Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη
Λουκά, Γλωσσάρ. = Γ. Λουκάς, Γλωσσάριον της κυπριακής διαλέκτου

Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ. = Μάνεσης Στ., Ιστορικό Λεξικό του μυκονιάτικου ιδιώματος
Μαυρομμάτης, Λεξ. Καναλ. Καρδίτσας = Μαυρομμάτης Κ., Λεξικό ιδιωματισμών Καναλίων-Καρδίτσας, 1987
ΜΕΕ = Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαιδεία, τ. Α΄-ΚΔ΄, Αθήνα 1926-1934 (ανατ. με συμπλήρωμα, τ. Α΄- Δ΄, χ. χρον.)
Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου = Μηνάς Κ., Λεξικό των ιδιωμάτων της Καρπάθου, Κάρπαθος, 2006.
Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. = Μ. Μιχαηλίδη-Νουάρου, Λεξικόν της καρπαθιακής διαλέκτου
Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης = Μιχαλαριά-Βογιατζή Μ., Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Διαλέκτου Σύμης, 1991
Μουσούρης, Γλωσσάρ. Ιθάκ. = Σπύρος Μουσούρης, Η γλώσσα της Ιθάκης
Μπαμπιν., Λεξ. = Μπαμπινιώτης, Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας, 1998, 2002

Νικολαΐδης Κ., Λεξ. Κουτσοβλαχ. = Ετυμολογικόν Λεξικόν της Κουτσοβλαχικής Γλώσσης
Ντίνας, ιδιωμ. Κοζάν. = Ντίνας Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα της Κοζάνης τόμ. Β΄, 2005

Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ. = Ξανθινάκης Α., Λεξικό του δυτικοκρητικού ιδιώματος, 2000.
Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου = Κώστας Ξεινός, Γλωσσάρι της Ίμβρου

Ορλάνδος-Τραυλός Λεξ. αρχιτ. = Α.Κ. Ορλάνδος-Ι.Ν. Τραυλός, Λεξικόν αρχαίων αρχιτεκτονικών όρων

Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ. = Πανταζάτος Δ., Κεφαλονίτικη και θιακιά ντοπιολαλιά, 2000
Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδιώμ. = Παπαγγέλου Ρ., Το Κυπριακό ιδίωμα. Μέγα Κυπροελληνο-αγγλικό και με λατινική ορολογία. Αθήνα, 2001
Παπαδ. Α., Λεξ. = Α. Α. Παπαδοπούλου, Ιστορικόν Λεξικόν της ποντιακής διαλέκτου
Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ. = Παπαθανασόπουλου Θ., Γλωσσάρι ρουμελιώτικης ντοπιολαλιάς
Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ. = Παπαχριστοδούλου Χρ., Λεξικό των ροδίτικων ιδιωμάτων
Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ. = Πάπυρος-Λαρούς, Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια μετά πλήρους λεξικού της ελληνικής γλώσσης
Πασπ., Γλωσσ. = Α.Γ. Πασπάτη, Το χιακόν γλωσσάριον
Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. = Πασχάλης Δ., Ανδριακόν γλωσσάριον, Αθήνα, 1993.
Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ. = Πασχαλούδης Λ. Ν., Τα Τερπνιώτικα και τα Νιγριτινά, 2000
Πιτυκ., Ιδιωμ. Αν. Κρ. = Μ. Ι. Πιτυκάκη, Το γλωσσικό ιδίωμα της Ανατολικής Κρήτης
Προκόβας, Λεξ. Κουτσοβλαχ. = Κ. Προκόβα, Λεξικό Κουτσοβλαχικής Λιβαδίου Ολύμπου, 2006
Πρωίας Λεξ. = Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, επιμελεία Γεωργ. Ζευγώ-

λη, έκδοσις "Πρωίας"

Πρωίας Λεξ. Συμπλ. = "Πρωΐας" Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης ορθογραφικόν και ερμηνευτικόν. Συμπλήρωμα

Σούδα = Suidae Lexicon (έκδ. A. Adler)

Σπίντιος, Δαρνακ. γλωσσ. = Σπίντιου Ζ., Δαρνακικό Γλωσσάρι

Σταματ. = Ι. Σταματάκου, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης

Στεφ., Θησ. βλ. Steph., Θησ.

Συμεων., Ετυμολ. λεξ. νεοελλ. οικων. = Συμεωνίδη Χ.Π., Ετυμολογικό λεξικό νεοελλ. οικωνυμίων, 2010

Σύρκου, Μεγαρ. ιδιωμ. = Σύρκου Αγγ., Το μεγαρικό γλωσσικό ιδίωμα, 2006

Τάκη, Αγραφ. = Τάκης Β., Η αγραφιώτικη γλώσσα

Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ. = Φ. Τάσιου, Γλωσσάριο του Πολυγύρου

Τζιαμούρτας, Γλωσσ. Καραγκούνηδων = Τζιαμούρτας Ζ., Γλωσσικός θησαυρός των Καραγκούνηδων, 2006

Τομπαΐδ.-Συμεων., Συμπλ. Παπαδ. Α. Λεξ. = Τομπαΐδης Δ. Ε.-Συμεωνίδης Χ. Π., Συμπλήρωμα στο Ιστορικόν Λεξικόν της Ποντιακής Διαλέκτου του Α. Α. Παπαδόπουλου, Αθήνα, 2002

Τσικής, Γλωσσ. Χίου = Τσικής Γ. Ν., Γλωσσικά από το Πυργί της Χίου, Αθήνα, 2002

Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλ. = Η.Α. Τσιτσέλης, «Γλωσσάριον Κεφαλληνίας», Νεοελληνικά Ανάλεκτα Παρνασσού 2 (1874-75) 145-368 (ανατ. Αθήνα 1996)

Τσοπουρίδης, Λεξ. ποντ. = Τσοπουρίδης Θ., Λεξικό Ποντιακής Διαλέκτου

Φωτ., Λεξ. = Photii Patriarchae Lexicon

Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ. = Χαντζιάρα, Γλωσσάρι της Θεσσαλίας

Χατζ., Λεξ. = Ετυμολογικό Λεξικό της ομιλουμένης κυπριακής διαλέκτου (ανατ. 2000)

Χριστοδούλου, Κουζιαν. = Χριστοδούλου Χ., Λεξικό του κοζανίτικου ιδιώματος

Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ. = Γερ. Χυτήρη, Κερκυραϊκό γλωσσάρι, ακατάγραφες και δίσημες λέξεις

β') ξενόγλωσσων

Andr., Lex. = Nikolaos Andriotis, Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten

Avotins, Nov. = Avotins I., On the Greek of the Novels of Justinian, 1992

Avril, Dictionn. prov.-français = J.T. Avril, Dictionnaire provençal-français suivi d'un vocabulaire français-provençal

Battaglia = Battaglia S., Grande dizionario della lingua italiana

Battisti-Alessio, Diz. etim. = C. Battisti και G. Alessio, Dizionario etimologico Italiano

Bauer, Wört. = W. Bauer, Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments

Blaise, Lex. Lat. Med. = Blaise A., Lexicon Latinitatis Medii Aevi

Boerio = G. Boerio, Dizionario del dialetto veneziano

Buck, Dict. Synon. = A Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages

Caracausi = G. Caracausi, Lessico greco della Sicilia e dell'Italia meridionale

Chantraine, Dict. étym. = Pierre Chantraine, Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots

DDM, Dictionn. étym. = Dauzat A., Dubois J., Mitterand H., Dictionnaire étymologique et historique, 1971.

DELI = Cortelazzo M.-Zolli P., Dizionario etimologico della lingua italiana, 1999.

Devoto, Diz. etim. = G. Devoto, Avviamento alla etimologia italiana

DGE = Adrados Fr., Diccionario Griego-Español

Du Cange = Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis

Du Cange, Lat. = Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis

EI = Encyclopaedia of Islam, 2003.

EM = Etymologicon Magnum = T. Gaisford, Οξφόρδη, ανατ. Πελεκάνος, 2000.

Frisk, Wört. = H. Frisk, Griechisches etymologisches Wörterbuch

Garz., Diz. = Dizionario Garzanti della lingua italiana

Germ. = G. Germano, Vocabolario italiano e greco

Godefroy, Lex. de l' anc. franç. = Godefroy Fr., Lexique de l'ancien français, 1990.

Gr. d'Hauterive, Dictionn. = R. Grandsaignes d'Hauterive, Dictionnaire d'ancien français, moyen âge et renaissance

Greim., Dictionn. = A.J. Greimas, Dictionnaire de l'ancien français jusqu'au milieu du XIVe siècle, Παρίσι 1968

H.-E. Lexicon of the O.T. = W. Gessenius, A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford University Press, 1952

Lampe, Lex. = G. W. H. Lampe, A Patristic Greek Lexicon

LBG = Lexikon zur byzantinischen Gräzität

Lex. Chron. Mor. = W. J. Aerts-

H. Hokwerda, Lexicon on the Chronicle of Morea
L-S = H. G. Liddell-R. Scott-H. Stuart Jones, A Greek-English Lexicon
L-S Κων/νίδη = H. G. Liddell και R. Scott, Μέγα Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, μετάφρ. Ξ. Μόσχου, επιστασία Μ. Κωνσταντινίδη
L-S Κων/νίδη Συμπλ. = H. G. Liddell και R. Scott, Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού της ελληνικής γλώσσης
L-S Suppl. = H. G. Liddell, R. Scott, H. Stuart Jones, R. McKenzie, Greek-English Lexicon. Revised Supplement

Meursius = J. Meursius, Glossarium graecobarbarum
Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört. = Meyer-Lübke W., Romanisches Etymologisches Wörterbuch
Mittelat. Wört. = Mittellateinisches Wörterbuch bis zum ausgehenden 13. Jahrhundert
Montanari = Montanari Fr., Vocabolario della lingua greca
Mutinelli, Less. Ven. = Mutinelli F., Lessico Veneto, ristampa 1851

Niermeyer, Med. Lat. Lex. = J. F. Niermeyer, Mediae Latinitatis Lexicon minus
Nuovo Zingarelli = Il nuovo Zingarelli

ODB = Oxford Dictionary of Byzantion
OLD = Oxford Latin Dictionary

Papahagi, Dict. arom. = Papahagi T., Dicționarul dialectului aromân. General și etimologic
Peek, Lex. Nonn. = W. Peek, Lexikon zu den Dionysiaka des Nonnos, Hildesheim 1968 κε.
PLP = Prosopographisches Lexicon der Palaiologenzeit
Preisigke-Kiessling = F. Preisigke - E. Kiessling, Wörterbuch der griechischen Papyrusurkunden

Redhouse = New Redhouse, Turkish-English Dictionary
Robert Dict. hist. = Dictionnaire Historique de la langue française, Le Robert, 2000.
Rohlfs, Diz. topon. = Rohlfs G., Dizionario toponomastico e onomastico della Calabria, Ραβέννα 1974
Rohlfs, Et. Wört. = G. Rohlfs, Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Gräzität

Segditsas, Naut. Dict. = P. Segditsas, Elsevier's Nautical Dictionary, τόμ. 2, Άμστερνταμ, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 1966
Semi, Lat. med. istr. = F. Semi, Glossario del latino medioevale istriano
Shipp = G. P. Shipp, Modern Greek Evidence for the Ancient Greek Vocabulary
Somav. = A. da Somavera, Θησαυρός της ρωμαϊκής και της φραγκικής γλώσσας
Somav., It. -gr. = A. da Somavera, Tesoro della lingua italiana e greca-volgare
Sophocl. = E. A. Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods
Steph., Θησ. = H. Stephanus, Θησαυρός της ελληνικής γλώσσας

Trapp, Lex. z. byz. Gräz = E. Trapp κ.ά., Lexikon zur byzantinischen Gräzität

Zingarelli = N. Zingarelli, Vocabolario della lingua italiana

ΣΤ΄ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ

ά. = άρθρο του Λεξικού
αβέβ. ετυμ. = αβέβαιη ετυμολογία
άγν. ετυμ. = άγνωστη ετυμολογία
ά. γρ. = άλλη γραφή
αηχοπ. = αηχοποίηση
αι. = αιώνας
αιτ. = αιτιολογικός
αιτιατ. = αιτιατική πτώση
άκλ. = άκλιτος
αλβ. = αλβανικός, αλβανικά
αλληλοπ. = αλληλοπαθές
αμάρτ. = αμάρτυρος
αμτβ. = αμετάβατος
αναβιβ. = αναβιβασμός
αναγκ. αίτ. = αναγκαστικό αίτιο
ανάγν. = ανάγνωση
αναδημ. = αναδημοσίευση
ανακ. = ανακοίνωση
αναλογ. = αναλογία, αναλογικός, -ώς
άναρθρ. = άναρθρος
ανάτ. = ανάτυπο
ανατ. = ανατύπωση
αναφορ. = αναφορικός
ανέκδ. = ανέκδοτος
ανομ. = ανομοίωση
αντιδ. = αντιδάνειο
αντίθ. = αντίθετος
αντιθ. = αντιθετικός, -ώς
αντικ. = αντικείμενο
αντιμετάθ. = αντιμετάθεση
αντων. = αντωνυμία
αόρ. = αόριστος
αοριστολ. = αοριστολογικός
Απ. = Άπαντα
απ. = απαντά
απαρέμφ. = απαρέμφατο
απόλ. = απόλυτος
απολ. = απολύτως
απορημ. = απορηματικός
απόσπ. = απόσπασμα
απρόσ. = απρόσωπο

απροσ. = απροσώπως
αρ. = αριθμός
αραβ. = αραβικός
αραβοτουρκ. = αραβοτουρκικός
αραμ. = αραμαϊκός
αριθμητ. = αριθμητικό
αρμεν. = αρμενικός
άρν. = άρνηση
αρνητ. = αρνητικός
αρομουν. = αρομουνικός
αρσ. = αρσενικός
αρχ. = αρχαίος
αρχαϊκ. = αρχαϊκός
αρχαιολ. = αρχαιολογικός όρος
αρχιτ. = αρχιτεκτονικός όρος
άσχ. = άσχετος
αττ. = αττικός
αυτ. = αυτόθι
Αφ. = Αφιέρωση
αφομ. = αφομοίωση
αχρον. = αχρονολόγητος

βενετ. = βενετικός
βιβλιοκρ. = βιβλιοκρισία
βλ. = βλέπε
βλάχ. = βλάχικος
βοτ. = βοτανική, βοτανολογικός όρος
βουλγ. = βουλγαρικός
βραχυλογ. = βραχυλογικώς
βυζ. = βυζαντινός

γαλλ. = γαλλικός
γεν. = γενική πτώση
γενικ. = γενικότερα
γενουατ. = γενουατικός
γερμ. = γερμανικός
γεωγρ. = γεωγραφικός, -ώς
γλωσσ. = γλωσσικός
Γλωσσάρ. = Γλωσσάριο
γρ. = γράφε, γραφή
γραμμ. = γραμματικός, -ώς

δεικτ. = δεικτικός
δευτερόκλ. = δευτερόκλιτος
δευτεροπρόσ. = δευτεροπρόσωπος
δήλ. = δήλωση
δηλ. = δηλαδή
δημ. = δημοτικός
δημοσ. = δημοσίευση
διάβ. = διάβαζε
διάγρ. = διάγραψε
διαλεκτ. = διαλεκτικός
διατρ. = διδακτορική διατριβή
διάφ. = διάφορος
διαφορ. = διαφορετικός
διόρθ. = διόρθωσε
διορθώσ. = διορθώσαμε
δίστ. = δίστιχο
διφθογγ. = διφθογγισμός

δοτ. = δοτική πτώση

εβρ. = εβραϊκός
έγγρ. = έγγραφο
εθν. = εθνικός
ειδικ. = ειδικότερα
εικασ. = εικασία
ειρων. = ειρωνικός, -ώς
Εισαγ. = εισαγωγή
έκδ. = έκδοση
εκδ. = εκδόσεις, εκδότης, εκδίδει
εκκλ. = εκκλησιαστικός (όρος), εκκλησιαστικώς
έκφρ. = έκφραση
εκφρ. = εκφράσεις
ελλειπτ. = ελλειπτικός, -ώς
ελλην. = ελληνικός
εμπροθ. = εμπροθέτως
εμπρόθ. προσδ. = εμπρόθετος προσδιορισμός
εν. = ενικός
εναντιωμ. = εναντιωματικός
έναρθρ. = έναρθρος
ενδεχομ. = ενδεχομένως
ενδοιαστ. = ενδοιαστικός
ενεργ. = ενεργητικός
ενεστ. = ενεστώτας
ενθύμ. = ενθύμηση
ενν. = εννοείται
Εξήγ. = Εξήγηση
επεξήγ. = επεξήγηση
επεξηγ. = επεξηγηματικός, -ώς
επιγρ. = επιγραφή
επίδρ. = επίδραση
επίθ. = επίθετο
επιθετ. = επιθετικός, -ώς
Επίλ. = Επίλογος
επιμ. = επιμέλεια
επίρρ. = επίρρημα
επιρρ. = επιρρηματικός, -ώς
επιστ. = επιστολή
επιστημ. = επιστημονικός όρος
επιτ. = επιτατικός, -ώς
επιφ. = επιφώνημα, επιφωνηματικός, -ώς
επόμ. = επόμενος
επών. = επώνυμο
επων. = επωνυμία
ερωτ. = ερωτηματικός, -ώς
εσφαλμ. = εσφαλμένος, -α
ετυμ. = ετυμολογία
ετυμολ. = ετυμολογικό τμήμα άρθρου
ευκτ. = ευκτική έγκλιση

ηθ. = ηθικός, -ώς
ηχοπ. = ηχοποίητος

θ. = θέμα
θεολ. = θεολογικός όρος
θετ. = θετικός
θηλ. = θηλυκός
θρησκ. = θρησκευτικός, -ώς
θωπευτ. = θωπευτικός, -ώς

ιατρ. = ιατρικός όρος
ιδ. = ιδίως
ιδιάζ. σύντ. = ιδιάζουσα σύνταξη
ιδιάζ. χρ. = ιδιάζουσα χρήση
ιδιώμ. = ιδιώματα
ιδιωμ. = ιδιωματικός, -ώς
Ιντ. = Ιντερμέδιο
ισπ. = ισπανικός
ιστ. = ιστορία, ιστορικός
ιταλ. = ιταλικός

κ. = κάτι
κ.ά. = και άλλα
κ.α. = και αλλαχού
Κ.Δ. = Καινή Διαθήκη
κάπ. = κάποιος, -ον, κλπ.
καταβιβ. = καταβιβασμός
κατάλ. = κατάληξη
καταφ. = καταφατικός
κατηγ. = κατηγορούμενο
κε. = και εξής
κείμ. = κείμενο
κεφ. = κεφάλαιο
κλ. = κλίση
κλητ. = κλητική πτώση
κοιν. = κοινός, -ώς
κοινότ. = κοινότατος
κ.π.α. = και πολλαχού αλλαχού
κρητ. = κρητικός
κρητ. κ. = κρητικά κείμενα
κριτ. υπ. = κριτικό υπόμνημα
κτητ. = κτητικός, -ά
κ.τ.ό. = και τα όμοια
κυπρ. = κυπριακός
κυριολ. = κυριολεκτικώς
κύρ. όν. = κύριο όνομα
κώδ. = κώδικας

λ. = λέξη, λήμμα
λαϊκ. = λαϊκός, -ώς
λατ. = λατινικός
λόγ. = λόγιος
λογοτ. = λογοτεχνία, λογοτεχνικός, λογοτεχνικώς

μαθημ. = μαθηματικός όρος
μεγεθ. = μεγεθυντικός
μειωτ. = μειωτικός, -ώς
μέλλ. = μέλλοντας
μέσ. = μέσος
μεσν. = μεσαιωνικός
μεταπλ. = μεταπλασμός
μεταφ. = μεταφορά, μεταφορικώς
μετάφρ. = μετάφραση
μετρ. αν. = μετρική ανάγκη

μετων. = μετωνυμία, μετωνυμικώς
μόρ. = μόριο
μτβ. = μεταβατικός
μτγν. = μεταγενέστερος
μτξ. = μεταξύ
μτφρ. δάν. = μεταφραστικό δάνειο
μτχ. = μετοχή, μετοχικός

ναυτ. = ναυτικός όρος
νεοελλ. = νεοελληνικός
νεότ. = νεότερος
νηπ. = νηπιακός
νομ. = νομικός όρος

οικογ. = οικογενειακός
όν., ον. = όνομα, ονόματος, -α
ονομ. = ονομαστική πτώση
ονοματοπ. = ονοματοποιία
ό.π. = όπου παραπάνω
ορθότ. = ορθότερος, -α
οριστ. = οριστική
ουδ. = ουδέτερο
ουσ. = ουσιαστικό
ουσιαστικοπ. = ουσιαστικοποιημένος

παθητ. = παθητικός
παλαιογρ. = παλαιογραφικός
παλαιότ. = παλαιότερος, -α
παπυρ. = παπυρικό κείμενο
παράγ. = παράγωγο
παραγ. = παραγωγή
παράθ. = παράθεμα
παραθ. = παραθετικά
παρακελευσμ. = παρακελευσματικός
παράλ. = παράλειψη, παράλειψε
παραλ. = παραλείπεται, -ονται
παράλλ. = παράλληλος
παραπ. = παραπομπή, παραπεμπτικός
παράρτ. = παράρτημα
παρατ. = παρατατικός
παράφρ. = παράφραση
παραχωρ. = παραχωρητικός
παρεκτεταμ. = παρεκτεταμένος
παρετυμ. = παρετυμολογία, παρετυμολογικός
παρκ. = παρακείμενος
παροιμ. = παροιμία, παροιμιακός
παρων. = παρωνύμιο
πβ. = παράβαλε
Π.Δ. = Παλαιά Διαθήκη
περ. = περίπου
περιληπτ. = περιληπτικός, -ώς
περίοδ. = περίοδος
περιοδ. = περιοδικό
περίφρ. = περίφραση
περσ. = περσικός
πιθ. = πιθανός, -ώς
πληθ. = πληθυντικός
ποιητ. αίτ. = ποιητικό αίτιο
πολλ. = πολλαχού
ποντ. = ποντιακός
ποσ. = ποσοτικός, ώς
πραγμ. = πραγματολογικώς
προβηγκ. = προβηγκιανός
προέλ. = προέλευση
προηγ. = προηγούμενος
πρόθ. = πρόθεση
προθετ. = προθετικός
πρόκ. = πρόκειται
προκ. = προκειμένου
Πρόλ. = Πρόλογος
πρόσ. = πρόσωπο (γραμμ.)
προσδ. = προσδιορισμός
πρόσθ. = πρόσθεσε
Προσθ. = Προσθήκη
προστ. = προστακτική
προσφών. = προσφώνηση
προσων. = προσωνυμία
προσωπ. = προσωπικός
προσωποπ. = προσωποποίηση
πρότ. = πρότεινε
προφ. = προφανής, -ώς
πρωτόκλ. = πρωτόκλιτος

ρ. = ρήμα
ρηματ. = ρηματικός
ρουμαν. = ρουμανικός
ρωσ. = ρωσικός

σ. = σελίδα
σερβ. = σερβικός
σήμ. = σήμερα
σημ. = σημείωση
σημασ. = σημασία
σημασιολ. = σημασιολογικό τμήμα άρθρου
σημερ. = σημερινός
σημιτ. = σημιτικός
σλαβ. = σλαβικός
σκωπτ. = σκωπτικός, -ώς
σπάν. = σπάνιος, -α
σπανιότ. = σπανιότατος, -α
στ. = στίχος
στερ. = στερητικός
στρατ. = στρατιωτικός όρος
συγγ. = συγγενικός
συγκ. = συγκοπή
συγκρ. = συγκριτικός
συμπερασμ. = συμπερασματικός
συμφ. = συμφυρμός
συν. = συνήθως
συνδ. = συνδέεται
σύνδ. = σύνδεσμος
συνεκδ. = συνεκδοχή, συνεκδοχικά
συνεκφ. = συνεκφορά
συνηθέστ. = συνηθέστατος, -α
σύνθ. = σύνθεση
συνθ. = συνθετικό
συνίζ. = συνίζηση
σύντ. = σύνταξη
συνών. = συνώνυμο
σύστ. = σύστοιχο
συχν. = συχνά
συχνότ. = συχνότατο, -α
σχ. = σχήμα
σχετ. = σχετικός
σχηματ. = σχηματισμός, σχηματίζεται
σχόλ. = σχόλιο, -α
Σχολ. = Σχολιαστής (L-S)

τ. = τύπος
τεχν. = τεχνικός όρος
τεύχ. = τεύχος, -η
τίτλ. = τίτλος
τόμ. = τόμος
τοπ. = τοπικός
τοπων. = τοπωνύμιο
τουρκ. = τουρκικός
τραγ. = τραγούδι
τριτόκλ. = τριτόκλιτος
τριτοπρόσ. = τριτοπρόσωπος
τροπ. = τροπικός
τσακων. = τσακωνικός
τυπογρ. = τυπογραφικός
τυπολ. = τυπολογικό τμήμα άρθρου

υβριστ. = υβριστικός, -ώς
υπερθ. = υπερθετικός
Υπόθ. = Υπόθεση
υποθ. = υποθετικός
υποκ. = υποκείμενο
υποκορ. = υποκοριστικός
υποτ. = υποτακτική έγκλιση
υποτιμ. = υποτιμητικός, -ώς
υποχωρ. = υποχωρητικός, -ώς
υστλατ. = υστερολατινικός

φ. = φύλλο
φρ. = φράση, φράσεις
φωνητ. = φωνητικός

Χορ. = Χορικό
χρ. = χρήση
χρον. = χρονικός
χφ = χειρόγραφο
χφφ = χειρόγραφα
χ.τ. = χωρίς τόπο (έκδοσης)
χ.χρον. = χωρίς χρονολογία (έκδοσης)

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ουδέτερο επιθέτου με χρήση ουσιαστικού καταρχήν μας απασχολεί σε ιδιαίτερη παράγραφο του άρθρου του επιθέτου. Συγκροτείται ιδιαίτερο λήμμα με το ουδέτερο του επιθέτου αν το τελευταίο αυτό χρησιμοποιείται περισσότερο ως ουσιαστικό παρά ως επίθετο σε ουδέτερο γένος.

Μετοχές παρακειμένου που είναι σύνθετες λέξεις σχηματισμένες χωρίς πιθανώς να έχει υπάρξει αντίστοιχος ενεστωτικός τύπος (λ.χ. *αγουρομαζωμένος*), όπως και μετοχές παρακειμένου που δεν ανάγονται σε ενεστώτα (λ.χ. *μυαλωμένος*) αποτελούν χωριστά λήμματα.

Στην περίπτωση που ένας τύπος αιτιατικής ή αορίστου δεν ανάγεται χωρίς δισταγμό σε ορισμένη ονομαστική ή σε ορισμένο ενεστώτα (αρχαϊστικός ή νεοτεριστικός τύπος), σημειώνονται στη θέση του λήμματος και ο αρχαϊστικός και ο νεοτεριστικός τύπος της ονομαστικής ή του ενεστώτα (λ.χ. *αήρ-αέρας*).

Σε ορισμένες ιδιάζουσες περιπτώσεις κοντά στους άλλους τύπους του ουσιαστικού παρέχονται στο τυπολογικό τμήμα του άρθρου οι ιδιότυπες πτώσεις. Ανάλογο συμβαίνει προκειμένου για χρόνους ρημάτων για τους οποίους η αναγωγή σε ορισμένο ενεστώτα δεν είναι βέβαιη.

Ο αραβικός αριθμός που τίθεται ως εκθέτης δίπλα σε όνομα εκδότη ή βραχυγραφία δηλώνει τον αριθμό της έκδοσης.

Προκειμένου για πεζό κείμενο, αν αριθμούνται οι γραμμές των σελίδων στην έκδοση, η παραπομπή γίνεται στη σελίδα και στη γραμμή της σελίδας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου ο πρώτος αραβικός αριθμός δηλώνει τον αριθμό της παραγράφου ή του ποιήματος μέσα στην έκδοση και ο δεύτερος (που σημειώνεται ως εκθέτης) τη σειρά ή το στίχο μέσα στο ποίημα (περίπτωση «Κυπριακών ερωτικών ποιημάτων» κ.ά.)

Καμιά φορά πριν από τη μνεία των αριθμών της παραπομπής σημειώνεται με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου ή με άλλη βραχυγραφία η παραλλαγή ή το χειρόγραφο του κειμένου για το οποίο πρόκειται.

Με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που συνοδεύονται με το σημείο της οξείας σημειώνονται τμήματα πεζού έργου ή πράξεις θεατρικού κειμένου. Με λατινικούς εξάλλου αριθμούς δηλώνονται κεφάλαια της μετάφρασης της «Πεντατεύχου» ή και άλλων κειμένων. Ο αραβικός αριθμός που ενδεχομένως ακολουθεί δηλώνει τη θέση του στίχου μέσα στο κεφάλαιο. Καμιά φορά για ευκολία του αναγνώστη (περίπτωση του κειμένου του «Πιστικού βοσκού», έκδ. Ioannou) η παραπομπή γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που ο εκδότης δηλώνει τα τμήματα του έργου. Άλλοτε πάλι προκειμένου για πεζό κείμενο μετά τη δήλωση της σελίδας ακολουθεί ένδειξη με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που υπάρχει στη σελίδα προς την οποία γίνεται η παραπομπή.

Κατά την παραπομπή σε αυτοτελές δημοσίευμα ερευνητή, που αποτελείται από τόμους περισσότερους από έναν, χρησιμοποιούνται και εδώ τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου με το σημείο της οξείας, για να δηλωθεί ο αριθμός του τόμου. Κατά την παραπομπή σε πραγματεία δημοσιευμένη σε περιοδικό δεν αναφέρεται ο τίτλος της πραγματείας, αλλά (βραχυγραφημένο, αν είναι η περίπτωση) το όνομα

του ερευνητή και (βραχυγραφημένος πάλι, αν είναι η περίπτωση) ο τίτλος του περιοδικού.

Λέξεις που απαντούν για πρώτη φορά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή δεν παίρνουν χαρακτηρισμό (*αρχ.* ή *μτγν.*), αλλά δηλώνεται ότι η λέξη απαντά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή.

Προκειμένου για παραπομπή σε γλωσσικές παρατηρήσεις ή σχόλια του εκδότη ενός κειμένου χρησιμοποιείται και για το εκδοτικό δημοσίευμα η βραχυγραφία του κειμένου, αλλά με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη (π.χ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ.]).

Η αλλαγή στίχου στο παράθεμα δηλώνεται με κάθετο ανάμεσα στους δύο στίχους.

Όταν μιας αρχαίας λέξης υπάρχουν νεότεροι τύποι, όχι όμως και νεότερες σημασίες, το άρθρο δεν έχει σημασιολογικό τμήμα.

Χωρία που διορθώνονται σε ειδική πραγματεία καταγράφονται σύμφωνα με τη διόρθωση, εφόσον είναι βέβαιη ή πιθανή· σε παρένθεση, αμέσως μετά τη λέξη του παραθέματος που διορθώνεται, σημειώνεται η εσφαλμένη διαφορετική γραφή του εκδότη και αμέσως κατόπιν βραχυγραφημένη η βιβλιογραφική ένδειξη για τη διόρθωση. Προκειμένου για εσφαλμένη γραφή που απαντά σε έκδοση κειμένου που κατά κύριο λόγο τη χρησιμοποιούμε στο Λεξικό, εκτός του ότι χρησιμοποιείται στο οικείο άρθρο η γνήσια γραφή, καταρτίζεται και λήμμα με την εσφαλμένη γραφή ή τη λέξη στην οποία θα μπορούσε να αναχθεί (εσφαλμένα βέβαια) η γραφή αυτή και με παραπομπή στην έκδοση που την παρέχει, καθώς και με μνεία της γνήσιας γραφής που πρέπει να δεχτούμε στο κείμενο.

Για τη διάρθρωση των τριών τμημάτων του κάθε άρθρου παραπέμπεται ο αναγνώστης σε όσα σημειώθηκαν στα προλεγόμενα του τόμου Α΄, σ. ιδ΄, ιε΄, ις΄, καθώς και των τόμων Δ΄, σ. ιε΄ κε. και Ε΄, σ. ιβ΄.

ΛΕΞΙΚΟ

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100-1669

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΗ'

προβιδιάζω – ραβέντι

προβιδιάζω· *προβεδιάζω.* — Πβ. και *προβεδέρω.*

Από το προβηγκ. *provedir* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289, Stanitsas, Act. VIIIᵉ Congr. Intern. Néo-hell. franc. 103).

α) Προνοώ, προβλέπω: *Φρένεση κατά τον Τούλιον έχει τριά μερτικά ... Το τρίτον ένι προβίδιασμα, τάχατες να προβιδιάσει* (ενν. ο άνθρωπος) *προς τον καιρόν τες πράξες του* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 109· *πελλοί ... έναι τέσσερις λογές ... Το δεύτερον ένι να μηδέν προβιδιάσει εις εκείνον οπού να μπορεί να του τραβενιάσει* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 113· **β)** φροντίζω για κ., κανονίζω: *Ο καβαλλάρης εξέβην και ήρτεν εις την Λευκωσίαν, και δεν ηύρεν ουδέ τον αμιράλλην ουδέ τον ρήγα· αμμέ ο καπετάνος της γέρρας έδωκέν του απλίκιν ν' απλικέψει, ώσπου να προβιδιάσει να πάγει εις την Αμμόχουστον* Μαχ. 468[26]· **γ)** φροντίζω να μη γίνει κ., αποτρέπω κ.: *τούτον εγίνην διά τα πολλά μας κρίματα, απού μας ετύφλωσεν ο διάβολος και εκουσεντιάσαν μικροί και μεγάλοι, και δεν επροβεδιάσαν ουδέ με λόγον ουδέ με έργον* Μαχ. 402[5] χφ O (βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 264])· (μέσ.): *σκόπα εκείνον τό μπορεί ν' ακλουθήσει, διατί εύκολα προβιδιάζεται* (ενν. ο άνθρωπος) *εις το κακόν το αγκατιασμένον* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 111.

προβίδιασμα το, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια)109· γεν. εν. *προβιδιασμάτου*, αυτ. 111.

Από τον αόρ. του *προβιδιάζω* και την κατάλ. *-μα*.

Μέριμνα για το μέλλον, πρόνοια: *εμπορεί να μοιάσει η βερτού* (ενν. της φρένεσης) *του προβιδιασμάτου του μουρμουκιού, το ποιόν σπουδάζει το καλοκαίριν διά να 'βρει εκείνον τό χρήζεται να φάγει τον χειμώνα* αυτ. 109.

προβιζιόν η· *προβιζίον*, Βουστρ. (Κεχ.) Μ 139[9]· *προβιζιουν*, Βουστρ. (Κεχ.) Β 139[9]· *προβιζιούν*, Βουστρ. (Κεχ.) 138[11].

Από το βενετ. *provision*. Οι τ. από το γαλλ. *provision* (Kahane, Sprache 556, Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 132, Stanitsas, Act. VIIIᵉ Congr. Intern. Néo-hell. franc. 85, 87, 104). Για το σχηματ. των τ. βλ. Meyer, ό.π. 139. Τ. *προβ(β)εζιόν* σε έγγρ του 16.-17. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 332[8-9, 11, 14], Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 18, 1981, 314, κ.α.) και στο Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 742· πληθ. *προβεζιόνες* σε έγγρ. του 17. αι. (Μαυροειδή, Δωδώνη 7, 1978, 146) και σήμ. στα Κύθηρα (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Τ. *προβεντζιού* στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289, κ.α.). Τ. *προβιζιόνε* (<ιταλ. *provvisione*) στη Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2]). Η λ. σε έγγρ. του 17. (Κακ., Θησαυρ. 8, 1971, 260) και του 18. αι. (Πρωτοψάλτης, Αθ. 59, 1955, 135).

α) Μέριμνα, πρόνοια· φρ. *ποιώ προβιζίον/προβιζιουν/προβιζιούν* = παίρνω μέτρα για την αντιμετώπιση μιας δύσκολης κατάστασης, μεριμνώ: *Με όλον και θωρούμεν πως είμεστεν ούλοι χαμένοι, και είναι χρήση να ποίσομεν προβιζιούν, να γλυτώσομεν το κορμίν μας και την τιμήν μας και το δικόν μας* Βουστρ. (Κεχ.) 96[11]· **β)** χρηματικό βοήθημα, επίδομα: *Έφερέ μου ο μισσέρ Ανδρέας ο Γερμανής διά τον μήνα όλον τον Απρίλιον ... την προβιζιόν οπού έχω από την εκλαμπροτάτην μας Αφεντίαν* Σεβήρ., Σημειώμ. 1α.

προβιλίζι(ο)ν το, βλ. *πριβιλέγιον.*

προβίντσια η, Κυπρ. χφ. 161· *προβίτσια,* Κυπρ. χφ. 161.

Από το ιταλ. *provincia* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 97). Η λ. σε έγγρ. του 13. αι. (Caracausi, λ. *προβίντζ(ι)α,* όπου και λ. *προβέντζ(ι)α*).

Γεωγραφική ή διοικητική περιφέρεια· (εδώ) χώρα: *τείντα να γενεί πλιον η δυστυχημένη προβίντσια των Μακεδόνων και όλος ο κόσμος, τώρα και επέθανεν ο ρήγας ο Αλέξανδρος* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 92.

πρόβλεμα το, βλ. *πρόβλημα.*

προβλεμμένος, μτχ., βλ. *προβλέπω.*

προβλεπτής ο. — Πβ. και *προβεδούρος.*

Από το *προβλέπω* και την κατάλ. *-τής,* μτφρ. δάν. από το βεν. *proveditor* - ιταλ. *provveditore*· πβ. λ. *προβλέπτης,* 6.-7. αι. (L-S Κων/νίδη). Η λ. σε έγγρ. του 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 392, 393, 425, 435), στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. (*προβλεπταί*) και το ΑΛΝΕ.

1) Τίτλος αξιωματούχου (για τον αντίστοιχο ελλην. *προνοητής* βλ. ODB, λ. *pronoetes*)· (εδώ ειδικότ.) *προβλεπτής καπετάνιος* = διοικητής ναυτικής δύναμης (πβ. και Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 22, 1977, 2): *Τότε εγνωρίσανε οι Τούρκοι ότι πως έναι μεγάλος προβλεπτής καπετάνιος* (ενν. *ο Ιωάννης Ιουστινιανός*) *εις τον τόπον της χαλάστριας και εν τω άμα τις εφτειάνει* Χρον. σουλτ. 86[16]. **2)** (Στρατ.) φροντιστής: *Θεωρών δε αυτόν* (ενν. *τον Ιωάννην Ιουστινιανόν*) *ο βασιλεύς εις τα πάντα επιδεξιότατον, δήμαρχον και στρατηγόν επί τριακοσίους άνδρας προσέταξεν είναι και προβλεπτήν και διοικητήν* Ψευδ.-Σφρ. 386[24-25]. **3)** (Εκκλ.) **α)** τίτλος ιερωμένου που είχε τη μέριμνα και τη φροντίδα εκκλησιαστικών υποθέσεων: *το ... μοναστήριον είναι ... κυβερνημένον από του ... κυρίου Ιερεμίου Κατσαΐτου, ... προβλεπτής και διδάσκαλος εις πράξιν και θεωρίαν ετούτου του μοναστηρίου* Ιερόθ. Αββ. 335· **β)** *προβλεπτής του Αγίου Τάφου* = αξιωματούχος της καθολικής εκκλησίας υπεύθυνος για τη φύλαξη του Αγίου Τάφου (βλ. και Κακ.-Πάνου [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 207 σημ. 243: *guardiano*]): *τούτος* (ενν. *ο Τριέγες*) *ήτονε η αρχή του αίματος και από τούτον εβγήκαν δέκα βασιλείς και άλλοι αυθέντες ... και ο προβλεπτής του Αγίου Τάφου* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου)113[v].

προβλεπτικός, επίθ., Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 26[r], 87[v].

Από το *προβλέπω* και την κατάλ. *-τικός.* Η λ. τον 4. αι. (TLG), στο Steph., Θησ. και σημ.· βλ. και LBG.

1) Προνοητικός: *ο κυρ Δανιήλ ... ήτον άνθρωπος θεωρητικός, ... άξιος ... προβλεπτικός, φιλόξενος* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 34[r]. **2)** Συνετός: *την δεσποίνην θεραπεύσας* (ενν. *ο Καντακουζηνός*) *εν ηδύσμασι λόγων και προβλεπτικαίς πράξεσιν, έπεισε ταύτην ... του λαβείν εις νύμφην την αυτού θυγατέρα* Δούκ. 63[29].

προβλέπω, Βίος Αλ. 1685, Δούκ. 131[9], Θησ. Θ' [22[7]], Κορων., Μπούας 23, Καρ-

τάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 135ᵛ, 225ʳ, Κωδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 27, Χρον. σουλτ. 114[29], Χίκα, Μονωδ. 65, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 1506, Χριστ. διδασκ. 480, Ροδινός (Βαλ.) 127, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 431[13]· *επροβλέπω· προηβλέπω*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 46ʳ, 72ʳ, 98ʳ, 345ʳ, 354ʳ· μτχ. παρκ. *προβλεμμένος*.

Το μτγν. *προβλέπω*. Για το σχηματ. των τ. βλ. και Καραντζόλα [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 512]. Η μτχ. παρκ. σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 68). Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α)** Αντιλαμβάνομαι κ. πριν γίνει· προαισθάνομαι: *ο βασιλεύς Αλέξιος τας κρυφίους των εχθρών αυτού βουλάς, ας είχον, προβλέπων ... την βλάβην αυτών απεδίωκε* Κομνηνής Άννας Μεταφρ. 208· *Προβλέπει* (ενν. ο γάδαρος) *και τον θάνατον κι έλεγε καθημέρα:| «Όνταν ετούτοι* (ενν. ο λύκος και η αλουπού) *μ' εύρασι, ήτον καημένη ώρα»* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 135· *εις ώρα που τα όνειρατα όλα τα πλια αληθεύγου* (παραλ. 3 στ.) *κι είναι το πνέμα λεύτερο, προβλέπει και κατέχει* (παραλ. 1 στ.) *εκείνον οπού ογλήγορα έχει άθρωπος να πάθει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 115· **β)** γνωρίζω κ. από πριν, γνωρίζω τι πρόκειται να συμβεί στο μέλλον: *να ομόσεις| στον μάντην τον καθολικόν* (ενν. στον Έρωτα) *οπού τα πάντα ηξεύρει,| προβλέπει και τα μέλλοντα των ερωτοκαμένων* Λίβ. Va 481· *Επειδή ο καρδιογνώστης Θεός προηβλέπει τα πάντα, τόσον απερασμένα όσον και παρόντα και μέλλοντα, επροείδε και το ημέτερον γένος των χριστιανών ότι έμελλεν να απολεσθεί* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 354ᵛ δις **γ)** προσχεδιάζω, προκαθορίζω: *Πράγμα γαρ ήτον απ' αρχής, ήτονε προβλεμμένο| απέ την θείαν δύναμιν κι απέ την άνω πρόνοιαν* Θησ. Θ' [57[3]]. **2α)** Προνοώ, φροντίζω (έγκαιρα): *Α δεν επρόβλεπεν ο Ζεύς εκείνους να 'λεήσει| όλους εκείνους μοναχός τους ήθελε νικήσει* Ζήνου, Βατραχ. 421· *να φεύγεις την αργίαν και ακαμασίαν και να προβλέπεις πώς να εύρεις την αναγκαίαν τροφήν* Σοφιαν., Παιδαγ. 120· **β)** φροντίζω, περιθάλπω: *Ει τις εχρειάζετον γιατρεία ... γουργά ηβρήκαν ιατρούς όλους να τους προβλέψουν* Θησ. Θ' [61[8]]· **γ)** προστατεύω: *εσύ είσαι βασιλεύς του πλήθους του Ισραήλ και εσύ να τους προηβλέπεις από τας χείρας των εχθρών τους* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 185ᵛ **δ)** (εδώ κατ' ευφημισμό) τιμωρώ, «συγυρίζω»: *δεν βλέπω άλλα παρά τα αυτία του γαϊδάρου του περιβολάρη, ο οποίος ... στέκεται να μας ακούει ... Αμή εγώ τον επροβλέπω τώρα τώρα* Μπερτολδίνος 158·.

Β' Αμτβ. **1)** Παίρνω έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα· φροντίζω, προνοώ: *Και όστις εκείνος το επιτηρεί* (ενν. *το θείον και άγιον βάπτισμα*) *και προβλέπει και δεν το μολένει, γίνεται κληρονόμος της βασιλείας του Χριστού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 304ᵛ *τον Κανελλέτον, τον Κουρή ...| ... επαρακάλεσέ τους | να προϊδούν ογλήγορα ...| ... και στους Κορφούς να σώσουν* Αλ. Κύπρ. 1762· *αλλ' επουράνιος ήτον| από θεότητα καμιά και θέλει να προβλέψει| προς την τιμή του εκεινού* Θησ. Β' [7[5]]. **2)** (Εδώ με την πρόθ. σε και αιτ.) προσβλέπω σε κάπ.: *Σ' εσένα, Πώρο βασιλεύ, σήμερον επροείδα,| εγώ Δάρειος βρίσκομαι στην εδική σ' ολπίδα* Αλεξ.[2] 1055.

πρόβλεψις —ψη η, Χρον. Μορ. Η 1551, 2314, Θησ. Πρόλ. 45, Γ' [4[5]], Ε' [46[8]], Ζ' [75[7]], Ι' [32[6]], Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 45, Κορων., Μπούας 57, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 380· πληθ. *προβλεψες*, Θησ. (Foll.) I 121.

Από τον αόρ. του *προβλέπω* και την κατάλ. *-ις/η*. Η λ. *πρόβλεψις* τον 6.-7. αι. (TLG), στο Βλάχ. και το Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. βλ. και LBG. Η λ. *πρόβλεψη* και σήμ.

1α) Γνώση και αναγγελία μελλοντικών γεγονότων, προφητεία: *η των δαιμόνων πρόβλεψις μεγάλην ισχύν έχει* Βίος Αλ. 5819· **β)** η εκ των προτέρων εκτίμηση όσων πρόκειται να συμβούν, πρόγνωση: *Του εφαίνετουν* (ενν. του βασιλιά), *πως δεν ημπορεί να ζήσει χωρίς κανέναν, ο οποίος όξω από την συμβουλήν οπού να του είχεν δώσει, και πρόβλεψιν εις τες διαφορές του ... να του είχεν κάμει ... να του απεράσει η φαντασία με καμίαν ομορφολογίαν* Μπερτολδίνος 92. **2α)** Έγκαιρη φροντίδα, πρόνοια: *πριν να 'ναπαυθώ γαρ εγώ ... θέλομε ποίσει πρόβλεψη να εξεκδικηθείτε* Θησ. Β' [38[5]]· **β)** προκαθορισμένο σχέδιο δράσης: *ο μύθος λέγει ότι όσοι επιχειρούσιν πράγμα χωρίς βουλήν και πρόβλεψην εις δυστυχίες μεγάλες πίπτουσιν* Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 27· **γ)** σχέδιο που στοχεύει στην επίτευξη κάπ. σκοπού: *Ίσως γιατί έτσι αρέσει σου, κι έτο' είναι η όρεξίς σου| ή τάχα έτσι στην άβυσσον είναι της πρόβλεψής σου* Συμμ., Παστ. φίδ. Ε' [448]. **3α)** Βοήθεια, συμπαράσταση· προστασία: *Εις τούτο τον εζήτησεν ο Καμπανέσης χάριν,| βοήθειαν και πρόβλεψιν να ποίσει προς εκείνον,| να τον βοηθήσει τίποτες απέ την βασιλείαν* Χρον. Μορ. Ρ 1551· *ευχαριστήσασι* (ενν. *οι Γενουβήσοι*) *πολλά την τε διάκρισίν των| ιδίαν τε προαίρεσιν, ομοίως και πρόβλεψίν των* (ενν. *των Φλωρεντίνων*) Κορων., Μπούας 74· **β)** (εδώ συνεκδ.) οχυρωματικά έργα, οχύρωση: *τρόπους πολλούς εγύρεψες την γην μου ν' ανασκάψεις* (παραλ. 1 στ.)· *αμμή θαρρώ να μη γενεί, μα την αλήθεια, τούτο,| γιατί έποικα την πρόβλεψιν οπόπρεπε στον τόπον* Θησ. (Foll.) I 107. **4α)** Έκφραση εκτίμησης, σεβασμού: *χαράν μεγάλη εποίκασιν ως είδαν τον Ρομπέρτον| και πρόβλεψιν του εδείξασιν ότι πολλά αγαπούσαν* Χρον. Μορ. Η 2260· *μετά τιμήν και πρόβλεψιν εσυναπάντησέ τον* (ενν. *τον Ρουμπέρτον*)*| χαρά μεγάλη του έποικεν ενώπιον των πάντων* Χρον. Μορ. Ρ 2314· **β)** ζήλος, ενθουσιασμός: *περίχαρος εγίνετον, λαλεί την συντροφία του| και λέγει ούτω προς αυτούς με πρόβλεψιν μεγάλην* ... Χρον. Μορ. Ρ 4716 (πβ. Χρον. Μορ. Η 4716: *προθυμίαν*).

πρόβλημα το, Προδρ. (Eideneier) II 19-8 χφ Η κριτ. υπ., Rechenb. (Vog.) 65[20], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 67[18]· *π ρ ό β λ ε μ α*, Rechenb. (Vog.) 73[1].

Το αρχ. ουσ. *πρόβλημα*. Η λ. και σήμ.

1) (Μαθημ.) ερώτημα, ζήτημα προς επίλυση: Rechenb. (Vog.) 65[7]. **2)** Ζήτημα που γίνεται αντικείμενο αντιπαράθεσης και φιλονικίας· (ως σύστ. αντικ.): *Πάθος ακούσας τοιγαρούν μη κήλην υπολάβεις,| μηδ' άλλο τι χειρότερον εκ των μυστικοτέρων* (παραλ. 3 στ.) *αλλά μαχίμου γυναικός πολλήν ευτραπελίαν,| προβλήματα προβάλλουσα και πιθανολογίας* Προδρ. (Eideneier) I 24. **3)** Αλληγορική διήγηση: *Λαβών δε τον λόγον ο Βαρλαάμ λέγει: «Άκουσον ουν, κύριέ μου Ιωάσαφ, και τούτο το πρόβλημα. ... είναι μία χώρα μεγάλη, εις την οποίαν εκείνοι απού κατοικούσιν έχουσι μίαν συνήθειαν παλαιάν, ...»* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 66[25].

πρόβλησις η, Σπαν. Β 65, Κομν., Διδασκ. Δ 79, Σπαν. Ρ 14, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 70.

Από τον παθητ. αόρ. του *προβάλλω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.), στον Πορφυρογέννητο και το Du Cange.

Προβολή· προέκταση· (εδώ μεταφ.): *Τον βασιλέα, ω υιέ, τίμα τον και φοβού τον· | πρόβλησις ένι του Θεού ο βασιλεύς, παιδίν μου* Σπαν. Α 67.

προβλίζιον το, βλ. *πριβιλέγιον*.

προβόδημα(ν) το. — Βλ. και *προβόδισμα(ν)*.

Από το *προβοδώ* και την κατάλ. *-μα*. Πληθ. *προυβουδήματα* σήμ. ιδιωμ. (Σαχίνης, Καστοριανό γλωσσάρι 129). Η λ. *προβόδημα* στο Βλαστού, Συνών.[2]

Οποιοδήποτε πράγμα (αντικείμενα, χρήματα, κλπ.) αποστέλλεται σε άλλο τόπο (πβ. και ά. *προβοδώ -ίζω* 3β): *Περί προβοδήματος, οπού στέλνει τινάς άσπρα εις το σπίτι του, ή άλλο είδος, και εις την στράταν τα επάρουν ή πνιγούν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1385 ρμζ' 1.

προβόδισμα(ν) το. — Βλ. και *προβόδημα(ν)*.

Από τον αόρ. του *προβοδίζω* και την κατάλ. *–μα(ν)*. Η λ. *προβόδισμα* και σήμ.

Οποιοδήποτε πράγμα (αντικείμενα, χρήματα, κλπ.) αποστέλλεται σε άλλο τόπο (πβ. και ά. *προβοδώ -ίζω* 3β): *Περί προβοδίσματος οπού στέλνει τινάς εις το σπίτι του άσπρα ή άλλον είδος, και εις την στράταν τα επάρουν, ή πνιγούν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 164[283].

πρόβοδος ο, Λόγ. παρηγ. L 326, 712, Λόγ. παρηγ. O 334, 723, Διγ. Ζ 646, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2434, 5459, 12204, Χρον. Μορ. P 5300, 5309, 5313, 5680, 5732, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 353, Λίβ. Esc. 3005, 4233, Λίβ. διασκευή α 1106, 2169, 3134, 4410, 4413, Λίβ. Va 893, 2791, Δευτ. Παρουσ. 361, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν. 247 κριτ. υπ., 538 κριτ. υπ., 817 κριτ. υπ.), Απόκοπ.[2] 78, Έκθ. χρον. 65[16]· *πρόβεδος*, Χρον. Μορ. H 5309, 5313, 5680, 5732· *προβοδός*, Θησ. Β' [15[2]].

Από το αρχ. ουσ. *πρόοδος* ο ή από το ουσ. *προεύοδος* (απ. στον Ευστάθιο) (Κοραή, Ατ. Ε[1] 314). Η λ. τον 9. αι. (TLG) και στο Du Cange· βλ. και LBG.

Αυτός που προπορεύεται και δείχνει το δρόμο σε άλλους, οδηγός: *Λοιπόν, ωσάν εξέβησαν από την Ανδραβίδα, | οι Τούρκοι υπαγαίνασιν πάντα εις την εμπροστέλαν· | προβόδους είχαν τοπικούς οπού τους οδηγεύαν* Χρον. Μορ. H 5300· *ουδέ γαρ έναι δυνατόν χώραν και κόσμον τόσον | μόνοι μας δίχα συνεργού, δίχα προβόδου μόνοι, | περιπατήσαι θαρρικά, σκοπήσαι, ψηλαφήσαι* Λίβ. διασκευή α 4410· (σε μεταφ.): *Πρόβοδος είμαι (ενν. εγώ, ο Μάρτης) του καιρού, στρατιώτης του πολέμου* Λίβ. Esc. 1027.

προβοδώ ή προβοδίζω, Εβρ. ελεγ. 162, Χρον. Μορ. P 4677, Gesprächb. 77[25], Χρον. Τόκκων 2425, 3887, Διήγ. Αλ. V 22, 67, Διήγ. Αλ. G 288[15], Επιστ. 16. αι. 25[10, 19], Αλ. Κύπρ. 1200, 1730· *προβαδίζω*, Hagia Sophia ω 510[19]· *προβεδίζω*, Χρον. Μορ. H 4677· *προβοδίζω*, Διγ. O 2914, 2945· *προβοδώ*, Αλεξ.[2] 1094, 2187, 2516, 2530, 2548, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 135[8], 193[13], 305[17], Διήγ. Αλ. F (Lolos) 134[6], 192[10], 304[17], Διήγ. Αλ. E (Konst.) 49[16], 105[8], 151[6], 153[3, 21], 173[20], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 48[16-17], 104[8], 150[5, 18], 172[24], 174[12], 184[9], Πεντ. Γέν. XIX 29, XXXVII 32, Σταυριν. 281, 416, 447· *προβοδώνω*, Χρον. Τόκκων 1987· γ' εν. ενεστ. *προβοδάγει*· παρατ. *προεβόδιζον*.

Από το ουσ. *πρόβοδος* και την κατάλ. *-ώ* με επίδρ. του *κατευοδώ* ή από το

*προευοδόω (Κοραή, Άτ. Δ' 457, Meyer, NS II 87· βλ. και Τσοπ., Ελλην. 16, 1958/9, 339). Ο τ. προβοδώνω και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ., λ. προβοδίζω). Η λ. προβοδίζω (με μεταπλ.) και σήμ. λαϊκ. Η λ. προβοδώ στο Βλάχ., στο Βλαστού, Συνών. 145 (λ. ξεβγάζω), 153 (λ. οδηγώ), καθώς και σήμ. σπάν. (ΛΚΝ).

1) Συνοδεύω τιμητικά ως ένα σημείο κάπ. που αναχωρεί, ξεπροβοδώ: *Και απόστειλέ τον* (ενν. η βασίλισσα τον Αλέξανδρον) *και οι δύο της υιοί τον επροβόδησαν ... έως το πέσιμον του Αλεξάνδρου* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 151[20] (εδώ προκ. για εκφορά νεκρού): *Ο Αλέξανδρος με όλους τους βασιλείς ... επροβόδησέν τον* (ενν. τον Τάρειον) *έως το μνήμα και έθαψάν τον με τιμήν μεγάλην* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 305[17]. **2α)** (Μτβ.) οδηγώ, συνοδεύω: *και οπού προβοδάει το ρίφι εις το Αζαζελ ... να πλύνει τη σάρκα του με το νερό και ύστερα έτσι να έρτει προς το φουσσάτο* Πεντ. Λευιτ. XVI 26· **β)** (αμτβ.) προπορεύομαι ως οδηγός: *προεβόδιζον γουν εγώ, οι δε εφείποντο* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν. 780 κριτ. υπ.). **3α)** Στέλνω κάπ. κάπου: *Και επροβόδησα αποκουρσάρους από την έρημο της Κερεμωθ προς τον Σιχον βασιλεά του Χεσβων λογιά ερήνης του ειπεί* Πεντ. Δευτ. II 26· *τα τζαμόγλανα ομπρός τα προβοδάγει* (ενν. *ο καπετάν Πασιάς*) Διακρούσ. (Κακλ.) 124· **β)** στέλνω κ. σε κάπ.: *ο Κολώνας έβαλε στην πρύμνην την παντέραν,| οπού του την προβόδισεν εκ το θρονί ο ρήγας| κι είχε τον Ιησούν Χριστόν αντάμα με την λίγα* Αλ. Κύπρ. 1200· *Επιστολήν σου προβοδώ, φίλε μου Μανογήλη* Κυπρ. ερωτ. 141[1].

προβολεύς ο.

Το μτγν. ουσ. *προβολεύς* (TLG). Η λ. στον τ. *προβολέας* με διαφορ. σημασ. και σήμ.

1) Αυτός ο οποίος παράγει, δημιουργεί κ.· γεννήτορας· (θεολ., προκ. για το Θεό σε σχέση με το Άγιο Πνεύμα στην Αγία Τριάδα· βλ. και Lampe, στη λ. 5): *εις έν δε συναλείφουσι και μοναπλούσι ταύτην,* (ενν. *οι Εβραίοι την τριαδικήν θεότητα*) (παραλ. 3 στ.)· *αναιρεθέντος γαρ υιού, πατήρ ουκ έχει τόπον,| αναιρεθέντος πνεύματος, ο προβολεύς ουκ έστιν* Γλυκά, Στ. Β' 224. **2)** Αυτός που μπαίνει μπροστά· επικεφαλής, αρχηγός (πβ. ά. *προβάλλω* II· βλ. όμως και Bakker- van Gemert [Ριμ. Βελ. ρ σ. 383]): *πρώτον Θεόν πιστεύομεν, δεύτερον βασιλέα| και τρίτον Βελισάριον να 'χομεν προβολέα* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 188.

προβολή η.

Το αρχ. ουσ. *προβολή*. Η λ. και σήμ.

1) Τμήμα πράγματος που προεξέχει, προβάλλει, ξεχωρίζει (εδώ σε μεταφ.): *Χαίρε, ηγεμών αξιότατε, χαίρε, Άρη των αρμάτω* (παραλ. 2 στ.), *χαίρε του σκήπτρου η προβολή, του κόσμου η σωφροσύνη!* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Απόσκ.) Β' 344. **2)** (Προκ. για φτερά πτηνού) έκφυση: *Έστι πετεινόν λεγόμενον πάσιδον· ... θνησιμαίων όντων ... πίπτουσι τα πτερά αυτού και αναφύονται έτερα πτερά νεοθαλή ...· εις τας εαυτών προβολάς υπό των υλικοτέρων τρέφονται* Μάρκ., Βουλκ. 347[8]. **3)** Πάγκος τοποθετημένος έξω από κατάστημα ή εργαστήριο για την έκθεση των προς πώληση αγαθών (για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β' 182, 236, Πεζόπουλος, ΕΕΒΣ 1, 1924, 254-5): *Η δε να αφήκαν και λαρδίν εις προβολήν απάνου,| να μην χυθείς και κατεβείς και δά-*

κεις το (ενν. συ, κουρούνα) και φύγεις; Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 444.

πρόβολος ο, Δούκ. 313[25].

Το αρχ. ουσ. πρόβολος. Η λ. και σήμ. ναυτ. και αρχιτ. με διαφορ. σημασ.

α) Βλήμα πολιορκητικής μηχανής, καταπέλτης (η σημασ. μτγν.): *ο Χαμζάς συν τοις υπ' αυτόν ... διά κλιμάκων και διά προβόλων μηχανικών ... καταπολεμήσας το πολίχνιον ημέρας κβ' και μηδέν κερδίσας, επανέζευξε* αυτ. 407[28]. **β)** βλήμα κανονιού: *είδαμεν χωνείας απολυούσας προβόλους· μετά γουν του απολυθήναι του σκεύους ..., παρευθύς ως ύελος διερρήγνυτο* αυτ. 341[11].

πρoβόσκημα το.

Από το ουσ. προβοσκίς με επίδρ. του αρχ. ουσ. βόσκημα. Η λ. με διαφορ. σημασ. στο L-S· βλ. και LBG.

Προβοσκίδα: *έρχεται μικρός ελέφας και υποτίθη αυτού το προβόσκημα υποκάτω του ελέφαντος και εγείρει αυτόν* Φυσιολ. 365[11].

προβοσκίς η.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Τ. *προβοσκίδα* στο Somav. και σήμ.

Προβοσκίδα: *έρχεται ο μικρός ελέφας και υποτίθησι την προβοσκίδαν αυτού υποκάτω του ελέφαντος και εγείρει αυτόν* Φυσιολ. (Kaim.) 122a[45].

προβουέρης ο, βλ. *προβεούρης*.

πρόβουλος ο.

Από το αρχ. επίθ. *πρόβουλος*· ο πληθ. αρσ. ως ουσ. ήδη αρχ. (L-S, στη λ.). Ουσ. *πρόβουλο* σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

(Στον πληθ.) οι δύο ανώτατοι άρχοντες της ρωμαϊκής δημοκρατίας, οι ύπατοι (η σημασ. μτγν., βλ. L-S, στη λ. 4): *εσυνάζουνταν όλοι οι πρώτοι άρχοντες της Ρώμης ... και εδιάλεγαν από την μέσην τους δύο άνδρας τους καλλιοτέρους να είναι αρχηγοί ..., τους οποίους τους έλεγαν κονσούλους, προβόλους, προηγόρους και ελληνικά λέγουνται ύπατοι* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 236[33].

προβουρώ.

Από την πρόθ. *προ* και το *βουρώ* (Σακ., Κυπρ. Β' 496, Λουκά, Γλωσσάρ., Χατζ., Λεξ.)· βλ. και Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. 99, Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 138. Η λ. και τ. *μπροβουρώ* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., ό.π. 763, Χατζ., ό.π.).

Καταδιώκω, κυνηγώ: *Αλήθεια έν μιτσίν κάστρος* (ενν. *η Μάλτα*), *μα 'ναι πολλύ φορσάτον,| τον Τούρκον πάντα δέρνει τον και πάντα προβουρά τον* Ασμα Μάλτ. 14.

προγαμιαίος, επίθ. Ελλην. νόμ. 579[6], Μαλαξός, Νομοκ. 333, Zygomalas, Synopsis 155 Γ 13,163 Γ 54, 60, 281 Σ 14, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1315 λ' 2, 7, Νομοκριτ. 104.

Από την πρόθ. *προ*, το ουσ. *γάμος* και την καταλ. *-ιαίος*· πβ. αρχ. επίθ. *πρόγαμος* και μτγν. επίθ. *προγάμιος*. Η λ. τον 5.-6. αι. (Lampe, Lex., TLG), στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 13[35] σχόλ., Δ' 4[22] και σήμ.

Που γίνεται ή δίνεται πριν από την τελετή του γάμου· (νομ.) *προγαμιαία δωρεά* = η δωρεά προς το σύζυγο ή τη σύζυγο πριν από το γάμο: *Ουδέν δύνανται οι παίδες διαλύειν τον γάμον αυτούς ως διά ζημίαν τους γονείς οπού έδωκαν την προίκα ή την προγαμιαίαν δωρεάν* Ελλην. νόμ. 538[17]· *αν η γυναίκα επήρεν από τον άνδρα ή προγαμιαίαν δωρεάν ή εις τον καιρόν των γάμων, ας το κρατεί* Zygomalas, Synopsis 160 Γ 41.

προγγενής· *προγγενής*, Χρον. Μορ. Η 8120, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *προγενής*· διόρθ. Δραγούμης, Αθ. 26, 1914, 31 κατά χφ. Τ· βλ. και Chron. Mor. Lex., λ. *προγγενής*(?). — Βλ. και *προγενής*.

πρόγεμα(ν) το, βλ. *πρόγευμα*.

προγεματίτσι(ν) το, βλ. *προγευματίτσι(ν)*.

προγενέστερον, επίρρ., Σφρ., Χρον. (Maisano) 60[18].

Το ουδ. του συγκρ. βαθμού του επιθ. *προγενής* ως επίρρ. Τ. *προγενέστερα* και *προγενεστέρως* και σήμ. Η λ. τον 5.-10. αι. (TLG).

Νωρίτερα, πρωτύτερα: *ο δεσπότης κυρ Θωμάς αφείς την Καλομμάταν ... εσέβη εις τον Αβαρίνον κάκείθεν εις το Μαράθιν, προγενέστερον της βασιλίσσης καταλείψάσης την Αρκαδίαν κάκείσε απελθούσης μετά και των παίδων αυτής* αυτ. 164[4].

προγενής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *προγενής*.

Που προηγείται· (εδώ ως ουσ.) = ο κοντινότερος συγγενής με κληρονομικά δικαιώματα: *Κι ως ήκουσεν* (ενν. *ο μισσίρ Ντζεφρέ*) ... *ότι εμεταστάθη | ο αφέντης της Καρύταινας, όπου ήτο εξάδελφός του, | κι ουδέν ενέμεινε απ' αυτού παιδί του κληρονόμος, | .... εις λογισμόν εβάλθη | να απέλθει γαρ εις τον Μορέαν, ως προγενής όπου ήτον | του αφέντη της Καρύταινας, να έχει το γονικόν του* Χρον. Μορ. Η 8120 κριτ. υπ.

πρόγευμα το, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 92 κριτ. υπ., 207 κριτ. υπ., Περί ξεν. (Μαυρομ.) 274 κριτ. υπ., Λίβ. Va 1279, Λίβ. Esc. 1423· *πρόγεμα*, Κρασοπ.(Eideneier) V 65, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 92 κριτ. υπ., Gesprächb. 56[1083]· *πρόγεμαν*, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 207, Αχιλλ. L 1084· *πρόγευμα(ν)*, Αχιλλ. (Smith) Ν 1488· *πρόσγευμα*, Κρασοπ.(Eideneier) 67 χφ Ο [βλ. Eideneier (Κρασοπ. σ. 155)]· γεν. εν. *προγεμάτου*, Αχιλλ. L 100.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *γεύμα*· πβ. *προγεύομαι* και *προγευματίζω* (απ. στον Αριστοτέλη). Ο τ. *πρόγεμα* στο LBG και στο Ανδρ. Λεξ. Ο τ. *πρόγεμαν* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *πρόσγευμα* με επίδρ. της πρόθ. *προς*. Η λ. τον 8.-9. αι. (TLG), στο Du Cange (λ. *γεύεσθαι*) και σήμ.· βλ. και LBG.

1α) Το πρωινό γεύμα (για το πράγμα βλ. Trapp, DOP 48, 1994, 247): *ο παράδεισος ... | τέσσαρας έχει ποταμούς ... | Αν ήσαν και οι τέσσαρες κρασίν, ως ενθυμούμαι, | ο είς αρκεί με πρόγευμα ... | ο δεύτερος εις γεύμα μου κι εις δειλινόν ο τρίτος* Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 67· (σε μεταφ.): *αυτά* (ενν. *τα συχναναστενάγματα και τους μεγάλους πόνους*) *να έχω πρόγευμαν και γεύμα μου και δείπνον* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 274· **β)** (συ-

νεκδ.) η ώρα του πρωινού γεύματος, πρωί (πβ. ά. *δείπνον*· βλ. και Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. 98-9): *να ήτον ώρα πρόγευμα και εξέβην ο ευνούχος* Λίβ. διασκευή α 1518. **2α)** Το μεσημεριανό φαγητό (βλ. Trapp, ό.π., καθώς και Παπαδ., ό.π.· πβ. λ. *άριστον*): *αν τύχει οκάπου πούπετε να πιάσεις βελονίδαν,| εκείνην έχεις, άτυχε, και πρόγευμαν και δείπνον* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 92· *Ωχού, τους είχαν τα όρνεγια πρόγεμα και τα θεριά προς δείπνο* Εβρ. Ελεγ. 162· **β)** (συνεκδ.) η ώρα του μεσημεριανού φαγητού, μεσημέρι: *μέχρι και του προγεύματος την ώραν εκοιμούνταν* Αχιλλ. (Smith) Ο 603. **3)** Πρόχειρο φαγητό μεταξύ των κυρίων γευμάτων, κολατσιό (βλ. LBG, στη λ.): *εξάφες τα προγεύματα και τα διπλοσφουγγάτα,| και το να τρώγεις σύντομα, να πίνεις με το μέγαν* Προδρ. (Eideneier) IV 60.

προγευματίτσι(ν) το· *π ρ ο γ ε μ α τ ί τ σ ι · π ρ ο γ ε μ α τ ί τ σ ι ν,* Χρον. Μορ. Η 4761.

Από το ουσ. *πρόγευμα* και την κατάλ. *-ίτσι(ν)* (βλ. Κουκ., Ελλην. 4, 1931, 364, Georgac., The -ιτσ- suffixes 56-7). Οι τ. από το ουσ. *πρόγεμα(ν)* (βλ. ά. *πρόγευμα*).

(Υποκορ.) ελαφρύ πρόγευμα· (εδώ μεταφ.· βλ. και Lex. Chron. Mor. 393, λ. *προγεματίτσι(ν)*): *Και ως εφανερώθηκαν αφνίδια οι Φράγκοι,| τοιούτον λόγον έλεγεν* (ενν. *ο Μέγας Δεμέστικος*) *με προθυμίαν μεγάλην·| «προγεματίτσι γαρ μικρόν εβλέπω ότι μας ήλθεν»* Χρον. Μορ. Ρ 4761.

προγεύομαι, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 15, Μπερτολδίνος 121, 140, 153.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Ενεργ. *προγεύω* μτγν. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.). Η λ. σήμ. ιδιωμ. (Αμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 57, Andr., ό.π., Κοντοσόπ., ΛΔ 14, 1982, 118) και στο ΑΛΝΕ.

1) Προγευματίζω (πβ. ά. *πρόγευμα* 1α): *όταν γαρ ίδη* (ενν. *ο γείτονας*) *την αυγήν περιχαρασσομένην,| ... λέγει προς το παιδίν του* (παραλ. 2 στ.) *« ... δος μοι να προγεύσωμαι και πάλιν να πετσώνω»* Προδρ. (Eideneier) III 119· *Γυρίζει η χήνα με θυμού και λέγει προς τον γλάρον:* (παραλ. 5 στ.) *εγέρνεσαι, ... εις το βουνίν υπάγεις| και σκούληκας προγεύεσαι, σκανθάρους γεματίζεις* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 118. **2)** (Γενικ.) γευματίζω, τρώω: *έδωσέν του ψωμίον ... και καλόν κρασίον να πίει, και σαν ετελείωσεν να προγευτεί, επήγεν εις την βασίλισσαν* Μπερτολδίνος 154.

προγινώσκω.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σε έγγρ. του 11. (Caracausi) και 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 22[2], 63[3], κ.α.).

1α) Γνωρίζω κ. από πριν: *Ο δε υιός αυτού ... εμάνθανε γράμματα ... από χάριν Θεού, όστις προγινώσκων την μέλλουσαν αυτού αρετήν, τον εφώτιζε* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 116[a]· **β)** προβλέπω, προφητεύω: *ο μεγαλοδύναμος Θεός ... εχάρισέ τους* (ενν. *τινάς των αγίων*) *τόσην χάριν εδώ, ότι προγινώσκουν τα μέλλοντα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 35[v]. **2)** Σκέπτομαι, εννοώ εκ των προτέρων: *Όπου γαρ αν τύχει πόθος,| ουδαμώς γαρ το συμφέρον| προγινώσκει και το πρέπον* Ερμον. Ψ 16.

προγνωρίζω, Συμμ., Παστ. φίδ. Δ' [934], Χριστ. διδασκ. 66, 119· *π ρ ο ε γ ν ω ρ ί ζ ω.* — Πβ. και *προγινώσκω*.

Η λ. στον Αριστοτέλη, το Βλάχ. και σε έγγρ. του 18. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 440).

1) Γνωρίζω κ. ή κάπ. από παλιά, γνωρίζω ήδη: *Την ζωήν μου ... όλοι οι Ιουδαίοι την ηξεύρουσι· προεγνωρίζοντές με από την αρχήν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. κς' 5· *Εκείνους οπού προγνώρισεν* (ενν. *ο Θεός*), *τούτους και προόρισεν να γενούν όμοιοι της εικόνος του Υιού Του* Χριστ. διδασκ. 64· (προκ. για το Χριστό): *ελευθερωθήκετε ... με τίμιον αίμα του Χριστού, ..., ο οποίος ήτον προεγνωρισμένος πρωτύτερα από την αρχήν του κόσμου και εφανερώθη εις τους υστερινούς χρόνους* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πέτρ. Α' α' 20. **2)** Γνωρίζω εκ των προτέρων: *αγκαλά και είμαι αμαρτωλός, με όλον ετούτο επρογνώριζα έως οπού μέλλει να φθάσει η εκκλησία* Διαθ. Νίκωνος 253· *εις το ερχόμενον άλλος δεν προγνωρίζει,| παρ' ουρανός* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [881].

πρόγνωσις η.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. στον τ. *πρόγνωση*.

1) Η εκ των προτέρων γνώση· έγκαιρη αντίληψη: *Περί δοκιμασίας και προγνώσεως. Ει επιθυμείς καλούς κύνας κτάσθαι, ούτως αυτούς δοκίμαζε* Κυνοσ. 588[10]. **2)** Πρόβλεψη της εξέλιξης μιας ασθένειας: *Περί προγνώσεως των πυρετών* Ιατροσ. κώδ. Ͻιγ'. **3)** Πρόνοια (πβ. ά. *πρόνοια* 1): *θνήσκουσα γαρ όμως αύτη* (ενν. *η Πολυξένη*) (παραλ. 1 στ.) *πρόγνωσιν πολλήν κατείχεν | ώστε γαρ πεσείν ευσχήμως* Ερμον. Ψ 235· (προκ. για τη Θεία Πρόνοια): *γεννηθείς εις τον κόσμον με θείαν πρόγνωσιν και ιδών τον ουρανόν, την γην, την σελήνην ... εθαύμασα τον επιτήδειον στολισμόν αυτών και εκατάλαβα ότι εκείνος οπου κυβερνά ... ταύτα πάντα με τοσαύτην σοφίαν και σύνεσιν, αυτός είναι Θεός* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 168[8] (πβ. Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 102[1]).

προγνώστης ο, Ερμον. Η 232, Λίβ. διασκευή α 921, 940, 2605, 2809, 2812, Λίβ. Esc. 555, 841, 2460, 2464, 2677, 3000, 3001, Λίβ. Vα 736, 741, 2280, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 29ʳ, 29ᵛ, 53ʳ, Μαλαξός, Νομοκ. 487, Ιστ. Βλαχ. 2487 [= Γεν. Ρωμ. 109].

Το μτγν. ουσ. *προγνώστης*. Η λ. στο ΑΛΝΕ· πβ. σημερ. επίθ. *προγνωστικός*.

α) Αυτός που γνωρίζει εκ των προτέρων· (προκ. για το χριστιανικό Θεό· βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2): *Τι 'τον του ανθρώπου, το λοιπόν, τότε η αιτία της πλάσης,| άμα ως προγνώστης έβλεπες* (ενν. *Κύριε*) *κι έμελλεν να το χάσεις;* Δευτ. Παρουσ. 262· ***β)*** αυτός που έχει προφητικές ικανότητες, μάντης: *Ταύτα με αφηγήσατο εκείνος ο προγνώστης,| φίλε μου, διά τα πρόσωπα τα ερωτικά τα τρία* Λίβ. Esc. 861· (σε θέση επιθ.): *Είπεν εκείνος ο καλός ο μάντις ο προγνώστης* Λίβ. διασκευή α 625.

προγνωστικάρω.

Από το ουσ. *προγνωστικό* και την κατάλ. -*άρω*.

Προβλέπω· προφητεύω: *Τούτο* (ενν. *να γεννήσει μία κοπελλοπούλα αρσενικόν παιδίν*), ..., *δεν είναι σημείον, διατί το κατέχουν αυτό να το ειπούν και να το προγνωστικάρουν και οι δαίμονες* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 445[564].

προγνωστικό το.

Το πιθ. αρχ. ουσ. *προγνωστικόν* (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. *προγνωστικό* (ΛΚΝ, λ. *προγνωστικός* 2) και συν. στον πληθ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *προγνωστικός*, Μπαμπιν., Λεξ., λ. *προγνωστικός*).

α) Πρόβλεψη· προφητεία: *Και χαίρεσαι* (ενν. *Χάντακα*) ... *το πως δεν σε σκλαβώνουν* (παραλ. 1στ.). *Και κάνω σου προγνωστικό ...,| πώς θέλεις να παραδοθείς* Τζάνε, Φιλον. 583[8]· **β)** σημάδι στο οποίο στηρίζεται μια πρόγνωση· (εδώ) η αναγγελία γεγονότος που προδιαγράφει το μέλλον: *Έφτασε το προγνωστικό τότες στους μεγιστάνους* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 512[17].

προγονή η, Ελλην. νόμ. 568[28], Notizb. 86, Εκλογής χειρόγρ. 246[15], Μαλαξός, Νομοκ. 298, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 42[4], Ευγέν. (Vitti-Spadaro) Πρόλ. 104, Κανον. διατ. Α 40, 847, Β 337· *π ρ ο γ ό ν η*, Zygomalas, Synopsis 128 A 39.

Το μτγν. ουσ. *προγονή* (TLG). Ο τ. τον 6. αι. (LBG), στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πρόγονε*, Pern., Ét. linguist. III 513). Η λ. και σήμ.

Η κόρη από προηγούμενο γάμο σε σχέση με το νέο ή τη νέα σύζυγο: *ουδέν μου εμπαίνει επάραι την εμήν προγονήν ...· και προγονή μεν έστιν, ην άνθρωπος πρότερον συνοικέσιον εμίγη τη εμή γυναικί, ην έλαβον εγώ από θανάτου εκείνου* Ελλην. νόμ. 567[17bις].

προγονικός, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη (TLG) και σήμ.

α) Που ανήκει ή αναφέρεται στους προγόνους: *Ηράκλεος, Διόνυσος, ούτοι θεοί Θηβαίοι,| μέγιστοι πάντων των θεών ...,| καθώς παρά προγονικής δείξεως εγνωρίσθη* Βίος Αλ. 2280· (σε σχ. ασύνδετο με το επίθ. *γονικός* προκ. να δηλωθεί μακριά οικογενειακή παράδοση): *γύναι, αν έχεις εις εμέν πόθον και αγάπη, στείλε με το κτένιον το γονικόν προγονικό μας, όχι το πυκνό, αμέ το αρύ* Σπανός (Eideneier) Β 57· **β)** (θεολ.) προπατορικός: *βαπτίζονται και μικρά παιδία, ..., και καθαρίζονται από την προγονικήν αμαρτίαν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 507 ιθ' 2.

προγόνι(ον) το, Παράφρ. Μανασσ. 305· πληθ. *π ρ ο γ ο ν ι α*.

Από το ουσ. *προγονός* και την κατάλ. *-ι(ον)*. Η λ. *προγόνιον* πιθ. το 12. αι (LBG) και η λ. *προγόνι* στο Somav. και σήμ.

α) Παιδί από προηγούμενο γάμο σε σχέση με το νέο ή τη νέα σύζυγο: *Τι θέλει ο κακότυχος την δευτερογαμίαν;* (παραλ. 15 στ.) *Ει δε και να 'χουν και παιδιά και να 'χουν και προγόνια| ποτέ να μηδέν έλθουσιν να έχουσιν ομόνοιαν* Γεωργηλ., Θαν. 442· **β)** εγγόνι: *μηδέν ποίσουν παιδία και προγονία* Μαχ. 436[17].

πρόγονος ο· αιτιατ. πληθ. *π ρ ο γ ο ν έ ο υ ς*.

Το αρχ. ουσ. *πρόγονος*. Η λ. και σήμ.

1) (Συν. στον πληθ.) **α)** το πρόσωπο από το οποίο κατάγεται κάπ.· συγγενής του μακρινού παρελθόντος: Καλλίμ. 598· *απόκλεισε* (ενν. *ο Μπαγιαζίτης*) *την Κωνσταντινούπολη και επολέμα να την επάρει ... διά να περάσει τους προγονέους του* Χρον.

σουλτ. 34[32]· **β)** οι προγενέστεροι ομοεθνείς κάπ., προπάτορες: Λίμπον. 280. **2)** Προγονός (βλ. ά.): Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 684 ϟβ' 2.

προγονός ο, Ελλην. νόμ. 568[24, 25], Εκλογής χειρόγρ. 246[16], Μαλαξός, Νομοκ. 298, 327, Ολόκαλος 113[3], Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 33[8, 18], 78[4], 101[6], κ.α., Κανον. διατ. B 577.

Το μτγν. ουσ. *προγονός* (TLG). Η λ. και σήμ.

Ο γιος από προηγούμενο γάμο σε σχέση με το νέο ή τη νέα σύζυγο (πβ. και ά. *πρόγονος* 2): *η μητρυιά αυτού ..., φοβουμένη όπως μη λάβη ο προγονός αυτής την ηγεμονίαν και αποκτενεί τους υιούς αυτής, εποίησε σκαιωρίαν* Έκθ. χρον. 60[23].

πρόγραφον το, Λόγ. παρηγ. L 96, 385, Λόγ. παρηγ. O 391, 412.

Από το *προγράφω* και την κατάλ. *-ον*. Η λ. σε παπυρ. του 5.-6. αι. (L-S Κων/νίδη Συμπλ.) και στο Κουμαν., Συναγ.

Κατάλογος, λίστα: *Ακούσας δε το όνομα ο Χρόνος το του ξένου,| ευθύς εκράτει το χαρτίν, γοργόν το αποτυλίσσει| και βλέπει και αναψηλαφά και ευρίσκει τον εκείνον| και κείται εις το πρόγραφον της Κακοδυστυχίας* Λόγ. παρηγ. O 94· *Καθ' ώραν τσιγαρίζομαι· βλέπε απεδώ απεδάρθην| εκ το βασμίδιν τό ήστεκα της Ευτυχοτυχίας,| εγράφην εις το πρόγραφον της Δυστυχοτυχίας* Λόγ. παρηγ. L 402· *Εάν φρονείς και δουλωθείς ...| και πέσεις εις το πρόγραφον της Ερωτοκρατίας,| χρόνον γλυκύν επαρέτυχες, ημέρας ανωδύνους,| και ζωήν πολλά παράξενον έζησας από τότε* Λίβ. διασκευή α 377 κριτ. υπ.

προγράφω, Ωροσκ. 41[16], Βυζ. Ιλιάδ. 490, Τσιρίγ., Επιστ. 168[9], Μανολ., Επιστ. 173[23], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 246[156], Χριστ. διδασκ. 412, 461, Σκούφ. Φ. 268[8].

Το αρχ. *προγράφω*. Η λ. και σήμ.

1) Γράφω κ. πιο πάνω (στο ίδιο γραπτό μου): Ελλην. νόμ. 564[6], Ιστ. πατρ. 115. **2)** Έχω στείλει επιστολή σε κάπ.: *επροέγραψα της πανιερότη σου και μία και δύο φορές και η πανιερότη σου δε μου έκαμες δύο λόγια* Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171[23]· *Προέγραψα τη ση λογιότητι ... πλην βραχέα, της ώρας κατεπειγούσης· έδει γαρ εν πλάτει πολλώ γράφειν τη ση αντιλήψει* Lettres 1453 5[2]. **3)** Έχω δώσει γραπτές υποδείξεις/συμβουλές: *να κάμετε ... την ίδιαν εκείνην διδαχήν οπού σας επρογράφθη* Χριστ. διδασκ. 412. **4)** Καταγράφω τα μέλλοντα: *Θαρρούντες ... εις την άφατον του Θεού μακροθυμίαν και* (ενν. το) *πολύ έλεος προγράφομεν τα εσόμενα εν τω παρόντι ενιαυτώ* Ωροσκ. 38[6].

προγυμνάζω.

Το αρχ. *προγυμνάζω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Γυμνάζω, ασκώ κάπ. προκαταρκτικά: Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 110[7].

προδείκνυμι.

Το αρχ. *προδείκνυμι*. Πβ. τ. *προδείχνω* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

Δηλώνω, εννοώ: *Ο λόγος ούτος ο κοινός γέμει φρικτής εννοίας· | το τρίτον γαρ*

προδείκνυσι και τελευταίον Πάσχα, εις όπερ εκτυπώτερον ήξομεν εν τω τέλει Γλυκά, Αναγ. 140.

προδέλοιπος, προδελοιπός, επίθ., βλ. *αποδέλοιπος*.

προδέντσα η· *προδένζα*.

Από το ιταλ. - βενετ. *prodezza*.

Ανδρεία, γενναιότητα: *η προδέντσα ένι πολλές λογές: Η μια ένι να είσαι μεγάλης ψυχής χωρίς κανέναν φόβον εις το περίλιν του θανάτου αντάν δεν ημπορείς να ποίσεις αλλιώς, και τούτη ένι προδέντσα σφορτσιασμένη* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 127 δις· *Το πέφτον ένι να είσαι τόσον απότορμος, ότι να μηδέν φοβάσαι κανέναν πράμαν, και τούτη δεν είναι προδένζα, αμμέ ένι μια φουριά κτηνική* αυτ. 127.

προδένω, βλ. *μπερδένω*.

προδέρνω. — Βλ. και *προσδέρνω*.

Από την πρόθ. *προ* και το *δέρνω*.

α) Πλήττω (εδώ σε μεταφ.): *αν γαρ από του σταλαγμού λιθάριν να ετρυπάτον,| ο σταλαγμός του λόγου μου την πέτραν της ψυχής σου| χάρβαλον να την έποικεν αφότου την προδέρνει,| οπού έχει αντί σταλάγματος πιττάκια μου τοσαύτα,| γραφάς μου πανεξαίρετας, ανασπασμούς καρδίας* Λίβ. Va 1508· **β)** τυραννώ, βασανίζω: *Λέγω τον· «Τι κλονίζεσαι, τι σε προδέρνει ο φόβος;»* Λίβ. Esc. 2995 χφ.

προδεύγω, βλ. *προοδεύω*.

προδηλητής ο.

Από το *προδηλώ* και την κατάλ. *-(η)τής*.

Αυτός που έχει το χάρισμα να φανερώνει τα μέλλοντα, ο μάντης: *είδασι κάμνοντάς τηνε* (ενν. *την θυσίαν*) *σημάδια να φανούσι,| τόσον καλά, π' άλλην βολά όμοια δεν είχαν δούσι* (παραλ. 2 στ.) *Τόσον π' οχ τα καλότατα σημάδια ο τυφλωμένος| προφήτης και προδηλητής, 'κκλησιάρχης πλανεμένος,| προς τον Μοντάνον ήρχισε να λέγει «Το παιδί σου| σήμερον γίνεται γαμβρός, 'σαν πεθυμά η ψυχή σου»* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [400]· *ήλθεν από τον Τηρένιον τον τυφλόν και προδηλητήν η φανέρωσις* αυτ. Υπόθ. [83].

πρόδηλος, επίθ., Βίος Αλ. 2764.

Το αρχ. επίθ. *πρόδηλος*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Προφανής, ολοφάνερος: Γλυκά, Στ. 44, Βίος Αλ. 3437.

προδηλώ.

Το αρχ. *προδηλώ*.

1) Προαναφέρω: *ως ορίσθη παρά του βασιλέως και αδελφού αυτού ότι να συνακολουθήση αυτώ απερχομένω εις τον Μορέαν, δι' ην αιτίαν προεδηλώσαμεν ...* Σφρ., Χρον. (Maisano) 34[27]. **2)** Προφητεύω: *Τώρα θωρώ καλότατα, πως την συνηθι-*

σμένην,| χάριν που σου 'χε ο Ουρανός τόσον καιρόν δοσμένην,| να γνώθεις και να προδηλοίς σ' ό,τ' ήθελες θελήσει,| 'ς τούτο το πράγμα σήμερον, είχε σου την κρατήσει Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1038].

προδηώ, βλ. *προοδηγώ.*

προδιαβάζω.

Από την πρόθ. *προ* και το *διαβάζω.*

(Προκ. για τόπο) διέρχομαι, διασχίζω: *Όλα τα επροδιάβασαν, στενώματα, κλεισούρες,| εις τους Ρωγούς εξέβηκαν,* (ενν. *τα φουσσάτα*) *πλησίον εις το κάστρο* Χρον. Τόκκων 2510.

προδιάζιμο το, βλ. *προδιάξιμον.*

προδιαλαλώ.

Από την πρόθ. *προ* και το *διαλαλώ.* Η λ. (*προδιαλαλείν*) στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Προλέγω (εδώ) προειδοποιώ: *εμείς σας επροδιαλαλήσαμεν, ότι ανίσως και δεν μετανοήσει με τόσην υπομονήν της Εκκλησίας ...* Χριστ. διδασκ. 417.

προδιάξιμον το, Ασσίζ. 251[1], 287[30], 288[9], 422[8]· *π ρ ο δ ι ά ζ ι μ ο.* — Βλ. και *προσδιάξιμον.*

Πιθ. από την πρόθ. *προ,* τον αόρ. του *διάζω* (βλ. ά. *διάγω*) και την κατάλ. *-ιμον.*

(Νομ.) δικαστική διεκδίκηση ιδιοκτησίας: *Εάν είς άνθρωπος αγοράσει μία κληρονομία αποὺ έτερον άνθρωπον, ού αποὺ μία γυναίκα και γίνεται ότι κρατού το ένα χρόνον και μίαν ημέραν, άνευ προδιάζιμο, ... το δίκαιον κελεύει των Ιεροσολύμων, ότι απεκεί ουδέν ημπορεί πλέον να το χάσει διά κανέναν άνθρωπον* αυτ. 288[15].

προδιγαλιτά η.

Από το ιταλ. *prodigalita.*

Σπατάλη: *το βίτσιον της προδιγαλιτάς, το ποιον ... είναι να ξοδιάσεις εκείνον τό δεν είναι να ξοδιαστεί* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 100.

πρόδιγος, επίθ.

Από το ιταλ. *prodigo.*

Σπάταλος: *Η γη καταλύει τους ανθρώπους· ίτσου και είς άνθρωπος πρόδιγος μα την αλήθειαν καταλύει την γην* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 102· (εδώ ως ουσ.): *ο πρόδιγος ... κατεβαίννει εις πτωχειάν* αυτ. 100.

προδιδάσκαλος ο.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *διδάσκαλος.*

Παλαιότερος διδάσκαλος: *οι προδιδάσκαλοι εις τους άνωθεν γραμμένους κανόνες κάμνει χρεία να υπογράψουσι* Χριστ. διδασκ. 486.

προδιδάσκω.

Το αρχ. *προδιδάσκω.*

Δασκαλεύω κάπ. από πριν: *βλέποντας (ενν. οι τρεις βιζίρηδες) τον βασιλέα να εθυμώθη κατά του Αχμάτ από τα λόγια των γιανιτσάρων, άρχισαν και αυτοί να μιλούσι κακόν διά τούτον, εξανάπτοντες περισσότερον τον βασιλέαν εις θυμόν και οργήν, λέγοντες και αυτοί μετά των γιανιτσάρων, τους οποίους αυτοί είχασι προδιδαγμένους, ότι, δηλαδή, δεν πρέπει πλέον να κάθεται, αλλά να σηκωθεί εις πόλεμον να ταπεινώσει την υπερηφάνειαν και αυθάδειαν του Αχμάτ* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 344.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = δασκαλεμένος, συνεννοημένος από πριν: *απήλθεν ο Αραχής νύκτα βαθιάν εις το σπήλαιον του Ναχώρ, και τον ενουθέτησε πώς να πράξει τον δόλον, ... και τότε πάλιν έστρεψεν εις τον βασιλέα, και το πρωί περιπατούντες (ενν. ο βασιλεύς με συνοδείαν αμέτρητον) πάλιν εις αναζήτησιν του Βαρλαάμ βλέπουσιν από μακράν ένα γηραιόν, όστις ήτον ο προδιδαγμένος Ναχώρ* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 156[25-26].

προδίδωμι, Βίος Αλ. 1592, 4650, Δούκ. 131[10], 189[27], 417[28]· *π ρ ο δ ί δ ω,* Σπαν. V 122, Καλλίμ. 1355, Σαχλ. Ν 246, Λίβ. διασκευή α 1501, 2163, Λίβ. Esc. 2014, Αχιλλ. L 862, Αχιλλ. (Smith) O 484, Λίβ. Va 1652, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 550, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2841, 3453, Βεντράμ., Γυν. 112, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 277[r], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 115[11], Πιστ. βοσκ. Ι 2, 101, Παλαμήδ., Βοηβ. 1108, Προσκυν. Μπεν. 54 161[27], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 433, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 239[121], Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 96, Διακρούσ. (Κακλ.) 574, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 219[12], 234[24], κ.α.· γ' πληθ. αορ. *ε π ρ ο δ ώ κ α · π ρ ο δ ώ σ α,* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ)[2] Α' 1451· γ' εν. υποτ. αορ. *(μ η) ε μ π ρ ο δ ώ σ ε ι,* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 615· μτχ. παρκ. *π ρ ο δ ο μ έ ν ο ς,* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12177, Πιστ. βοσκ. III 8, 85, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [506], Γ' [1336], Ε' [1588]. — Βλ. και *προδώνω.*

Το αρχ. *προδίδωμι·* για το μεταπλ. σε *προδίδω* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 307 κε., Jannaris, Hist. Gramm. 774-5, 936-7. Ο τ. τον 6. αι. (LBG, TLG), στο Βλάχ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** Παραδίδω κ./κάπ.: *Τώρα εις εσένα, φίλε μου, προδίδω το κορμί μου· | εσύ γαρ μόνος δύνασαι ζήσαι και θανατώσαι* Φλώρ. 1542· (συν. σε εχθρό/αντίπαλο): Δούκ. 367[2]. **2)** Καταδίδω κάπ.: *Απήτις εποφάγασι, ο Ιησούς μιλεί τως «Γείς από σας προδίδει με» των μαθητών λαλεί τως* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2895. **3)** Παραβαίνω μια ηθική υποχρέωση, δέσμευση κ.τ.ό.: Δούκ. 271[2]· *Εκείνοι δε οι μακάριοι υπέμειναν ανδρειωμένοι και γενναιότατα όσας βασάνους τους έδωσαν και δεν επρόδωσαν την ευσέβειαν* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 164[122]. **4)** Ενδίδω, υποχωρώ: *Τον πόθον είχα μέσα μου ωσάν ένα παιγνίδι· | τινός ουδέν επρόδιδα χωρίς το δακτυλίδι* Ριμ. κόρ. Α 186. **5)** Παρασύρω: *Ακόμη κι ο Ρωτόκριτος στην ξενιτιά γυρίζει | και τις κατέχει αν ήλαχε 'ς τόπο που δεν ολπίζει, | γή σκλάβο τον επιάσασι και θάνατο του δώκα, | γή κι άλλα κάλλη λυγερής πάλι τον επροδώκα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1718. **Β'** Αμτβ. **1)** Παραδίνομαι στον εχθρό, συνθηκολογώ: *Αμέ ο αφέντης ο Μολής και τα καράβια τ' άλλα | σιμώνοντας, τα τούρκικα φλάμπουρον άσπρο εβάλα· | έξι καράβια κι ο πασάς προδίδουνε και πέφτου | στα χέρια τότες τω Φραγκώ και τ' άρματά τως θέτου* | Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 461[17]. **2)** Ενδίδω, υποχωρώ: *Για τούτον εποφάσισα την*

κοπελιά να πάρω| ετούτη τση κερά Μηλιάς, ογιά να κάμω θάρρος, (παραλ. 2 στ.) *Η μάνα τση με διχωστάς δύσκολο μου τη δίδει, | μα εκείνη δε συβάζεται, μηδε ποσώς προδίδει* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 312. **3α)** Ενδυναμώνομαι, επιμένω, αντέχω: *Για 'δε, κυρά μου, 'στόρησε και βάλε με τον νουν σου| πόσους δαρμούς μ' εδείρασιν οι έρωτες διά σένα, | και αν είσαι πέτρα, υπόμενε, ή κάστρον, να προδώσεις· | ει δε 'σαι τήν πολλαγαπώ, έλα στο θέλημά μου* Ερωτοπ. 628 (για τη σημασ. βλ. Κριαρ., Κρ. Χρ. 1958, 101)· **β)** αυξάνω, εξελίσσομαι αυξητικά: *Για τούτο πρέπει εις τες αρχές να βλέπει οπού 'χει γνώση,| να μην αφήσει το κακό μέσα του να ριζώσει· | ετούτες οι κακές αρχές που 'πίβουλα προδίδου| εις το κορμί με τον καιρό πρίκες και πάθη δίδου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 719 (για τη σημασ. βλ. Κριαρ., ό.π., 100).

ΙΙ. Μέσ. **1)** Παραδίνομαι, υποκύπτω στον εχθρό: *καθήν ημέραν πολεμούν* (ενν. *οι εχθροί*) *εις του καστελλίου την πόρταν,| και ημείς ουδέν προδιδόμεσθε ώσπερ πιστότατοί σου* Αχιλλ. (Smith) Ν 436· *Ην γαρ ο δεσπότης* (ενν. της Σερβίας) *προ ημερών ικανών εν Ουγγρία περάσας συν πάση τη οικία αυτού και οι μεγιστάνες αυτού πανοικί· τα δε κάστρα οχυρώσας και τον λαόν άπαντα κελεύσας εντός αυλισθήναι, εκέλευσε μη δειλιάν και προδίδοσθαι, αυτός γαρ ήξειν μέλλει συν δυνάμει πολλή ως εν ολίγω* Δούκ. 397[29]. **2)** Ενδίδω, υποχωρώ: *Λοιπόν, μαλαματένη μου, τούτον ο νους σου σφάνει,| κι ας φάμε την αγάπη μας με διχωστά στεφάνι! | Κι ας πιούμεν από της φιλιάς το δροσισμένο μέλι,| κι αυτά τ' αρρεβωνιάσματα ο νους σου μην τα θέλει!* (παραλ. 4 στ.) *Προδώσου το λοιπονιθές και άφες το δακτυλίδι* Ριμ. κόρ. Α 103.

προδοσά η, βλ. *προδοσία*.

πρόδοση η.

Από το αρχ. ουσ. *πρόδοσις*.

Προδοσία· το αποτέλεσμα της προδοσίας: *Αληθινή είναι η εζημιά, βέβαια η εντροπή μου,| και ... φαίνεται σήμερο η πρόδοσή μου,| γιατί μαζί σ' ένα καιρόν ο κύρης μου αποθαίνει| και τ' ακριβότατού μου αντρός η πίστη είναι χαημένη* Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 104.

προδοσία η, Σφρ., Χρον. (Maisano) 24[6], Byz. Kleinchron. A' 78[19], Κορων., Μπούας 94, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 192, Δ' 365, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 274[7], 307[23], 479[5]· *προδοσά*, Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. Μελλ. 33, Β' 49, Γ' 209, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 195· *προδοσιά*, Πιστ. βοσκ. IV 5, 153, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 307[12].

Το αρχ. ουσ. *προδοσία*. Τ. *πρoυδουσά* (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.), *πρoυδουσιά* (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγρίτ.), *πρoυδουδά* (Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας) σήμ. ιδιωμ. Η λ. και σήμ.

Προδοσία: Σφρ., Χρον. (Maisano) 148[14], Δούκ. 85[8] (σε προσωποπ.): *η δικιοσύνη απόθανεν, οϊμέ, την ίδιαν ώρα,| που ο κύρης μου εξεψύχησε στην εδική μας χώρα,|* (παραλ. 1 στ.) *κι εις το θρονί τση η αδικιά και προδοσά εκαθίσα* Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 144· (εδώ προκ. για οικειοθελή παράδοση πόλης στον εχθρό): *Ταύτα ακούσας ο τύραννος και απογνούς την ειρηνικήν της Πόλεως προδοσίαν ... εδήλωσε την ημέραν του πολέμου* Δούκ. 351[15].

προδότης ο, Διγ. Ζ 1577, 1579, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 651, Δούκ. 233[11], Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[124], Byz. Kleinchron. Α' 84[46b], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3061, Συναξ. γυν. 1038, Αχέλ. 2425, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 212, Θρ. Κύπρ. Μ 171, Πανώρ.[2] Ε' 12, Διγ. Άνδρ. 348[17, 18], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1020, Στάθ. (Martini) Ιντ. Β' 88, Γ' 301, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 295, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 336, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 97, 104, Δ' 392, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 215[26], 275[8], 303[22], 476[7], 498[10]· *π ρ ο δ ο τ ή ς*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1116.

Το αρχ. ουσ. *προδότης*. Ο τ. με καταβιβ. τόνου. Η λ. και σήμ.

1) Προδότης, καταδότης: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 653, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 666, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2496. **2)** Πληροφοριοδότης (για τη σημασ. βλ. Κριαρ., Κρ. Χρ. 12, 1958, 99): *κι είχεν τον* (ενν. *τον Πολύδωρο*) *ο Ρωτόκριτος πολλά κουρφό προδότη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 800.

προδότρια η, Θρ. Κων/π. διάλ. 53.

Από το ουσ. *προδότης* και την κατάλ. *-τρια*. Η λ. τον 12. αι. (LBG), στο Steph., Θησ. και σήμ.

Αυτή που διαπράττει προδοσία: *Γιατί και κείνη* (ενν. *η Δαλιδά*) *τον Σαψών στα χέρια παραδίνει| των αλλοφύλων κι εις αυτόν προδότρια εγίνη,| και κείνοι τον ετύφλωσαν και τον επεριπαίξαν* Διγ. Ο 830.

πρόδρομος ο, Ιστ. πατρ. 94[19], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1073, Διήγ. ωραιότ. 59.

Το μτγν. ουσ. *πρόδρομος*. Πληθ. *πρόδρομοι* με διαφορ. σημασ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

Αυτός που με το έργο και τη δράση του ανοίγει το δρόμο για κάπ. άλλο σημαντικότερο πρόσωπο: *άλλος παίδας έφθασε, πρόδρομος Αντιχρίστου,| και άγγελοι και άγιοι πλέον ου βοηθούσι* Ανακάλ. 117· *ο ... υιός της ανομίας, ο πρόδρομος του Αντιχρίστου* (ενν. *ο Μεχεμέτ*), *αναβάς επί της αγίας Τραπέζης, εποίησε την προσευχήν* Δούκ. 375[20]· (ως προσων. του Ιωάννη του Βαπτιστή): *Δράκοντες και όλα τα θεριά στην έρημο εθωρούσαν| τον Ιωάννη Πρόδρομον, πολλά τον προσκυνούσαν* Βεντράμ., Γυν. 22· (μετων., ο Ιωάννης ο Βαπτιστής): *εν τη μονή του αγίου Προδρόμου πλησίον Σερρών* Ιστ. πολιτ. 32[4].

προδώνω, Ασσίζ. 188[19], 440[6]· *π ρ ο δ ώ ν ν ω*, Μαχ. 14[22]. — Βλ. και *προδίδωμι*.

Από τον αόρ. του *προδίδω* (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 272, 290). Πβ. τ. *προυδώνου* σήμ. ιδιωμ. (Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, Δελιόπουλος, Ρουμλουκ.). Η λ. στο Κατσαΐτ., Κλ. Β' 539 και στο ΑΛΝΕ· βλ. και Δημητράκ., λ. *προδίδωμι*.

1α) Κατηγορώ, καταγγέλλω κάπ. για τέλεση αξιόποινης πράξης: *εκείνον τόν προδώνουν εις κανένα παράπτωμαν, εάν θέλει να προδώσει ετέρους, ουδέν πρέπει να του ακούσουν, ουδέ να του πιστεύσου* Ασσίζ. 446[31]-447[1]· **β)** διατυπώνω κατηγορία για τέλεση αξιόποινης πράξης: *Και πολλούς αντρειωμένους ερίψαν εις την θάλασσαν, και άλλους εφούρκιζαν, κατά κείνον τό επροδώνναν ... οι άπιστοι Γενουβήσοι* Μαχ. 404[9]. **2)** Αθετώ, παραβαίνω υποχρέωση, δέσμευση κ.τ.ό.: *Και μην θελήσετεν τινάς τον νόμον να προδώκει| του Μωυσή και του Θεού μικρόψυχος και δώκει| χαράν τούτου*

του τύραννου, τ' ανόμου βασιλέως Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 900.

προεγγόνη η, Ελλην. νόμ. 567[20].

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *εγγόνη* (βλ. ά. *εγγονή*). Η λ. σε επιγρ. (βλ. L-S Suppl., λ. *προεκγόνη*) και τον 4.-6. αι. Βλ. και LBG.

Δισεγγονή: *Αξιωματικού και μεγάλου άρχοντος θυγατέρα, ή εγγόνη, ή προεγγόνη, αν πάρει άνδρα απελεύθερόν τους, ή δούλον, ή ευτελή και παιγνιώτην, δεν στέργεται, ούτε γίνεται εύλογα* Zygomalas, Synopsis 161 Γ 45.

προεγγόνι(ν) το, Μαλαξός, Νομοκ. 292.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *εγγόνι(ν)*. Βλ. τ. *πορdavgόνι* σήμ. ιδιωμ.(Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.).

Δισέγγονο: *Οπού έχει δικά του παιδία και εγγόνια και προεγγόνια, δεν δύνεται να αφήσει άλλον κληρονόμον, χωρίς να αποδείξει αιτίαν εύλογον του νόμου* Zygomalas, Synopsis 297 Υ 29.

προέγγονος ο.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *έγγονος*. Η λ. σε σε επιγρ., τον 6. αι. και στο Αρμεν., Εξάβ. Ε' 9[22].

Δισέγγονος: *ο εγγονός μου εγέννησε τον προέγγονόν μου* Μαλαξός, Νομοκ. 294.

προεγκαταλείπω.

Από την πρόθ. *προ* και το *εγκαταλείπω* βλ. και LBG.

Εγκαταλείπω κάπ. (ή κ.) νωρίτερα, από πριν: *Θεέ μου, ίνα τι μη και αυτόν προεγκατέλιπες των προλεχθέντων κακών πρωτεργάτην;* Σφρ., Χρον. (Maisano) 162[27-8].

προεγνωρίζω, βλ. *προγνωρίζω.*

πρόεδρος ο και η, Νεκρολ. φ. 169, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 290.

Το αρχ. ουσ. *πρόεδρος*· το θηλ. τον 4. αι. (βλ. Lampe, Lex., στη λ., 2d). Η λ. και σήμ.

(Εκκλ.) **α)** αρχηγός, επικεφαλής (Lampe, Lex., στη λ.): *πανεριότατε και θεοτίμητε επίσκοπε Αρσενόης ..., πρόεδρε πόλεως και ενορίας Πάφου* Ελλην. νόμ. 530[28]· (προκ. για τη Ρώμη· βλ. και Lampe, Lex., ό.π., 2d): *Τι να ειπούμεν και δι' αυτήν την μεγαλόδοξον ... την πρόεδρον των όλων, εις την οποίαν κάθεται ο διάδοχος του Πέτρου και κυβερνήτης της Εκκλησίας;* Ροδινός (Βαλ.) 177· **β)** (κατ' επέκταση) προκαθήμενος (για το πράγμα βλ. και Τωμ., ΕΕΒΣ 24, <1954>, 1955, 84): *Μαθόντες οι δημαγωγοί του καίσαρος την γνώμην| του πάπα, επορεύθησαν ευθέως εις την Ρώμην,| ην και λεηλατήσαντες περί των εγκλημάτων| προέδρου* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 282.

προεικονίζω, Προσκυν. Ιβ. 845 821, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 200v.

Από την πρόθ. *προ* και το *εικονίζω*. Μτχ. μέσ. ενεστ. ήδη μτγν. (TLG). Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ.

Παριστάνω, παρουσιάζω κάπ. ή κ. (με εικόνες ή σύμβολα) εκ των προτέρων: *το*

κάλλος και η εμορφότης του ναού προεικονίζουν της ευμορφότητος ... του ουρανού Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 201ʳ· *Η τράπεζα, η κιβωτός, το χρυσούν θυμιατήριον, η στάμνος, όλα τούτα προεικόνιζαν την Παρθένον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 66.

προεικόνισμα το.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *εικόνισμα*. Η λ. τον 7.-10. αι. (TLG, LBG), στο L-S Κων/νίδη και το Steph., Θησ.

Προεικόνιση: *ο αδάμας εναργές εστι του Χριστού προεικόνισμα* Φυσιολ. (Sbord.) 107[2]· *η οποία θάλασσα ήτον προεικόνισμα ετούτου του βαπτίσματος* Χριστ. διδασκ. 354.

πρόειμι, Λέοντ., Αιν. (Knös) 184[3].

Το αρχ. *πρόειμι*.

Βγαίνω έξω (από κάπου): *Ιδού πάλιν άνθρωπος εκ πρώτου γένους·| κρυβέντος εις γην ...| γυμνός πρόεισιν εκ πέτρας ανηλίου* Λέοντ., Αιν. (Brokaar) O XIV 4.

προέλευσις η.

Το μτγν. ουσ. *προέλευσις*. Η λ. και σήμ. στον τ. *προέλευση* με διαφορ. σημασ.

Πομπή (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β[1] 9-10, Ευστ. Λαογρ. Β' 357-8): *ελθών* (ενν. *ο Ιγνάτιος*) *εν Κωνσταντινουπόλει ... του βασιλέως τότε διερχομένου εις την των Αγίων Αποστόλων προέλευσιν υπήντησεν αυτώ εκείσε* Hagia Sophia φ[1] 507[1].

προεξέρχομαι.

Το αρχ. *προεξέρχομαι*.

(Εδώ μαθημ., προκ. για κλάσμα) στη φρ. *προεξέρχομαι ακεραίως* = προέρχομαι, απορρέω, προκύπτω από κάπ. ακέραιο αριθμό: *επεί είπομεν γ" δ" ε", θέα μοι εκ ποίου αριθμού* (ενν. *ταύτα*) *προεξέρχονται ακεραίως* Rechenb. (Vog.) 30[3].

προεόρτια τα.

Ο πληθ. του ουδ. του επιθ. *προεόρτιος* (4. αι., TLG) ως ουσ. Εν. *προεόρτιον* στο Steph., Θησ., λ. *προεόρτιος* και *προεόρθιον* στο Du Cange. Η λ. τον 8-9. αι. (TLG), στο Βλάχ. και σήμ.· βλ. και LBG.

Η παραμονή μιας γιορτής και οι πανηγυρικές εκδηλώσεις που περιλαμβάνει (Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 68): *στου μηνός ... Δικεβρίου| που 'τον τα προεόρτια γέννησης του Κυρίου* Διήγ. ωραιότ. 936.

προεπαγγέλλω.

Το μτγν. *προεπαγγέλλω*.

(Μέσ.) υπόσχομαι εκ των προτέρων: *ανάστα τάχιον, υιέ μου και Θεέ μου,| καθώς προεπηγγειλω μοι, ίνα σωθή ο κόσμος* Θρ. Θεοτ. 107.

προέρχομαι· β' πληθ. προστ. αορ. *προέλθατε*.

Το αρχ. *προέρχομαι*. Η λ. και σήμ.

α) Απομακρύνομαι· βγαίνω παραέξω: *ην ήχος εξάκουστος εν εκείνη τη ώρα,| ως*

άχρι τρία μίλια του οίκου προελθόντες Διγ. (Trapp) Gr. 1751 κριτ. υπ.· **β)** (εκκλ., προκ. για τους κατηχούμενους) βγαίνω έξω, αποχωρώ από τη θεία λειτουργία (πριν από την έναρξη της λειτουργίας των πιστών · βλ. και Lampe, Lex., στη λ. Α' 2): *οπόταν ο ιερεύς ειπεί: «Όσοι κατηχούμενοι προέλθατε ...» δηλοί την Δευτέραν Παρουσίαν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 399[r].

προεστός ο, Χρον. Μορ. Η 3305, Χρον. Μορ. Ρ 2011, 2557, 3305, 5255, Θησ. Β' [21[1]], [73[8]], Δ' [33[5]], Ζ' [9[4]], ΙΑ' [35[5]], [37[8]], Δωρ. Μον. XXIV, Παλαμήδ., Βοηβ. 908, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 46[r], 71[v], Λίμπον. 181, 234, 243, Ροδινός (Βαλ.) 68, Λεηλ. Παροικ. 164, 193, 338, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 151[2], 171[19], 322[21], 361[13], 452[17], 483[9], 499[13]. — Πβ. και *προΐστημι*.

Από τη μτχ. μέσ. παρκ. του *προΐστημι* (Ανδρ., Λεξ., Θαβώρ., Ουσιαστ. 44). Η λ. το 12.-13. αι. (LBG), στο Βλάχ. (γρ. *προεστώς*) και σήμ.

1α) Αρχηγός, επικεφαλής· προϊστάμενος, διοικητής: *Οι Τούρκοι γαρ επέζεψαν ...,| τον πρίγκιπα επροσκύνησαν ...,| άνευ ο Μελίκ κι ο Σαλίκ όπου ήσαν οι προεστοί τους* Χρον. Μορ. Η 5255· *Η Μαξιμίλλ' ως ήκουσεν του Μελεμά φωνάζει,| στους απελάτας προεστό απάνω τονε βάζει* Διγ. Ο 2718· (εδώ προκ. για διευθυντή σχολής): *Την σήμερον είναι προεστός* (ενν. *ο Ιλαρίων Κιγάλας*) *εις το νέον φροντιστήριον ... εις την ... πόλιν της Πάδοβας* Ροδινός (Βαλ.) 203· **β)** (εκκλ.) ανώτερο ιεραρχικά μέλος της Εκκλησίας (επίσκοπος, πρωθιερέας ή ηγούμενος· για τη σημασ. πβ. και Lampe, Lex., λ. προΐστημι B6b): *οι προεστοί κι οι επίσκοποι όλων των εκκλησιών| φλάμουρα να βαστάζουσιν* Χρον. Μορ. Η 2011. **2α)** Άρχοντας: *τα σπίτια τα 'μορφα και τα ψηλά παλάτια,| ..., του προεστού του Κάδμου* Θησ. Δ' [14[2]]· *ο πρίγκιπος ... επήρεν όλους του τους πρώτους φλαμπουραρέους και άλλους προεστούς και ήλθεν εις την Παλαιάν Πάτραν* Δωρ. Μον. XXXVII· **β)** μέλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στις ελληνικές κοινότητες (κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας)· δημογέροντας, πρόκριτος: *ήτον πείνα και όλοι οι αγάδες και οι προεστοί έδωσαν σιτάρι εις τους ψωμάδες* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 25[r]· (εδώ προκ. για τους επικεφαλής της ελληνικής κοινότητας της Βενετίας): *να υπάγουσιν οι επιτρόποι και προεστοί του Γένους να τους προσκυνήσουν* (ενν. *τους αμπασαδόρους*) Αμπασ. Μοσχ. 17.

Η λ. ως επίθ. (βλ. και Lex. Chron. Mor., στη λ., καθώς και Θαβώρ., ό.π.): **α)** Που κατέχει αρχηγική θέση, επικεφαλής: *ουκ είχε* (ενν. *ο μισσίρ Ντζεφρές*) *αφέντην προεστόν απάνω του να ορίζει* Χρον. Μορ. Η 2557· *έγινε ντιβάνι να ψηφίσουσι στρατηγόν προεστόν του φουσσάτου* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 349· *Να 'δεις ξεχωριστά τσι μαγατζάδες,| πόχουν οι προεστοί πραγματευτάδες* Λεηλ. Παροικ. 142· **β)** (προκ. για πόλη) κύριος, σημαντικός: *είπαν οι Ρωμαίοι ...| να απέλθουν στην Βελίγοστην κι απέκει εις το Νίκλι,| διατό είναι χώρες προεστές εις όλον τον Μορέαν* Χρον. Μορ. Η 1753.

προεστοσύνη η.

Από το ουσ. *προεστός* και την κατάλ. *-σύνη*.

Το αξίωμα του προεστού (βλ. ά.): *αφόντις τελειωθεί το συνέδριον θέλει παύσει από την προεστοσύνην του συνεδρίου* Χριστ. διδασκ. 476.

προεστώς, μτχ., βλ. προΐστημι.

προετοιμάζω, Σφρ., Χρον. (Maisano) 58[18], 164[13], 190[18], Διγ. Άνδρ. 367[8] *προτοιμάζω*· αόρ. *επροητοίμασα*, Διγ. Άνδρ. 369[23].

Το αρχ. *προετοιμάζω*. Ο τ. στο Βλάχ· πβ. και τ. *'τοιμάζω* του *ετοιμάζω* (βλ. λ.). Η λ. και σήμ.

Ετοιμάζω κ. εκ των προτέρων, προπαρασκευάζω: Σφρ., Χρον. (Maisano) 16[14], Αρσ., Κόπ. διατρ. [1237]· *γαμβρόν ηύραμεν πάγκαλον, ...| τας χρείας ουν προτοίμασον πάσας τας του γάμου* Διγ. Α 581.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = προετοιμασμένος, έτοιμος: *ο σινιόρ Μερκούριος, ως έναι μαθημένος,| πάντοτε εις τον πόλεμον να 'ναι προτοιμασμένος* Κορων., Μπούας 103.

προευτρεπίζω, Διγ. Α 3518.

Το μτγν. *προευτρεπίζω* (TLG, Lampe, Lex.).

Προετοιμάζω: *Η δε* (ενν. η κόρη) *ευθύς επέβηκεν εφ' ίππω τω ιδίω,| και γαρ την έφοδον αυτής προηυτρέπισα μάλα* Διγ. (Trapp) Gr. 2864.

προέχω.

Το αρχ. *προέχω*. Η λ. ως ελλειπτ. τριτοπρόσ. ρ. και σήμ.

Α' Μτβ. **α)** Έχω, κρατώ κ.· (εδώ μεταφ.): *βασίλισσα, μη σε προσεκφοβήσει| ο συριγμός του δράκοντος· φάνηθι τούτω μάλλον| ευπρόσιτος και προσηνής δειλίαν μη προσχούσα* Βίος Αλ. 299· **β)** έχω κ. από πριν, από παλιά: *η δέσποινα κυρά Ευδοκία άνδρα προείχε Τούρκον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 110[20].

Β' (Αμτβ.) είμαι ανώτερος: Θεολ., Τζίρ. 355[9].

πρόζα η.

Από το ιταλ. *prosa*. Η λ. και σήμ.

Πεζός λόγος (σε αντιδιαστολή προς το στιχούργημα): *ζιμιό λατίνικα θα δεις moderna e tersa| να σου μιλεί velociter σε πρόζα κι εισέ βέρσα* Στάθ. (Martini) Γ' 124.

προζητώ, Σφρ., Χρον. (Maisano) 140[25].

Το *προζητέω* που απ. στον Αριστοτέλη. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

Ζητώ κ. εκ των προτέρων: *Ο ... Παγιαζήτ εφαντάζετο την Πόλιν έχειν εκ χειρός του Ιωάννου· και γαρ προεζήτησε τούτο και αυτός υπέσχετο* Δούκ. 85[2-3].

προζούλαπον το, Ιατροσ. κώδ. γ', μζ', υιβ'.

Από το α' συνθ. *προ-* (πιθ. <*αγριο-*, βλ. Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *αβρο-*) και το ουσ. *ζουλάπιν*.

Είδος φαρμακευτικού παρασκευάσματος (βλ. και λ. *ζουλάπιν* (και Επιτομή)): *Προζούλαπον ... διουρητικόν και νεφρών καθαρτικόν* αυτ. χξζ'.

προζύμη η. — Βλ. και *προζύμι*.

Από το ουσ. *προζύμι(ον)* με αλλαγή γένους. Η λ. το 12. αι. (TLG), στο Meursius και στο Κουμαν., Συναγ.· βλ. και LBG.

Προζύμι· (εδώ μεταφ.): *εκείνος οπού να ᾽ξορτώσει να κεστιάσει μικράν ζύμην αρετών, τουτέστιν να ποίσει προζύμην, και δεν πτάσει να τελειώσει τον ζυμωτόν του, ... ο δίκαιος κριτής και δεσπότης δεν θέλει τον λησμονήσει* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 450.

προζύμι το, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 167ᵛ, Πεντ. Έξ. XII 15, XIII 7, Δευτ. XVI 4, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 404, Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 197, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. η' 15 σημ.· *προζύμιν*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 72[7]. — Βλ. και *προζύμη*.

Από το πιθ. μτγν. ουσ. *προζύμιον* (βλ. L-S, λ. *προζύμια*, TLG). Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.)· βλ. και LBG. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Μίγμα από αλεύρι και νερό που έχει υποστεί ζύμωση και χρησιμοποιείται στην παρασκευή ψωμιού: *Ο ποιών άρτον και προζύμι ου βάλλει, νεκρός λογίζεται του Θεού* Κανον. διατ. Β 1193· **β)** (συνεκδ.) ένζυμος άρτος/οτιδήποτε φτιαγμένο με προζύμι: *όλο το κανίσκι ος να προσφέρετε του Κύριου να μη γενεί ανάβατο, ότι παν προζύμι και παν μέλι να μη καπνίσετε από αυτό* Πεντ. Λευιτ. II 11. **2)** (Μεταφ.) το αρχικό στοιχείο που αποτελεί τη βάση για κ.: *δεν υπερηφανεύετον* (ενν. *ο βασιλεύς*) *μήτε διά την ευγένειαν των προγόνων του μήτε διά το βασίλειον οπού είχεν, γνωρίζοντας πως όλοι έχομεν πήλινον τον γένους μας προπάτορα, και από ένα προζύμιν είμεσθεν όλοι, πλούσιοι και πτωχοί* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 137[36].

προζωγραφίζω. — Βλ. και *προζωγραφώ*.

Από τον αόρ. του *προζωγραφώ*.

(Θεολ.) προεικονίζω· προτυπώνω: *ετούτο το ερυθράν, ... δεν δείχνει μόνον την κοκκινότην της θαλάσσου εις την οποίαν προεζωγραφίστηκεν το μυστήριον της Παρθένου, μα δείχνει και την σάρκαν απού εφόρεσεν ο Υιός του Θεού* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 429.

προζωγραφώ, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 67. — Βλ. και *προζωγραφίζω*.

Από την πρόθ. *προ* και το αρχ. *ζωγραφέω*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.)· βλ. και TLG.

(Θεολ.) προεικονίζω· προτυπώνω: *Τον σκοπόν και το τέλος, αλλά δη και τον τρόπον του σταυρικού του θανάτου* (ενν. *του Χριστού*) *ο χαλκούς όφις εις αυτήν την έρημον προεζωγράφησε* αυτ. 61· *να δείξομεν πόσα μεγάλα και φοβερά μυστήρια της νέας Διαθήκης επροζωγραφήθησαν και επροτυπώθησαν εις αυτό* (ενν. *το όρος Σινά*) αυτ. 63.

προηβλέπω, βλ. *προβλέπω*.

προηγεμονεύω.

Από την πρόθ. *προ* και το *ηγεμονεύω* η λ. τον 5. αι. (L-S).

Ηγεμονεύω προηγουμένως, είμαι ο προηγούμενος ηγεμόνας: *ητήσατο (ενν. ο τύραννος) την νήσον παρά του κρατούντος Νικολάου του Γατελιούζου, ος υπήρχεν αδελφός Δομινίκου του προηγεμονεύσαντος* Δούκ. 435[1].

προηγούμαι.

Το αρχ. *προηγέομαι*. Η λ. και σήμ.

1) Ηγούμαι, είμαι επικεφαλής· οδηγώ: *Το ... Δαρείου στράτευμα προς πόλεμον τον Τίγρην| προσήν ετοιμαζόμενον· ό δη και προηγούντο| πέντε σατράπαι δυνατοί κάλλιστοί τε προς μάχην* Βίος Αλ. 3120· Διγ. (Trapp) Gr. 2780. **2)** Προχωρώ, κινούμαι εμπρός: *ουκ εδειλίασεν* (ενν. *ο σουλτάν Σελίμης*), *αλλά μεθ' ορμής πολεμήσαι προηγείτο* Ιστ. πολιτ. 63[20]. **3)** Προηγούμαι, συμβαίνω χρονικά πριν από κ. άλλο: *Εάν μη πάθους προηγουμένου λεπτύνηται το όρνεον και ή ανόρεκτον, βούτυρον παλαιόν ολίγον έκθερμον παράβαλε, και θεραπεύσεις* Ιερακοσ. 445[29].

προηγούμενος ο.

Η μτχ. ενεστ. του *προηγέομαι* ως ουσ.· πβ. σημασ. «ηγούμενος» (μοναστηριού) της λ. ήδη τον 4. αι. (Sophocl., λ. *προηγέομαι*). Για πιθ. μνεία της λ. με τη σημασ. αυτή ήδη τον 11. αι. βλ. Κουγέας, Ελλην. 3, 1930, 459. Η λ. σε έγγρ. του 13. (Act. Ivir. III 60[6], βλ. και LBG), 13.-14. (Act. Pantocr. 24[22, 24]), 14. (Act. Vat. II, 129[21, 22, 23], 151[12], Act. Xén.[2] 18[48], Act. Kastam. 5[41], Cod. Mon. Prodr. A 59[21], βλ. και LBG), 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 467, 525, Cod. Mon. Prodr. B 26 [18-19], Κρ. συμβόλ. 264, Τωμ., Κρητολ. 9, 1979, 8, 11, Καδάς, Βυζαντ. 14, 1988, 349) και 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 147, Παπαδόπουλος Σ., Χαριστ. Ορλάνδ. Δ' 229[69]· βλ. και Δημητράκ., λ. *προηγούμαι*), στο Du Cange (λ. *ηγουμένη*) και σήμ. στο Μπαμπιν., Λεξ. (σημασ. 5).

Αυτός που έχει διατελέσει ηγούμενος, ο πρώην ηγούμενος μοναστηριού (βλ. και Καραναστάσης [Συναδ., Χρον.-Διδαχ. σ. 360]): *Τω αυτώ χρόνω ετούρκεψεν ο παπα-Γαβριήλ ο προηγούμενος του Τιμίου Προδρόμου* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 28[v].

προθερμαίνω.

Το μτγν. *προθερμαίνω*· το μέσ. ήδη στον Αριστοτέλη. Η λ. και σήμ.

Θερμαίνω κ. εκ των προτέρων: *Σαπώνιν, αφρόνιτρον τα ίσα μίξας όξει δριμυτάτω άλειφε τον ιέρακα, προθερμάνας αυτόν εν βαλανείω ή εν ηλίω* Ιερακοσ. 471[17].

πρόθεσις η, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 395[r] τρις, Πηγά, Χρυσοπ. 113, Νεκτάρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 148, Hagia Sophia ψ 615[17].

Το αρχ. ουσ. *πρόθεσις*. Η λ. στον τ. *πρόθεση* και σήμ.

1) Έκφρ. *άρτοι της προθέσεως* (στην Π.Δ. και Κ.Δ., βλ. και L-S, στη λ. I5, Bauer, Wört., στη λ. 1, Lampe, Lex., στη λ. II) = οι ιεροί άρτοι που ετίθεντο σε τράπεζα πριν την είσοδο στα άγια των αγίων: *μη τις εγκαλέσειεν ημάς ως ιεροσύλους ένεκεν του καιρού ανάγκης, ως και ο Δαβίδ πεπονθώς πεινάσας τους άρτους της προθέσεως έφαγεν* Ψευδο-Σφρ. 400[11]. **2)** (Εκκλ.) **α)** η τελετή της προετοιμασίας των Τιμίων Δώρων για τη Θεία Ευχαριστία (πβ. Lampe, ό.π., IIIAB): *Κρασί και ψωμίν της προθέσεως*

να δίδει καθήν ημέραν χίλια (ενν. μέτρα) Hagia Sophia ω 532[2]· έκφρ. άρτος της προθέσεως (βλ. Lampe, ό.π. IIB, IIIE)· και σημ., Κριαρ., Λεξ., λ. άρτος 2α = ο άρτος της Θείας Κοινωνίας: *Επεκύρωσε δε (ενν. ο βασιλεύς) και κτήματα ... εκτυπώσας μίαν εκάστην εορτήν δίδοσθαι έλαιον μέτρα χίλια και οίνου μέτρα τ' και άρτους της προθέσεως χιλίους* Hagia Sophia α 460[11]· **β)** ειδικό βιβλίο ή κατάλογος που περιέχει ονόματα για να μνημονευθούν κατά την τελετή της προθέσεως (βλ. και Τριανταφύλλου, Αθ. 71, 1969-70, 29 και σημ. 3)· η λ. με παρόμοια σημασ. σε έγγρ. του 15. (Darrouzès, REB 22, 1964, 101) και 18. αι. (Τριανταφύλλου, ό.π., 23, Μητροπολίτης Αθηναγόρας, ΕΕΒΣ 13, 1937, 52): *αρχίζουσιν έχοντες πάντοτε μαζί και την πρόθεσιν οπού εγράφησαν οι χριστιανοί, την οποίαν αναγινώσκουσιν οι διάκονοι, και ο ιερεύς εβγάζει τας μερίδας* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 176. **3)** (Συνεκδ.) μέρος του Αγίου Βήματος, βόρεια της Αγίας Τράπεζας, συν. κόγχη ή μικρή τράπεζα, όπου τοποθετούνται τα Τίμια Δώρα κατά την προετοιμασία για το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας (βλ. και Lampe, ό.π. IIIC, Sophocl., στη λ. 3): *οπίσω της Αγίας Τραπέζης είναι το σύνθρονον του πατριάρχου και γύρωθεν αυτού είναι κολόνες η' ... Είναι δε και η πρόθεσις μετά κουβουκλίου πάνυ ωραία και περιχρυσωμένη* Προσκυν. Μπεν. 54 156[22]· έκφρ. *αγία πρόθεσις*: *βορεινά της Αγίας Τραπέζης είναι κατά την τάξιν η αγία πρόθεσις* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 157.

προθεσμία η, Ελλην. νόμ. 517[14-15], 518[1, 4, 6-7].

Το αρχ. ουσ. *προθεσμία*. Η λ. και σήμ.

1α) Καθορισμένο χρον. διάστημα μέσα στο οποίο πρέπει να γίνει κ., προθεσμία (εδώ προκ. για αποσαφήνιση κατηγορητηρίου από διάδικο ενώπιον δικαστικής αρχής): Ελλην. νόμ. 518[16]· **β)** προκαθορισμένη ημέρα ή ορισμένος χρόνος κατά τον οποίο λήγει κάπ. προθεσμία: *Της ... προθεσμίας ελθούσης και του μητροπολίτου ουκ ελθόντος* ... Σφρ., Χρον. (Maisano) 60[1]. **2)** Ημέρα προκαθορισμένη κατά την οποία θα λάβει χώρα κ.: *μεθ' ημέρας δε τινάς επέστη των αγώνων,| αυτών των άθλων ο καιρός, μεγίστη προθεσμία* Βίος Αλ. 849.

προθεσπίζω.

Το αρχ. *προθεσπίζω*.

1α) Προλέγω, προφητεύω κατά θεία έμπνευση: *Ο θεσπέσιος Μαλαχίας την του Σωτήρος βουληθείς παρουσίαν διδάξαι ..., πρώτον μεν την προτέραν επιφάνειαν αυτού προθεσπίζει* ... Ψευδο-Σφρ. 314[34]· **β)** (προκ. για ψευδοπροφητεία): *Ως δη έφθασεν η τελεία ημέρα του πολέμου των Τούρκων, οποίαν παρ' εκείνοις ο μέγας προεθέσπισε Μηρσαΐτης ο προφήτης εκείνων* ... Καναν. (Pinto) 282. **2)** Θεσπίζω, νομοθετώ προηγουμένως: *εις το κορμίν των θνητών εντέχεται ο αυθέντης να ποίσει την εκδίκησιν, καθώς ένι προθεσπισμένον τους όλους συγγενούς* Ασσίζ. 214[3].

προθεωρία η.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG). Για μαρτυρίες της λ. με αυτήν τη σημασ. βλ. TLG. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Το προοίμιο, η εισαγωγή ενός βιβλίου (εδώ πιθ. ως ένα τμήμα του): *Βιβλία τα*

βαμβύκινα: ... έτερον βιβλιδόπουλον προθεωρία, το λεγόμενον Οδηγός Κώδ. Πάτμου Ι 218.

προθεωρώ· *προθωρώ·* γ' εν. παρατ. *επροθώρει.*

Η λ. στον Ιπποκράτη. Για τον τ. πβ. τ. *θωρώ* (βλ. λ. *θεωρώ*). Η λ. και σήμ. λόγ. (Κριαρ., Λεξ.).

α) Προνοώ για κ.: *Υπήρχε* (ενν. *ο Αμουράτης*) *εις τους υπηκόους αυτού πάνυ δίκαιος προθεωρών τα ερχόμενα* Ψευδο-Σφρ. 230[32]· **β)** προβλέπω, μαντεύω κ.: *Από εδώ και εκείθες είχε καθαρισμένον* (ενν. *ο Ιωάσαφ*) *το ομμάτιν της ψυχής του από την θεωρίαν πάσαν την επίγειον και επροθώρει τα μέλλοντα, ωσάν να εθέλαν είσθαι ομπροσθάς του* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 163[32]· *Γροικώντας ο πατέρας της τά του 'λεγεν η κόρη,| γνωρίζοντας κι απαρθινά είν' κείνα που επροθώρει* (ενν. *η κόρη*) ... Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 426.

προθρέφω, βλ. *προτρέφω.*

πρόθυμα, επίρρ., Σπαν. Α 591 (έκδ. *προθύ-* διορθώσ. από μετρ. αν.), Λόγ. παρηγ. L 198, Χρον. Μορ. Η 288, 437, 478, 3428, 5677, Χρον. Μορ. Ρ 288, 3428, 5677, Σαχλ., Αφήγ. 381, Λίβ. Esc. 2098, Λίβ. διασκευή α 2255, Αχιλλ. (Smith) Ν 1309, Ημερολ. 53, 114, Δεφ., Λόγ. 217, Αχέλ. 2443, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 369, Πιστ. βοσκ. ΙΙ 4, 12, Παλαμήδ., Βοηβ. 267, 952, 1040, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 48, Χριστ. διδασκ. 325, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 242[16]· *εμπρόθυμα,* Λόγ. παρηγ. L 366, Λόγ. παρηγ. Ο 373, 419.

Από το επίθ. *πρόθυμος.* Για ήδη αρχ. επιρρ. χρ. του πληθ. ουδ. βλ. Παπαδ. Α., ΛΔ 2, 1940, 49. Η λ. και σήμ.

α) Με ζήλο· δραστήρια: *σκόπησε πώς κάμνει το μερμήκιν,| οπού ξετρέχει ποθεμπού έναι σιταροκούκκιν| να το μαζώνει πρόθυμα με την πολυμερία* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 89· **β¹)** με καλή διάθεση, με ευχαρίστηση, πρόθυμα: *Ανέν και κανισκέψει τον* (ενν. *τον αβουγαδούρο*), ...| *πρόθυμα και ορεκτικά υπάγει εις το κρίσιμόν του* Σαχλ., Αφήγ. 379· **β²)** με ευχαρίστηση, χαρούμενα: *Συ δ' απετώρα πρόθυμα περπάτησε τον δρόμον,| και οπίσω παραπέτασε της Δυστυχίας τους πόνους* Λόγ. παρηγ. L 409· **γ)** βιαστικά, ανυπόμονα: *οι Φράγκοι πρόθυμα, μετά σπουδής μεγάλης,| πεζεύουν εκ τα κάτεργα, την χώραν πολεμούσιν* Χρον. Μορ. Ρ 437.

προθυμερά, επίρρ., Αχέλ. 2103, 2471, Πανώρ.² Δ' 383, Βοσκοπ.² 225, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 83², 115[28], 152⁵, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 1087, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 17, 20, 220, 255, 740, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 78, Χριστ. διδασκ. 355, 427, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 303⁷, 400¹, 402[24], 464[14], 497[24], 525[11].

Από το επίθ. *προθυμερός.* Η λ. στο Βλάχ., στο Κατσαΐτ., Ιφ. Α' 22 και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κριαρ., Λεξ., λ. *προθυμερός*).

α) Πρόθυμα· με ευχαρίστηση: *εδέχθηκε ... τον λόγον προθυμερά ο βασιλεύς* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 119¹· *το λογισμό, το νου και την ψυχή μου| κι εκείνη την εμπόρεση τη λίγη τη δική μου| τάσσω τση καλοσύνης σας κι όρεξης τση καλής σας,| προθυμερά στη δούλεψη πάντα την εδική σας* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 158· *Ας*

πηαίνομε προθυμερά, τούτη η βουλή μ' αρέσει Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1027· **β)** με προθυμία, με όρεξη για τη μάχη· με γενναιότητα: *Ετρέχασι προθυμερά, τον πόλεμον αρχίζου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 269[27]· *Μια συντροφιά εκάμανε παπαδοκαλογέροι* (παραλ. 1 στ.) *κι εσμίγασι προθυμερά τσι Τούρκους κι εμαλώνα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 154[13].

προθυμερός, επίθ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 846, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 372, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1217, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1002, Χριστ. διδασκ. 174, 285, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 217[7], 432[10], 475[12]· θηλ. π ρ ο θ υ μ ε ρ ά, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1804.

Από το επίθ. *πρόθυμος* και την κατάλ. *-ερός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κριαρ., Λεξ.).

1α) Πρόθυμος: *γιάντα* (παραλ. 1 στ.) *τέτοιο ανθό τση ομορφιάς η φύση| να θε να σου χαρίσει, αν έν κι εσύ 'σαι| τόσα προθυμερός ναν τονε ρίχνεις| χαμαί* Πιστ. βοσκ. Ι 1, 57· **β)** πρόθυμος, δραστήριος, γρήγορος: *Ακούραστη και πλια κουρφή, Τύχη, απού την ασπίδα,| προθυμερή σ' τσι χαλασμούς κι εις τσι θανάτους σ' είδα.| Γιάντα σ' εμένα εφάνηκε πολλή η αναμελιά σου,| και τα βερτόνια σου κρατείς μακρά και τη φωτιά σου;* Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 304· **γ)** ακούραστος, επίμονος: *με την προθυμερήν μου ζήτησιν εύρηκα την αληθινήν στράταν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 95[40]. **2)** (Προκ. για συναισθήματα) δυνατός (σε παροιμ., Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 775]): *Το σιγανό με τον καιρό προθυμερόν εγίνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 305. **3)** Ευσπλαχνικός: *χάρισε των πλουσίων προθυμερές καρδίες, να μεταδίδουσι τες ελεημοσύνες εις τους φτωχούς* Χριστ. διδασκ. 416.

προθυμερώς, επίρρ. — Βλ. και *προθυμερά*.

Από το επίθ. *προθυμερός* κατά τα επιρρ. σε *-ώς*.

Με προθυμία, πρόθυμα: *Τότες Αμύντας άφοβα το χέρι του ξαπλώνει| και το σπαθί προθυμερώς το κοφτερό σηκώνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [552]· *εβάλθην προς εσέ, τον ποθητό μου φίλο,| με της γραφής το πρόσωπον προθυμερώς να στείλω| εκείνην την παρηγοριά τήν έχει χρειά να πιάνει| οπόχει να κακοπαθεί και πεθυμά να γιάνει* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 16.

προθυμεύγω.

Από το *προθυμώ* κατά τα ρ. σε *-εύγω* (βλ. και Ξανθ. [Ερωτόκρ. σ. 679]). Το μέσ. στο Βλάχ.

Δείχνω προθυμία και όρεξη· βιάζομαι: *προθύμεψε και σπούδαξε, βιάσου και μην αργήσεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1275· ΦΑΛΙΕΡΟΣ: *απέθαινα αν ήθελεν αργήσει| άλλο δαμί ο πόθος σου να με παρηγορήσει.|* ΜΟΙΡΑ: *Γιαταυτος επροθύμεψα, για να 'χω γνωρισμένο| τον πόθον πόσα δύνεται προς τον εμπιστεμένο* Φαλιέρ., Ιστ.²35.

προθυμία η, Σπαν. Ρ 257, Ιερακοσ. 502[7], Διγ. (Trapp) Gr. 1819, Διγ. Ζ 1138, Ερμον. Η 263, Μ 117, Ψ 179, Ωροσκ. 42[19], 43[27], Χρον. Μορ. Η 144, 282, 1089, 1216, 4750, 6334, Χρον. Μορ. Ρ 6, 144, 282, 303, 517, 1089, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 272, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 389, Αχιλλ. (Smith) Ο 97, Χειλά, Χρον. 348, Μαχ. 150[16], 166[35], Κορων.,

Μπούας 46, 49, 58, 68, 70, 105, Πένθ. θαν.[2] 604, Βεντράμ., Φιλ. 99, 150, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 357[r], Αχέλ. 709, 710, 899, 1846, Χρον. σουλτ. 135[23], Lucar, Sermons 111, Μεταξά, Επιστ. 47, Λίμπον. Αφ. 64, 145, Διγ. Ο 681, Διακρούσ., Στίχ. ηθ. (Κακλ.) 65, Διακρούσ. (Κακλ.) 339, 982, 1200, κ.α.· *προθυμιά*, Σαχλ., Αφήγ. 15, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 56, 641, Χούμνου, Κοσμογ. 1024, 1185, 1398, 2303, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 279, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 82, Κορων., Μπούας 15, 23, 35, 49, Κυπρ. ερωτ. 42[4], Πανώρ.[2] Β' 107, Γ' 100, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 63, 515, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Δ' 62, Πιστ. βοσκ. II 4, 19, Βοσκοπ.[2] 133, Παλαμήδ., Βοηβ. 261, 591, 1278, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 208, 370, 699, 1371, Β' 622, 1886, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 623, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 415, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [41], Δ' [1030], Ε' [544], [1468], Λίμπον. 69, 326, 501, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 41, Μαρκάδ. Πρόλ. 31, Λεηλ. Παροικ. 58, Διγ. Ο 524, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 271[17], 445[26], 483[23], 541[25], κ.α.

Το αρχ. ουσ. *προθυμία*. Ο τ. και σήμ. λαϊκ. Η λ. και σήμ.

1α) Διάθεση, επιθυμία, ζήλος να πραγματοποιηθεί κ., ο οποίος εκδηλώνεται με την επίδειξη ανάλογης δραστηριότητας: Ιερακοσ. 504[9], Χούμνου, Κοσμογ. 605· εκφρ. (1) *μετά πάσης προθυμίας* (ήδη μτγν., TLG)/*συν πάση προθυμία*/*με πάσης προθυμίας*/*με όλην προθυμίαν* = με πολύ μεγάλη προθυμία· ολόψυχα (βλ. και Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. α σ. 427]): *εβγάζει το καπάσιν του, πίπτει εν παρρησία | και προσκυνεί, συντάσσεται συν πάση προθυμία | τον ορισμόν του άνακτος πληρώσαι μετά έργου* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 42· *ο στόλος όρθωνε με πάσης προθυμίας* Αχέλ. 1797· *είχε λογισμόν* (ενν. ο μοναχός) *του απελθείν εις πόλιν | της θείας Ιερουσαλήμ με προθυμίαν όλην, | ίνα σεπτώς ασπάσηται τους σεβασμίους τόπους* Παϊσ., Ιστ. Σινά 502· *Άκουσον, υιέ μου πρώτε, | λόγους ταπεινού πατρός σου, | δέξου τούτους μετά πάσης | της καλής σου προθυμίας* Πτωχολ. α 82· (2) *με (την) προθυμιά(ν)* = πρόθυμα: *Κάμετε εσείς με προθυμιά τά σασε θέλω ορίσει* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 249· *μπορώ να ειπώ δεν έμεινε φωτι' άλλη στην κυρά μου, | να κάψει αλλουνού καρδιάν, ..., | γιατί όλην με την προθυμιάν την έχυσε σ' εμένα, | από την ώραν κείνηνε, που τούτα τα καημένα | τα σωθικά μου εδόξεψε* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [439]· φρ. *έχω προθυμίαν* (ήδη αρχ.) = δείχνω προθυμία, προθυμοποιούμαι: Χρον. Μορ. Ρ 717· **β)** (ειδικ.) **β[1])** φιλεργία, φιλοπονία: *εκείνα* (ενν. τα παιδιά) *οπού 'χτάσσουνται καλά ... | ... και πρόθυμα κοπιούσι | ν' ανέβουσι στη σβίγα μου, αϊδάρω και ψηλώνω* (παραλ. 1 στ.). *Και πάλι εκείνα απού 'νιαι οκνά και προθυμιά δεν έχου, | μα μόνο με την πεθυμιά κάθουνται και ξετρέχου | με δίχως κόπο στου τροχού τα ύψη ν' ανεβούσι, | πάντα στο βάθος στέκουσι, το ψήλος δε θωρούσι* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 51· *οι προθυμιές κι οι πρόκοψες κι οι κόποι των αθρώπω | πλούσσους και μπορεζάμενους τσι κάνει 'ς κάθα τόπο* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 41· (προκ. για πνευματικό έργο): *Εν αυτώ γουν* (ενν. τω σπηλαίω) *ησκήτευαν με τόσην κακουχίαν,* (παραλ. 1 στ.), *δύο κλεινοί αυτάδελφοι, ...* (παραλ. 5 στ.). *Εύγε της διακρίσεως αυτών και προθυμίας! | ουαί δε αύθις της εμής κακίστης ραθυμίας!* Παϊσ., Ιστ. Σινά 185· **β[2])** ζήλος για ανδραγαθήματα· γενναιότητα, ανδρεία: « ... *Άρτι ποθώ δοξάσασθαι και το γένος λαμπρύναι* (παραλ. 3 στ.)». *Και κατένευσεν ο πατήρ τη προθυμία του νέου, | φύσεως γαρ το ευγενές εκπαιδόθεν προφαίνει* Διγ. (Trapp) Gr. 1051· *εις πολλά βασίλεια έδειξε* (ενν. ο Θησέος) *την ανδρειάν του | εις φήμην, δόξαν και τιμήν ήλθε 'κ την προθυμιάν του* Θησ. (Foll.) Ι 6. **2α)** Καλή διάθεση, ευμένεια:

αφότου επαρέλαβεν ο πρίγκιπας το Ανάπλιν| με προθυμίαν το εχάρισεν τότε τον Μέγαν Κύρη Χρον. Μορ. P 2876· *Κοίταξε τώρα προς εμέν, δέξου με προθυμίαν| την προσευχήν μου, Κύριε· δείξε μου ευσπλαγχνίαν* Παλαμήδ., Ψαλμ. 427· **β)** διάθεση για βοήθεια σε όσους έχουν ανάγκη, φιλευσπλαχνία: *Κάλλιο 'ναι το λιγότερον μετά της προθυμίας| παρά χιλιάδες πράγματα μετά περηφανείας* Κομν., Διδασκ. Δ 304. **3)** Σπουδή, βία, ζέση ερωτική: *Στο πράσινον του πόθου το λιβάδιν| πολλοί τραντάφυλλα κι αθθούς θωρούσιν| αμμέ τ' αγκάθια που 'χουσιν ομάδιν| απού την προθυμιάν δεν τα βιγλούσιν* Κυπρ. ερωτ. 42². **4)** Βοήθεια, προστασία: *Αύτη* (εννν. *η Παναγία*) *στους ξένους γνώριμος είναι και προστασία,| απελπισμένων τε ελπίς είναι και βοηθεία.| Αύτη εις χείρας κι ορφανά είναι η προθυμία* Διακρούσ. (ΚακΛ.) 1291· φρ. κάνω/ποιώ προθυμία = βοηθώ πρόθυμα: *Το κοντάριν το εβάσταζεν εγίνη δυο κομμάτια· ευτύς πολλά εγλήγορα έσυρεν το σπαθί του* (παραλ. 3 στ.). *Κι ως ήβλεπαν οι έτεροι οπού 'σαν μετ' εκείνον,| ανάρια όλοι εβάλθηκαν και προθυμίαν τού εκάμναν,| τους Αλαμάννους έσφαξαν και εθανάτωσάν τους* Χρον. Μορ. P 4031· *ου δύναμαι του να κρατώ σπαθίν ουδέ κοντάριν| του να σταθώ εις πόλεμον να έχω πολεμήσει·| αλλά να ποίσω δι' εσάς τούτην την προθυμίαν·| του πρίγκιπος το φλάμουρον θέλω να το βασταίνω* (παραλ. 1 στ.). *Την τέντα του δομέστικου θεωρώ την ... ·| ομνύω σας εις τον Χριστόν ολόρθα εκεί να απέλθω* Χρον. Μορ. P 4750. **5)** (Εδώ) ενθάρρυνση (βλ. Lex. Chron. Mor. 393): *ο πάπας 'κ την χαράν όπου είχεν διά τον κόντον| και διά να δώσει προθυμίαν του κόντου, καθώς πρέπει,| ατός του εκαβαλίκεψεν με τους γαρδιναλίους,| ομοίως με τους ευγενείς ανθρώπους εκ την Ρώμην,| κι απήλθεν εις συναπαντήν του κόντου της Προβέντσας* Χρον. Μορ. P 6142.

πρόθυμος, επίθ., Κομν., Διδασκ. Δ 234, Διγ. Ζ 1379, Χρον. Μορ. Η 6977, 7261, Χρον. Μορ. P 5603, 6977, 7261, ΑχιλΛ. (Smith) Ν 265, ΑχιλΛ. (Smith) Ο 165, Ιμπ. 332, ΗμεροΛ. 27, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 152, Θησ. Β' [56²], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4336, Κορων., Μπούας 146, Μαρτύρ. αγ. ΝικοΛ. 163⁷⁰, Παλαμήδ., Βοηβ. 158, 166, Κυπρ. ερωτ. 141⁹, Ερωτόκρ.² (ΑλεΞ. Στ.) Α' 549, Εις Θεοτ. 44, Λίμπον. Αφ. 20, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 48, Μπερτόλδος 74 δις, Τζάνε, Κρ. πόλ. (ΑλεΞ. Στ.-Αποσκ.) 388⁸, 407¹⁶, 465²⁵, 578⁹, κ.α.

Το αρχ. επίθ. *πρόθυμος*. Το ουδ. ως ουσ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

1α) Που δείχνει καλή διάθεση, όρεξη, ετοιμότητα να κάνει κ.: Σπαν. Α 257, Χρον. Μορ. P 295, Φλώρ. 1207· (με εμπρόθ.· η χρ. ήδη αρχ.): Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 10· *λέγω το πάλι της αφεντιάς σου| πως, καθώς ήμου πρόθυμος πάντα στο θέλημά σου,| θέλω 'σται και ως το ύστερο* Φορτουν. (Vinc.) Α' 66· *αναζητά τον αδελφόν, τον Βέλθανδρον φωνάζει.| Εκείνος, οπού πρόθυμος ήτον διά να φεύγει, διόλου ουκ εφαίνετο εκ της ιππηλασίας* Βέλθ. 87· **β)** γεμάτος ζήλο, επιμελής (σε κ.)· εξαίρετος, σπουδαίος: *χάρις τω Θεώ οπού δίδει την αυτήν σπουδήν διά λόγου σας εις την καρδίαν του Τίτου, ότι την μεν νουθεσίαν την εδέχθη και, όντας πρόθυμος, με το ιδιόν του θέλημα εβγήκε και ήλθεν εις εσάς* Μάξιμ. ΚαλΛιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Β' η' 17· *επέμψαμεν τον αδελφόν μας, τον οποίον εδοκιμάσαμεν πολλές φορές εις πολλά πράγματα και τον ευρήκαμεν πρόθυμον* Μάξιμ. ΚαλΛιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Β' η' 22· **γ)** εργατικός, φιλόπονος, δραστήριος· ακούραστος: *Ουκ όκνιεν εις τα δύσκολα, πρόθυμος ήτον πάντα·| κάμπους ηγείτον τα βουνά, τα ρυάκια ως ομάλιν* Λόγ. παρηγ. L 43· *Πόσοι*

αθρώποι σήμερο στη χώρα σας ετούτη| βρίσκουνται εις αξιότητες κι εισέ μεγάλα πλούτη| απού 'σανε πολλά φτωχά και άτιμα γεννημένοι (παραλ. 1 στ.); *Τούτοι για να 'νιαι πρόθυμοι, να μη βαριούνται κόπο,| μα να γλακούσι εδώ κι εκεί γλήγοροι εις κάθα τόπο* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 125· **δ)** γεμάτος πολεμική διάθεση και ζήλο για πολεμικά ανδραγαθήματα· ανδρείος: *είτιναν εύρω πρόθυμον στην βράστην του πολέμου,| ευθύς χαρίσματα πολλά να έχει απ' εμένα,| και πάντα να τον αγαπώ ως καλόν και αντρειωμένον* Αχιλλ. (Haag) L 182· *είτις δειλιάσει και στραφεί και οπίσω να γυρίσει,| ... εις θάνατον χωρήσει·| ειδέ τις πρόθυμος φανεί και πράξει ανδρειωμένα,| πλούτον και δόξαν και τιμήν να έχει από μένα* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 293· **ε)** που δείχνει ανταπόκριση στον έρωτα, «ανοιχτός», δεκτικός: *παρακαλεί* (ενν. *ο στρατιώτης*) *το φέγγος| να συντύχει την κουρτέσα| να 'ναι πρόθυμη εις τον πόθον| και να γράφει τον κουρτέσην* Λίβ. Va 1775. **2)** Με καλή διάθεση, ευμενής, εξυπηρετικός (βλ. και Egea [Χρον. Μορ. σ. 125]): *πολλά ήτον προθυμότατος, φιλάνθρωπος εις όλους,| και σφόδρα γαρ εσπούδαζεν να αυξάνει την τιμήν του* Χρον. Μορ. P 2470. **3)** (Εδώ) που γίνεται με προθυμία, χωρίς δισταγμό: *το της όψεως γαρ είδος| εν εσόπτρω γαρ δεικνύται·| επεί δε γε τους κινδύνους| και τους πρόθυμους θανάτους| της ψυχής το είδος φαίνει* Ερμον. Ε 128. **4)** (Για φυτά) που αναπτύσσεται καλά· εύρωστος: *ο σίτος αγαπά την υγράν γην και γίνεται πρόθυμος* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 139.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = **α)** (Με ή χωρίς άρθρο) προθυμία, ζήλος: *με μέγαν πρόθυμον αυτός ο Λωτ αρχίζει,| τρεις μήνες επειράζετο τα ξύλα να ποτίζει* Χούμνου, Κοσμογ. 1183· (εδώ για τη χριστιανική ζωή): *ποία ψυχή συντρίβεται, ποία καρδία στενάζει;| εχάθηκεν το πρόθυμον, εχάθηκεν ο πόθος,| και τα βιβλία άπρακτα κείτονται στα σενδούκια* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 16· **β)** προθυμία, ετοιμότητα για μάχη: *όταν ιδούν την χώραν τους εις εξαλειψοσύνην,| όλοι καρδίαν να βάλωσι διά να μας θανατώσουν·| τούτο ουδέν το εννοιάζομαι, επεί καλά γινώσκω| την ανδρείαν και το πρόθυμον οπού έχετε εις το πράγμα* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 845· **γ)** γενναιότητα, ανδρεία, μαχητικότητα: *το αίμα ... κατέρρεε την γην εκείνην όλην,| οι ίπποι ηγανάκτησαν, ...| ολόπληγοι γεγόνασι, μηδείς τροπήν ποιών τε.| Ως δε και το παράδοξον Σαρακηνοί κατείδον,| και το πολύ θαυμάσαντες το πρόθυμον του νέου* (παραλ. 1 στ.), *άπαντες προς τον αμιράν ομοφώνως ελάλουν:| «Αγάπην επιζήτησον, τον δε πόλεμον άφες ...»* Διγ. (Trapp) Gr. 156.

προθυμώ, Ιερακοσ. 503[31], Ερμον. Γ 202, Σ 131, Χρον. Μορ. Η 717, Ερωτοπ. 17, Χρον. Τόκκων 1358, 3921, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι VI 43, Χούμνου, Κοσμογ. 622, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 324, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 488, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Θ' [499], ΙΓ [52], ΚΑ'[2] [69], Ιστ. Βλαχ. 1726, Διγ. Άνδρ. 355[23], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 578, Χριστ. διδασκ. 442· γ' πρόσ. ενεστ. *προθυμάται*· μτχ. μέσ. ενεστ. *προθυμουμένος,* Κορων., Μπούας 27, 77, 102, 115, 119, 132, 135, 143, 146.

Το ενεργ. του αρχ. *προθυμέομαι*. Η λ. στον Ησύχ. και σε σχόλ. (TLG)· βλ. και LBG.

I. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** Είμαι έτοιμος να κάνω κ., δείχνω προθυμία, ζήλο για κ.: *Τούτο μαθείν μόνον ζητώ 'πό τα δικά σου χείλη| ει προθυμείς καταπολλά να μου*

ακολουθήσεις Διγ. Ζ 1881. **2)** Δέχομαι κ. με προθυμία, συγκατανεύω: *Αν θέλεις γαρ και προθυμείς να μείνεις μετ' εμένα| εδώ εις τον τόπον του Μορέως, να σ' έχω αδελφόν μου* Χρον. Μορ. Ρ 2402· (με αντικ. ουδ. αντων.): *ήκουσε, εκατεδέχθη το και επροθύμησέ το* Λίβ. Esc. 3227· «... *εσύ κοιμήθητι έσω του κλιναρίου* (παραλ. 1 στ.)» *Η κόρη το επροθύμησεν, έπεσεν, εκοιμήθη* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 475. **3)** (Εδώ) λατρεύω: *Θεόν τόν επεθύμουν,| καλά κι εγώ στα είδωλα το πρώτον επροθύμουν* Χούμνου, Κοσμογ. 622. **Β'** Αμτβ. **1α)** Δείχνω προθυμία, προθυμοποιούμαι: *Λοιπό προθύμησε κι εσύ και του κυρού σου πε το* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 699· (με εμπρόθ.): *η καρδία μου εκ τα στήθη αφορμά να πολεμήσει| αι δε χείρες μου κι οι πόδες προθυμούσιν εις την μάχην* Λουκάνη, Ομήρ. ΙΛ. ΙΔ' [53]· **β)** βιάζομαι, σπεύδω: *πού με κράζεις, κύρη μου, νά 'ρθω να γονατίσω,| 'ς ποιο γάμο, 'ς ποια ξεφάντωση, και θες να προθυμήσω;* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 868 κριτ. υπ.· (σε παροιμ., βλ. Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 782]): *Εις τό με βλάφτει προθυμώ, τό μ' αλαφρώνει φεύγω| και τό δε θέλω να μου που με σπούδα το γυρεύγω* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 599. **2)** Δέχομαι κ. πρόθυμα, συμφωνώ· (με εμπρόθ.): *αν δώσει ο Θεός και το ριζικόν, και προθυμήσει εις τούτο,| να πολεμήσομε ενομού και λάβομεν το νίκος,| επαίρνομε όλον τον Μορέαν εκ των Ρωμαίων τας χείρας* Χρον. Μορ. Η 6648. **3)** Κινούμαι με προθυμία εναντίον κάπ., σπεύδω εναντίον του: *άπαντες το τότε| των Ελλήνων η στρατεία| επροθύμουν κατά Τροίας| προς παραλαβήν εκείνης* (ενν. της Ελένης) Ερμον. Γ 225· *εβλέπετε, αδελφοί, περιμαζώματα είναι,| ..., απείραστοι, αμάθητοι πολέμου·* (παραλ. 1 στ.)· *και μόνον προθυμήσετε μετά καλής καρδίας,| ελπίδες έχω εις τον Θεόν* ... (παραλ. 1 στ.) *εύχολα τους τσακίζομεν* Χρον. Τόκκων 2406. **4)** Παίρνω κουράγιο, εμψυχώνομαι (βλ. και Egea [Χρον. Μορ. σ. 269]): «... *όλοι μετ' έμου δράμετε απάνω εις τους εχτρούς μας.*» *Εις τούτο οι Φράγκοι εντράπησαν από εκεινού τον λόγον| κι όλοι ομού επροθύμησαν, εις τους Ρωμαίους εδράμαν* Χρον. Μορ. Ρ 5399.

ΙΙ. Μέσ. **Α'** (Μτβ.) είμαι έτοιμος, είμαι πρόθυμος (να ...), θέλω να κάνω κ.: *ήρξαντο να φοβούνται,| να πολεμήσουν δεύτερον ουδόλως προθυμούνται* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 324· *γυρεύει* (ενν. *ο Νικηφόρος*) *να διορθώσει το γενόμενον σφάλμα και προθυμείται και σπουδάζει να κάμει διαλλαγήν μετά του φίλου* Μαρτύρ. αγ. Νικηφ. 251. **Β'** (Αμτβ.) δείχνω προθυμία, ζήλο: *όταν τον εχρειασθείς* (ενν. *τον ιερέα*) *τρέχει και προθυμάται| και κάμνει την δουλείαν σου* Ιστ. Βλαχ. 1726· (σε ιδιάζ. σύντ.): *Πού η ψυχή σας προθυμείται, ούτως άφρονες δη είστε·| ο γαρ Ζευς ου σας αφήνει να βοηθείτε τους Αργείους* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Θ' [499].

Οι μτχ. *προθυμουμένος* και *προθυμημένος* ως επίθ. = **α)** Πρόθυμος: *Ανέστη ο Μερκούριος, ...,| του βασιλιώς και σύντυχε πολλά προθυμουμένος* Κορων., Μπούας 90· *εις την Βερόνα πήγαινε πολλά προθυμημένος* Κορων., Μπούας 126· **β)** που έχει ζήλο για τη μάχη· γενναίος: *με στρατιώτας και πεζούς ...| ..., πάντας προθυμουμένους,| στον πόλεμον να σέβουσιν, ως άνδρες να φανούσι* Κορων., Μπούας 20· *Αποὺ σεβαίνουν εις πόλεμον ούτω προθυμουμένοι| ν' αφήσουν έπειτα τιμήν, πάντες να τους δοξάζουν* Κορων., Μπούας 72.

προθύμως, επίρρ., Αχιλλ. L 918, Κορων., Μπούας 135, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 374, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1621.

Το αρχ. επίρρ. προθύμως. Η λ. και σήμ. (λόγ).

1α) Πρόθυμα: Ιστ. Ηπείρ. IX[6] **β)** ενεργητικά, δραστήρια, με όρεξη: *πάλιν επορεύοντο μετά σπουδής τον δρόμον| αλλήλοις προτρεπόμενοι του βαδίζειν προθύμως* Διγ. Z 957· **γ)** (εδώ) ευχαρίστως: *Του δε λίθου η τιμή του| άκουσον αυτήν προθύμως* Πτωχολ. α 390. **2)** Με γενναιότητα: *προθύμως έξελθε εις τον αμιρά την τόλμην* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 7.

προθύρι το. — Βλ. και *πρόθυρον.*

Από το μτγν. ουσ. *προθύριον* (L-S Suppl.). Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.).

Μακρόστενη πελεκημένη πλάκα, τοποθετημένη ως βάση που ενώνει τις πλαϊνές παραστάδες μιας πόρτας· το κατώφλι: *Το 'να του στόμαν* (ενν. του φιδιού) *έβγανε φωτιά, καπνό κι απύρι,| τ' άλλο φαρμάκιν έγεμε της πόρτας το προθύρι* Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 91.

προθύριος, επίθ.

Από το ουσ. *πρόθυρον* (βλ. λ.) και την κατάλ. *-ιος*. Η λ. τον 9.-10. αι. (TLG) και το ουδ. *προθύριον* στο Du Cange.

Στην έκφρ. *προθύριον κέρδος* = το έσοδο το προερχόμενο από την εκμίσθωση του προθύρου (βλ. λ., σημασ. β' για το πράγμα βλ. Du Cange, ό.π.): *Ενομοθέτησε* (ενν. *ο Λέων ο Σοφός*) *... και τούτο, ίνα οπού είχεν εις χρήσιν δέκα χρόνους ένα πρόθυρον, ή απόντος του νοικοκυρού εις είκοσι χρόνους, πλέον να μην αποδιώκεται, μόνον ο πρότερος δεσπότης του τόπου να παίρνει το τοπιάτικον, όπερ και κέρδος προθύριον ονομάζουσι* Zygomalas, Synopsis 248 N 25.

πρόθυρον το· *πρόθυρο(ν).* — Βλ. και *προθύρι.*

Το αρχ. ουσ. *πρόθυρον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρόθυρο.*

1α) (Πληθ.) ο χώρος μπροστά από μια πόρτα: Αμπασ. Μοσχ. 18· **β)** μακρόστενη πελεκημένη πλάκα, τοποθετημένη ως βάση που ενώνει τις πλαϊνές παραστάδες μιας πόρτας· το κατώφλι: *έτσι είδεν ένας άνθρωπος θεόφοβος όνειρον ότι να γράψει εις τα πρόθυρα των πορτών των σπιτιών τους: Χριστός μεθ' ημών, στήτε* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 312[v]· **γ)** (μεταφ., πληθ.) το άμεσο, στενό περιβάλλον, οι κόλποι, η αγκαλιά κάπ.: Ζεις; *Ζω εν τη φυλάξει του Θεού και εις τα πρόθυρά του* Sprachlehre 163. **2)** Ιδιόκτητη εδαφική έκταση: *Ενομοθέτησε* (ενν. *ο Λέων ο Σοφός*) *... και τούτο, ίνα οπού είχεν εις χρήσιν δέκα χρόνους ένα πρόθυρον, ή απόντος του νοικοκυρού εις είκοσι χρόνους, πλέον να μην αποδιώκεται, μόνον ο πρότερος δεσπότης του τόπου να παίρνει το τοπιάτικον, όπερ και κέρδος προθύριον ονομάζουσι* Zygomalas, Synopsis 248 N 25· (εδώ προκ. για ακτή, τμήμα αιγιαλού που χρησιμοποιεί κάπ. για να ψαρεύει): *Ετύπωσε δε* (ενν. *ο Λέων ο Σοφός*) *και τούτο ...· όταν τινάς θέλει εις τον τόπον του, το πρόθυρόν του, ή και εις άλλον τόπον τινά, να στήσει 'πόχην, είναι δε άλλος άνθρωπος πλησίον, και είναι δυνατόν ότι απλούμενον και εις τον εκείνου τόπον να γένει η 'πόχη, αν και δεν θέλει* (ενν. *ο δεύτερος*), *η 'πόχη να γένει* Zygomalas, Synopsis 248 N 27.

προθωρώ, βλ. *προθεωρώ.*

προίκα η, βλ. *προιξ -κα.*

προικανάδοχος ο· *προυκανάδοχος.*

Από τα ουσ. *προιξ* και *ανάδοχος.* Ο τ. σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ. ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 105). Η λ. σε έγγρ. του 14.-15. (LBG), 16. (Βισβίζ. ΕΑΙΕΔ 12, 1965,113) και 18. αι. (Βισβίζ. ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 141).

Ο εγγυητής της προίκας (αυτός που αναλαμβάνει την παράδοση της προίκας)· εδώ μεταφ. προκ. για τον Έρωτα: *εκείνην, οπού αγάπησε, με προθυμιά ξετρέχει* (ενν. *ο Ρωτόκριτος*)| *και μ' όλο που στην αρχοντιά και πλούτη δεν του μοιάζει,| ο πόθος τούτα δε θωρεί, η αγάπη δε λογιάζει·| σ' έτοιες δουλειές ο Έρωτας ...| γίνεται προυκανάδοχος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 626.

προικίζω, Χειλά, Χρον. 357, Ναθαναήλ Μπέρτου, ΣτιχοπΛ. IV 416, Νομοκριτ. 91, 92, 94, Ροδινός (Βαλ.) 185· *μπρουκίζω,* Ολόκαλος 54[13]· *προυκίζω,* Στάθ. (Martini) Γ' 453.

Το μτγν. *προικίζω.* Ο τ. *προυκίζω* στο Βλάχ. και σε έγγρ. του 18. αι. (Βισβίζ. ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 120). Η λ. και σήμ.

1α) Προικίζω (κάπ.): *τον παλαιόν καιρόν έσωνε τις τριάντα,| τότες την επανδρεύασι ...| Και τώρα μόν' να γεννηθεί ...| η μάννα της ... λέ' να την προικίσει* Βεντράμ, Γυν. 262· *κωλύεις τους ανθρώπους, μη απελθείν εις έτερον πνευματικόν, αλλ' έρχεσθε πάντας επί σε, όπως συνάξεις αργύριον ... εις το προικίσαι τους παίδας σου;* Ναθαναήλ Μπέρτου, ΣτιχοπΛ. IV 161· **β)** δίνω ως προίκα κ. σε κάπ.: *ήρξατο ο Θωμάς τας χήρας γυναίκας μνηστεύειν μετά Σέρβων και προικίζειν αυτοίς τα κτήματα ... των τοπικών* Ιστ. Ηπείρ. XII[4]. **2)** Εξασφαλίζω την περιουσία εκκλησίας που κτίζω (πβ. ΛΚΝ, στη λ. 2β): *Περί κτίσεως εκκλησιών, ότι ... να κτίζει, όστις θέλει να έχει και άσπρα να την τελειώσει και να προικίσει* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 945 ρα' 3.

προικιμαίος, επίθ., Ελλην. νόμ. 559[16], 572[8], 580[3], Νομοκριτ. 94.

Το μτγν. επίθ. *προικιμαίος.* Η λ. σε παπυρ. τον 6. αι. (L-S), σε έγγρ. του 12., 13. (Caracausi) και 14. αι. (Act. Vat. II 118[31]) καθώς και στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 13[20] κ.α.

Που ανήκει στην προίκα (προκ. για πράγματα αλλά και έμψυχα): *Όσα αγορασθώσιν από τα άσπρα, το μέτρημα της προικός, προικιμαία εισίν αναμετρούμενα της γυναικός* Zygomalas, Synopsis 172 Δ 59· *Ό,τι γεννηθή από δούλους προικιμαίους η γυνή το παίρνει, και όχι ο άνδρας* Zygomalas, Synopsis 158 Γ 26· έκφρ. *προικιμαία πράγματα* = προίκα: *όρμασαν* (ενν. *οι γονείς*) *την θυγατέραν αυτών ... μετά προικιμαίων πραγμάτων ποσουμένων περπύρατα τόσα* Ελλην. νόμ. 571[22].

προικιμός ο, βλ. *προικισμός.*

προικίον το, Ασσίζ. 146[19], 150[17], 262[9], 394[12], 417[6], 428[2], Διγ. (Trapp) Gr. 1698, Χρον. Μορ. Η 3127, Διαθ. Ακοτ. 146, 148, Διαθ. Ντεφαΐτζ. 77, Διαθ. Πασχαλίγ. 78 τρις, Σοφιαν., Παιδαγ. 122, Εκλογής χειρόγρ. 246[23, 26-27], Δωρ. Μον. XXXV, XL, Μπερτόλδος 60·

προικίο, Συναξ. γυν. 1053· *προικιό,* Πανώρ.[2] Γ' 368, Κατζ. Ε' 438, Στάθ. (Martini) Γ' 449, 463· *προικιό(ν),* Βέλθ. 997, 1025, Βεντράμ., Γυν. 278· *προίκιον,* Χρον. Μορ. Η 2603, Συναξ. γυν. 798· *προικιόν,* Ασσίζ. 15[8-9], 19[14], 124[1.4], 143[1], 165[18], 175[15], 376[20], Μαχ. 328[13], 330[8], Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1861, Δεφ., Λόγ. 542, Σουμμ., Ρεμπελ. 191· *προυκίο,* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 1[18]· *προυκιό,* Πανώρ.[2] Δ' 61, Ε' 232, 234, 235, 240, 241, 244, 246, Διαθ. 17. αι. 6[123], 9[150], Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 603· *προυκιό(ν),* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 290, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 809, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 196, Ε' 856, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 298[20]· *προυκίον,* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 1[10, 23-24], 13[12, 17], 16[14-15], 18[13-14], Ολόκαλος 1[8, 23], 2[5], 3[4], 4[5], 5[7-8], 6[5], 7[5], 8[5], 11[5]· *προυκιόν,* Διαθ. 17. αι. 3[192, 194].

• Από το ουσ. *προιξ* και την κατάλ. *-ιον*· (πβ. μτγν. ουσ. *προικίδιον*). Ο τ. *προίκιον* από μετρ. αν. ή πιθ. από το ουδ. του μτγν. επίθ. *προίκιος*· απ. τον 7. αι. (LBG) και σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2]). Ο τ. *προικίο* σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. 7 (85), 232 (326)) και 17. αι. (Σκοπετέας, ΕΑΙΕΔ 3, 1950, 76). Πληθ. *προικία* σε έγγρ. του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 3[11], κ.α.) και *προικία* σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *προικίο*, βλ. και Caracausi, λ. *προίκιον*). Ο τ. *προικιό* στο Βλάχ. και σήμ. (και πληθ.). Ο τ. *προικιόν* στο Somav., σε έγγρ. του 16. (Μαράς Κατάστιχο 149 Α', Β', Γ' πολλ.), 17. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-84, 136) και 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 458) και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 763). Ο τ. *προυκιό* στο Βλάχ. Ο τ. *προυκιόν* στο Somav. Πληθ. *προυκιά* (Βίος, Λαογρ. 5, 1915-16, 644) και *προυκιά* σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Τ. *προυτσί* και πληθ. *προυτσά* σήμ. ιδιωμ. (Τσικής, Γλωσσ. Χίου). Ο τ. *προυκίον* σε έγγρ. του 17. αι. (Μέρτζιος Κ., ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 108). Πληθ. *προυκία* σε έγγρ. του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 25[11], 120[87], κ.α.)· βλ. και Πασπ., Γλωσσ., λ. *προικίον*. Η λ. στη Σούδα και σε έγγρ. του 13. (Caracausi, ό.π., Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2]), 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 46, 48, 78 κ.α., Κασιμ., Έγγρ. 2 (80), κ.α.), 17. (Αμάλθ. 10, 1979, 157, Πασπ., Γλωσσ.) και 18. αι. (Πασπ., ό.π.).

1) Η προίκα: *του (ενν. του Δεσπότη Άρτας) είπαν (ενν. οι μαντατοφόροι)| το πώς εκαταστήσασιν την υπαντρείαν ...| Εξήντα χιλιάδες πέρπυρα ήτον γαρ το προικίο* Χρον. Μορ. Ρ 3127· *καθολικό 'ναι χάρισμα (ενν. η ομορφιά), ίδιο προυκιό,...| κι έπαινος..., απού μπορεί κόρη ποτέ να πάρει* Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 265· (στον πληθ.) *Εγώ, αυθέντη πενθερέ, επιθυμίαν είχον| την θυγατέρα σου λαβείν διά το ταύτης κάλλος,| ουχί δε πλούτου ένεκεν...,|* (παραλ. 1 στ.), *ης τα κάλλη αρκούσι με αντί πολλών προικίων* Διγ. Ζ 2102. **2)** Μεταφ. (στον πληθ.) η συνέπεια μιας πράξης· (εδώ) η τιμωρία: *οι αιρετικοί και οι εικονομάχοι| όλους τους τούτα τα προυκιά πρέπει καθένας να 'χει·| και ποια 'ν' αυτάνα τα προυκιά, που πρέπει να δοθούσι| σ' αυτούς ...;| είν' τούτα: να φωνάξομεν όλοι ...| διδόντες των τ' ανάθεμα* Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 1081-2.

προικισμός ο· *προικιμός.*

Από τον αόρ. του *προικίζω* και την κατάλ. *-μός*. Πιθ. ετυμ. του τ. (αν όχι <προικισμός) από το *προικ(ώνω)* με επίδρ. ουσ. σε *-(η)μός* (οπότε γρ. *προικημός*)· πβ. λ. *προίκημα* (12. αι., TLG, βλ. και LBG). Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex., TLG), σε έγγρ. του 16. αι. (Κασιμ., Έγγρ. 24 (102), 157 (246)) και στο ΑΛΝΕ· πβ. σήμ. και λ. *προίκισμα*

(Κριαρ., Λεξ.).

(Εδώ) η προίκα (ως σύστ. αντικ.): *να 'ξεπατήσει ανήρ κορασιά* (εκδ. *κοράσια*) *ος δεν αρραβωνιάστην και επλάγιασεν μετά αυτήν, προικιμό να την προικώσει αυτουνού για γεναίκα* Πεντ. Έξ. XXII 15.

προικοδοσία η, Σπανός (Eideneier) D 1832.

Από το ουσ. *προίξ* και το β' συνθ. *-δοσία*· πβ. λ. *προικοδότης* σε σχόλ. (L-S). Η λ. και σήμ.

Προίκα: *λέγομεν την προικοδοσίαν του κακού σπανού ... Ημείς ... δίδομεν ... τα κάτωθεν γεγραμμένα, ήγουν κουκουμάριν ψύλλων ..., ματσούκες ...* αυτ. 1675.

προικοδοτώ, Ελλην. νόμ. 542[a], Βέλθ. 1030.

Από το ουσ. *προίξ* και το β' συνθ. *-δοτώ*. Η λ. σε έγγρ. του 13. (Caracausi, λ. *-έω*), 14. (Act. Vat. I 60[a], Act. Vat. II , 121[12]), 17. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 101) και 18. αι. (Βισβίζ., ό.π., 138) και σήμ.

Προικίζω: *έγραψε* (ενν. *η Χρυσάντζα*) *προικοσύμφωνον κόρης της Φαιδροκάζας*· | *και πέμπει τον γραμματικόν εις τον αυτής πατέρα*, (παραλ. 1 στ.), *λέγοντα μετακομιστήν ...*: | *«Ταύτα μοι επροικοδότησα την ιδικήν μου δούλην ...»* Βέλθ. 1027.

προικοπαραδοτήριον το.

Από το ουσ. *προίξ*, το *παραδίδω* και την κατάλ. *-τήριον*. Πβ. λ. *προικοπαράδοσις* (Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.).

Έγγραφο παράδοσης προίκας: *Όστις ... είπη και γραφή εις το προικοσύμφωνον και προικοπαραδοτήριον ότι έλαβα και τόσα άσπρα, ...* Νομοκριτ. 94.

προικοσύμφωνον το, Μαλαξός, Νομοκ. 282, 346, Zygomalas, Synopsis 200 Θ 12, Ψευδο-Σφρ. 374[20], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1308 κβ' 1, 5, 1322 νγ' 1, 6, Νομοκριτ. 94· *π ρ ο ι κ ο σ ύ μ φ ω ν ο*, Σπανός (Eideneier) A 430, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 189[v].

Από τα ουσ. *προίξ* και *σύμφωνον*. Ο τ. και σήμ. Η λ. στο Du Cange, App.

Έγγραφο όπου αναφέρεται η παραδιδόμενη προίκα: *έγραψε* (ενν. *η Χρυσάντζα*) *προικοσύμφωνον κόρης της Φαιδροκάζας* | *και πέμπει τον γραμματικόν εις τον αυτής πατέρα*, | *να δει κάκείνος τα προικιά* Βέλθ. 1023· *Θυγατέρα κάποιος εδικήν του υπάνδρευσε ... και έγραψε εις το προικοσύμφωνόν του ότι ...* Zygomalas, Synopsis 200 Θ 12· *Εάν εις προικοσύμφωνον γραφή ποσότης προικός και δεν δοθή ...* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1308 κβ' 2.

προικοχάρτι το· *π ρ ο υ κ ο χ ά ρ τ ι*, Ολόκαλος 248[2], Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 18[4], 24[15], 36[10], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 284· *π ρ ο υ κ ο χ ά ρ τ ι (ν)*, Διαθ. 17. αι. 3[90], 6[30]· *π ρ ο υ κ ο χ α ρ τ ί ν*, Διαθ. 17. αι. 4[33].

Από τα ουσ. *προίξ* και *χαρτί*. Τ. *προικοχάρτιν* σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. 51 (131), 156 (245), 224 (317)) και 17. αι. (Γκίνης, ΕΕΒΣ, 39-40, 1972-73, 222, Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 90) και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 763). Ο τ. *προυκοχάρτιν* σε έγγρ. του 17.

αι. (Γκίνης, ΕΕΒΣ, 39-40, 1972-73, 223). Ο τ. *προυκοχάρτι* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.) και πληθ. *προυκοχάρτια* σε έγγρ. του 16. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 50[60]) και 17. αι. (Δετοράκης, Κρ. Εστ. 1, 1987, 128). Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 16. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 134[49], 192[α1], Κασιμ., Έγγρ. 90 (173)), 18. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου 471) και 19. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 23, Κασιμάτης Κ., Λαογρ. 2, 1910-1911, 622) καθώς και στο ΑΛΝΕ.

Το έγγραφο όπου αναφέρεται η παραδιδόμενη προίκα (προικοσύμφωνο) ή κληρονομιά: *θέλω κάμει γραφή του γιου μου ... να έχει απού το πράμα μου περισσότερο από κείνο απού του ήταξα εις τα προυκοχάρτια του* Διαθ. 17. αι. 1[70]· *α δεν του* (ενν. *του μισσέρ Γερόνιμου*) *'θελεν δώσει* (ενν. *ο μισσέρ Μαρής*) *το στάρι, να 'ναι κομμένο το προυκοχάρτι, ωσάν ποτέ να μην είχεν γενεί* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 1[22].

προικώνω.

Πιθ. από το *προικόω* που απ. το 13. αι. (LBG). Τ. *προικώνου* σήμ. ιδιωμ. (Ανδρ., Ιδ. Μελ.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Προικίζω· με σύστ. αντικ.: *να 'ξεπατήσει ανήρ κορασιά* (εκδ. *κοράσια*) *ος δεν αρραβωνιάστην και επλάγιασεν μετά αυτήν, προικιμό να την προικώσει αυτουνού για γεναίκα* Πεντ. Έξ. XXII 15.

προικώος, επίθ.

Από το ουσ. *προίξ* και την κατάλ. *-ώος*. Η λ. τον 4. αι. (TLG), σε Γλωσσάρ. (L-S), σε έγγρ. του 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. Α' 60[16], Act. Saint.-Pantél. 12[1, 18, 29]· βλ. και TLG) και σήμ.

Που αποτελεί μέρος προίκας: *Εάν άνθρωπος επάρει γυναίκα άνευ προικός ... ύστερον ελθών ο θάνατος εις αυτήν, και λάβει ετέραν γυναίκα μετά προικώων πραγμάτων, ...* Ελλην. νόμ. 542[6].

προϊμπιτος, επίθ.

Από το ιταλ. *proibito*. Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ.: *προϊμπίδος* (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β'), (ουδ.) *προΐπιτο(ν)*, (Andr., Lex., λ. **προΐπιτος*, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Παπαδ. Α., Λεξ.), *προυΐβιτου* (Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.).

Απαγορευμένος: *εβάστα* (ενν. *ο αφέντης Τζώρτζης*) *και ένα στελέτο προϊμπιτο· το οποίον ζει να το μαρτυρήσει ο γραμματικός και ο παπάς* Κατά ζουράρη 149.

προϊντιβίζος, επίθ. Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 50[11].

Από την ιταλ. έκφρ. *pro indiviso*.

(Προκ. για ιδιοκτησία) που είναι κοινής κυριότητας, «εξ αδιαιρέτου»: *θέλει* (ενν. *ο κυρ Φήμης Βλαστός*) *και αφήνει τση θυγατέρας του ... τη σκαπεταρέα, τα χωράφια, οπού έχει προϊντιβίζα με κι άλλους Βλαστούς* αυτ. 60[12] *τάσσει του* (ενν. *του λεγομένου του υιού*) *και ό,τι χωράφια έχει* (ενν. *ο μισσέρ Τζανάκης*), *κρασμένα στο Βρομονερό, την πάρτεν του όλη, τα οποία είναι προϊντιβίζα τως με τσι Μακρυμάλλους και με τσι Ανέστηδες* αυτ. 721[22]· φρ. (προκ. για πρόσωπο) *είμαι προϊντιβίζος με κάπ.* = διαθέτω μαζί του περιουσία «εξ αδιαιρέτου»: *ο ... μισσέρ Μανωλίτσης ο άνωθεν τα επα-*

ράλαβεν (ενν. τα νομίσματα) όλα σωστά, και τούτο ωσάν αδερφός τοη αδερφοσύνης οπού λέγει και είναι προϊντιβίζος με τον άνωθεν μισσέρ Τζώρτζη, ... διατί δεν ήτον εκείνος πρεζέντες αυτ. 294[12].

προιξ -κα, Ελλην. νόμ. 530[19], 552[2], Ασσίζ. 371[14], 528[1.4 κ.α.], Notizb. 86, Χρον. Τόκκων 3140, Πεντ. Γέν. XXXIV 12, Δωρ. Μον. XXVI, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1269 ις' 1, 2, 1331 ογ' 1, 2, Hagia Sophia ω 511[5-6]· *π ρ ο ί κ α*, Ασσίζ. 15[7], 120[5], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 992, 1007, Χρον. Μορ. Η 3123, Χρον. Μορ. Ρ 2603, 3123, Συναξ. γυν. 105, 833, 844, Διγ. Ανδρ. 402[12], 407[24], Ψευδο-Σφρ. 266[24], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 962 ρλζ' 1, 3, 6, 1328 ξδ' 1, 6· *π ρ ο ι ξ*, Προδρ. (Eideneier) I 72, Διγ. (Trapp) Gr. 1654, 1656, 3445, Διγ. Ζ 2077, 2215, 2236, 4019, 4277, Δούκ. 59[6. 20], Σφρ., Χρον. (Maisano) 36[22], 40[18], 136[26].

Από το αρχ. ουσ. *προίξ*. Ο τ. *προίκα* σε έγγρ. του 11. (Caracausi), 16. (Γρηγοροπ., Έγγρ. 12[8]) και 17. αι. (Κωδ. Παναγ. Σπηλιώτ. ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 454), στο Somav. και σήμ. Ο τ. *προιξ* σε έγγρ. του 12. (Caracausi) και 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. A' 3[14]).

1) Χάρισμα, δώρο: Πτωχολ. Α 324. **2)** Προίκα, δώρο γάμου: Βέλθ. 995, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 380[r]· Διγ. Ανδρ. 361[15]· (μεταφ., βλ. Lampe, Lex., λ. *προιξ* 3) πνευματική δωρεά (εδώ για το Άγιο Πνεύμα): *το Πνεύμα το Άγιον έναι η προίκα σου και αυτό σου αύξει το τίποτες* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 380[v]. **3)** Κληροδότημα: *τα χωράφια, ... τα γύροθεν του ναού, εκαμάτευσαν, ως ... του γέροντος παιδία ... Αυτοί δε, ως εκράτησαν ταύτα εις την ζωήν εκείνου, ενόμισαν ταύτα ως ίδια, και προίκαν εαυτοί έχειν δοκούντες αυτά* Χειλά, Χρον. 349· *δωρείται (ενν. ο Μωράτ) σοι δι' εμού την επαρχίαν του Ατήν καταγονικότητος χάριν. Ως και συ, ούτως και οι εκ της σης όσφυος ταύτην ως προίκα νεμηθήσονται* Δούκ. 217[34].

Ως επίρρ. = δωρεάν: Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 349.

προϊστημι, Zygomalas, Synopsis 242 M 95, Παϊσ., Ιστ. Σινά 968, Κανον. διατ. Β 1048, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 711 ρνγ' 4, 797 ρλδ' 3, 9, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 177· γ' εν. αορ. *ε π ρ ο ε σ τ η σ ε ν*, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 797 ρλδ' 5· *ε π ρ ό σ τ η σ ε ν*.

Το αρχ. *προΐστημι*. Η μτχ. μέσ. ενεστ. και σήμ. Το μέσ. και σήμ. λόγ.

Ι. Ενεργ. **1)** Τοποθετώ, βάζω κ. μπροστά σε κάπ. (η σημασ. ήδη αρχ.)· (εδώ προκ. για χρήματα): *βλέποντας ο Σίμων ότι για να βάνουν οι απόστολοι τα χέρια τους απάνω εις τους ανθρώπους εδίδετο το Πνεύμα το Άγιον, επρόστησέν τους στάμενα λέγοντας: «Δώστε και εμένα την εξουσίαν αυτήν ...»* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 71. **2)** Τοποθετώ κάπ. επικεφαλής: Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 797 ρλδ' 7. **3)** Υποστηρίζω υπόθεσή μου· αποδεικνύω (για τη σημασ. βλ. και Bakker-v. Gemert [Βελ. Λ σ. 263]): *Έχεις, ειπέ μοι, μάρτυρας ό λέγεις να προστήσεις,| τον δόλον, την επιβουλήν ...;* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 90.

II. Μέσ. **α)** Είμαι επικεφαλής, διευθύνω· ρυθμίζω, κυβερνώ: *Δεν επιτροπεύουσι γυναίκες, μόνον άνδρες. Μόνον αν μητέρες φανώσιν αξίως προϊστάμεναι των παιδίων τους* Zygomalas, Synopsis 180 E 36· **β)** (προκ. για δικαστήριο) προεδρεύω: *Οπού προΐσταται δικαστηρίου και σπουδάσει ψευδώς και πλαστώς να κατηγορηθεί τινάς και να καταδικασθεί αναιτίως ... και ο δικαστής που πάρει χρήματα διά να στερήσει ζωήν ανθρώπου, κεφαλικώς τιμωρούνται* Zygomalas, Synopsis 299 Φ 8.

Το αρσ. της μτχ. μέσ. ενεστ. ως ουσ. = αυτός που διευθύνει· υπεύθυνος, επικεφαλής: *Πραιτώρια τους δημόσιους έλεγον οίκους ... Και την κρίσιν που κάμνουσι κατά των προϊσταμένων αυτών, των πρωτοκαπήλων, πραιτωρίαν την ονομάζουσιν* Zygomalas, Synopsis 213 K 42.

Το αρσ. της μτχ. παρκ. *προεστώς* ως ουσ. = **1)** (Πληθ.) αρχηγοί, άρχοντες (πολιτικοί ή θρησκευτικοί): Βέλθ. 959, Δωρ. Μον. XXVII· *Περί διδασκαλίας των προεστώτων της εκκλησίας* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 711 ργ' 1. **2α)** Αυτός που διευθύνει· υπεύθυνος, επικεφαλής: *τον προεστώτα του καπηλείου* Zygomalas, Synopsis 212 K 41· *Περί εργαστηρίου, οπού βάνει τινάς προεστώτα και κάμνει συνάλλαγμα άτυχον* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 797 ρλδ' 1· **β)** (προκ. για φυλακή) αρχιδεσμοφύλακας (βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 239-40): *Ο προεστώς της φυλακής, αν πάρει άσπρα και αφήσει χωρίς δεσμά τους φυλασσομένους ... τιμωρείται και παιδεύεται* Zygomalas, Synopsis 298 Φ 4· **γ)** (προκ. για μοναστήρι) ηγούμενος: *να μην ανέβει τινάς, εάν πρώτον δεν εξομολογείτο και να λάβει γράμμα από τον προεστώτα του μοναστηρίου* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 170.

Το θηλ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = ηγουμένη (βλ. Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 193): *Περί της απελθούσης* (ενν. *μοναχής*) *εις πατέρα ή μητέρα άνευ της βουλής της προεστώσης* Μαλαξός, Νομοκ. 228.

προκαθαρίζω.

Το μτγν. *προκαθαρίζω* (TLG). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.· βλ. και LBG.

Καθαρίζω κ. ή κάπ. εκ των προτέρων· (εδώ μεταφ.): *του Ιωάννου βάπτισμα, έσοντας οπού ήτον εισαγωγικόν και ήφερνεν εις μετάνοιαν εκεινούς, οπού εβαπτίζοντο εις αυτόν ... Το λοιπόν επροκαθάριζεν ο Ιωάννης επί το Πνεύμα διά του ύδατος* Μαλαξός, Νομοκ. 244.

προκαθαρτικόν το, Ιερακοσ. 376[13].

Από την πρόθ. *προ* και το ουσιαστικοπ. ουδ. του επίθ. *καθαρτικός*. Πβ. μτγν. ουσ. *προκαθάρσιον* (TLG), καθώς και επίρρ. *προκαθαρτικώς* (LBG).

(Ιατρ.) καθαρτικό που χορηγείται σε ένα οργανισμό προκ. να διευκολυνθεί μία φυσική λειτουργία του (βλ. και ά. *καθαρτικός*): *Προκαθαρτικόν διδόμενον τω ιέρακι, πρίν καθίσαι αυτόν εν τη πτερορρυΐα* αυτ. 376[23].

προκαθεδρία η. — Βλ. και *πρωτοκαθεδρία*.

Το μτγν. ουσ. *προκαθεδρία* (TLG). Η λ. σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi)· βλ. και LBG.

Δικαίωμα κατάληψης της πρώτης/τιμητικής θέσης σε μια συγκέντρωση, πρωτοκαθεδρία: *τον τιμώμενον ως πρέπει| άρχοντα και στρατιώτην| έχειν γαρ τιμήν και δώρα| και προνοίας πλειοτέρας| και προκαθεδρίας άλλων* Ερμον. Ο 215.

προκαθέζομαι, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 29.

Το αρχ. *προκαθέζομαι* (TLG). Η λ. στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 2[1] σχόλ., Παράρτ. 1[7] και σε έγγρ. του 11. (Act. Xér. 6[1-2]) και 14. αι. (Act. Esph. 27[1]).

1) Κάθομαι μπροστά από τους άλλους, κάθομαι στις πρώτες και τιμητικές θέσεις (η σημασ. μτγν.): *την παρρησίαν βλέπετε ην έχει* (ενν. *ο Βελισάριος*) *και το κλέος,| παρ' όλους προκαθέζεται εγγύς του βασιλέως* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 66· *αγαπούσι* (ενν. *οι γραμματείς και οι Φαρισαίοι*) *να προκαθέζονται εις τα δείπνα και εις τες συναγωγές* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κγ' 6· έκφρ. *προκαθεζομένη πόλις* = πρωτεύουσα, μητρόπολη: *την προκαθεζομένην της Βιθυνίας πόλιν Νίκαιαν* Ψευδο-Σφρ. 180⁷. **2)** Κάθομαι μπροστά σε κάπ. κτίσμα· (εδώ προκ. για μοναστήρι· πβ. και ά. πορτάριος 2): *Εις των μοναστηρίων τες πόρτες άνδρες γηραιοί και σώφρονες να προκαθέζονται ..., οι οποίοι να μην αφήνουν ουδένα να εισέλθει ή να εξέλθει, άνευ και χωρίς της γνώμης του προεστώτος* Zygomalas, Synopsis 242 M 95.

προκάθημαι.

Το αρχ. *προκάθημαι*. Η λ. στο ΛΑΝΕ.

α) Κάθομαι μπροστά από κάπ. ή κ.· βρίσκομαι μπροστά (η σημασ. στον Αριστοτέλη): *Είχεν* (ενν. *η πόρτα*) *εις τον κοσμήτην της απέσω ιστορισμένον| την Τύχην να προκάθηται και επάνω της ο Χρόνος* Λόγ. παρηγ. Ο 434· **β)** (εδώ) κάθομαι στην επίσημη θέση μπροστά σε συγκεντρωμένο πλήθος: *συνάγει τότε ο Λίβιστρος τους όλους του τοπάρχους,| τους αρχηγούς δουκάδας του, πάντας τους συγγενείς του,| βασιλικώς προκάθηται, δημηγορεί και λέγει* Λίβ. διασκευή α 4524.

προκαθήμενος ο. — Πβ. και *πρωτοκαθήμενος*.

Το μτγν. ουσ. *προκαθήμενος* (TLG· βλ. και ΛΚΝ, στη λ.). Η λ. και σήμ. εκκλ.

Τίτλος κατώτερων αξιωματούχων της βυζαντινής αυλικής ιεραρχίας (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *prokathemenos*, Πλακογιανν., Τίτλ. αξιώμ. 74, 106-7, 279, 285, Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 405-06, Meursius λ. *προκαθημένοι*)· στις εκφρ.: (1) *Προκαθήμενος* (ενν. *πόλεως*)/*προκαθήμενος κάστρου* = βυζαντινός αξιωματούχος διορισμένος σε διάφορες πόλεις ή κάστρα της βυζαντινής αυτοκρατορίας (π.χ. Σμύρνη, Δράμα, Ιωάννινα, κλπ.) με πολιτικές και διοικητικές αρμοδιότητες (βλ. ODB, ό.π., Πλακογιανν., ό.π., 285): *τους εγκρίτους των Ιωαννίνων* (ενν. *ο Θωμάς*) *εις φυλακήν έβαλεν ... Τον δε Κωνσταντίνον τον προκαθήμενον κρατήσας μετά δεσμών εις κλωβίον χρόνους Ϛ', τους οφθαλμούς αυτού εξορύττει* Ιστ. Ηπείρ. XXII⁹· *Τα οφφίκια του παλατίου ... πη' ο σεβαστός, πθ' ο προκαθήμενος κάστρου, Ϟ' ο δρουγγάριος στόλου ...* Μαλαξός, Νομοκ. 516· (2) *προκαθήμενος του βεστιαρίου/βιστιαρίου/των βεστιαρίων* = άμεσος υφιστάμενος και βοηθός του πρωτοβεστιαρίτου κατά τις τελετουργικές παραστάσεις επισήμων ενώπιον του βυζαντινού αυτοκράτορα (βλ. Πλακογιανν., ό.π., 279): *Σεβαστέ Μαρούλιε, Φρύγιε πρωτοσπαθάριε και Αντίδιε προκαθήμενε του βιστιαρίου ...* Πωρικ. (Winterwerb) I 77· *Σεβαστέ Στάκε και Θύννα και Βόσκανε, προκαθήμενε του βεστιαρίου ...* Οψαρ. 361¹⁸· *Τα οφφίκια του παλατίου ... οα' ο προκαθήμενος των βεστιαρίων, οβ' ο δομέστικος των θεμάτων ...* Μαλαξός, Νομοκ. 516· (3) *προκαθήμενος του κοιτώνος* = προϊστάμενος των αυτοκρατορικών κοιτωναρίων και υφιστάμενος του παρακοιμώμενου (βλ. Πλακογιανν., ό.π., 74): *Τα οφφίκια του παλατίου ... ξθ' ο επί των ανημνήσεων, ο' ο προκαθήμενος του κοιτώνος ...* Μαλαξός, Νομοκ. 516· (4) *προκαθήμενος του Μεγάλου Παλατίου/των Βλαχερνών* = επιμελητής ή επιστάτης

των αντίστοιχων ανακτόρων (βλ. Πλακογιανν., ό.π., 106-7): *Τα οφφίκια του παλατίου ... οε' ο δομέστικος των δυσικών θεμάτων, οζ' ο προκαθήμενος του Μεγάλου Παλατίου, οζ' ο προκαθήμενος των Βλαχερνών, οη' ο λογαριαστής της αυλής* ... Μαλαξός, Νομοκ. 516.

προκαθίζω, Βέλθ. 903, Ερωτοπ. 342, Χριστ. διδασκ. 478.

Το αρχ. *προκαθίζω*. Η λ. στο Somav.· βλ. και LBG.

α) (Αμτβ.) κάθομαι δημόσια σε περίβλεπτη θέση **α¹)** προκ. να προεδρεύσω δικαστηρίου: Βέλθ. 916· **α²)** προκ. να δεχτώ ακρόαση: Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 100⁴, 145³⁵· **β)** (μτβ., με γεν.) προΐσταμαι, προεδρεύω: *οι εκκλησιασταί ... θέλουσι προκαθίζει* (ενν. *του πρεσβυτερίου*) 'πεδιαλλακτικά Χριστ. διδασκ. 476.

προκαθίστημι.

Το αρχ. *προκαθίστημι*. Πβ. *προκαταστένω* στο Βλάχ.· βλ. και LBG.

Εγκαθιστώ, διορίζω κάπ. σε μια θέση (πριν κάνω κ. άλλο) (η σημασ. μτγν.): *Λαβών δε τας δυνάμεις πάσας της έω, προκαταστήσας εν ταις επαρχίαις αρχηγούς και ηγεμόνας, ους αυτός ηβούλετο, προς τα εσπέρια χωρεί* Δούκ. 41ᵇ.

προκαθολικόν το.

Από το α' συνθ. *προ-* (πιθ. <*αγριο-*, πβ. Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *αβρο-*) και το ουσιαστικοπ. επίθ. *καθολικόν*.

Είδος φαρμακευτικού παρασκευάσματος (πβ. λ. *καθολικόν* στο Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 98: *εις δε τους πολυκαιρομένους* (ενν. *ηπατικούς*) *δίδε ισχυρότερα, ήγουν το καθολικόν ή το ελεσκόφ*): *Προκαθολικόν μετά το εγκλυστήρι και ζουλάπι μετά στ' ημέρες να το πάρει* (ενν. *ο ασθενής*) Ιατροσ. κώδ. χξη'.

προκάλυμμα το.

Το αρχ. ουσ. *προκάλυμμα*. Η λ. και σήμ.

Καθετί που χρησιμεύει για κάλυψη και προφύλαξη· (μεταφ.): *ει δε και τις εθάρσησε ...| το φίλτρον επιδείξασθαι το πριν τω διδασκάλω* (παραλ. 1 στ.) ... *είχε και προκάλυμμα την της νυκτός σκοτίαν* (παραλ. 1 στ.) *ή πόρρωθεν ιστάμενος εώρα τα του πάθους* Γλυκά, Αναγ. 329.

προκαλώ.

Το αρχ. *προκαλέω*. Η λ. και σήμ.

Ι. (Ενεργ.) προξενώ: *γνώμην αλλάξαν ούλοι| κι εμείνασι του χρυσαφιού και τση πλουσότης δούλοι| και βαρεμένους λογισμούς κι έγνοιες επροκαλέσα| με χίλια πάθη και καημούς στο λογισμό ντως μέσα* Πανώρ.² Πρόλ. 35.

ΙΙ. (Μέσ.) καλώ, φωνάζω: Διγ. Ζ 2844.

προκαρίζω, βλ. *μπροκαρίζω*.

προκαρτερεύω, Λίβ. Esc. 3207. — Βλ. και *προκαρτερώ*.

Από την πρόθ. *προ* και το *καρτερεύω* (βλ. ά.).

1α) Κάνω υπομονή: *αλλά ας προκαρτερεύσομεν, γυρεύσομεν το κάστρον,| μάθομεν πού κατέκειται της κόρης το κουβούκλι* Λⁱβ. Esc. 908· **β)** μένω σταθερός, εμμένω: *χρόνον προεκαρτέρεψε* (ενν. *ο Λίβιστρος*) *πάλιν εις έρωτάν μου,| εις όπου να έλθω εις έρωταν και εγώ τον εδικόν του* Λίβ. Esc. 3180. **2)** Στήνω ενέδρα, παραμονεύω: *Αλλ' ας προκαρτερέψομεν και τότε ας τον ιδούμε* (ενν. *τον άγουρον*)| *και να τον περιφέρομε, και ου μη καβαλικεύσει* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1515.

προκαρτερώ, Λίβ. διασκευή α 988. — Πβ. και *προσκαρτερώ*.

Από την πρόθ. *προ* και το *καρτερώ* (βλ. ά.).

α) Κάνω υπομονή: *αλλ' ας προκαρτερέσομεν το κάλλιον να ιδούμεν,| πού παρακείται ας μάθομεν της κόρης το κουβούκλιν* Λίβ. Va 774· **β)** περιμένω υπομονετικά: *Και ευθύς ο Φιλοπαππούς λαβών τον Μελιμίτζην| ... τον ποταμόν διήλθε| τοις άλλοις εντειλάμενος προκαρτερείν εκείσε,| άχρις αν μήνυμα αυτοίς εκ τούτων επανέλθη* Διγ. (Trapp) Gr. 2807.

προκαταβάλλω, Hist. imp. 29.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG) και σήμ.

1) Χορηγώ, δίνω κ. εκ των προτέρων: *Οπού θέλει να κτίσει μοναστήριον, θέλει να κράζει τον επίσκοπον να προκαταβάλει σταυρόν ιερόν* Zygomalas, Synopsis 241 M 91. **2)** (Μέσ.) βάζω τα θεμέλια για κ.· (εδώ σε μεταφ.): *ώδε θέλει θαυμάσει κανείς την δύναμιν του Θεού και τα μεγαλεία, πώς από μικρά σπέρματα προκαταβάλλεται τας ρίζας των μεγάλων πραγμάτων* Παράφρ. Μανασσ. 285.

προκαταγιγνώσκω.

Το αρχ. *προκαταγιγνώσκω*.

Καταδικάζω κάπ. από πριν· (εδώ) καταδικάζω κάπ. σε θάνατο (βλ. και L-S, στη λ. 4): *πρέπει, όσοι δεν είναι προκατεγνωσμένοι, να μην φονεύονται ευθύς. Μόνον να τους κρατούν, και να έρχονται μάρτυρες να το πιστώνουνται* Zygomalas, Synopsis 236 M 48.

προκαταλαμβάνω, Zygomalas, Synopsis 189 E 77, 264 Π 34.

Το αρχ. *προκαταλαμβάνω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

1α) Βρίσκω πρώτος κ. και το κρατώ, προφθαίνω και παίρνω στην κατοχή μου κ.: Zygomalas, Synopsis 242-3 N 1 δις, 244 N 10· **β)** φθάνω νωρίτερα και καταλαμβάνω ένα χώρο: *εξελθόντες εις αναζήτησιν αυτού* (ενν. *του βασιλέως*) *επροκατάλαβαν τους δρόμους οπού υπήγαιναν προς την έρημον, και περικυκλώσαντες όλα τα βουνά και λαγκάδια τον ηύραν* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 214[23]. **2)** (Μεταφ., προκ. για ασθένεια) καταβάλλομαι, χειροτερεύω: *Αρξαμένην την της καπνού νόσον ... τας μεν από του καπνού γενομένας βλάβας θεραπεύσεις ραδίως ... Ει δε προκατειλημμένος ήδη τω χρόνω φαίνεται* (ενν. *ο ιέραξ*) *και βαρυνόμενος, σκόρδου βραχύ τι μέρος ... έμβαλε μετά πτερού εις τα ρίνας αυτού* Ιερακοσ. 406[27].

προκαταμένω, Ψευδο-Σφρ. 586[21].

Από την πρόθ. *προ* και το αρχ. *καταμένω*. Η λ. στο LBG.

Κατοικώ, διαμένω σ' ένα τόπο πρωτύτερα: *έθαψαν αυτόν* (ενν. τον καρδινάλιν Βησαρίωνα) *εις τον ναόν των Αγίων Αποστόλων, ένθα δη και προκατέμενε και τον τάφον αυτού προητοίμασε* Σφρ., Χρον. (Maisano) 190^{18}.

προκάταρξις η.

Από την πρόθ. *προ* και το πιθ. μτγν. ουσ. *κάταρξις*. Η λ. τον 4. αι., καθώς και στο Μαυρικ., Στρατηγ. (Dennis) 268^{12}, σε βυζαντινά συμβόλαια (Σάθ., ΜΒ ΣΤ' 633^{21}), στο Αρμεν., Εξάβ., Α' 2^{53}, 3^{44}, 4^{11}, Β' $1^{8, 13}$, κ.π.α. με διαφορ. σημασ.

Απαρχή, έναρξη· (εδώ προκ. για την έναρξη της θεατρικής δράσης στη σκηνή): *Οφείλεις συ, ο κρατών την παρούσαν διάταξιν και μέλλων επιτάσσειν τοις λοιποίς, ίνα προ της προκατάρξεως της υποθέσεως καταστήσης κατά τάξιν τα πράγματα άπερ χρήζεται η τοιαύτη δουλεία* Μυστ. 49.

προκαταρχάς, επίρρ.

Από το ουσ. *προκαταρχή* (<πρόθ. *προ* και το αρχ. ουσ. *καταρχή*), που απ. τον 9. αι. (LBG), στον Ευστάθιο και σε σχόλ. (TLG), με επίδρ. του επιρρ. *καταρχάς* (αρχ. συνεκφ. *κατ' αρχάς*, L-S, λ. *αρχή* 1b· βλ. και Lampe, Lex., καθώς και TLG).

Από την αρχή της δημιουργίας κάπ. πράγματος, αρχικά: *εκλησσίαι άπασαι τον στολισμόν ον είχον λάβωσιν ως προκαταρχάς και λάμψουν ως ο ήλιος* Χρησμ. (Λάμπρ.) 123.

προκατάρχω· *προκατάρξας* Χρησμ. (Brokkaar) 54, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *προφητάρξας*· διόρθ. Brokkaar [Χρησμ. σ. 93 σημ. 15]. — Βλ. *προφητάρχω*.

προκατασκευάζω.

Το αρχ. *προκατασκευάζω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Κατασκευάζω κ. από πριν: *Οι δε Τούρκοι συν τω ηγεμόνι έσπευδον πλησιάσαι τα τείχη φέροντες κλίμακας υπέρ αριθμόν προκατασκευασθείσας* Δούκ. 357^{2}.

προκατάστασις η.

Το μτγν. ουσ. *προκατάστασις*. Η λ. στο Αρμεν., Εξάβ. Προκατ. τίτλ.

Προπαρασκευή, προετοιμασία (για το πράγμα βλ. και Πιτσάκης [Αρμεν., Εξάβ. σ. λα', 416]): *Περί κριτών προκατάστασις και περί δικαιοσύνης αυτών, ίνα μηδέ το μικρότερον οπού γράφουν οι νόμοι και οι κανόνες να το αμελήσουν ή να το περιφρονούσι* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 867 α' 1.

προκατέχω.

Το αρχ. *προκατέχω*.

Κρατώ στα χέρια, βαστώ πρωτύτερα: *Ο τυχών Τούρκος την τρυφεροτέραν ερεύνα. Την ωραίαν εν μοναζούσαις προκατείχε μεν εις, άλλος δυνάστης αρπάζων εδέσμει* Δούκ. 367^{6}.

προκάτοχος ο, Ασσίζ. 285^{17}· πληθ. *προκάτοχοι*.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *κάτοχος*. Η λ. τον 9. αι. (LBG) και σήμ.

Ο προηγούμενος κάτοχος αξιώματος: *οι μακαρισμένοι ρηγάδες, οι προκάτοχοί του* (ενν. *του ρήγα*), *εποίκαν τούτα τα καλά συνηθία* Μαχ. 262^{4}· (σε πλεονασμό): *τους άλλους ρηγάδες, τους πρώην προ αυτού προκατόχους του* Ασσίζ. 36^{26}· (σε θέση επιθ.): *οι προκατόχοι ρηάδες* Βουστρ. (Κεχ.) 162^{13}.

πρόκειμαι, Διγ. Ζ 3765, Επιθαλ. Ανδρ. Β′ 552, Gesprächb. 120^{2852}, Άλ. Κων/π. (Matzukis) 523, Λίβ. διασκευή α 4458, Ιμπ. 303, Καναν. (Pinto) 530, 534, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 457, Μαχ. 40^{11}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 178$^{9-10}$, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 636, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 975, Σκλάβ. 167, Σοφιαν., Παιδαγ. 120, Ιστ. πατρ. 189^{3}, Προσκυν. Ιβ. 535 43, Σουμμ., Ρεμπελ. 168, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 24, 31, 173, 201, 278, Ροδινός (Βαλ.) 79, Διγ. Ο 568, 1231, Προσκυν. Μπεν. 54 155^{32}, Μπερτόλδος 36, 45, Μπερτολδίνος 106, 109, 113, 115, 117, 132, 163, 165, 166· γ′ εν. πρόσ. *προκείται*.

Το αρχ. *πρόκειμαι*. Η μτχ. ως επίθ. και ουσ., καθώς και η λ. ως τριτοπρόσ. ελλειπτ. ρ. και σήμ.

1) Τίθεμαι ως έπαθλο: Βίος Αλ. 5536. **2)** Μεταφ. **α)** *αποτελώ αντικείμενο λόγου ή έρευνας*· (εδώ μαθημ.): *Προκείσθω ημίν ζήτησις ευρέσεως των ζ/η, όπως αν και πόσα γένοιντο πέμπτα* Rechenb. 20^{1}· **β)** είμαι παρών· υπάρχω: Μαχ. 586^{18}. **3)** (Τριτοπρόσωπ.) μέλλει να γίνει, μέλλει να συμβεί κ.: *Δημήτριος δε ο Λάσκαρις ... μηδεμίαν εν νω βαλείν φροντίδα του προδούναι τούτους τω Μεχεμέτ, ει επρόκειτο Θεσσαλονίκη παραδοθήναι τοις Τούρκοις* Δούκ. 157^{14}· (με αντικ. δευτερεύουσα πρόταση): *Μέθοδος του Πυροπόλου εις άνθρωπον οπού ουρεί συνεχώς και πρόκειται να γένει διαβητικός* (έκδ. *διαβητής*) Ιατροσ. κώδ. ψπα′· φρ. *πρόκειται/προκείται με/μοι* = μου μέλλεται, είναι το πεπρωμένο μου: *Ου δύναμαι, ω Βέλθανδρε, την ξενιτειάν σου ακούσαι| καν θάνατος με πρόκειται, ύβρις καν ατιμίας* Βέλθ. 57· *προκείται μοι ο θάνατος* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 276.

Η μτχ. ως επίθ. = **1)** Που βρίσκεται ή τοποθετείται μπροστά σε κάπ. ή κ.: Προδρ. (Eideneier) IV 169 χφφ PK κριτ. υπ.· (μεταφ.): Λίβ. Esc. 4277, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο XV^{12}. **2)** Που για αυτόν γίνεται συζήτηση· συγκεκριμένος: Zygomalas, Synopsis 164 Δ 3. **3)** Που προαναφέρθηκε: *ταύτα λέγοντες, θέλομεν φανεί τάχα να εβγήκαμεν έξω του προκειμένου σκοπού* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63.

Το ουδ. της μτχ. ως ουσ. = **1α)** Θέμα, ζήτημα για το οποίο γίνεται λόγος: *θέλω από του νυν να πάψω τα σε λέγω* (παραλ. 2 στ.) *διατί σπουδάζω να στραφώ εις το προκείμενόν μου* Χρον. Μορ. Η 1336· (με γεν.): *επί το προκείμενον επανέλθωμεν του λόγου* Σφρ., Χρον. (Maisano) 142^{15}· (στον πληθ.): *Πλατύνω την αφήγησιν, πολλά την παρασύρνω,| αλλ᾽ ας έλθομεν επί των προκειμένων* Διήγ. Βελ. χ 470· *επί τα προκείμενα της γραφής τω λόγω πορευσώμεθα προς την ζήτησιν ημών* Μάρκ., Βουλκ. 342^{10}· **β)** λόγος, αφορμή: ΜΠΕΡΤΟΛΔΟΣ: ... *η αλουπού πολλές βολές πλάθεται να είναι άρρωστη, διά να παγιδεύσει τες πουλακίδες.* ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ: *Εις τι προκείμενον εσύ λέγεις αυτό;* Μπερτόλδος 51. **2)** Μοίρα, πεπρωμένο: *Φίλε μου, τά δηγήθηκα έχεις μου γροικημένα,| του αθρώπου το προκείμενο που σου έχω μιλημένα;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 4681.

προκέφαλος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *προκέφαλος* (TLG). Πβ. λ. *προκεφαλή* σήμ. ιατρ. (Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.)· απ. και ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. Μυκον. ιδιώμ.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει προτεταμένο, εξογκωμένο μέτωπο: *ο Αίσωπος ... ήτον προκέφαλος, ηγουν το μέτωπόν του έμπροσθεν απετακτόν και κακόπλαστον* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 1[7].

προκηρύσσω.

Το αρχ. *προκηρύσσω*. Η λ. και σήμ.

α) Ανακοινώνω δημόσια: Τρωικά 527· **β)** προαναγγέλλω, προφητεύω: *Καθώς το εκηρύξασιν οι άγιοι προφήτες* (παραλ. 1 στ.) *καθώς το προκηρύξασιν οι άγιοι πατέρες* (παραλ. 2 στ.) *σήμερον έναι το λοιπόν η Παρουσία Δευτέρα* Δευτ. Παρουσ. 49.

προκινδυνεύω.

Το αρχ. *προκινδυνεύω*.

Πολεμώ στην πρώτη γραμμή, προμαχώ (μτβ., με αντικ. αυτοπαθή αντων.) : *ω συμπατριώται, ... προκινδυνεύσωμεν εαυτούς υπέρ εμαυτών και γυναικών και τέκνων και υπέρ ελευθερίας του γένους* Καναν. (Pinto) 437.

προκινώ.

Το αρχ. *προκινέω*.

Ξεκινώ νωρίτερα· προπορεύομαι: *Να προκινήσομεν εμείς, να πάμε στο κουράδι ...;* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 259.

προκιρούρης ο, βλ. *προκουρούρης*.

προκλαμάρω.

Από το ιταλ. *proclamare*. Πβ. λ. *προκλάμα* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., όπου και *προκλάμο*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β').

Αναγγέλω δημόσια και επίσημα, κοινοποιώ· κηρύσσω: *εις ώρα εβγαίνει| ο Ρήγας με την κόρτε του, και θέλει προκλαμάρει| ευθύς διά να αρχινήσουνε* (ενν. *την γκιόστρα*) Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1033.

προκλίνω.

Το αρχ. *προκλίνω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

(Μέσ.) κλίνω προς τα εμπρός για να δηλώσω τη συγκατάθεσή μου· συναινώ, συγκατατίθεμαι σε κ.: *Και πάλε θλίβομαι, ευγενική, ...* (παραλ. 1 στ.) *το πώς ουδέν προκλίνεσαι εις έρωτα να έρθεις* Αχιλλ. (Smith) Ο 369.

προκόβγω, προκόβω, βλ. *προκόπτω*.

προκοίλιος, επίθ.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *κοιλία*. Τ. *προκοίλης* σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.), καθώς και λ. *προκοίλι*· πβ. και Andr., Lex., λ. *προκοίλιος* και *πρόκοιλος*. Η λ. τον 4.-5. αι. (TLG) και στο ΑΛΝΕ.

Που έχει κοιλιά που προεξέχει, κοιλαράς: *Ο δε Πάτροκλος μεσήλιξ* (παραλ. 1 στ.) και *προκοίλιος* Ερμον. Δ 133.

προκοιτάζω, Μπερτολδίνος 119.

Από την πρόθ. *προ* και το *κοιτάζω*.

1) Προνοώ για κάπ., φροντίζω κάπ.: *Ερμίνιε, ... κάμε να τους ενδύσουν από φίνον ρούχο καλόν και προκοίταξέ τους εις κάθε τους χρειαζούμενον* αυτ. 109. **2)** Διακρίνω κ. πριν να συμβεί ή πριν να εκδηλωθεί, προβλέπω: *καλά οπού έκαμεν ο πατέρας σου να μην φανερώσει ... πως έχει παιδία. Διατί είχεν προκοιτάξει το πως εσύ δεν ήθελες κάμεις καμίαν προκοπήν* αυτ. 129.

προκόνσολο ο.

Από το προβ. *proconsolo* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289)· πβ. και τ. *κόνσολο* του ά. *κόνσουλος* (βλ. ά.). Η λ. στο Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.

Υποπρόξενος (πβ. ά. *κόνσουλος*): *προκόνσολο* Κυπρ. χφ. 161.

προκοπή η, Διδ. Σολ. P 135, Σπαν. P 248, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 53, Γλυκά, Στ. 217, 352, Λόγ. παρηγ. L 273, 281, 285, Λόγ. παρηγ. O 287, 290, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 74, Σαχλ., Αφήγ. 29, Παρασπ., Βάρν. C 370. Αργυρ., Βάρν. K 371, Επιστ. κλήρου Καλλιπ. 154[32], Σοφιαν., Παιδαγ. 91, 105, 111, 116 δις, Μπερτολδίνος 129, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 170[34-35], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α΄ [1292], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 507[11], 517[17].

Το μτγν. ουσ. *προκοπή* (για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG). Η λ. και σήμ.

1) Ανάπτυξη, καλλιέργεια: *πολλάκις συνομιλούσαν* (ενν. *οι ασκηταί*) *μετ' αυτού παρακινούντες τον* (ενν. *τον άγιον Νικόλαον*) *εις περισσοτέραν προκοπήν αρετής με ψυχωφελή διηγήματα* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 163[73]. **2)** Πρόοδος, ευημερία (υλική και πνευματική): *Εις λόγους και μαθήματα γύμναζε τον εαυτόν σου| και προκοπή σοι γένηται από των μαθημάτων* Σπαν. B 173· *διότι τα βιβλία είναι σύνεργα και εργαλεία της παιδεύσεως και της προκοπής και της φιλοσοφίας* Σοφιαν., Παιδαγ. 110. **3)** Αξίωμα, προαγωγή: *Εάν τις ... φονεύσει συγλητικόν ή στρατιώτην, κρίνεται εις το περί καθοσιώσεως έγκλημα ... Και οι υιοί του άτιμοι, και ούτε εις στρατείαν, ούτε εις άλλου κληρονομίαν ερχόμενοι, ή εις καμίαν προκοπήν και τιμήν* Zygomalas, Synopsis 299 Φ 6. **4)** Φιλοπονία: *Τέχνη πολλή και δύναμη και προκοπή μεγάλη| θε να 'χει εκείνος ο γιωργός απού στο νου ντου βάλει| να ξανανιώσει τα παλιά, καινούργια να τα κάμει,| και μέρα νύχτα θα κοπιά χέρια και πόδι' αντάμι* Πανώρ.[2] Γ΄ 311. **5)** Προσόν, χάρισμα: *'πιδεξιότητα και παίδευσιν και κάλλος| και προκοπές αρίφνητες τάς έδειξεν, τάς είχεν* (ενν. *ο Πάρις*) Βυζ. Ιλιάδ. 620. **6)** Ωφέλεια, όφελος: *σας παρακαλώ, γαληνότατοί μου αυθεντάδες, να μας δώσετε καλόν θέλημα να υπάμεν επειδή ατοί σας δεν ημπορείτε να λάβετε από τ' εμάς καμίαν προκοπήν* Μπερτολδίνος 168.

Φρ. *κάνω προκοπή*, βλ. *κάμνω* (Φρ.).

προκόπτω, Σπαν. A 175, Σπαν. P 108, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 188, Γλυκά, Στ. 204, 367, Λόγ. παρηγ. L 283, Gesprächb. 116[2736-7], Διγ. Άνδρ. 347[32], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρ-

λαάμ 164[3-4], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 143, Διήγ. πανωφ. 55, Λίμπον. 104, 191, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 100, Ροδινός (Βαλ.) 124, 150, 169· *προκόβγω*, Κυπρ. ερωτ. 141[18], Διγ. Ο 431, 433· *προκόβω*, Πορτολ. Α XIII[5]· *προκόπτω ή προκόβγω ή προκόβω ή προκόφτω*, Χρον. Μορ. Η 616, 1350, 1355, Χρον. Μορ. Ρ 616, 1350, 1355, Βησσ., Επιστ. 25[10], Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 70, Αλεξ.[2] 1912, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2142, 2171, 2534, Βεντράμ., Φιλ. 370, Δεφ., Σωσ. 11, Τριβ., Ρε 24, 166, Δαμασκ. Στουδ., Διάλ. 455, Αχέλ. 294, 505, κ.α., Άλ. Κύπρ. 935, Πιστ. βοσκ. Ι 5, 227, V 1, 7, Ιστ. Βλαχ. 2038, 2194, Διγ. Άνδρ. 324[4], Ροδολ. (Αποσκ.) Α′ 236, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [973], Ε′ [3], Φορτουν. Πρόλ. (Vinc.) 20, Λεηλ. Παροικ. 17, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 286[16], 485[22]· *προκόφτω*, Σοφιαν., Γραμμ. 85, Σοφιαν., Παιδαγ. 100· μτχ. παρκ. *επροκομμένος*, Βεντράμ., Φιλ. 370.

Το αρχ. *προκόπτω*. Ο τ. *προκόβγω* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. Τσακων., λ. *προκόβω*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 57, λ. *προκόβγει*). Τ. *προκόβκω* σήμ. στην Κύπρο (Λουκά, Γλωσσάρ.). Ο τ. *προκόφτω* στο Βλάχ. (λ. *προκόβγω*) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ., λ. *προκόβω*). Ο τ. *προκόβω* και σήμ.

Α′ Μτβ. **1)** (Προκ. για υλικά αγαθά) αυξάνω, πολλαπλασιάζω· προάγω: *Υιέ μου, αν έχεις δουλευτήν ...| και συνεργεί εις το καλόν, προκόπτει το ιδικόν σου,| αγάπα τον και τίμα τον* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 255· *Εάν ου μη βάλεις άνθρωπον ...* (παραλ. 1 στ.) *να έχει έννοιαν και σκοπόν τον τόπον να προκόβει,| ... χάνεις το πριγκιπάτο* Χρον. Μορ. Η 8561· (μεταφ.): *σ' αγαπώ* (ενν. *Θεέ*), *πρόκοψε την αγάπην μου* Σοφιαν., Γραμμ. (Legr. Préface) 23. **2)** (Προκ. για άνθρωπο) συντελώ στην πρόοδο, στην ευημερία κάπ.: *όπου και αν αφέντεψεν ο δούκαν ο αφέντης,| ετίμησεν, επρόκοψεν τους άρχοντες του τόπου* Χρον. Τόκκων 1384· *εάν οι πατέρες θέλουσι να παιδεύσουν και να προκόψουν καλά τα παιδία τους, ας διώξουσι τα μυσαρά ... γεννήματα των τοιούτων ανθρώπων* Σοφιαν., Παιδαγ. 121· (ειρων.): *μαθητήν δεν είχα| να τον προκόψω σαν εμέ και να τον ευλογήσω,| να μη χορταίνει το κρασί* Κρασοπ. (Eideneier) S 135. **3)** Καταφέρνω, πετυχαίνω (να κάνω κ.): *λογάριασε πόσους χρόνους ... οι νέοι κάθοντ' επί τα σχολεία ..., και οι περισσότεροι γενειάζουν ... και ακόμη καν να καλαναρχούν ή να διαβάζουν καλά δεν προκόφτουν* Σοφιαν., Γραμμ. 85· *Μ' αν επροκόβασι κι αυτοί* (ενν. *ο Γύπαρης και ο Αλέξης*) *ν' αλλάξουσι δαμάκι,| τις κορασές δειν ήθελες να πιούσινε φαρμάκι* Πανώρ.[2] Α′ 443 κριτ. υπ.

Β′ Αμτβ. **1α)** Πηγαίνω μπροστά· προοδεύω, ευδοκιμώ σε κ.: *και πρόκοπτα εις την παίδευσιν, ώστε όπου εμεγαλώθην* Σαχλ., Αφήγ. 36· *εις τους πολέμους επρόκοπτε* (ενν. *ο άγιος Νικόλαος*) *... και πολλάς ανδραγαθίας ετέλεσε* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 161[14]· *καθώς προαιρείται καθαείς ... προκόπτει εις τας αρετάς της αληθινής φιλοσοφίας* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 70[2]· **β)** προοδεύω, ευημερώ: *Αλεξάνδρειαν την πόλιν ... θέλω θάλλειν και προκόπτειν μέχρι της συντελείας του αιώνος* Διαθ. Αλ. 255[7]· *αφόντις άρχισε το σχίσμα ... ούτε η Βασιλεία, ούτε η Εκκλησία ... επρόκοψαν ολίγον τίποτις* Ροδινός (Βαλ.) 149· (σε μεταφ.): *ημάς είναι το ελάττωμα και της ημετέρας ασθενείας, η οποία με το να είναι τόσους κόπους και τόσες φροντίδες ... παίρνει αν τύχει πρόφασιν και δεν προκόπτει* Πηγά, Χρυσοπ. 341 (6). **2)** (Προκ. για καλλιέργειες) αναπτύσσομαι· αποδίδω: *έβρεξαν ... την ρίζαν οπού ήθελαν να φυτεύσουν με*

κοπρίαν βοδίου και κατά πολλά επρόκοψεν Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 154.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **α)** Εργατικός, δραστήριος· ικανός: *Πλάτωνα, ...| ... της φιλοσοφίας δάσκαλε προκομμένε* Συναξ. γυν. 455· *εις το κοντάρι και σπαθί περίσσια προκομμένος* Διγ. Ο 230· *απόσταν βρέθηκα 'ς τούτο τον τόπο ξένος,| στ' αφέντη μου τη δούλεψη πάντα 'μου προκομμένος* Φορτουν. (Vinc.) Α' 343· **β)** πετυχημένος· νοικοκύρης: *ο πολύς οίνος ... και ανθρώπους μεγάλους προκομμένους απώλεσεν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XII 71· **γ)** (προκ. για καλλιέργειες) αποδοτικός: *Χωράφια που 'χανε δεντρά κι έχουν τα κουκλωμένα,| εκείνα δεν καρποφορούν, μηδ' είναι προκομμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 580[24].

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. = άνθρωπος φιλόπονος και ικανός: *τους προκομμένους αγαπά, βάνει τους στο τραπέζι,| στέκει και αφοκράζεται* Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 51· *Τσι φρόνιμους το ριζικό κι όλους τσι προκομμένους| πάντα χαιράμενους κρατεί* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 377.

προκοσύνη η, Πανώρ.[2] Β' 108, Γ' 317, Ε' 39, Λεηλ. Παροικ. 593.

Από το ουσ. *προκοπή* με συγκ. αναλογ. με τα ουσ. σε *-σύνη*.

Φιλοπονία· νοικοκυροσύνη: *Ω! καλορίζικοι καιροί αλλότες που 'σαν κείνοι,| όντα προυκιό τση κορασάς ήτον η προκοσύνη* Πανώρ.[2] Ε' 246· (εδώ στον πληθ.): *'Σ τσι προκοσύνες τση φτωχής μάννας σ' ας είχες μοιάσει* Πανώρ.[2] Β' 91.

προκουραδόρος ο, βλ. *προκουρατόρος*.

προκουράρω, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 752[5, 10-11].

Από το ιταλ. *procurare*. Η λ. σε έγγρ. του 16. (Ζώης, Ελλην. 15, 1957, 61) και 18. αι. (Σιγάλας, Ελλην. 2, 1929, 29) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β').

(Μτβ. και αμτβ.) φροντίζω: *έστοντας και να μην είχε τινά* (ενν. *ο Μιχάλης Βασάλο*) *να προκουράρει να γυρέψει το δίκαιόν του, ο πανοσιότατος αφέντης ιερομόναχος Μακάριος ο Βαρούχας ... επροκουράρισεν ... και εβγάλαν τον απού τη φυλακή* αυτ. 752[3, 4].

προκουρατόρος ο, Παρθεν., Γράμμ. 228[17-18], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 397[11]· *π ρ ο κ ο υ ρ α δ ό ρ ο ς*, Διαθ. 17. αι. 3[281], 4[21-22]· — Βλ. και *προκουρατούρης*.

Από το ιταλ. *procuratore*· πβ. *προκουράτωρ*. Ο τ. (για την κατάλ. *-δόρος*, βλ. και Λωρεντζ., Αθ. 16, 1904, 200) σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 232[3], Γ' 242[3], 245[5], 311[16], Βισβίζ. ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 39[7]). Λ. *προκουρατόρες* σε έγγρ. του 17. (Κατσουρ., ΕΕ Κυκλ. Μ 9, 1971, 163) και 18. αι. (Έγγρ. Σύρου Α' 272). Η λ. σε έγγρ. του 15. (Ασωνίτης, Βυζαντ. 21, 407) και 18. αι. (Κωδ. Παναγ. Σπηλιωτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 398) (βλ. και Λάζαρης, Λευκαδ.) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ.). Πβ. και LBG, λ. *προκωρατούρος*.

Επίτροπος (βλ. και Αλεξίου Στ.-Αποσκίτη [Τζάνε, Κρ. πόλ. σ. 605]): *εμαζωχτήκανε γιαμιά πρίντσιπες και κολλέγιο,| προκουρατόροι κι άρχοντες κι εκάμανε κονσέγιο| άλλο γενεραλίσσιμο να κάμουσιν εκείνοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 399[16]· (εδώ) διαχειριστής εκκλησιαστικής περιουσίας: *να μπορούσι οι αφέντες οι προ-*

κουραδόροι τση Κάμερας του αφέντη μας του Χριστού εις το Σαν Φραντζέσκο νά 'χουσι το κάργος να μαζώνουσι τσι ιντράδες των πραγμάτων του άνωθε ποτέ αφέντη Ανδρέα Διαθ. 17. αι. 4[15].

προκουρατούρης ο. — Βλ. και *προκουρατόρος*.

Από το προβ. *procouradour* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289)· πβ. και ιταλ. *procuratóre*. Η λ. σε έγγρ. του 13. και 14. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 318).

α) Ο επίτροπος, εκπρόσωπος: *Οι Γενουβίσοι γροικώντα, εγράψαν του πάπα χαρτία και επέψαν τα, και επέψαν τα του προκουρατούρη τους του γαρδινάλη ... και επέψαν τα με τους μαντατοφόρους* Μαχ. 332[20]· **β)** ο διαχειριστής περιουσίας: *Εμείς ας σπουδάξομεν ... μη δε μας αγκαλέσουν οι γονέοι μας, πως αμελήσαμεν τα καμώματά τους και παρά τα πάντα εκείνοι οπού λαμβάνουν από 'ξαυτόν τους κλερονομικά ή οπού γινίσκονται κουμμερκιάρηδες και προκουρατούρηδες* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 628.

προκουράτωρ ο, Διάτ. Κυπρ. 503[15·16, 26], 505[1], Νομοκριτ. 77.

Το πιθ. μτγν. ουσ. *προκουράτωρ* <λατ. *procurator* (L-S Suppl.). Η λ. τον 5.-6. αι. (TLG· βλ. και Lampe, Lex.), σε παπυρ. του 5. αι. (L-S Suppl), σε έγγρ. του 13. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 318, Caracausi) και στο Meursius. Πβ. λ. *προκοράτωρ* (LBG).

α) Ο πληρεξούσιος, ο αντιπρόσωπος: *Εάν τις, άνευ να έναι εκείνος το σώμαν του εκεί, δύναται διά γραφής αυτού και διά αποκρισιαρίου και να έχει εξουσίαν αυτού ως προκουράτορος ...* Ελλην. νόμ. 551[30]· (εκκλ.): *Πλην ... του ρηγάτου της Κύπρου αρχιεπισκόπου και των προκουρατόρων του σεβασμιοτάτου αδελφού ημών Ούγγο του Λευκουσίας αρχιεπισκόπου ... ο αυτός των Γραικών αρχιεπίσκοπος ... προέβαλεν έμπροσθεν ημών* Διάτ. Κυπρ. 501[2]· (νομ.): *Είτα λαμβάνει και η γυναίκα, ή ο προκουράτωρ αυτής άλλην ημέραν, ήγουν δ' ημέρας του ανανεώσαι τον λίβελλον* Ελλην. νόμ. 559[26]· **β)** ο επίτροπος, ο κηδεμόνας ανήλικου παιδιού (βλ. και λ. *κουράτωρ*): *Νόμοι οι πολιτικοί ορίζουν ότι ο επίτροπος οπού είναι εις ορφανικά πράγματα, δεν δύνεται να αγοράσει ένα είδος του ορφανού ..., ομοίως και ο προκουράτωρ, προκουράτωρ λέγεται εκείνος οπού λέγομεν ημείς παιδαγωγόν* Βακτ. Αρχιερ. (Ακανθ.) 377 λθ' 6.

προκουρούρης ο· πρικουρούρης, Ασσίζ. 5[9], 34[13]· προκιρούρης, Ασσίζ. 283[8, 27].

Από το προβ. *proucurour* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 100)· πβ. παλαιότ. γαλλ. *procureor* (Dawkins [Μαχ. ΙΙ σ. 264]).

α) Ο πληρεξούσιος: *μονάυτα έκραξεν ο ρήγας ένα νοτάρην και έβαλέν τους εις τον τόπον του, πρώτον τον σιρ Τζάκε τε Σάντα Μικέλ διά προκουρούρην του, και τους άλλους άρχοντες εις την συντροφιάν του* Μαχ. 318[15]· **β)** ο εκπρόσωπος στο δικαστήριο, συνήγορος: *ο νόμος λέγει ότι εκείνος ο άνθρωπος οπού καταποντίζει τα πράγματά του ουδέν εντέχεται να ένι άλλου προκουρούρης εις την αυλήν, εφειδή τα εδικά του πράγματα ουδέν ηξεύρει να βλεπήσει* Ασσίζ. 35[3].

προκόφτω, βλ. *προκόπτω*.

πρόκοψη η, Πανώρ.[2] Γ' 311 κριτ. υπ., Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 67, 145.

Από το *προκόβω* και την κατάλ. *-ση*. Πβ. ουσ. *πρόκοψις* (;) (L-S)· βλ. και TLG (5. αι.).

Προκοπή, εργατικότητα: *οι προθυμιές κι οι πρόκοψες κι οι κόποι των αθρώπω| πλούσους και μπορεζάμενους τσι κάνει 'ς κάθα τόπο* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 41.

προκρίνω, Προδρ. (Eideneier) III 107, Καλλίμ. 39, Ελλην. νόμ. 584[21-22], Διγ. (Trapp) Gr. 101, Διγ. Z 557, Βέλθ. 150, 179, 272, 507, 758, 760, Ερμον. Η 356, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 205, Θεολ., Τζίρ. 355[8], Λίβ. Esc. 4277, Αχιλλ. (Smith) Ν 984, 1787, Σφρ., Χρον. (Maisano) 116[5], Σοφιαν., Παιδαγ. 102, 109, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 104[17], Διγ. Άνδρ. 332[32], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 33[32], 91[1], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 46[v]· μέσ. *προκρένομαι*.

Το αρχ. *προκρίνω*. Η λ. και σήμ. (το ενεργ. λόγ.).

I. Ενεργ. **1)** Διαλέγω, προτιμώ (κ./κάπ.): Βέλθ. 174· *προκρίνω μα τους Έρωτας να συνθαπτώ με σένα,| προκρίνω μα τας Χάριτας να σε συναποθάνω,| και σύνθαπτος να γένομαι διά την υστέρησίν σου* Αχιλλ. (Smith) Ν 1781, 1782 κριτ. υπ. (Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 180· βλ. και Aerts, BZ 93, 2000, 649). **2)** Επιλέγω, αποφασίζω να κάνω κ.: Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 21. **3)** Κρίνω, θεωρώ: Άλ. Κων/π. 175. **4)** Επιλέγω, αναδεικνύω κάπ. σε αξίωμα: Σωσ. 9. **5)** Εξηγώ, ερμηνεύω: *Λέγω: «Το μαύρον του αίτού εις δύο το προκρίνω:| άνθρωπον μέγαν, ευγενήν και χώρας βασιλέα,| το να δεσπόζει, να κρατεί, να μονοκρατορεύει·| το μέλαν δε εικάζω το χρώμα των Αιγυπτίων ...»* Λίβ. Va 2490. **6)** Επιφέρω: *φθόνος ... προκρίνει σοι την βλάβην* Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο XVI[5].

II. (Μέσ.) διστάζω· ανησυχώ, φοβάμαι μήπως (βλ. και Lex. Chron. Mor., λ. *προκρένομαι*): *«δέομαί σε ...,| να έχω ... τον ορισμόν αυτόν της αφεντίας σου,| κι απέκει και βοήθειαν, ...,| να απέλθω τιμητικά, ...»,| Ο ρήγας, ...| ... λέγει ...: « ... Εις τούτο εβγάνω μαρτυρίαν τον Κύριον της Δόξης| το πως είχα την όρεξιν να σε το συμβουλέψω.| Και πάλιν επροκρένομου, μη τύχει και σκοπήσεις| ότι θέλω να λείπεσαι από την συντροφίαν μου* Χρον. Μορ. Ρ 6104.

πρόκριτος, επίθ. , Διγ. (Trapp) Gr. 2525, Διγ. Z 2977· θηλ. αιτιατ. πληθ. *προκρίτας*, Επιθαλ. Άνδρ. Β' 550 (έκδ. *πρόκρειττας*).

Το αρχ. επίθ. *πρόκριτος*· το αρσ. ως ουσ. ήδη τον 3.-4. αι. (Lampe, Lex.). Για τη γρ. -κρειτ- βλ. και TLG· πβ. λ. *προκρείττων* (12.-13. αι., LBG). Η λ. και σήμ. ως ουσ.

Που υπερέχει των άλλων: *λέγει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *προς αυτούς* (ενν. *τους άρχοντάς του*): *«Είπετε την βουλήν σας.»| Είς απ' εκείνους, πρόκριτος εις γένος εις χρόνον,| εστάθην, απεκρίνατο, και λέγει προς εκείνον: ...* Καλλίμ. 966.

Ως ουσ. = επικεφαλής, αρχηγός: *Εις άκρον δειλιάσαντες οι πρόκριτοι ευθέως| εις Καρχηδόναν έγενον αμφότεροι σπουδαίως* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 377.

πρόκρουσις η.

Από το αρχ. *προκρούω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. σε αχρον. κείμ. (L-S, Montanari) και τον 14. αι. (LBG) με διαφορ. σημασ.

Προσβολή: *Βλέπε, αδελφέ, ... το υπόλοιπον της ζωής σου μη και 'στι πρόκρουσις*

Κυρίω τω Θεώ Κανον. διατ. Α φ. 34[r] σημ.

προκτίζω.

Το μτγν. *προκτίζω* (Lampe, Lex.). Η λ. στον Πορφυρογέννητο.

(Ενεργ. και μέσ.) χτίζω από πριν/ πριν από κ. άλλο: *και πρώτον μεν καλύψαντες* (ενν. *οι εδικοί τους*) *τον Διγενή εν τάφω,| όν προεκτίσατο αυτός εις ποταμόν Ευφράτην,|* ...(παραλ. 1 στ.) *μετά δε ταύτα και αυτήν* (ενν. *την σύζυγον*) *έθεντο εις μνημείον| εγγύς αυτού του θαυμαστού Ακρίτου του γενναίου* Διγ. Ζ 4431· *Προ δε του άρξασθαι κτίζειν τον ναόν προέκτισεν* (ενν. *ο βασιλεύς Ιουστινιανός*) *ευκτήριον ... περικαλλές κυκλικόν ..., όπερ ονόμασε του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου* Hagia Sophia α 442[17].

προκύπτω, Γλυκά, Αναγ. 239, Προδρ. (Eideneier) III 191, Διγ. (Trapp) Gr. 1389, Διγ. Α 1225, Χρον. Μορ. Ρ 5374, Λίβ. διασκευή α 1276, 2438, Αχιλλ. (Smith) Ν 1226, Λίβ. Va 1033, 2114.

Το αρχ. *προκύπτω*. Η λ. και σημ. σε χρ. στο γ' πρόσ.

1) (Βλ. και *προσκύπτω*) **α[1])** Σκύβω μπροστά, προς τα έξω: *Και εμπεδώσαντες καλώς αλλήλους εκ των όρκων,| η παρθένος προκύψασα εκ την χρυσήν θυρίδα,| ο παις την υπεδέξατο ορθωθείς εν τω ίππω* Διγ. (Trapp) Gr. 1536· **α[2])** σκύβω λίγο προς τα έξω (για να δω κ.): *οι τσάγρες ουκ αφήνασιν άνθρωπον να προκύψει| έξω απέ τα δόντια να ιδεί τις τους δοξεύει* Χρον. Μορ. Ρ 1482· *έβλεπα ότι επαρεσκύπτασιν απέσω απέ το κάστρον| άνδρες, γυναίκες, γέροντες ...| το να σκοπούν το πέσιμον και το κατουνεμά μας·| και εκεί οπού ήτον ο κοιτών της κόρης της Ροδάμνης| εθεώρουν ότι επροέκυπταν φοδούλες ωραιωμένες* Λίβ. διασκευή α 1261· **β)** (μεταφ.): *Μικρός κατά την δόκησιν ο Λόγος και την σάρκα,| (ου γαρ εχώρουν οι πολλοί το μέγεθος του Λόγου,| ουδέ προκύπτειν ήθελον και βλέπειν εις το βάθος)* Γλυκά, Αναγ. 115. **2α)** Προβάλλω, βγαίνω έξω: Καλλίμ. 1247· (εδώ προκ. για γέννηση): *Ως γαρ προύκυψεν το βρέφος| εκ της μήτρας της Εκάβης* ... Ερμον. Β 42· **β)** (μτβ.) επιτίθεμαι: *μετά και βουλής του αδελφού αυτού* (ενν. *του Μπαγιαζίτ*) *έστειλαν* (ενν. *οι Ρόδιοι*) *αυτόν* (ενν. *τον Τζεμ σουλτάν*) *εις την Γένουβαν, φοβούμενος γαρ* (ενν. *ο σουλτάν Μπαγιαζίτης*) *μήπως ... περαιωθή εν τη Ανατολή και προκύψη αυτώ* Έκθ. χρον. 41[2].

προκυρώ.

Το μτγν. *προκυρόω* (TLG). Βλ. και L-S, λ. *προκυρόομαι*.

Επιβεβαιώνω, επικυρώνω εκ των προτέρων: *Το γαρ προκεκυρωμένον| και μελλόμενον γαρ, λέγω,| αδυνάτως γαρ υπάρχει| του γαρ μήπω τελεσθήναι* Ερμον. Β 38.

πρόκυψις η, Πανάρ. 72[6], 78[29].

Το μτγν. ουσ. *πρόκυψις*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρόκυψη* με διαφορ. σημασ.

1) Έξοδος, εμφάνιση: *(Την εκ του κάστρου πρόκυψιν ο λόγος σαφηνίζει)| ανέστησαν, παρέκυψαν από του κάστρου μόνοι* (ενν. *ο Καλλίμαχος και η Χρυσορρόη*) Καλλίμ. 829. **2)** Ενασχόληση σε μεγάλο βαθμό (πβ. λ. *προκύπτω* 1β): *Δηλοί ανθρώπων πρόκυψιν εις τας ιδίας θρησκείας* Ωροσκ. 43[22] (αν δεν πρόκ. για το ουσ. *πρόσκυψις*,

βλ. Mercier, Almanac 156 σημ. 12). **3)** Τελετή της βυζαντινής αυλής, κατά την οποία πραγματοποιούνταν με εξαιρετική λαμπρότητα δημόσια εμφάνιση του αυτοκράτορα (ή άλλου μέλους της αυτοκρατορικής οικογένειας) πάνω σε υπερυψωμένη εξέδρα (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 134-136 και ODB, λ. *prokypsis*): *της γαρ εορτής των Χριστού γενεθλίων ελθούσης άπαντας τους υπ' αυτόν όρισεν ο βασιλεύς χρυσά ρούχα φορέσαι τα κρείττονα ων είχον, και αυτός δε ο βασιλεύς την βασίλειον φορέσαι στολήν την μετά λίθων και μαργάρων πολυτελών έστη επάνω τόπου υψηλού εξαίφνης φανείς, ποιήσας την λεγομένην πρόκυψιν* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 629 κριτ. υπ.).

προλαβαίνω, βλ. *προλαμβάνω.*

προλαβόν, επίρρ., Ελλην. νόμ. 516[21], 530[31], 558[15], Διγ. Α 2925, Αχιλλ. (Smith) Ν 1327, Χρον. Τόκκων 3127, Φυσιολ. (Legr.) 540, Δούκ. 315[3], 329[25], Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 57[r], Πτωχολ. α 826, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 29[v], 48[v], 65[r], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 224, 411· συγκρ. *π ρ ο λ α β έ σ τ ε ρ ο ν,* Χρον. Τόκκων 867. — Βλ. και *προλαβόντως.*

Το ουδ. της μτχ. αορ. του *προλαμβάνω* ως επίρρ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.).

Προηγουμένως, νωρίτερα, παλιότερα, ήδη: *διά τους πολέμους οπού ο Μπαγιαζίτης προλαβόν έκαμεν εις την Περσίαν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 320· *Μέγα καλόν του εφάνηκεν* (ενν. *του δούκα*) *το έπαρμα του πύργου·* | *διότι προλαβέστερον το Δραγαμέστο ηπήραν* Χρον. Τόκκων 403· *ο Θεός μας έστειλεν τον βίον τούτον, οπού ήμεσθεν και ημείς επτωχοί και ψωμί δεν είχαμεν να φάμεν ... και ας ενθυμηθούμεν και ημείς την επτώχειαν ην προλαβόν είχαμεν και ας ελεούμεν τους επτωχούς διά να μας αυξήσει ο Θεός την ζωήν μας και τον πλούτον μας* Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 349[r]· *οι άμπελοι ... ήσαν προλαβόν φθαρέντες παρά του Καρατζία* Δούκ. 327[9-10].

προλαβόντως, επίρρ. — Βλ. και *προλαβόν.*

Από τη μτχ. αορ. του *προλαμβάνω* κατά τα επιρρ. σε *-ως*. Η λ. τον 7.-8. αι. (LBG, TLG), σε σχόλ. (LBG), σε έγγρ. του 18. αι. (Σερεμέτης, Έγγρ. Ινστ. Βεν. 187) και στο ΑΛΝΕ λογοτ.· βλ. και L-S.

Προηγουμένως, παλιότερα: *Ημείς δε προς τας τοιαύτας φήμας εκλείσαμεν τώρα τας ακοάς και παντάπασι πλέον δεν πιστεύομεν τινός. Εγράψαμεν προς αυτήν* (ενν. *την σην ιερότητα*) *και προλαβόντως, αλλά τα ανωτέρω ρηθέντα μας εκάμασι προς το γράφειν οκνηρούς* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 73[15-16].

προλαβών, επίρρ., βλ. *προλαβόν.*

πρόλαλος ο, Ασσίζ. 349[10]· *ε μ π ρ ό λ α λ ο ς,* αυτ. 417[30]. — Βλ. και *αβαμπαρλιέρης, αβοκάτος, προπέτης ΙΙ.*

Από την πρόθ. *προ*, το *λαλώ* και την κατάλ. *-ος* (μτφρ. δάν. του παλαιότ. γαλλ. *avant-parlier*, βλ. και Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 141· άσχ. το μτγν. *πρόλαλος*). Ο τ. στο Du Cange.

Δικηγόρος, συνήγορος: *Περί των δικασιμάτων, και διά ποίαν αιτίαν εντέχεται να έχει πρόλαλο, τόν λέγουσι αβαμπαρλιέρη ...* αυτ. 258[17]· *κανείς άνθρωπος να μηδέν δικάζεται άνευ εμπρόλαλον* αυτ. 349[24].

προλαλώ.

Το μτγν. *προλαλέω*. Μτχ. *προλαλήσας –ασα -αν* και σήμ. λόγ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.).

Λέγω προηγουμένως: *Περί γουν των προλαληθέντων ..., κόμης τις των ευγενών ... λέγει προς τον Βαϊμούντον ...* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 400.

προλαμβάνω, Σπαν. Α 126, 266, Κομν., Διδασκ. Δ 154, 341, Σπαν. Ρ 56, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 70, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 130, 219, 278, 359, Ελλην. νόμ. 574[19], Ιερακοσ. 474[18], Διγ. (Trapp) Gr. 2749, Διγ. Α 3389, Επιθαλ. Ανδρ. Β' 550, Διγ. Ανδρ. 339[6], Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 188[14]· *προλαμβάνω ή προλαβαίνω,* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 765, 1134, Βίος Δημ. Μοσχ. 394, 395, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιζ' 25· γ' εν. υποτ. ενεστ. *(μη) προλαβάνει,* Σπαν. Ο 37· γ' εν. οριστ. αορ. *εμπρόλαβεν,* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 765 κριτ. υπ.· α' εν. υποτ. αορ. *(ας) εμπρολάβω,* Ερωτοπ. 404· β' εν. προστ. αορ. *προύλαβε.*

Το αρχ. *προλαμβάνω*. Ο τ. *προλαβαίνω* και η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1α)** Προφταίνω να κάνω κ. πριν από κάπ. άλλο· ενεργώ πριν από κάπ. άλλο: Διγ. Ανδρ. 385[24], Σπαν. Α 334· **β)** προφταίνω (να κάνω κ.), ολοκληρώνω μια ενέργεια: *ο σουλτάνος όρισε να πάγουν στην Λεχίαν,| να φέρουν τον κυρ Γαβριήλ αφέντην στην Βλαχίαν* (παραλ. 10 στ.) *Ακόμη δεν επρόλαβεν ο Γαβριήλ να έλθει,| αφέντης ο Αλέξανδρος παρέτοιμος ευρέθη| εις την Κωνσταντινούπολιν, στην πόρτα του βεζίρη,| κι εκείνος τον εδέχθηκεν σαν το λαμπρόν ζαφείρι,| και όρισε και όμοσε ότι να τον συνδράμει| εις την Βλαχίαν σύντομα αφέντην να τον κάμει* Ιστ. Βλαχ. 775. **2)** Πετυχαίνω (με έγκαιρη επέμβαση) την ανάσχεση/αποτροπή κάπ. κακού: *Του κεφαλικού σημεία ταύτα: ογκούται η κεφαλή και τα ομμάτια αυτού* (ενν. του ορνέου). *Ένι δ' εάνπερ αργήση ανίατον· εάν δε προλάβεις αυτό, όρνεα τινά ίσως ινα θεραπεύσης* Ορνεοσ. 581[14]. **3)** Κυριεύω, νικώ, υποτάσσω: *ει δε συμβεί και κρατηθείς μετά τινος εις δείπνον,| μη σε προλάβει το κρασί, μη σε νικήσει η μέθη* Σπαν Α 265. **4α)** Πλησιάζω, προφταίνω κάπ. που προπορεύεται: *Λοιπόν εσύ παράβλεπε την στράτα την αυγίτσα| και όταν ακούσεις όχλησιν και ταραχήν αλόγων| και δεις και καταλάβεις το ότι εμείς υπάμεν,| σύντομα καβαλίκευσε και πρόυλαβέ μας όλους·| μέσον εις δάσος κρύφθησε, μόνος και μοναχός σου| και πρόσμεινε, διάβασε την ώραν έως να έρτει* Λίβ. Va 1926· **β)** προϋπαντώ, υποδέχομαι: *Ο βασιλεύς σηκώθηκε και εκ του θρόνου εβγήκε,| τον πατριάρχην πρόλαβε, τούτον τον λόγον είπε:| «Καλώς ήλθες, ω δέσποτα και μέγα πατριάρχα, ...»* Αρσ., Κόπ. διατρ. [817]· **γ)** φτάνω, πηγαίνω (κάπου) πριν από κάπ. άλλον: *λέγει τους* (ενν. τους αποστόλους) *ο Ιησούς ότι: «όλοι θέλετε σκανδαλισθεί διά εμένα ετούτην την νύκτα· ότι είναι γεγραμμένον: "θέλω κτυπήσει τον ποιμένα και θέλουν σκορπισθεί τα πρόβατα". Αλλά ύστερον αφόντις αναστηθώ, θέλω σας προλάβει εις την Γαλιλαίαν»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. ιδ' 28.

Β′ (Αμτβ.) ενεργώ εγκαίρως ή πριν από κάπ./κ. άλλο: *αν ίδεις δε τον φίλον σου και χρήζει τίποτέ σου,| μη καρτερήσεις να το ειπεί μηδέ να το ζητήσει,| αλλ' απεντεύθεν πρόλαβε και δος το μοναχός σου* Σπαν. Α 206· *Προς τα σημάδια τα θωρώ βούλεται να με αφήσει,| ας εμπρολάβω, ας το του πω, πριν να με 'ξαπολύσει* Ερωτοπ. 404· *Το όνειδος και εντροπή, οπού 'θελε να γένει| εις όλην την Μοσχόβιαν κι εις των Γραικών τα γένη,| στους Λέχους τώρα έγινε κι έμειναν ντροπιασμένοι· | οι Μόσχοβοι επρόλαβαν και βγήκαν νικημένοι* Βίος Δημ. Μοσχ. 706.

Φρ. *προλαμβάνω εις νόμιμον γυναίκα* = παίρνω ως σύζυγο, παντρεύομαι κάπ. γυναίκα (πβ. και φρ. *προ(ε)παίρνω εις νόμιμον γυναίκα*, λ. *προπαίρνω*, σημασ. 1): *ο του πριγκίπου υιός προέλαβεν εις νόμιμον γυναίκα την αδελφήν της βασιλίσσης κύριας Θεοδώρας* Ψευδο-Σφρ. 290[36].

Η μτχ. αορ. ως επίθ. = προγενέστερος, προηγούμενος: Διγ. (Trapp) Gr. 936, Νεκτάρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 134.

προλέγω, Ασσίζ. 533[24], Ερμον. Ω 338, Χρον. Μορ. Η 992, Βίος Αλ. 1651, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 352, Λίβ. διασκευή α 2923, Λίβ. Esc. 2787, Αχιλλ. (Smith) Ν 95, Μαχ. 226[26], Σφρ., Χρον. (Maisano) 126[1], Αλεξ.[2] 2143, Λίβ. Va 544, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1317, Ιστ. πολιτ. 10[11], Προσκυν. Κουτλ. 390 128[36], Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ανάστ. 571, Σουμμ., Ρεμπελ. 166, Διγ. Άνδρ. 404[26], Χριστ. διδασκ. 418, Ροδινός (Βαλ.) 227, Μάξιμ. Καλλιουπ. Κ. Διαθ.[2] Πράξ. γ′ 18, κ.α.· α′ πληθ. αορ. *επρόπαμεν*, Διγ. Ο 1233.

Το αρχ. *προλέγω*. Η λ. και σήμ.

1α) Προβλέπω, προφητεύω: *Μάντης ... οπού επρόλεγε τα μέλλοντα* Ροδινός (Βαλ.) 171· *το μεγάλον μυστήριον οπού ήτον κεκρυμμένον από των αιώνων και τώρα, εις τους ύστερους καιρούς, εφανερώθηκε εις το γένος των ανθρώπων, του οποίου την φανέρωσιν την επροείπαν όλοι οι προφήται και οι δίκαιοι* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 53[4]· **β)** φανερώνω: *καθώς οι κοσμικοί αφέντες θαρρεύουσι τα κρυπτά τως εκεινών απού θέλουν τους γνωρίσει πιστούς και καλούς φίλους και προλέγουσίν τως τι έχουσι να κάμουσιν, ... ούτως και ο ουράνιος Θεός εθάρρευγεν των προφητών ... το μυστήριον απού έγινεν εις την Παρθένον Μαρίαν* Μορεζ., Κλίνη φ. 5[r]. **2)** (Μτβ. και αμτβ.) προαναφέρω: *Τον χρόνον εκείνον και καιρόν όπου ήλθε ο Καμπανέσης| κι επέζεψεν στην Αχαΐαν, καθώς σε το επροείπα| εις του βιβλίου τον πρόλογον ...* Χρον. Μορ. Η 1506· *υπήγεν ο Φιλοπαππούς, καθώς επροείπαμεν, και εχαιρέτησέν την* (ενν. *την Μαξιμώ*) *και ερώτησέν την πώς τα πάγει* Διγ. Άνδρ. 385[32]. **3)** Μιλώ, κάνω λόγο για κ./κάπ.: *Λοιπόν τα περί Φλώριον πάλιν ας προειπούμεν* Φλώρ. 1061.

πρόληψις η, Zygomalas, Synopsis 233 Μ 33.

Το μτγν. ουσ. *πρόληψις* (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. *πρόληψη*.

1) Γνώμη που στηρίζεται σε ενδείξεις και όχι σε αντικειμενικά δεδομένα, υπόνοια: *Πάππος δ' αυτού* (ενν. *του Διγενή*) *Ανδρόνικος από των Κινναμάδων,| ος τέθνηκεν εξόριστος βασιλική προστάξει| Ρωμανού του πανευτυχούς διά τινας προλήψεις* Διγ. Ζ 1319· έκφρ. *κατά πρόληψιν* = (νομ.) κατά τεκμήριο: *Κατά πρόληψιν λέγεται πως έγινε τόδε τι, όπερ όρισε και ο νόμος ... από φύσεως και διανοίας και γνώσεως τινών ... χωρίς τόσων ακριβών αποδείξεων* Zygomalas, Synopsis 263 Π28. **2)** Φρ. εκδί-

δωμι πρόληψιν = δίνω αφορμή για λήψη προληπτικών, προστατευτικών μέτρων: *αν λαλήσω, ακούσουσιν έτεροι την φωνήν μου| και υποστρέψω άπρακτος, γνωστώ και υπό πάντων,| εκδώσω δε και πρόληψιν ώστε διαφυλάττειν,| ώστε μην έχω τον καιρόν να 'δω την ποθετήν μου* Διγ. Ζ 1833.

πρόλοβος ο.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Τμήμα του οισοφάγου των πτηνών όπου αποθηκεύεται προσωρινά η τροφή, πριν περάσει στο στομάχι: *Ιέραξ συνεχώς πίνων ..., δήλον ως ένδον περί τον λαιμόν τας λεγομένας χοιράδας αναφαίνει ή περί τον πρόλοβον ή περί τας μασχάλας* Ιερακοσ. 441[3].

προλογίζω, Φαλιέρ., Ιστ.[2] πριν στ. 1 κριτ. υπ.

Το μτγν. *προλογίζω* (TLG). Η λ. και σήμ.

Μιλάω προεισαγωγικά· μιλάω πρώτος: *Διάλεξις ανάμεσα του βασιλέως και Μπερτόλδου. Προλογίζει ο βασιλεύς* Μπερτόλδος 8.

πρόλογος ο, Καλλίμ. 1116, Χρον. Μορ. Η 1338, 1342, 1507, Χρον. Μορ. Ρ 1507, Αχιλλ. L 306, Αχιλλ. (Smith) Ο 316, Χρον. Τόκκων 2863, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. (Wagn.) 41, Κορων., Μπούας 152, Μορεζ., Κλίνη φ. 1[r]· *εμπρόλογος*.

Το αρχ. ουσ. *πρόλογος*. Ο τ., πιθ. από τη συνεκφ. *εν προλόγω*, αν όχι από την ανάπτυξη ενός προθετ. προσφύματος ή την επίδρ. του επιρρ. *εμπρός* (βλ. και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εμπρόλογος*), και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π.). Η λ. και σήμ.

1) Μονόλογος θεατρικού έργου πριν την έναρξη της κυρίως δράσης, που παρουσιάζει την υπόθεση και τα πρόσωπα ή απλώς προετοιμάζει το θεατή για την παράσταση: Πανώρ.[2] Πρόλ. πριν στ. 1, Πρόλ. Απόλλων. πριν στ. 1, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 97. **2α)** Σύντομη εισαγωγή γραπτού ή προφορικού λόγου: *γραφήν γράφει* (ενν. *ο Αχιλλεύς*), *αντίγραμμα ...| Της δε γραφής ο πρόλογος είχεν τοιούτους λόγους* Αχιλλ. (Smith) Ο 211· *φιλεί* (ενν. *ο Αβραάμ*), *περιλαμβάνει τον* (ενν. *τον Λωτ*), *κοντά του τον καθίζει,| με πρόλογον και συντυχιάν τέτοιας λογής τ' αρχίζει ...* Χούμνου, Κοσμογ. 1170· **β)** (εδώ πιθ.) εισαγωγικό σημείωμα νομικής διάταξης: *τώρα να σας διδάξωμεν τα δικαιώματα τους εγγυτάδες ... Αυτού λέγει τον εμπρόλογον λατίνικα νόμιμα, τουτέστιν το δίκαιον της εγγυμασίας* Ασσίζ. 309[16-17] (έκδ. *ενπρόλογον*· διορθώσ.)· *Αυτός ο εμπρόλογος είναι νόμιμος γραμματικός. Αυτού λέγει το δίκαιον του σιργέντη, και ποταπήν εξουσίαν έχει ο αφέντης κατά τον σιργέντην του* Ασσίζ. 319[14]. **3)** Προσφώνηση: *του δίδει* (ενν. *ο αποκρισάριος*) *την γραφήν του Πιλάτου και λέγει του τον πρόλογον, οπού λέγουν των βασιλέων και έπειτα του λέγει το πάθος του κυρίου ημών Ιησού Χριστού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 328[r]. **4)** Ρητό, παροιμία: *ήκουσα και πρόλογον τόν έλεγεν οκάτις· | «του ανδρειωμένου όταν βολεί, του δυνατού όταν θέλει»* Χρον. Τόκκων 1702.

Φρ. *κάμνω πρόλογον* = συζητώ, επιχειρηματολογώ (μτφρ. αντιδ.· βλ. και Battaglia, λ. *prologo* 4): *Έλα, αδελφέ, κάμε εκείνο οπού σου φαίνεται. Εγώ δεν θέλω να κοπιάζω πλέον εις το να σου κάμνω τόσους προλόγους* Μπερτόλδος 62.

προλογώ.

Το μτγν. *προλογώ* (TLG). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Προβλέπω, προμαντεύω: *Ει γητεύτριαι προσκαλούνται ... εις ασθενείας και πόνους, ... ή προλογούσες τα μέλλοντα ... πάντες γαρ, φησί, οι τοιούτοι εξαετεί επιτιμίω υποβάλλονται* Μαλαξός, Νομοκ. 445.

πρόλοιπος επίθ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1601, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2632, Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 88, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 206. — Πβ. και *απόλοιπος, επίλοιπος*.

Από την πρόθ. *προ* και το επίθ. *λοιπός*. Το ουδ. ως ουσ. ήδη μτγν. (L-S). Η λ. τον 7. αι. (LBG).

Υπόλοιπος: *Εμέν ... ονειδίζουσίν με| και οι συγγενείς οι πρόλοιποι και όλον το φουσσάτον* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 242· *ο πρόλοιπος λας της χώρας ... ευκαιρέσασιν την χώραν και εφύγασιν εις τα όρη* Byz. Kleinchron Α' 209[4]· *Αυτό το σπίτιν το άπειρον, η Κωνσταντίνου πόλις,| δεν έναι σαν τα πρόλοιπα οπού ορίζει ο Τούρκος* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π 645· (με παράλ. του ουσ.): *Οι πρόλοιποι οπού εμείνασι της Τροίας του σφαγείου* (παραλ. 2 στ.) ... *έφθασαν εις Κορχύρην* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13102.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = **α)** Ό,τι απομένει από ένα σύνολο: *Αλήθεια, δίδεις με πολλά, πλην αν τα συμψηφίσεις| και να νοήσεις και τα πρόλοιπα το πώς με αποσώνουν* Προδρ. (Eideneier) II 25-3 χφ Η κριτ. υπ.· *Μη κλέψεις ... φεύγε και την μοιχείαν,| φεύγε τον φόνον ...* (παραλ. 2 στ.), *φύλαξε και τα πρόλοιπα, καλέ, τά ορίζει ο νόμος* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2333· **β)** (ειδικ.) το υπόλοιπο ποσό ενός οφειλόμενου χρέους: *ο νοικοκύρης ... ει τι και αν του χρεωστεί απέ το ενοίκιν του σπιτιού του ... ημπορεί να κρατηθή επάνω εκείνου ή εκείνης οπού ενοικίασεν τον οίκον του ... να τον πλερώση τα πρόλοιπα με δίκαιον* Ασσίζ. 75[12].

προμαθητεύω.

Από την πρόθ. *προ* και το *μαθητεύω*. Η λ. τον 9. αι. (LBG) και στο Steph., Θησ.

Γνωστοποιώ, ανακοινώνω, αναγγέλλω κ. από πριν: *επρομαθητεύθη παρά των κατασκόπων ότι υπήγαινεν* (ενν. *ο Μεεμέτης*), *ίνα τα της Ανατολής διορθώση* Ψευδο-Σφρ. 250[7].

προμάμμη η.

Το μτγν. ουσ. *προμάμμη*. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Προγιαγιά: *ανιόντες* (ενν. *συγγενείς*) *λέγονται ο πατήρ μου, ο πάππος μου και ο προπάππος μου, η μήτηρ, η μάμμη και η προμάμμη* Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 201· **β)** η πρώτη μητέρα ενός γένους: *ο προπάππους μας Αδάμ και η προμάμμη μας η Εύα εθρήνησαν και έκλαυσαν πολλά* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 32[15].

προμαραίνω.

Το μτγν. *προμαραίνω*· το μέσ. ήδη στον Αριστοτέλη.

Αποξηραίνω από πριν: *περδικίτιν βοτάνην προμεμαρασμένην συγκόψας ... δος τω ιέρακι* Ιερακοσ. 461[15].

προμαχιόνι(ον) το, Καναν. (Pinto) 325, 401, 538· *περμαχιόνι(ον)*· *πριμοχιόνιον*, Μαχ. 462[33]· *προμοχιόνιν*, Μαχ. 424[20-1]· *προσχιόνι(ον)*, Απολλών. (Κεχ.) 45. — Βλ. και *προμαχών —ας*.

Απο το ουσ. *προμαχίων* (<αρχ. ουσ. *προμαχεών*· απ. σε σχόλ.· βλ. και LBG) και την κατάλ. *-ι(ον)*. Ο τ. *περμαχιόνιον* (με επίδρ. του *υπερμαχώ*· πβ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 505, λ. *περμαχώ*) στο Du Cange. Για τους τ. *πριμοχιόνιον* και *προμοχιόνιν* βλ. Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 98, 105. Για τον τ. *προσχιόνι(ον)* βλ. Κεχαγιόγλου [Απολλών. σ. 491-2]. Η λ. *προμαχιόνιον* σε σχόλ., στο Steph., Θησ. και στο Du Cange (λ. *πρόμαχος*)· βλ. και LBG.

Προμαχώνας: *τα στρατεύματα πάντα των Τούρκων ... είδον γυναίκαν οξέα ρούχα φορούσαν και περιπατούσαν επάνω των προμαχιονίων του έξω κάστρου* Καναν. (Pinto) 549· (εδώ σε μεταφ.): *κτίσε εις το θεμέλιον σου πύργους και περμαχιόνια,| να φυλαχθείς αφ' το κακό ...,| να 'φελεθούν και άλλοι πολλοί αφ' την διδασκαλιάν σου* Γεωργηλ., Θαν. 458.

πρόμαχος ο, Διγ. Ζ 2271, Ερμον. Ξ 94, 95.

Το αρχ. ουσ. *πρόμαχος*. Η λ. και σήμ.

α) Αυτός που μάχεται στην πρώτη γραμμή: Τρωϊκά 530[12]· **β)** (στον πληθ.) εμπροσθοφυλακή: Καλλίμ. 867· **γ)** υπερασπιστής, υπέρμαχος: Δούκ. 121[2].

προμαχώ.

Το αρχ. *προμαχέω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Μάχομαι στην πρώτη γραμμή: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 382.

προμαχών —ας ο, Φλώρ. 1346. — Βλ. και *προμαχιόνι(ον)*.

Το μτγν. ουσ. *προμαχών* (<αρχ. *προμαχεών*). Η λ. *προμαχώνας* και σήμ.

Τμήμα φρουρίου από όπου μπορεί κάπ. να μάχεται· προπύργιο, έπαλξη: *εποίησεν περίχωρον* (ενν. *ο Ακρίτης*).| *Τείχια του έκτισεν λαμπρά μετά τους προμαχώνας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1630.

προμελέτησις η.

Από το *προμελετώ* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex.) και στο Somav., λ. *προμελέτημα*.

(Εδώ) προσχεδιασμός αξιόποινης πράξης: *αν κάμει* (ενν. *ο φονεύς*) *τον φόνον μετά προμελετήσεως και σκέψεως, τότε και στανικώς τον κάμνουσι καλόγηρον* Zygomalas, Synopsis 250 N 32.

προμελετώ, Σοφιαν., Παιδαγ. 107, Διγ. Άνδρ. 332[3], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 121.

Το αρχ. *προμελετάω*. Η λ. και σήμ.

α) Μελετώ εκ των προτέρων, προσχεδιάζω κ.: *προμελετωμένης ούσης μάχης του γενέσθαι μετά του αμιρά παρά της αυθεντίας των Βενετών ... τούτον δη το έργον απεκάλυψεν αυτήν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 174[5]· *να μηδέν προμελετήσω όσα έμελλε και να ειπώ* Σοφιαν., Παιδαγ. 107· **β)** προσχεδιάζω (ύπουλη ή εγκληματική ενέργει-

α): *πάντα διά τον Λίμπονα με δόλον εμιλούσαν* (παραλ. 2 στ.) *και του προμελετούσασιν ομοίαν δυστυχίαν| τήν έλαχεν Θρασύβουλος σιμά στην Παμφυλίαν* Λίμπον. 293.

Το ουδ. της μτχ. ενεστ. ως ουσ. στον πληθ. = σχέδια, προθέσεις: *Ο δε άγιος βασιλεύς ... τον Λεοντάρην Δημήτριον έστειλε προς εκείνον* (ενν. *τον αμιρά*), *ίνα και περί των προμελετωμένων μάθη και προμηνύση* Σφρ., Χρον. (Maisano) 16[21].

προμέσα η, Ολόκαλος 106[8], 172[15], 177[18], 202[34], Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 39[v] σημ. 1· *πρoυμέσα*, Μαχ. Ο 390 σημ. 6, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 122.

Από το ιταλ.-προβηγκ. *promessa*. Ο τ. *πρoυμέσα* από παλαιότ. γαλλ. *proumesse* (Dawkins [Μαχ. ΙΙ σ. 264])· βλ. όμως και Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 138-9. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 481) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

α) Υπόσχεση: *προμέσα* Κυπρ. χφ. 161· (ως σύστ. αντικ.): *πολλές πρoυμέσες ... επρουμουτίασεν ο Μισταχέλης του Πέτρου τε Νάβες* Βουστρ. (Κεχ.) 132[5]· **β)** (νομ.) υπόσχεση η οποία διατυπώνεται εγγράφως, προκ. να εξασφαλιστεί η τήρησή της: *ήκαμεν* (ενν. *ο υιός μου*) *προμέσα και σιγκουριτά πως έναι κοτέντος ... εις ό,τι του 'δωκα, η οποία προμέσα ευρίσκεται στο λίμπρο του κουνιάδο μου του παπα-Γιώργη* Ολόκαλος 173[33, 34].

προμετάρω, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2714, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 42[12], 79[3], 103[12], κ.α., Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 85[24], Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 291· *πρεμετάρω*, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 291 κριτ. υπ.· *προμετέρω*, Ολόκαλος 110[13], 148[12], κ.α., Μορεζίν., Διαθ. 483, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 35[7, 9, 11], 46[11], 103[6] 144[23], κ.α.· *πρoυμουτάρω*, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 115, 741.

Από το ιταλ. *promettere*-βενετ. *prometer*. Ο τ. *πρεμετάρω* σε έγγρ. του 17. και 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 521, Μαλανδράκης, Ελλην. 10, 1937-8, 390, κ.α.). Ο τ. *προμετέρω* σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 163, Γκίνης, ΕΕΒΣ 39-40, <1972-73>, 1974, 211, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16 τεύχ. β', 1961-2, 231, κ.α.) και 17. αι. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 136, Βαρτζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 331, κ.α.), και σήμ. στη Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β'). Τ. *πρεμετέρω* σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ό.π., Κασιμ., Έγγρ. 462). Τ. *προματάρω* το 17. αι. (Καραθανάσης, Κρ. Χρ. 25, 1973, 25). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Δετοράκης, Κρητολ. 10-11, 1980, 249, Ευαγγελάτος, Θησαυρ. 7, 1970, 217, κ.α.), του 17. (Δικαιοπρ. έγγρ. (Σερ.) 132, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 489, κ.α.) και 18. αι. (Κουρσάρ. 14[8]) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Πασχ., Ανδρ. γλωσσ., γρ. *προμεττάρω*).

α) Υπόσχομαι: *επρομετάρησε* (ενν. *ο Σαντομίρης*) *γαμπρόν να τον ποιήσει* (ενν. *τον Δημήτριο*) Βίος Δημ. Μοσχ. 255· *προμετάρω σου πως εγώ δεν θέλω ψοματεύσει από ετούτα οπού σου λέγω* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 38[24]· **β)** (νομ.) δεσμεύομαι εγγράφως να κάνω κ., υπόσχομαι εγγράφως: *διά πρoυκίον της* (ενν. *της Χρυσής*) *προμετέρει ο λεγόμενος κυρ Κωσταντής υπέρπυρα ρο'* Ολόκαλος 145[7].

προμετώπι(ον) το.

Το ουδ. του επιθ. *προμετώπιος* (απ. τον 7. αι., TLG) ως ουσ.· πβ. αρχ. ουσ. *προμε-*

τωπίδιον και μτγν. ουσ. προμετωπίς. Η λ. προμετώπιον τον 9. αι. (LBG, λ. προμετώπιος) και στο Meursius.

Κόσμημα του μετώπου, ιδιαίτερα των αλόγων: κι εις τα μέτωπα γαρ τούτων (ενν. των ίππων)| προμετώπια καλά γαρ Ερμον. Λ 82.

προμήθεια η, Θεολ., Τζίρ. 355[14], Κορων., Μπούας 33, 74, 130 δις, 139, 141, Αιτωλ. Μύθ. (Παράσογλου) 24[8], 124[16], Zygomalas, Synopsis 193 E 107, Παλαμήδ., Βοηβ. 602· *προμηθεία*.

Το αρχ. ουσ. προμήθεια. Ο τ. από μετρ. αν. (πβ. αρχ. προμηθία). Η λ. και σήμ.

1α) Πρόβλεψη, πρόνοια, προνοητικότητα: Zygomalas, Synopsis 181 E 38· **β)** φροντίδα, επιμέλεια: Σφρ., Χρον. (Maisano) 32[20], Ροδινός (Βαλ.) 152· (σε εμπρόθ. προσδ.): *Ευθύς στον Φράντζαν έγραψε* (ενν. ο καπετάνιος) *ζητούντα τον βοήθειαν,| εκείνος δε του έστειλε, με περισσήν προμήθειαν,| δέκα κομμάτια αρτιλαριάν* Κορων., Μπούας, 108· *η αυθεντιά μετά πολλήν προμήθειαν| εις το Τριβίζον έστειλε χίλια άλογα βοήθειαν* Κορων., Μπούας 109. **2)** Βοήθεια, ενίσχυση, συνδρομή: *έναι και συνήθεια εις όλους τους αυθεντάδες| τα κάστρη τους να βλέπουσιν, προμήθεια να δίδουν* Βυζ. Ιλιαδ. 702· (προκ. για τη θεϊκή βοήθεια): *ουδέ γαρ ην εν εκείναις* (ενν. ταις γυναιξί) *... ούτε αργύριον, ουκ άλλο τι, ει μη το εργόχειρον και η του Θεού διά των αρχόντων προμήθεια* Σφραντζή, Χρον. (Maisano) 50[9]· (μεταφ., προκ. για την Παναγία): *Στες χήρες και εις τα ορφανά είσαι η προμήθεια* (ενν. συ, *Δέσποινα*) Δεφ., Λόγ. 753. **3α)** Υλική βοήθεια, αγαθά, εφόδια: *οπού νηστεύγεις και δεν τρως, και «Κύριε, ελέησον» κράζεις,| εις ποίαν φυλακήν υπάς να δώσεις την προμήθεια,| 'ς κείνους που ουκ έχουν μπόρεσιν να δώσεις την βοήθεια;* Δεφ., Σωσ. 313· (στον πληθ.): *δίδει δε και προμηθείας* (ενν. *ο Κύριος*)| *εις τους επτωχούς και χήρας* Πτωχολ. Α 328· **β)** οικονομική συνδρομή: *Λοιπόν η ση προμήθεια συντόμως μοι φθασάτω,| πριν φάγω και τα ακίνητα και πέσω και αποθάνω* Προδρ. (Eideneier) II 111. **4)** Πολεμική ενίσχυση: *ο δε γε βασιλεύς Αλέξιος ακούων την των Φράγκων κίνησιν ουδέν τι προς ασφάλειαν και προμήθειαν του τόπου και της χώρας αυτού επρομηθεύσατο* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III 56· *τα Γιάννινα βουλήθηκε τάχατε ν' αφεντεύσει* (ενν. ο δούκας).| *Κι ο βιτσορέ ντ' Ανάπολη του έδωκε βοήθειαν,| τον Ιζωΐαν ηφάνισε με ταύτην την προμήθειαν.| Τα Γιάννινα αφέντευσε, στα χέρια του εμείναν* Κορων., Μπούας 5.

Φρ. 1) *Έχω προμήθειαν* (εις κάπ.) = φροντίζω, νοιάζομαι (για κάπ): *Ως πρέπει δε του βασιλιός πάντα να 'χε προμήθειαν,| στο Μόνιγον απέστειλεν ευθύς πολλήν βοήθειαν* Κορων., Μπούας 73· *Της Βενετιάς δε η αυθεντιά* ... (παραλ. 1 στ.) ... *φουσσάτα εκλεκτά μουντάρμων και στρατιώτων* (παραλ. 1 στ.) *εσύναξε και έστειλε του δουκός εις βοήθειαν,| και κόντε τον Πιτιλιανόν 'ς τούτους να 'χει προμήθειαν,| γουβερναδούρον έποικε* Κορων., Μπούας 25. **2)** *Κάμω/ποιώ (την) προμήθεια (εις κάπ.)* = βοηθώ κάπ.: *τό πεθυμάς γαρ ποίσε το, κι ως θέλεις την προμήθεια* Θησ. Θ' [3[8]]· *κουρσάροι έρχονται και μας καταρημάζουν,* (παράλ. 3 στ.) *Όθεν παρακαλούμε σε· κάμε σ' εμάς προμήθεια,| τον ανδρειωμένο Διγενή στείλε σ' εμάς βοήθεια* Διγ. Ο 2117.

προμηθεύουμαι, βλ. *προμηθεύω*.

προμηθεύς ο.

Το αρχ. ουσ. *προμηθεύς*. Η λ. στον τ. *προμηθέας* με διαφορ. σημασ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.)

α) Αυτός που προνοεί για κάπ. ή κ., που φροντίζει κάπ. ή κ.: *προσκυνεί* (ενν. *ο Αλέξιος, ο καίσαρ*) *πανευσεβώς τον μέγαν βασιλέα,| τον πάνυ περισέβαστον, του κόσμου προμηθέα* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 798· (εδώ προκ. για κληρικό· πβ. ά. *οικονόμος* 4): *ηγέρθην πάλιν άλλος τις νέος οικονόμος τούτου* (ενν. *του μοναστηρίου*) ... *Υπήρχε γαρ ο άνθρωπος καμπόσον δοκίφρων, αλλ' ουδέ καλόφρων ... Τέλος πάντων, ... εστάθην η αρχοντία αυτού εκεί ... πέντε ή έξε χρόνους το πλέον, ως δήθεν προμηθεύς του ναού* Χειλά, Χρον. 355· **β)** αυτός που συνδράμει, που βοηθά κάπ.: *τον ευεργέτην τον εμόν ...| και της εμής της γυναικός σώστην και προμηθέα,| τον Αλεξάνδρου πρεσβευτήν Αντίγονον* Βίος Αλ. 5217.

προμηθεύω, Διήγ. Βελ. χ 259, Χειλά, Χρον. 347 δις, Διήγ. Βελ. Ν² 279, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) ΙΙΙ 6, Βυζ. Ιλιάδ. 705, Παλαμήδ. Βοηθ. 1166, Χριστ. διδασκ. 354, 470, Ροδινός (Βαλ.) 224, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Ρωμ. ιβ' 17· *προμηθεύουμαι*, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 423, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 381· προστ. ενεστ. *προμήθευι* (αν δεν πρόκ. για τυπογρ. λάθος), Gesprächb. 79[12].

Το ενεργ. του *προμηθεύομαι*, που απ. στον Ιπποκράτη (TLG). Η λ. τον 11. αι. (LBG) και σήμ.

1) (Μέσ. και ενεργ.) προνοώ, φροντίζω (για) κάπ. ή κ.: *όρισε, τάξε κεφαλήν ...* (παραλ. 1 στ.) *να προμηθεύεται καλώς την σύστασιν του τόπου* Αχιλλ. (Smith) Ν 695· *τινές των Ρωμαίων εν τη εισβολή των Τούρκων ... έφθασαν φεύγοντες ... προμηθεύσασθαι τα τέκνα και την γυναίκα* Δούκ. 363[19]· *ήμουν γυμνός και με ενδύσετε· αρρώστησα και με επρομηθευτήκετε· εις την φυλακήν ήμουν, και ήλθετε εις εμένα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κε' 36· (αμτβ.): ΦΑΛΙΕΡΟΣ: *Αϊλίμονον, απέθνησκα αν ήθελες αργήσει* (παραλ. 1 στ.) ΜΟΙΡΑ: *Για ταύτο επρομήθεψα, για νά 'χω γνωρισμένο| ο πόθος πόσα δύνεται προς τον εμπιστεμένο* Φαλιέρ., Ιστ.² 35 κριτ. υπ.· *Βελισάριος ευθύς λήψει την δεσποτείαν,| εάν μη προμηθεύσομαι συντόμως επί τούτο* Διήγ. Βελ. Ν² 366. **2)** (Μέσ.) **α)** φροντίζω να έχει κάπ. κ. που χρειάζεται, παρέχω, εφοδιάζω: *ούτος* (ενν. *ο Αλέξιος*) *εντός του παλατίου κάθησθαι ορέγετο και μηδεμίαν βοήθειαν τη πόλει προμηθευόμενος* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) ΙΙΙ 140· **β)** εξασφαλίζω κ. για τον εαυτό μου, αποκτώ κ.· (εδώ ειρων.): *Ειδές τον υπερήφανον* (ενν. *τον Σίλβιο*) *τώρα, πώς εμπερδεύτει,| και ποίαν αγάπη ευγενικήν ήβρε κι επρομηθεύτει;* Σουμμ. Παστ. φιδ. Γ' [746].

προμηθής, επίθ., Ψευδο-Σφρ. 564[29].

Το αρχ. επίθ. *προμηθής*.

(Σε θέση ουσ.) αρχηγός, διοικητής: *Επιδραμόντος ουν του Αμάρη ..., ο προμηθής του των Ενετών στόλου ... και ο Ραούλ Μιχαήλ ο Ίσης μετά πολλών και καλών στρατιωτών έτρεψαν αυτόν κατά κράτος και πολλούς των αυτού απέκτεινον* αυτ. 564[21-22].

προμηνεύγω.

Από το *προμηνώ* και την κατάλ. *-εύγω*.

Φανερώνω από πριν ότι θα συμβεί κ., προαναγγέλλω: *Τούτο 'το κείνο| οπού προμήνευγέ μου τ' όνειρό μου,| όνειρο αληθινόν εις το κακόν μου,| κι εις το καλόν πολλά ψευστόν περίσσια* Πιστ. βοσκ. V 5, 321.

προμήνυμα το.

Από το *προμηνύω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., TLG) και σήμ.

1) Προειδοποιητικό σημάδι, οιωνός· προάγγελμα: *Όλα τα προμηνύματα κι όλες οι προφητείες| σήμερον ετελειώθησαν με τούτες τες αιτίες* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 235. **2)** Μαντική προαίσθηση: *Ο Θεός ας κάμει ψόματα τα λόγια τα δικά μου| και να μην έχουν έφελος τα προμηνύματά μου* Πανώρ.[2] Ε' 282.

προμηνυτεύω.

Από την πρόθ. *προ* και το *μηνυτεύω*.

Δίνω σημάδια, ενδείξεις για κ. που πρόκειται να συμβεί, προαναγγέλλω: *Χριστού αντίτυπον σ' έχεν προμηνυτέψει| κι εδώ στον κόσμον μυστικά ο Ιωάννης πέψει* (ενν. *σε, πάτερ Φραγκίσκε*) Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[27]· *αν θέλει να σου προμηνυτεύσει πάσα κακόν, θαρρώ να αληθέψει ο πατήρ του ψεύδους, και αν σου τάξει καλόν ο πονηρός και μισάνθρωπος, φοβούμαι και δύναμιν έχει να σε εμπαίξει* Πηγά, Χρυσοπ. 334 (4).

προμηνύω, Βίος Αλ. 2648. — Βλ. και *προμηνώ*.

Το αρχ. *προμηνύω*. Η λ. και σήμ.

1α) Φανερώνω, αποκαλύπτω κ. εκ των προτέρων (η σημασ. αρχ.· βλ. L-S Suppl., στη λ.): Βίος Αλ. 1710· **β)** ενημερώνω έγκαιρα, προειδοποιώ: *Ο δε άγιος βασιλεύς ετοιμάσας τον Λεοντάρην Δημήτριον έστειλε προς εκείνον* (ενν. *τον αμιρά*), *ίνα και περί των προμελετωμένων μάθη και προμηνύση* Σφρ., Χρον. (Maisano) 16[21]. **2)** Παρουσιάζω ενδείξεις για κ. που πρόκειται να ακολουθήσει, προαναγγέλλω: *όταν Σκύθοι τε και Πέρσαι| προβάλουσιν εν τη πόλει| Γαβαώ τε καλουμένη* (παραλ. 2 στ.), *τότε να την αναλώσουν προμηνύουσίν σοι* Λέοντ., Αίν. Ι 253.

προμηνώ, Δευτ. Παρουσ. 287, Απόκοπ.[2] 338, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 800, 1312, Χριστ. διδασκ. 413, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλέξ. Στ.-Αποσκ.) 437[16], 459[23], 511[6], 513[16], 540[20].

Από την πρόθ. *προ* και το *μηνώ*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Δίνω σημάδια, ενδείξεις για το μέλλον, προαναγγέλλω: *μες στη σκοτεινή φλακήν, οπού 'το η Αρετούσα,| εμπήκα δυο όμορφα πουλιά κι εγλυκοκιλαδούσα.| Στην κεφαλή της Αρετής συχνιά χαμοπετούσι| και φαίνεταί σου και χαρές μεγάλες προμηνούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 794· *πήγαινε ομπρός και φέρε μου, Πετρούτσο, τ' άρματά μου,| γιατί μεγάλο πόλεμο μου προμηνά η καρδιά μου* Στάθ. (Martini) Γ' 66.

προμήτωρ η, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 49[3].

Το αρχ. ουσ. *προμήτωρ*. Η λ. στο Du Cange και στο ΑΛΝΕ.

α) Πρώτη μητέρα ενός γένους: Ψευδο-Σφρ. 446[14]· **β)** γιαγιά: *και μέλλεις ευρείν έτερον κάλλιστον παρακκλήσι,| όπερ το ονομάζουσιν «εις την αγίαν Ανναν», | προμήτορα του Ιησού και μητρός αυτού μάνναν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 194.

προμιλώ. — Πβ. και *προλέγω*.

Από την πρόθ. *προ* και τον τ. *μιλώ* του *ομιλώ*.

1) Κάνω πριν λόγο για κ., προαναφέρω: *φθάνει ετούτο μόνον οπού επρομιλήθη, ότι να μην φονεύομεν τον πλησίον* Χριστ. διδασκ. 312. **2)** Προφητεύω: *της Παρθένου Μαρίας ... όλα της τα χαρίσματα και τες ονομασίες και τες αξίες απού έχει, άνθρωπος δεν της τα έδωκεν, μα το Πνεύμα το άγιον απού εφώτισε τους προφήτας και επρομιλήσαν τα πολλά ονόματα τα εδικά της* Μορεζ., Κλίνη φ. 3ν.

προμισιόν η.

Από το βενετ. *promission*.

Υπόσχεση, δέσμευση: *έστοντας και να με κάμου ο άρχος μου φορτσαταμέντε να τάξω του ανωθέ μου υιού ... το εμισόν μου προυκιόν, διά τούτο θέλω να 'ναι κομμένη και ανουλάδη εκείνη η προμισιόν, για να μπορούσιν τα δυο μου παιδιά ... να το μοιράσουσιν εις την μέσην τως* Διαθ. 17. αι. 2[23].

προμίσκα η. — Πβ. και *προμυκίς -ίδα*.

Πιθ. από το μεσν. λατ. *promuscis/promuscida* (<αρχ. ελλην. *προβοσκίς*· βλ. Meyer-Lübke, λ. *promuscida*, Du Cange, Lat., λ. *promucida*).

Το τμήμα της περικεφαλαίας που προστατεύει τη μύτη: *Ο Μενεστεύς τον έδωκεν (ενν. τον Τουγκλάς) σπαθέαν εις το κεφάλιν· | την προμίσκαν του έλμου του έκοψεν εκ την μύτην | καλά το ήμισον έκοψε· το πρόσωπόν του όλον | ούτως το εκαταμάτωσε* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4087.

προμιτάρω.

Από το παλαιότ. ιταλ. *promutare* (Battaglia)· για την τροπή του *-u-* σε *-ι-* βλ. Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 139.

Αλλάζω θέση σε κ., μεταθέτω (εδώ) μεταφέρω κάπ.: — *Ξεύρεις καλά, κυρ Χάροντα, πού πα να πρατικάρεις | και είντα στράτα πάρομε και πού πα να με πάρεις; | — Ξεύρω το και γνωρίζω το και θε να σε 'βιζάρω, | ομπρός του Παντοκράτορος θε να σε προμιτάρω* Αλφ. (Mor.) ΙΙΙ 66 (πβ. και Αλφ. (Mor.) IV 56, Αλφ. 10[56]).

προμιτέντες ο.

Από το ιταλ. *promittente* (Battaglia, λ. *promettente*). Τ. *προμετέντες* σε έγγρ. του 17. αι. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 100)· ο πληθ. *προμετέντοι* σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 102). Γεν. εν. *προμιτέντε* σε έγγρ. του 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ., <1986> 1989, 456).

(Νομ.) αυτός που αναλαμβάνει με υπόσχεση τη δεσμευτική υποχρέωση να δώσει συγκεκριμένη προίκα στη νύφη ή το γαμπρό: *ο μισσέρ Αντρέας Βαρούχας Μακρυμάλλης ... με το παρόν ινστρουμέντο κάμνει σιγουριτάν τση κερά Ζαμπέτας Ματοπούλας ... τση πεθεράς του και του μισσέρ Γιάκουμου Καλλέργη ... του κουνιάδο του ..., ωσά προμιτέντες του και ο άνωθεν μισσέρ Γιάκουμος, εισέ υπέρπυρα χιλιάδες ιγ' ... καταπώς ... είχασίν του τα προμετάδα εις το προυκοχάρτιν του* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 261[4-5].

προμνημονεύω.

Από την πρόθ. *προ* και το *μνημονεύω*. Η λ. τον 4. αι. (TLG, Lampe, Lex.), σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi) και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Αναφέρω προηγουμένως: *και άλλας πληγάς διδοντάς του* (ενν. *του οσίου Παύλου*) ... *τον έρριψαν* (ενν. *οι βάρβαροι*) *εις τους πόδας του προμνημονευθέντος και προφονευθέντος οσίου Ιερεμίου* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 91.

προμνηστεύομαι.

Το μτγν. *προμνηστεύομαι*. Το ενεργ. *προμνηστεύω* επίσης μτγν. (TLG) και στο ΑΛΝΕ· βλ. και LBG.

1) Προξενεύω (εδώ μεταφ.): *Μείζον άρα και σεβάσμιον χρήμα το τους δεομένους ευεργετείν. ... Ημείς δε ... νυν πρεπούσας σοι πάλιν υποθέσεις προμνηστευόμεθα ... Ίσθι ... χήρα τις μετά ορφανού αδικείται παιδίου ...* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 214[17]. **2)** Προσπαθώ να πετύχω κ., επιδιώκω: *Και οι λογιζόμενοι κατ᾽ αυτών όλεθρον παρά σοι φθονεροί, αυτοί προφθάνουσι κατά σου τον φόνον ενεργήσοντες, προμνηστευόμενοι την αφοβίαν, τον φόβον αποδιώκοντες* Δούκ. 217[26].

προμοσχίς η. — Πβ. και *προμυκίς -ίδα*.

Αντιδ. από το υστλατ. *promoscis/promuscis* (<αρχ. ελλην. *προβοσκίς*, με φθορά· βλ. και Du Cange, Lat., λ. *promucida*) με επίδρ. του ουσ. *προμυχίς* (βλ. ά. *προμυκίς -ίδα*). Η λ. στο LBG.

Προβοσκίδα ελέφαντα: *έρχεται μικρός ελέφας και υποτίθησι την προμοσχίδα αυτού υποκάτω του ελέφαντος, και εγείρει αυτόν* Φυσιολ. (Sbord.) 131[3].

προμουτιάζω, βλ. *προυμουτιάζω*.

προμοχιόνιν το, βλ. *προμαχιόνι(ον)*.

προμυθεύω, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 74, 240 (έκδ. *προμη-*· διορθώσ.), Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 49[r] (έκδ. *προμη-*· διορθώσ.).

Από το ουσ. *προμύθιον* (απ. τον 4.-5. αι.· πβ. ιδιωμ. ουσ. *προυμύθια* η, Αντιχάρ. Ανδρ. 125) και την κατάλ. *-εύω*. Τ. *προυμυθεύου* (Andr., Lex., λ. *προμύθιον*, Αποστόλου, Λεξ. Νάουσας) και *προυμ'θεύου* (Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ.) σήμ. ιδιωμ.

Συμβουλεύω, καθοδηγώ: *έβαλεν εις τον νουν της* (ενν. *η κόρη*) | *να πα να το συμβουλευτεί του πρώτου αδελφού της*, | *να το ειπεί και των λοιπών για να την συμβουλεύσουν*, | *εις τούτην την υπόθεσιν να τηνε προμυθέψουν* Διγ. Ο 696 κριτ. υπ.

προμυκίς -ίδα η, Φυσιολ. (Legr.) 5, 45 (έκδ. *προμηκ-*· διορθώσ.), Φυσιολ. (Sbord.) 158[6], 167[3]· *προμυχίς -ίδα*, Φυσιολ. (Zur.) III 229 30.

Από το μεσν. λατ. *promucida/promuscida* (Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört., λ. *promuscida*, Du Cange, Lat., λ. *promucida*· βλ. όμως και Κοραή, Ατ. Ε[Ⅱ] 315, λ. *προμικίδα*). Η λ. *προμυκίδα* στο Du Cange (γρ. *προμικίδα*)· βλ. και LBG, λ. *προμυκίς*, *προμυχίς*.

Προβοσκίδα ελέφαντα: *Έστιν ο ελέφας παμμέγεθες ζώον, προμυχίδα δε έχει εν εαυτώ του διαφθείραι πάντα τα ζώα* Φυσιολ. (Zur.) III 2[28].

προμυκτήρ ο και η, Φυσιολ. (Zur.) VI 3[6, 12], Φυσιολ. (Sbord.) 192[3], 194[1].

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *μυκτήρ*.

α) (Προκ. για ελέφαντα) προβοσκίδα: *έρχεται ελέφας μικρός και υποβάλλει την προμυκτήρα αυτού, και... διά πείρας και τέχνης εγείρει τον πεπτωκότα* Φυσιολ. (Zur.) III 2[57]· **β)** (προκ. για πουλί) ράμφος: *Ούτος μεν* (ενν. *ο αετός*) *ζήσας έτη εκατόν γηράσκεται, αύξει δε ο προμυκτήρ αυτού και οι οφθαλμοί αυτού αμβλύνονται του μη οράν, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι* Φυσιολ. (Zur.) VI 3[3]· *Ούτος μεν* (ενν. *ο αετός*) *ζει έτη εκατόν και γηράσκει, αύξει δε και η προμυκτήρ αυτού, και αμβλυούνται οι οφθαλμοί αυτού του μη οράν, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι* Φυσιολ. (Sbord.) 192[1].

προμυκτήρα η, Φυσιολ. (Legr.) XXXI.

Από το ουσ. *προμυκτήρ* η με μεταπλ.

(Προκ. για πουλί) ράμφος: *Ούτος μεν* (ενν. *ο αετός*) *ζήσας έτη εκατόν γηρά, αύξει δε και η προμυκτήρα αυτού και αμβλύνεται τους οφθαλμούς αυτού του μη οράν, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι* αυτ. XXXI.

προμυκτίς —ίδα η.

Πιθ. από το ουσ. *προμυκτήρ* η με επίδρ. του ουσ. *προβοσκίς*.

(Προκ. για πουλί) ράμφος: *Ζει δε* (ενν. *ο αετός*) *έτη ρ' και γηρά, και αυξάνει η προμυκτίς αυτού, και αλλοιούνται οι οφθαλμοί αυτού, και ουκ ισχύει κυνηγήσαι* Φυσιολ. Β 6[3-4]· *Πασιδών ην τη ηλικία ώσπερ σπίνα ...: προμυκτίδα μαύρη και μικρή* (έκδ. *μαύροι και μικροί·* διορθώσ.), *ομοίως και πόδας* Φυσιολ. (Sbord.) 323[18].

πρόμυτα, επίρρ., βλ. *μπρούμυτα*.

προμυτίς η, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 940, Φυσιολ. Β 6[14].

Από το ουσ. *προμυχίς* (βλ. ά. *προμυκίς -ίδα*) με επίδρ. του ουσ. *μύτη·* πβ. και ουσ. *προβοσκίς, προμυκτήρ*. Η λ. στο LBG.

α) (Προκ. για ελέφαντα) προβοσκίδα: *τον ελέφαν λέγει* (ενν. *η μαϊμού*):| *«Ήλθες και συ, μακρύμυτε, μετά της προμυτίδος| να καυχισθείς, να επαρθείς, παράσημον των ζώων; ...»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 936· **β)** (προκ. για πουλί) ράμφος: *Ο δενδροκόλοψ ην τη ηλικία ... τοις οφθαλμοίς και τη προμυτίδι παρόμοιον τω μαυροπίλω* Φυσιολ. (Sbord.) 323[28].

προμυχία η.

Από το ουσ. *προμυχίς* (βλ. ά. *προμυκίς -ίδα*) και την κατάλ. *-ία*.

Προβοσκίδα ελέφαντα: *μεγεθεστάτος πέφυκεν, και προμυχίαν έχων| μακράν έξω της φύσεως παρά των ζώων όλων* Φυσιολ. (Legr.) 3 (έκδ. *προμη-*).

προμυχίς -ίδα η, βλ. *προμυκίς*.

πρόναον το.

Το μτγν. ουσ. *πρόναον*. Πβ. σημερ. *πρόναος ο*.

Πρόναος (εδώ χριστιανικού ναού): *εποίησε καλόν του μοναστηρίου* (ενν. *ο γέ-*

ρων) ..., *ότι έκτισε το πρόναον και εστήλωσε τον ναόν και στήκεται* Χειλά, Χρον. 354.

προνοητής ο, Ημερολ. 18, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 128[32].

Το μτγν. ουσ. *προνοητής*. Τ. *προνοετής* στο L-S Κων/νίδη Συμπλ. Η λ. σε παπυρ. (L-S Suppl.), σε έγγρ. του 11. (Act. Lavr. I 51[14], Act. Vat. I 10[55], Act. Xer. 7[25]), 12. (Act. Ivir. II 50[70], 51[105, 129]) και 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 28[3]), στο Βλάχ., στο Βλαστού, Συνών.[2] και το ΑΛΝΕ.

Αυτός που προνοεί και φροντίζει για κάπ. ή κ.· φύλακας, προστάτης: *απέστειλε* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *τον Κρατερόν προς την Ελλάδα φθάσαι*| *και τη μητρί προνοητήν και βοηθόν προσείναι* Βίος Αλ. 5900· *ασπασίως εδέξαντο οι Βενέτικοι τους Ρωμαίους, τον βασιλέα ως δεύτερον μονάρχην και προνοητήν της των ψυχών σωτηρίας, ομοίως και τον πατριάρχην* Δούκ. 265[27]· *Ο κουράτωρ, ο φροντιστής και επιμελητής και προνοητής, είναι μεγαλύτερος του επιτρόπου* Zygomalas, Synopsis 216 K 62· (προκ. για το χριστιανικό Θεό και το Χριστό· βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2, 3): *εσύ 'σαι* (ενν. *Κύριε*) *πάντων ποιητής, προνοητής, προγνώστης* Ιστ. Βλαχ. 2487 [= Γέν. Ρωμ. 109]· *λατρεύω τον κτίστην και προνοητήν των απάντων, όστις εκαταδέχθη να σαρκωθεί, διά να μας λυτρώσει από τον θάνατον* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 194[3].

προνοητικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *προνοητικός*. Η λ. και σήμ.

(Προκ. για το Θεό) που προνοεί· που φροντίζει για κάπ. ή κ.· (σε σχ. υπαλλαγής): *του προνοητικού όμματος του μεγάλου ημών Θεού* Βελλερ., Επιστ. 54[20].

πρόνοια η, Σπαν. Ο 244, Βίος Αλ. 11, 1727, 4458, 4722, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 96, Ιστ. Ηπείρ. XII[10], XXIII[14], Ντελλαπ., Ερωτήμ. 541, Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 86, Διαθ. Αλ. 255[18], Δούκ. 149[8], 215[24], Διήγ. Αλ. G 276[10], Zygomalas, Synopsis 260 Π 6, Δωρ. Μον. XXI, Σεβήρ., Διαθ. 189[12], Χίκα, Μονωδ. 174, Βελλερ., Επιστ. 53[4], 54[12], Ιστ. Βλαχ. 1209· *προνοία*, Χρον. Μορ. Η 1644, 1650, 1920, 2060, κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 1644, 1650, 1920, 1973, 2651, κ.α., Χρον. Τόκκων 140.

Το αρχ. ουσ. *πρόνοια*. Για τον τ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 101-2. Η λ. και σήμ.

1α) Έγκαιρη σκέψη και φροντίδα για το μέλλον· προνοητικότητα: Βίος Αλ. 687, Κορων., Μπούας 61· **β)** φροντίδα, επιμέλεια: Πένθ. θαν.[2] 604, Σοφιαν., Παιδαγ. 103, Zygomalas, Synopsis 156 Γ 18· **γ)** (θεολ.) η φροντίδα του Θεού για τα εγκόσμια· η θεϊκή νόηση: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 988, Σφρ., Χρον. (Maisano) 134[6], Παλαμήδ., Βοηβ. 94· εκφρ. *άνω/άνωθεν πρόνοια* = Θεία Πρόνοια: *Κατεδουλώσαμεν Ινδούς και βασιλέας τούτων* (παραλ. 1 στ.) *ηττήσαμεν, της άνωθεν προνοίας συμμαχούσης* Βίος Αλ. 5473· *Δίχως την άνω πρόνοιαν, δεν έρχονται τσ' ανθρώπους*| *τόσα μεγάλα πράγματα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1327]. **2)** Έκταση γης που απέφερε ανάλογο εισόδημα και η οποία παραχωρούνταν συν. σε στρατιωτικούς ως ανταμοιβή για τις υπηρεσίες τους· τιμάριο, φέουδο (για το πράγμα βλ. Δραγ., Αθ. 26, 1914, 31, Ahrweiler, Byz. et Mer 213, Kahane, DOP 36, 1982, 137): *εκείνοι οπού είχαν τες προνοίες, όπερ τους επρονοιάσαν,*| *διά να βασταίνουν άρματα, τον τόπον να φυλάττουν* Χρον. Μορ. Η 1973· *Πολλά τον ευεργέτησεν ο δούκας ο αφέντης*| *τον Φράγκον οπού έκαμε το πράγμα όπου*

ακούεις· | ευεργεσίες του έδωσεν, κράτημα και προνοίες Χρον. Τόκκων 935· (προκ. για εκκλησιαστικές *πρόνοιες*): *ουδέν ηθέλησεν* (ενν. *ο πρίγκιπας*) *ποσώς τίποτε γαρ να επάρει | από τα δίκαια των προνοίων ολών των εκκλησίων* Χρον. Μορ. Η 2651.

προνοιάζω, Χρον. Μορ. Η 1964, 1973, 2020, 2076, 2955, 7795, Χρον. Μορ. Ρ 1964, 1973, 2076, 7795.

Από το ουσ. *πρόνοια* και την κατάλ. *-άζω*. Η λ. το 13. αι. (LBG).

α) Απονέμω, χορηγώ *πρόνοια* (βλ. ά. 2): *Τον μισέρ Ότον ντε Ντουρνά επρόνοιασεν ωσαύτως | να έχει τα Καλάβρυτα και φιε δέκα και δύο* Χρον. Μορ. Η 1939· **β)** κατέχω *πρόνοια*, είμαι *προνοιάτορας* (βλ. ά.): *Όρισεν ο μισέρ Τζεφρές ... | όλοι να οικονομηθούν διά να φουσσατέψει, | τους τόπους τούς επρόνοιασαν να τους έχουν κερδίσει* Χρον. Μορ. Ρ 2020 (βλ. όμως και Lex. Chron. Mor., στη λ. Β2)· **γ)** (παθ.) ορίζομαι *προνοιάτορας* (βλ. ά.): *ηφέραν το βιβλίον, όπου ήτο η μερισία | εγγράφως γαρ του καθενός* ... (παραλ. 1 στ.). *Εν τούτω ηυρέθησαν εκεί όπου ήσαν προνοιασμένοι* Χρον. Μορ. Η 1911.

πρόνοιασμα το, Χρον. Μορ. Η 2100, Χρον. Μορ. Ρ 2100, 4573.

Από το *προνοιάζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Δημητράκ.

Παραχώρηση *προνοίας* (βλ. ά. 2): *αν κάμει χρεία προνοιάσματα ή ευεργεσίες να ποιήσεις* Χρον. Μορ. Η 4573.

προνοιάτορας ο, Χρον. Μορ. Η 2001, Χρον. Μορ. Ρ 2001· *προνοιατόρος*, Χρον. Μορ. Η 1999, 2009, 2700, Χρον. Μορ. Ρ 1999, 2009, 2700.

Από το ουσ. *πρόνοια* και την κατάλ. *-άτορας*. Ο τ. από μεταπλ. Η λ. στο Δημητράκ.

Κάτοχος *προνοίας* (βλ. ά.), φεουδάρχης: *οι προνοιατόροι να είναι ομοίως εις πάσαν ανάκραξιν διά φύλαξιν του αφεντός* Δωρ. Μον. XXII.

προνοΐζω. — Βλ. και *προνοώ*.

Από το *προνοώ* αναλογ. με τα ρ. σε *-ίζω*. Μέσ. *προνοΐζομαι* στο Somav. Η λ. στο Βλάχ.

Προβλέπω· προαισθάνομαι: *εις το παρόν τώρα προνοΐζω και αγροικώ εις την καρδίαν μου μίαν αρχήν της αιωνίου ζωής* Χριστ. διδασκ. 244.

προνομαία η.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG).

Προβοσκίδα: *ομοίως δε την βρώσιν και την πόσιν διά της προνομαίας αυτού κυβερνάται* (ενν. *ο ελέφας*) Φυσιολ. (Sbord.) 159[2] κριτ. υπ.

προνομευτής ο.

Το μτγν. ουσ. *προνομευτής*· βλ. και LBG.

Αυτός που διαπράττει λεηλασία (σε καιρό πολέμου): *θέλει γεννήσει* (ενν. *η προφήτισσα*) *παιδί αρσενικόν και το όνομά του θέλει καλέσει σκυλευτήν και προνο-*

μευτήν Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 456[902].

προνομία η.

Το πιθ. αρχ. ουσ. *προνομία* (TLG). Η λ. και σήμ.

Αποκλειστικό δικαίωμα, προνόμιο: *Περί προνομιών του καθενός πατριάρχου* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1281 δ' 1.

προνόμιον το, Χρησμ. (Λάμπρ.) 116, Zygomalas, Synopsis 122 A 10, 148 B 35, 160 Γ 38, Γ 40, 173 E 5, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1281 δ' 2, Λίμπον. 231.

Το μτγν. ουσ. *προνόμιον* (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. *προνόμιο*.

Δικαίωμα που δίδεται σε κάπ. ή κ. κατ' εξαίρεση και αποκλειστικότητα: *πατριάρχευε επ' ευτυχία ..., έχων πάντα τα σα προνόμια, ως και οι προ σου πατριάρχαι είχον* Ιστ. πολιτ. 28[3]· *προνόμια λέγονται τα δίκαια της εκκλησίας οπού έχουν και εις ανθρώπους και εις κτήματα* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1281 δ' 3· *Προτιμώνται ... τα της Κυριακής προνόμια των προνομίων της γενεθλίου του βασιλέως ημέρας* Zygomalas, Synopsis 149 B 40 δις.

προνοτάριος· *προνοτάριος* Διαθ. Νίκωνος 254[107], εσφαλμ. γρ. αντί *πρωτονοτάριος*· διορθώσ. (βλ. και αυτ., κριτ. υπ.). — Βλ. *πρωτονοτάριος*.

προνοώ, Κορων., Μπούας 111, Zygomalas, Synopsis 287 T 12, Βελλερ., Επιστ. 53[5]· β' πρόσ. εν. ενεστ. *π ρ ο ν ο ά ς*, Ιστ. Βλαχ. 2629.

Το αρχ. *προνοέω*. Η λ. και σήμ.

1) Σκέφτομαι, σχεδιάζω κ. εκ των προτέρων: Zygomalas, Synopsis 150 B 44· (προκ. για τη Θεία Πρόνοια): *όλα, Κύριε, προς το συμφέρον κάνεις,| και όλα τα οικονομείς και προνοάς και φθάνεις* Ιστ. Βλαχ. 2596. **2)** (Ενεργ. και μέσ.) φροντίζω, μεριμνώ για κάπ.: Zygomalas, Synopsis 193 E 107, 238 M 68· (παθ. με μέσ. σημασ.): *Αυθέντης ο Μερκούριος ...| πλούτον ουδέν εζήτησεν για ταύτον, ουδέ γέρας,| αλλά διά τους στρατιώτας του μόνον επρονοήθη* Κορων., Μπούας 117· *ωσάν ήφταξεν* (ενν. *ο δουκόπουλος*) *εις την χώραν του, της επρονοήθην* (ενν. *της κοπελοπούλας*) *όσον εδύνετονε και ιάτρευσέν τηνε εις τα χέρια* Μορεζ., Κλίνη 239[r].

πρόντιγκος ο.

Από το ιταλ. *prodigo* (βλ. Assises 35)· πβ και γαλλ. *prodigue* (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ. 271, λ. *πρόντιγγος*).

Αυτός που ξοδεύει και σπαταλά ασυλλόγιστα την περιουσία του, σπάταλος (πβ. Ασσίζ. 283[23]: *άσωτος*): *ο πρόντιγκος, τουτέστιν εκείνος ο άνθρωπος οπού ποντίζει το εδικόν του και τα πράγματά του, πώς ένι δυνατόν να βλεπήσει ετέρου πράγματα;* Ασσίζ. 34[30].

προντούρω.

Από ιταλ. *produrre* - βενετ. *prodúr*. Τ. *προντουρώ* σήμ. στα Κύθηρα (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κασιμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθήρ.). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. 110 (194), 152 (241: *προτούρει*), 269 (373), 275 (379: *εμπροτούρασι*), 289 (407)), 17.

αι. (Συμβόλ. Αρετ. 29, Κρ. συμβόλ. 49, 109) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2], όπου και τ. *προδούρω*).

Παράγω: *ο άνωθεν κυρ Γεωργηλάς πρεφερίρει ... τον άνωθεν κυρ Τζανή εις το μισόν αμπέλι ..., μα αληθινά μετά τούτη τη σύβαση ... και όχι αλλέως, ήγουν απόξυλα, σαν πάρει ο άνωθεν κυρ-Γεωργηλάς το μούστο όλον οπού οφέτος θέλει προντούρει* (έκδ. *προτούρει*) Βαρούχ. (Bakk.-v.Gem.) 144[16].

προξενεύω· *προξενεύγω*.

Από το *προξενώ* κατά το *παντρεύω* (Ανδρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ.)· κατά ΛΚΝ από το ουσ. *πρόξενος* και την κατάλ. *-εύω*. Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ.

Ι. (Ενεργ.) κάνω *προξενιά* (βλ. ά.) σε κάπ., μεσολαβώ για τη σύναψη γάμου ανάμεσα σε έναν άντρα και μια γυναίκα: *Συνήθιν ἐν των κορασώ, Πανάρετε, να κλαίσι,| όντα τσι προξενεύγουσι κι «όχι» ολωνώ να λέσι* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 300.

ΙΙ. (Μέσ.) στέλνω προξενιά, προτείνω γάμο σε κάπ. με τη μεσολάβηση προξενητή: *Στο Χρύσιππο τον πόθον της κρατεί, μα εκείνος πάλι| γροικώ πως προξενεύεται κι αγάπην έχει άλλη* Στάθ. (Martini) Α' 66.

προξενητής ο, Πανώρ.[2] Ε' 12, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 152[16], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 882, Ε' 1291· πληθ. *προξενητάδες*, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 631, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 541, 547, Β' 405, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α' 2152.

Το μτγν. ουσ. *προξενητής* (L-S Suppl.· βλ. και TLG). Ο πληθ. στο Du Cange. Η λ. και σήμ.

1) Αυτός που προκαλεί κ., που γίνεται η αιτία για κ.· πρόξενος, δημιουργός: *ο Ιωάσαφ ... του έγινεν* (ενν. του πατρός του) *προξενητής της πνευματικής αναγεννήσεως* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 143[20]· *χαρά γίνεται εις τον ουρανόν, όταν επιστρέψει αμαρτωλός προς μετάνοιαν, και του προξενητού της επιστροφής δίδεται μισθός και πολλή ανταπόδοσις* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 186[22]. **2)** Άτομο που αναλαμβάνει ή του ανατίθεται η μεσολάβηση για τη σύναψη ενός συνοικεσίου (η σημασ. ήδη τον 4.-6. αι., βλ. L-S, στη λ.· για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 79-80, καθώς και ά. *προξενητικά*): *Κύριε, δείξε θάμασμα εις τους προξενητάδες| οπὄδωσαν του γέροντος την νιαν διά τες ιντράδες* Κακοπ. 111· (συχν. με το ρ. *πέμπω*): *στην κάμερά τοη να βρεθείς, ποιος εκ τους βασιλιάδες| για να τοη πεις είναι καλλιά που τσι προξενητάδες| τοη πέψασι* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 284· *Την Ερωφίλη αφέντης μου θέλοντας να παντρέψει,| προξενητήν άλλο σήμερο δεν ηύρε να τοη πέψει| μόνον εμέ τον άντρα τοη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 436· (μεταφ.): *άντρας ας εί ο Πανάρετος, σαν τονε θες, δικός σου,| κι ας είναι τ' όχι θέλημα, κι όρεξη το στανιό μου,| προξενητής ο πόθος σας, βουηθός το ριζικό μου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 364.

προξενητικά τα.

Ο πληθ. ουδ. του επιθ. *προξενητικός*, που απ. το 4. αι. (L-S Κων/νίδη) και σε σχόλ. (L-S Suppl.). Ο εν. *προξενητικόν* τον 11-12 αι. (TLG) και στο Somav. Η λ. τον 9.-13. αι. (TLG) και σήμ. νομ. (Κριαρ., Λεξ.).

(Νομ.) η αμοιβή του μεσίτη, τα μεσιτικά· η αμοιβή που δίνεται στον προξενητή (πβ. Βασιλικά LIV, 15, 3, Ατταλ., Πόνημα νομικόν 33, 3): *Τα προξενητικά ή ουδόλως ζητούνται, ή πάνυ μετρίως, ήγουν πολύ λίγον ό,τι αν δοθή. Αν δε γένη συμφωνία, κρατεί και ζητείται όσον συνεφωνήθη* Zygomalas, Synopsis 266 Π 45.

προξενήτρια η, Μορεζ., Κλίνη φ. 205r· *προξενήτρα*, Στάθ. (Martini) Α' 49.

Από το ουσ. *προξενητής* και κατάλ. *-τρια*. Ο τ. στο Βλάχ. (*προξενίτρα*) και σήμ. Η λ. σε σχόλ. (TLG), στη Σούδα (αυτ.) και σήμ. (ΛΚΝ, λ. *προξενητής*).

1) Αυτή που προκαλεί, προξενεί κ., δημιουργός, αίτιος: *η ... γυναικεία φύσις ήτονε πολλά καταφρονεμένη, έστοντας και να γένει προξενήτρα της απωλείας του γένους των ανθρώπων* Μορεζ., Κλίνη φ. 205r κριτ. υπ. **2)** Γυναίκα που αναλαμβάνει ή της ανατίθεται η μεσολάβηση για τη σύναψη ενός συνοικεσίου (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 79-80· βλ. και *προξενητής* 2): *Φροσύνη, ...* (παραλ. 2 στ.) *... προξενήτρα εθέλησα κιόλας εσέ να κάμω,| ανένοι κι είναι ορεχτικός* (ενν. *ο Γύπαρης*) *να κάμομε το γάμο* Πανώρ.[2] Ε' 161· *Το δακτυλίδι ωσά στανιό το 'πιασεν η Φροσύνη,| μαντατοφόρος εγνοιανός και προξενήτρα εγίνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 538.

προξενιά η, Πανώρ.[2] Ε' 294, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 639, Β' 82, 173, 187, 257, 292, Γ' 95, 187, 239, 366, Δ' 27, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 236, 691, 705, 721, 894, 1007, 1011, 1065, Δ' 8, 10, 206, 233, 448, Ε' 224, 376, 827, 852, 1255, 1464, κ.α., Στάθ. (Martini) Β' 261· *προξενία*, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 410.

Από το αρχ. ουσ. *προξενία* (Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

1α) Πρόταση γάμου με μεσολάβηση προξενητή, προξενιό, συνοικέσιο: *Είσαι βασίλισσας παιδί και ρήγα θυγατέρα| κι απ' αφεντάδω προξενιές σου φέρνου πάσα μέρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 288· *Τσι προξενιές τω βασιλιώ αρνήθη* (ενν. *η Αρετούσα*) *και τα πλούτη| κι ο κύρης της τσ' οργίστηκε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 731· (με τη γεν. εν. *γάμου* πλεοναστικά): *Ήκραξε* (ενν. *ο ρήγας*) *δυο πρωτόγερους ...* (παραλ. 1 στ.) *και δίδει τως παραγγελιά είντα 'χουσι να κάμου| κι εις είντα μόδο να της πουν* (ενν. *της Αρετούσας*) *την προξενιά του γάμου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 314· **β)** (συνεκδ.) η αποστολή προξενητή/προξενητών για τη διεκπεραίωση συνοικεσίου: *Δυο προξενιές για λόγου τση δυο βασιλιώ μεγάλω| και μπορεμένων ήρθασι* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 251· *εγώ ξεύρω καλά πώς απέ πολλούς τόπους| σε γύρευσαν με προξενιές και με παντοίους τρόπους* Διγ. Ο 1840· (συχν. με το ρ. *πέμπω* πβ. και *προξενητής* 2): *αφέντη μου, ...* (παραλ. 1 στ.) *... το παιδί σου| έχει βουλή καλύτερη παρά την εδική σου,| παίρνοντας τον Πανάρετο, κι όχι απ' αυτούς κιανένα| αποὺ σου 'πέψα προξενιές* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 474· *φαίνεταί μου να είν' καλά για να τηνε παντρέψω,| και θέλω και την προξενιά γλήγορα να την πέψω,| εις ένα ρήγαν φρόνιμον οπού έχει έναν υιόνε* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 214· *και προξενιές δεν έπεψα κι επήγα εγώ απατός μου| και λέγω του: «Γυναίκα μου την Αρετούσα δος μου»* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 213. **2)** (Εδώ μεταφ. και σκωπτ.) μεσολάβηση για (αγοραία) ερωτική συνδιαλλαγή: *να έχετε φρόνεσιν πολλήν, να έχετε μηχανίες| διατί έχουν οι πολιτικές έτοιμες προξενίες| και βάνουσιν τον άνθρωπον απέσω εις τες γωνίες* Σαχλ., Αφήγ. 646.

προξενίζω.

Από τον αόρ. του *προξενώ*. Η λ. πιθ. τον 4. αι. (TLG), σε σχόλ. (αυτ.) και στο Κατσαΐτ., Ιφ. Γ' 556.

Παρέχω, δίνω σε κάπ. κ.: *Ο θάνατός σου σήμερον, θάνατον μου χαρίζει,| κι ομάδι μετά τούτονε, ζωήν μού προξενίζει* (παραλ. 4 στ.). *Θέλω να πέμψω την ψυχήν κι εγώ στον μαύρον Αδην,| σήμερον για να σμίξουσι με την δικήν σου ομάδι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [576].

πρόξενος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 2242, Διγ. Ζ 1061, 2753, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1322.

Το μτγν. επίθ. *πρόξενος* (ως ουσ. ήδη αρχ.). Η λ. και σήμ.

α) Που προκαλεί, που γεννά κ.· υπαίτιος, υπεύθυνος: *ταύτα πάντα* (ενν. *τα σκότους και απωλείας άξια*) *κατήργησα λήρους όντα και μύθους| και πρόξενα υπάρχοντα πυρός του αιωνίου* Διγ. (Trapp) Gr. 777· *τέθνηκεν η ποθεινοτάτη και ερασμιοτάτη μου θυγάτηρ ...· ο δε ταύτης θάνατος εγένετο πρόξενος ημίν πολλών συμφορών* Notizb. 77· **β)** που συντελεί, που βοηθά σε κ.: *Μάιος εβασίλευσεν εις άπαντας τους μήνας* (παραλ. 3 στ.) *έρωτα πνέει καθαρόν, πρόξενον της αγάπης* Διγ. Α 2822· εδώ σε θέση ουσ.: *Της αληθινής ζωής την πρόξενον, της σωτηρίας την αιτίαν, ... την ευλογημένην Μαρία, επικαλούμαι εις βοήθειαν την παρούσης μου πραγματείας* Μορεζ., Κλίνη φ. 1[r].

προξενώ, Σπαν. Α 235, Σπαν. V 143, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 153, Γλυκά, Στ. 462, Καλλίμ. 2149, Ασσίζ. 399[4], Ιερακοσ. 510[14-15], Διγ. (Trapp) Gr. 242, Βίος Αλ. 4101, Σαχλ., Αφήγ. 605, Ερωτοπ. 38, Χρον. Τόκκων 1531, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 162, Μαχ. 378[9], Σφρ., Χρον. (Maisano) 128[19], Θησ. (Foll.) I 84, Θησ. Γ' [71[2]], Βουστρ. (Κεχ.) 32[17], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 812, Δευτ. Παρουσ. 45, Βεντράμ., Γυν. 38, Κακοπ. 115, Αιτωλ., Βοηβ. 59, Ιστ. πατρ. 146[7], Κυπρ. ερωτ. 152[5], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 216, Κανον. Διατ. Α 454, Β 9, Ιστ. Βλαχ. 1236, 2131, Κύριλλ. Κων/π. 374, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 446, Πτωχολ. Α 184, Νομοκριτ. 72, Πτωχολ. Β 245, κ.α.· γ' εν. ενεστ. *προξενάει*, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 26[63], 162[4]· αόρ. *επροεξένεσα*, Διγ. Ζ 780.

Το αρχ. *προξενώ*. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1)** (Με θετική ή αρνητ. σημασ.) γίνομαι η αιτία να συμβεί κ.· προκαλώ, επιφέρω: Χρον. Μορ. Η 8682, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 394, Κανον. διατ. Α 595. **2α)** Φροντίζω να έχει κάπ. κ.· παρέχω, εξασφαλίζω: Κομν., Διδασκ. Δ 178, Βίος Αλ. 1821· **β)** (μεταφ.) δίνω· παραδίδω: *Και εσύ αντις εκείνα όλα τα καλά, οπού έπαθες, αυτή ήτον η ανταμοιβή σου, να με προξενήσεις εις τον θάνατον;* Διγ. Ανδρ. 331[22]· *εκατήργησα τα παραμύθια των Σαρακηνών, τα οποία προξενούσι τον άνθρωπον εις την αιώνιον κόλασιν* Διγ. Ανδρ. 337[14]. **3α)** Συνιστώ, συστήνω κάπ. (για μια εργασία): Προδρ. (Eideneier) IV 607· **β)** (μεταφ.) παρουσιάζω σε κάπ. κ. ως καλό, υποδεικνύω, συνιστώ: *Ω χριστιανοί ...| και πασαένας ν' ακλουθά τον κόσμον δεν τυχαίνει,| διότι, σαν έναι 'πίβουλος και ψεύτης και κομπώνει,| 'τι τα κακά μάς προξενά και τα καλά μάς χώνει* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 314· *Τώρα σημάδια βλέπομεν, τό ουκ είδαμεν εις άλλην,| και προξενούν μας την οδόν, πώς να στραφούμεν πάλιν* Δευτ. Παρουσ. 30. **4)** Προξενεύω (βλ. ά.): *πρέπει να προξενούμεν των παιδίων μας γυναίκας, οπού να*

μηδέν είναι πολλά ευγενικότεραι και πλουσιότεραι, διότι φρόνιμον και καλόν ένι να υπανδρευθεί καθείς κατά την τάξιν του Σοφιαν., Παιδαγ. 122· *προξενούν τον βασιλέα | μ' ένα όμορφο κοράσι* Πτωχολ. Β 236· (εδώ μεταφ.· πβ. ά. *προμνηστεύομαι* 1): *γράφομεν και τώρα πάλιν της αγάπης σου και της προξενούμεν διά των γραμμάτων μας τούτων σωτηρίους υποθέσεις* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 85[16]. **Β'** (Αμτβ.) είμαι ευνοϊκός (βλ. και van Gemert [Ιστ.[2] σ. 157]): *Δόξα σοι ο Θιός σκαί ο καιρός και ο τόπος προξενούσι* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 413.

II. Μέσ. **Α'** (Μτβ.) παρέχω, εξασφαλίζω: *ήθος ομού δε ταπεινόν και μετριοφροσύνη | αυτά εισί πλούτος αληθής, δόξα μη πληρουμένη· | αυτά τον έχοντα ποιεί επαινετόν εν κόσμω, | και ζων και μετά θάνατον χάριτας προξενείται* Σπαν. Ρ 78. **Β'** (Αμτβ.) προκύπτω, δημιουργούμαι: *Ο ρήγας γράφει παρευτύς εις όλα τα ρηγάτα* (παραλ. 3 στ.) *εις τον ερχόμενον καιρόν οι πάντες να κινήσουν. | Εις τούτο επροξενέθηκεν έμποδος εις τους Φράγκους | κι όλοι ουδέν ορμήσασιν να παν στην Βενετίαν* Χρον. Μορ. Ρ 395· *Έμαθε* (ενν. *ο Ζευς*) *την υπόθεσην, το πώς επροξενήθη* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 2[45].

προοδεύω· προδεύγω.

Το μτγν. *προοδεύω*. Η λ. και σήμ.

(Εδώ με αρνητ. σημασ.) εξελίσσομαι προς το χειρότερο: *η κακία δεν ηρεμεί, δεν ησυχάζει, αμή κινάται και προδεύγει εις το κακόν, αν δεν την κόψεις εσύ με το δρέπανον του φόβου του Θεού* Πηγά, Χρυσοπ. 305 (2).

προοδηγώ· προδηώ.

Από την πρόθ. *προ* και το *οδηγώ*. Ο τ. από το *'δηγώ* (βλ. *οδηγώ*) και έκπτωση του -γ- (βλ. και Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 187, 336). Η λ τον 5. αι. (TLG), στον Ησύχ.(L-S Suppl.) και στο Steph., Θησ.· βλ. και LBG.

Προπορεύομαι και δείχνω το δρόμο σε κάπ.· κατευθύνω· (εδώ σε προσωποπ.): *Αμμέ τα άσπρα, χριστιανοί, κακά που πολομούσιν, | τον άνθρωπον εις το κακόν πάντα τον προδηούσιν* Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 532.

προοδοποιός ο.

Από το *προοδοποιέω* που απ. στον Αριστοτέλη και την κατάλ. *-ος*. Η λ. τον 9 αι. (TLG, LBG), στο Steph., Θησ. και σε σχόλ.

α) Αυτός που μπαίνει μπροστά και ανοίγει το δρόμο· ο οδηγός: *υπετάγη υποσχεθείς* (ενν. *ο Δραγούλιος*), *οπόταν δέη περάσαι ο Μουράτ εν τη Ουγγρία ... αυτός γενήσεται προοδοποιός άχρις ορίων Αλαμανίας τε και Ρωσίας* Δούκ. 255[25]· **β)** πρωτοστάτης, επικεφαλής: *πολλούς των Τούρκων φονεύσαντες* (ενν. *οι Ούγγροι*), *οπισθώρμησαν έχοντες αεί τον Δραγούλιον προοδοποιόν* αυτ. 259[15].

πρόοδος ο.

Το αρχ. ουσ. *πρόοδος* ο.

α) (Στον πληθ.) η εμπροσθοφυλακή (πβ. και *πρόμαχος* β): Καλλίμ. 867· **β)** αυτός που προηγείται και δείχνει το δρόμο σε κάπ., οδηγός (πβ. και ά. *πρόβοδος*): *Αμβλυώ-*

πησεν εκείνος (ενν. ο Όμηρος)| από το πολύν το γήρας·| κυνικώς ακτημονείτο| και προόδω ουκ εχράτο Ερμον. Α 107.

προοικοδομώ.

Το μτγν. *προοικοδομέω*.

(Μεταφ.) φτιάχνω, δημιουργώ νωρίτερα· προετοιμάζω: *Και γαρ εβούλοντο τα της έω προοικοδομήσαι και ασφαλίσαι, ως χρη, διά συνθηκών και όρκων μετά του Καραμάν και τότε τα της Θράκης σκέψασθαι* Δούκ. 171[32].

προοικονομώ.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

(Μέσ.) τακτοποιώ, προμηθεύομαι εκ των προτέρων αυτά που θα χρειαστώ: *όσοι έχουν να κριθώσιν ενώπιον βασιλέως ... είναι πάσα ανάγκη να είναι προοικονομημένοι και ετοιμασμένοι εις όλα* Zygomolas, Synopsis 149 B 39.

Το έναρθρ. απαρέμφ. ενεστ. ως ουσ. = προπαρασκευή, προετοιμασία: *Μνηστεία είναι η των μελλόντων γάμων υπόσχεσις (το γαρ προοικονομείν, μνηστεύεσθαι λέγουσιν)* Zygomalas, Synopsis 231 M 24.

Η μτχ. παθητ. αορ. ως επίθ. = που τον προετοίμασε, που τον προμηθεύτηκε κάπ. νωρίτερα: *και ύπτιον γαρ καρφώνουν (ενν. αι γυναίκες)| τον τε δύστυχον εκείνον (ενν. τον Πολυμήστωρ) μετά πάλους γαρ ξυλίνους| των προοικονομηθέντων| εν ποσί γαρ και σπονδύλω* Ερμον. Ω 228.

προοιμεύω· *εμπροοιμεύγω*.

Από το ουσ. *προοίμιον* και την κατάλ. *-εύω*. Ο τ. πιθ. από την ανάπτυξη ενός προθετ. προσφύματος ή την επίρρ. του επιρρ. *εμπρός*.

Προϋπαντώ, υποδέχομαι: *να μην έρτει Αμμονι και Μοαβί εις τη συναγωγή του Κυρίου ... εις τον αιώνα ιπί υπόθεση ός δεν εμπροοιμεψαν εσάς με το ψωμί και με το νερό εις τη στράτα όνταν εβγήκετε από την Αίγυφτο* Πεντ. Δευτ. XXIII 5.

προοιμιακός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *προοιμιακός*. Η λ. και σήμ.

Εισαγωγικός: *Λόγος προοιμιακός της παρούσης βίβλου προς πάντας τους αρχιερείς πασών των πόλεων* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1[2].

προοίμιον το, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 204ᵛ, 301ᵛ.

Το αρχ. ουσ. *προοίμιον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *προοίμιο*.

1) Πρόλογος, εισαγωγή: Καλλίμ. 1, 844· (στον πληθ.): Σοφιαν., Γραμμ. 86. **2α)** (Ρητορικό) επιχείρημα: *Κι ήρχισε να δημηγορεί (ενν. ο αμπασαδόρος) κι εις αυτούς ν'αναφέρνει| προοίμια άξια, συνετά, κι εις οίκτον να τους 'γέρνει* Κορων., Μπούας 24· **β)** παραβολή: *έστειλεν (ενν. ο Θεός) τον Νάθαν τον προφήτην εις τον Δαυίδ λέγοντας ένα προοίμιον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 197ʳ. **3α)** Προεικόνιση, προαναγγελία: *την ώραν και την στιγμήν πότε ανέστη (ενν. ο Χριστός) τινάς δεν την οίδεν άνθρωπος, μόνον αυτός ο Θεός οπού την ηξεύρει. Και τούτο προοίμιον της Δευτέρας*

αυτού Παρουσίας Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 301ᵛ· **β)** προειδοποιητικό σημάδι: *Ο Θεός δεν βιάζει τινάν να κάμει κακά ή καλά, διότι έδωσέ του γνώσιν ... και την αυτεξουσιότητα ... Και με όλα τούτα, δίδει του και προοίμια τινά και ενθυμά του* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 382ᵛ. **4)** Αρχή· θεμελιώδης κανόνας: *εντέχεται ότι εκ πίστεως και εκ της κρίσεως να έχομεν προοίμιον όλο πρωτύτερα, διότι εκ πίστεως και κρίσεως εντέχεται να στρέψομεν του καθενού ανθρώπου και της καθημιάς γυναικός το δίκαιόν τους* Ασσίζ. 273[10]. **5)** (Στον πληθ.) τα ανώτερα αξιώματα σε μια ιεραρχία: *αρχιδιακονάτον ή έτερον αξίωμα εκ των προοιμίων έχον ισασμόν ακροάσεως κρισιμάτων, ... ο ... Γραίκος αρχιερεύς και εξ αυτών κατά τους βαθμούς οι υποτακτίται αυτού εγκλητεύσωσιν* Διάτ. Κυπρ. 509[5].

προορατικός, επίθ., Hist. imp. (Rochow) 195[39], Καναν. (Pinto) 215, 223, Χρησμ. (Brokkaar) Ν 28· *προρατικός*.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Που έχει την ικανότητα να προβλέπει το μέλλον· μαντικός, προφητικός: *με πολύν κόπον εύρεν* (ενν. *ο διάκων*) *εκείνον απού εγύρευγεν, τον μακάριον Ιωαννίκιον απού εσκήτευεν εις το όρος του Ολύμπου, ο οποίος ... με το προορατικόν χάρισμα απού είχεν, εκάτεχε είντα γυρεύγει* Μορεζ., Κλίνη φ. 357ᵛ.

Το αρσ. ως ουσ. = αυτός που έχει την ικανότητα να προβλέπει το μέλλον, μάντης: *Εγώ μεν απεστάλην παρά του μεγάλου προφήτου Ρασούλ Μαχουμέτη, ίνα υμίν είπω του πολέμου την ώραν, ως προορατικός και προφήτης, όπως δουλώσωμεν τους Ρωμαίους* Καναν. (Pinto) 244.

Το ουδ. ως ουσ. (με παράλ. του ουσ. *χάρισμα*) = η προφητική ικανότητα, το προφητικό χάρισμα: *Την θείαν δόξαν κάτινες και παντοκρατορίαν| Τριάδος εκατέλαβον, καν σκοτεινόν το ίχνος* (παραλ. 15 στ.) *και άλλα πλείστα θαύματα προρατικόν εχόντες* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 288.

προορίζω· *πορίζω*.

Το μτγν. *προορίζω*. Η λ. και σήμ.

α) Προκαθορίζω, προαποφασίζω· (ως τριτοπρόσ.): *Και ην ιδείν ..., άνδρας, γυναίκας, ... τύπτουσαι τα στήθη εδέοντο τους εν ταις ναοΐς του αντιλαβέσθαι αυτών. Αλλ' ουκ ην δυνατόν, άπαξ επροορίσθη του πιείν το ποτήριον το πλήρες της οργής Κυρίου. Ει γαρ και αι νήαι εβούλοντο, αλλ' ουκ ηδύναντο* Δούκ. 373[2]· **β)** (σε ιδιάζ. χρ., με αντικ. τη λ. *ψώμα*) προαποφασίζω να πω ψέματα (πβ. Guarini 45: *e se la voce lor non è bugiarda*): *Κι αν κείνο, που μας είχες προφητεύσεις* (ενν. *συ, Λόγε*)| *'κ το στόμα των περίφημων ειδώλων,| για δύο, γαμπρό και νύμφην, αληθεύσεις,* (παραλ. 3 στ.) *κι αν η λαλιά τους ψώμα δεν προρίζει,| ώχου και ποιος το έργον τούτο τ' άγιο| ενάντια της βουλής σου τ' αμποδίζει;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. α' [58].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **α)** Που έχει επιλεγεί εκ των προτέρων, εκλεκτός· (προκ. για την Παρθένο Μαρία, βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 1cii): *Ο Κύριος πάντως μετά σου, χαίρε, χαριτωμένη,| πριν των αιώνων του Χριστού μήτηρ προορισμένη* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[2]· **β)** που η μελλοντική πορεία του έχει προκαθοριστεί, προαποφασιστεί: *άλλους γιατρεύεις ψυχικά, κι άλλους μ' ελεημοσύνην,| κι άλλους με γλυκομίλητα*

λόγια και πραοσύνην.| Για ταύτως εις τους ουρανούς ευρίσκεσαι γραμμένος| εις το βιβλίον της ζωής, κι είσαι προορισμένος Τζάνε Εμμ., Αφ. 142².

προόρισμα το.

Από τον αόρ. του *προορίζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στον Ησύχ. (λ. *ούρους*) με διαφορ. σημασ.· βλ. και LBG.

Πεπρωμένο: *ώχου προόρισμα των δόλιων ανθρώπων!* Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. δ' [73].

προορισμός ο.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

(Θεολ.) το θεϊκό σχέδιο για τον άνθρωπο και τον κόσμο (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2): *Η του Θεού βουλή εκ δύο αιτιών, ή εκ προορισμού (πάντα τα καλά), ή εκ παραχωρήσεως (και τα κακά). Εκ του πρώτου η πλάσις του ανθρώπου, εκ του δευτέρου η πτώσις* Lucar, Sermons 101· *Πέτρος, απόστολος του Ιησού Χριστού, εις τους διαλεμένους τους ξένους της ... Ασίας και Βιθυνίας, κατά πρόγνωσιν, ήγουν προορισμόν, Θεού Πατρός, εν αγιασμώ Πνεύματος, εις υπακοήν και ραντισμόν του αίματος Ιησού Χριστού* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πέτρ. Α' α' 2 σημ.

προούν, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *προ* και του επίρρ. *ουν* (Χατζ., Λεξ., λ. *προού* και *μπροού*, Γιαγκουλλής, Ασσίζες, στη λ., Κυπρ. διαλ., λ. *προούν-μπροού*). Τ. *προού* σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, LBG, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.² 318· κατ' αυτούς από την πρόθ. *προ* και τη γεν. της αναφορ. αντων. *ου*) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., ό.π., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.), όπου και τ. *μπροού* (Σακ., Κυπρ. Β' 670, Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., ό.π., Χατζ., ό.π., κ.α.).

Πριν, πρωτύτερα: *εάν εκείνος* (ενν. *οπού ευρέθην το πράγμαν επάνω του*) *ημπορεί να δείξει με β' μαρτυρίες ότι είχεν το έναν μήναν προούν παρά τον καιρόν οπού είπεν εκείνος* (ενν. *οπού εχάσεν το πράγμαν*) *ότι έχασέν το, ουδέν έχει απεκεί κανέναν δίκαιον να το αναλάβει* Ασσίζ. 175².

προπαίδεια η.

Από το αρχ. ουσ. *προπαιδεία* με αναβιβ. του τόνου. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ. με διαφορ. σημασ.· βλ. και LBG.

Προπαρασκευαστική εκπαίδευση, η βασική παιδεία (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α'' 227, Lemerle, Premier human. 42, 123)· (εδώ) ποιητικό προγύμνασμα: *έγραψε* (ενν. *ο Όμηρος*) ... (παραλ. 12 στ.) *και την Βατραχομαχίαν,| την προπαίδειαν της βίβλου,| την της Ιλιάδος μάχην* Ερμον. Α 93.

προπαίρνω, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. κ' 31, Παύλ. Κορ. Α' ια' 21· αόρ. π ρ ο α π ή ρ ε ν, Σφρ., Χρον. (Maisano) 60¹⁴ κριτ. υπ.

Από την πρόθ. *προ* και το *παίρνω* (Ανδρ., Λεξ.· βλ. όμως και Κοραή, Άτ. Δ' 461, λ. *προπέρνω*). Η λ. στο Somav. (*προπέρνω*) και σήμ. πολλ. ιδιωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., Πασπ., Γλωσσ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., κ.ά.).

1) Παίρνω από πριν, νωρίτερα: *πασαένας προπαίρνει το εδικόν του δείπνον και το τρώγει και κάποιος πεινά και κάποιος είναι χορτάτος* Χριστ. διδασκ. 131· φρ. *προ(ε)παίρνω εις νόμιμον γυναίκα* = παντρεύομαι πρωτύτερα (βλ. και ά. επαίρνω 2ε φρ.): *ο του πριγκίπου υιός προεπήρεν εις νόμιμον γυναίκα την αδελφήν της βασιλίσσης κυράς Θεοδώρας* Σφρ., Χρον. (Maisano) 60[14]. **2)** Συναγωνίζομαι κάπ.: *Να αγαπάτε από καρδίας ένας τον άλλον, ωσάν αδελφοί. Εις την τιμήν να προπαίρνετε ένας τον άλλον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Ρωμ. ιβ' 10. **3)** Νικώ· κυριεύω: *Τι σε κρατούν οι λογισμοί και ο φόβος σε προπαίρνει;* Λίβ. Va 760. **4α)** Αποπαίρνω, επιπλήττω, μαλώνω κάπ.: *Ένα παιδί που σπούδαζεν έκλεψε πινακίδα* (παραλ. 1 στ.). *Την μάννα του την έδειξε και κείνη το εχάρη,| ουδέ το καταρίστηκεν, ουδ' είχε το προπάρει* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 47[4]· *Τότε τον έφεραν* (ενν. τον Ιησού) *μικρά παιδία να βάλει τα χέρια του απάνου και να ευχηθεί· και οι μαθηταί του τους επροπήραν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιθ' 13· **β)** προσβάλλω κάπ.: *μην με προπάρεις αύριον, ότι μετά κλεψίας| επήρα σε και έφυγον από της σης πατρίδος* Διγ. Α 2057.

πρόπαλαι, επίρρ.· *πρόπαλαι.*

Το αρχ. επίρρ. *πρόπαλαι.*

Πολύ καιρό πριν, από πολύ παλιά: Δούκ. 363[11], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 104.

Έναρθρ. ως επίθ. = πολύ παλιός: *εστέψαν τον ρήγα των Ιεροσολύμων, κατά την προπάλαι συνήθειαν* Μαχ. 308[28].

προπάλαιος, επίθ., Πεντ. Λευιτ. XXVI 10.

Από την πρόθ. *προ* και το επίθ. *παλαιός*. Διάφ. τ. σήμ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Andr., Lex. στη λ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *προπαλαίο*). Η λ. τον 4. αι., στο Πορφυρογ., Προς Ρωμαν. 50[74] και σήμ. ιδιωμ. (Τσουκνίδας, ΝεοελΛ. Αρχ. 3, 1988, 105).

Πολύ παλιός, παμπάλαιος· (εδώ) που πηγαίνει πολύ πίσω στο χρόνο, που κρατάει πολλά χρόνια: *ευλαβηθήκαμεν να μην σκανδαλίσομεν την καλήν της προς ημάς διάθεσιν και την προπάλαιόν της αγάπην* (ενν. της τιμιότητός σου) Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 201[11].

προπαντός, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της αρχ. έκφρ. *προ παντός*. Η λ. και σήμ.

Πριν από κάθε άλλο, πάνω από όλα, κυρίως: Λίβ. Va 847.

προπαντώ, βλ. *προϋπαντώ.*

προπάντων, επίρρ., Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2519, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 353, 512. — Βλ. και *προπαντός.*

Από τον πληθ. της αρχ. έκφρ. *προ παντός*. Η λ. και σήμ.

Περισσότερο από καθετί άλλο, ιδιαιτέρως, κυρίως: *Προπάντων έχε του Θεού τον φόβον εις τον νουν σου| και πρόσεχ', ότι τα κρυπτά γινώσκει των ανθρώπων* Σπαν. Α 55· *ω αδελφέ μου, φύγωμε την πορνείαν και την μοιχείαν και προπάντων την ασέβειαν, ίνα μη ... κληρονομήσωμε την αιώνιον κόλασιν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 27[r].

πρόπαππος ο, Σπαν. Α 113, Σπαν. Β 108, Διγ. Ζ 4163, Δούκ. 199[15]· *πρόπαππος* – *προπάππος*, Παράφρ. Μανασσ. 306, Θησ. Ζ [145[5]]· *προπάππος*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4553, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. ΙΙΙ 13.

Το αρχ. ουσ. *πρόπαππος*. Ο τ. *προπάππος* και σήμ.

Ο πατέρας του παππού ή της γιαγιάς κάπ.: Ψευδο-Σφρ. 184[12].

προπάππους ο, Χρον. Τόκκων 3417, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 33[3], 203[3], Διήγ. Αλ. F (Lolos) 198[17], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 32[4, 14, 20], 48[2], 70[14]· *πρόπαππους*, Διγ. Ανδρ. 405[2-3]· αιτιατ. πληθ. *προπάππους*.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *παππούς* με αναβιβ. τόνου. Η λ. τον 9ο αι. (TLG· βλ. όμως και LBG), στο Βλάχ. και σήμ. (ΛΚΝ).

α) Ο πατέρας του παππού ή της γιαγιάς κάπ.: *ανιόντες λέγονται ο πατήρ μου, ο πάππους μου, ο προπάππους μου* Μαλαξός, Νομοκ. 292· **β)** ο πρώτος ενός γένους, προπάτορας· (συχνότ. προκ. για τον Αδάμ): *Και ως τον παράδεισον ήλθαμεν, οπού είχεν ζήσειν ο προπάππους μας Αδάμ* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 202[3]· (εδώ στον πληθ. προκ. για τους πρωτόπλαστους): *ο Θεός των θεών ... ένα άνθρωπον έπλασε και τον κόσμον όλον εγιόμισεν, από Αδάμ και Εύας, τους προπάππους μας* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 12[8].

προπαρασκευαστικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *προπαρασκευαστικός*. Η λ. και σήμ.

Που αποσκοπεί στην προετοιμασία για κ.: *προπαρασκευαστικόν του Προδρόμου (ενν. το βάπτισμα), εξουσιαστικόν του Χριστού, διακονικόν των ιερέων* Lucar, Sermons 106.

προπαρέρχομαι.

Το μτγν. *προπαρέρχομαι*. Η λ. σε κείμ. των 7. και 10. αι. (LBG). Η μτχ. *προπαρελθών* σε έγγρ. του 12. αι. (TLG *προπαρελθούσαν*, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 318 στη λ.) και στο ΑΛΝΕ.

Περνώ προηγουμένως· η μτχ. *προπαρελθών* ως επίθ. = περασμένος: *Προπαρελθόντων ουν αυτοί κόπων επιμνησθέντες* Βίος Αλ. 5961.

προπάσσω.

Από την πρόθ. *προ* και το αρχ. *πάσσω*.

Πασπαλίζω από πριν: *Εάν υπό γεράνου πληγεί* (ενν. *ο ιέραξ*), *και μάλιστα περί το στήθος ή τα σαρκώδη του σώματος, ούτως θεραπεύσεις: Σύμφυτον πρώτον προπάσας εις τον τόπον ράπτε αυτόν* ... Ιερακοσ. 483[25].

προπατηχτός, επίθ., Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 158[11].

Από τον αόρ. του *προπατώ* (βλ. *περιπατώ*). Το *–χτός* από *–κτός* (με ανομ. κτ > χτ) αναλογ. με τ. όπως *πηδηχτός* (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. *περπατητός*), *στραγγιχτός* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 584, στη λ.). Τ. *προπατηκτός* στο Βλάχ. (γρ. *προπατικτός*). Τ. *πορπατηχτός* σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., όπου και τ. *πορπατηξιός*, Μάνεσης, ό.π, όπου και τ. *περπατηχτός*, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, κ.α.). Τ. *περπατητός* στο Βλαστού, Συνών.[2] (λ.

περπατιστός), καθώς και στο ΑΛΝΕ. Η λ. και σημ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., ό.π., κ.α.).

Πεζός, με τα πόδια: *προς τα μέρη τω Χανιώ προπατηχτοί εμπήκα· | κι οπίσω να των ακλουθά όλ' η καβαλαρία* αυτ. 151[16].

προπάτορας ο, βλ. *προπάτωρ*.

προπατορικός, επίθ., Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 60.

Από το ουσ. *προπάτωρ* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. του 4.-5. αι. (TLG), στο Somav. και σήμ.

Προγονικός: *μήτε άλλο έτερον άφησαν αυτόν* (ενν. *τον Φιλάρετον*), *ειμή τον προπατορικόν του οίκον* Βίος Φιλαρ. 239.

Έκφρ. (θεολ.) *προπατορική αμαρτία* = το αμάρτημα της παρακοής των πρωτοπλάστων: *τα μικρά παιδία, οπού βαπτίζονται, θέλει ειπεί τινάς, ότι αμαρτία δεν έχουν και αυτά έχουν την προπατορικήν, ήτοι την παράβασιν του Αδάμ* Μαλαξός, Νομοκ. 254.

προπατώ, βλ. *περιπατώ*.

προπάτωρ ο, Νεόφ. Έγκλ. (Σωτ.) Α' 285[25], 286[26], Περί ξεν. (Μαυρομ.) 477, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 119, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 390[r], Αρσ., Κόπ. διατρ. [1111], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 139[26], Συμμ., Ρεμπελ. 184, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 141[r], Εις Θεοτ. 7· *προπάτορας*, Ασσίζ. 364[2], Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 33[19-20], 49[2], 71[15]· γεν. εν. *προπάτωρ*, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 476· πληθ. *προπάτοροι*, Στάθ. (Martini) Α' 252· γεν. πληθ. *προπατόρων*.

Το αρχ. ουσ. *προπάτωρ*. Πληθ. *προπατοροί* σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. και σήμ.

1α) Ο παλαιότερος πρόγονος ενός γένους, γενάρχης: Ψευδο-Σφρ. 484[28]· **β)** (στον πληθ.) πρόγονοι: Βίος Αλ. 2286. **2)** (Θεολ.) **α)** (προκ. για τους πρωτόπλαστους Αδάμ και Εύα): *Και αυτού* (ενν. *στον παράδεισο*) *τον προπάτορά μας εποίησε* (ενν. *ο Θεός*) *οικεία χειρί και έβαλέ τον απέσω* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 49[2]· *όλα τα κακά άρχισαν από την αμαρτίαν του προπάτορος ημών Αδάμ* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 25[v]· *εστάθην καταπάνω ο αδελφός τον αδελφόν, και εσκότωσεν ο Κάις τον Αβελ. Εκεί εστάθησαν οι προπάτορές μας, ο Αδάμ και η Εύα, εθρήνησαν και έκλαυσαν πολλά* Διήγ. Αλ. Ε (Konst) 33[14]· **β)** (προκ. για τους πατριάρχες της Π.Δ.): *Ω Ιακώβ, προπάτορ μου, ...* Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 129· *Στου Αβραάμ και Ισαάκ εκεί να 'ναι η ψυχή του* (ενν. *του κυρ Ιωάννου του Γλυκού*)| *στους κόλπους των προπατόρων με την ανάπαψή του* Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.[2] 10. **3)** (Προκ. για πόλη) ιδρυτής, θεμελιωτής: *Αμή, ιδέ και σκόπησε και βάλε εις τον νουν σου | τους βασιλείς τους θαυμαστούς, τους φοβερούς ρηγάδες | της Ρώμης, τους προπάτορες της Κωνσταντίνου πόλης, | τους κτήτορες οπού έκτισαν τα κάστρη τά κρατούμεν* Χρον. Τόκκων 3415.

προπεμπτής ο.

Από το *προπέμπω* και την κατάλ. *-τής*.

Προπομπός: *Τίτος, ... ένας άξιος προπεμπτής του Κυρίου εις όπου είχεν να πάει ο Κύριος, να προπορεύεται να ορδινιάζει πάσαν πόλιν και χώραν εις την εκδοχήν του Κυρίου* Μορεζίν., Λόγ. 467.

προπέμπω, Γλυκά, Αναγ. 73, Διγ. (Trapp) Gr 512, 628, Διγ. Ζ 2821, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 363, Βίος Αλ. 5388, Σφρ., Χρον. (Maisano) 26[15], Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 146[32], Διγ. Ο 1159, 1163.

Το αρχ. *προπέμπω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Στέλνω από πριν: Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 146[37]. **2α)** Ξεπροβοδίζω, κατευοδώνω: Βίος Αλ. 1528· **β)** (προκ. για νεκρό) οδηγώ, συνοδεύω στον τάφο/στον Άδη: Ερμον. Υ 362. **3)** Εκτοξεύω: *και οι υπεναντίοι προσώρμησαν επισείοντες τα δόρατα και τοξοβολισμούς οι τοξόται προέπεμπον* Δούκ. 191[28].

Φρ. *προπέμπομαι λόγον*, βλ. *λόγος* (Ι) Φρ. 24.

προπεριπατώ.

Το μτγν. *προπεριπατέω*.

Περπατώ (κάπου) πριν από κάπ. άλλον· (εδώ σε μεταφ.): *η στράτα οπού υπάγει εις την αρετήν είναι δύσκολη ... Διά τούτο έχομεν χρεία πολλούς οπού να μας ... οδηγήσουσι και να μας προσκαλέσουσιν εις αυτήν, με βίους και ιστορίας εκεινών οπού επροπεριπατήσασι* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 30[3-4].

προπερνώ· μτχ. παρκ. *προαπερασμένος· προπερασμένος*, Θησ. Α' [30[4]], Γ' [69[1]].

Από την πρόθ. *πρό* και το *περνώ*. Πβ. μτχ. *προπερασάντων* ήδη μτγν. (TLG) και *προπεράω -ώ* (9-10. αι., LBG, Κουμάν., Συναγ. ν. λέξ.). Η μτχ. παρκ. *προπερασμένος* και σήμ.

Αντιπαρέρχομαι, αδιαφορώ για κ.: *Τότες ο Αίσωπος, όταν ήλθεν ο Ξάνθος εις το σπίτιν, έπεσεν εις τα ποδάρια του λέγοντας ... Και ο Ξάνθος αποκρίθην προπερνώντας τον* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 78[9].

Ο πληθ. αρσ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = οι άνθρωποι που έζησαν στο παρελθόν, οι προγενέστεροι: *Ιδές τι εκατέστησαν οι προαπερασμένοι* (έκδ. *προϋπερασμένοι·* διόρθ. Κακουλίδη),| *και πώς εκτίσαν εκκλησιές και είν' μνημονεμένοι* Αλφ. (Μπουμπ.) ΙΙ 13·

Ο πληθ. ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = τα συμβάντα του παρελθόντος: *οι θεοί ... εμάς θέλουνε βοηθείν, αν είναι δικαιοκρίτες| κι ουδέν μας θέλουν 'ξεριστεί εις τα προπερασμένα* Θησ. (Foll.) Ι 35.

προπέρυσι, επίρρ.· *πρόπερσι*, Γλυκά, Στ. 263, Προδρ. (Eideneier) IV 248-4 χφφ PK κριτ. υπ.

Το αρχ. επίρρ. *προπέρυσι*. Ο τ. στο Du Cange και σήμ. Η λ. και σήμ.

Πριν από δύο χρόνια: Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 26[5].

προπέτεια η, Zygomalas, Synopsis 169 Δ 39.

Το αρχ. ουσ. *προπέτεια*. Η λ. και σήμ.

1) Αναίδεια, αυθάδεια: Zygomalas, Synopsis 284 Σ 35. **2)** Μεροληψία, προκατάληψη: *Ορκίζω σε ομπροστά εις τον Θεόν και τον Κύριον Ιησούν Χριστόν και των εκλεκτών αγγέλων να τα φυλάξεις ετούτα χωρίς ... προπέτειαν, να μην κάμεις κανένα πράγμα γέρνοντας εις κανένα μέρος* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Τιμόθ. Α' ε' 21 σημ.

προπετεύω.

Το ενεργ. του μτγν. *προπετεύομαι.* Η λ. σε σχόλ. και τον 12. αι. (LBG, TLG).

Συμπεριφέρομαι αλαζονικά: *ου δόξης προπετεύει* (ενν. *πας όστις φρόνιμος*) Στίχ. ωραιότ. (Spadaro) 113.

προπέτης (I), επίθ., Ερμον. Δ 240, Σταυριν. 534, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 35[r], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 166[314], 1393 ρξγ' 1· θηλ. *προπέτισσα.*

Από το αρχ. επίθ. *προπετής* με αναβιβ. τόνου (Georgac., BZ 38, 1938, 104)· κατά ΛΚΝ από ουσ. *προπέτεια* και την κατάλ. *-ης* με αναδρομ. σχηματ. Η λ. τον 12. αι. (TLG, LBG), στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ. (ΛΚΝ· βλ. και ΑΛΝΕ, Βλαστού, Συνών. 45, λ. *αφτάδης*).

Θρασύς, αναιδής, προκλητικός: *αυτοί αρχίρισαν, ετούτοι οι προπέτες,| οι αμαθείς και άπρακτοι, απείραστοι πολέμου,| με λόγια να φουσκώνουσιν, θρασύτητες να δείχνουν.| Τόσον επαραξήλωσαν τον κόντον Λεονάρδο, ότι επαρεκίνησεν, όρμησεν να μαλώνει* Χρον. Τόκκων 1710· *ήτον η μία ονόματι Κασσία και η άλλη Θεοδώρα, όμοιες εις την ευμορφίαν και εις τα κάλλη και οι δύο ... Και ο Βασιλεύς ωσάν την είδε* (ενν. *την Κασσίαν*) *προπέτισσαν επήρε την Θεοδώρα διά γυναίκα του* Χρον. βασιλέων 937.

προπέτης (II) ο· *εμπροπέτης,* Ασσίζ. 28[9], 276[30], 277[3], 283[4]. — Βλ. και *αβαμπαρλιέρης, αβοκάτος* και *πρόλαλος.*

Μτφρ. δάν. από το παλαιότ. γαλλ. *avant-parlier* (Hadjioannou, Med. dial. 203, Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 141)· για το σχηματ. πβ. λ. *πρόλαλος.*

Δικηγόρος, συνήγορος: *Εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος εγκλητεύει έτερον άνθρωπον εις την αυλήν, το δίκαιον ορίζει ότι να έχει προπέτην να πει το δίκαιον και των δυο μερίων* αυτ. 349[13]· *Ομοίως ο αβοκάτος, τουτέστιν ο εμπροπέτης, ο λεγόμενος φαρπαλιέρος ...* αυτ. 34[12].

προπέτισσα, επίθ. θηλ., βλ. *προπέτης (I).*

προπετώ.

Από το *προπετεύομαι -ω* κατά τα ρ. σε *-ώ.* Η λ. τον 9. αι. (LBG).

Είμαι προπετής· σπεύδω να κάνω κ. βιαστικά και απερίσκεπτα: *Προσήκει μεν, ω δέσποτα, μη προπετών εκτρέχειν| προς άμιλλαν ή συμπλοκήν δίχα τη ση προστάξει* Πρέσβ. ιππ. 26.

προπετώς, επίρρ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 457, 570.

Το αρχ. επίρρ. *προπετώς.* Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

(Εδώ για τρόπο ομιλίας) με αναίδεια: *ο πάρδος προπετώς εφθέγξατο τοιαύτα ...* αυτ. 863.

προπηδώ, Αχιλλ. (Smith) Ν 623, 1150, Συναξ. γυν. 562, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 130r· *εμπροπηδώ*.

Το αρχ. *προπηδάω*. Ο τ. πιθ. από την ανάπτυξη ενός προθετ. προσφύματος ή την επίδρ. του επιρρ. *εμπρός*.

Α΄ (Μτβ.) προσπερνώ: *η 'στία, όταν ανάψει εις ένα κάστρον, εις τόπους καίει τα σπίτια όλα παντάπασις, εις τόπους τα μισά, εις τόπους μερικόν μίαν άκραν, εις τόπον προπηδά οσπίτι και δεν το καίει ποθές* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 130r.

Β΄ Αμτβ. **1α)** Πετάγομαι μπροστά: *Ο δε του αμπελίου οικονόμος, ονόματι Ζηνάς, επαράστεκε τους εργάτας του αμπελίου, διότις ήσαν και άλλοι δούλοι εκεί οπού έσκαπτεν ο Αίσωπος· και ως είδεν ο Ζηνάς έναν από τους εργάτας ότι έσφαλεν εις την δουλείαν του παραμικρόν, έδωκέν τον με το ραβδί. Ο δε Αίσωπος επροπήδησε και λέγει παραυτίκα: «Άνθρωπε, διατί κτυπάς τον άνθρωπον ...;»* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α΄ 4[8]. **β)** (προκ. για πολεμικές επιχειρήσεις) επιτίθεμαι, εφορμώ: *Κλινομένης δε ήδη της ημών παρατάξεως, Θεόφιλος μεν ο Παλαιολόγος και Δημήτριος ο Καντακουζηνός, άνδρες άριστοι, προπηδήσαντες νικώσι τους Αγαρηνούς* Ψευδο-Σφρ. 424[36]. **2)** Τινάζομαι, πηδώ προς τα πάνω: *Του Γάτα η καύκα ήρπαξεν λατινικόν σκουτάριν,| κι εις την δεξιάν την χέραν της βαστά καλόν κοντάριν,| μετά θυμού εμπροπήδησεν και 'κάτσεν εις το 'ππάριν| και 'μποδουκλώθη κι έπεσεν στον κάμπον στο χορτάριν* Σαχλ. Β΄ (Wagn.) ΡΜ 687· (εδώ μεταφ.): *Όταν γαρ στα άκρα των βουνών και εις τας κορφάς των δένδρων| η αυγή εμπροπήδησεν από τας ακρωρείας,| σηκώνουνται* (ενν. οι στρατιώται) *και λέγουν τον* (ενν. τον Βέλθανδρον): *«Εγείρου, δέσποτά μου, ...»* Βέλθ. 162.

πρόπια, επίρρ. βλ. *πρόπιο*.

προπιάνω.

Από την πρόθ. *προ* και το *πιάνω*. Τ. *προπιάννω* (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης) και *προπκιάννω* (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) σημ. ιδιωμ. Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 11. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 318) και σημ. ιδιωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.).

Ι. (Ενεργ.) καταλαμβάνω πρώτος: *επροπίασεν εκείνος τον τόπον, οπού τον είχαν όλοι τους κοινόν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1214 ρμθ΄ 5.

ΙΙ. (Μέσ.) εντοπίζομαι (να κάνω κ.): *Αδελφοί, εάν και προπιαστεί άνθρωπος εις κανένα σφάλμα, εσείς οι πνευματικοί φθειάνετε* (έκδ. *φθιάνετε*· διορθώσ.) *τον τοιούτον με πνεύμα πραότητος* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Γαλ. Ϛ΄ 1.

πρόπιο, επίρρ.· *πρόπια*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 374v, Αλ. Κύπρ. 1715.

Από το βενετ. *propio* (βλ. Boerio, λ. *proprio*, Battaglia, λ. *proprio*). Επίθ. *πρόπιος* σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2]). Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Λάζαρης, Λευκαδ. 146).

1) Ακριβώς, ειδικά, μάλιστα: *και εις εκείνον πρόπια τον καιρόν έρχεται ο Σεναχαρής, ο υιός του βασιλέως της Συρίας, και επαίρνει μίαν χώραν οπού την έκραζαν Σαμάρεια* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 208r *εκείνη την ημέραν πρόπια ή-*

σαν ... οπου ο Θεός τους έβγαλε από την δούλεψιν και από τας χείρας του Φαραώ Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 164r **2)** Κατευθείαν: *αράζεις πρόπιο επάνου εις τον κάβον* Πορτολ. Α 331[1]. **3)** Κοντά: *Το οποίον* (ενν. *μπάνιο*) *φαίνεται ακόμη έως την σήμερον ... και έναι πρόπια εις ένα μοναστήρι οπού το λέγουν των Φράρων των μινόρων* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 117v.

πρόποδα τα.

Το μτγν. ουσ. *πρόποδα* τα (TLG). Η λ. σε έγγρ. του 10. (Act. Ivir. I 9[33]), 12. (Act. Ivir. II 52[207]) και 14. αι. (Act. Lavr. II 97[16], 98[50], Act. Xen. 4[28], κ.α.) και στο ΑΛΝΕ λογοτ.· βλ. και LBG.

Πρόποδες: *περιπατώντας τα πρόποδα του βουνού* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 171.

προποιώ.

Το αρχ. *προποιέω*.

Κάνω κ. προηγουμένως, κάνω κ. εκ των προτέρων: Ψευδο-Σφρ. 422[35].

Η μτχ. παθ. αορ. ως επίθ. = που έγινε νωρίτερα· προηγούμενος: *η συμφορά του πατρός ... δεν στερίζει την προποιηθείσαν ταις παισί δόξαν και αξίαν* Zygomalas, Synopsis 137 A 94.

προπολεμώ· γ' εν. υποτ. ενεστ. *π ρ ο π ο λ ε μ ά*.

Το αρχ. *προπολεμέω*.

Πολεμώ προκ. να υπερασπιστώ κάπ. ή κ.· προμαχώ: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 382· *Μόνον ας μη λείπει* (ενν. *η πανιεροτάτη σου ψυχή*) *πάντα να προπολεμά κατά των θηρίων υπέρ της ποίμνης* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 49[13].

πρόπολις η, Ιερακοσ. 489[26], 500[3]· γεν. εν. *π ρ ο π ό λ ι ο ς*, αυτ. 495[1].

Το μτγν. ουσ. *πρόπολις*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρόπολη* (ΛΚΝ).

Ρητινώδης ουσία που παρασκευάζουν οι μέλισσες, με ποικίλες φαρμακευτικές χρήσεις· πρόπολη: *Όστρακον και μάρμαρον και γύψον εξ ερειπίου και αμμωνιακόν και πρόπολιν ..., ταύτα τρίψας μείγνυε και χρίε τον πάσχοντα τόπον* αυτ. 495[7].

προπολλού, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *προ* και τη γεν. του επιθ. *πολύς*. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ, Μπαμπ., Λεξ., λ. *προ*, γρ. *προ πολλού*).

Πριν από πολύ καιρό: *μουλλώνεται και κρύπτεται, εμέ δ' αφήνει έξω,| ως το εποίκεν προπολλού, δέσποτα στεφηφόρε,| όταν εστράφην σάβουρος απ' ώδε παρ' ελπίδα* Προδρ. (Eideneier) I 128.

προπομπεύω.

Το μτγν. *προπομπεύω*.

(Εδώ) ανακοινώνω (το όνομα) κάπ.· προσφωνώ κάπ.: *ο κήρυξ επεφώνησε λέγων αυτώ· «Τις λέγει;| ή πόλις ποία σοι εστιν, ίνα σε προπομπεύσω;»* Βίος Αλ. 2428.

προπομπή η, Αγαπ., Αμαρτ. σωτ. 413.

Το αρχ. ουσ. *προπομπή*. Η λ. και σήμ. λόγ. (Κριαρ., Λεξ.).

α) Ξεπροβόδισμα, κατευόδιο· (εδώ σκωπτ.): *Σήμερον ο σπανός προπομπήν πορεύεται της ωραίας πατσάδος γενειάδος του* Σπανός (Eideneier) Α 22· **β)** γιορτινή πομπή· τιμητική συνοδεία: *μετά χαρμονής ...| και προπομπής βασιλικής ...| προς τον αυσονοκράτορα συν σοι καταλαμβάνουν* (ενν. *οι συγγενείς*) Επιθαλ. Ανδρ. Β′ 552· **γ)** (προκ. για κηδεία) νεκρική πομπή: *Τω στωξθ′ έτει ... εκοιμήθη ο μέγας δουξ, Νικήτας ο Σχολάρις· ότε και ο βασιλεύς μεγάλως ελυπήθη επιστάς εν τη προπομπή της εξόδου αυτού* Πανάρ. 73[22].

προπομπός ο.

Το αρχ. ουσ. *προπομπός*. Η λ. και σήμ.

α) Συνοδός, φύλακας: Προδρ. (Eideneier) Ι 134· **β)** (στρατ., στον πληθ.) οι στρατιώτες που αποτελούν το προπορευόμενο κλιμάκιο της εμπροσθοφυλακής (πβ. ά. *πρόμαχος*): *Ήλθαν ... οι του φουσσάτου πρώτοι,| οι προπομποί και πρόοδοι και πρόμαχοι των άλλων* Καλλίμ. 867.

προπονέρω.

Από το βενετ. *proponer* (Boerio). Η λ. και σήμ. στη Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β′).

Προβάλλω, παρουσιάζω: *συλλογίσμους όσους θες πάντα να προπονέρω* Στάθ. (Martini) Γ′ 210.

προπορεύομαι.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

Προχωρώ μπροστά, προηγούμαι: *Ο δε τρίτος φίλος, ... ήγουν οι καλές αρετές ..., ο οποίος ημπορεί να προπορεύεται, οντέν θέλομεν εξέλθει από τούτο το κορμί, να παρακαλεί τον Θεόν διά λόγου μας* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 66[12].

προπορτσιόν η, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 359[9], 637[12], 709[7].

Από το βεν. *a porzion* - ιταλ. *a proporzione*.

Στην έκφρ. *(α) προπορτσιόν* = κατ' αναλογία (Βλ. και Battaglia, λ. *porzione* 5): *και οι λεγόμενοι του* (ενν. *του μισσέρ Νικολό*) *κομεσάριοι να μπορού να μοιράσου το απομονάρι μόμπιλε προπορτσιόν, όξω απού το χάρκωμα τ' Αμαργιανώ, ν' απομένει εκείνο στα χέρια του μισσέρ Φραγκία, του υιού του, λίμπερο* αυτ. 716[31].

προποτίζω, Ιερακοσ. 391[19], Μαχ. 38[18] χφ Ο.

Το μτγν. *προποτίζω*. Το μέσ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β′ 763).

(Ιατρ.)

Ι. (Ενεργ.) εφαρμόζω φάρμακο υγρής μορφής στην πάσχουσα περιοχή: *Αφού δε μαδισθή* (ενν. *ο ιέραξ*), *λαβών οίνον στύφοντα εν τω στόματί σου προπότιζε αυτόν εις τους μαδισθέντας τόπους, ώστε στύψας αυτούς μετά του οίνου διά το μήτε αιμορραγήσαι μήτε ιλύν θείναι* Ιερακοσ. 367[25].

ΙΙ. (Μέσ.) λαμβάνω υγρό φάρμακο· (εδώ προκ. για αγίασμα): *εις το πλευρόν του*

βημάτου ... έχει (ενν. το εκκλησούδιν) *λάκκον, όπου πολομά μεγάλες ίασες εις γαρισούραν και εις τας πύρεξες. ... Και εις τον καιρόν του ρε Πιερ του μεγάλου είχε την καρτάναν και δεν ημπόρεσε να βρει υγείαν· ... ήρτεν και 'προποτίστην* (ενν. ο ρε Πιερ) *και παραύθα εγίανεν* Μαχ. 38[23].

πρόπρε, επίθ. άκλ. — Βλ. και *πρόπριος*.

Από το ιταλ. *proprio*.

Ατομικός, προσωπικός: *οι χοντροί άνθρωποι ... επεθυμούν περίτου συχνά το διλίτιν ... του κορμιού διοπρεζιάζοντα το διλίτιν το νοητικόν του νου, αφήννοντα το μεγαλύτερον καλόν ..., ως γοιον πράμα οπού δεν κουριάζει απού άλλον παρού απού το δικόν του πρόπρε το σωματικόν διλίτιν* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 80.

πρόπριος, επίθ.

Από το λατ. *proprius*. Τ. *πρόπιος* (<διαλεκτ. ιταλ. *propio*) το 12. αι. (Caracausi). Η λ. τον 6. αι. (LBG).

Που ανήκει σε κάπ., προσωπικός: *ιν πρόπριους μπόνις, ήγου εις τα ίδιά του καλά* Βαρούχ. 846[33].

προπύλαιον το. — Πβ. και *πρόπυλον*.

Το αρχ. ουσ. *προπύλαιον*. Η λ. και σήμ. στον πληθ. (*προπύλαια* τα).

(Αρχιτ.) οικοδομική κατασκευή μπροστά από την κύρια είσοδο κτηρίου ή κτηριακών συγκροτημάτων· πύλη: Ιστ. πολιτ. 29[13].

πρόπυλον το, Hist. imp. 38. — Πβ. και *προπύλαιον*.

Το αρχ. ουσ. *πρόπυλον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρόπυλο* αρχαιολ.

Ο στεγασμένος χώρος μπροστά στην κύρια είσοδο ναού ή μεγάρου, ο οποίος συν. έχει μπροστά κίονες: *επήδησεν ο προσμονάριος ευθύς και εξέβη έσω εις το πρόπυλον και βλέπει τον Βασίλειον* Παράφρ. Μανασσ. 286· (προκ. για είσοδο ταφικού μνημείου): *ανοίξω σου το πρόπυλον, ανοίξω σου τον τάφον* Βυζ. Ιλιάδ. 1149.

προπυριώ.

Το *προπυριάω* που απ. στον Ιπποκράτη.

Προθερμαίνω: *ακανθοχοίρου χολήν νεαράν βάλε εις τα ώτα προπυριάσας αυτήν και θαυμάσεις* Ιατροσόφ. (Oikonomou) 54[22].

προρατικός, επίθ., βλ. *προορατικός*.

προρίζω, βλ. *προορίζω*.

?προρόγα, επίρρ., Rechenb. 31[4]. — Βλ. και *προρογής*.

(Πιθ.) από την πρόθ. *pro* και το ουσ. *ρόγα* (βλ. και Hunger-Vogel [Rechenb. σ. 31])· πβ. επίρρ. *πρόρογα* σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β'[2] (γρ. *πρόρρογα*).

Προκαταβολικά: *Οι αλικαροί Θεσσαλονίκης επαίρνουν προρογής άσπρα δ..' εις τα α...' μουζούρια το άλας· επουλήθη γουν όλο και εξέβη μουζούρια γεζςβ'· θώμεν, τι ένι εικός να πάρουν προρόγα;* αυτ. 31[2].

?προρογής, επίρρ. — Βλ. και *προρόγα*.

(Πιθ.) από την πρόθ. *pro* και το ουσ. *ρόγα* (βλ. λ. *προρόγα*, ετυμολ.) κατά τα επιρρ. σε -*ής*.

Προκαταβολικά: *Οι αλικαροί Θεσσαλονίκης επαίρνουν προρογής άσπρα δ...' εις τα α...' μουζούρια το άλας* Rechenb. 31[1].

πρόρρησις η, Άλ. Κων/π. (Matzukis) 69.

Το αρχ. ουσ. *πρόρρησις*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρόρρηση*.

1) Μαντεία: *Ουκ έστι πρόρρησις ψευδής, αλλ' αληθής υπάρχει* Άλ. Κων/π. (Matzukis) μετά στ. 50. **2)** Πρόγνωση· πρόνοια: *διά πρόρρησιν Θεού και χάριν εφυλάχθη* (ενν. *ο Μωυσής*) Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 154[v]. **3)** Πρόλογος: *Του προοιμίου πρόρρησις, ως έχει τα του κόσμου* Καλλίμ. 1.

πρόρριζος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πρόρριζος*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Με όλη του τη ρίζα, σύρριζος· (εδώ μεταφ.) πλήρως εκριζωμένος, αποσπασμένος από κάπου: Γλυκά, Στ. Β' 77, Γλυκά, Αναγ. 46.

προς, πρόθ., Προδρ. (Eideneier) I 234, II 86, Καλλίμ. 36, 919, Ασσίζ. 36[13], Διγ. (Trapp) Gr. 855, 2122, 3073, Διγ. Ζ 14, 433, 2546, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1229, 1291, Βέλθ. 609, 1085, Χρον. Μορ. Η 1658, 1826, 1959, Χρον. Μορ. Ρ 1658, 1826, 1959, Φλώρ. 379, 754, Απολλών. (Κεχ.) 756, Λίβ. διασκευή α 184, 3079, 3264, Λίβ. Esc. 937, 2244, Αχιλλ. (Smith) Ν 160, 248, 311, Αχιλλ. (Smith) Ο 6, 378, 500, Ιμπ. 420, Μαχ. 4[9], Λίβ. Va 673, 1074, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 207, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 49, Απόκοπ.[2] 397, Πεντ. Γέν. XVI 2, XXIII 19, Έξ. VII 23, Κυπρ. ερωτ. 9[6], 24[4], 37[6], Πανώρ.[2] Α' 142, Β' 415, Γ' 188, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. τίτλ., Ε' 67, 530, 534, Κατζ. Δ' 29, Ε' 351, Βοσκοπ.[2] 257, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 2187, Γ' 1230, 1489, Στάθ. (Martini) Β' 278, κ.π.α.

Η αρχ. πρόθ. *προς*. Η λ. και σήμ.

Α' Με αιτιατ. **1)** (Δηλώνει κίνηση ή κατεύθυνση προς πρόσωπο/τόπο) προς, σε· **α)** συν. με ρ. όπως τα *υπαγαίνω, έρχομαι*, κλπ.: Απολλών. (Κεχ.) 670, 692, Χρον. Μορ. Η, Ρ 1564, Ρ 5204, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 146, 2118, Λίβ. Va 179, 2162, 3426· *Πάσα σου πόνος διπλοτριπλός στρέφεται προς εμένα* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 49· *προς το μανικότερον μετέπεσεν ο νους του | και προς το ληστρικότερον εσέβην η ψυχή του* Λίβ. Va 3095, 3096· (με τις προθ. *εις/ως*): *ηρτα σήμερα εις προς τη βρύση* Πεντ. Γέν. XXIV 42· *ως προς την κόρην την τερπνήν ο νους μετατραπέντον* Αχιλλ. (Smith) Ν 852· έκφρ. *προς τα δεξιά*, βλ. Επιτομή *δεξιός* 1 εκφρ.· φρ. (1) *έρχομαι προς* (κάπ.) = συνευρίσκομαι: *ήρτεν* (ενν. *ο Αβραμ*) *προς τη Άγαρ και εγγαστρώθην* Πεντ., Γέν. XVI 4· (2) *μετατρέπομαι προς ύπνον*, βλ. λ. *μετατρέπω* Φρ.· **β)** με ρ. όπως το *δίδω, πουλώ, στέλνω, δείχνω*, κλπ. εισάγει το έμμεσο αντ.: *την πόλιν εχαρίσατο τούτοις απελευθέραν, | φόρους αυτούς παντάπασι πρός τινα μη διδόναι* Βίος Αλ. 2913· *θέλεις να το πουλήσεις* (ενν. *το καστέλλιν*) *| προς των Ρωμαίων κεφαλήν αυτόν του βασιλέως* Χρον. Μορ. Ρ 8412· *Πιττάκιν της Ροδάμνης· προς Λίβιστρον το πέμπει* Λίβ. Va 1547· *προς εκείνον σύντομα δείξε το δακτυλίδιν* Λίβ. Va 2634· (με το ως πλεοναστικά): *το πιττάκιν ε-*

στειλεν ως προς τον Αχιλλέα Αχιλλ. (Smith) N 958· **γ¹)** (με ρ. ή ουσ. που σημαίνουν «πολεμώ», «πόλεμος», κλπ.) εναντίον (βλ. και Apostolopoulos, Καλλίμ. 125): Χρον. Μορ. P 3411, Δευτ. Παρουσ. 215· *προς δρακοντόκαστρον, προς αντιδίκους όφεις* (παραλ. 1 στ.), *πάντες απαγορεύουσιν, τον πόλεμον οκνούσιν* Καλλίμ. 1053· (εδώ με παράλ. του ρ.): *προς έναν εκατόν η απαντοχή κακή έναι* Δευτ. Παρουσ. 76· **γ²)** (με την αντων. *άλλος* για να δηλωθεί αλληλοπάθεια): *όλοι ας καβαλικεύσουν*| *και είς προς τον άλλον όρισε και ας δώσουν κονταρέας* Λίβ. Va 2972· **δ)** με ρ. που δηλώνουν υπακοή, υποταγή: «*Ο Πόθος είμαι», λέγει με, «και κλίνε προς εμένα»* Λίβ. Va 341· *μη γνέψετε προς τα είδωλα και θεούς χυτούς μη κάμετε εσάς* Πεντ. Λευιτ. XIX 4· *υιός αγνεύτης και αντάρτης, δεν ακούει εις τη φωνή του πατρός του και εις τη φωνή της μάννας του και να παιδέψουν αυτόν και να μην ακούσει προς αυτουνούς* Πεντ. Δευτ. XXI 18· **ε)** με το *εναλλάσσω* («αλλάζω»): *μέλαν να φορέσουσιν και προς το σχήμαν τούτο*| ... *πάντες εναλλαγώσι* Καλλίμ. 1519· **στ)** με ρ. όπως *λέγω, λαλώ, απιλογούμαι*, κλπ. (ή ουσ. όπως *απιλογία*, κλπ. βλ. και Κριαρ., ΕΜΑ 1, 1939, 42, Πηδώνια Κομν., Χορτάτζης 282-3) ή *γράφω* (ουσ. *γραφή*), κλπ.: Χρον. Μορ. P 20, 6761, H, P 3440, Απολλών. (Κεχ.) 239, Λίβ. Va 665, Δευτ. Παρουσ. 145, Αχιλλ. (Smith) N 338, 927, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 1203· (με το *ως* πλεοναστικά): *λόγους εδημηγόρησεν ως προς τους άρχοντάς του* Λίβ. Va 2178· **ζ)** (με ουσ. ή ρ. που σημαίνουν δέηση, παράκληση, ευχή κλπ.): *τον πρίγκιπα παρακαλούν και δέονται προς αύτον* Χρον. Μορ. P 5699· *Η προσευχή προς τον Θεόν μεγάλως οικειώνει* Κομν., Διδασκ. Δ 159· *Ευχή πατρός προς Αχιλλέα* Αχιλλ. (Smith) N 349· **η)** (προκ. για όρκο): Χρον. Μορ. H, P 8515, Λίβ. Va 2099· **θ)** (προκ. για αφιέρωση, βλ. και Πηδώνια Κομν., ό.π., 281-2): *Προς τον εκλαμπρότατον και ευγενέστατον κύριο Μαρκαντώνιο Βιάρο Πανώρ.*² Αφ. τίτλ.· **ι)** (με ρ. που σημαίνουν «κοιτάζω, βλέπω»): Χρον. Μορ. H, P 4807, Αχιλλ. (Smith) N 1062· **ια)** (με τα σημεία του ορίζοντα δείχνει κατεύθυνση): Χρον. Μορ. P 5047, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) O I²⁰· *ευρίσκεται προς μεσημβρίαν εκείνου ... του κάστρου*| *σκάτι ένα βουνόπλαγον* Χρον. Μορ. P 2803. **2)** Δηλώνει **α)** (πιθ.) θέση κατά προσέγγιση: *επέζευσεν προς την Λεμεσόν* Μαχ. 4¹⁰· (προκ. για λόγο, ομιλία): *φαίνεταί μου ό,τι θέλεις ειπείν προς το τέλος της μαντατοφοριάς σου, θέλεις το πειν καλά και πρεπάμενα* Μαχ. 472¹⁶· **β)** (εγγύτητα σε τόπο) κοντά, δίπλα: *εκάθισεν εφ' ικανόν προς την του κήπου θύραν* Καλλίμ. 1620· *ήλθεν, εστάθην προς εμέν* Λίβ. Esc. 3694. **3)** (Τέρμα) μέχρι, έως: *πολύ ... τούτο του βουνού το ύψος αναβαίνει*| *αν είποις, και προς ουρανόν η κορυφή του φθάνει* Καλλίμ. 85. **4α)** (Στάση σε τόπο) σε (βλ. και Trapp, JÖBG 14, 1965, 32): *ας μένει Απολλώνιος ημέρες προς τ' οσπίτιν* Απολλών. (Κεχ.) 259· **β)** μέσα· σε (κάπ./κ.): *διά το ολιγόψυχον τό εθεώρουν προς εκείνον* ... Λίβ. Va 3437· *ουδέν γαρ λείπει το καλόν και το τερπνόν εκ λύπης* (παραλ. 1 στ.). *Προς δόξαν, προς λαμπρότηταν, προς τε τιμήν και πλούτον,*| *προς κάλλος και προς φρόνησιν, προς γνώσιν, προς ανδρείαν,*| *προς έρωταν, προς καλλονήν, προς είδος ευπρεπείας,*| *άπερ προσφέρουσιν χαράν* ...|, *εν τούτοις ίδης κίνδυνον,*| *μέσον τούτοις και ψόγον* Καλλίμ. 9, 10, 11. **5)** (Προκ. για διήγηση) στη συνέχεια, ακολούθως (προς τμήμα της διήγησης που προηγήθηκε): *Ας παραδράμω τα πολλά* ... (παραλ. 6 στ.) *Λοιπόν προς την διήγησιν την πρώτην διηγούμαι* Λίβ. Va 2206. **6)** (Δηλώνει γενικά σύνδεση, σχέση συν. μεταξύ προσώπων, φιλική ή εχθρική διάθεση προς κάπ./κ. (Κριαρ., Πεπρ. Β' ΔΚρΣ 4, 274)) προς, σε (βλ. και Lex.

Chron. Mor., στη λ. 2b, Bauer, Wört., στη λ. III4, Πηδώνια Κομν., ό.π., 280-1): *έφταισεν και έσφαλεν προς αύτον* Χρον. Μορ. Η 3317· *αρμόζει να είσαι προς εμέν αληθινός εις πάντα* Χρον. Μορ. Η 1871· *να είναι πιστοί προς αύτον* Χρον. Μορ. Η 5477· *εθαύμασεν ...| την εκ ψυχής μου καθαράν φιλίαν προς εκείνον* Λίβ. Va 3787· **α)** προς, σε σχέση με: *ουδέν μετέχω προς αυτόν εις τίποτε συγγένειαν* Χρον. Μορ. Η 4156· **β)** (με ουσ. όπως βοήθεια, ευεργεσία, κ.ά.): *βοήθειαν και πρόβλεψιν να ποίσει προς εκείνον* Χρον. Μορ. Ρ 1551· *τι τιμήν κι ευεργεσίαν να ποιήσομεν προς αύτον* Χρον. Μορ. Η 6740· **γ)** (με τα ουσ. *πόθος, έρωτας*): *είπα την τά πάσχω,| τον πόθον και τον έρωτα τόν έχω προς εκείνην* Λίβ. Va 3205· **δ)** (με το ρ. *βαραίνω*, κ.τ.ό.· βλ. Αλεξίου Στ. [Βοσκοπ.[2] σ. 33]) εναντίον, προς: *βαραίνει προς το ριζικόν οπού τονε πειράζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1538· *προς τη Μοίρα εμάνιζε και προς το ριζικό του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 2269· **ε)** (με το *συνηθίζω*): *Οπού χαρεί τα ευφρόσυνα του κόσμου, την αγάπην| και συνηθίσει προς αυτά και καταγλυκαθεί τα* ... Λίβ. Va 908· **στ)** (με το ουσ. *εξουσία*) πάνω σε: *Περί της εξουσίας τήν έχει ο ρήγας προς τους ανθρώπους του* Ασσίζ. 285[4]· **ζ)** με το ρ. *πρέπω* «ταιριάζω»: *τι λόγον να άρξομαι να πρέπει προς εκείνην* Λίβ. Va 2010· **η[1])** για (κάπ.) (βλ. και Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Θρ. σ. 186, 234]): *ήτον κι ετούτο προς εμάς χρειαζόμενο μαντάτο!* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 238· **η[2])** προς χάριν κάπ., για κάπ.: *να γαληνώσαν προς εμέν οι χρόνοι* Κυπρ. ερωτ. 107[14]· **θ)** με το *προσκαρτερώ*: *Χρόνον προσεκαρτέρεσεν πάλιν προς έρωτά μου| ώστε να έλθω εις θέλημα, ξένε μου, το δικόν του* Λίβ. Va 2942. **7)** Δηλώνει χρόνο **α)** (με ουσ. που δηλώνουν χρονικό σημείο) χρονική προσέγγιση ή συγκεκριμένο χρόνο, κατά: Απολλών. (Κεχ.) 248, 533, Λίβ. Va 673, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 180, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 30· (με το άρθρο): *ανάστηθι το προς πρωί λίαν όρθρου βαθέος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1611· **β)** (με ουσ. που δηλώνουν χρονικό διάστημα) για: *μικράν ανάπαυσιν εύρηκα ...| προς ώραν, προς αναμονήν* Καλλίμ. 2368· εκφρ. (1) *προς βραχύ* = για λίγο (χρόνο): *τούτον προσεκύνουν| φέροντες δάκρυα και χαράν, όθεν ου προσεδόκουν,| και προς βραχύ θρηνήσαντες χαράν είχον μεγάλην* Διγ. Ζ 973· (2) *προς μικράν ώραν*, βλ. ά. *μικρός* Εκφρ. 5· (3) *προς ολίγον ή ολιγόν* / *προς ώραν* = (α) για λίγο, για σύντομο χρονικό διάστημα· βλ. λ. *ολίγον* Εκφρ. 9, Επιτομή Εκφρ. 10· πβ. επίρρ. *προσώρας* σημ. (βλ. και Καψ., ΕΕΦΣΠΘ 7, 1957, 356, βλ. και L-S, στη λ. CIII4): *Ημείς επαναπαύθημεν προς ολιγόν, προς ώραν* Καλλίμ. 2418· *προς ώραν έχει δύναμιν, προς ώραν φλαμμουλίζει,| η προκοπή προσωρινή, προς ώραν η χαρά* του Γλυκά, Στ. 351, 352· (β) σε λίγο: *προς ολίγον έφην* Καλλίμ. 1499· (4) *προς ολίγας ημέρας* = για λίγες μέρες (βλ. και Καψ., ό.π.): *Η αγάπη ... με ανάγκασεν, προς ολίγας ημέρας,| της ταπεινής μου της μητρός και όλων των συγγενών μου,| θέλω να πάω να τους ιδώ και πάλι να υποστρέψω* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 373· (5) *προς μακρόν χρόνον* = για μεγάλο χρονικό διάστημα: *κρατήσει προς μακρόν ... χρόνον* Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VIII[4]· (6) *προς καιρόν* = για λίγο χρόνο, πρόσκαιρα, προσωρινά: *δεν ήσαν καλαί* (ενν. αι θυσίαι), *ειμή προς καιρόν, διό και κατηργήθησαν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 59· *Βλέπεις τον κόσμον, άνθρωπε, τροχός έν' και γυρίζει·| τους μεν ανάγει προς καιρόν, τους δε άλλους κατεβάζει,| και τούς ανάγει σήμερον πάλε κλωθογυρίζει* Αλφ. 14[7]· **γ)** (εδώ) ταυτόχρονα με: *Εκείνη λέγει: «Κηπουρέ, τον μισθαργόν σου πέμψε| και δώσ' τον ρόδα περισσά ...».| Και παρευθύς ο μισθαργός ευρεύθη με τα ρόδα·| εις θέσιν γαρ και λογισμόν και ακοήν και γνώσιν|*

προς την φωνήν ηυτρέπισεν ο μισθαργός Καλλίμ. 1904. **8)** (Προκ. για κατάσταση, περίσταση) κατά, σε: *Προς δε τον πόλεμον αυτόν όσαι σφαγιασθώσιν,| αυτάς τιμώμεν ως θεάς* Βίος Αλ. 5530. **9)** (Με αριθμητ.) **α)** (προκ. για διανομή, επιμερισμό) από: *οι δύο κοντάδες τού έδωκαν προς έναν καβαλάρην* Χρον. Μορ. Η 220· *της Βελίγοστης* (ενν. *ο επίσκοπος*) *κι εκείνος του Αμυκλίου| όλοι προς τέσσαρα είχασιν* (ενν. *φίε*) Χρον. Μορ. Η 1961· **β)** περίπου: *προς χιλιάδας εξ επτά μετρουμένας* Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VIII^{12}· **γ)** δηλώνει προσθήκη: *έρχεται προς Βραχμάνους,| τους μακροβίους τε φημί· ζώσι γαρ ούτοι πάντες| εν έτεσι πεντήκοντα προς εκατόν* Βίος Αλ. 4700. **10α)** (Για τη δήλ. σκοπού ή αποτελέσματος) προς, για (βλ. και Κριαρ., Λεξ., στη λ. 6, Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Α' 141, 5): Χρον. Μορ. Ρ 3951, Μαχ. 154^{36}, Δευτ. Παρουσ. 144, Αχιλλ. (Smith) Ν 443· *«Ο τόπος ούτος», λέγει των, «ας γένηται κατούνα.| Έχει δενδρά και ποταμόν, ...,| έχει και δάσωμα καλόν προς το να σκεπαστούσιν ...»* Καλλίμ. 877· *ηλλοτριώθην συγγενών, γονέων εχωρίσθην| προς το κερδήσαι φίλτατον, όν και απεστερήθην* Διγ. Ζ 2599· *εδίωκε τάχα τον αετόν προς ίνα τον τοξεύσει* Λίβ. διασκευή α 2833· *πάντες εσυνάχθησαν ...| παρέτοιμοι προς κίνημα και συμπλοκήν πολέμου* Αχιλλ. (Smith) Ν 363, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο III^{3}· με ρ. όπως τα *αρκώ*, *συντελώ*: *στόμα μικρόν και ενήδονον ωσάν το δακτυλίδιν| όσον αρκεί προς φίλημα ερωτικής καρδίας* Λίβ. Va 2233· *Προς ορισμούς και συμβουλάς και πατρικάς θελήσεις| και προς ελπίδα στέμματος ...| ου συντελούσι χάριτες ουδέ τερπνότης τόπων* Καλλίμ. 164, 165· φρ. *είμαι προς*, βλ. Επιτομή *είμαι* Γ' Φρ. 12· **β)** με το *αφήνω*: *τινάν ουκ έφηκαν προς το να τον σιμώσει| ή να τον άψεται ποσώς* Καλλίμ. 1783. **11)** (Αιτία) εξαιτίας· χάρη σε (βλ. και Apostolopoulos, Καλλίμ. 125, 126 και σημ. 1): *αγανακτών προς του καιρού το μήκος* Καλλίμ. 1202· *«... έξελθε σύντομα, γοργά ...».| Εκείνος ουν προς την φωνήν εξήλθεν μετά φόβου* Καλλίμ. 558· *Ουκ έχω την ανεύρεσιν της κόρης προς εσέναν,| προς την φιλίαν σου την ορθήν και το ευυπόληπτόν σου;* Λίβ. διασκευή α 3899, 3900. **12α)** (Αναφορά) ως προς, σχετικά με, όσον αφορά ...· για: Ερμον. Δ 295· *Ουκ ημπορεί μου ο λογισμός να αφηγηθώ την κόρην,| αλλ' όσα γράψω προς αυτήν, πάλιν να με νικήσει* Αχιλλ. (Smith) Ν 855· *Ει και δημώδες το ρητόν όλον της παροιμίας,| και προς την φράσιν ευτελές και συμπεπατημένον,| αλλ' έσω φλέβα θαυμαστήν χρυσίτιδα συγκρύπτει* Γλυκά, Αναγ. 111· (με το *ως* όπως και σήμ.· βλ. Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Α' 141, 6, Κριαρ., Λεξ., λ. *ως* ΙΙ 2): *Τον Μάιον είδα ...,| καλόν εις είδος, εις κοπήν, καλόν ως προς το σχήμα* Λίβ. Va 903· *Ήτον ωραία* (ενν. *η κόρη*), *...|, παρείκαζεν ... τον κύκλον της σελήνης* (παραλ. 1 στ.) *ως προς την στρογγυλότητα του ξένου της προσώπου* Λίβ. Va 2218· έκφρ. *προς το παρόν*, βλ. *παρών*, Το ουδ. ως ουσ. *α*) εκφρ. (2)· **β)** κρίνοντας από, με βάση ... (βλ. και Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 161]): *κρέμεται* (ενν. *ο λυτρωτής*) *εις τον σταυρόν ...,| με δίχως φταίσιμον ..., προς τά καταλαμβάνω* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 282· **γ)** ως, για: *Προς δε παράδειγμ' άκουσον αρχαίας ιστορίας* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 442· **δ)** (σύγκριση, αναφορά) σε σχέση, σύγκριση με (Lex. Chron. Mor., στη λ. 2f): Χρον. Μορ. Η 3843· (με το *ως*): *ουδένας δεν εφάνηκεν ως προς εσέ ανδρείος* Διγ. Ζ 3159· **ε)** (συμφωνία· αντιστοιχία) σύμφωνα με, κατά (Lex. Chron. Mor., στη λ. 2e): Χρον. Μορ. Η 1022, Χρον. Μορ. Η 7412· (με το *ως*): *ως προς αυτών τα σχήματα ήτασιν και οι λόγοι* Λίβ. Va 886. **13)** (Προσθήκη) κοντά σε, εκτός από: *προς τα πρώτα βάσανα άλλα πάλι μ' ευρήκα* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 204. **14)** (Εδώ, αντίθεση,

εναντίωση) παρά την ..., σε αντίθεση προς ...: *θαυμάζομαι προς την καλή σου γνώση,| να παίρνεις δίχως διάφορο κατηγορία τόση* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 73. **15α)** Με τις λ. *ένας* και *κομμάτι(ν)* (Κριαρ., Λεξ., στη λ. 8, Κριαρ., ΕΜΑ 1, 1939, 42, ΛΚΝ, στη λ. ΑΙ4· βλ. και L-S, στη λ. CIII4, Somav. ((*ένα*) *Προς ένα*)· πβ. έκφρ. *λόγος προς λόγο* (17. αι., Έγγρ. Σύρου Α' 21): *αποβλέπω εις ένα προς ένα πατέρα* Σοφιαν., Παιδαγ. 118· *σήμερο να μας ήβανεν ένα προς ένα χώρια* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 2187· *Να τα πάρουν ούλα* (ενν. τα πράματα) *αντάμα ... κομμάτιν προς κομμάτιν!* Βουστρ. (Κεχ.) 274[13]· **β)** έκφρ. *χρόνον προς χρόνον* = κάθε χρόνο (πβ. και νεοελλ. έκφρ. *χρόνο με το χρόνο*): *χρόνον προς χρόνον ιχνηλατούντες ουκ εώσιν αυτήν* (ενν. την πόλιν) *εσοδιάζειν χρόνους τρεις* Ιστ. Ηπείρ. XIII².

Β' Με γεν. **1)** Δηλώνει **α)** κατεύθυνση προς τόπο/πρόσ., προς, σε· με ρ. όπως το *μιλώ* κλπ.: *Πάντες ομού προσέρχουνταν, προς του δεσπότου λέγουν* Αχιλλ. (Smith) Ο 96· **β)** κατεύθυνση με έχθρική ή φιλική διάθεση (βλ. και Α' 6): *αντεπήλαυνον τους ίππους| προς αλλήλων εν τη μάχη* Ερμον. Λ 175· *Ω Γεροσόλυμα ...,| τούτο το μέγα φταίσιμο τό 'ποίκες προς του υιού μου* ... Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 74· *Τις ημπορεί να διηγηθεί καταλεπτόν εκείνην| την ευθυμίαν και την χαράν τήν είχαν προς αλλήλων* Λίβ. Va 3846. **2)** Προσέγγιση σε τόπο, δίπλα, κοντά: Χρον. Μορ. Η 9162. **3)** Στάση σε τόπο (βλ. και Apostolopoulos, Καλλίμ. 125· εδώ η γεν. πιθ. για μετρ. λόγους) σε: *είδον τον Καλλίμαχον εις τον καιρόν εκείνον| άψυχον, κείμενον (νεκρόν) προς του μεσονησίου* Καλλίμ. 1794. **4)** Εκ μέρους, από: Διγ. (Trapp) Gr. 2785. **5)** (Για τη δήλωση γεν. διαιρετικής, Christensen, BZ 7, 1898, 382) από: *προς ... των ημετέρων| απέθανον ως εκατόν εξήκοντα και πλείον* Βίος Αλ. 4201. **6)** (Εδώ για να δηλωθεί η ύλη, Christensen, ό.π.): *ποτήρια πολλά προς του σαπφείρου| τετορνευμένα* Βίος Αλ. 5657. **7)** Διαμέσου: *σώμα γαρ επεφαίνετο τούτου προς της υέλου* Βίος Αλ. 3764. **8)** (Με αριθμητ., πιθ.) πάνω από: *πλείστους συναθροίσας| προς χιλίων επέκεινα δοκίμους στρατιώτας* Διγ. (Trapp) Gr. 2774.

Γ' Με δοτ. **1)** (Με ρ. που δηλώνει κίνηση προς τόπο, L-S, στη λ. ΒΙ3) δηλώνει κατεύθυνση, προς, σε: Βίος Αλ. 3449, Βίος Αλ. 1091· (με το ουσ. *χρέος*) προς (βλ. και Trapp, JÖBG 14, 1965, 33): *τούτους γαρ απέστειλα, ..., εις τους γονείς μας| και προσκυνήματα πολλά πρεπόντως, αρμοζόντως,| κατά τοις τέκνοις οφειλή και χρέος προς γονεύσιν* Αχιλλ. (Smith) Ν 1469. **2)** Δηλώνει στάση σε τόπο (ισοδυναμεί με την *εν*, Christensen, BZ 7, 1898, 380): *πάντας προς τοις όρεσι φούρκη προσανυψώσω* Βίος Αλ. 1735. **3)** (Εδώ προκ. για κατάσταση) κατά, σε: *Κεκοίμηται δ' Αλέξανδρος και προς τοις ύπνοις βλέπει| αυτόν Ερμήν τον Άμμωνα θεού φορούντα σχήμα* Βίος Αλ. 3354. **4)** Δηλώνει προσθήκη (και σε έγγρ. του 16. αι., Γρηγοροπ., Έγγρ. 11³): Βίος Αλ. 3754· (με αριθμητ.): Διγ. (Trapp) Gr. 2462. **5)** (Με αριθμητ.)· (εδώ) δηλώνει χρόνο, κατά: *Εγράφη δε προς έτεσι τοις εξακισχιλίοις| έξ συν τοις ενενήκοντα και τοις οκτακοσίοις* Βίος Αλ. 6118.

Δ' Με επίρρ. **1)** (Τοπ.) δηλώνει κατεύθυνση: *οκάτι ολίγον προς εκεί ένι η Καλαμάτα* Χρον. Μορ. Η 1664· *το λαήνι ... προς χάμαι να γυρίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 594. **2)** Εδώ με το επίρρ. *μικρόν* = για μικρό χρονικό διάστημα, για λίγο χρόνο (βλ. λ. *μικρόν* 4γ· πβ. έκφρ. *προς ολίγον* ή *ολιγόν*, λ. *προς* Α' 7β): *ευρέθη προς μικρόν ανά-*

παυσις της λύπης Καλλίμ. 2348· *Ναούς ειδώλων προς μικρόν ανεγείρεις* Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VI[8].

Ε' (Απολ. ως επίρρ.) παραπάνω, περισσότερο: Σφρ., Χρον. (Maisano) 174[28], 132[10], Πανάρ. 73[26].

Εκφρ. **1)** *Προς απομέσα*, βλ. λ. *απομέσα* 1 Φρ., Επιτομή 1β έκφρ. **2)** *Προς δεύτερον*, βλ. Επιτομή *δεύτερον* 4 Έκφρ.

3) *Προς θάνατον* (πβ. νεοελλ. *δεν είναι κ. για θάνατο* / *προς θάνατον*, ΛΚΝ λ. *θάνατος* 1 έκφρ., (κ.) *δεν είναι προς θάνατον*, Μπαμπιν., Λεξ., λ. *θάνατος*): *έτσι την συντυχαίνει: «Ω ψυχή μου ... Μεγάλη θλίψιν έχω ...». Ωσάν ήκουσεν η κόρη ετούτα τα λόγια, ... είπεν: «... Εάν και θάνατος με έλθει, αυθέντα μου, να μην αρνηθώ την αγάπην σου.» Ο δε αμιράς απεκρίθη: «Όχι προς θάνατον, αγάπη μου ...»* Διγ. Ανδρ. 329[6]. **4)** *Προς ισότηταν*, βλ. Επιτομή *ισότης -τητα* 4 Έκφρ. **5)** *Προς την καρδιά μου* = στην καρδιά μου, μέσα μου, κατάβαθα: *εμετάνιωσεν ο Κύριος ότι έκαμεν τον άθρωπο εις την γηή και εχολομάνησεν προς την καρδιά του* Πεντ. Γέν. VI 6. **6)** *Προς κατά μικρόν* = λίγο, κατ' ολίγον (βλ. Μαυρ., Εκλ. Α', 521): *επεγίνοντο πλησίον| προς κατά μικρόν της κλίνης* Ερμον. Ω 215. **7)** *Προς τον νουν μου*, βλ. λ. *νους*, εκφρ. 1. **8)** *Πρόσωπα προς πρόσωπα*, βλ. λ. *πρόσωπον*, Εκφρ. 9. Φρ. *Ίσταμαι πόδα προς πόδα*, βλ. λ. *πόδας* Φρ. 5.

προσάββατον το.

Το μτγν. ουσ. *προσάββατον*. Η λ. στο Du Cange.

Η προηγούμενη του Σαββάτου ημέρα, η Παρασκευή· (εδώ) η Μεγάλη Παρασκευή: *έλεγεν ο άγιος Μάρκος ο Ευαγγελιστής την Μεγάλην Παρασκευήν προσάββατον, διότι έναι ομπρός παρά το Σαββάτο* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 262[v].

προσαγγέλλω, Ιστ. Ηπείρ. IV[7].

Το αρχ. *προσαγγέλλω*.

1) Αναγγέλλω, ανακοινώνω σε κάπ. κ.: Βίος Αλ. 3936. **2)** Φανερώνω, καταγγέλλω: *να χωρίζεται* (ενν. *το συνοικέσιον*) *... Όταν ... συνηξεύρει* (ενν. *το έν από τα δύο μέρη*) *την επιβουλήν και κρύπτει αυτήν και αφανεί συγγινώσκον και μη προσαγγέλει* Zygomalas, Synopsis 154 Γ 12.

προσαγορεύω, Βίος Αλ. 2176, 3288, Δούκ. 403[19].

Το αρχ. *προσαγορεύω*. Η λ. και σήμ.

1α) Προσφωνώ, χαιρετίζω: Δούκ. 133[21]· **β)** απευθύνομαι σε κάπ. ως ..., τον μεταχειρίζομαι ως ...: *τοις θεοίς ευχόμεθα, χρόνοις αναριθμήτοις| συ βασιλεύσεις επί γης και πάσης ταύτης άρξεις·| ου γαρ ως αιχμαλώτιδας ημάς προσαγορεύεις| τας πεπτωκυίας υπό σην μέγιστον εξουσίαν* Βίος Αλ. 4078. **2)** Καλώ κάπ./κ. με κάπ. όνομα· ονομάζω: Άλ. Κων/π. (Matzukis) 498.

προσάγω.

Το αρχ. *προσάγω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Φέρνω κ. κοντά σε κάπ.· προσάγω: Χούμνου, Κοσμογ. 1285. **2)** (Μεταφ. προκ. για συμβουλή) παρουσιάζω, εισάγω, προτείνω: *Ην τοις γενάρχαις καταρχάς στοργή*

τις προς τον όφιν (παραλ. 3 στ.)· *κάντεύθεν ο παμπόνηρος οργάνῳ χρήται τούτῳ| και την χειρίστην συμβουλήν εμπνέει πρώτως τούτῳ,| όπως αυτήν προσαγαγών, ως εύνους τοις γενάρχαις,| υπακουσθεί* Γλυκά, Αναγ. 184.

προσαγωγή η.

Το αρχ. ουσ. *προσαγωγή*. Η λ. και σήμ.

α) Η πράξη και το αποτέλεσμα του προσάγω, προσκόμιση· προσφορά: *Ειδέ η προς τους πτωχούς ελεημοσύνη πίντωμαν πάσης καλής αντιδόσεως, εκείνος οπού κάμνει την αυτήν προσαγωγήν προς τον κεκοιμημένον, τουτέστιν οπού μνημονεύγει τον αποθαμμένον, ας είναι ο σκοπός του, ώσπερ έναν οπού έχει παιδίον μικρόν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 405· **β)** (προκ. για φάρμακο) παροχή: *ύδατι ολίγῳ χρήσθω διά την των βοηθημάτων προσαγωγήν* Ιερακοσ. 424[28].

προσαθύρω.

Το μτγν. *προσαθύρω*. Η λ. στον Ησύχ.

Παίζω με κάπ., διασκεδάζω μαζί του, αστεΐζομαι: *επί πάσιν ο γλυκύς και φίλος νοσοκόμος,* (παραλ. 2 στ.) *προσπαίζων μοι και προσγελών και φίλε προσαθύρων* Προδρ., Δεητ. 46.

προσαίτης ο, Rechenb. (Vog.) 89[5].

Το μτγν. ουσ. *προσαίτης*.

Επαίτης, ζητιάνος: *Των προσαιτών τις ήτει τινά* αυτ. 89[1].

προσαιτώ.

Το αρχ. *προσαιτέω*.

(Απολ.) ζητιανεύω: Προδρ. (Eideneier) IV 554.

Η μτχ. αρσ. ενεστ. ως ουσ. = επαίτης, ζητιάνος: *Άδειαν έχουσιν όλοι οι άνθρωποι να εξετάζουν τους προσαιτούντας, τους ζητιάνους* Zygomalas, Synopsis 293 Υ 7.

προσακούω.

Το αρχ. *προσακούω*.

Ακούω, δέχομαι, ακολουθώ συμβουλή, υπόδειξη κάπ.: *ου βούλομαι τα παρ᾽ υμών λεχθέντα προσακούσαι* Βίος Αλ. 1795.

προσαναβρύω.

Από την πρόθ. *προς* και το μτγν. *αναβρύω*. Η λ. στο LBG.

Αναβλύζω (σε πηγή): *Βλέψον πηγήν την ιεράν, εξ ης αι αργυραίαι| νύμφαι προσαναβρύουσιν, αυτάς δε τας λιβάδας,| εν αις χρόαν εφαίδρυνεν Άρτεμις κατελθούσα* Βίος Αλ. 2338.

προσαναγι(γ)νώσκω.

Το μτγν. (αν όχι ήδη αρχ., βλ. L-S) *προσαναγιγνώσκω* βλ. και LBG (*προσαναγινώσκω*), TLG.

Διαβάζω επιπροσθέτως: *ύβρεις κατ᾽ Αλεξάνδρου| και λοιδορίας έχεσον* (ενν. *οι*

Αθηναίοι) ...|. Αυτός δ' Αλέξανδρος αυτοίς έγραψε τα τοιαύτα: (παραλ. 35 στ.). *Αυτήν δε την επιστολήν ούτοι προσαναγνόντες| αντέγραψαν επιστολήν Αλέξανδρον τοιαύτην: ...* Βίος Αλ. 2541.

προσανάγναντις, επίρρ., Πέντ. Έξ. XXVI 9, XXVIII 37, XXXIX 18, Αρ. VIII 2, 3.

Από την πρόθ. *προς* και το επίρρ. *ανάγναντις*.

α) (Με το ουσ. *πρόσωπα*) αντίκρυ, μπροστά: *τις δυο άκρες των δυο γαϊτανιών να δώσεις ιπί τα δυο συμπιαστά, και να δώσεις ιπί νώμους του απαναφοριου προσανάγναντις τα πρόσωπά* του αυτ. Έξ. XXVIII 25· **β)** κοντά, πλησίον: *απατά το ποίμινιο και το βουκόλιο να μη βόσκουν προσανάγναντις το όρος εκείνο* αυτ. XXXIV 3.

προσανάγω.

Το μτγν. *προσανάγω*.

Ανεβάζω προς τα πάνω: *είπον ... φίλοις τοις εμοίς: «Ταύτης* (ενν. της αλύσου) *προσταραχθείσης,| σύραντες άπαντες αυτήν προσαναγάγετέ με ...»* Βίος Αλ. 4371.

προσανακλίνω.

Το μτγν. *προσανακλίνω*.

Ακουμπώ κάπ. πάνω σε κ., ξαπλώνω: *Ελθέ εις το μετόχιον ίνα εστιαθήση* (παραλ. 1 στ.), *και μετά την εστίασιν μικρόν τι κοιμηθήναι| σεαυτόν προσανάκλινον και επαναπαυθήναι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1660.

προσαναμανθάνω.

Από την πρόθ. *προς* και το *αναμανθάνω*. Η λ. στο LBG.

Μαθαίνω, πληροφορούμαι επιπροσθέτως: *Εις Αίγυπτον ερχόμενος συν πάση μου δυνάμει|, κατέμαθον μέσον οδού των αρετών ενείναι| βωμόν εν τόποις τοις υμών, ... |· ωσαύτως προσανέμαθον είναι θεού μνημείον| εν πεδιάσιν ινδικοίς, μέγιστον ηρωείον* Βίος Αλ. 5023.

προσαναρτώ.

Το μτγν. *προσαναρτάω*. Βλ. και LBG, TLG.

Κρεμώ πάνω σε κ.· (προκ. για τον Ιησού) καθηλώνω (στο σταυρό): *Ιησούν τον άκακον σταυρώ προσαναρτάτε* (ενν. *Ιουδαίοι*)*!* Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 35.

προσαναστρέφω.

Από την πρόθ. *προς* και το *αναστρέφω*. Η λ. στο LBG.

Γυρίζω ξανά πίσω: *Χώραν πατείς, Αλέξανδρε, την του θεού και μόνου·| δείλαιε, προσανάστρεφε, πατείν γαρ ου δυνήση| μακάρων τόπους τους καλούς των μεμακαρισμένων* Βίος Αλ. 4448.

προσαναφωνώ.

Πιθ. από την πρόθ. *προς* και το *αναφωνώ*. Η λ. πιθ. τον 4. ή 5. αι. (TLG, Lampe, Lex.) αν όχι ήδη μτγν. (Lampe, ό.π., λ. *προσαναφωνέω*).

Απευθύνομαι με επισημότητα σε κάπ.· του απευθύνω σύντομο λόγο καλωσορί-

ζοντάς τον: *Μετά ... την διήγησιν προσανεφώνησέν τον* (ενν. τον *Βέλθανδρον ο ρήγας*):| *«Έπαρε μίσσον εξ ημών, τούτο σχολούμαι σε το»* Βέλθ. 797.

προσανεγείρω.

Από την πρόθ. *προς* και το *ανεγείρω*. Η λ. στον Πορφυρογέννητο (TLG, LBG).

Ανεγείρω (ναό): *εν τω ναώ τω φεραυγεί ...| όν προσανήγειρε νεών γενέτης Ανδρονίκου* Αλ. Κων/π. (Matzukis) 146.

προσανθίσταμαι, Διγ. Ζ 3515.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *ανθίσταμαι*.

Προβάλλω αντίσταση: *Αλέξανδρος συν πάση τη δυνάμει| ήλθεν εις Λακεδαίμοναν· όθεν Λακεδαιμόνοι| γενναίως προσαντέστησαν, θέλοντες το γενναίον| ενδείξασθαι στερρώς αυτών* Βίος Αλ. 2868· *άλλοι ... φεύγειν θέλοντες, κατελάμβανον τούτους| και μη δυνάμενοι ποσώς εμοί προσαντιστήναι| επέζευον τους ίππους των, έρριπτον τα άρματά των* Διγ. (Trapp) Gr. 3040.

προσανίστημι.

Το μτγν. *προσανίστημι*.

(Μέσ.) σηκώνομαι, ανασηκώνομαι: *αυτόν κινούμενον τον επί κλίνης είδον,| και σχήμα δείξαι προς ημάς προσαναστήναι τούτον* Βίος Αλ. 5648.

προσανοηταίνω.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *ανοηταίνω*. Η λ. στο LBG.

Γίνομαι ομοίως άφρων: *Εάν δ' Αλέξανδρος αυτός τη μεγαλοφροσύνη| τυγχάνη και πολεμιστής και θέλη καταλύσαι| τους των βαρβάρων άπαντας σατράπας ...,| τι προσανοηταίνομεν ημείς ακολουθούντες;* Βίος Αλ. 4487.

προσανοίγω.

Από την πρόθ. *προς* και το *ανοίγω*· αν όχι το μτγν. ήδη *προσανοίγω* (Sophocl.· βλ. όμως και L-S, λ. *προσανοίγνυμι*).

(Εδώ σε μεταφ. με αντικ. τη λ. *στόμα*) ανοίγω κι αποπάνω, τολμώ να ανοίξω (το στόμα μου) (βλ. Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. α σ. 518, 450]): *δέλεαρ εις τούτον έσχον,| μάγκιπον τον εδικόν μου,| ου δι' έρωτος τον τρόπον,| αλλά διά τεκνογονίαν,| να μη χάσω βασιλείαν| εκ του γένους του πατρός σου·| και εις τούτο όλως έχεις| στόμα προσανοίξαι δε μοι;* Πτωχολ. α 772.

προσαντιγράφω.

Από την πρόθ. *προς* και το *αντιγράφω*. Η λ. τον 9. αι. (LBG).

Γράφω (επιστολή) ως απάντηση προς κάπ.: *Μαθών δε Πώρος άπαντα τα παρά του Δαρείου| τούτω γραφέντα δυστυχώς, πληρούται λύπη πλείστη,| αυτώ δε προσαντέγραψεν επιστολήν τοίανδε ...* Βίος Αλ. 3286.

προσαντίπνευσις η.

Από την πρόθ. *προς* και το ουσ. *αντίπνευσις* (4. αι. μ.Χ.).

Το αντίθετο ρεύμα, φύσημα αέρα: *οι πάγοι διελύοντο νότου προσαντιπνεύσει* Βίος Αλ. 3548.

προσαντίφημι, Ερμον. Ω 172, Βίος Αλ. 4870, 5866.

Από την πρόθ. *προς* και το *αντίφημι*. Η λ. στο LBG.

Απαντώ, αποκρίνομαι: *ταύτα μεν εφθέγξατο Δαρείος τοις σατράπαις,| τούτω δε προσαντέφησεν ομαίμων Οξυδάρκης: ...* Βίος Αλ. 2941.

προσαντλώ.

Το μτγν. *προσαντλέω*.

Αντλώ και (επι)χύνω· (επι)βρέχω: *Φούσκαν μετά γλήχωνος συμμίξας επί ταις ρισί προσάντλει* Κυνοσ. 599[13].

προσανυψώ, Βίος Αλ. 1735.

Από την πρόθ. *προς* και το μτγν. *ανυψόω*. Η λ. το 10. αι. (LBG, λ. *προσανυψόω*).

Κρεμώ (βλ. και LBG, ό.π.): *Κακίστως γράφεις θάνατον σταυρού προσενεγκείν μοι,| εμούς δε φίλους ισχυρούς, καλλίστους Μακεδόνας,| πάντας αυτούς εν όρεσι φούρκη προσανυψώσαι* αυτ. 1835.

προσαπαγγέλλω.

Το αρχ. *προσαπαγγέλλω*.

Ανακοινώνω, γνωστοποιώ κ. (επιπλέον): *φησί* (ενν. *ο Νεκτεναβώ*), *«βασίλισσα, τι μοι προσαπαγγέλλεις;»* Βίος Αλ. 331· *Εν πώλω ... προσεπιβάς* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *ώχετο μετά τούτου,| προσαπαγγείλας άπαντα τα παρ' αυτού πραχθέντα* αυτ. 3570.

προσαπαίρω.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *απαίρω*. Η λ. το 12.-13. αι. (LBG).

Φεύγω από κάπου, προχωρώ πιο πέρα: *Εκείσε ψύλλας είδομεν πηδώσας ως βατράχους.| Όθεν και προσαπάραντες απήλθομεν εις τόπον,| εν ω πηγή κατέρρεε* Βίος Αλ. 4230.

προσαπαιτώ.

Το *προσαπαιτέω* που απ. στο Θεόφραστο.

1) Απαιτώ, αξιώ επιπλέον· έκφρ. *λόγον προσαπαιτούμαι* = δίνω λόγο, τιμωρούμαι επιπροσθέτως, κι αποπάνω: *Δαρείος ... έγραφε τούτοις ταύτα:* (παραλ. 2 στ.) *«Μη προσδοκάτε παρ' εμού λαβέσθαι συμμαχίαν·| είπερ δ' εκβήτε των υμών τόπων και των ορίων,| πικράν μεγάλην έξετε την τιμωρίαν πάντες,| λόγον προσαπαιτούμενοι των αιχμαλωτισθέντων| και των φθαρέντων αμελώς ...»* Βίος Αλ. 1928. **2)** Απαιτώ κι αποπάνω, τολμώ να απαιτώ: *οι θεοί πάντες| ως δωρεάν πάσιν ημίν τοις ούσιν εν τω κόσμω| αυτά προσεδωρήσαντο, και πώς υμείς αδίκως| θεών μεγίστων δωρεάν κακώς προασαπαιτείτε ...;* αυτ. 1043.

προσαπάντησις η.

Από την πρόθ. *προς* και το ουσ. *απάντησις*· πβ. *προσαπαντάω*. Η λ. τον 7. αι. (LBG).

Συνάντηση: *Η προσαπάντησις του Αχιλλέως εις τον πενθερό του* (παραλ. 3 στ.). *Οι δώδεκα ... το πρωί εσέβησαν θαρρώντα| και λέγουν τον: «Αυθέντη μου, έρχεται ο πεθερός σου| και ας υπάμε και ημείς εις συναπάντησίν του,| να τον δεξάμεθα και ημείς μετά χαράς μεγάλης»* Αχιλλ. (Smith) Ο μετά στ. 600.

προσαπαντώ, Βίος Αλ. 1226. — Βλ. και *προσυπαντώ.*

Το μτγν. *προσαπαντάω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1) Εξέρχομαι, πορεύομαι προς συνάντηση κάπ. *Μη φόβον σχούσαι ... εξέλθετε της νήσου| ημάς προσαπαντήσασαι, χαίρουσαι γηθοσύνως·| κακοποιήσαι γαρ υμάς ούποτε βουληθώμεν* Βίος Αλ. 5483. **2)** Αντιμετωπίζω (σε μάχη, πολεμικό αγώνα), αντικρούω: *προς Μαξιμούν εντέχνως απηρχόμην,| η δε, ως προηυτρέπιστο, προσαπαντάν δραμούσα| κονταρέαν μοι δέδωκεν ξυστήν εις το λουρίκιν* Διγ. (Trapp) Gr. 2917.

προσαπλώ.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *απλόω*. Η λ. τον 6.-7. αι. (Lampe, Lex., *προσαπλόω*)· βλ. και TLG, LBG.

Απλώνω, εκτείνω (το χέρι) προς κάπ.: *Βληθέντος ουν εμού σοφώς εν τω πιθίω τούτω| και της θαλάσσης τω βυθώ συν τούτω κατελθόντος,| ανοίξας μοι τρυμαλιάν και χείρα προσαπλώσας| αρπάσω το παρευρεθέν τη ψάμμω του πυθμένος* Βίος Αλ. 4364· (εδώ ικετευτικά): *Την χείρα προσαπλώσας ... μετά πολλών δακρύων,| ήρξατο ψάλλειν ... τω βασιλεί* αυτ. 2272.

προσαποβλέπω.

Το μτγν. *προσαποβλέπω.*

Προσβλέπω, στρέφω το βλέμμα μου (μεταφ.), ελπίζω σε κάπ.: *Ερχόμενοι δε εις τον Μορέαν, του μεν υπήρχον τελείως υποχείριος, ..., προς δε τόν αγάπη και ελπίδι προσαπέβλεπον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 36[13].

προσαποθνήσκω.

Το μτγν. *προσαποθνήσκω.*

Πεθαίνω μαζί (με κάπ.): *Όσα ... βούλη συ* (ενν. *Δαρείε*), *σαφήνισόν μοι τάχει·| πάσαι γαρ αι δυνάμεις μου και τα στρατεύματά μου| και τα μακρόθεν έθνη μου σοι προσαποθανούνται* Βίος Αλ. 3301.

προσαποκομίζω.

Από την πρόθ. προς και το (αρχ.) *αποκομίζω*. Η λ. στο LBG.

Κομίζω, φέρνω κ. σε κάπ. *Ιχθύας ... αγρεύοντες εκ της θαλάσσης τούτων| ημίν προσαπεκόμιζον πλήρεις μεγεθεστάτους* Βίος Αλ. 4318.

προσαποκτέννω.

Από την πρόθ. *προς* και το *αποκτέννω* (βλ. λ.). Βλ. και LBG (*προσαποκτένω*).

1) Σκοτώνω επιπλέον: *της μάχης γενομένης ... στερεωτέρας,| πολλούς προσα-*

ποκτέννουσιν ούτοι των Μακεδόνων Βίος Αλ. 1543. **2)** Σκοτώνω, σφάζω: *Οι δυο γουν, ..., Λατίνοι κατελθόντες| προς πύργον τον προς θάλασσαν ...,| πολλούς προσαποκτέννουσι των δυστυχών Ρωμαίων* Άλ. Κων/π. (Matzukis) 252.

προσαπολείπω.

Το μτγν. *προσαπολείπω* (L-S Suppl.). Η λ. σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Kutl.[2] 2[24], LBG).

(Μέσ., προκ. για περιουσία) «μένω», καταλείπομαι: *θανόντος ουν του αμιρά, πατρός τοιούτου, λέγω,| ουσία τούτου άπασα υιώ προσαπελείφθη* Διγ. Ζ 4008.

προσαποστέλλω, Βίος Αλ. 1903· γ' πληθ. π ρ ο σ α π ο σ τ ε λ λ ο ύ ν.

Το αρχ. *προσαποστέλλω.*

α) Αποστέλλω, στέλνω κάπ. σε κάπ.: *Το Μακεδόνων έθνος ... πάντη κατεπηρμένον| επέβη χώραν την ημών κακώς καταληΐζον·| όθεν ημείς ζωγρήσαντες κρυφίως τινάς τούτων| προσαπεστείλαμεν αυτούς σου τω μεγίστω κράτει* Βίος Αλ. 1916· **β)** στέλνω πίσω: *Ο ... Κανδαύλης έφησεν: «Ούτως αυτόν λαμβάνω| σον πρεσβευτήν Αντίγονον, ώσπερ τον βασιλέα| ..., και πάλιν ακινδύνως| σω κράτει προσαποστελώ βασιλικοίς εν δώροις»* Βίος Αλ. 5191· **γ)** (με εννοούμενο αντικ. όπως μήνυμα, κλπ.) μηνώ, γνωστοποιώ: *Απατητικώς ...| προσαποστελλούν κρυφίως,| μηδαμώς μιά της άλλης| μη γινώσκουσα τι πράττει.| Κατά πρώτον μεν η Ήρα| μηνυεί τοιαύτα τούτον ...* Ερμον. Α 274.

προσαποστρέφομαι.

Από το μτγν. *προσαποστρέφω.*

Αποστρέφομαι κάπ.: *ως μηδέν κατέχοντας άξιον θεωρίας| βασιλικής ή γνώσεως, μάλλον δ' αχρείον έθνος,| προσαπεστράφημεν υμάς, μη που και μιανθώμεν·| το κρείττον πας επιθυμεί και σπεύδει συλλαβέσθαι* Βίος Αλ. 4547.

προσάπτω· π ρ ο σ ά φ τ ω.

Το αρχ. *προσάπτω.* Ο τ. (για τον οποίο πβ. τ. *άφτω,* βλ. λ. *άπτω*), όπως και τ. *προυσάφτου* (Andr., Lex., στη λ., Σπίντιος, Δαρνακ. γλωσσ.), και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 764, Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 138, Χατζ., Λεξ., όπου και τ. *προσάβκω,* Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., όπου και λ. *προσέφτω*). Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Αγγίζω ερωτικά (κάπ.): *«... βλέπε τον αυθέντη μου να μη μου τον εγγίσεις».| Τίτοιον απιλογήθηκεν η Φαιδροκάζα λόγον:| «Εγώ μεν, το φαινόμενον, δέσποινα, να τον έχω,* (παραλ. 1 στ.), *η βασιλεία δε η ση έχεις την εξουσίαν·| ου γαρ προσάψω, δέσποινα, τον ιδικόν μου αυθέντην* Βέλθ. 990. **2α)** (Αμτβ.) ανάβω, παίρνω φωτιά, καίομαι: *η φώτη τ' αναστεναγμού μπορεί το φύλλον ν' άψει,| αμμέ τα δάκρυα δεν 'φήννου την ύλην να προσάψει* Κυπρ. ερωτ. 150[26]· **β)** (μέσ., προκ. για τη φωτιά) καίω: *δεν είναι ποσίμπλε να κρατήσει τινάς την γλώσσαν του λαμπρού εστόντα προσαμμένον εις το άχερον* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 146.

πρόσαργα, επίρρ., Θαύμα αγ. Νικ. 262, 264, Παλαμήδ., Βοηβ. 280 (έκδ. *προς αργά·* διορθώσ. κατά Κριαρ., ΕΕΦΣΠΘ 8, 1960, 215)·

Από τη συνεκφ. *προς αργά* με αναβιβ. τόνου· πβ. ιταλ. *sul tardo, verso il tardo*, κ.ά. (βλ. Κριαρ., ΕΕΦΣΠΘ 8, 1960, 215), πβ. Somav., It.-gr., λ. *tardi*· βλ. και Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. 91-2. Η λ. πιθ. το 12. αι. (LBG· βλ. όμως και TLG) και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. αν. Κρ., Andr., Lex., Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.), όπως και ουσ. *πρόσαργο* το (Παγκ.[2] Δ' 586, Andr., ό.π., ΙΛ, λ. *αργό*, Θαβώρ., ό.π. 92, όπου και υποκορ. το *προσαργάκι*) και κοιν. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.), καθώς και στο Βλαστού, Συνών.[2] και στο ΑΛΝΕ.

Προς το βράδυ· αργά: *Εις το καστέλλι ... εκάμαν όλη μέρα,| η Μάρθα και η Μαγδαληνή και του Χριστού η μητέρα,| και πρόσαργα εμισέψασι κι ήρθα στη Βηθανία* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2796· *ρούχα να ντυθείς σα να 'σου διακονιάρης,| και πρόσαργα στην πόρτα τση όξω να πα σταλάρεις* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 762· με το *εστί*: *Πορεύου εν τοις δεξιοίς μέρεσι του βορέως·| ειδέ και έστι πρόσαργα, βάδιζε και δρομαίως* Παϊσ., Ιστ. Σινά 198.

προσατενίζω

Από την πρόθ. *προς* και το *ατενίζω* (πιθ. αρχ., TLG). Η λ. τον 4. αι. (LBG, TLG). Λ. *προσατένισις, προσατενισμός* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Κοιτάζω έντονα κάπ.· (εδώ με αντικ. το *αλλήλους* στον πληθ.) αλληλοκοιτάζομαι: *προσατενίσαντες αλλήλους παραχρήμα| και δείπνον καταλύσαντες έκθαμβοι πάντες ήσαν* Βίος Αλ. 5972.

προσαυξάνω· *προσαυξύνω*.

Το μτγν. *προσαυξάνω·* το μέσ. ήδη τον στο Θεόφραστο (TLG). Ο τ. από την πρόθ. *προς* και το *αυξύνω* (βλ. λ. *αυξάνω·* αόρ. *ηυξύνθην* μτγν. ή πιθ. ήδη αρχ.· βλ. L-S, λ. *αυξύνω*, TLG). Η λ. και σήμ.

(Μέσ.) αυξάνω περισσότερο, επιπλέον: *φλόγα καθάπερ εις εμήν εισήλθε την καρδίαν,| εξήπτε τε τον έρωτα παράνομόν τε μίξιν·* (παραλ. 3 στ.). *Ως ταύτην δε ανήγαγον εν τω ιδίω ίππω| και της οδού οιχόμεθα ... | ουκ είχον, όστις γένωμαι, πυρ όλος εφλεγόμην| του έρωτος ολοσχερώς εμοί προσαυξυνθέντος| και πάσας μου καταλαβών μέλεσι τας αισθήσεις* Διγ. Z 2699.

προσαφαρπάζω.

Από την πρόθ. *προς* και το *αφαρπάζω*. Η λ. πιθ. τον 7.-8. αι. (Lampe, Lex.) και σε έγγρ. του 12. αι. (Miklos.-Müller, Acta 6, 107)· βλ. και LBG.

Αρπάζω κ. επιπλέον, αρπάζω και κ.: *προσέρριψεν* (ενν. *ο ίππος*) *αυτίκα| τον επιβάτην εις την γην, θεού τη συμμαχία·| όθεν λοιπόν Αλέξανδρος χόρτον προσαφαρπάξας| τούτου χερσί τον της ξηράς εξήλθεν ακινδύνως* Βίος Αλ. 3555.

προσαφίστημι.

Το αρχ. *προσαφίστημι*.

(Εδώ μέσ.) απέχω από τη μάχη, δεν πολεμώ: *«... κατελεών υμάς πάσι κελεύω τάχος,| εκόντες προσαπέστητε πάντων υμών ηρώων,| ίνα μη παρανάλωμα γένησθε πυρός πάντες.»| Αυτοί δε* (ενν. *οι Λακεδαιμόνιοι*) *την επιστολήν ιδόντες Αλεξάνδρου| όλως ου προσεπείσθησαν, αλλ' όρμησαν εις μάχην* Βίος Αλ. 2889.

προσάφτω, βλ. προσάπτω.

προσβάλλω, Χρησμ. Ι 256, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) Ι 17.

Το αρχ. *προσβάλλω*. Η λ. και σήμ.

1) Επιτίθεμαι εναντίον κάπ.: Παράφρ. Χων. (v. Dieten) ΙΙΙ 99· *Βουλόμενος δε* (ενν. *ο βασιλεύς*) *και τους κατά το θέμα των Αρμενιακών προσβαλείν, άμα δε και Κωνσταντίνον τον Γαβράν κρατήσαι* ... Παράφρ. Χων. (v. Dieten) Ι 164. **2)** Επιρρίπτω, κτυπώ, επιτίθεμαι εναντίον κάπ. με κ. (μεταφ.): *Όταν ... ο δόλιος δαίμων σου προσβάλλει λογισμούς υψηλόφρονας να σου ενθυμίζει την βασιλείαν ... οπού εγκατέλιπες, αντίστηθι* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 230[37]. **3)** Επιθέτω, θέτω (το βλέμμα σε κ.): Ιων. ΙΙ 5. **4)** Τοποθετώ, βάζω (κ.) σε κ.: *βέλος τω τόξω προσβαλών απέρριψεν εις όρνιν,*| *και τον ... όρνιν θανατοί* Βίος Αλ. 1680. **5)** (Πιθ.) θέτω, προβάλλω επιπροσθέτως· προσθέτω (δικαιολογία, επιχείρημα): *Πολλά εδιαφεντεύγουνταν οι μαντατοφόροι, αμμέ δεν ημπορήσαν να ποίσουν τίποτες· αμμέ εμήνυσε ο πάπας χαρτία, και το αγκάλεμαν του ρηγός της Φραγκίας, ... Και απόβγα εψηφίσαν β' μαντατοφόρους καβαλλάρηδες, ..., οι πγοι ... πολλές αφορμές επροσβάλαν και δεν εφελέσαν* Μαχ. 96[9]. **6)** Βάζω κ. επιπλέον, προσθέτω (συστατικό σε φαγητό): *όταν ψήνουσιν ποτέ το εδικό σας κρέας,*| *προσβάλλουσιν εκ το εμόν όπως να το αρτύσουν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 382. **7)** (Εδώ προκ. για δάκρυα) χύνω: *Ομού θλίψιν υπέφερον, τα δάκρυα και πόνους*| *και χαράν την πανθαύμαστον την τότε γεναμένην.*| *Ως δε ταύτην ησπάζοντο μετά περιχαρείας,*| *και δάκρυα προσέβαλλον ποιούντες μέγα θρήνον* Διγ. (Trapp) Gr. 293.

προσβαστάζω.

Από την πρόθ. *προς* και το *βαστάζω*. Βλ. και LBG.

Βαστάζω· φέρω, μεταφέρω (κ. προς κάπ. κατεύθυνση): *Πέρσας έμπροσθεν, όπισθεν Μακεδόνας*| *προσέταξεν επείγεσθαι* ... | *Τον δ' ώμον ουν Αλέξανδρος καθυποθείς τον τούτου*| *ήρε ... το σώμα του Δαρείου* (παραλ. 1 στ.). *Επένθησαν γαρ άπαντες ου μόνον τον Δαρείον,*| *αλλά και τον Αλέξανδρον ως συμπαθώς θρηνούντα*| *και σώμα προσβαστάζοντα τούτον το του Δαρείου* Βίος Αλ. 3925.

προσβεβαιώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *βεβαιώ*. Η λ. τον 4. αι. (Montanari, TLG)· λ. *προσβεβαιώνω* στο ΛΑΝΕ.

Βεβαιώνω, επιβεβαιώνω κ.: *Ωσαύτως και ο Κίνναμος ταύτα προσεβεβαίου,*| *«Ούτως τα πάντα» έφησε «γένοιντο, καθώς είπας»* Διγ. Ζ 3370.

προσβιάζομαι.

Το αρχ. *προσβιάζομαι*. Για το ενεργ. *προσβιάζω* βλ. LBG.

Αναγκάζω (κάπ. να κάνει κ.): *ο νυν επικείμενος ... Ταντάλειος λίθος προσβιάζεται ημάς ενοχλείν σου την καλοκαγαθίαν* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 205[31-2].

προσβλέπω, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 328, Βίος Αλ. 4598.

Το αρχ. *προσβλέπω*. Η λ. και σήμ.

1) Βλέπω, κοιτάζω κάπ. (ή κ.)· παρατηρώ: Διγ. Ζ 1731, Διγ. Ζ 4139. **2)** Βλέπω, παρατηρώ· διαπιστώνω: *Αλέξανδρος εκάθισε ...| άντικρυς τούτων, ...| Οι και προσβλέποντες αυτού σμικρότατον το σώμα,| παρηλλαγμένους οφθαλμούς, ήσαν τεθαυμακότες* Βίος Αλ. 3464.

προσβολή η, Διγ. Ζ 3480, Βίος Αλ. 2227, Ψευδο-Σφρ. 238[34], 242[2].

Το αρχ. ουσ. *προσβολή*. Η λ. και σήμ.

1α) Επίθεση, έφοδος: Βίος Αλ. 2980, Ψευδο-Σφρ. 238[31-2]· **β)** βολή: *ει τύχη εμπεσείν εν σιδηροφόρω σώματι, και την ασπίδα και το σώμα διατρήσας εξέρχεται και εις άλλο μεταπηδά, ει τύχη είτα εξ αυτού εις έτερον, ...· και διά μιάς προσβολής δύναται ζημιώσαι δύο και τρεις* Δούκ. 331[24]. **2)** (Μεταφ.) **α)** επίθεση, προσβολή (πρβ. για επιθυμία· βλ. και Du Cange, στη λ., Lampe, Lex., στη λ. 6): *ο δράκων ήτον δυναμωμένος με δέκα κέρατα· των οποίων το πρώτον του το έδωσε η προσβολή της επιθυμίας οπού ήλθε του ανθρώπου να γένει Θεός* Χίκα, Μονωδ. 120· **β)** (μετων.) το σιδερένιο άκρο του όπλου με το οποίο γίνεται η επίθεση (βλ. και L-S, στη λ. III), η «αιχμή του δόρατος»: *Και συ ... άνθρωπε, ότε πολλά αμαρτήσεις, ..., ρίψον σεαυτόν κατά την πέτραν της πίστεως και θλάσον σου την προμυκτήραν, την προσβολήν της αμαρτίας* Φυσιολ. (Legr.) XXXI.

προσβόρειος, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Που κείται στο βορινό μέρος, βορινός: ... *εν εκάστω μέρει κτίσας πόλιν, την Κνωσσόν εν τω καταντικρύ της Πελοποννήσου, και αυτή δε εστι προσβόρειος* Ψευδο-Σφρ. 240[19].

προσβουλεύομαι, Βίος Αλ. 4509.

Από την πρόθ. *προς* και το *βουλεύομαι*. Η λ. το 12. αι. (LBG).

Αποφασίζω: *φοβηθείς Αλέξανδρος ηθέλησε τω ξίφει| αυτόν διαχειρίσασθαι και την Κανδάκην άμα·| ήτις και προς αυτόν φησίν: «Αλέξανδρε, και τούτο| γενναίον και βασιλικόν κακώς προσεβουλεύσω·| αλλά μηδέν αγωνιάς ...»* αυτ. 5309.

προσγελώ.

Το αρχ. *προσγελάω*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., στη λ., Σακ., Κυπρ. Β' 764, Χατζ., Λεξ., Παπ., Γλωσσ.).

Χαμογελώ: *προσγελών* (ενν. *ο Ζευς*) *είπε τοιαύτα,| προς ... την Αφροδίτην:* ... Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ε' [486].

προσγενής επίθ., Δούκ. 43[13], 47[20], 305[5].

Το μτγν. επίθ. *προσγενής*. Η λ. σε έγγρ. του 13. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 5[12])· βλ. και LBG.

Συγγενής (εξ αίματος ή αγχιστείας): *πάντες, όσοι επικρατώσι κτήματα ... ορισμώ της βασιλείας μου, είτε της περιποθήτου μου Αυγούστης εισίν ούτοι, είτε του ερασμιωτάτου μου υιού ..., είτε των προσγενών αρχόντων της βασιλείας μου ..., ουδέ αυτοί οφείλωσι χάριν μαγειρίας ... ή άλλου τινος ζητήματος απαιτείν τι εξ αυτών* Ψευδο-

Σφρ. 542[15]· (προκ. για ανθρώπους με κοινή φυλετική καταγωγή): *Ω παίδες Αθηναίων,| σοφώτατοι και προσγενείς, φίλοι και συμπολίται| καλώς συμβουλευσώμεθα τα πρέποντα τη πόλει* Βίος Αλ. 2660· (ως ουσ.): *Ούτος ... συλλαβών άπαντας προσγενείς τε και φίλους* (ενν. του Καντακουζηνού), *εν τω φρουρίω του Μεγάλου Παλατίου απέκλεισε* Δούκ. 43[22].

προσγέρνω· *προσεγέρνω.*

Από την πρόθ. *προς* και το *γέρνω.*

Μέσ. **α)** Υποκλίνομαι σε κάπ.: *εκιλαδούσα τα πουλιά, τα σπήλι' αντιλαλούσα,| τα ζα τση προσεγέρνουντα κι οι πέτρες την τιμούσα* Πανώρ.[2] Α' 320· **β)** (μεταφ.) αναγνωρίζω την υπεροχή κάπ.: *Είχε θυγάτηρ μοναχήν, τήν λέγαν Μαργαρώνα,| όλες την προσεγέρνουντα και την εκαμαρώνα* Ιμπ. (Legr.) 880.

πρόσγευμα το, βλ. *πρόγευμα.*

προσγεύομαι.

Από την πρόθ. *προς* και το *γεύομαι.* Το ενεργ. *προσγεύω* τον 8.-9. αι. (TLG). Η λ. το 12.-13. αι. (TLG)· βλ. και LBG, λ. *προσγεύω.*

(Μτβ. και αμτβ.) τρώω ή πίνω: *Η δε Πυθία των Δελφών νάματος Κασταλίου| προσγευσαμένη τον χρησμόν φωνεί διά χθονίου* Βίος Αλ. 696· *είσελθε εις την τράπεζαν την του γηροκομείου| και αν πεινάς προσγεύθητι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1166.

προσγεωμετρώ.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *γεωμετρέω* (TLG). Η λ. στο LBG (*προσγεωμετρέω*).

Μετρώ με ακρίβεια· (εδώ) προσδιορίζω επακριβώς τις διαστάσεις ενός τόπου: *Αλέξανδρον ηξίωσαν του δωρηθήναι τούτοις| χώραν εκείσε κατοικείν προσγεωμετρηθείσαν* Βίος Αλ. 3789.

προσγράφω, Βίος Αλ. 1882, 2875, 3258, 3741, 4134.

Το αρχ. *προσγράφω.* Η λ. και σήμ.

1) (Με αντικ. τις λ. *γράμματα, γραφή, επιστολή*) γράφω: *επιστολήν προσγράφει* (ενν. ο *Αλέξανδρος*)| *Δαρείω τω κακόφρονι* Βίος Αλ. 1803· *Αλέξανδρος αυταίς άλλην γραφήν προσγράφει* Βίος Αλ. 4097· *Τη δε Ρωξάνη γράμματα προσέγραψε τοιαυτα* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) Βίος Αλ. 4103. **2)** Κηρύσσω: *έρχεται προς χώραν της Ασίας| και δόρυ πήξας εν αυτή δορίκτητον προσγράφει* Βίος Αλ. 1186. **3)** Αποδίδω: *την αιτίαν* (ενν. *της ατεκνίας*) *εαυτού προσγράφει αμαρτία* Διγ. Ζ 4035.

προσδαπανώ, Βίος Αλ. 1523.

Το μτγν. *προσδαπανάω.*

1) Δαπανώ επιπλέον, ξοδεύω περισσότερα, σπαταλώ: *Επικείμενα είναι όσα επιθέσει ο άρπαξ και ανακτίσει ... ή καλλωπίσει και προσδαπανήσει* Zygomalas, Synopsis 142 B 12. **2)** (Μεταφ.) φθείρω, καταστρέφω, κατατρώγω επιπλέον (πβ. *δαπανώ* 3): *ώμους, βραχίονας χαλκούς και σιδηρούς γενναίους| οι σκώληκες μαραίνουσι κακώς προσδαπανώντες* Διγ. Ζ 4480.

προσδειλιώ, Βίος Αλ. 4504, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 170, 726.

Από την πρόθ. *προς* και το *δειλιώ*. Μτχ. *προσδειλιάσας* στο Κουμαν., Συναγ. λ. Η λ. στο LBG (*προσδειλιάω*).

Φοβούμαι κ. ή κάπ.: *Τι πολεμείν Αλέξανδρον όλως προσδειλιώμεν;* Βίος Αλ. 2602· *Ο βασιλεύων δ' Ιταλός εν πόλει Βαλδουίνος,| την των Ρωμαίων έφοδον μέγα προσδειλιάσας,| έκλεισε πύλας πόλεως* Αλ. Κων/π. (Matzukis) 387.

προσδέμω· *προσέδειμε* Βίος Αλ. 2316, εσφαλμ. γρ. αντί πιθ. *προσέτεκε·* διορθώσ. κατά το κριτ. υπ.

προσδέρνω, Λίβ. διασκευή α 971, 3124 κριτ. υπ.· *προσδέρω,* Λίβ. διασκευή α 3124. — Βλ. και *προδέρνω*.

Από την πρόθ. *προς* και το *δέρνω*.

α) Προσβάλλω, χτυπώ (εδώ σε μεταφ.): *ο σταλαγμός του πόθου μου την πέτραν της ψυχής σου| χάρβαλον να την έποικεν απότα την προσδέρει,| οπού έχει αντί σταλάγματος πιττάκια τοσούτα,| γραφάς μου πανεξαίρετας, λόγους ερωτικούς μου* Λίβ. διασκευή α 1750· **β)** (μεταφ.) βασανίζω: *Λέγω τον· «Τι κλονίζεσαι, τι σε προσδέρνει ο φόβος;»* Λίβ. Esc. 2995.

προσδεσμώ.

Το μτγν. *προσδεσμέω* (TLG). Η λ. σε σχόλ.

Δένω κ. πάνω σε κάτι άλλο: *Συμβαίνει λιθιάν τους ιέρακας ... διά το τινάς προσδεσμείν τα κρέα εν τη εγκλείστρα και ούτως ποιείν τους ιέρακας εσθίειν* Ιερακοσ. 466^{14}.

προσδέχομαι, Γλυκά, Στ. 240, Διγ. Ζ 1140, Χρησμ. (Brokaar) Ν 116, Παλαμήδ., Βοηβ. 1320, Λίμπον. Αφ. 64· αόρ. *(ε)προσ(ε)δέκτην,* Απολλών. (Κεχ.) 843, Μαχ. 108^{38}, 162^{15}, 166^{26}, 178^{29}, 188^{25}, 224^{21}, $326^{13,24}$, 360^{6}, 414^{25}, 444^{23}, $446^{28\text{-}9}$ (έκδ. *εμπροσδέκτην*), 456^{18}, 526^{22}, 596^{8}, 620^{1}, 654^{26}, 670^{13}, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 442, 582· *επροσδέχτην,* Βουστρ. (Κεχ.) 172^{3}· *'προσδέχτην,* Μαχ. 100^{8}· *προσεδέκτηκα,* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 306· απαρέμφ. αορ. *προσδεκτείν,* Μαχ. $280^{36\text{-}7}$.

Το αρχ. *προσδέχομαι*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1α) Δέχομαι, αποδέχομαι: Ιστ. πατρ. 138^{22}, Χριστ. διδασκ. 140· (με αρνητ. σημασ.): *ονειδισμούς προσδέχεται* (ενν. *ο ξένος*) *και ύβρεις υπομένει* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 61· **β)** αποδέχομαι κ. ευμενώς· συμφωνώ: *Ζητώ τη φαμελία μου αυτείνος να μου δώσει,| αυτείνος δεν προσδέχεται να μου την παραδώσει* Αλεξ.[2] 1310· *ήκουσε, προσεδέχθη το και ολοπροθύμησέ το* (ενν. *ο Βερδερίχος το καβαλίκευμα*) Λίβ. διασκευή α 3350 κριτ. υπ.· **γ)** (νομ., παθητ.) γίνομαι δεκτός (πβ. και Αρμεν., Εξάβ. Α' 4^{30} σχόλ.): *Όστις κατεκρίθη διά πταίσιμον τίποτε και εζήτησεν έκκλητον, δευτέραν κρίσιν, και συμβεί ξανακρινόμενος και αποθάνει, δεν στερίζεται τα όσα έχει ... Και το αυτό γίνεται και όταν δεν επροσδέχθη η δευτέρα του κρίσις* Zygomalas, Synopsis 186 E 62. **2α)** Υποδέχομαι, καλωσορίζω: Μαχ. 114^{29}, Βουστρ. (Κεχ.) 8^{10}, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 139^{28}· (σε μεταφ.): *στήννομεν την τράπεζαν και προσδεχόμεθα εκείνους οπού βούλονται να διορθωθούν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 46· **β)** φιλοξενώ: *Και εις*

τόν εκράζαν Λωτ επροσδέκτην τους (ενν. τους δύο αγγέλους) *εις το σπίτιν του* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 123. **3)** (Απροσ.) ταιριάζει, πρέπει (πβ. ά. ενδέχομαι 3): *Οκάτι, ως προσεδέχετον, ορέγετον ίνα μάθη* (ενν. ο ρηξ) Λίβ. διασκευή α 2781· *οργίσθην ο πατήρ της,| και λόγους δικασίματος δήθεν και νουθεσίας| είπεν, ως τον προσεδέχετον, προς την εξηρημένην* Λίβ. διασκευή α 2790 κριτ. υπ.

προσδηλώ, Βίος Αλ. 4068, 5032.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

α) Δηλώνω, φανερώνω: *Τι δ' ήσαν τα πραττόμενα, ο λόγος προσδηλώσει* Βίος Αλ. 55· **β)** λέω, εκθέτω: *οι καδδηνάλιοι στραφέντες προς την Ρώμην| άπαντα τα γενόμενα τω πάπα προσδηλούσιν* Αλ. Κων/π. (Matzukis) 689.

προσδιαβάζω, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 287[14-15], Διήγ. Αλ. F (Lolos) 286[15-16].

Από την πρόθ. προς και το *διαβάζω*.

Α' (Μτβ.) παραπλανώ: *Αυτοί τον απεκρίθησαν* (ενν. τον δούκα) *λόγια χωρίς έργον,| συγκλύζουν, προσδιαβάζουν τον με λόγους ψεματένους* Χρον. Τόκκων. 1626.

Β' (Αμτβ.) ξεφεύγω, διαφεύγω (σε άλλο μέρος): *Είδετε με πόσην πονηρίαν επροσδιάβασεν ο υιός του Φιλίππου* Διήγ. Αλ. G 278[30].

προσδιαβαίνω, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 16[21]· αόρ. *ε π ρ ο σ δ ι ε β ε ν,* Ερμον. Ι 207.

Από την πρόθ. προς και το *διαβαίνω*.

1) Περνώ, διέρχομαι: *Και απ' αυτόν τον τόπον εδιέβη ημέρες ρ'. Και τόσον μέλι και ούπουρα επήρε το φουσσάτον απ' αυτουνούς, ... και επροσδιάβη* (ενν. ο Αλέξανδρος) *τον τόπον των Πιθιακών* Διήγ. Αλ. E (Konst.) 17[16]· (αμτβ.): *είδεν τους από τόπον εις τόπον επροσδιάβαιναν* Διήγ. Αλ. E (Konst.) 21[1]. **2)** Προσπερνώ: *Τον Φίλιππον προσδιαβαίνοντας* (ενν. ο Αλέξανδρος) ... *ετζάκισεν τον Νάζαρχον εις τόπον λεγόμενον Μεστοποτάμιν* Διήγ. Αλ. E (Lolos) 137[6]· (αμτβ.): *την κεφαλήν ... κλίνας* (ενν. ο Αχιλλεύς)| *επροσδιέβην η λόγχη| κι εις την γην εκατεσπήχθην| μέχρι σπιθαμών γαρ έξι* Ερμον. Υ 232.

προσδιακομίζω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. *διακομίζω*· βλ. και LBG.

Μεταφέρω κ. επιπλέον, επιπροσθέτως: *όπλα πανουργικά δε| άλλοι προσδιεκόμιζον μηχανικών δοράτων* Βίος Αλ. 3613.

προσδιακόπτω.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. *διακόπτω*· βλ. και LBG.

(Εδώ) διέρχομαι μέσα από τις τάξεις του εχθρού: *Ουκ εία γουν Αλέξανδρος Πέρσας επιστρατεύσαι| ού διιππεύσαι τους αυτούς ουδέ προσδιακόψαι| εντός της τούτων φάλαγγος έμπροσθεν επιβαίνων* Βίος Αλ. 2014.

προσδιάξιμον το, Ασσίζ. 39[7]. — Βλ. και *προδιάξιμον*.

Πιθ. από την πρόθ. προς, τον αόρ. του διάζω (βλ. ά. *διάγω*) και την κατάλ. -*ιμον*.

(Νομ.) δικαστική διεκδίκηση ιδιοκτησίας: *Ανίσως ότι είς άνθρωπος αγοράσει απού έτερον άνθρωπον μίαν κληρονομίαν ... και εάν εγένετο ότι εκράτησέν το έναν χρόνον και μίαν ημέραν οδίχως προσδιάξιμον, η ισότητα και το δίκαιον και η ασσίζα ορίζουν των Ιεροσολύμων, ότι ουδέν ημπορεί πλείον να το πάρει διά κανέναν άνθρωπον* αυτ. 39[20-21].

προσδιαφθείρω.

Το αρχ. *προσδιαφθείρω*.

Καταστρέφω: *τα τούτων άρματα* (ενν. *των Περσών*) *παρά των Μακεδόνων| κακώς προσδιεφθείροντο τη των βελών εκτρώσει* Βίος Αλ. 2017.

προσδιορισμός ο, Zygomalas, Synopsis 204 K 10, 292 Y 2.

Το μτγν. ουσ. *προσδιορισμός*. Η λ. και σήμ.

(Νομ.) όρος, προϋπόθεση: *Η κοινωνία ... γίνεται ... ή προς καιρόν, ή υπό αίρεσιν, ή από καιρού. ... Υπό αίρεσιν όταν μετά διαταγμού και προσδιορισμού τινος την συντροφίαν ποιήσωσιν· οίον δώσω σοι τόδε, εάν και συ ποιήσεις μοι τόδε, και του ενός χρεωστούντος να δώσει ή να κάμει τόδε εάν και του άλλου η υπόσχεσις τελειωθεί και τελειώσει όσον έταξε* αυτ. 203 K 1.

προσδιοριτικός, επίθ.

Από το *προσδιορίζω* ή την πρόθ. *προς* και το ουσ. *διορία* αναλογ. με επίθ. σε. -τικός, αν δεν πρoκ. για εσφαλμ. γρ. αντί *προσδιοριστικός* (LBG, λ. *προσδιοριστικός*).

(Πρoκ. για συνθήκη ειρήνης) που έχει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια: *Έχων δε* (ενν. *ο Ιάγκος*) *όρκους μετά του Μεχέμετ αγάπης προσδιοριτικής τριών ετών, ήδη πληρωθέντος του ενός και ημίσεος, εμήνυσε τω Μεχέμετ λέγων ως ...* Δούκ. 343[8].

προσδοκώ, Γλυκά, Στ. Β' 371, Προδρ. (Eideneier) I 101, II 102, Διγ. (Trapp) Gr. 967, 1416, Διγ. Z 1875, Ερμον. A 316, Kαναν. (Pinto) 68, Δευτ. Παρουσ. 84.

Το αρχ. *προσδοκάω*. Η λ. και σήμ.

1) Περιμένω, ελπίζω (να συμβεί) κ.: Προδρ. (Eideneier) I 263, Kαναν. (Pinto) 100. **2)** Νομίζω, θεωρώ, υποθέτω: Διγ. Z 2492· (μτβ.): *Δέξου, και λάβε, αδελφή μας, θρήνους των αδελφών σου* (παραλ. 2 στ.). *Ως προσδοκούμεν, έθανες ...* (παραλ. 1 στ.) *Τότε πολλά αναγκάσθησαν, κλαίοντες την αδελφήν τους,| και ψηλαφώντες ακριβώς ουκ ημπορούν την εύρειν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 121.

προσδουλώνω, Βίος Αλ. 1230, 2871.

Από την πρόθ. *προς* και το *δουλώνω*.

Υποδουλώνω: *είκοσιν έθνη βάρβαρα και δύο προσδουλώσας* (ενν. *Αλέξανδρος*) αυτ. 6096.

προσδρομή.

Το μτγν. ουσ. *προσδρομή*.

(Πρoκ. για νερό) η ροή: *εάν πέπτει ο σταλαγμός απάνου εις λιθάριν,| δαμί δαμί*

το διά παντός τρυπά το το λιθάριν| διά του νερού την προσδρομήν ην έχει απαραιτήτως Λίβ. Va 1502.

προσδωρούμαι.

Το μτγν. *προσδωρούμαι.*

Δωρίζω: *οι θεοί πάντες| ως δωρεάν πάσιν ημίν τοις ούσιν εν τω κόσμω| αυτά προσεδωρήσαντο* (ενν. *την γην και τον ήλιον*) Βίος Αλ. 1042.

προσεγγιζαίνω.

Από το *προσεγγίζω* κατά τα ρ. σε. *-αίνω* (βλ. Schmitt [Χρον. Μορ. σ. 616, λ. *προσεγγίζομαι*], καθώς και Lex. Chron. Mor., λ. *προσεγγιζαίνομαι*).

(Μέσ.) σκέφτομαι· υποψιάζομαι, φοβούμαι: *Και πάλι επροσεγγιζαίνομουν, μη πιάσει και σκοπήσεις| ότι ήθελα να λείπεσαι από την συντροφίαν μου* Χρον. Μορ. Η 6104.

προσεγγίζω, Διγ. Ζ 467, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 145ᵛ, Πτωχολ. α 168.

Το μτγν. *προσεγγίζω.* Η λ. και σήμ.

1α) Πλησιάζω σε κ.: *είδον βαρείς εξεταστάς υλάσσοντας ως κύνας,| του φυλακίτου την ψυχήν καταπιείν ορμώντας,| ει προσεγγίσαι πώποτε τολμήσει τω πυλώνι* Γλυκά, Στ. 452· *Εις τον τόπον, εις ον πρησμονήν έχει, βδέλλας επίθες προς ολίγον, και μετά ταύτα κόριδας συντρίψας μετά ξυλαρίου τω τόπω προσέγγισον, και ευθέως η βδέλλα αφίησιν* Ορνεοσ. αγρ. 566[16]· (αμτβ.): *Βήσσος ουν, Αριόβαρζος, σατράπαι του Δαρείου,| ως έγνωσαν Αλέξανδρον πλησίον προσεγγίζειν,| παρατραπέντες ταις φρεσί, βουλήν κατά Δαρείου| κακήν συνεσκευάσαντο, θέλοντες τούτον κτείναι* Βίος Αλ. 3840· **β)** κάθομαι κοντά σε κάπ.: *Οι δε τούτου βεζίρηδες, Σιαχήν ο ευνούχος και Ιπραήμ, ήσαν προσεγγίζοντες αυτώ κατά την συνήθειαν* Δούκ. 283[27]· **γ)** (μεταφ.) έχω πρόσβαση σε κ.· έχω δικαίωμα σε κ.: *οι προκουράτορες ... ητούντο ... μη έχειν τόπον και διαφεντεύσαι αυτόν τον Γερμανόν μηδόλως εις την Κύπρον δίκαια αρχιεπισκόπου προσεγγίσαι* Διάτ. Κυπρ. 505[6]. **2)** (Για τη δήλ. χρόνου) επίκειμαι, κοντεύω: *αποτέμνοντο μητέρες| (παραλ. 1 στ.) του τεκείν πλησίον ούσαι| προσεγγίζουσαι προς τόκον* Ερμον. Χ 267. **3)** Φτάνω κάπου: *Τω κράτει μου προσήγγισαν γράμματα των χειρών σας* Καλλίμ. 2302. **4)** Πλησιάζω ερωτικά κάπ.· έχω σεξουαλικές σχέσεις με κάπ.: *ει δ' εν αυτοίς τοις έτεσιν ούπω συλλάβει* (ενν. *η γυνή*) *σπέρμα,| ταύτην ο ταύτης σύνευνος ουκέτι προσεγγίζει,| αλλ' έκτοτ' εγκρατεύονται ζώντες εν σωφροσύνη* Βίος Αλ. 4835. **5)** Πλησιάζω εχθρικά κάπ.· κάνω κακό, βλάπτω: *κι εκ την κεφαλήν του* (ενν. *του Διομήδους*) *απάνω| ήλθεν εύκαιρον το δόρυ| δίχως να τον προσεγγίξει* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ε' [28]· *τον επροσκύνησαν* (ενν. *οι αποκρισιάριοι τον σουλτάνον*) *ως εκ προσώπου του βασιλέως αυτών, διά να κάμουν αγάπην ... και τον λαόν να μηδέν προσεγγίσουν ή να κουρσεύσουν ή να αιχμαλωτίσουν* Ιστ. πατρ. 167[9].

προσεγγίνομαι.

Το μτγν. *προσεγγίνομαι* (TLG)· βλ. και LBG.

Γίνομαι, συμβαίνω σε (βάρος) κάπ.: *Ολυμπιάς, κατά γαστρός έχεις παιδίον άρρεν| έκδικόν σου γενόμενον πάντων αμαρτημάτων| Φιλίππου του συνεύνου σου σοι προσεγγινομένων* Βίος Αλ. 263.

προσεγείρομαι, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1205. — Πβ. και *επεγείρομαι.*

Το μτγν. προσεγείρομαι (TLG)· βλ. και LBG.

(Μτβ.) σηκώνομαι από τη θέση μου σε ένδειξη σεβασμού προς κάπ. (πβ. και ά. *προσηκώνομαι* 1): *μετά μικρόν δε ήρχετο και η καλλίστη μήτηρ| του Διγενούς του θαυμαστού ...| και προσεγείροντο* (ενν. *Ακρίτης* και *η κόρη*) *αυτήν πανευλαβώς τιμώντες* Διγ. Ζ 4061· *τον κύρην της* (ενν. *η θυγατέρα*) *προσκύνησεν μετά τη συντροφιάν του| και όλοι της προσεγέρθησαν και δίδουσίν της τόπον* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 481.

προσεγέρνω, βλ. *προσγέρνω.*

προσείδησις η, Λόγ. παρηγ. Ο 110.

Από το αρχ. *πρόσοιδα* (θ. -ειδ-) και την κατάλ. *-σις*. Η λ. τον 11. αι. (LBG).

Φρ. *δίδω(μι) προσείδησιν* = (πιθ.) βεβαιώνω, πιστοποιώ (ποιος είναι ποιος): *αδελφέ μου, μάθε το, δι' εσέν ηρώτησά την* (ενν. *την Τύχην*)| *απότε την προσείδησιν μ' εδώκε των ανθρώπων* Λόγ. παρηγ. L 118.

προσεκτικά, επίρρ.· *προσεχτικά,* Χρον. Μορ. Η 4072, 4933, Χρον. Μορ. Ρ 4072, 4933.

Από το επίθ. *προσεκτικός*. Ο τ. στο Somav. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Με προσοχή· με σύνεση: *πασαείς το σκουτάριν του προσεκτικά ας φυλάγει!* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 8304.

προσεκτικός, επίθ., Λίβ. Va 822, 2411.

Το αρχ. επίθ. *προσεκτικός*. Η λ. και σήμ.

α) Που ενεργεί με προσοχή: Σοφιαν., Παιδαγ. 110· **β)** (συνεκδ.) συνετός, φρόνιμος: *Η Πίστις ...| σύννους, δεινή, προσεκτική, ... εις το έναν της το χέριν| είχεν σταυρόν και εις το άλλον της χαρτίν μετά γραμμάτων* Λίβ. διασκευή α 1043.

προσεκτικώς, επίρρ., Παϊσ., Ιστ. Σινά 760.

Το μτγν. επίρρ. *προσεκτικώς*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Με προσοχή: *διά τούτο, παιδίν μου, της βουλής πρόσεχε των γερόντων,| και όταν λαλούν υπόθεσιν μη περικόπτεις τούτους,| αλλ' άκουε προσεκτικώς πολλά και ωφελείσαι* Σπαν. Ρ 243.

προσεκφεύγω.

Από την πρόθ. *προς* και το *εκφεύγω*. Η λ. στο LBG.

Καταφεύγω σε κ.: *προς το τείχος| Άδραστος προσεξέφυγεν* Βίος Αλ. 2344.

προσεκφοβώ.

Το μτγν. *προσεκφοβέω*· βλ. και LBG (λ. *προσεκφοβέω*).

Φοβίζω επιπλέον, τρομάζω περισσότερο κάπ.: *προείπον σοι, βασίλισσα, μη σε προσεκφοβήσει| ο συριγμός του δράκοντος· φάνηθι τούτω μάλλον| ευπρόσιτος και προσηνής δειλίαν μη προσχούσα* Βίος Αλ. 297.

προσεμβλέπω.

Το μτγν. *προσεμβλέπω*.

Κοιτάζω προς κάπ. κατεύθυνση και βλέπω κ.: *οίτινες Πέρσαι φώτα| πάμπολλα προσεμβλέψαντες και πάνυ φοβηθέντες| νώτα δεδώκασιν ημίν* Βίος Αλ. 4148.

προσεμμένω.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *εμμένω*. Η λ. τον 4.αι. (TLG), στο L-S Κων/νίδη και το Steph., Θησ.· βλ. και LBG.

1) Παραμένω κάπου: *Εάν μεν ουν ασάλευτος όρνις ενθάδε μείνει,| συμφέρει πάσαν στρατιάν τοις ώδε προσεμμένειν* Βίος Αλ. 1676. **2)** (Μτβ.) διάγω, περνώ κάπ. χρονικό διάστημα: *Τον ακμαιότατον λοιπόν χειμώνα προσεμείνας,| θεοίς τοις εγχωρίοις δε ποιήσας τας θυσίας,| προσέταξεν Αλέξανδρος ανάκτορα του Ξέρξου| κατεμπυρίζεσθαι* αυτ. 3746.

προσεμπαίζω.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *εμπαίζω*. Η λ. το 13. αι. (LBG) και στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Επιπρόσθετα περιγελώ, εμπαίζω κάπ.: *Όθεν και φεύγων* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *ως αστήρ εφαίνετο τοις Πέρσαις,| σχεδόν ειπείν κρεμάμενος από της γης εις ύψος,| αυτούς ουδέν ηγούμενος μάλλον δε προσεμπαίζων* Βίος Αλ. 3535.

προσενεργώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *ενεργώ*. Η λ. το 13. αι. (LBG, λ. *προσενεργέω*).

Προσθέτω τις δικές μου ενέργειες (ώστε να γίνει κ.)· συμπράττω, συμβάλλω: *Το μείζον γαρ τοι δέδοικα μη ταπεινόν φανείη| και τυχηρώς το ταπεινόν ημάς κατατροπώσει| αυτής προνοίας άνωθεν τούτο προσενεργούσης* Βίος Αλ. 2935.

προσεξία η.

Από το ουσ. *πρόσεξις* (βλ. ά.) με επίδρ. του ουσ. *απροσεξία*. Η λ. τον 11.-12. αι. (LBG).

Διανοητική συγκέντρωση, προσοχή: *Πάλιν ευθύς τον έδωκεν έτερον άλλον είδος| με τέχνην αυτοκάμωτον· λέγει τον: «Έπαρέ το| άμα τους βόας να ιδείς, δράμε γοργόν εις αυτους| ... και χύσε το έμπροσθέν τους| επάνω του προσώπου τους με πάσαν προσεξίαν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 566.

πρόσεξις η, Gesprächb. 43[5].

Το αρχ. ουσ. *πρόσεξις*. Κατά Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1932, 19, πιθ. νεότ. σχηματ.

Προσοχή, περίσκεψη: *Και πάλι την απόφασιν, την έδωκα προς αύτους,| ουχί γαρ χώρις πρόσεξιν, έποικα τέτοιαν κρίσιν* Θησ. Ζ' [3[4]].

προσεπακολουθώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *επακολουθώ* (βλ. ά.).

Ακολουθώ κάπ. από κοντά, παρακολουθώ: *μη φοβηθής συν ούτως·| άγγελος σύ πορεύθητι· Θεού γαρ βοηθούντος| ουδείς εχθρός ή πονηρός προσεπακολουθήσει* Βίος Αλ. 3364.

προσεπακούω. — Πβ. και *προσυπακούω*.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *επακούω*. Η λ. στον Ευστάθιο (LBG, στη λ.)

Ακούω κ. μαζί με κάπ. άλλο: *η γαρ τλήμονος Εκάβη* (παραλ. 3 στ.) ... *κοινώσασθαι γαρ θέλει| κεκρυμμένην γαρ βουλήν γε| με πασών γαρ των φιλτάτων|* και *παμπόθητων τεκνίων,| όπως γαρ προσεπακούσουν| παρ' αυτής τα λελεγμένα* Ερμον. Ω 98.

προσεπαυξάνω· *προσεπαυξύνω*.

Το μτγν. *προσεπαυξάνω*. Ο τ. με επίδρ. του *αυξύνω* (βλ. ά. *αυξάνω*). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αυξάνω κ. ακόμα περισσότερο· (εδώ) επιμηκύνω: *Σώμα παχύνων* (ενν. *ο δράκων*), *κεφαλάς εις έν επισυνάγων,| όπισθεν οξυνούμενος, ουράν προσεπαυξύνων,| πολύς μεν εξαπλώμενος εδείκνυτο φρικώδης,| επάνω μου την άπασαν ορμήν προσεποιείτο* Διγ. Ζ 2834.

προσεπέρχομαι, Βίος Αλ. 3278.

Από την πρόθ. *προς* και το *επέρχομαι*. Η λ. το 10. αι. (TLG, LBG).

α) Εφορμώ, επιτίθεμαι: *Τάχυνον ουν μετά σπουδής ελθήναι προς τοις ώδε,| ώστε μη τούτον* (ενν. *τον Αλέξανδρον*) *πρότερον κακώς προσεπελθείν σοι* αυτ. 3174· **β)** φθάνω, πηγαίνω κοντά σε κάπ.: *Ανασταυρώ τοίνυν υμάς* (ενν. *τους γραφοφόρους*) *εμοί προσεπελθόντας| ανδρί ληστή τυγχάνοντι και κακοτρόπω φύσει* αυτ. 1769.

προσεπιβαίνω.

Το μτγν. *προσεπιβαίνω* (TLG). Η λ. στο L-S Κων/νίδη και στο LBG.

α) Ανεβαίνω πάνω σε κ.· (εδώ) καβαλικεύω: *Προσεπιβάς ουν ίππω τε τούτου τω κατά τύχην,| εσπούδαζεν όπως ρυσθή του προφανούς κινδύνου* Βίος Αλ. 3514· *Εν πώλω δε προσεπιβάς ώχετο μετά τούτου,| προσαπαγγείλας άπαντα τα παρ' αυτού πραχθέντα* αυτ. 3569· **β)** περνώ από πάνω, διαβαίνω: *Εκείθεν δε παραλαβών* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *πάντας τους επιλέκτους| τω ποταμώ τω Γρανικώ τάχει προσεπιβαίνει* αυτ. 1188· (μεταφ.): *προς τούτοις γένη| πολλών ιχθύων ισχυρών· πυρί γαρ ουχ οπτούντο| αυτοί προσεπιβαίνοντες, ύδατι ψυχρώ μάλλον| πηγαίω προσεψένοντο και κατοπτούντο τάχει* αυτ. 4284.

προσεπιγί(γ)νομαι.

Η λ. στον Ιπποκράτη, στον Ευστάθιο και σε σχόλ. (TLG).

Προστίθεμαι σε μια σειρά γεγονότων, συμβαίνω επιπλέον: *μη πτοηθής, ω γύναι·| το πράγμα το συμβάν εν σοι ξένον και παρά γνώμην| προσεπεγένετο την σην* Βίος Αλ. 424.

προσεπιγράφω.

Η λ. στο Θεόφραστο, στο Steph., Θησ. και τον Ευστάθιο· βλ. και LBG.

Γράφω κ. επιπλέον· προσθέτω κάπ. στοιχείο (σε ένα γραπτό κείμενο) (πβ. ά. επιγράφω 2): *Μετά των άλλων των πολλών κακών των γινομένων| παρ' Ιταλών των δυσσεβών, ενός επιμνησθήναι| βούλομαι και τοις θέλουσι τούτο προσεπιγράψαι* Αλ. Κων/π. (Matzukis) 288.

προσεπιδίδωμι.

Το αρχ. *προσεπιδίδωμι*. Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Vat. I 5[10, 19]).

Δίνω πίσω, επιστρέφω σε κάπ. κ. (πβ. ά. επιδίδω 3): *έφησεν* (ενν. *ο Πάπας*) *αυτούς ελθείν συν πάση τη δυνάμει| μετ' Αλεξίου του παιδός προς Κωνσταντίνου πόλιν| και την βασίλειον αρχήν αυτώ προσεπιδούναι,| αυτήν την αδικίαν δε πατρός διεκδικήσαι* Αλ. Κων/π. (Matzukis) 173.

προσεπιθυμώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *επιθυμώ*. Η λ. στο LBG.

Επιθυμώ έντονα, εποφθαλμιώ κ.: *Αυτοί δε ... οι κακούργοι* (παραλ. 1 στ.) *προσεπετήρουν τον καιρόν Αλέξανδρον φονεύσαι* (παραλ. 4 στ.)· *προσεπεθύμουν γαρ λαβείν τα πράγματ' Αλεξάνδρου| και προς τον φόνον όπλιζον Ιούλω τω κακίστω* Βίος Αλ. 5952.

προσεπιλέγω.

Η λ. στον Αριστοτέλη (TLG) και το ΑΛΝΕ.

Λέω κ. παραπάνω, μιλώ για κ. περισσότερο (σε κάπ.): *Και τότε μεν προς άριστον απήλθον οι παμφάγοι* (ενν. *πρεσβύτεροι Ιουδαίοι*)| *μη προς αλλήλους την αυτών βουλήν προσεπειπόντες* Σωσ. 17.

προσεπιμένω.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *επιμένω*. Η λ. τον 9. αι. (LBG).

Σταματώ, στέκομαι για περισσότερο χρόνο· παραμένω κάπου: *Οι βάρβαροι λειφθέντες ουν την χρείαν των σιτίων,| προς χώραν την Βακτριανήν την συστροφήν εποίουν.| Ο δε στερρός Αλέξανδρος εκεί προσεπιμείνας| καλλίστως επεκράτησε παντός εκείσε τόπου* Βίος Αλ. 3147.

προσεπινοώ.

Το μτγν. *προσεπινοέω*.

Σκέφτομαι κ., σοφίζομαι (με είδος σύστ. αντικ.): *Τοιαύτας ουν ο αμιράς βουλάς προσεπενόει| εν τω ιδίω λογισμώ και φανερώς ουδόλως* Διγ. Ζ 705.

προσεπιρρίπτω.

Το μτγν. *προσεπιρρίπτω* (TLG).

Ρίχνω επιπλέον: *Είτα προσέταξεν* (ενν. *ο Φίλιππος*) *αυτούς πάντας παρανομούντας,* (παραλ. 1 στ.) *σύστινας νόμος προσφωνεί κακίστως αποθνήσκειν,| θηρών τε*

παρανάλωμα και βρώσιν γεγενήσθαι,| ίππω τω κακογνώμονι προσεπιρρίπτειν τούτους Βίος Αλ. 620· φρ. *προσεπιρρίπτω βλέμμα* προς κάπ. (πβ. νεοελλ. φρ. *ρίχνω το βλέμμα/τα μάτια* σε κάπ.) = κοιτάζω κάπ: *Τοσαύτ' ειπών μετά κλαυθμού και θρήνου Ισμηνίας| εν Αλεξάνδρου τοις ποσίν ουκ έτυχε συγγνώμης,| αλλ' εις οργήν μάλλον αυτός Αλέξανδρος ανήφθη,| ως μηδέ βλέμμα προς αυτόν οίκτου προσεπιρρίψας* αυτ. 2349.

προσεπίσημος, επίθ.

Από την πρόθ. *προς* και το επίθ. *επίσημος*. Η λ. στο LBG.

(Εδώ προκ. για τόπο) εξαιρετικά ξεχωριστός· που προορίζεται για γιορτινές περιστάσεις: *Όθεν και στας* (ενν. *ο Ιάδδιος*) *εφ' υψηλού τόπου προσεπισήμου* (παραλ. 1 στ.), *όπου ναού και πρόσωπον εφαίνετο καλλίστου,| Αλέξανδρον ησπάζετο προσκύνησιν δους τούτω* Βίος Αλ. 1616.

προσεπιτάσσω -ττω.

Το μτγν. *προσεπιτάσσω*.

Επιβάλλω επιτακτικά κ. σε κάπ., προστάζω: *ανέδραμε* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *προς ιερόν και θύει μεν θυσίαν| Θεώ, καθώς αρχιερεύς αυτώ προσεπιτάττει* Βίος Αλ. 1661.

προσεπιτηρώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *επιτηρώ*. Η λ. στο LBG.

Στη φρ. *προσεπιτηρώ τον καιρόν* = περιμένω την καταλληλότερη ευκαιρία για κ., καιροφυλατώ: *Αυτοί δε το παράνομον ανόμως οι κακούργοι| κακώς κατασκευάσαντες μεθ' όρκων προς αλλήλους,| προσεπετήρουν τον καιρόν Αλέξανδρον φονεύσαι* Βίος Αλ. 5947.

προσεπιτρέχω.

Από την πρόθ. *προς* και το *επιτρέχω*. Η λ. τον 9. αι. (TLG)· βλ. και LBG.

Τρέχω, ορμώ: *άρματα πλείστα δρεπανηφόρα| εκ λίθου πορφυρίτου τε πάντα τετορνευμένα* (ενν. *ήσαν*),| *ώστε δοκείν Αλέξανδρον αυτά προσεπιτρέχειν* Βίος Αλ. 5247.

προσεπιφθέγγομαι.

Το μτγν. *προσεπιφθέγγομαι*· βλ. και LBG.

Λέω, ανακοινώνω, δηλώνω επιπλέον: *και Θήβας μεν εκ των ριζών κακίστως κατασκάψω,| αυτόν δε κρατιστότατον φημί τον Ισμηνίαν,| τον αυλητήν ...| προσεπιφθέγγομαι ταχύ κακώς καταφλεχθήναι* Βίος Αλ. 2374· *Υμών ουν τα υπάρχοντα κατέχειν ως δεσπότας| υμίν προσεπιφθέγγομαι πλην του χρυσοαργύρου·| χρυσόν γαρ και τον άργυρον εκφέρεσθαι προστάσσω| εκ τε χωρών και πόλεων εμοίς τοις ταμιείοις* αυτ. 3953.

προσεπιφωνώ.

Το μτγν. *προσεπιφωνέω*· βλ. και LBG (λ. *προσεπιφωνέω*).

1α) Μιλώ, λέω: *ταύτ' ακούσαντες* (ενν. στρατός και σατράπαι) *έσχον πολλήν δειλίαν,| όπερ και γνους Αλέξανδρος πάσι προσεπεφώνει* Βίος Αλ. 1739· *Ηλίου δ' ούτος ιερεύς Αιθίοψ καθοράτο* (παραλ. 1 στ.), *βαρβαρική τη λέξει τε πάντας προσεπεφώνει| αναχωρείν ημάς ταχύ προς των εκείσε τόπων* αυτ. 5609· **β)** λέω ακόμα, προσθέτω: *Και πάλιν ο Νεκτεναβώ προσεπεφώνει ταύτη·| «προείπον σοι, βασίλισσα, μη σε προσεκφοβήση| ο συριγμός του δράκοντος ...»* αυτ. 296. **2)** Μιλώ δυνατά, φωνάζω: *Και γαρ προσεπεφώνησεν* (ενν. ο θεός) *εκ των αδύτων έσω| Ηράκλεης Αλέξανδρε, τούτο σοι προμηνύων,| ως δυνατόν σε πανταχού ταις πράξεσι γενέσθαι* αυτ. 2177.

προσεπυφαίνω.

Από την πρόθ. *προς* και το **επυφαίνω*. Η λ. στο LBG.

Υφαίνω: *Εισήλθεν ουν Αλέξανδρος εις τον βωμόν της κόρης,| εύρε δε την ιέρειαν εντός αυτού τεμένους| προσεπυφαίνουσαν ιστόν αυτών των ιερείων* Βίος Αλ. 2456.

προσερέγομαι, βλ. *προσορέγομαι*.

προσερεθίζω.

Το μτγν. *προσερεθίζω*.

α) Προκαλώ σε κάπ. έντονη ερωτική επιθυμία, διεγείρω ερωτικά: *Είθ' ούτως προσεκέλευσα γυναίκα εκδυθήναι,| αχθήναι τούτω δε γυμνήν, όπως εις μίξιν τούτον| αυτή προσερεθίσειε και προς επιθυμίαν* Βίος Αλ. 4243· **β)** προκαλώ την επιθυμία για φαγητό, ανοίγω την όρεξη σε κάπ.: *Οι γλυκόμνοστες τροφές, τα διλικάτα και τίμια φαγιά ... πολλές φορές σύρνουσιν εις όρεξιν φαγιού όχι μόνον τους πειασμένους, αλλά και καμιάν φοράν και τους τελείως χορτασμένους προσερεθίζωσιν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 4.

προσερινός, επίθ., βλ. *προσωρινός*.

προσέρχομαι, Διγ. (Trapp) Gr. 1751, 1971· γ' πληθ. ενεστ. *προσέρχουνται*, Αχιλλ. (Smith) N 53· γ' πληθ. παρατ. *προσέρχουνταν*.

Το αρχ. *προσέρχομαι*. Οι τ. του γ' πληθ. ενεστ. και παρατ. με *ου* αντί *ο* από αναλογ. επίδρ. της ενεργ. κατάλ. *-ουν* (Ανδρ., Λεξ., λ. *-ουμαι*) ή λόγω ουδετεροποίησης των δύο φωνημάτων (Apostolopoulos, Καλλίμ. 15). Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Μτβ. **α)** πηγαίνω κοντά σε κάπ., πλησιάζω κάπ.: *Συνάγονται οι πάντες,| προσέρχουνται τω βασιλεί και λέγουν προς εκείνον* Καλλίμ. 1027· (με εμπρόθ. αντικ.): *Και τότε ωσάν εγένετο* (ενν. ο Ακρίτης) *δώδεκα ετών και μόνον,| προσήλθε εις τον πατέραν του, τοιαύτα τον συντυχαίνει* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 743· *πάντες ομού προσέρχουνται προς τον αυτού πατέρα,| τον βασιλέα λέγουσιν μετά χαράς μεγάλης* Αχιλλ. (Smith) N 160· (με αρνητ. σημασ.): *όταν δε υπό των κυνηγών διώκηται* (ενν. ο κάστωρ), *και γνοίη ότι καταλαμβάνεται, τα αναγκαία αυτού κόψας, ρίπτει τω κυνηγώ ... Και συ ουν, πολιτευτά, δος τά του κυνηγού αυτώ, και ουκέτι προσέρχεταί σοι. Ο κυνηγός εστιν ο διάβολος* Φυσιολ. 356[7]· (αμτβ.): Βίος Αλ. 1573· *πάντες ομού προσέρχουνταν, προς του δεσπότου λέγουν* Αχιλλ. (Smith) O 96· **β)** βγαίνω να προϋπαντήσω κάπ.: *τον Άλυν ποταμόν διαβάντες* (ενν. οι Φράγκοι) *... εις καστέλλιόν τι κατέλαβον,*

όπερ οι Ρωμαίοι κατείχον. Θαρρήσαντες ουν οι έποικοι τούτου και σταυρόν και ευαγγέλιον λαβόντες και τας ιεράς στολάς οι ιερείς αλλάξαντες τούτοις προσήλθον Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 26. **2)** (Με εμπρόθ. αντικ.) προχωρώ, προβαίνω σε κ. (πβ. και Lampe, Lex., στη λ. 5): *ει τις τολμήση προς τέταρτον ή τρίτον γάμον προσελθείν, ου μόνον ο τοιούτος γάμος λογισθήσεται εις ουδέν, αλλά και τα παιδία ... ου λογίζουνται νόμιμοι παίδες* Ελλην. νόμ. 557[1].

Φρ. 1) *Προσέρχεταί μου/με τι* = αποκτώ κ.: *Αν σοι προσέλθει τίποτε εξ αδικίας πράγμαν,| μη το χαρίσεις φίλου σου, επεί κἂν φίλος έστι,| πλείστον ίνα σε μέμψεται παρού να σε επαινέσει* Σπαν. (Λάμπρ.) V a 392· *Αν σε προσέλθει τίποτε πράγμα εξ αδικίας,| μη το χαρίσεις φίλον σου* Σπαν. (Μαυρ.) P 107 κριτ. υπ. **2)** *Προσέρχεταί μοι πειρασμός* = δοκιμάζομαι: *τω κυρ Γεωργίω προσήλθε πειρασμός, και ίνα δεηθώμεν της Θεοτόκου υπέρ εκείνου* Σφρ., Χρον. (Maisano) 52[5]. **3)** *Προσέρχεταί μοι πόθος τινός* = καταλαμβάνομαι από ερωτική επιθυμία για κάπ.: *Πόθος εις την καρδία μου της κόρης με επροσήλθε,| και ετρώγετο η καρδία μου, έφθειρα την ζωή μου,| τον νου μου εκατέφθειρα και την ψυχή μου εχάσα* Λίβ. V a 2413.

προσερώτησις η· *προσορώτησις*.

Από το *προσερωτώ* και την κατάλ. -*σις*. Ο τ. με αφομ.· βλ. όμως και Lex. Chron. Mor., λ. *προσορώτησις*.

Ερώτηση· στη φρ. *έχω εις προσορώτησίν τινα* = ρωτώ, ζητώ τη γνώμη κάποιου που εκτιμώ (βλ. Χρον. Μορ. Egea 423· βλ. όμως και Lex. Chron. Mor., ό.π.): *Εγώ θεωρώ οφθαλμοφανώς, ο ρήγας αγαπά σας,| κι έχει σας εις προσορώτησιν κι εις την βουλήν του πρώτους* Χρον. Μορ. H 8518.

προσερωτώ.

Το αρχ. *προσερωτάω*.

Ρωτώ: *εις θρόνον αξιόλογον ορίζει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *να καθίσουν* (ενν. *οι πρέσβευταί*),| *ει έχουν τίποτες να ειπούν και πάλι να ερωτήσουν.*| *Προσερωτούν οι άρχοντες: «Πού έναι ο Βελισάρης* (παραλ. 1 στ.), *ον έχομεν εξακουστόν πιστόν της βασιλείας;»* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 895.

προσέτι, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *προσέτι*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Επιπλέον, ακόμα, επιπροσθέτως: Παϊσ., Ιστ. Σινά 1135.

προσευκή η, βλ. *προσευχή*.

προσευχαριστώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *ευχαριστώ*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., TLG).

Απευθύνω επιπλέον ευχαριστίες σε κάπ.: *Η δε τούτο ακούσασα Χριστώ προσηυχαρίστει* Διγ. Z 545.

προσευχή η, Σπαν. A 130, 131, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 223, 224, 227, Χρον. Μορ. P 977, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 299, Λίβ. V a μετά στ. 853, 854, Δούκ. 375[19, 21], Θησ. Β'

[94[5]], Απόκοπ.[2] 399, Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) 22, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 5188, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 131[4], Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 60[r], Πανώρ.[2] Δ' 270, 408, Ιστ. Βλαχ. 1403, 1840, 2416, Διακρούσ.(Κακλ.) 110, 302, 772, 1035,1298· *προσευκή*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 855, 1712, 1715, 1756, 1804, 1881, 2960, 2966, 2968, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 73, 100, 105, Αποκ. Θεοτ. II 80, 194, 195, 198, 202.

Το μτγν. ουσ. *προσευχή*. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ., Σακ., Κυπρ. Β' 764, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. και σήμ.

Προσευχή: *κάμε προσευκή, δέηση στο Θεό μας* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 495· (σε προσωποπ.): *Είδα απαύτου την Προσευχήν, γυναίκα εις την όψιν,| καταλυμένην και δειλήν, είχεν εις γην το βλέμμαν,| και εις το χαρτίν τό εβάσταζε τούτοι έγραφαν οι λόγοι:* ... Λίβ. διασκευή α 1071.

προσευχητής ο.

Από τον αόρ. του *προσεύχομαι* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.· πβ. *προσευχίτης*, LBG.

Αυτός που προσεύχεται: *βλέπω πολλούς από εμάς ... οπού ... λέγομεν ψαλμούς και κομπολόγια, και όμως η καρδία μας λογιάζει το εναντίον εκείνου οπού λέγομεν ... Αναγκάζομαι να παρομοιάσω τέτοιας λογής προσευχητάδες εις το ψόφιον εκείνο λιοντάρι του ανδρειωμένου Σαμψών* Ροδινός (Βαλ.) 69.

προσεύχομαι, Σπαν. Α 134, 137, Κομν., Διδασκ. Δ 163, Ερμον. Πρόλ. 84 Sprachlehre 146 δις, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1668, 1681, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 344[r], 353[v], Δεφ., Σωσ. 325, Μορεζ., Κλίνη φ. 77[r], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 137[26], Διακρούσ. (Κακλ.) 118· ενεργ. ενεστ. *προσεύχω*, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 338, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 5199· μτχ. ενεργ. ενεστ. άκλ., *προσεύχοντας*, Μορεζ., Κλίνη φ. 77[v], 182[v], 215[r]· υποτ. α' εν. αορ.: *να προσευχώ*, Απολλών. (Κεχ.) 729· υποτ. α' πληθ. αορ.: *να προσευκούμε*, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 60.

Το αρχ. *προσεύχομαι*. Το ενεργ. τον 9. αι. και σε σχόλ. (LBG, TLG)· για την υποτ. *προσευχώ* βλ. Κεχαγιόγλου [Απολλών. 709]. Τ. *προσεύκουμαι* (Παπαδ. Α., Λεξ.) και *προσεύκομαι* (Σακ., Κυπρ. Β' 64, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου) σήμ. ιδιωμ. Η λ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) προσεύχομαι **α)** στο Θεό/ στους θεούς: Μαχ. 30[6], Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 128· *τον Κύριο να προσεύχομε, να τον 'πικαλεστούμε| να μασε δώσει φώτιση στο νου κι εις την καρδία,| να λείψομε απ' τα κακά κι απού την αμαρτία* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 5199· **β)** υπέρ κάπ./ για κ.: *εποίησαν παράκλησιν* (ενν. *οι ιερείς*), *όλοι ευλόγησάν τον,| να πάγει και να 'λθει καλά επροσευχήθηκάν τον,| εχθρούς υπό τους πόδας του να βάλει, να νικήσει,| τροπαιοφόρος να γενεί, με δόξαν να γυρίσει* Ιστ. Βλαχ. 154· *Πώς υπέρ ετέρου προσεύχεις ... ο δόλους συρράπτων και μάχαιραν ακονών, και μυρία κακά κατεργαζόμενος;* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 338.

Β' (Αμτβ.) προσεύχομαι: Κομν., Διδασκ. Δ 166· *Σίμωσε, αφέντρα μου, λοιπό, κλίνε τα γόνατά σου| και μετά λόγου μου κλιτά να προσευκούμε στάσου* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 60.

Φρ. *προσεύχομαι από καρδιάς*, βλ. από 17 Φρ.

προσεφαπλώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *εφαπλώ*. Η λ. το 10. αι. (TLG, LBG).

(Μέσ.) *σωριάζομαι, πέφτω κάτω*: *Έπιπτον τείχη δυστυχώς και πόλισμα Θηβαίων,| Θηβαίων δε τα σώματα τη γη προσηφαπλούντο* Βίος Αλ. 2382.

προσεχή η, βλ. *προσοχή*.

προσεχής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *προσεχής*. Η λ. και σήμ.

Συναφής, κοντινός: *το πνεύμα πανταχού χωρεί και επί των αδήλων πόρων της γης και επί των σωμάτων, και μετά πασών των υγροτήτων εστί μεμιγμένον· διότι συγγενές και προσεχές υπάρχει το πνεύμα μετά των υδάτων* Μαρκ., Βουλκ. 349^{24}.

προσεχτικά, επίρρ., βλ. *προσεκτικά*.

προσέχω, Σταφ., Ιατροσ. 14^{394}, Σπαν. Α 56, Σπαν. Β 54, Σπαν. (Ζώρ.) V 225, Κομν., Διδασκ. Δ 65, Διδ. Σολ. Ρ 101, Σπαν. Ρ 58, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 576, Λόγ. παρηγ. L 178, Προδρ. (Eideneier) ΙΙ 23, Καλλίμ. 219, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 603, Ερμον. Β 6, Χρον. Μορ. Η 1125, 2400 κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 1125, 2400 κ.α., Ορισμ. Μαμελ. 96^{2}, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 258, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 66, Λίβ. Esc. 179 κ.α., Λίβ. διασκευή α 454, 708, κ.π.α., Αχιλλ. (Smith) Ν 1253, Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 12, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 222, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 519, Δούκ. 333^{22}·23, Αλφ. 14^{13}, Λίβ. Va 204, 357 κ.α., Συναξ. γυν. 138, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 1794, Σοφιαν., Γραμμ. 40, Πορτολ. Β 30^{12}, Μαλαξός, Νομοκ. 186, Προσκυν. Ιβήρ. 845 233^{480}, Σταυριν. 1260, Ιστ. Βλαχ. 1967, Διγ. Ανδρ. 330^{8}, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β′ 48, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α′ 45, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 564^{1}, κ.π.α.

Το αρχ. *προσέχω*. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **Α′** Μτβ. (συνηθέστ. σε προστ., ως προειδοποίηση, απειλή ή προτροπή) **1)** Παίρνω τα μέτρα μου, φυλάγομαι από κ., είμαι επιφυλακτικός απέναντι σε κάπ/κ.: *βλέπε μη έμπεις εις τον βυθόν απέσω της αγάπης,| μη σε φλογίσει πρόσεχε του πόθου το καμίνιν,| βλέπε καλά μη ποντισθείς εις θάλασσαν του πόθου* Λίβ. διασκευή α 1545· *Και τι ένι αυτό που κάμνετε, συντρόφοι κι αδελφοί μου;| Προσέχετε μη ποιήσετε πράγμα της απιστίας* Χρον. Μορ. Η 5441· *Πρόσεχε από πονηρών ανθρώπων κακοτρόπων* Σπαν. Α 164· *Τα γαρ φουσσάτα, ερωτική, και οι αγούροι του πατρός σου,| ου μη τολμήσουσιν, θαρρώ, σταθήναι έμπροσθέν μου,| διότι και πρώτα ξέρουν με και θέλουν με προσέχειν* Αχιλλ. (Smith) Ν 1009· *Πρόσεχε από διαβολών, φύλαττε τον εαυτόν σου* Σπαν. Β 165· *Τους δε πελαργούς, τους γηταύρους, τον τσικνέαν, την αίθυιαν και τα τοιαύτα οφείλεις ... ίνα προσέχης αυτά, ίνα μηδέν πολύ παραβάλης όρνεον εξ αυτών· βλαβεραί γαρ λέγονται αι σάρκες αυτών* Ορνεοσ. 577^{18}. **2α)** Διακρίνω, υποπίπτει κ. στην αντίληψή μου: *Και εγώ, διατί σε πρόσεξα πολλά δυστυχισμένον| και ολοπικροκατάδαρτον από την δυστυχίαν,| διαυτό σε καθοδήγησα και παρηγόρησά σε* Λόγ. παρηγ. Ο 184· **β)** παρατηρώ, κοιτάζω κ. προσεκτικά: *Ως δε επρόσεξέ τον* (ενν. *τον Πάτροκλον*) *ο Έκτωρ, από τους αναγυρισμούς του και την ορμήν του κατέλαβεν ότι δεν έναι ο Αχιλλεύς και εξέβη και εσκότωσέ τον* Τρωικά 529^{22}· *Βλέπω της*

κόρης το κελλίν, προσέχω το κουβούκλιν| *και μέσα εις τον ηλιακόν θωρώ τας ωραιωμένας* Λίβ. Va 1107· *Και ευθύς το ιδείν ο Διγενής, την κόρην συντυχαίνει:* | *«Βλέπεις, καλή, Σαρακηνόν πώς μας καταδιώκει;*| *Άρτι, κυρά μου, πρόσεξε το τι τον θέλω ποίσει»* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 936· **γ)** εξετάζω, ελέγχω: *Σκόπησε, δεσποτεία μου, το όνειρον τό εφαντάσθης*| *και το διά τίναν σε έλεγεν ιδέ και πρόσεξέ το* Λίβ. διασκευή α 1614· *Ω καστελλάνε άρχοντα, κακόν μηδέν με ποίσεις,*| *μηδέ ύβριν, μηδέ αναισχυντιάν πράξεις ποτέ εις εμένα.*| *Πρώτον καταψηλάφησε, πρόσεξε την αλήθειαν, μάθε το πόθεν άνθρωπος είμαι και τι γυρεύω* Φλώρ. 1399. **3α)** Ασχολούμαι με επιμέλεια, δείχνω ενδιαφέρον: Λίβ. Va 1004· Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 292· (εδώ προκ. για ερωτικό ενδιαφέρον): *Ος* (ενν. *ο Ιωάννης ο Παλαιολόγος*) *έχων γυναίκα πλουσίαν από Λουμπαρδίας ουδόλως ηγάπησεν αυτήν, άλλαις προσέχων* Ιστ. πολιτ. 6⁷· **β)** επιτηρώ, φυλάγω κ.: Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 273, Δευτ. Παρουσ. 340. **4)** Φροντίζω να κάνω κ.: *πρόσεξε να ποίσεις*| *όλα τα σ' επαράγγειλα, να μη σε λάθει πράγμαν* Λόγ. παρηγ. L 187 *πρόσεχε όλοι να σ' αγαπούσιν* Φλώρ. 1129. *ποίησε αφορμήν ότι θεωρείς πουλίν εις το κουβούκλιν,*| *και τόξευσέ το, αλλά αχαμνά, και πρόσεξε να πέσει*| *απέσω εις το κουβούκλιν της της κόρης η σαγίττα* Λίβ. διασκευή α 1278. **5α)** Δίνω σημασία, λαμβάνω υπόψη μου, υπολογίζω κάπ./κ.: *παιδίν μου, της βουλής πρόσεχε των γερόντων* Σπαν. P 241· *Ούτως γαρ γίνεται ο λαλών πρόθυμος εις το λέγειν,*| *αν βλέπει ότι προσέχεις τον κι ένι ο νους σου εις αύτον* Σπαν. B 252· *Πρόσχες, παιδίν μου, ακριβώς, τως γαρ ετάχθης φίλος*·| *έχε τιμήν κι ασχόλησιν και καθαράν αγάπην* Σπαν. A 96· **β)** τηρώ, τιμώ: Παϊσ., Ιστ. Σινά 51, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι IX 128, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 19, 22. **Β' Αμτβ. 1)** Εντείνω την προσοχή μου· κοιτάζω ή ακούω προσεκτικά: *Ο δε Αίσωπος ήλθε από την υπηρεσίαν οπού τον έστειλαν και ήλθεν εις το τσικάλι και επρόσεξε και ανάδευσε με το χουλιάρι και εβλέπει και λείπει το ένα ποδάρι* (ενν. *του χοίρου*) *και εννόησε την επιβουλήν οπού ήθελαν να του κάμουν* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 17¹⁶· *εμείς εκαταλέγαμεν και επρόσεχαν εκείνες*| *και εκρέμαντο οι ορωτικές απέ το καταλόγιν* Λίβ. Esc. 1921. **2α)** Έχω το νου μου, συμπεριφέρομαι με περίσκεψη και προσοχή· (συνηθέστ. σε προστ. ή υποτ. ως προειδοποίηση, προτροπή ή απειλή): Σπαν. P 245, Χρον. Μορ. P 8302· (με άρν.): *Μεταβάλλεται δε εις λήθην και το πάντιμον κτήμα της φιλίας και της αρετής, εις εκείνους μάλιστα οπού δεν προσέχουσιν* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 181⁹. **β)** καραδοκώ: *Την όλην γαρ επρόσεχα την παρελθούσαν νύκταν*| *και ταύτην* (ενν. *την κόρην*) *είδον μετ' αυτού* (ενν. *του μισθαργού*) *συμπαίζουσαν, φιλούσαν*.Καλλίμ. 2215.

II. Μέσ. **Α'** Μτβ. **1)** Παίρνω τα μέτρα μου, προφυλάγομαι από κ.: *ο φρόνιμος άνθρωπος, όταν γλύσει από έναν κίνδυνο, τότε προσέχεται να μην πέσει εις άλλον* Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 31· (συχνότ. σε προστ./υποτ. ως προειδοποίηση ή προτροπή): *Φυλαχθείτε λοιπόν και προσέχεσθε και από τες μικρές αφορμές του κακού* Χριστ. διδασκ. 420· *ο γέρος ας προσέχεται την δευτερογαμίαν* Γεωργηλ., Θαν. 412· *Το λιοντάρι στον Διγενή απάνω κατηβαίνει·* | *ο αμιράς φοβούμενος στον Διγενή κοντεύει,*| *λέ' του: «υιέ Βασίλειε, προσέχου το λιοντάρι»* Διγ. Ο 1361. **2)** Τηρώ κ.: *Ήδωκε* (ενν. *ο Πλάστης*) *στράτα καθαρά του ανθρώπου να γνωρίσει,*| *το δαίμονα να καταργά και να τονε νικήσει*, (παραλ. 1 στ.) *το νόμο να προσέχεται, το χάρισμα να πάρει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4713. **3)** Ασχολούμαι με κ., επικεντρώνομαι σε κ.: *είπε της να προσέ-*

χεται όμορφα τη δουλειά της Αλεξ. 162. **Β'** (Αμτβ.) έχω το νου μου, ενεργώ με περίσκεψη και προσοχή: *Κι αν σε αγαπά* (ενν. *η γυναίκα σου*) *εβλέπεται οδιά να μη σου σφάλει| και α σκοντάψει μιαν φοράν προσέχεται την άλλη* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 182· (συχν. σε προστ./υποτ. ως προειδοποίηση ή προτροπή): *Τότε του λέγει ο πατήρ του* (ενν. *του Ιωσήφ*): *«Το λοιπόν εσύ θέλεις να γένεις βασιλεύς και εγώ και η μητέρα σου με τα αδέλφια σου να σε προσκυνούμεν; Αμή προσέχου, μην το λέγεις τινός πλέον! Ότι, ακούοντές το, οι αδελφοί σου θυμώνουνται κατά σου!»* Βίος Ιωσήφ 270· *αλλά και σεις προσέχεσθε, ω άρχοντες Ρωμαίοι,| όσοι στην κούρτην βρίσκεσθε και όσοι αγοραίοι* Ιστ. Βλαχ. 423.

προσεχώς, επίρρ., Ιερακοσ. 482[16].

Το μτγν. επίρρ. *προσεχώς*. Η λ. και σήμ.

1) (Χρον.) σύντομα, εντός ολίγου: *Άνθρωπον γουν να στείλωμεν κρυφίως, και ας υπάγει| εις την Νοβάραν προσεχώς με Σβίτζαρους να φάγει,| και μ' αύτους να συμβιβασθεί να μην πολεμήσουν,| αλλά τον δούκα μοναχόν πάντες να τον αφήσουν* Κορων., Μπούας 47. **2)** (Τροπ.) προσεκτικά: *Ανοιγέτω έτερος μεν το του ιέρακος στόμα προσεχώς, έτερος δε τη βελόνη ταύτας* (ενν. *τας φύσκας*) *εκκεντείτω* Ιερακοσ. 435[5].

προσζεύγνυμαι.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Ζεύω: ίππους προσεζεύξατο αμάξαις τετρακύκλοις Διγ. Ζ 262.

προσηγορία η, Μαρκ., Βουλκ. 343[29], Επιστ. κλήρου Καλλιπ. 158.

Το αρχ. ουσ. *προσηγορία*. Η λ. και σήμ. (λόγ.).

α) Ονομασία, όνομα: Hagia Sophia α 448[5]· **β)** προσωνυμία: *Αγία Ζώνη πέφυκεν εκ της προσηγορίας| κλήσις αυ της θεόπαιδος και παρθένου Μαρίας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 203.

προσηκόντως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *προσηκόντως*. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Όπως ταιριάζει, όπως αρμόζει: Βίος Αλ. 2858.

προσήκω.

Το αρχ. *προσήκω*. Η λ. (στο γ' εν.) και η μτχ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Ταιριάζω, αρμόζω: Διγ. (Trapp.) Gr 1814. **2)** Έχω σχέση με· (εδώ με άρν.): Βίος Αλ. 4483. **3)** (Εδώ η μτχ. ως επίθ.) που αρμόζει, ανάλογος: Θεολ., Τζίρ. 354[14].

προσηκώνομαι, Χρον. Μορ. Η 5317, 5485, 5787, 6155, 8906, Χρον. Μορ. Ρ 5485, 5787, 6029, 6155, Λιβ. διασκευή α 526, Βησσ., Επιστ. 26[3], Θησ. (Foll.) Ι 98, Χούμνου, Κοσμογ. 747, Βυζ. Ιλιάδ. 644, Αιτωλ., Ρίμ. Α Καντ. 44, Θάν. Μ. Καντ. 15, Ψευδο-Σφρ. 560[15], Εγκ. αγ. Δημ. 107[73], Συνάδ., Χρον. Διδαχ. φ 135[v], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 270. – Βλ. και *επεγείρομαι*.

Από την πρόθ. *προ* και το *σηκώνομαι*. Η λ. στο LBG και σημ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπίν., Λεξ.).

1) Σηκώνομαι από τη θέση μου **α)** σε ένδειξη σεβασμού ή θαυμασμού προς κάπ.: *οι μονασταί και κοσμικοί πάντες προσηκωθείτε·| επάρατε τας χείρας σας εις ουρανόν απάνω| και ικετεύσατε Θεόν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 16· *Όλοι τους ήσαν σε βουλή, τ' οποίον και το 'ποίκαν| και τόμου ήλθ' Αλέξανδρος, όλοι προσηκωθήκαν* Αλεξ.[2] 2756· *το να την δούσιν να διαβεί* (ενν. την Ελένην), *σηκώνουνται ολόρθοι* (ενν. οι άρχοντες της Τρώας)| *όλοι επροσηκώθησαν, άπαντες προσκυνούσιν,| στρέφουνται, βλέπουσιν το φως την Αφροδίτην τ' άστρον* Βυζ. Ιλιάδ. 914· με αιτιατ. ή γεν. προσωπ.: *να τιμάς τον πατριάρχη, τον αρχιερέα, τον ιερομόναχον και τον ιερέαν και να φιλάς το χέριν τους και να τους προσηκώνεσαι* Συνάδ., Χρον. Διδάχ. φ. 135v· *Όλοι σου προσηκώνουνται, μικροί τε και μεγάλοι,| σταυρώνουσι τα χέρια τους, κλίνουν και το κεφάλι* Αιτωλ., Ριμ. Α. Καντ. 13· **β)** για να καλωσορίσω εγκάρδια κάπ.: *ωσάν ήρχετον η γερόντισσα, επροσηκώνουνταν ο τε Ακρίτης και η κόρη και ετιμούσαν την και έβανάν την εις θρόνον και εκάθιζεν* Διγ. Ανδρ. 402[36]· με αιτιατ. ή γεν. προσωπ.: *Το ιδείν τους γαρ ο πρίγκιπας επροσηκώθηκέ τους·| «Καλώς ήλθαν οι τούρκοι μου, καλώς οι αδελφοί μου»* Χρον. Μορ. P 5317· *Το ιδεί την ότι έρχετον, επροσηκώθησάν της| εκάθισαν γαρ ενομού, ως το έχουν οι γυναίκες* Χρον Μορ. Η 6029· **2)** Σηκώνομαι από τη θέση μου, για να καθίσω κάπ. αλλού: *Εκείνη από της κλίνης της ωσάν επροσηκώθην| και αποκάτου εκάθισεν στην ρίζαν του πλατάνου* Αχιλλ. (Smith) O 423.

προσήλυτος, επίθ., Χειλά, Χρον. 346, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 270r (τρις).

Το μτγν. επίθ. *προσήλυτος*. Η λ. και σήμ.

1) Που ήρθε πρόσφατα σε έναν τόπο, ξένος, πάροικος: *ούτε εκείνος πολεμά τον συγγενήν, ή συγγενάτριάν του μιας γυναικός ξένης, ή ενού ανθρώπου προσηλύτου* Ασσίζ. 140[24]· ως ουσ.: *Αξία δε η αμοιβή της δόξης του σου κράτους| αγαπάν προσηλύτους τε και ελεείν πεινώντας* Διγ. Z 2351. **2)** (Ως ουσ.) αυτός που ασπάστηκε τον Ιουδαϊσμό: *Λέγει τους ο Πιλάτος: Τι έρχεται να ειπεί προσήλυτος; Και αυτοί του είπαν ότι είναι υιοί των εχθρών και γίνονται Εβραίοι* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 270r.

προσηλώ -ώνω, Έκθ. Χρον. 46[18], Ιστ. πατρ. 130[14].

Το αρχ. *προσηλόω*. Η λ. *προσηλώνω* και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1)** Καρφώνω: Δούκ. 377[19]· παθ.: Πλουσιάδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 24. **2)** Αφιερώνω, χαρίζω, προσφέρω: *να προσηλώσει αυτός εκεί εις το μοναστήριον και τα οσπίτια τα είχεν εις το βούργον* Χειλά, Χρον. 351· *Τούτος ο πατριάρχης ... και σκεύη ... επροσήλωσε, χρυσά και αργυρά ... δια τροφήν των καλογήρων* Ιστ. πατρ. 169[22]· *βουλήθηκα να γράψω εις ριμάδα,* (παραλ. 4 στ.) *και αντίς κανίσκιον εκλεκτόν αυτό να προσηλώσω| προς τον ημέτερον ημών δεσπότην και πατέρα* Βίος Δημ. Μοσχ. 38· εδώ μτφ.: *σ' τούτες τες χάρες το λοιπόν με θάρρος προσηλώνω τους κόπους τούτους* Σουμμ. Παστ. φίδ. προσφ. 43.

ΙΙ. Μέσ. **1)** Παραμένω στερεωμένος, αμετακίνητος: *χρυσός καλείται ο ιχθύς ο βασιλεύς των πάντων,| εν πέτρα γαρ προσήλωται το πλέον της ζωής του| και κύματα ου δύνονται αυτόν να τον σαλεύσουν* Φυσιολ. (Legr.) 121. **2)** (Μτφ.) αφιερώνομαι,

αφοσιώνομαι: *Πίε (ενν. Θεά της Εκδικήσεως) απ' ετούτο τ' άπταιστον αίμα του υιου που 'δόθη| θυσία θεληματική σ' εσέ και προσηλώθη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' 456.

προσήλωμα το.

Από το αρχ. *προσηλώ* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. το 12. αι. (LBG), σε έγγρ. του 15. αι. (LBG), του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 517) και σήμ. με διαφορ. σημασ. (Κριαρ., Λεξ.).

Αφιέρωμα, ανάθημα: *Έκτισε δε και ιμαράτιον, εν ω εποίησε και προσηλώματα εν αυτώ κάστρη και χώρας* Έκθ. Χρον. 83[19].

προσημαίνω, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 65.

Το αρχ. *προσημαίνω*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1α) Αποκαλύπτω εκ των προτέρων, προμηνύω: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 326· **β)** συμβολίζω: *τι επροσήμαινεν η στάμνος εκείνη του μάννα, μετά ταύτα θέλομεν το ειπεί* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 43· *ότι μεν ο μέγας ιερεύς εκείνος, ..., επροσήμαινε τον μέγαν αρχιερέα τον Χριστόν, φανερόν είναι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 59. **2)** Ανακοινώνω: Δούκ. 237[16].

προσηνής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *προσηνής*. Η λ. και σήμ.

Πράος, φιλικός: Βίος Αλ. 299, 1178, 2155, Δούκ. 293[23].

προσηνώς, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 2724.

Το μτγν. επίρρ. *προσηνώς* (αν όχι ήδη αρχ., TLG). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Με πραότητα, ημερότητα: *πάντας ημάς υπήντουν* (παραλ. 2 στ.) ... *θηρία πάμπολλα σχόντα μορφήν ονάγρων* (παραλ. 2 στ.). *Ουκ ήσαν ταύτα μάχιμα μάλλον αλλ' ως ηπία·| όθεν και τόξα βάλλοντες αυτοίς οι στρατιώται| χαμαί προσέπιπτον αυτά, και προσηνώς εώρων* Βίος Αλ. 4302. **2)** Φιλικά: *Προς ταύτην* (ενν. την Μαξιμώ) *ο Φιλόπαππος γενόμενος, ...,| ησπάζετό τε προσηνώς, «Πώς έχεις», επερώτα* Διγ. Ζ 3266. **3)** Ταπεινά: *Ως είδον ουν τους θαυμαστούς και σκληροτάτους τόπους,| την άνω Θείαν Πρόνοιαν εξ όλης της καρδίας| εξελιπάρουν προσηνώς, όπως θεία δυνάμει| την των ορέων είσοδον εμφράξη παραυτίκα* Βίος Αλ. 5755.

προσθαρρώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *θαρρώ*. Η λ. τον 6. αι. (L-S, *προσθαρσέω*)· βλ. και LBG (*προσθαρρέω*).

I. (Ενεργ.) έχω εμπιστοσύνη σε κάπ.: *Αλέξανδρος,* (παραλ. 1 στ.), *έκειτο ασθενήσας·| έχων φίλον δ' ιατρόν,| φάρμακον υγιεινόν| κατεσκεύασεν αυτώ,| ον διέβαλον εχθροί| ως φθαρτικόν τυγχάνειν.| Αυτός δε την του φίλου| καλώς γινώσκων γνώμην,| το φάρμακον παρευθύς| λαβών μεν εξέπιεν·| έπειτα την κάκιστην| σκευωρίαν δείκνυσιν,| λέγων· «όρα πόσον σοι| της αγάπης προσθαρρώ ...»* Αναγν., Ημιάμβ. 40.

II. (Μέσ.) εμπιστεύομαι κ. απόρρητο σε κάπ.: *δειμαίνει Βέλθανδρος, κλονείται*

τη καρδιά, (παραλ. 1 στ.), *και προσθαρρειται την βουλήν αυτού προς την Χρυσάντζα* ΒέλΘ. 1062.

πρόσθεν, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *πρόσθεν*. Τ. *πρόστεν* σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi,, στη λ.). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1) (Χρον.) πρώτα: *Αίας δε έκρουσε πάλιν,| την του Έκτορος ασπίδα.| Και ο σίδηρος περνάει| πρόσθεν όλην την ασπίδα,| κι ήλθε κι έως τον λαιμόν του| κι έκοψέ τον επ' ολίγον* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Η' [247]. **2)** (Τοπ.) μπροστά: *ως αστραπή* ... (παραλ. 1 στ.), *τοιουτοτρόπως όρμησε μετά την συντροφίαν του,| Μερκούριος ο θαυμαστός ...| Και μέσ' απ' το στρατόπεδον του Φράντζα το φουσσάτο,| εκεί όσους πρόσθεν ηύρισκε όλους έρριπτε κάτω* Κορων., Μπούας 50.

Έναρθρ. ως ουσ. = το μπροστινό μέρος, η πρώτη γραμμή: *μετ' επιθυμίας| επαρόρμησε στο πρόσθεν* (ενν. *ο Έκτωρ*),| *ν' αποδιώξει τους Αργείους| και πολλών ζωήν να πάρει* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ε' [733].

προσθένω, Χριστ. διδασκ. 17, 126, 225, 232, 333, 358, 395. — Βλ. και *προσθέτω*.

Πιθ. από τον αόρ. του *προσθέτω*. Η λ. σε κείμ. του 15. αι. (LBG, λ. *προσθέτω*) και στο Βλάχ.

1) Προσθέτω: *το παλαιόν τυπικόν ... ο μέγας Δαμασκηνός ... μετηρίθμησε, προσθένοντας εις αυτό τους κανόνας και ιδιόμελα, άπερ αυτός έγραψε και ο Κοσμάς* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 175. **2)** (Μαθημ.) εκτελώ την αριθμητική πράξη της πρόσθεσης: *Ει τις ουν θέλει να εύρει και το έτος των πάλαι της Αιγύπτου βασιλέων, ας προσθένει εις το έτος των Λατίνων τα αφμγ', και ας τα σουμάρει, και ευρήσει το έτος οπού γράφομεν ημείς οι Γραικοί* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 252.

προσθεραπεία.

Από την πρόθ. *προς* και το ουσ. *θεραπεία* (πβ. *προσθεραπεύω* στο LBG) ή από το ουσ. *προθεραπεία* (Lendari [Λίβ. Va σ. 405]).

(Μεταφ.) (επιπλέον) θεραπεία ή προκαταρκτική θεραπεία: *Λίβιστρε, τίποτα μη φοβάσαι·| καν όσα εκακοπάθησες τους παροπίσου χρόνους,| από του νυν επίτυχες προσθεραπείαν στο πάθος* Λίβ. Va 2718.

πρόσθετος, *από προσθέτου* Φυσιολ. (Legr.) 698,

πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *απ' όπροσθέ του*· διορθώσ. (πβ. τ. *όμπροστε*, ά. *έμπροσθεν*).

προσθέτω, Rechenb. 37^{2-3}, Ροδινός (Βαλ.) 103, Hagia Sophia ω 532^{2} κριτ. υπ.· *προσθέττω*· αόρ. *επροσέθεκα*, Gesprächb. 58^{8}. — Βλ. και *προσθένω*, *προστίθημι*.

Από το *προστίθημι* αναλογ. με το *θέτω* <*τίθημι*. Ο τ. *προσθέττω* σε έγγρ. του 14. αι. (Caracausi). Τ. *προσθήττω* τον 11. αι. (LBG). Αόρ. *επρόσθησα* σε έγγρ. του 11. και 14. αι. και *επρόσθεσα* σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, λ. *προστίθημι*). Η λ. σε έγγρ. του 12. (Act. Lavr. I $57^{6,7}$) και 14. αι. (Caracausi), στο Meursius (*προσθέττειν*) και σήμ.

1) Προσθέτω: *Συ δ' όταν τίποτε καλόν κατόρθωμα ποιήσεις,| μη επαίρου, μη κενοδοξείς, μηδέ καυχάσαι τούτο,| αλλ' υποκλίνου, μάλιστα και ταπεινώνου πλείον* (παραλ. 1 στ.). *Εις ένα γαρ προτέρημα προσθέτεις άλλο ένα,| εις την ανδρείαν ταπείνωσιν, και πού καλλίον εις κόσμον;* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 514. **2)** (Εδώ) προσφέρω, παραθέτω: *τα διλικάτα και τίμια φαγιά, οπού προσθέττουνται εις τας τραπέζας των αρχόντων, πολλές φορές σύρνουσιν εις όρεξιν φαγιού όχι μόνον τους πεινασμένους, αλλά και καμιάν φοράν και τους τελείως χορτασμένους προσερεθίζωσιν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 1-2.

προσθήκη η, Διγ. (Trapp) Gr. 2671, Ερμον. Ψ 198, Δούκ. 269[4, 13], Εκθ. χρον. 28[18], 56[21], Ιστ. πατρ. 103[11], Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ 42[v], Ιστ. Βλαχ. 10, Ψευδο-Σφρ. 460[31].

Το αρχ. ουσ. *προσθήκη*. Η λ. και σήμ.

α) Συμπλήρωμα· κ. που προστίθεται σε κ. άλλο: Διγ. Ζ 3201· (προκ. για καταβολή επιπλέον χρηματικού ποσού): *εποίησε γαρ τις Σηλυβρίας μητροπολίτης, ανήρ πονηρός και φαυλόβιος, ..., προσθήκην εν τω χαρατσίω φλωρία χίλια* Ιστ. πολιτ. 69[12]. (θεολ., προκ. για τον όρο που προστέθηκε στο Σύμβολο της Πίστεως από τη ρωμαιοκαθολική εκκλησία, το *filioque*): *το σχίσμα των εκκλησιών εποίησεν ο πάπας Στέφανος ο Συρφρών, ος και πρώτος τοις Ιταλοίς μετά αζύμων παρέδωκεν επιτελείν την αγίαν ιερουργίαν και την προσθήκην εις το Σύμβολον το άγιον φανερώς εκήρυξε και τας τρίχας του πώγωνος πρώτος απέθριξε* Ψευδο-Σφρ. 460[25]. *Οι δε Λατίνοι αντέλεγον: «Ει έχει το βλάσφημον η προσθήκη, δείξον· και απαλείψωμεν αυτό και από του αγίου Συμβόλου και από πάντων βίβλων, ων εθεολόγησαν οι πατέρες ... Και γαρ ημείς ου προσθήκην ταύτην καλούμεν, αλλά σαφήνειαν και ανάπτυξιν»* Δούκ. 269[8, 13]. **β)** επαύξηση, συσσώρευση: *Τοις τραύμασί μου τραύματα τι πλείονα προστίθης;| Και συμφοραίς μου συμφοράς ετέρας τι συμπλέκεις;| Στήσον την αλλεπάλληλον των οδυνών προσθήκην,| ναι, στήσον τας οδύνας μου, ναι, παύσον μου τας λύπας* Προδρ., Δεητ. 59.

προσθρηνώ, Βίος Αλ. 3537, 3915.

Από την πρόθ. *προς* και το *θρηνώ*.

Θρηνώ, κλαίω: *Το σώμα τούτου* (ενν. *του Δαρείου*) *δε λοιπόν σκεπάσας* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *τη χλαμύδι| ήπλωσε χείρας τας αυτού τω του Δαρείου στήθει| ελέους λόγους γέμοντας λέξας και προσθρηνήσας* αυτ. 3881.

προσθύω, Βίος Αλ. 1415.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *θύω*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Προσφέρω θυσία: *Ούτως αποφηνάμενος* (ενν. *ο Αλέξανδρος*), *και Λακεδαιμονίων| τους στρατηγούς παραλαβών και τοις θεοίς προσθύσας,| την πόλιν εχαρίσατο τούτοις απελευθέραν* αυτ. 2911.

?πρόσισις· *προσίσεις ... αιμάτων* Λέοντ., Αιν. (Knös) 179, εσφαλμ. γρ. αντί *προχύσεις*· διόρθ. Κομίνης, ΕΕΒΣ 30, <1960-61>, 1961, 410. — Βλ. *πρόχυσις*.

προσίστημι.

Το αρχ. *προσίστημι*. Ο πληθ. του ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. τον 6. και 10. αι. (TLG) και σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Lavr. II 72[36]).

Ο πληθ. του ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = τα εμπόδια, τα προβλήματα: *φαίνεταί μοι κάλλιον ... το εκείνης* (ενν. *της εξαδέλφης του βασιλέως της αμίρισσας*), ..., *να το πράξεις παρό από τα ενταύθα. Τέσσαρα γαρ και μόνον ευρίσκω τα προσιστάμενα· το έλαττον του γένους, το της εκκλησίας διά την συγγένειαν, το ότι είχεν άνδρα, και τέταρτον, ότι ένι χρόνου πλείονος* Σφρ., Χρον. (Maisano) 110[6]· *Ελθούσης δε της γραφής σου, ιδού και σε και την γνώμην σου έγνωκα, και τά είχομεν και ημείς προσιστάμενα φρονίμως και καλώς έλυσας* αυτ. 118[2].

προσίχαρος, επίθ., βλ. *πασίχαρος*.

προσκαθέζομαι.

Το αρχ. *προσκαθέζομαι*. Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Ivir. II 32[2, 5-6]).

Κάθομαι: *προσελθών τοις ένδοθεν Αλέξανδρος αυτίκα,| προσκαθεζόμενον ορά θρόνω μεγεθεστάτω| θεόν αυτόν τον Σάραπιν, ομίχλην τε και φλόγα* Βίος Αλ. 5428· *εν άρματι κεκάθικε Δαρείος τω μεγίστω,| επί δρεπανηφόρων τε σατράπαι των αρμάτων| πάντες προσεκαθέσθησαν* αυτ. 3612.

προσκαθορώ, Βίος Αλ. 4067.

Το αρχ. *προσκαθορέω*.

1) Βλέπω (μεταφ.): *προς αμαρτήματα πάντα προσκαθορώντες| έχετε γνώμην ου καλήν, δεινήν δε την δειλίαν* αυτ. 2836· **2)** (Προκ. για επιστολή) διαβάζω: *αύται τα γράμματα πάλιν προσκατιδούσαι| αντέγραψαν: «Αλέξανδρε, σοι νυν παραχωρούμεν ...»* αυτ. 5562.

πρόσκαιρα, επίρρ.

Από το επίθ. *πρόσκαιρος*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Για μικρό χρονικό διάστημα, για λίγο καιρό· προσωρινά: *αν βασιλεύουν* (ενν. *οι εχθροί*) *πρόσκαιρα εις τούτον τον αιώνα,| η κόλασις τους καρτερεί να λάβουν τον κανόνα* Ιστ. Βλαχ. 2695.

προσκαιρινός, επίθ., Αλφ. (Μπουμπ.) III 23, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 921, Ροδινός (Βαλ.) 93, 127.

Από το επίθ. *πρόσκαιρος* και την κατάλ. *-ινός*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Εφήμερος· παροδικός· προσωρινός: *η χαρά του κόσμου είναι προσκαιρινή. Σημερινή, και όχι αυρινή* Ροδινός (Βαλ.) 79.

πρόσκαιρος, επίθ., Σπαν. P 159, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 314, Αλφ. (Μπουμπ.) I 73, Πένθ. θαν.[2] 524, Αλφ. 14[33], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 127[4], Αγάπ. (Κωστούλα Δ.) 88, Δωρ. Μον. XXXIV, Κυπρ. ερωτ. 153[15], Ιστ. Βλαχ. 1206, 2620, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 33[6], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 66, 88, Διακρούσ. (Κακλ.) 918, 1014, Μάξιμ.

Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Κορ. Β' γ' 7 σημ.· *πρόσχαιρος*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 346ʳ κριτ. υπ., Αχέλ. 1073, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 73[9].

Το μτγν. επίθ. *πρόσκαιρος*. Η λ. και σήμ.

Που διαρκεί λίγο χρονικό διάστημα· προσωρινός, παροδικός: *Ο ... σουλτάνος Μπαγιαζίτης εποίησε μάχην πρόσκαιρον μετά των Τζιντίδων* Ιστ. πολιτ. 60[15]· *«Αλλ' ουκ έστιν, ος ζήσεται» φησίν ο θεοπάτωρ| «και ουκ όψεται θάνατον»· πρόσκαιρος γαρ ο βίος* Διγ. (Trapp) Gr. 3655· *η χαρά 'ναι πρόσκαιρος και γλήγορα υπαγαίνει* Πένθ. θαν.[2] 250· έκφρ. *πρόσκαιρος ζωή* = η επίγεια ζωή (σε αντιδιαστολή με την αιώνια): *αυτοί οι άρχοντες διά πλεονεξίαν| εχάσαν πρόσκαιρον ζωήν, εχάσαν και την θείαν,| ότι τους εύρε θάνατος απάνω εις την στράτα,| διά να χύσουν αίματα έρχονταν με φουσσάτα* Ιστ. Βλαχ. 606.

Το ουδ. ως ουσ. = **1)** (Εν.) βραχύτητα, συντομία: *Το στάζον μέλι το γλυκύ του Βίου παραφέρνει,| ενώ του Βίου πρόσκαιρον* (έκδ. *πρόσχαρον*· διορθώσ.) *πάλιν την Δυστυχίαν* Λόγ. παρηγ. L 534. **2)** (Πληθ.) **α)** ο επίγειος βίος· οι απολαύσεις της ζωής: *να 'φρανθείς τα πρόσκαιρα, αιώνια να κερδίσεις* Σπαν. Ο 206· *Τυφλώνουν σε τα πρόσκαιρα και ου παραβλέπεις δόξαν,| ουκ έχεις λογισμόν ποσώς πως θέλεις αποθάνει,| πως θέλεις απιλογηθεί στην φοβεράν την κρίσιν* Αλφ. 14[91]· **β)** πράγματα ή υποθέσεις του επίγειου βίου: *ει μεν γαρ ίδη* (εvv. *ο δαίμων*) *τον άνθρωπον ... φρονούντα τα γήινα και τα πρόσκαιρα του βίου τούτου, τότε πλησιάζει αυτώ διά των αισχρών λογισμών* Φυσιολ. (Zur.) LVIII[10]· *των επιγείων| και των προσκαίρων, Δέσποτα, μέριμναν ου ποιούμαι* Πένθ. θαν.[2] 437.

προσκαίρως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *προσκαίρως*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Για μικρό χρονικό διάστημα· παροδικά· προσωρινά: *τις ... των της Πόλεως αρχόντων ή αρχοντισσών κυρίαν και δέσποιναν κατεδέξατο Βενετίκου θυγατέρα (ενδόξου μεν ίσως και δουκός, αλλά προσκαίρως) ...;* Σφρ., Χρον. (Maisano) 138[4].

προσκαίω· *το προσκαίοντα* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63, εσφαλμ. γρ. αντί *προσκλαίοντα*· διορθώσ. — Βλ. *προσκλαίω*.

προσκαλώ, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1387, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 222, Hagia Sophia α 442[12], Έκθ. χρον. 2[10], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 8[4], 84[2], Ιστ. πατρ. 111[9-10], 141[10], Hagia Sophia k 475[17], Χρησμ. (Brokkaar) N 16-7, Hagia Sophia ω 515[14], Hagia Sophia ν 547[11-12], Πανώρ.[2] Α' 206, 424, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 17, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 56, Hagia Sophia φ[1] 495[6], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 58[15], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1255, Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 280, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [611], Λεηλ. Παροικ. Αφ. 3, Διγ. Ο 1372, Μαρτύρ. αγ. Βλασ. 247· *προσκαλιέμαι*, Πηγά, Χρυσοπ. 91 (19), 125 (54), 144 (52) (δις), 155 (20), 323 (4)· παθητ. αόρ. *(ε)προσκαλέθηκα*, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 98[3], Πηγά, Χρυσοπ. 126 (3).

Το αρχ. *προσκαλέω*. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1)** Φωνάζω, καλώ κάπ. **α)** να έρθει κοντά μου ή να παρευρεθεί σε κάποιο μέρος: Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 356, Χρον. Τόκκων μετά στ. 1340, Ιστ. πατρ. 119[20]·

(μεταφ.): *Ω δύναμις θεοτική, οπού σε προσκαλούσι | εισέ βοήθεια των πιστών, όταν παρακαλούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 370[20]· *προσκαλώ την άπειρον και εξακουστήν σας γνώση, | αν είναι στίχοι χαμηλοί, συμπάθιο να μου δώσει* Τζάνε, Καταν. Αφ. 83· **β)** να αναλάβει κάποιο αξίωμα: *συνόδου γενομένης, περί ποίον να κάμουν πατριάρχην, ομοφώνως επροσκάλεσαν τούτον* (ενν. τον Νήφωνα) Ιστ. πατρ. 134[17]. **2)** Προσαγορεύω, ονομάζω: *πυρσόν ... και αίγλην | προσεκάλει των ομμάτων* (ενν. *ο Αλέξανδρος την Ελένην*) Ερμον. Β 334. **3)** (Μεταφ.) **α)** διεγείρω, προκαλώ: *διήγησιν εις ωφέλειαν ούσαν | πολλών και εις ευλάβειαν μεγίστην προσκαλούσαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 8· *οι θωριές οι σπλαχνικές τσι πεθυμιές γενούσι, | κι εις τσι καρδιές σιργουλιστά τον πόθο προσκαλούσι* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 196· **β)** αποτελώ την αιτία, δημιουργώ: *καλή καρδιά και φαητό καλό σε πάσα τόπο | την ομορφιά κάθα κορμιού δίδου και προσκαλούσι* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 371.

ΙΙ. (Μέσ., μτβ.) φωνάζω, καλώ κάπ. **α)** να έρθει κοντά μου ή να παρευρεθεί σε κάποιο μέρος: Διγ. Ζ 41, Ιστ. Ηπείρ. XXXV[12], Σφρ., Χρον. (Maisano) 18[2]· (προκ. για το κάλεσμα του Χριστού προς τον άνθρωπο): *πολλήν παρηγορίαν σου δίδει, άνθρωπε, ο Κύριός σου ατός του να σε προσκαλιέται, ..., και να σου λέγει «όστις θέλει οπίσω μου ακολουθείν»* Πηγά, Χρυσοπ. 71 (11)· **β)** να αναλάβει κάποιο αξίωμα: *η θεία και ιερά σύνοδος ... προσκαλούνται την αρχιεροσύνη σου από τον θρόνον της αγιοτάτης μητροπόλεως Λαρίσης εις τον υψηλότατον και μέγαν θρόνον τον πατριαρχικόν* Ιστ. πατρ. 192[6]· **γ)** σε μονομαχία (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., λ. *προσκαλέω* 3): *Τούτα 'λεγεν* (ενν. *ο Διγενής*) *και ήπιασεν την ράβδο και σκουτάρι | και τους επροσκαλούντονε* (ενν. *τους απελάτας*) *σαν που 'τον παλληκάρι* Διγ. Ο 2572.

προσκαρτερία η.

Το μτγν. ουσ. *προσκαρτερία*. Η λ. στο Βλάχ. και στο Κουμαν., Συναγ.

Αναμονή· προσμονή: *(Η γραυς κατασκευάσασα το μαγεμένον μήλον | λέγει και συμβουλεύεται τω βασιλεί τοιαύτα.)* (παραλ. 1 στ.) ...: *«Φουσσάτον περισσόν ου θέλω το να σύρνεις· | ανθρώπους μόνους εκατόν έπαρε μετ' εσέναν· | ου μάχης ένι γαρ καιρός, αλλά προσκαρτερίας | εμών χειρών γεροντικών, εμών καταπλασμάτων»* Καλλίμ. 1220.

προσκαρτερώ, Σπαν. Β 235, Λόγ. παρηγ. Ο 402, Καλλίμ. 1144, Διγ. Ζ 696, Βέλθ. 1, 1225, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 154, 299, Ιστ. Ηπείρ. VII[15], Λίβ. διασκευή α 3333, Δούκ. 201[6], Σφρ., Χρον. (Maisano) 188[15], Λίβ. Va 2630, 2942, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 417, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) Ι 155, ΙΙΙ 30, Ψευδο-Σφρ. 584[31], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 132[227]. — Βλ. και *προκαρτερώ*.

Το αρχ. *προσκαρτερέω*. Η λ. στο Βλάχ. και στο ΑΛΝΕ.

Α' Μτβ. **1)** Περιμένω, αναμένω κάπ. ή κ.: *παρευθύς επρόσταξεν* (ενν. *ο Βέλθανδρος*) *τα τρία παιδόπουλά του | ... «Πεζεύσατε, ακαρτερήσατέ με· | και όσας ώρας αν αργώ, όσας και αν ποιήσω* (παραλ. 2 στ.) *ώδε με περιμείνατε, προσκαρτερήσατέ με ...»* Βέλθ. 280· *Σήμερον εγεννήθημεν, σήμερον τελευτώμεν, | σήμερον Άδης και νεκροί ημάς προσκαρτερούσιν | και εκείνοι οπού μας είχασιν νυν αποχαιρετούσιν* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 333· *εάν ουκ αρκέση αυτή της ιδίας γαστρός ο τόκος, εκτρέχουσα* (ενν.

η πέρδιξ) και εις ετέρας φωλεάς και κλέπτουσα ωά αποκομίζει αυτά εν τη ιδία φωλεά. Εάν δε εύρη την τεκούσαν εν τη ιδία φωλεά, μένει προσκαρτερούσα την αποδημίαν αυτής Φυσιολ. Β 11[8]· *Περί λαϊκών, οπού δεν προσκαρτερούν έως τέλους να τελειωθεί η ακολουθία* Μαλαξός, Νομοκ. 277. **2)** Υπομένω κάπ. ή κ.: *Έλληνες, ακούσετέ μου,| τους μεν όρκους ουκ αφήκεν| ο θεός γαρ πληρωθήναι| ίνα λάβετε την Τροίαν,| ως ομόσετε γαρ πάντες,| κι ένεκεν του όρκου τούτου| πάντα γαρ προσκαρτερείτε* Ερμον. Λ 287· *Προς πάντας γίνου ευόμιλος και ταπεινός και πράος| άνθρωπον γαρ κενόδοξον τις να τον αγαπήσει,| ώστε και οι δούλοι βιαστικώς προσκαρτερούν με τούτον* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 252.

Β' Αμτβ. **1)** Εμμένω, επιμένω σε μια προσπάθειά μου: Λίβ. διασκευή α 3308, Λίβ. διασκευή α 988 κριτ. υπ. **2)** Δαπανώ ικανό χρόνο σε κάπ. μέρος: *όσοι εδέχθησαν ... τον λόγον του Πέτρου εβαπτίσθησαν ... Και πάσα ημέραν επροσκαρτερούσαν όλοι ... εις την εκκλησίαν κόπτοντας εις πάσα σπίτιν ψωμίν και ελάμβαναν φαγίν με ευφροσύνην* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 47[r]· *χώρας πολλάς εγύρισε* (ενν. *ο Βέλθανδρος*) *και τοπαρχίας και κάστρα.| Τόπος αυτόν ουκ ήρεσεν το να προσκαρτερήσει* Βέλθ. 217. **3)** Περιμένω **α)** παραμένω κάπου περιμένοντας υπομονετικά: *Οι Αχαίοι δε πανδείνως| Έκτοραν επτοημένοι,| και τοις ξύλοις συγκλεισθέντες| άκοντες προσκαρτερούσιν* Ερμον. Ο 282· *ημείς γαρ εις την Αντιόχειαν ελθόντες και τρεις μήνας κακοπαθήσαντες πολεμίζοντες ταύτην και πείναν τοσαύτην υπομείναντες, ως και τους πλείονας ημών φαγείν, άπερ ο νόμος ουχ όριζε, και εκείσε προσκαρτερήσαντες ...* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 47· **β)** αναμένω τρέφοντας προσδοκίες για κ. επιθυμητό· προσμένω: *Ευθύς εις το μονόξυλον μετά χαράς εμπαίνει,| τον Δούναβην επέρασε, και προς αυτήν παγαίνει·| με όλους ανταμώθηκε και προσεκαρτερούσεν,| εις την Βλαχίαν να εμπεί πάλιν το εθαρρούσεν* Ιστ. Βλαχ. 1093· *απέξω ετεντώσασι, κι εκεί προσκαρτερούσαν,| την χώραν να πορθήσουσι γιατί πάντα θαρρούσαν* Κορων., Μπούας 108· **γ)** παραμένω στη θέση μου: *Ταύτα ειπών* (ενν. *ο Φιλόπαππος*), *μεθ' εαυτού λαβών τον Μελεμέντζην| ... ήρχοντο προς με τάχος,| τοις άλλοις προτεινόμενος προσκαρτερείν εκείσε,| άχρις αν μηνυθή αυτοίς εκεί παραγενέσθαι* Διγ. Ζ 3348· *Εκδέξασθε, τί φεύγετε; Μικρόν προσκαρτερείτε·| ου γαρ ενδέχεται υμάς φεύγειν γενναίους όντας,| ω στρατιώται εκλεκτοί, περίφημοι εν πάσιν,| αλλ' επιμείναι καρτερώς την του πολέμου πείραν* Διγ. Ζ 3560.

προσκατάβασις η.

Από την πρόθ. *προς* και το ουσ. *κατάβασις*. Πβ. το μτγν. *προσκαταβαίνω*.

Κάθοδος: *Τόποι γαρ ήσαν ένιοι πετρώδεις και κρημνώδεις| προσκαταβάσεις έχοντες, φόβον πολύ ποιούντες* Βίος Αλ. 5208.

προσκάταντες, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *προς* και του επιρρ. *κάταντες* (ουδ. του επιθ. *κατάντης* ως επίρρ.· η επιρρ. χρ. του ουδ. ήδη στον Αριστοτέλη (L-S)).

Προς τα κάτω: *ρεύματος τινός άνωθεν ώσπερ οχετού προσκάταντες καταρρέοντος* Ιερακοσ. 496[28]-497[1].

προσκατανύσσομαι.

Από την πρόθ. *προς* και το *κατανύσσομαι.*

Συγκινούμαι: *Ταύτ' αναγνούς τα γράμματα μάλλον προσκατενύγη*| *και προς αυτούς ειρηνικώς Αλέξανδρος εισήλθεν* Βίος Αλ. 4724.

προσκαταξιώνω.

Από την πρόθ. *προς* και το *καταξιώνω.*

(Εδώ μέσ.) αξιώνομαι: *ηθέλησεν Αλέξανδρος* ...| *μαθείν* ... *πάντα μέλλοντα* ...| ... *επερωτών, όπως μητέρα τούτου*| *ιδείν προσκαταξιωθή και γην των Μακεδόνων* Βίος Αλ. 4980.

προσκατασκάπτω, Βίος Αλ. 2291.

Το μτγν. *προσκατασκάπτω.*

Γκρεμίζω εντελώς (προκ. για ισοπέδωση πόλης από τους εχθρούς): *Εάν ουν πάσαν την Θηβών πόλιν προσκατασκάψω,*| *πυρί κατατεφρώσω τε,* ...| ... *των γενεαρχών εξέκοψα την ρίζαν* αυτ. 2357.

πρόσκειμαι.

Το αρχ. *πρόσκειμαι.* Η λ. και σήμ.

1) Βρίσκομαι κοντά σε (εδώ προκ. για κείμενο): Σωσ., τίτλ. **2)** Είμαι προσκολλημένος ιδεολογικά σε κ.: Σφρ., Χρον. (Maisano) 116[26].

προσκελεύω.

Από την πρόθ. *προς* και το *κελεύω.* Η λ. τον 5. αι. (TLG).

Διατάζω: *προσεκέλευσα γυναίκα εκδυθήναι,*| *αχθήναι τούτω* (ενν. *τω ανδρί*) *δε γυμνήν* ... (παραλ. 1 στ.). *Ο δ' αναρπάσας την αυτήν* ...| *ωμώς αυτήν κατήσθιεν* Βίος Αλ. 4241.

προσκευάζω.

Από την πρόθ. *προ* και το *σκευάζω.* Η λ. το 12. αι. (LBG, Κουμαν., Συναγ.).

Προετοιμάζω, φτιάχνω κ.: *προς την δολοφονίαν*| *Αντίπατρος εσπούδασε κατ' Αλεξάνδρου* ...| *δηλητήριον θανάτου προσκευάσας* ... Βίος Αλ. 5911.

προσκεφαλάδα η, Ολόκαλος 1[20], 7[9], 11[7], 13[6], 34[8], 49[12], 50[6], 67[16], 74[10], 88[11], 124[10], 137[12], 145[14], 163[7], 177[41], 202[20], κ.α., Διαθ. 17. αι. 10[50].

Από το ουσ. *προσκεφαλάδι(ον)* και την κατάλ. *-α* (Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. 61). Τ. *π'σκιφαλάδα* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Βαγιακ., ΕΜΑ 3, 1950, 153, Κασιμ., Έγγρ. 51 (131), Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 239[7], Γ' 349[14, 20], Μνήμ. Καλοκαιρινού 141, Bakk.-v. Gem., Κρητολ. 6, 1978, 35, Γρηγορόπ., Έγγρ. 14[8], 23[36], 29[16], 37[36], 50[24, 53-54], 50[21, 22], κ.π.α.), του 17. αι. (Έγγρ. Σαντορ. 8[60], Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 123, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 482, Βισβίζ, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, <1968>, 78, κ.α.) και σήμ. ιδιωμ. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β'[2], Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., κ.α.).

Μεγάλο επίμηκες μαξιλάρι που εκτείνεται σε όλο το πλάτος του κρεβατιού, μαξιλάρα (για τη σημασ. βλ. Ζώη, ό.π., Κοντομίχης, ό.π., Αλιπράντης, ό.π.): *Εσύναξαν (ενν. οι στρατιώτες), επήρασιν άρχοντες κεφαλάδες| και ρούχα και παπλώματα με τες προσκεφαλάδες* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 414· (σε διαθ. και προικοσύμφωνα ως μέρος της λινοσκευής): *προυκίον ... σεντόνια ζευγάριν α' ... πάπλωμα α' ... προσκεφαλάδα α'* Ολόκαλος 9[10]· *ένα πάπλωμα και μια προσκεφαλάδα κι ένα ζευγάρι σεντόνια* Διαθ. 17. αι. 6[48-49].

προσκεφαλάδιον, το· *προσκεφαλάδι,* Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 92, Ριμ. κόρ. Α 146, Ολόκαλος 137[12], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 1649, Δ' 583· *προσκεφαλάδιν,* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 648, Περί Ξεν. (Μαυρομ.) 91 κριτ.υπ., Ολόκαλος 42[13], 64[13], Επιστ. Barozzi 360· *προσκεφαλάδι(ο)(ν),* Ολόκαλος 1[20], 3[7], 5[12], 6[7], 7[10], 9[10], 13[6], 66[8], 74[10], 82[8], 83[23], 88[12], 113[16], 145[15], 199[7], 200[17], 202[20, 33], 220[7], 223[3], 237[10], κ.π.α.

Το μτγν. ουσ. *προσκεφαλάδιον* (Rohlfs, Et. Wört.· βλ. και Preisigke-Kiessling Suppl. 1, L-S Suppl. και TLG). Ο τ. *προσκεφαλάδι* στο LBG, στη λ., σε έγγρ. του 16. (Bakk.-v. Gem., Κρητολ. 6, 1978, 35) και 17. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 12, 1990, 482, Έγγρ. Σαντορ. 8[79]), στο Βλάχ. (λ. *προσκέφαλον*) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *προσκεφάλι*)· πολλ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 582, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *προσκέφαλο*, Σύρκου, Μεγαρ. ιδίωμ.). Ο τ. *προσκεφαλάδιν* στο LBG, στη λ., σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Lavr. 22[15]) και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, λ. *προσκεφαλά(δ)ιν*). Ο τ. *προσκεφαλάδι(ο)(ν)* σε έγγρ. του 15. (Act. Doch. 60[17, 22, 36]), 16. (Σάθ., ΜΒ ς' 688[19], Γρηγορόπ., Έγγρ. 11[15], 50[53], 52[49-50, 89, 98], Κασιμ., Έγγρ. 24 (102-03), 132 (219), 157(246), 238 (334), 261, Μαράς Κατάστιχο 149 Α' 61[7], 170[13], Β' 12[15], 96[41], Γ' 210[9], κ.π.α.) και 17. αι. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 123). Διαφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πορκιλαφάδι(ν)*). Η λ. *προσκεφαλάδιον* στον Ευστάθιο (TLG), σε έγγρ. του 11. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2], Caracausi, όπου και τ. *προσκεφαλώδιον* σε έγγρ. του 12. αι.), του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 14[17]) και στο Du Cange, App., λ. *προσ(κ)εφαλάδιον*.

α) Προσκέφαλο· (γενικ.) μαξιλάρι (βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β' 2, 73-74, ΕΕΚΣ 3, 1940, 36): *Η Μαργαρώνα ακούμπησεν στα γόνατα του Ιμπέρη| μη ν' ανασάνει ολιγοστόν, να κοιμηθεί καμπόσον.| Εβγάνει* (ενν. *ο Ιμπέριος*) *το ποδάριν του, προσκεφαλάδιν βάνει* Ιμπ. 533· *είχε* (ενν. *το νήπιον*) *προσκεφαλάδιον ατίμητον μεγάλον| μετά σαπφείρου και σαρδού και σμαραγδουμαργάρου* Βυζ. Ιλιάδ. 147· *Λουλούδι μου παμπλούμιστο και δροσερό λιβάδι,| τα δυο να ξεψυχήσομε σ' ένα προσκεφαλάδι* Ch. pop. 523· *βγαίνουσιν έξι κορασίδες και η μια βαστά ένα ταπέδο κι η άλλη προσκεφαλάδια και ξαπλώνουν τα χορεύγοντας εις τη σένα* Χορτάτσης, Ελευθ. Ιερουσ. Β' μετά στ. 62· (μεταφ.): *σύντροφος με το σύντροφο να ξεψυχούν αμάδι,| το αίμαν είναι η κλίνη τως κι η γης προσκεφαλάδι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 1082· (σε προικοσύμφωνα και διαθ. ως μέρος της λινοσκευής· βλ. Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. προσκεφαλάδι· πβ. ά. προσκεφαλάδα): *Αφήνω τση Ζαμπέτας τση μαστόρισσάς μου χίλια πέρπυρα κι ένα στρωμάτσο, ένα πάπλωμα, ένα ζευγάρι σεντόνια, δυο προσκεφαλάδια με τα ψίδια τως* Διαθ. 17. αι. 9[134]· *παραλαμβάνει ... προυκίον ... δύο προσκεφαλάδια γεμάτα* Ολόκαλος 11[8]· **β)** καθετί που χρησιμοποιείται σαν προσκέφαλο: *ο μεν Βασίλειος έπεσεν και εκοιμάτον εις*

έναν πεζούλιν μάρμαρον ούτως έρημος και είχεν πέτραν προσκεφαλάδιν Χρονογρ. (Λαμψ.) 232.

προσκεφαλαία η· *προσκεφαλιά*.

Από το αρχ. ουσ. *προσκεφάλαιον*. Η λ. τον 9. αι. (TLG).

Μαξιλάρι, προσκέφαλο: *εις το να φτιάσουν το κρεβάτιον οπού εκείνος είχε συνήθειαν να κοιμάται, ηύραν αποκάτω εις την προσκεφαλιάν ένα φαγόττον από ξεσκίσματα και γραφές* Μπερτόλδος 80· *Διαθήκη του Μπερτόλδου όπου ηυρέθη αποκάτω εις την προσκεφαλαίαν* (έκδ. *προσκεφαλέον*· διορθώσ.) *του κρεβατίου του αυτ.*

προσκεφαλέον· *εις την προσκεφαλέον του κρεβατίου του*, Μπερτόλδος 80, τυπογρ. λάθος, αντί *προσκεφαλαίαν*· διορθώσ. — Βλ. *προσκεφαλαία*.

προσκεφαλιά η, βλ. *προσκεφαλαία*.

προσκέφαλον το, Σταφ. Ιατροσ. 11[315], Καλλίμ. 571, 577, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1707, Σπανός (Eideneier) B 123, Διήγ. σεβαστ. Θωμά 220, Κρασοπ. (Eideneier) AO 106, L 72, Ριμ. κόρ. A 150, V 132, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) V 328, Βυζ. Ιλιάδ. 305· *πρεσκέφαλον*, Κρασοπ. (Eideneier) O 106 (βλ. Eideneier [Κρασοπ. σ. 155])· *προσκέφαλο*, Εβρ. ελεγ. 162, Λεξ. μακεδ. 138, Πανώρ.[2] Β' 212, Γ' 580, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 994, Β' 71, Ε' 1045· *προσκέφαλο(ν)*, Αχιλλ. (Smith) N 1858, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 35[14, 17], Πεντ. Γέν. XXVIII 11, Μπερτόλδος 64· *προυσκέφαλον*, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. δ' 38.

Το μτγν. ουσ. *προσκέφαλον*. Ο τ. *προσκέφαλο* και σήμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *προσκέφαλιν*, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *προσκέφαλο(ν)*· (με διαφ. σημασ.) Πασπ., Γλωσσ.).

1α) Προσκέφαλο, μαξιλάρι (ύπνου): *Ει δε και έχεις εις τα ομμάτια ασθένειαν, μη κοιμηθείς πρίμυτα ..., αλλά βάλε ένα προσκέφαλον ελαφρόν και λεπτόν εις το στήθος σου* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 178· *ήτον και το προσκέφαλο τα δάκρυα τση γεμάτο,| οπού εφοβάτο κι ήκλαιγε στον ύπνο που εκοιμάτο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 89· *γράψον τους ψαλμούς ημέραν Κυριακήν μετά μόσχου και ροδοστάματος και κρόκου, και θες το εις το προσκεφαλόν του και θέλει κοιμηθεί* Ιατροσ. 24[186]· φρ. *πίπτω εις προσκέφαλον* = ξαπλώνω, πλαγιάζω: *Εις στένωσιν, όταν δεν ηπορεί να πέσει εις προσκέφαλον* Ιατροσ. κώδ. φκς'· (σε μεταφ.): *Χιλιδονάκι να γενώ, στην κλίνην σου να έλθω,| να κτίσω την φωλίτσα μου εις τα προσκεφαλά σου* Ch. pop. 242· *ο άνθρωπος που περπατεί τα ξένα,* (παραλ. 1 στ.) *πάντα θλιμμένος περπατεί και παραπονεμένος* (παραλ. 1 στ.) *και βρέχει το προσκέφαλον, ποτέ δεν ανασαίνει* Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 9· (μεταφ.): *Ώχου, και κείτονδαι όμορφα κορμιά στους κάμπους ξαπλωμένα* (παραλ. 2 στ.). *Ώχου, κι είχαν τη πλάκα προσκέφαλο τα γνέφη για σενδόνια* Εβρ. ελεγ. 160· *Άτυχε Απολλώνιε, ...* (παραλ. 1 στ.) *Πού 'ναι το στρώμα τ' όμορφον, οπού 'σου μαθημένος* (παραλ. 1 στ.) *κι έχεις το βράχος συντροφιά, τη θάλασσα κοντά σου,| προσκέφαλο να κείτεσαι απάνω στα μαλλιά σου;* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 328· **β)** καθετί που χρησιμοποιείται σαν προσκέφαλο: *ο Ιακώβ ενύκτωσε εις την στράταν και όταν εσκοτεινίασεν καλά και έγινε νύκταν, έπεσεν εις έναν κάμπον έμορφον διά να κοιμη-*

θεί και βάνει μίαν πέτραν διά προσκέφαλον Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 144ᵛ· *ο Αλέξανδρος εγδύθη την φορεσίαν του και την μπερέττα του, οπού είχεν ωσάν προσκέφαλον τάχα ότι εκοιμάτον* Διήγ. Αλ. V 76· (εδώ σε υπερβολή): *και κλίνη έποισα ληνόν και πάπλωμαν τη σκάφη,| πισσάσκιν το προσκέφαλον, εγκόλπιον πιθάρι* Κρασοπ. (Eideneier) V 102. **2)** (Με τοπ. χρ.) **α)** (προκ. να δηλωθεί το τμήμα που βρίσκεται στην περιοχή του κεφαλιού): *Δύο αγγέλους έκλαμπρους εσκιάστηκες καθάρια,| έναν εις τα προσκέφαλα, άλλον εις τα ποδάρια* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[150]· **β)** (προκ. για δήλ. εγγύτητας): *ο Ηλίας, ο ένδοξος προφήτης, ... εξυπνηθείς, εύρε το ψωμί ... και το κανάτι το νερόν εις το προσκέφαλόν του* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 113.

προσκήνιον το. — Πβ. και *πρόθυρον, πρόπυλον*.

Το μτγν. ουσ. *προσκήνιον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *προσκήνιο*. αρχαιολ.

Ο χώρος μπροστά στην είσοδο κτηρίου· πύλη, προθάλαμος, είσοδος οικοδομήματος: *εκαύθη ... και η μεγάλη εκκλησία ... και το Αυγουσταίον και το προσκήνιον της Βασιλικής και η Χαλκή του παλατίου* Byz. Kleinchron. A' 42[7].

προσκλαίω.

Το μτγν. *προσκλαίω*. Τ. *προσκλαύκουμαι* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Το μέσ. *προσκλαίομαι* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου).

(Εκκλ., προκ. για τους μετανοούντες πρώτου βαθμού) κλαίω μετανοώντας για τις αμαρτίες μου μπροστά στην πόρτα της εκκλησίας (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., λ. *προσκλαίω* 2)· (εδώ η μτχ. ενεστ. ως επίθ.): *Τόπους μετανοίας παλαιά η Εκκλησία μας είχε τρεις, τον συνιστάμενον, τον επακρωόμενον και τον προσκλαίοντα* (έκδ. *το προσκαίοντα*· διορθώσ.) Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63.

προσκλείω.

Το μτγν. *προσκλείω*. Τ. *προσκλειώ* σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 418).

(Μέσ.) κλείνομαι μέσα (εδώ προκ. για πολιορκία πόλης): *αρίστων γαρ εστίν ανδρών έξω συνάπτειν μάχην,| και γυναικών δε μάλιστα τείχεσι προσκεκλείσθαι,| ως γένος ασθενέστερον* Βίος Αλ. 2201.

προσκλίνω.

Το αρχ. *προσκλίνω*. Το μέσ. *προσκλίνομαι* στο Somav.

Στρέφω ή γέρνω κ. προς κάπ. ή κ.· φρ. *προσκλίνω την κάραν τινι* = υποτάσσομαι (πβ. Επιτομή: *κλίνω* Φρ. 2 και φρ. *προσκλίνω την κεφαλήν* τον 4.-5. και 13. αι. λόγ. (TLG)): *ενδείξασθε* (ενν. *Λακεδαιμόνιοι*) *το σθένος υμών πάσι| τοις Αθηναίοις, τοις εμοί προσκλίνασι την κάραν* Βίος Αλ. 2885.

προσκοιμούμαι.

Από την πρόθ. *προς* και το *κοιμούμαι*.

Κοιμάμαι κάπου, καταλύω: *του Ηρακλέως τέμενος ην αύτη Θηβών πόλις.| Πρώτος του Αμφικτύωνος οίκος υπήρχεν αύτη·| ες ύστερον Θεός δε Ζεύς ταύτη προσεκοιμήθη* Βίος Αλ. 2320.

προσκολλώ.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

(Μέσ.) συνδέομαι (εδώ προκ. για τη συναναστροφή και συνεργασία με κάπ.): Αμ. παράκλ. 10.

προσκομιδή η, Gesprächb. 32[515], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 397[v]-398[r], Μαλαξός, Νομοκ. 275, Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 126, 145 δις, 146.

Το μτγν. ουσ. *προσκομιδή*. Η λ. και σήμ. εκκλ..

Προσφορά· (εδώ εκκλ.) η τελετή της προετοιμασίας των Τιμίων Δώρων για το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας: *ο ιερεύς οπόταν θέλει να αρχίσει να κάμει την προσκομιδήν λαμβάνει την μίαν προσφοράν και άρχεται και θύει τον Αμνόν εις τύπον του Χριστού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 397[v].

προσκομίζω, Ελλην. νόμ. 502[4], 517[11], 518[18-19], 532[10], Χρον. Μορ. Η 231, 1840, 6347, 7080, 7696, 8828, Χρον. Μορ. Ρ 1840, 6347, 7080, 7696, 8828, Θησ. Ζ' [83[4]], Κανον. διατ. Β 913.

Το αρχ. *προσκομίζω*. Η λ. και σήμ.

1) Φέρνω, παρουσιάζω (κ. σε κάπ.: έγγραφο, μάρτυρα σε δίκη, υποψήφιο κ.α.): *εγράψασιν τες συμφωνίες ...| κι εποίησεν* (ενν. *ο βασιλέας*) *ορκωμοτικόν κι εχρυσοβούλλωσέ το* (παραλ. 3 στ.) *του πρίγκηπος το ηφέρασιν κι επροσκομίσανέ το* Χρον. Μορ. Η 8774· *Κατά του λιβέλλου του προσκομισθέντος ... κατ' εμού ... απολογούμαι* Ελλην. νόμ. 517[23]· *μαρτύρων προσκομισθέντων, δι' όρκων στενευθέντων και τα λαληθέντα παρ' αυτών πιστώς γραφέντα ...* Ελλην. νόμ. 549[2-3]· *οι επίσκοποι των Γραικών του ... ρηγάτου της Κύπρου την αυτών χηρεύουσαν μητρόπολιν προσκομίσαντες αυτόν τον Γερμανόν ... εις αρχιεπίσκοπον εκλεχθήναι ...* Ελλην. νόμ. 501[8]. **2)** (Θρησκ.) φέρνω ως προσφορά, αφιέρωμα: *τες προσφορές, οπού 'σαν τεταγμένες,| να προσκομίσουν το ταχύ εις τους ναούς* Θησ. ΙΒ' [77[2]]· *τους αιώνιους τους ναούς, πολλά να τους στολίσω,|* (παραλ. 4 στ.) *τα γένια μου τα μαλλία να σε τα προσκομίσω* (παραλ. 1 στ.) *αν ποίσεις να 'μαι νικητής* Θησ. Ζ' [34[6]].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = (εκκλ.· προκ. για τον άρτο που προσφέρεται στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας) που έχει ευλογηθεί κατά την προσκομιδή (βλ. ά.): *Ου χρη τον ιερέαν να ρίπτει προσκομισμένας προσφοράς ζώου* Κανον. διατ. Α 1586.

πρόσκομμα το.

Το μτγν. ουσ. *πρόσκομμα*. Η λ. και σήμ.

Εμπόδιο (εδώ προκ. για τα προβλήματα της ζωής): *έζουν, ετρύφουν άπειρα, έθαλλον, εσπατάλουν| δίχα τινός προσκόμματος, δίχα τινός ανάγκης* Λίβ. Να 2251.

προσκόπτω.

Το αρχ. *προσκόπτω*. Η λ και σήμ.

Χτυπώ σε εμπόδιο: Διήγ. Βελ. Ν² 390.

προσκοσμώ.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Προσθέτω ως διακόσμηση· (παθητ.): *τοις δένδροις ... δορά πολλών θηρίων| πλείστη προσεκεκόσμητο* Βίος Αλ. 4936.

προσκρέμαμαι.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Κρέμομαι (εδώ μεταφ. προκ. για τις ψηλές βουνοκορφές): *Οι προρρηθέντες δε βουνοί των νεφελών επάνω| των ουρανού προσκρέμανται, μέγα δεικνύντες ύψος* Βίος Αλ. 5745.

πρόσκρουμα το, βλ. *πρόσκρουσμα.*

πρόσκρουσις η.

Το μτγν. ουσ. *πρόσκρουσις.* Η λ. στον τ. *πρόσκρουση* και σήμ.

Σύγκρουση (εδώ προκ. για πολιορκητικό κριό): *Κριοί γαρ εισίν όργανα διάτροχα ...| συν βία προσωθούμενα παρ' ισχυρών ανθρώπων,| και ταύτα δ' αφιέμενα τρέχουσι προς τα τείχη·| όθεν λοιπόν εκ της στερράς προσκρούσεως της τούτων| τα τείχη ... εκριζούνται* Βίος Αλ. 2219.

πρόσκρουσμα το, Διγ. Ζ 2586, Διγ. Α 2630, Λίβ. Esc. 2443· *π ρ ό σ κ ρ ο υ μ α.*

Η λ. στον Αριστοτέλη και στο Βλάχ. Ο τ. μτγν.

1) Χτύπημα: *εμού δε ήδη των ποδών απάρτι αποκαμόντων| τοις των πετρών προσκρούμασι πάντοθεν αιμαχθέντων ...* Διγ. (Trapp) Gr. 2180. **2)** Εμπόδιο, αντιξοότητα: *έζουν, ετρύφουν, έχαιρον, έθαλλον, εσπατάλουν| δίχα τινός προσκρούσματος, δίχα τινός ανάγκης* Λίβ. διασκευή α 2576· *Χαρά και λύπη σύμμεικτα, αλλά και κεκραμένα·* (παραλ. 3 στ.) *προς κάλλος και προς φρόνησιν, ...* (παραλ. 1 στ.) *άπερ προσφέρουσιν χαράν ...,| εν τούτοις ίδης κίνδυνον, μέσον τούτοις και ψόγον,| ελάττωμα και πρόσκρουμα, τα προξενούντα λύπην* Καλλίμ. 14.

προσκρούω, Ορνεοσ. αγρ. 529[11-12], 530[3], 531[17-18, 22], Διγ. (Trapp) Gr. 131, Διγ. Ζ 3147.

Το αρχ. *προσκρούω.* Η λ. και σήμ.

1) Χτυπώ (πέφτω με ορμή, σκοντάφτω) πάνω σε κ.: Γλυκά, Στ. 154· (σε μεταφ.): *Βλέπετε, όταν τρέχητε της ευτυχίας το ομάλιν,* (παραλ. 2 στ.) *να μη εις λιθάριν πούπετες προσκρούσετ' ατυχίας* Λόγ. παρηγ. L 735· *βλέπετε, όταν τρέχετε της ευτυχίας τ' ομάλι,* (παραλ. 2 στ.) *να μη λιθάριν πούπετε προσκρούσητε ατυχίας* Λόγ. παρηγ. Ο 746. **2)** Πληγώνομαι από χτύπημα: *ειδέ προσκρούσας* (ενν. *ο ιέραξ*) *τον οφθαλμόν αλγεί και δακρυρροεί, άλας Καππαδοκικόν μασήσας καλώς, προσφύσα τον οφθαλμόν αυτού* Ιερακοσ. 393[16]· *Εάν ο ιέραξ προσκρούση το στήθος, ούτως αυτόν νοήσεις. Όταν ίδης την κεφαλήν κλίνοντα και καμμύοντα, νόει ότι το στήθος προσέκρουσε.* Ορνεοσ. αγρ. 528[31], 529[1]. **3)** Χτυπώ κάπ.: *Του Κωνσταντίνου 'τύγχανεν ταχύτερος ο μαύρος* (παραλ. 1 στ.) *ραβδέαν δε τον αμιράν προσέκρουσεν μεγάλην* Διγ. Ζ 341. **4)** Επιτίθεμαι: *Τι συνέβη σοι, τέκνο μου, ...| μή θηρίον προσέκρουσε και ετάραξε φόβος;* Διγ. (Trapp) Gr. 1339· *ο τύραννος εκέλευσεν, ως, ει μη δοθή το χρέος ..., και την Χίον αυτήν προσκρούση και αφανίση* Δούκ. 405[17]. **5)** (Μεταφ.) μαλώνω κάπ.: *Η δε γυνή αυτού*

πολλά επικράνθη ... και επρόσκρουεν αυτόν πάντα, μέρα και νύκτα Βίος Φιλαρ. 240.

προσκτώμαι, Σουρούμης, Ιωάνν. Ξέν. C 91, 97, 112-3· ενεργ. *προσκτώ.* — Βλ. και *κτώ, κτώμαι*.

Το αρχ. *προσκτάομαι*. Ενεργ. υποτ. *προσκτήση* και μτχ. *προσκτώσα* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. (λ. *προσκτήση*). Η λ. και σήμ. λόγ.

I. (Μέσ.) αποκτώ επιπλέον: αυτ. C 124.

II. (Ενεργ.) προσαρτώ (εδώ προκ. για την ακίνητη περιουσία μονής): *εκεί έκτισεν* (ενν. ο άγιος) *εκκλησίαν ... με κελλία και περιτείχισμα, ... προσέκτησε και τριγύρο της μονής ταύτης χωράφια μοδίων σαράντα* αυτ. K 113-114.

προσκυβερνώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *κυβερνώ*.

Διοικώ: *πρεσβύτεροι... δύο των Ιουδαίων| οίτινες προσεκρίθησαν κριταί της γερουσίας| του κρίνειν και προσκυβερνάν πάντας Μωσέως νόμω* Σωσ. 10.

προσκύνημα το, Χρον. Μορ. H 121, 3028, 7733, Χρον. Μορ. P 121, 3028, 7733, Αχιλλ. L 1064, Αχιλλ. (Smith) N 1468, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 470, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 18, Παϊσ., Ιστ. Σινά 2073, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 324· *προσκύνημαν.* — Βλ. και *προσκύνισμα*.

Το μτγν. ουσ. *προσκύνημα*. Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα, όπου και άλλοι τ. (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.). Η λ. και σήμ.

1) Επίσκεψη, μετάβαση πιστού/προσκυνητή σε ιερό τόπο με στόχο τη λατρευτική απόδοση τιμής (με γονυκλισία, υπόκλιση, ασπασμό κλπ.): *έλειψεν η φιλαδελφία ..., επαρκατέβην η πίστις, προσευχή και τάματα προς τον Θεόν, έπαψαν τα προσκυνήματα των εκκλησιών* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 530· *απήν ο άρχων εγύρισεν όλους τους Αγίους Τόπους και ήκαμε τα προσκυνήματα απού επεθύμα, εθυμήθη να στρέψει εις τον τόπον του Μορεζ.*, Κλίνη φ. 70ᵛ. **2)** Ο ιερός τόπος στον οποίο μεταβαίνουν οι προσκυνητές για να προσκυνήσουν: *Μία σουλτάνα ηθέλησε να πα να προσκυνήσει* (παραλ. 5 στ.) *μέγα καράβι εφόρτωσεν όλο προσκυνητάδες,| φαγία και φορέματα, άσπρα και καμουχάδες,| ν' αφήσει στο προσκύνημα* Διακρούσ. (Κακλ.) 25· *τούτου* (ενν. του θόλου) *δ' αριστερόθεν| υπάρχει το προσκύνημα δυσσεβών της σμαγίδας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1259· (προκ. για τους Αγίους Τόπους): *στα προσκυνήματα του Ιερουσαλυμάτου| εκεί οπού επέρασα και τόπους εποπτάτου* Δαρκές, Προσκυν. [159]· *εζήτησεν ο αποκρισιάριος ... να μηδέν αφήνουν να καταφρονούν και να δέρνουν και να οχλώσι τους κατά καιρόν ερχομένους εις το αυτό άγιον προσκύνημα* Ορισμ. Μαμελ. 97³. **3)** (Συν. στον πληθ.) **α)** ιερά προσκυνηματικά αντικείμενα λατρείας (εικόνες, σταυροί κλπ.): *η αγία Ελένη με το θέλημαν του Θεού έφηκεν πολλά προσκυνήματα εις το νησσίν, τον σταυρόν τον μέγαν και τον μικρόν εις την Τόγνην, ο ποίος επολόμαν πολλά θαύματα και πολλές ιατρείες* Μαχ. 62¹· *εικόναι συνθεμέναι,| αίτινες προσκυνήματα υπάρχουν των αγίων,| προφητών αποστόλων τε μαρτύρων και οσίων,| άσπερ φέρουν και προσκυνούν ... όταν έλθει| η εορτή του καθενός* Παϊσ., Ιστ. Σινά 477· **β)** προσκυνηματικά αφιερώματα· τάματα: κάμνουν (ενν. οι πλούσιοι) *χίλια και μύρια,|*

παρακαλούν και τους αγιούς, τάσσονται λειτουργίες,| λαμπάδες, προσκυνήματα, να γένει ακριβεία,| να γδάρουν τέλεια τους πτωχούς Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 381. **4)** Δώρα που προσφέρονται σε κάπ. ως ένδειξη τιμής, σεβασμού, αφοσίωσης, υποταγής: *Υπάγετε, αδέλφια μου, εκεί εις τους γονείς μας| με προσκυνήματα πολλά τα πρέπουν και αρμόζουν·| ας έρχουνται εγλήγοραν να ποιήσομεν τους γάμους* Αχιλλ. (Smith) Ν 1449· *τον επροσκύνησαν* (ενν. οι Βαβυλώνιοι) *και ούτως τον εφούμισαν τον Αλέξανδρον μεγάλη φωνή βασιλέα των βασιλέων ... και ήφεράν του προσκυνήματα, δώρα πολλά πανθαύμαστα* Βίος Αλ.[2] 107. **5)** (Εκ)δήλωση υποταγής, αποδοχή υποτέλειας· φρ. *δίδω προσκύνημα*, βλ. *δίδω* ΙΑ΄14 φρ. **6)** Εθιμοτυπικό τελεστικό τυπικό σχήμα χαιρετισμού (συν. σε εξέχοντα πρόσωπα)· υπόκλιση (ως ένδειξη υποταγής, τιμής και σεβασμού): *το να τον ίδει ο Διγενής, έδεσε τα χέρια| και χαμηλά επροσκύνα τον κύρην και πενθερόν του| και μετά το προσκύνημαν άκο τα τι του λέγει* ... Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 981· *Προσκύνημαν δουλοπρεπώς παρά των μεγιστάνων| προς δέσποιναν την χρυσαυγήν, κόρην την Χρυσορρόην* Καλλίμ. 2010· *Γράφει ο σουλτάνος γράμματα, της Βενετίας τα στέλλει,| επαίρνω εγώ τα γράμματα, αποχαιρέτησά τον| με δουλικόν προσκύνημα, ως ήμουν ορισμένος* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1281. **7)** (Στον πληθ., σε επιστ.) χαιρετίσματα (βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β΄ 205-6): *ευχαί και προσκυνήματα εις τον αυθέντην εκείνον τον Μαχουμέτ* Ορισμ. Μαμελ. 99[6].

προσκύνησις -ση η, Λόγ. παρηγ. L 585, Ορισμ. Μαμελ. 96[23-24], Βίος Αλ. 1619, Θεολ., Τζίρ. 356[12], Πανάρ. 77[27], Δούκ. 125[29], 215[22], Σφρ., Χρον. (Maisano) 22[13], 74[21], Byz. Kleinchron. Α΄ 430[45], Έκθ. χρον. 75[5], 81[14, 17], Αξαγ., Κάρολ. Ε΄ 1052, Ψευδο-Σφρ. 304[5], Μπερτολδίνος 93, 163· *προσκύνηση*, Αλεξ.[2] 2155.

Το αρχ. ουσ. *προσκύνησις*. Η λ. *προσκύνηση* και σήμ.

1α) Επίσκεψη, μετάβαση (προσκυνητή) σε ιερό τόπο με στόχο την απόδοση λατρευτικής τιμής (με γονυκλισία, υπόκλιση, ασπασμό κλπ.): *το άγιον σπήλαιον την σήμερον το κρατούν Φράγκοι, αμή δεν ημπορούν να εμποδίσουν τινός την προσκύνησιν* Προσκυν. Κουτλ. 390 148[23]· **β)** απόδοση προσκυνηματικής λατρευτικής τιμής σε ιερό τόπο: *επήγαμε εις το Αγιον Όρος χάριν προσκυνήσεως* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 36[v]· *Ηβουλήθη δε* (ενν. ο πατριάρχης Ιερεμίας) *να υπάγει εις τα Ιεροσόλυμα εις προσκύνησιν του ζωοδόχου τάφου του κυρίου ημών Ιησού Χριστού* Ιστ. πατρ. 153[12-13]. **2α)** Τελεστικό τυπικό παρουσίασης και χαιρετισμού (με γονυκλισία, υπόκλιση ή ασπασμό) ως ένδειξη σεβασμού, τιμής, υποταγής, αφοσίωσης: *εξύπνησεν η δέσποινα και την καυχίτσαν λέγει:| «Ας έλθωσιν οι θέλοντες εις την προσκύνησίν μου ...»* (παραλ. 3 στ.) *και δουλικώς εισέρχονται και προσκυνούσι πάντες.| (Προσκύνημαν δουλοπρεπώς παρά των μεγιστάνων| προς δέσποινα την χρυσαυγήν, κόρην την Χρυσορρόην)* Καλλίμ. 2005· *κελεύει με εις προσκύνησιν να έμπω της Δυστυχίας.| Εσέβην γουν και είδα την καθήμενην εις θρόνον* (παραλ. 9 στ.) *δένω τα χέρια μου σφικτά, πίπτω εις γην ομπρός της* Λόγ. παρηγ. Ο 604· (ως σύστ. αντικ.): *προσεκυνήσαμεν προσκυνήσεις φοβεράς· είδαμεν και τον βασιλέα κυρ Ιωάννην τον Παλαιολόγον και τον βασιλέα κυρ Ιωάσαφ μοναχόν τον Καντακουζηνόν, τον πατριάρχην κυρ Κάλλιστον* ... Πανάρ. 74[27]· (εδώ προκ. για πάνδημη τιμητική συγκέντρωση υποδοχής): *Όλος ο κόσμος ο πολύς της γης Αργυροκάστρου| έφτασεν εις προσκύνησιν της δέσποινας Ροδάμνης,| κόσμον*

πολύν λαμπρύνουσιν, στολίζουσιν την στράταν| *μαργαριτάριν και βλαττίν, χρυσάφιν και λιθάριν* Λίβ. Esc. 4318· **β)** (συνεκδ.) τυπικό σχήμα χαιρετισμού· υπόκλιση (βλ. Κουκ., Ευστ. Λασγρ. Β' 204-5, ΒΒΠ Α'[2] 114)· (σε εξέχοντα πρόσωπα): *Ήλθε λοιπόν ο στελμένος ομπροσθά, και κάνοντας την πρέπουσαν προσκύνησιν του βασιλέως ήφερέν του το χαρτίον εις το χέρι του* Μπερτόλδος 35· *φθάνοντας* (ενν. η Μαρκόλφα) *ομπροσθά εις την βασίλισσαν, έκαμεν της την πρέπουσαν προσκύνησιν* Μπερτολδίνος 137. **3α)** Υποταγή· υπηρεσία: *ταύτα λέγει προς αυτόν ο ρήγας μετά πόθου:*| *«Εδά ας είσαι, Βέλθανδρε, με τους οικείους μου ανθρώπους,*| ... *εις προσκύνησιν της εμής βασιλείας»* Βέλθ. 802· *Ορίζω σε εγώ να 'λθεις 'ς προσκύνησή μου,*| *να 'σαι στην δουλοσύνη μου κι εις την υπακοή μου* Αλεξ.[2] 2155· **β)** αφοσίωση, σεβασμός: *όσοι ήσαν δούλοι και ελευθερώθησαν λέγονται απελεύθεροι και χρεωστούσι προσκύνησιν, τιμήν και ευχαριστίαν εκείνου που τους ελευθέρωσεν* Zygomalas, Synopsis 121 A 1.

προσκυνητά, επίρρ.

Από το επίθ. *προσκυνητός*.

1) Κάνοντας υπόκλιση: *αφέντης όρισε να κάμει ό,τι ορίζει·* | *και εν τω άμα 'ποδεκεί προσκυνητά γυρίζει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 452[24]. **2)** Με σεβασμό και υπακοή: *η γυναίκα όσον θωρεί κι είναι προσκυνημένη,*| *θεά του Άδους γίνεται και τες ψυχές μαραίνει* (παραλ. 4 στ.) *Και τόσον περισσότερο ψηλώνει και καυχάται,*| *όσ' απ' εσέ τον ταπεινόν προσκυνητά τιμάται* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1250].

προσκυνητάριον το, Προσκυν. Ιβ. 535 τίτλ., Προσκυν. Μπεν. 54 153[1], Προσκυν. α' 110[1]· *προσκυνητάρι*, Προσκυν. Λαύρ. 874 94[1].

Από το ουσ. *προσκυνητήριον*. Ο τ. *προσκυνητάρι* και σήμ., όπως και τ. *προσκυνητάριο* (Κριαρ., Λεξ., λ. *προσκυνητάρι(ο)*). Η λ. και σε κείμ. του 18. αι. (Προσκυν. Αγ. Αθ. 169[1]).

Κείμενο που περιλαμβάνει την περιγραφή (σε πεζό λόγο και σπανιότερα σε στίχους) των Αγίων Τόπων και των διαφόρων κυρίως χριστιανικών μνημείων (προσκυνημάτων) που βρίσκονται σ' αυτούς και το οποίο χρησιμοποιείται ως (ταξιδιωτικός) οδηγός των προσκυνητών (για το είδος των κειμένων αυτών, το περιεχόμενο και το σκοπό συγγραφής τους βλ. Καδάς [Προσκυν. Κουτλ. 156 σ. 40-51], ODB, λ. *proskynetarion*): *Προσκυνητάριον της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ και των περιχώρων αυτής* Προσκυν. Κουτλ. 390 124[1]· *Προσκυνητάριον περιέχον πάντα τα υπό του Σωτήρος ημών τερατουργηθέντα θεοσημεία εν τη αγία πόλει Ιερουσαλήμ και τας τοποθέσεις* Προσκυν. Ιβ. 845 τίτλ.· *Προσκυνητάριον συν Θεώ αγίω. Τοις αναγινώσκουσι χαίρειν και εύχεσθαι υπέρ ημών, της ομιλίας και διηγήσεως και εξηγήσεως περί του αγίου τόπου της επαγγελίας, ήγουν των Ιεροσολύμων* Προσκυν. Μεταμ. 50 109[1].

προσκυνητήριον το.

Το μτγν. ουσ. *προσκυνητήριον*. Η λ. στον τ. *προσκυνητήριο* και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Ο χώρος προσκύνησης και προσευχής των πιστών (ODB, λ. *proskynetarion*): *Η σπουδή μου προς το προσκυνητήριον. Σπούδασε ίνα φτάσης την συνάθροισιν. Άρα επροσηύχου;* Sprachlehre 146.

προσκυνητής ο, Προσκυν. Μπεν. 54 155[11], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 270· πληθ. *προσκυνητάδες*, Προσκυν. Ιβ. 535 1255, Προσκυν. Ιβ. 845 1355, Μηλ., Οδοιπ. 635, Προσκυν. Κουτλ. 390 128, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 80, 437, 438, Διακρούσ. (Κακλ.) 23, Προσκυν. α΄ 112[18].

Το μτγν. ουσ. *προσκυνητής*. Η λ. και σήμ.

1) Αυτός που μεταβαίνει σ' έναν ιερό χώρο (που βρίσκεται μακριά από τον τόπο διαμονής του) για *προσκύνημα* (βλ. ά.): *ωσάν προσκυνητής του Θεού, ηθέλησα να υπάγω και εις μεγάλην Αραβίαν και έως τον τάφον προφήτου Μεεμέτ να προσκυνήσω* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 347· *έρχονται γαρ κατά καιρόν Φράγκοι προσκυνητάδες| και λειτουργούσι και αυτοί, φράροι και παπάδες* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1323· (προκ. για πιστούς που συμμετέχουν σε ομαδικό προσκυνηματικό ταξίδι): *να φυλλάττονται εις αυτά τα καστέλια ... διάφορα τροφίματα διά ανθρώπους και ζώα, να αγοράζουσιν οι διαβαίνοντες απ' εκεί πραγματευτάδες, και μάλιστα οι προσκυνηταί Τούρκοι του Κιαμπέ* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 6· *Μια σουλτάνα θέλησε να πάει να προσκυνήσει| στη Μέκκα, που 'χε τάσσιμο, και πάλι να γυρίσει* (παραλ. 2 στ.) *μέγα καράβι φόρτωσε όλο προσκυνητάδες ...* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 146[15]· (προκ. για ταξιδιώτες προσκυνητές των Αγίων Τόπων): *κτίσε κονάκια, να κονεύουσιν οι προσκυνητάδες οπού έρχονται εις προσκύνησιν του Ζωοδόχου και Αγίου Τάφου* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 144· *αυτού είναι ο γιαλός όπου έρχονται τα καΐκια με τους προκυνητάδες και απέχει της αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ μίλια λ'* Προσκυν. α΄127[26]· *να κτίσουσιν εις την Ιερουσαλήμ ... ξενοδοχείον διά τους προσκυνητάδες* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 145. **2)** (Συνεκδ.) πιστός: *Τέτοιας λογής προσκυνητάδες ομοιάζουν ζωγραφισμένους ανθρώπους, οι οποίοι φαίνονται εις την ζωγραφίαν να κρατούν επάνω εις τα χέρια τως ένα βουνό ..., αμή, κατά αλήθειαν ούτε βάρος κρατούν ούτε κόπον κάμνουσιν* Ροδινός (Βαλ.) 70· *δράμετε, προσκυνήσετε, αν θέλετε σωθείτε| και να ονομάζεσθε καλοί προσκυνητάδες* Προσκυν. Μπεν. 54 168[4].

προσκυνητός, επίθ., Ροδινός (Βαλ.) 61, 200.

Το μτγν. επίθ. *προσκυνητός* (TLG· βλ. και L-S Suppl.). Η λ. στο Somav., στο Βλαστού, Συνών. 12 (λ. *αγαπητός*), 197 (λ. *σκυφτός*), καθώς και στο ΑΛΝΕ.

1) (Θεολ.) που αποτελεί αντικείμενο προσκύνησης και λατρείας (βλ. Lampe, Lex., στη λ. 1a, b)· *η προσκυνητή του Πατρός ... υπόστασις* Ιστ. πατρ. 147[11]· *η προσκυνητή Τριάς* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 149[26]. **2)** Που του οφείλεται σεβασμός και τιμή, αξιοσέβαστος: *το τίμιον και προσκυνητόν γράμμα το πατριαρχικόν* Ιστ. πατρ. 145[7]. **3)** Που του αποδίδεται τιμή και δόξα· ένδοξος, σπουδαίος, τρανός: *μεγάλως και ετιμήσαν, εδόξασαν* (ενν. *Αλέξιος έτι και Πετρολίφας*) *Ρωμαίους| ηθέλησεν αυτούς τους δύο να τους αντιδοξάσει* (παραλ. 3 στ.) *καβαλαρίους τους έκαμεν, προσκυνητούς αυθέντας* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 344.

προσκυνητώς, επίρρ.

Από το επίθ. *προσκυνητός*. Η λ. τον 4. (Lampe, Lex., TLG), σε έγγρ. του 17. (Δρούλια-Μαλτέζου, Σύμμ. 2, 1979, 384), 18. (TLG) και 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 33).

1) Κάνοντας υπόκλιση: *φθάνουσα* (ενν. *η Μαρκόλφα*) *ομπροσθά εις την βασίλισσαν προσκυνητώς την εχαιρέτησεν* Μπερτολδίνος 146. **2)** (Προκ. για θερμή παράκληση, ικεσία) γονατιστά: *όλαι προσκυνητώς παρακαλούσι την πανιερότητά σου να κάμεις ελεημοσύνην διά τους οικτιρμούς του Θεού, να τας ελευθερώσεις από τέτοιαν σκλαβιάν* Επιστ. Ηγουμ. 175.

προσκύνισμα το. — Βλ. και *προσκύνημα*.

Από τον αόρ. του *προσκυνώ* κατά τα ουσ. σε *-ισμα*· πβ. και *προσκυνίζω* (Γιανγουλέλλης, Πλωμάρι 118) και *προσκυνισμός* σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 25, 39). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2], γρ. *προσκύνησμα*, Ψάλτ., Θρακικά 199, λ. *προσκυνίσματα*) και στο Βλαστού, Συνών.[2] (λ. *προσκύνημα*).

1) Μετάβαση προσκυνητών σε ιερό τόπο με στόχο την απόδοση λατρευτικής τιμής: *τα οποία κάστρη στέκονται κοντά εις τον δρόμον, οπού πηγαίνουσι εις το προσκύνισμά τους εις το Μεκκέ* Χρον. σουλτ. 125[27]. **2α)** Ο ιερός τόπος μετάβασης των προσκυνητών: *μέγα καράβι εφόρτωσε όλο προσκυνητάδες,| φορέματα ολόχρυσα βελούδα, καμουκάδες,| ν' αφήσει στο προσκύνισμα και άλλα να χαρίσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 146[17]· **β)** ιερό, ναός: *έγινε ντερβίσης ο Μουράτης ως έταξε. Και εκαθέζετον εισέ έναν τόπον, εισέ προσκύνισμα* Χρον. σουλτ. 76[20]. **3)** Δώρο που προσφέρεται σε κάπ. ως ένδειξη τιμής, σεβασμού, αφοσίωσης: *ήλθαν από την Ιερουσαλήμ Εβραίοι και ... ήφεράν του προσκύνισμα τέντα μεγάλη* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 190[18].

προσκυνώ, Καλλίμ. 1115, Βέλθ. 144, Χρον. Μορ. Η 1640, 2082, 8442, Φλώρ. 1115, Ηπειρ. 273[22], Περί ξεν. (Μαυρομ.) 337, Απολλών. (Κεχ.) 802, Λίβ. Va 3866, 3868, Λίβ. διασκευή α 274, 4357, Ιμπ. 240, 631, Θησ. ΣΤ' [34[6]], Χούμνου, Κοσμογ. 631, Γεωργηλ. Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 43, 62, Διήγ. Αλ. G 286[26], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 324[Γ], Πτωχολ. α 955, Ιστ. πατρ. 86[21], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1000, Πανώρ.[2] Δ' 199, Ε' 340, 353, Διγ. Άνδρ. 393[21], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1388, Β' 157, 482, 783, Γ' 889, Δ' 1445, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1243], Β' [556], Ε' [1618], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 415, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 315, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 224[12], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1340, κ.π.α.· μτχ. παρκ. *προσκυνισμένος*, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 436.

Το αρχ. *προσκυνώ*. Η μτχ. παρκ. αναλογ. με τις μτχ. σε *-ισμένος*· πβ. και ουσ. *προσκύνισμα*. Η λ. και σήμ.

1α) Αποδίδω λατρευτική τιμή σε ιερό πρόσωπο, αντικείμενο, τόπο (με γονυκλισία, υπόκλιση, ασπασμό): Παϊσ., Ιστ. Σινά 865, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2210· (αμτβ.): *μέλλεις βλέψαι τον ναόν ...* (παραλ. 5 στ.) *και τον σταυρόν σου ποίησον, προσκύνει έως κάτω ευχαριστών Κυρίω* Παϊσ., Ιστ. Σινά 371· *τους ιερείς εσύναξαν δέησιν να ποιήσουν·* (παραλ. 6 στ.) *και τότες επροσκύνησε* (ενν. *ο Πρέδας*) *και πήρεν ευλογίαν* Ιστ. Βλαχ. 159· (προκ. για ιερά προσκυνηματικά αντικείμενα, λείψανα αγίων κλπ.): *ηφέραν το* (ενν. *το σκήπτρον του αγίου Λουκά*) *ομπρός εις τον δεσπότην·| δεσπότης το επροσκύνησεν* Χρον. Τόκκων 2528· *εσυνάχθη ο λαός πολύς, ... και επροσκύνησαν τα λείψανα των αγίων* Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 163[29]· *έχομε τες εικόνες μας, για να τσι προσκυνούμε* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.- Αποσκ.) 224[29]· **β)** (προκ. για θρησκευτι-

κή πίστη) λατρεύω, πιστεύω: Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 168, Φυσιολ. (Legr.) 152, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2356· (υποτιμ., με το ουσ. είδωλα): *πως προσκυνά τα είδωλα να δου και να γνωρίσου* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 214· *Τα είδωλα επροσκύνησα τώρα στα γηρατειά μου!|Με τ' άσπρα γένια ηθέλησα να βγω οχ τα λογικά μου!* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 278· (μεταφ., προκ. για αγαπημένο πρόσωπο): *Εκείνη μόνο προσκυνά και ως είδωλο λατρεύγει* Φορτουν. Ιντ. α' 91· *Είσαι ... τόσ' άσπλαχνος σε μια που σ' αγαπάει,| ... κι ωσάν Θεόν, Σίλβιε, σε προσκυνάει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [470]· **γ)** επισκέπτομαι ως προσκυνητής κάπ. ιερό χώρο: *Ως γοιον έρχετον ο ρήγας εις την θάλασσαν, ήρτεν του μία φουρτούνα μεγάλη, και επήρεν τάμαν, όντα να 'ρτει με το καλόν εις την Κύπρον να γυρέψει όλα τα μοναστήρια της χώρας να τα προσκυνήσει* Μαχ. 226[6]· *είδασιν διαβαίνοντας Ρωμαίους πελεγρίνους,| ανθρώπους όλους ευσεβούς, χριστιανούς την πίστιν,| όλοι να υπαγαίνουσιν διά να προσκυνήσουν| τον Άγιον Ιάκωβον* Φλώρ. 38· (προκ. για προσκύνημα στους Αγίους Τόπους): *ενέβην του μεγάλη αγάπη να πάγει εις τα Ιεροσόλυμα εις τον τάφον του Χριστού, διά να προσκυνήσει όλην την γην του Κυρίου* Μαχ. 648[8]· (αμτβ.): *Τάσσιμο εtακτήκασι* (ενν. *ο Ιωακείμ και η Άννα*) *να πα να προσκυνήσου| εις το ναό του Σολομό, παιδί για να γεννήσου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1544· *λέγουν να προσκυνήσουσιν εκεί στα μοναστήρια* Χρον. Μορ. P 5755· *απηρχόμην προσκυνήσαι εις την Παναγίαν την Οδηγήτριαν* Notizb. 55. **2α)** Τελώ τυπικό χαιρετισμού προς ανώτερο ιεραρχικά (με γονυκλισία, υπόκλιση, ασπασμό, πέφτοντας στο εδαφος κλπ.): Διακρούσ. (Κακλ.) 108, Χρον. Μορ. H 6854, Λεηλ. Παροικ. 339· **β)** χαιρετώ (με εθιμοτυπική υπόκλιση): *ήρχετον η παράξενος και εγώ συναπαντώ την,| ... να βουλεύομαι πώς να την χαιρετήσω* (παραλ. 1 στ.) *Τράχηλο κλίνω, προσκυνώ και εκείνη προς εμένα* Λίβ. Να 2017· *Η κούρτη όλη έγεμεν από ψηλούς αυθέντες,* (παραλ. 7 στ.) *Μέσα σε τούτον τον λαόν εξήλθεν ο Θησέος,| με στέματος βασιλικού ...| Όλοι τον απεδέχθησαν μετά τιμής μεγάλης| και κείνος ...| όλους τους επροσκύνησεν* Θησ. Ζ' [106[5]]· (σε επιστολή): *ο Δάρειος ο της Περσίας ... γράφω και προσκυνώ της βασιλείας σου* Διήγ. Αλ. G 279[5]· **γ)** υποκλίνομαι ως ένδειξη συμφωνίας, σεβασμού, αφοσίωσης, υποταγής, ευχαριστίας: *Κι όσον επαναγνώστησαν τα έγγραφα εκείνα,| σηκώνεται ο μισίρ Ντζεφρές ...| και χαμηλά επροσκύνησεν τους ορισμούς του κόντου* Χρον. Μορ. H 2339· *Δένει τα χέρια του* (ενν. *ο Αχιλλεύς*), *προσκυνεί πατέρα και μητέρα,| ... ως έπρεπεν αξίως·| γλυκεία καταφιλούσιν τον, ...|* Αχιλλ. (Smith) N 385· *πατέρα, ως δούλος σου σκύπτω και προσκυνώ σε| και την ευχήν σου ... παρακαλώ σε δώσε* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1291. **3)** Υποδέχομαι, προϋπαντώ, καλωσορίζω κάπ.: *Εφθάσαμεν εις Αίγυπτον, ...| συναπαντού μας άνθρωποι μεγάλοι, συγγενείς του,| πεζεύουν, προσκυνούσι τον και εμέναν μετ' εκείνον* Λίβ. διασκευή α 3428· (προκ. για τιμητική υποδοχή εξέχοντος προσώπου): *Ηγγισαν εις το κάστρον τους, εξέβην ο λαός του* (παραλ. 1 στ.) *και προσκυνούσιν άπαντες, μεγάλως ευφημούσιν| τον βασιλέα, τη δέσποινα, τον νέον βασιλέα* Αχιλλ. (Smith) N 747· *Μόλις ποτέ εφθάσαμεν εις το Αργυρόν το Κάστρον,| ευθύς το γένος έδραμεν, οι πάντες προσκυνού τους| μετά χαράς, μετά τιμής* Λίβ. Να 3950. **4α)** Δηλώνω υποταγή, υποτάσσομαι: *«Εγώ 'μαι ο Πόθος», λέγει με και είπα τον: «Προσκυνώ σε,| τρέμω την εξουσίαν σου, φρίττω την δύναμίν σου,| δουλώνομαι εις τον Έρωταν* Λίβ. διασκευή α 373· (αμτβ.): *ο Καμπανέσης όρισεν, διαλαλημόν εποιήσαν,| ότι όσοι εκ τα περίγυρα των χώρων της*

Κορίνθου| θέλουν να προσκυνήσουσιν, να τον δεχτούν δι' αφέντην,| να έχουν τιμήν και ευεργεσίαν, αναδοχήν μεγάλην Χρον. Μορ. Η 1493· (προκ. για αναγκαστική αποδοχή διαφορετικής θρησκευτικής πίστης): *να προσκυνήσετε, να γενήτε και εσείς Μουσουλμάνοι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 281· **β)** (αμτβ.) παραδίδομαι: *Κι άλλα χωριά εθέλασι, ...| μήπως κι ευρούν ανάπαψη σαν παν να προσκυνήσου.| Κι οι γέροντες ελέγασι ποτέ να μηδέν πάσι| στον Τούρκο να παραδοθού, γιατί θα τους χαλάσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 249[26]· *άνευ σπαθίου και πόλεμου θέλουσιν προσκυνήσει* Χρον. Μορ. Η 1450· *με πόλεμον το επήρασιν* (ενν. το κάστρο), *ολίγοι επροσκυνήσαν* Χρον. Μορ. Η 2026. **5)** Υπακούω, αποδέχομαι: *λέγουν τον* (ενν. άρχοντες τον Ιμπέρην) ...:| «*Ο ρήγας σε παρακαλεί, χάρισε την ζωήν του* (ενν. του Αλαμάνου) (παραλ. 2 στ.)» *Και ο Ιμπέριος ... απιλογήθην* (παραλ. 2 στ.) *τό ορίζει ο ρήγας ο λαμπρός και ημείς τον προσκυνούμεν* Ιμπ. 441· *ως το διακρίνουν* (ενν. το δίκαιον) *και ειπούν με του Θεού τον φόβον,| εκείνος γαρ να το δεχτεί και να το προσκυνήσει* Χρον. Μορ. Η 2369· *Ακούσων ταύτα οι άρχοντες, όλοι το επροσκυνήσαν* Χρον. Μορ. Η 1631. **6)** Σέβομαι, τιμώ, υπολογίζω: *όλον το πλήθος αγαπούν, τον Βελισάριον θέλουν,| εκείνον τιμούν και προσκυνούν παρού την βασιλείαν* Διήγ. Βελ. χ 322· *ελπίδα κάνει και τσι νιους τες κόρες ν' αγαπούσι,| πιστά να τως δουλεύγουσι, και να τες προσκυνούσι* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 290· *ας πάρει τη Μαριά γυναίκαν εδικήν του* (παραλ. 2 στ.) *να την τιμά, να προσκυνά, να την βλέπει ως πρέπει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1837. **7)** Παρακαλώ, ικετεύω: *Οι άρχοντες του τόπου σου, όλοι οι φλαμουριάροι,* (παραλ. 1 στ.) *παρακαλούν και προσκυνούν σύντομα εκεί να απέλθεις* Χρον. Μορ. Η 1802· *έτσι ελπίζω στον Θεόν, έτσι παρακαλώ τον,| για τον κακόν σου θάνατον σκύπτω και προσκυνώ τον* Ιστ. Βλαχ. 144· *το Μορεζή να προσκυνού* (ενν. πλούσοι, φτωχοί) ...| *για να τους πάρει αποδεκεί ...,| μονάχας των Αγαρηνών τα πρόσωπα μη δούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 556[12].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **α)** υποταγμένος, υποτελής: *Δέκα φορές ομόσετε, ...| να είστε στον Ιμπέριον όλοι προσκυνημένοι* Σταυριν. 1200· **β)** τιμημένος: *σαν αυθέντισσα και βασίλισσα θέλει να είναι ... τιμημένη και προσκυνημένη* (ενν. από όλες τις άλλες γυναίκες) *σαν το δίκαιον θέλει* Μπερτολδίνος 118· *Η Χρυσάνθη, ακούοντας το προσκυνημένο όνομα του Καβαλιέρη του Έρωτος ..., είπε «Ω Ουρανέ!»* Καλόανδρ. (Κεχ.) 408· στη φρ. (προκ. για εκκλησία) *είναι προσκυνημένη* = εορτάζει: *ήταν πρώτη 'ς τσ' εκκλησιές εκείνη του Ρεθύμνου,* (παραλ. 5 στ.). *Η Θεοτόκος ήτονε, υπερευλογημένη,| και το δεκαπενταύγουστο ήτον προσκυνημένη* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 199[12].

προσκύπτω, Χρον. Μορ. Η 1482, Λίβ. Va 1042, 1062· *προσκύφτω,* Πεντ. Γέν. XXVI 8, Έξ. XIV 24, Δευτ. XXVI 15. — Βλ. και *προκύπτω.*

Το αρχ. *προσκύπτω.*

1α) Γέρνω, σκύβω από κάπου ψηλά για να δω: *έβλεπα ότι προσκύπτασιν απέσω απέ το κάστρο| άνδρες, γυναίκες, γέροντες* Λίβ. Esc. 1173· *εις τα παράθυρα επρόσκυπταν πολλές κορασίδες και έβλεπαν τον Ιωάσαφ* Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 85[37]· **β)** (μεταφ.) δεσπόζω: *επήρεν ο Βαλακ το Βιλεαμ εις κορφή του Πεορ οπού προσκύφτει επί πρόσωπα του Ιεσιμον* Πεντ. Αρ. XXIII 28. **2)** Προβάλλω· ξεπροβάλλω: *αρχίσαν ν'*

ανεβαίνουν| το ανήφορον Μακρυπλαγίου κι ήλθαν στον Φονεμένον.| Κι ως επροσκύψαν κι έσωσαν απάνω εις την ράχην| επήδησαν τα εγκρύμματα εκείνα των Ρωμαίων Χρον. Μορ. Η 5374· *το ... καβάδιόν της ήτον ωσάν αραχνιασμένον, τα μέλη της ήστραπταν ... και τα βυζία της πρόσκυπτα ωσάν τα νωπά τα μήλα* Διγ. Άνδρ. 396[3].

προσκυρώ -ώνω.

Το μτγν. *προσκυρόω* (L-S Suppl.). Η λ. *προσκυρώνω* τον 11. αι. (TLG) και σήμ.

(Νομ.) παραχωρώ, μεταβιβάζω: *όρισεν έτι, ίνα οι καλόγηροι αποθνήσκοντες να κάμνουσι διαθήκην εις τα πράγματά τους, εις όσο δεν έφθασαν να προσκυρώσουν ... και τελείως να τα αφιερώσουν εις το μοναστήριον που ήσαν* Zygomalas, Synopsis 248 N 28.

προσκύφτω, βλ. *προσκύπτω.*

πρόσκυψις η.

Από το *προσκύπτω* και την κατάλ. *-σις.*

Εξώστης, μπαλκόνι: *Μικρόν δε ανωτέρω παραθυρίδες τετορνευμέναι ... και άνωθεν τούτων πρόσκυψις ωραιοτάτη* Ψευδο-Σφρ. 330[14].

προσκωλύω.

Από την πρόθ. *προς* και το *κωλύω.*

(Επιτ.) θέτω επιπλέον εμπόδια: *βλέπουν καθ' ύπνου όνειρον πολλοί εκ των κατέργων| ... τον μέγαν Αχιλλέα, προς τούτους προσκωλύει* Βυζ. Ιλιάδ. 1117 (βλ. όμως και Kambylis, JÖB 29, 1980, 272 σημ. 26).

προσλαλώ, Διγ. Α 763, Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 87.

Το αρχ. *προσλαλέω.*

Μιλώ, απευθύνομαι σε κάπ.· λέω σε κάπ.: Διγ. Ζ 1693· (εδώ με επιστολή): *Πώρος Ινδών ο βασιλεύς τω βασιλεί Δαρείω| Περσών, προσαγορεύω σοι και προσλαλώ σοι χαίρειν* Βίος Αλ. 3288.

προσλαμβάνω, Διγ. Ζ 2851.

Το αρχ. *προσλαμβάνω.* Η λ. και σήμ.

1α) Παίρνω ή δέχομαι κ. επιπλέον: Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 915· (θεολ.): *ου προσέλαβεν η ανθρωπότης του Χριστού την θεότητα, αλλ' η θεότης του Λόγου του Θεού προσέλαβε την ανθρωπείαν φύσιν, εν αυτώ τω προσληφθήναι συστάσαν* Ιστ. πατρ. 89[5, 7, 8]· (σε μεταφ.): *τοσαύτην την επίδοσιν έχων εις τα βελτίω| και προσλαμβάνων αύξησιν τόσον εις ευκαρπίαν,| όσον ευρύνεις μοι τας σας φλέβας της ευπορίας* Γλυκά, Στ. Β' 94· **β)** ιδιοποιούμαι: *άνδρα προτού γενέσθαι| φρόνημα τέλειον ανδρός τούτον* (εννν. τον *Αλέξανδρον*) *μη προσλαμβάνειν* Βίος Αλ. 1900. **2)** (Μαθ.) αφαιρώ (για την αντίθετη σημασ. βλ. L-S, στη λ. 2): *κράτησον τα ξδ' εξάγια, εξ ων προσλαβών τα νη' εξάγια της ενώσεως, καταλείπονται ς'* Rechenb. (Vog.) 4[5]. **3)** Παίρνω, σηκώνω (ένα παιδί) στην αγκαλιά μου (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 11): *Αι γυναίκες γουν τους παίδας| εν χερσί γαρ προσλαβούσαι* (έκδ. *προσλαβούσιν·* διορθώσ.),| *ασπαζόμεναι γαρ δήθεν* (παραλ. 1 στ.) *επεγίνοντο πλησίον| ... της κλίνης* Ερμον. Ω 211.

προσλέγω, Προδρ. (Eideneier) IV 357, Διγ. Ζ 239, 2686, Βίος Αλ. 493, 2737, 2962, 5017.

Το μτγν. *προσλέγω*. Μέσ. *προσλέγομαι* ήδη αρχ.

α) Προσθέτω σ' αυτά που έχω ήδη πει, λέω επιπλέον: *Λοιπόν πάλιν, ω φίλτατε, προσλέξω σοι και ταύτα,| ότ' εν εκείνω τω καιρώ* ... Διγ. Ζ 1637· *πάλιν προς αυτούς ο Δημοσθένης έφη·| «Τοις Αθηναίοις άπασι τα πρέποντα προσείπω ...»* Βίος Αλ. 2739· **β)** υπαγορεύω, υποδεικνύω σε κάπ. κ.: *Άριστος δε τις ιατρός* ... (παραλ. 1 στ.) *φάρμακον καταπότιον πιείν αυτώ προσείπε| και του νοσήματος ευθύς παντός απαλλαγήναι* Βίος Αλ. 3004· **γ)** λέω, δηλώνω: *Ψευσάμενος το πρότερον* ... (παραλ. 1 στ.) *ως Αλεξίου του παιδός κράτος ζωήν τε τούτου| καλώς φυλάξαι προσειπών* Αλ. Κων/π. (Matzukis) 32.

πρόσλημμα το, Κανον. διατ. Α 674, Β 162.

Το αρχ. ουσ. *πρόσλημμα*.

Επιπλέον απόκτημα, προσθήκη· (θεολ., προκ. για την ανθρώπινη φύση του Χριστού, η οποία προστέθηκε στη θεϊκή με την ενσάρκωσή Του): *το μεν άγιον αυτού σώμα ετέθη εν μνημείω ..., η δε θεία υπόστασις, αχωρίστως τω προσλήμματι ηνωμένη κατήλθεν εις Άδου συν τη θεία ψυχή* Ψευδο-Σφρ. 314[4-5].

προσλογίζομαι.

Το αρχ. *προσλογίζομαι*. Το ενεργ. τον 4. αι. (LBG).

Σκέφτομαι, λογαριάζω κάπ. επιπλέον: *ουδέν γαρ είχον δυνατόν τω πόθω δουλωθείσα| τα παρ' αυτού λεγόμενα μη αγαγείν εις έργον,| δι' ον γονείς και συγγενείς ουδέν προσελογίσθην* Διγ. Ζ 2689.

προσλούω.

Από την πρόθ. *προς* και το *λούω*. Η λ. στο LBG.

Πλένω, λούζω: *αποτιθείς* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *τον θώρακα, σφογγίσας τον ιδρώτα,| προσέλουσε την κεφαλήν τοις νάμασι του Κύδνου* Βίος Αλ. 1991.

προσμαλάσσω.

Από την πρόθ. *προς* και το *μαλάσσω*. Η λ. το 13.-14. αι. (LBG).

(Μέσ.) (προκ. για πρόσωπο) καταπραΰνομαι, ηρεμώ· μαλακώνω: *Ακούσας ουν Αλέξανδρος πάντα τα γεγονότα| και πως εφόνευσεν αυτός τον ίδιον πατέρα,| προσεμαλάχθη την ψυχήν και τούτον* (ενν. τον *Νεκτεναβώ*) *εκ του βόθρου| ανήνεγκε* Βίος Αλ. 672.

προσμαντεύομαι.

Το μτγν. *προσμαντεύομαι* (TLG)· βλ. και LBG.

Δίνω μαντεία, χρησμοδοτώ: *εις τόπους επεισέρχεται* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *των Ακραγαντινείων,| οις προσυπήρχεν ιερόν Απόλλωνος εκείνου.| Έλεγε δε Φοιβήλαλον αυτώ προσμαντευθήναι* Βίος Αλ. 2160.

προσμαρτυρώ.

Το αρχ. *προσμαρτυρέω*. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Δίνω επιπλέον μαρτυρία· επιβεβαιώνω: *και γαρ ουκ έπεμψεν* (ενν. *ο Δαρείος*) *υμάς πρέσβεις προς βασιλέα,| αλλ' εις αντάρτην και ληστήν κακότροπον φονέα,| καθώς τα τούτου γράμματα σαφώς προσμαρτυρούσιν* Βίος Αλ. 1768· **β)** φανερώνω, μαρτυρώ: *καν μεν ουν σκότει κρύπτονται πολλοί, δηλούνται μάλλον| παρά γε ταύτης της φωνής αυτοίς προσμαρτυρούσης* αυτ. 3501.

προσμεγέθης, επίθ.· υπερθ. *προσμεγεθέστατος*.

Από την πρόθ. *προς* και το επίθ. *μεγέθης*. Η λ. στο LBG.

Μεγάλος στο μέγεθος· (εδώ μεταφ.) πολύ σπουδαίος, σημαντικός: *Αιγύπτιος σπορά του τοκετού τυγχάνει,| ου ταπεινή, μάλλον λαμπρά και προσμεγεθεστάτη* Βίος Αλ. 403.

προσμελετώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *μελετώ*. Η λ. τον 9.-10. αι. (LBG, λ. *προσμελετάω*).

α) Προετοιμάζομαι για κ. με μελέτη και άσκηση: *Όπως δε το βασίλειον λαβείν προσεμελέτα* (ενν. *ο Αλέξανδρος*)| *ως διδασκόμενος αυτός παρά Θεού μεγίστου| εν ταύτη παίδων τη σχολή προσαπεδείκνυ τούτο* Βίος Αλ. 585· **β)** εξετάζω, σκέφτομαι: *Τι καρτερούμεν, αδελφοί, και τι προσμελετώμεν;| Σήμερον εγεννήθημεν, σήμερον τελευτώμεν,| σήμερον Άδης και νεκροί ημάς προσκαρτερούσιν* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 331.

προσμελωδώ.

Το μτγν. *προσμελωδέω*.

Συνοδεύω κ. με μουσική και τραγούδι: *των τειχών ανοικοδομουμένων| και πληρουμένων των Θηβών, Αμφίωνος ην λύρα| προσμελωδούσα κάλλιστα τη ανακτίσει ταύτης* Βίος Αλ. 2386· *Τα γουν παρά τ' Αμφίωνος του μελουργού κτισθέντα| κατέστρεψε προσμελωδών εις τέλος Ισμηνίας* αυτ. 2389.

προσμένω, Διγ. (Trapp) Gr. 755, Βίος Αλ. 4203, Gesprächb. 65[10], Ιστ. Ηπείρ. XXXVI[11], Σφρ., Χρον. (Maisano) 98[22], 166[5], Δωρ. Μον. XXVII, Ψευδο-Σφρ. 374[27]· β' πρόσ. προστ. *προσέμενε*, Καλλίμ. 2183.

Το αρχ. *προσμένω*. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1)** Περιμένω κ.: Σφρ., Χρον. (Maisano) 52[2], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 71[192]. **2)** (Με δοτ.) μένω σταθερός, μένω πιστός σε κ.: *Εμού δ' επιστρέψαντος εις την Πόλιν και προσμένοντος ορισμώ του βασιλέως προς το επιστρέψαι εις τον αυθέντην μου* ... Σφρ., Χρον. (Maisano) 90[14]. **3)** Περισσεύω, απομένω σε κάπ.: *τους μεν δούλους όλους επώλησέν τους* (ενν. *ο πραγματευτής*) *με κέρδος, επρόσμεινάν τον δε και τρεις, γραμματικός, ψάλτης και ο Αίσωπος* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 7[31].

Β' Αμτβ. **1)** Περιμένω: Λίβ. Va 1928, Σφρ., Χρον. (Maisano) 126[26]. **2α)** Βρίσκομαι σε έναν τόπο για κάποιο χρονικό διάστημα, παραμένω κάπ.: *ήλθον διά της ευθείας οδού εις τον Αγκώνα. Και μικρόν τι προσμείνας διά θαλάσσης εις την Βενετίαν απήλθον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 176[21]· *κινούμενος* (ενν. *ο άγιος Ελευθέριος*) *από θεϊκήν αγάπην των αιωνίων και αφθάρτων πραγμάτων* ..., *εδιάλεξε πλέα σγληγορύτερα να*

παραρίπτεται εις τες αυλές του Κυρίου, παρά να προσμένει εις τα σκηνώματα των αμαρτωλών Μαργουν., Βίοι[2] 273· **β)** (προκ. για στρατό) στρατοπεδεύω: *μεγάλας έσχε τας τιμάς* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *παρά του στρατοπέδου,| και πάντες όρμησαν ευθύς εις ποταμόν συν τούτω·| όθεν σκηνάς ποιήσαντες προσέμενον εκείσε* Βίος Αλ. 3118· **γ)** (προκ. για πλοίο) αγκυροβολώ: *όσον δε ην ναυτικόν και πλέον εν τη θαλάσση εν τη Θεσσαλονίκη προσέμενεν* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) II 42-3. **3)** Απομένω, περισσεύω: *ορίζει ο παρών βασιλικός νόμος, ... να δίδεται η πρώτη προίκα και μετά ταύτα, η δευτέρα, εάν προσμείνουν πράγματα* Μαλαξός, Νομοκ. 361.

προσμεσοθιό, επίρρ. — Πβ. και *εισμεσοθιό, μεσοθιό.*

Από συνεκφ. της πρόθ. *προς* και του επιρρ. *μεσοθιό.*

Στη μέση· ανάμεσα: *ανήρ ος να μην είναι καθάριος ... να μην έρτει προσμεσοθιό το φουσσάτο* Πεντ. Δευτ. XXIII 11.

προσμηνύω.

Από την πρόθ. *προς* και το *μηνύω*. Λ. *προσμηνάω* ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 418, Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ.). Η λ. τον 5. αι. (TLG)· βλ. και LBG.

Στέλνω μήνυμα σε κάπ. επιπλέον/ακόμα: *ο γηραιός το σύνθημα τοις φίλοις προσμηνύει,| πυρσόν εξήπτε τη νυκτί τοις περί Ιωαννάκην* Διγ. (Trapp) Gr. 2782.

προσμίγω, Πεντ. Γέν. IV 2, VIII 12, 21 δις, XVIII 29, XLIV 23, Έξ. VIII 25, IX 28, X 28, 29, XI 6, XIV 13, Λευιτ. V 16, XXVII 13, 19, Αρ. V 7, XXXVI 3, Δευτ. III 26, V 19, XIII 1, XVII 16, XIX 9, 20, XX 8, κ.α.· απαρέμφ. ενεστ. *προσμίγει.*

Το μτγν. *προσμίγω* (TLG)· βλ. και LBG.

1) Πηγαίνω κοντά, πλησιάζω: *Εις όλα τα συνέδρια θέλουσι προσμίγει σιμά στον προεστώτα γραμματικόν* (ενν. *εκείνοι οπού στέλνουνται εις καμίαν συναγωγήν*) Χριστ. διδασκ. 475. **2α)** Δίνω κ. επιπλέον, προσθέτω: *έκραξεν το όνομά του Ιωσεφ του ειπεί· να προσμίξει ο Κύριος εμέν υιόν άλλον* Πεντ. Γέν. XXX 24· *ανήρ ότι να φάει άγιο με λαθασιά και να προσμίξει το πέντατό του απάνου του και να δώσει του ιεριά το άγιο* Πεντ. Λευιτ. XXII 14· *μη προσμίξετε ιπί το πράμα ος εγώ παραγγέλνω εσάς και μη ολιγοστέψετε από αυτό* Πεντ. Δευτ. IV 2· (μέσ.): *να φρονεθώμε αυτουνού* (ενν. *του Ισραελ*), *πρόσποτε να πληθύνει ... και να προσμιχτεί αυτός ιπί τους μισωτές μας και να πολεμήσει εις εμάς* Πεντ. Έξ. I 10· (σε μεταφ.· πβ. και Π.Δ. Δευτ. 29, 18): *πρόσποτε να είναι εις εσάς ανήρ γή γεναίκα ... να βλογηθεί εις τη καρδιά του του ειπεί· ερήνη να είναι εμέν, ότι με την ισιότητα της καρδιάς μου να πάγω, για να προσμίξει τη δροσιμένη με την διψασμένη* Πεντ. Δευτ. XXIX 18· **β)** αυξάνω, πολλαπλασιάζω: *να φυτέψετε παν δέντρο φαγήσιμνιο ... και εις το χρόνο τον πέντατο να φάτε τον καρπό του, για να προσμίξω εσάς την εσοδιά του* Πεντ. Λευιτ. XIX 25· *Ο Κύριος Θεός των γονεών σας να προσμίξει απάνου σας σαν εσάς χίλιες φορές και να βλογήσει εσάς* Πεντ. Δευτ. I 11· φρ. *προσμίγω απάνου* κάπ. *δαρμό εφτά/προσμίγω να παιδέψω* κάπ. *εφτά* = επταπλασιάζω την τιμωρία κάπ.: *και αν να πάτε μετά μεν συνάντιασμα, και να προσμίξω απάνου σας δαρμό εφτά σαν τα φταισιματά σας* Πεντ. Λευιτ. XXVI 21· *και αν ος ετούτα να μη ακούσετε εμέν, και να προσμίξω να παιδέψω εσάς εφτά ιπί τα φταισι-*

ματά σας Πεντ. Λευιτ. XXVI 18. **3)** Εβραϊσμός· σε υποτακτική ή παρατακτική σύνδεση με άλλο ρήμα αποκτά επιρρ. σημασ. και δηλώνει συνέχεια, επίταση ή επανάληψη της ενέργειάς του (για το πράγμα πβ. Bauer, Wört., λ. *προστίθημι* 1c) **α)** ακόμα, επιπλέον, περισσότερο: *και επρόσμιξεν ο Αβρααμ και επήρεν γεναίκα και το όνομα της Κετουρα* Πεντ. Γέν. XXV 1· *και ονειρεύτην ο Ιωσεφ όνειρο· και ανάγγειλεν τα αδέρφια του, και επρόσμιξαν ακόμη να μισήσουν αυτόν* Πεντ. Γέν. XXXVII 5· *να στραφείτε από καταπόδου του και να προσμίξει ακόμη να τον αφήσει εις την έρημο* (ενν. *ο Θεός τον Ισραελ*) Πεντ. Αρ. XXXII 15· **β)** πάλι, ξανά: *και απάντεξεν ακόμη εφτά μέρες όλες και επρόσμιξεν ν' απεστείλει τη περιστερά από το κιβωτό* Πεντ. Γέν. VIII 10· *και επρόσμιξεν ο άγγελος του Κύριου να περάσει και εστάθην εις τόπο στενό, ος δεν είναι στράτα να κλίνει δεξιά ή ζερβά* Πεντ. Αρ. XXII 26· **γ)** (σε αρνητ. πρόταση) πια, πλέον: *ότι να δουλέψεις την γηή να μηδέν προσμίξει να δώσει τη δύναμή της εσέν* Πεντ. Γέν. IV 12· *μη προσμίξετε να δώσετε έχερο του λαού· να πλιθιάσουν τους πλίθους σαν εχτές πρόχτες· αυτοί να παν και να μαζώξουν αυτωνών άχερο* Πεντ. Έξ. V 7. **4)** Μαζεύομαι από φόβο, ζαρώνω (πβ. Π.Δ. Δευτ. 1, 29: *μη πτήξητε*): *και είπα προς εσάς· μη προσμίξετε και μη φουβεθείτε από αυτουνούς* Πεντ. Δευτ. I 29.

?προσμολώ.

Από τον αόρ. *προσέμολον* (απαρέμφ. *προσμολείν* στο L-S)· πβ. Steph., Θησ., λ. *προσμολέω*· αμάρτ. το *προσβλώσκω*.

Προσέρχομαι· έρχομαι, φθάνω (σε κάπ. μέρος): *ο νεκρός ο πατριώτης | από νότου της θαλάσσης | εντελώς προσεμολήσας | βασιλίδα και κυρίαν | δείξει σε παντός του κόσμου* Χρησμ. V 4.

προσμονάριος ο, Παράφρ. Μανασσ. 286, Hist. imp. 35. — Πβ. και *παραμονάριος*.

Από το ουσ. *παραμονάριος* με επίδρ. της πρόθ. *προς*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.) και στο Meursius.

Θυρωρός και φύλακας ναού ή μονής (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *prosmonarios*, καθώς και Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 183 σημ.): *ο προσμονάριος της εκκλησίας, ούτως ως εκοιμάτον, είδεν όνειρον* Παράφρ. Μανασσ. 286· (σε σχ. υπερβολής): *έχεις με προσμονάριον ομού και εκκλησιάρχην, | και κανονάρχην συν αυτοίς* Προδρ. (Eideneier) I 98.

προσμονή η.

Από το *προσμένω* και την κατάλ. *-ή*. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ. με διαφορ. σημασ.· βλ. και LBG.

Χρονοτριβή, καθυστέρηση: *καθίσας έγραψα προς τον αυθέντην μου τον βασιλέα, όσα και εις την Ιβηρίαν έπραξα και όσα εις την Τραπεζούντα υποπτεύω ότι μέλλω πράξειν, και την αιτίαν της εκείσε προσμονής* Σφρ., Χρον. (Maisano) 108^{18-9}.

προσμορφώ.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *μορφόω*. Η λ. στον Ευστ. Β' 119^{27} (TLG), στο Κουμαν., Συναγ. και Κουμαν., Συναγ. ν. λ.· βλ. και LBG.

(Μέσ.) μεταμορφώνομαι: *ο γαρ θεός ερχόμενος προς σε κατά το πρώτον| γίνεται δράκων επί γης έρπων και συριγγίζων·| ειθ' ούτως εις τον κεραόν Αμμωνα προσμορφούται* Βίος Αλ. 285.

προσμυχίς η, Φυσιολ. Β 3[5, 32]. — Πβ. και *προμυκίς -ίδα.*

Από το ουσ. *προμυχίς* (βλ. ά. *προμυκίς -ίδα*) με επίδρ. της πρόθ. *προς*.

α) (Προκ. για ελέφαντα) προβοσκίδα: *βοά φωνάς μεγίστας και οδυνηράς* (ενν. *ο ελέφας*), *και υπό της φωνής αυτού έρχεται ελέφας μέγας, και αυτός μοχθεί διά της προσμυχίδος αυτού, και ου δύναται εγείραι αυτόν* αυτ. 3[27]· **β)** (προκ. για πουλί) ράμφος: *Διέρχεται ... εις το ύψος* (ενν. *ο αετός*), *και βάλλει αυτόν επί την πέτραν κάτω, και τσακίζει την προσμυχίδα αυτού* αυτ. 6[6].

προσνέμω· *προσένημεν να πάγει| Ειρήνην την βασίλισσαν* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1341], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *προσκύνημαν*· διορθώσ.· πβ. και αυτ. [1354-6]. — Βλ. και *προσκύνημα*.

πρόσνευμα το.

Από το μτγν. *προσνεύω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Steph., Θησ.· βλ. και LBG.

Χαιρετισμός: *Ως δ' ου φωνής ακήκοα ουδέ τινος λαλίας,| ουδέ ψιλού προσνεύματος, ου σμικροτάτου λόγου,| πάλιν οπισθοπόδησα και εστράφην εξοπίσω* Προδρ. (Eideneier) I 231.

προσοδιάζω· *προσουδιάζω*, Μαχ. 562[21] χφ O (βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 264])· *προυσουδιάζω.*

Από του ουσ. *προσόδιο(ν)* και την κατάλ. *-άζω*. Ουσιαστικοπ. μτχ. *προσοδιασθέντα τα ήδη* μτγν. Η λ. στον Ευστάθιο, στο Steph., Θησ. και σε έγγρ. του 10. αι. (Act. Lavr. I 6[7])· βλ. και LBG.

Κερδίζω, αποκτώ *προσόδιο(ν)* (βλ. ά. α): *ο σιρ Τιπάτ ... μήπως κι έχει κακόν θέλημαν και 'ννοιάζεται να σου ποίσει παραβουλίαν, και γυρεύγει να 'χει τόπον να προυσουδιάσει* αυτ. 562[21].

προσοδιάριος ο· πληθ. *προσοδιάροι.*

Από το ουσ. *προσόδιο(ν)* και την κατάλ. *-άριος*. Η λ. στο Du Cange (*προσοδιάροι*), σε έγγρ. του 10. αι. (Act. Ivir. 2[4], Act. Lavr. I 6[5]) και στο Κοραή, Ατ. Δ' 463, Ε'[1] 321, με διαφορ. σημασ.· βλ. και LBG.

Μισθοφόρος τούρκος στρατιώτης (βλ. και Baştav [Τάξ. Πόρτ. σ. 16]· πβ. και ά. *αλουφατζής*): *Τρίτη τάξις, έχει αλουφάτζηδες, ήγουν προσοδιάροι επτακόσιοι, και αυτοί καβαλάροι* Τάξ. Πόρτ. 11.

προσοδιαστής ο. — Βλ. και *προσοδιάριος*.

Από τον αόρ. του *προσοδιάζω* και την κατάλ. *-τής*.

Μισθοφόρος τούρκος στρατιώτης: *η τρίτη τάξις έχει αλοφατζήδας επτακοσίους, ήγουν προσοδιαστάς, εφίππους και αυτούς* Τάξ. θυρ. 15.

προσόδιο(ν) το.

Το μτγν. ουσ. *προσόδιον* (L-S Suppl., λ. *προσόδιος*). Η λ. *προσόδιον* σε επιγρ. (PHI 7) και σε έγγρ. του 10. (Act. Ivir. I 8[13]), 11. (Act. Lavr. I 36[6, 15, 17], 38[37], Act. Ivir. II 41[92], κ.α.), 14. (Cod. Mon. Prodr. A 154[28], 208[9]) και 15. αι. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 319)· βλ. και LBG. Ασχ. το αρχ. ουσ. *προσόδιον* (L-S, λ. *προσόδιος*).

α) Εισόδημα από την *πρόνοια* (βλ. ά. 2) που έχει παραχωρηθεί σε κάπ. και το οποίο αποτελείται από το σύνολο των φόρων που κανονικά πληρώνουν οι *πάροικοι* (βλ. ά. 3) στο κράτος (για το πράγμα βλ. Act. Lavr. I 209 σημ.): *κράτημα του έδωσεν* (ενν. *ο δεσπότης τον Κάρουλον*) *προσόδια να έχει*| *και να αναπαύεται εκεί με την αρχόντισσά του* Χρον. Τόκκων 2913· **β)** πληρωμή για υπηρεσία που προσφέρει κάπ., μισθός: *από του προσοδίου, όπερ με ευηργέτησεν ο αυθέντης ημών ο βασιλεύς ... λαμβάνειν από της δουλείας του Κουκκομέτρου μηνικώς έλαβον ... νομίσματα δέκα* Notizb. 59.

πρόσοδος η, Σφρ., Χρον. (Maisano) 180[16], Ψευδο-Σφρ. 566[27, 30]. — Πβ. και *προσόδιο(ν)*.

Το αρχ. ουσ. *πρόσοδος*. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Έσοδο, εισόδημα: Metrol.[2] 60[8], Διγ. Ζ 4006· **β)** εισόδημα που χορηγείται από το βασιλιά/αυτοκράτορα σε ανώτερους αξιωματούχους από τα δημόσια έσοδα (πβ. ά. *πρόνοια* 2): *πάντες οι σατράπαι*| *... προς τον Αλέξανδρον προσέφυγον κακίστως* (παραλ. 1 στ.), *σχόντες και πρόσοδον πολλήν ούτοι παρ' Αλεξάνδρου* Βίος Αλ. 3271· *να μηνύσει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *τον μέγαν δούκαν τον Νοταράν, ότι το μεσαστίκιον ... να το αφήσει εκείνος, να έχει δε και το πρωτείον της στάσεως και της βουλής και πρόσοδόν τινα δι' άλλου τρόπου* Σφρ., Χρον. (Maisano) 120[17]· **γ)** (εδώ) φόρος υποτέλειας: *απέπεμψε και ο δεσπότης την του αμιρά προς αυτόν πρόσοδον και το χρέος της δουλείας εις τα φοσσάτα* Σφρ., Χρον. (Maisano) 180[14].

προσοικειώ.

Το μτγν. *προσοικειόω*. Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Saint-Pantél. 12[18], Act. Vat. II 130[4]) και σήμ. στον τ. *προσοικειώνω* (λόγ.).

(Μέσ.) κάνω κ. δικό μου· (εδώ) αποκτώ μερίδιο από κ.: *Εβουλόμην ουν και ήθελον είναι σε κύριον πάσης της οικουμένης και δεσπόζειν τα πάντα, ότι και εμοί προσῳκείωτο αν μερίς και κλήρος* Δούκ. 217[4].

Η μτχ. παθητ. παρκ. στον πληθ. ως ουσ. = οι κοντινότεροι συγγενείς· (εδώ μεταφ.): *η τρώσις ημίν και ο πτερνισμός ... παρά των οικείων πτερών και των ημίν προσῳκειωμένων τη πίστει* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 141[35].

προσομιλώ, Γλυκά, Στ. Β' 46, Διγ. Ζ 4001, Βίος Αλ. 1547, Λίβ. Va 2607, Ψευδο-Σφρ. 506[3], 514[22].

Το αρχ. *προσομιλέω*.

1) Απευθύνω το λόγο, μιλώ σε κάπ.· συνομιλώ με κάπ.: Καλλίμ. 2454, Βίος Αλ. 3505. **2)** Έρχομαι σε επαφή με κ.: *Εν τη Φωκίδι τη κατά την Ιωνίαν πλησίον όρος ην, εν ῳ μέταλλον στυπτηρίας υπάρχει· και ο λίθος άπας της ακρωρείας πυρί προσομιλή-*

σας, είτα εν ύδατι ως ψάμμος γίνεται Δούκ. 205[7]· (εδώ προκ. για προσβολή από ασθένεια): *και γαρ εν ειρήνη και εν τη Αδριανού εντός τοις παρ' αυτού δομηθείσι παλατίοις νόσω μικρά προσομιλήσας εξέψυξεν* (ενν. *ο Μαχουμέτ*) Δούκ. 163[22].

προσομοιάζω.

Από την πρόθ. *προς* και το *ομοιάζω*. Η λ. στα Γεωπονικά και σήμ.

1) Μοιάζω, είμαι παρόμοιος με κάπ. ή κ.: *το πρόσωπόν του* (ενν. *του Ιμπέρη*) *έκλαμπρον χιόνιν προσομοιάζει* Ιμπ. 82. **2)** Αναγνωρίζω: *καθάρια ο Παλαμών το βλέπει* (ενν. *το πρόσωπον τ' Αρκίτα*),| *και πλιά ου δειλοσκόπιζε για να τον προσομοιάζει* Θησ. Ε' [35[4]].

προσομοιώ.

Το αρχ. *προσομοιόω*. Λ. *προσομοιώνω* σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Παρομοιάζω, παραβάλλω: *Της Πόλεως γαρ να σε έχω ειπεί το πώς κείται η χώρα·| ως άρμενον την προσομοιώ, τρίγωνος γαρ υπάρχει,| τα δύο μέρη στην θάλασσαν, το τρίτον στην στερέαν* Χρον. Μορ. Η 533.

προσονειδίζω.

Το μτγν. *προσονειδίζω*. Τ. *προσονειδάζω* σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ).

Κοροϊδεύω, ψέγω: *Είδα τον Φεβρουάριον, και εκείνον εις το σχήμα| άνθρωπον όλον γηραιόν την τρίχα και την όψιν,| γούναν απάνω να φορεί και ομπρός του να άπτει φλόγα| τάχα διά να θερμαίνεται διά του καιρού την ψύξιν,| και ομπρός του εκείτετον χαρτίν και έγραφαν τούτοι οι λόγοι:| «Διά του καιρού θερμαίνομαι την βαρυχειμωνίαν,| και οπού με βλέπει γέροντα μη με προσονειδίσει»* Λίβ. διασκευή α 1192.

προσονομάζω.

Το αρχ. *προσονομάζω*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Δίνω σε κάπ. όνομα· καλώ κάπ. με ένα όνομα: Διγ. Ζ 66.

προσοργίζομαι, Βίος Αλ. 5277, Χούμνου, Κοσμογ. 843.

Η λ. στον Αριστοτέλη (L-S Suppl.).

Οργίζομαι, θυμώνω: *κι εισμιόν μου κάμνει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *ορισμόν με όλην την μαλέαν,| να πά να φέρω πρόβατα από την Γαλιλαίαν,| να θυσιάσει στους θεούς, διά να τον αγαπήσουν,| διά να μην προσοργιστούν, να τον καταποντίσουν* Χούμνου, Κοσμογ. 848.

προσορέγομαι· *προσερέγομαι,* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1615, Φορτουν. (Vinc.) Β' 367, Δ' 67.

Από την πρόθ. *προς* και το *ορέγομαι*. Άσχ. το αρχ. *προσορέγω -ομαι*. Ο τ. με τροπή *ο*> *ε* λόγω επίδρ. του έρρινου (βλ. Μωυσιάδης, Ετυμ. 94-96).

1) Επιθυμώ, ποθώ, λαχταρώ: *το δένδρον προσερέχθη* (ενν. *η Εύα*),| *και απλώνει, πιάνει εκ τον καρπόν, σύντομα ανεμπαίχθη* Χούμνου, Κοσμογ. 73. **2α)** Θαυμάζω, καμαρώνω: *καλή καρδιά και φαντό καλό σε πάσα τόπο| την ομορφιά κάθα κορμιού*

δίδου και προσκαλούσι,| και όλοι το προσερέγουνται όσοι και αν το θωρούσι Φορτουν. (Vinc.) Δ' 372· **β)** (σε ερώτηση, με γεν. προσωπ. αντων.) εκτιμώ ιδιαίτερα ένα προσόν που πιστεύω ότι διαθέτει κάπ.: *Και δεν εντρέπεται η ζαβή (ενν. η μάννα τση) 'νούς γεροξεπεσμένου,| ανήμπορου και ανάστολου και ξετραχηλισμένου,| μια κορασίδα ωσάν αυτή στα χέρια του να βάλει;| Είντα του προσερέγεται το κούφιο τση κεφάλι;* Φορτουν. (Vinc.) Β' 264.

προσορμώ, Διγ. Ζ 2039, Βίος Αλ. 2949, 4198.

Από την πρόθ. *προς* και το *ορμώ*. Η λ. τον 7. αι. (LBG)· βλ. και λ. *προσορμώ* στο ΑΛΝΕ.

Ορμώ, επιτίθεμαι: *οι υπεναντίοι προσώρμησαν επισείοντες τα δόρατα και τοξοβολισμούς οι τοξόται προέπεμπον* Δούκ. 191[27].

προσορνιθεύομαι.

Από την πρόθ. *προς* και το μτγν. *ορνιθεύομαι* (πβ. αρχ. *ορνιθεύω*).

Μαντεύω, προβλέπω το μέλλον παρατηρώντας τη συμπεριφορά των πουλιών: *του στρατού βαδίζοντος επί την Βαβυλώνα,| και μάντεώς τινος αυτοίς προσορνιθευομένου| και πάντας κατεπέχοντος, ηρώτα την αιτίαν| παραμονής της του λαού Μοσόμαχος μαθέσθαι.| Αυτός δ' ο μάντις προς αυτόν δεικνύων όρνιν έφη· | «Εάν μεν ουν ασάλευτος όρνις ενθάδε μείνει,| συμφέρει πάσαν στρατιάν τοις ώδε προσεμμένειν· ...»* Βίος Αλ. 1671.

προσορώτησις η, βλ. *προσερώτησις*.

προσουδιάζω, βλ. *προσοδιάζω*.

προσοχή η, Σπαν. Α 36, Σπαν. Β 38, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 135, Διγ. Ζ 641, Βέλθ. 436, Ωροσκ. 41[3], Χρον. Μορ. Η 977, 1024, 2392, 7504, Φλώρ. 1314, Καναν. (Pinto) 485, Πτωχολ. α 263, Πορτολ. Β 28[22], Βουστρ. Μεταφρ. 255· *π ρ ο σ ε χ ή*, Χρον. Μορ. Ρ 1024, 2372, 2392, 7504.

Το μτγν. ουσ. *προσοχή*. Η λ. και σήμ.

1α) Συγκέντρωση του νου σε κ., πνευματική προσήλωση: *Ακούσων ταύτα οι αρχιερείς κι όλοι οι καβαλάροι,| επιάσαν κι αναγνώσασιν τα έγγραφα εκείνα| εξαρχής γαρ λεπτομερώς, με προσοχής μεγάλης* Χρον. Μορ. Η 2372· *Απαύτου τον Οκτώβριον, άνθρωπον εις το σχήμα,| είδα τον και ήτον κυνηγός ...·| εις το έναν του χέριν το κλουβίν με το πουλίν εκράτει,| είχεν εις αέρα προσοχήν, και εις το άλλον του το χέριν| είχε χαρτίν* Λίβ. διασκευή α 1160. **2)** Φροντίδα, έγνοια: *το πόσην δ' είχες προσοχήν και φόβον εις εμέ γε| ουδέ κι αυτό λανθάνει με, πληροφορήθησέ το* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 39· **3α)** Πρόνοια για αποφυγή ανεπιθύμητης ή επικίνδυνης κατάστασης, επαγρύπνηση: *Ου φέρω γαρ, ω δέσποτα, ...| τους καθημέραν χλευασμούς και τας ονειδισίας·| το «κύρη, ουκ έχεις προσοχήν», το «κύρη, πώς το λέγεις;»* Προδρ. (Eideneier) I 44· *Καυστηρίαν ποίησον μετά λιγνού σιδήρου, πλην ίνα έχης παντοίαν προσοχήν ίνα μη καύσης νεύρον* Ορνεοσ. 580[15]· **β)** περίσκεψη, σύνεση: *Αποκρίνεται ο γέρων| προς τον βασιλέα αυτίκα| μετά προσοχής μεγάλης| άπερ ήρμοζεν ως ξένος* Πτωχολ. α 358.

4) Φύλαξη, φρούρηση: *Όπισθεν δε ταύτης* (ενν. *της παστίας*) *εθέσπισεν* (ενν. *ο δεσπότης των Τούρκων*) *ίνα ίστανται στρατιώται εκ πασών γενεών του στρατεύματος τούτου τολμηροί και ανδρείοι ... εις προσοχήν της παστίας* Καναν. (Pinto) 88.

πρόσοψη η, βλ. *πρόσοψις*.

προσόψι το, Gesprächb. 32[11]· *προσόψιν· προσόψι(ον)*.

Από την πρόθ. *προς*, το ουσ. *όψις* (Μπαμπιν., Ετυμ., ΛΚΝ, στη λ.) ή από το ουδ. του επιθ. *προσόψιος* (Θαβώρ., Ουσιαστ. 132, Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. *προσόψιν* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 764). Τ. *προσόψιο* και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *προσόψι*, Μπαμπιν., Λεξ., λ. *προσόψι*). Ο τ. *προσόψιον* τον 7. αι. (TLG, LBG) και στο Meursius. Η λ. στο Somav. και σήμ.

α) Πετσέτα προσώπου: *Τα γαρ των γυναικών χρυσά ιμάτια ουχί διά χρήσιν αλλά διά γέλωτα φορούντες περιήρχοντο τας ρύμας, και τα χρυσοΰφαντα σεντόνια, σάβανα και προσόψια εις τας κεφαλάς των αλόγων αυτών τιθέντες ... άλλος άλλοθεν περιέτρεχεν* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 786 κριτ. υπ.)· **β)** (εδώ) ύφασμα που τοποθετείται προστατευτικά στον ώμο κατά το κουβάλημα φορτίου (πβ. ά. *προσώμιν*): *εκβάλε τα παπαδικά και γίνου προσχεριάρης| φόρει και το προσόψιν σου και τον πηλόν κουβάλει* Προδρ. (Eideneier) ΙΙΙ 211 χφφ PK κριτ. υπ.

πρόσοψις η, Σταφ., Ιατροσ. 14[405], Θησ. Δ' [19[5]], Θ' [33[4]], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 206, 808· *πρόσοψη*, Θησ. Β' [6[4]], Γ' [21[2]], [50[5]], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2625, 4545, 4562, Επιστ. Barozzi 361, Τριβ., Ρε 147, Πανώρ.[2] Γ' 574, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 605, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 70, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 894, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 279, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 98, 108, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 49, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 331· *πρόσοψις -ψη*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7329, Χρον. Μορ. Η 1374, 4189, Χρον. Μορ. P 2260, 4189, Αχιλλ. L 138, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 19, Θησ. Γ' [14[7]], Ϛ [15[7]], Θ' [46[4]], ΙΒ' [43[7]], Νεκρ. βασιλ. 90.

Το αρχ. ουσ. *πρόσοψις*. Η λ. *πρόσοψη* και σήμ.

α) (Για πρόσωπα και πράγματα) εξωτερική εμφάνιση, μορφή: Θησ. Ε' [99[4]]· *Έρωτα, ...* (παραλ. 16 στ.) *και την καρδιά του Ζευ την ίδια σφάζεις·| και τόση παιδωμή και τόση ζάλη| του δίδεις, απ' αφήνει το θρονί του| κι έρχεται εδώ στη γη με πρόσοψη άλλη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Χορ. α' 605· (σε ιδιάζ. σύντ.): *Υπήρχε δουξ των Σαμψονών, διοικητής μεγάλος,| άνθρωπος γιγαντογενής και πρόσοψις και κάλλος* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 808· (μεταφ.): *Άλλαξε πρόσοψη καιρός, αέρας εθολώθη| και όλος δάκρυα γένετον, όλος κατεβρεμένος* Θησ. Γ' [44[1]]· **β)** (περιφραστικώς, προκ. για συγκεκριμένο άτομο· η χρ. ήδη αρχ.): *Γιαζόνε μου, ...| ... από την καρδιά την εδική μ' εβγήκα,| για να μπορώ τση πρόσοψης ν' αρέσω τσ' ομορφής σου* Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 25· **γ)** (ειδικ.) πρόσωπο: *Η πρόσοψίς του* (ενν. *του Υιού του Θεού*) *αστραπή και το κορμίν του λάμψη,| οι οφθαλμοί μ' αγριότητα, η γη θέλει τρομάξει* Ρίμ. θαν. 81· *Έτσι καμπόσο καρτερεί κι απόκει αναντρανίζει* (ενν. *η Αρετούσα*),| *την πρόσοψή τση σπλαχνικά στη νένα τση γυρίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1510· (εδώ προκ. για την αποτύπωση του προσώπου του Χριστού στην Ιερά Σινδόνη): *εβγάνει* (ενν. *η Βερόνικα*) *την αγίαν πρόσοψιν και δείχνει του την, και ο Κλαύδιος έπεσε ολοψύχως και μετά δακρύων προς*

την αγίαν αυτήν τύπωσιν και επροσκύνα την Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 333ᵛ.

προσπάθεια η.

Το αρχ. ουσ. *προσπάθεια*. Η λ. και σήμ.

1) Παθιασμένη προσκόλληση σε κ., αφοσίωση σε κ.: Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλάαμ 140[36]. **2)** Πάθος, αμαρτωλή επιθυμία: *θάλαττα, είπον, ο παρών βίος υπάρχει, φίλε,| ως πάνυ κυματούμενος εκ συμφορών του βίου·| ιχθύες οι γλυκύτατοι νηχόμενοι εν τούτω| άνθρωποι οι ενάρετοι, λίαν κεκαθαρμένοι| ρύπου παντός και μολυσμού και πάσης προσπαθείας* Γλυκά, Αναγ. 394. **3)** Εύνοια, στήριξη: *τότε της τύχης την οργήν είχα την μετ' εμένα| και τώρα την προσπάθειάν της επήρα και υπαγαίνω* Λιβ. διασκευή α 4330. **4)** Καταβολή σωματικών ή πνευματικών δυνάμεων για την επίτευξη ενός σκοπού· (εδώ) δημιουργία, κατασκευή: *ως ευεργεσίαν ηγούμεθα τούτου του ναού την προσπάθειαν, και την ανάκτισιν και την σύστασιν* Χειλά, Χρον. 348.

προσπαθώ, Προδρ., Στ. δεητ. 56, 60, Συναξ. γυν. 1130, Σουμμ., Ρεμπελ. 164, 168 δις, 187, Σουμμ., Παστ. φίδ. Υπόθ. [18], Α' [47], Δ' [53], [1480], Ε' [1619].

Το μτγν. *προσπαθώ*. Η λ. και σήμ.

1α) Διάκειμαι ευνοϊκά απέναντι σε κάπ.· φροντίζω, ευεργετώ κάπ.: *Έχε τον* (ενν. *δέσποτα, τον Πρόδρομον*) *και προσπάθει τον και ας ένι ως ιδικός σου* Προδρ., Στ. δεητ. 57· **β)** βοηθώ, συμπαραστέκομαι σε κάπ.: *ποίος μου 'θελε βοηθήσει,| τώρα σ' ετούτην μου την χρεια, και να μου προσπαθήσει,| μιαν στράτα τόσ' αληθινήν, και βέβιαν να τελειώσω,| του λογισμού μου τον σκοπόν, κι εις τό ποθώ να σώσω;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [720]. **2)** Μεριμνώ, φροντίζω για κ.: *πάντα του επροσπάθησε* (ενν. *ο Μιχαήλ*) *να είχαν παρηγορίαν| οι υπηρέτες του ναού με μισθαποδοσίαν* Λίμπον. 179. **3)** Καταβάλλω προσπάθεια για να πετύχω κ., επιχειρώ να κάνω κ: *με τον τρόπον ετούτον επροσπάθει* (ενν. *ο πρεβεδούρος*) *να φτειάσει τα πταισίματα του λαού* Σουμμ., Ρεμπελ. 168· *Τώρα, Μυρτίνε, το λοιπόν, ειρήνευσε τον νουν σου,| κι ανάπαυση προσπάθησε να δώσεις του 'μαυτού σου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [472].

προσπαίζω, Φυσιολ. 365[6], Φυσιολ. Β 3[8-9].

Το αρχ. *προσπαίζω*. Η λ. στο Somav. και λογοτ. στο ΑΛΝΕ.

Χαριεντίζομαι, ερωτοτροπώ: *Εάν δε ο ανήρ ίδει την γυναίκα του συνομιλούσαν μετ' άλλου τινός ή και να προσπαίζει, και ειπεί προς τον άνδρα και προς την γυναίκα του να απέχουν ένας από τον άλλον, είτα πάλιν αν τους εύρει να κάμνουσι τα όμοια, άδειαν έχει ο άνδρας να τους φονεύσει και τους δύο* Zygomalas, Synopsis 235 M 45.

προσπαίω.

Από την πρόθ. *προς* και το *παίω*. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σε σχόλ.· βλ. και L-S.

Α' (Μτβ.) χτυπώ κάπ.: *Και ο Χασάνης μαχόμενος προσπαισθείς πέτρα τινί κατέπεσεν* Ψευδο-Σφρ. 426[37-38].

Β' (Αμτβ.) εφορμώ, κάνω επίθεση: *Έτυχεν ουν Αλέξανδρος εκ δεξιών προσπαίειν| μετά παντός στρατεύματος και των αρμάτων πάντων,| αυτό δε στράτευμα Περσών εξ ευωνύμων είναι* Βίος Αλ. 2018.

προσπαντός, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *προς* και της γεν. εν. *παντός* της αντων. *πας*, κατά το αρχ. *προ παντός*. Πβ. όμως και Apostolopoulos, Καλλίμ. 125.

Οπωσδήποτε, αναμφίβολα: *Αν γουν με κάστρον είχαμεν ανθρώπινον την μάχην,| δύναται το φουσσάτο μας να καταπολεμήσει| και να νικήσει προσπαντός, χωρίς αντιλογίας·| προς δε δρακόντων πόλεμον ή των δαιμόνων μάχην| αδυνατεί πας άνθρωπος να καταπολεμήσει* Καλλίμ. 1039.

προσπαράσσω.

Από την πρόθ. *προ* και το *σπαράσσω*. Η λ. το 12. αι. (LBG).

(Μέσ.) αισθάνομαι μεγάλη ψυχική οδύνη, υποφέρω: *Αυτήν δε την επιστολήν πάσαν ιδών Δαρείος| εδάκρυσεν αναμνησθείς μητρός, συζύγου, τέκνων,| ομού προσπαρασσόμενος ψυχήν τε και καρδίαν* Βίος Αλ. 3322.

προσπάσχω.

Το αρχ. *προσπάσχω*.

Παθαίνω, υφίσταμαι κ.: *Πάλιν δ' εγώ προσέταξα κάτω (ενν. εν πυθμένι) καταγαγείν με·| ος κατελθών προσέπαθον ίσα τε των προτέρων* Βίος Αλ. 4383.

πρόσπεινος, επίθ., Βίος Αλ. 4802, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1960.

Το μτγν. επίθ. *πρόσπεινος*.

Πεινασμένος: *έλεγεν ο Μαξιμιλιανός προς τους άλλους: « ... Συ δε, αδελφέ Ιάμβλιχε, ύπαγε αγόρασον άρτους! Και έπαρε περισσότερους, ότι χθες ήφερες ολίγους, και εκοιμήθημεν πρόσπεινοι! ...»* Αγαπ., Καλοκ. 341.

προσπελάζω, Ψευδο-Σφρ. 422[33].

Το αρχ. *προσπελάζω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Α' (Μτβ.) κάνω κάπ. ή κ. να πλησιάσει κάπου· φέρνω κοντά σε κ. άλλο: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΔ' [2].

Β' (Αμτβ.) κατευθύνομαι, πηγαίνω: *Τι γενήσομαι, βαβαί μοι,* (παραλ. 1 στ.) *πού σταθώ, πού πορευθώ γαρ,| και προς πού νυν προσπελάσω;* Ερμον. Ω 253.

προσπέπτω, βλ. *προσπέφτω*.

προσπερνώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *περνώ*. Η λ. και σήμ.

(Μέσ.) μεταβαίνω αλλού, φεύγω (πβ. ά. *περνώ* ΙΙΒ'1)· (εδώ πρoκ. για τη μετάβαση από τη ζωή στο θάνατο): *σε παρακαλώ ... να δώσεις ταφήν τούτου μου του λειψάνου, ευθέως οπού να ιδείς προσπερασμένην την ψυχήν* Καλλόανδρ. (Κεχ.) 407.

προσπετ(τ)ίβα η.

Από το ιταλ. *prospettiva*. Η λ. *προσπετίβα* και σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ.)· βλ. και ΑΛΝΕ.

(Θεατρ.) το σκηνικό, η σκηνογραφία: *Τότες ανοίγει η προσπετίβα της σένας και φαίνεται ο μάγος και έχει ένα ταβλί ομπροστά του με πολλά λίμπρα απάνω σε δαύτο και κάθεται εισέ μία καδέκλα και διαβάζει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' μετά στ. 68.

προσπεύδω.

Από την πρόθ. *προ* και το *σπεύδω*. Η λ. σε σχόλ. (LBG) και στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Σπεύδω να συναντήσω κάπ.: εφάνη μοι κατ' όναρ, ότι ... εις Κωνσταντινούπολιν έφθασα, και προσπεύσας τω βασιλεί ασπασθήναι με τους πόδας αυτού ουκ είασέ με, αλλ' επιλαβών ανέστησέ με και κατεφίλησέ μου τους οφθαλμούς Ψευδο-Σφρ. 360[9].

προσπέφτω, Χρον Μορ. Η 5684, Λίβ. Va 365, Πεντ. Δευτ. IX 18, 25 δις, Lucar, Sermons 103, Διγ. Ανδρ. 383[11]· *προσπέπτω,* Λίβ. Va 3108· *προσπίπτω,* Σπαν. (Ζώρ.) V 85, Χρον Μορ. Η 5832, Βίος Αλ. 4515, Λίβ. διασκευή α 259, 259 κριτ. υπ., 506, Πένθ. θαν.[2] 441, Θρ. Θεοτ. 118, Μορεζ., Κλίνη φ. 24[r], Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 339· *προσπέφτω ή προσπίπτω,* Χρον Μορ. Η 5700, Χρον. Μορ. Ρ 5684, 5700, Λίβ. Esc. 200, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 78[4], Ιστ. Βλαχ. 1580, Διήγ. ωραιότ. 622, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 144, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. ε' 33, Διγ. Ο 2833.

Από το αρχ. *προσπίπτω* (βλ. ΛΚΝ, στη λ., Ανδρ., Λεξ., στη λ.). Ο τ. *προσπέπτω* από την πρόθ. *προς* και το *πέπτω* (βλ. ά. *πέφτω*). Ο τ. *προσπίπτω* και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.). Η λ. στο Βλάχ. (γρ. *προσπεύτω*) και σήμ.

1) Ορμώ εναντίον κάπ., επιτίθεμαι: *τον τε Πολυμήστωρ αίφνης| επροσέπεσαν* (ενν. *αι γυναίκες*) *ως θήρες* Ερμον. Ω 217. **2)** Πέφτω στα πόδια κάποιου, παρακαλώ γονατιστός κάπ. (για συγχώρηση ή βοήθεια), ικετεύω: Λίβ. διασκευή α 505, Μαχ. 200[6], Έκθ. χρον. 75[6]. **3α)** Πέφτω: *Ουκ ήσαν ταύτα* (ενν. *τα θηρία*) *μάχιμα μάλλον αλλ' ως ηπία·| όθεν και τόξα βάλλοντες αυτοίς οι στρατιώται| χαμαί προσέπιπτον αυτά και προσηνώς εώρων* Βίος Αλ. 4302· **β)** (μεταφ.) δέχομαι, συμφωνώ (βλ. όμως και Αλεξίου [Ερωτόκρ. σ. 503]): *Κι αν είν' κι ο γάμος μιληθεί, κάμομε και προσπέσει* (ενν. *η φλακιασμένη*), *| κι απόκει, γιε μου, να τη δεις και να μηδέ σ' αρέσει* (παραλ. 2 στ.), *μ' αφήνεις βάρος στην καρδιά, πληγή πολλά μεγάλη,| αν την αφήσεις, σαν τη δεις, να πα να πάρεις άλλη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 239.

προσπήγνυμι.

Το αρχ. *προσπήγνυμι.*

α) Στερεώνω κ. σε κ. άλλο, τοποθετώ: Δούκ. 45[14]· **β)** (προκ. για σκηνή) στήνω: *Οδεύσας ουν Αλέξανδρος έρχεται προς τον Στράγγαν| τον προρρηθέντα ποταμόν, σκηνάς εκεί προσπήξας* Βίος Αλ. 3599.

προσπηδώ, Ερμον. Δ 274, Βίος Αλ. 866, 1628.

Το αρχ. *προσπηδάω.*

α) Πηδώ, κινούμαι με ορμή προς/από μια κατεύθυνση: Βίος Αλ. 4340, Βίος Αλ. 4248· **β)** (για πολεμικές επιχειρήσεις) επιτίθεμαι, εφορμώ: *Τότε ο Ιζαού επισυνάξας τους Ζαγορίτας μετά και του λοιπού στρατού, κατά του Σπάτα εκβαίνει ...· εκείνοι δε*

οι Ζαγορίται εξελθόντες και μικρόν προσπηδήσαντες, εις φυγήν ετράπησαν Ιστ. Ηπειρ. XXXV[3].

προσπιάνω.

Από την πρόθ. *προς* και το *πιάνω*.

Λαμβάνω υπόψη μου, λογαριάζω, υπολογίζω (πβ. και ά. *πιάνω* ΙΑ'7β): *Δεν ακούεις εδώ φανερά ... την δικαίωσιν του αμαρτωλού τελώνου, ο οποίος ... επροσπίασε και κρίσιν του Θεού και εκατάκρινε του λόγου του;* Πηγά, Χρυσοπ. 288 (31).

προσπίπτω, βλ. *προσπέφτω*.

προσπιστεύω.

Το μτγν. *προσπιστεύω*.

Δέχομαι κ. ως αληθινό, πιστεύω κ.: *Πρώτος αυτός επιστολήν είληφα του φαρμάκου,| είθ' ούτως έπιον αυτό ταύτην μη προσπιστεύσας,| και τότε την επιστολήν έδειξά σοι τω φίλω* Βίος Αλ. 3043.

προσπλάττω· *προσπλάσσω ή προσπλάττω ή προσπλάθω.*

Το αρχ. *προσπλάσσω -ττω*.

1) Αυξάνω: *και ταύτα πράξας ούτως,| κατέφραξα την είσοδον ποτίσας πάντας λίθους| κασσίτερον προς τω χαλκώ, ύψος προσπλάσας τούτων| άλλας πήχας εξήκοντα* Βίος Αλ. 5779. **2)** (Εδώ) ζυμώνω: *Οπόταν γουν δεήσονται άρτους εις το ποιήσαι,| άπαντες οι μονάζοντες αθροίζονται εκείσε| και πρώτον μεν ανάγνωσις προτίθεται μεγίστη* (παραλ. 1 στ.), *μετέπειτα δε άρχονται προσπλάττειν τα ψωμία* Παϊσ., Ιστ. Σινά 893.

προσπλέκω.

Το μτγν. *προσπλέκω*.

I. (Ενεργ.) αναμειγνύω: *Έπαρε καρύδια ... να τριφθούσι καλά εις γουδί και να εψηθούσι καλά μέσα εις καινούριον τζουκάλι με γλυκόν νερόν όλην την ημέραν προσπλέκοντας τίποτε και από κηρίον* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 61.

II. Μέσ. **1)** Επιτίθεμαι σε κάπ.: *ιδόντες* (ενν. *οι πρεσβύτεροι*) *την καλήν Σωσάνναν προς τω κήπω* (παραλ. 3 στ.) *ταχίστως εκπηδήσαντες και ταύτη προσπλακέντες| προς τε την γην εκρίψαντες ατίμως πολλή βία| έσπευδον οι κακόφρονες κακίστως συμφθαρήναι* Σωσ. 26. **2)** Πλησιάζω, συναντώ κάπ.: *Ανασωθείς ουν τάχιον Αλέξανδρος της νόσου| και τω Φιλίππω προσπλακείς είπε: «Γινώσκεις, φίλε,| οίαν αγάπην κέκτημαι προς σε και την φιλίαν; ...;»* Βίος Αλ. 3040.

προσπληρώ.

Το αρχ. *προσπληρόω*.

(Μέσ., προκ. για χρονικό διάστημα) ολοκληρώνομαι· εκπνέω, τελειώνω: *και χείρα θεις* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *την εαυτού στελέχη τη του δένδρου,| αν άρα προσπεπλήρωνται ζωής έτη της τούτου| το δένδρον επηρώτησε, θέλων μαθείν το πέρας* Βίος Αλ. 4996.

προσπλουτίζω.

Από την πρόθ. *προς* και το *πλουτίζω*· πβ. λ. *προσπλουτέω* (10. αι., TLG).

(Μέσ., μτβ.) προσθέτω κ. επιπλέον στην περιουσία μου· (με σύστ. αντικ.): *επιθυμούμεν του λαβείν πάντων ημών κρειττόνων,| και συναγωνιζόμεθα την χώραν υμών πάσαν| και πάντα πλούτον τον υμών καλώς προσπλουτισθήναι* Βίος Αλ. 4577.

πρόσποδα τα. — Πβ. και *πρόποδα*.

Από το ουσ. *πρόποδα* τα με επίδρ. της πρόθ. *προς*. Η λ. σε έγγρ. του 14 αι. (Act. Kutl. 15[8, 9]), σήμ. με διαφορ. σημασ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, ΚεφαλΛ. Σύμμ., λ. *προσποδου*, Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ.), καθώς και στο ΑΛΝΕ λογοτ.· πβ. και Steph. Θησ., λ. *πρόσπους*.

Οι πρόποδες: *και ευρίσκεται (ενν. η Ελασσών) στα πρόσποδα Ολύμπου* Αρσ., Κόπ. διατρ. [714].

προσποδού, επίρρ.

Από το ουσ. *πρόσποδα* τα (βλ. και Λωρεντζάτος, Αθ. 25, 1913, 250) ή από την αρχ. συνεκφ. *προς πόδας* (βλ. Andr., Lex., λ. *προς πόδας*) με επίδρ. της επιρρ. κατάλ. *-ου*· πβ. *καταπόδου* και *καταποδού* (λ. *καταπόδιν*). Η λ. ως ουσ. σε έγγρ. του 14. αι. (Γράμματα Μετεώρ. 17[23]) και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, ΚεφαλΛ. Σύμμ. 418, Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., λ. *πρόσποδα*, Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., στη λ., σε παροιμ.).

Στο κάτω μέρος, από την κάτω μεριά: *βάρ' το χέριν σου προσποδού* (έκδ. *προς ποδού*) *του κρεβατίου και θέλεις εύρειν χαρτία* Μαχ. 580[3].

προσποιώ, Διγ. Ζ 2784, 2836, 2857, 3800.

Το αρχ. *προσποιέω*. Το μέσ. και σήμ.

I. (Ενεργ.) τεκνοποιώ, κάνω παιδιά (πβ. ά. *παιδί(ο)ν* 1α φρ.): *Παιδία δε της γυναικός δύο προσποιησάσης| ούκουν ο ταύτης σύνευνος αντιπερά προς ταύτην* Βίος Αλ. 4826.

II. Μέσ. **1)** (Προκ. για πρόσωπα) αποκτώ, κερδίζω κάπ.: Διγ. Ζ 4279. **2)** Υποκρίνομαι (ότι κάνω ή είμαι κ.): Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 7[13], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 228.

Φρ. 1) *Προσποιούμαι νομήν*, βλ. ά. *νομή* 1α φρ. **2)** *(Την) ορμήν προσποιούμαι*, βλ. ά. *ορμή* Φρ. 2.

προσπορεύομαι.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Πορεύομαι, πηγαίνω· πλησιάζω: *Αλέξανδρος εκέλευσεν αυτίκα| τεθήναι κλίνην την αυτού προς τόπον απλωσίας,| ώστε πάσαν την δύναμιν αυτών των στρατευμάτων| εισέρχεσθαι και καθοράν Αλέξανδρον εν κλίνη* (παραλ. 1 στ.) *Περδίκκας ουν το προσταχθέν παρ' Αλεξάνδρου πράξας,| μόνοι προσεπορεύοντο πάντες οι Μακεδόνες,| ορώντες τον Αλέξανδρον κείμενον εν τη κλίνη* Βίος Αλ. 5997.

προσπορθώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *πορθώ*.

Καταστρέφω, εξοντώνω: *Όθεν λοιπόν βουλόμενος τον άφρονα* (ενν. *τον Αλέξανδρον*) *συντρίψαι* (παραλ. 1 στ.) *ετέραν μάχην συνιστώ πάλιν συνάψαι τουτω| όπως εξολοθρεύσαιμι κακώς και προσπορθήσω* Βίος ΑΛ. 3817.

πρόσποτε, επίρρ., Πεντ. Γέν. XI 4, XIX 15, XXIV 6, XXVI 7, XXXI 24, 31, XXXVIII 11, 23, XLV 11, Έξ. V 3, XIX 21, XX 19, XXXIV 12, Λευιτ. X 7, Δευτ. IV 9 δις, 23, VI 12, 15, VIII 11, 12, IX 28, XI 16, XII 13, 30 δις, XV 9, XIX 6, XX 5, 6, 7, XXV 3, κ.α.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *προς* και του επιρρ. *ποτέ* (βλ. και Belleli, REG 3, 1890, 295).

Με ακόλουθο το σύνδ. *να* **1α)** (Εισάγει δευτερεύουσα ενδοιαστ. πρόταση μετά από ρ. που δηλώνουν φόβο ή δισταγμό και τα συνώνυμά τους) μη, να μη, μήπως, μήπως δεν: *γλύτωσέ με ... από χέρι του Εσαυ, ότι φοβούμαι εγώ αυτόν πρόσποτε να έρτει και να με δείρει μάννα ιπί παιδιά* αυτ. Γέν. XXXII 12· *'κονομηθείτε να φρονεθώμε αυτουνού* (ενν. *του Ισραελ*)*, πρόσποτε να πληθύνει ... και να πολεμήσει εις εμάς* αυτ. Έξ. I 10· **β)** (ενίοτε εισάγει ανεξάρτητες ενδοιαστ. προτάσεις) μήπως, μη: *είπεν ο κύριος ο θεός· ιδού ο άθρωπος ήτον σαν έναν από εμάς να ξέρει καλό και κακό και τώρα πρόσποτε ν' απλώσει το χέρι του και να πάρει απατά από το δέντρο της ζωγής* αυτ. Γέν. III 22· *και τον Βενιαμον αδελφό του Ιωσεφ δεν απέστειλεν ο Ιaακωβ μετά αδέρφια του, ότι είπεν· πρόσποτε να τον συναντιάσει κίνδυνος* αυτ. Γέν. XLII 4· *είπεν ο θεός· πρόσποτε να μετανοιώσει ο λαός όνταν είδαν πόλεμον και να στραφούν εις την Αιγυφτο* αυτ. Έξ. XIII 17. **2)** (Εισάγει είδος αιτ./αποτελεσματικής πρότασης) για να (μη), γιατί: *από καρπό του δέντρου ος μεσοθιό περιβόλι, είπεν ο θεός, μη φάτε από εκείνο και να μη 'γγίξετε εις αυτό πρόσποτε να απεθάνετε* αυτ. Γέν. III 3· *προς γηή ρεγούσα γάλα και μέλι, ότι να μη ανέβω μεσοθιό σου ότι λαός σκληροκουφρινός εσύ, πρόσποτε να σε απολέσω εις τη στράτα* αυτ. Έξ. XXXIII 3· *να διώξει ο κύριος ο θεός σου τα έθνη ετούτα ... ολίγο ολίγο· μη να χωρέσεις να τους απολέσεις γοργά, πρόσποτε να πληθύνει απάνου σου αγρίμι του χωραφιού* αυτ. Δευτ. VII 22. **3)** (Εισάγει αποτρεπτική ευχή ή απαγόρευση) μακάρι να μη ..., να μη: *Πρόσποτε να ιδώ εις το κακό ος να εύρει τον πατέρα μου* αυτ. Γέν. XLIV 34· *Πρόσποτε να διαφτείρετε και να κάμετε εσάς πελεκητό στόριαση* αυτ. Δευτ. IV 16· *Πρόσποτε να είναι εις εσάς ανήρ γή γεναίκα γή γενεά ... να δουλέψει τα είδωλα* αυτ. Δευτ. XXIX 17.

προσράπτω.

Η λ. στον Ιπποκράτη και στο ΑΛΝΕ.

Ράβω επιπλέον, μαζί με κ. άλλο: *Αξούγγιν χοίρειον και στακτήν κληματίδων μίξον και, συρράψας μετά βελόνης, εκ τούτου υπάλειφε. Σκόπει δε ίνα μη συρράπτων των ένδοθεν κρεών προσραψείας* Ορνεοσ. αγρ. 560[16].

προσριζώ.

Το μτγν. *προσριζόω.*

Κάνω κ. να ριζώσει, φυτεύω (μεταφ.) θεμελιώνω: *μέλη συν αυλοίς μετά κιθάρας ηύλουν,| ηνίκα τα θεμέλια ταύτα* (ενν. *της Θήβας*) *προσερριζούντο| παρά Ζηνός αυτής υιών* Βίος ΑΛ. 2306.

προσρίπτω, Γλυκά, Στ. Β' 281, Διγ. Ζ 2846, Βίος Αλ. 2212.

Το μτγν. *προσρίπτω*.

Ρίχνω (κάτω), πετάω: *Ίππος δ' αυτός* ...| ... *προσέρριψεν αυτίκα| τον επιβάτην εις την γην* Βίος Αλ. 3553· (εδώ μεταφ.): *Ταύτα η κόρη ως ήκουσεν, ούτως τον απεκρίθη (ενν. τον νέον)*· | *«Ιδού, καλέ, μετά Θεόν σοι εμαυτόν προσρίπτω*· |*ει τι ποιήσεις εις εμέ, Θεός με την ψυχήν σου»* Διγ. Ζ 1954.

προσσηκώνω· *προσσηκώνουντες* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 249, εσφαλμ. γρ. αντί *προσηκώνουνται*· διορθώσ. — Βλ. *προσηκώνομαι*.

προσσιμώνω.

Από την πρόθ. *προς* και το *σιμώνω*.

Πλησιάζω: *του επροσσιμώσασιν οι Φαρισαίοι πειράζοντές τον* (ενν. *τον Ιησού*) Χριστ. διδασκ. 389.

προσσυμμαχώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *συμμαχώ*.

Μάχομαι στο πλευρό κάπ., βοηθώ κάπ. στον πόλεμο: *ουχ όπλα κατεχάλκευεν* (ενν. *ο Νεκταναβώ*), *ου πόλεμον συνήπτεν,| ουδέ νήας εσκεύαζε τούτω προσσυμμαχούσας* Βίος Αλ. 48· *έχω και Διόνυσον θεόν προσσυμμαχούντα* αυτ. 4533.

προσσυμπαθώ.

Από την πρόθ. *προς* και το *συμπαθώ*· πβ. μτγν. ουσ. *προσσυμπάθεια* (L-S Κων/δη, Lampe, Lex.)· βλ. και LBG (*προσσυμπαθέω*).

Συμπονώ, συμπάσχω: *Ήλιος όθεν ουν αυτός τοις γενομένοις πάσι| προσσυμπαθήσας, ως εικός, τοις νέφεσιν εισέδυ* Βίος Αλ. 3632.

προσσυνεργώ.

Το μτγν. *προσσυνεργέω*· βλ. και LBG (*προσσυνεργέω*).

Βοηθώ, συντρέχω: *«Η βασιλεία τί εστιν;»* ... *«Πλεονεξία,| άδικος πάνυ δύναμις* ...,| *τόλμα κακίστη και δεινή καιρού προσσυνεργούντος»* Βίος Αλ. 4765.

προστάβραδα, επίρρ.

Από τη συνεκφ. *προς το βράδι* αναλογ. με τα επιρρ. σε *-α*.

Προς το βράδυ: *Τελείται και η λειτουργία Μεγάλου Βασιλείου,| γίνεται δε προστάβραδα δύνοντος του ηλίου* Προσκυν. Ιβ. 845 206.

προσταγή η, Σουμμ., Ρεμπ. 161, 189, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 336[22].

Το μτγν. ουσ. *προσταγή*. Η λ. και σήμ.

α) Διαταγή, πρόσταγμα: *ου φέρειν όλως δύναμαι τας προσταγάς εκείνων* Προδρ. (Eideneier) IV 47· *Αι γαρ βασιλικαί προσταγαί τότε έχουσι το κράτος και βέβαιον* ..., *όταν κανέναν νόμον και συνήθειαν δεν εναντιούνται* Zygomalas, Synopsis 148 B 36· **β)** (νομ.) δικαστική εντολή: *Διά νομικής παραγγελίας γίνονται όσα μετά προτροπής των*

δικαστών εκτελούνται, μετά συγχωρήσεως και προσταγής αυτών Zygomalas, Synopsis 210 K 30.

πρόσταγμα το, Γλυκά, Στ. 545, Προδρ. (Eideneier) IV 548, Καλλίμ. 1521, Διγ. (Trapp) Z 3314, Διγ. Z 1110, Διγ. A 3411, Χρον. Μορ. H 316, 495, 2324, 7843, 8105, 8818, Χρον. Μορ. P 316, 495, 504, 7993, 8105, 8818, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 706, 723, Φλώρ. 173, Λίβ. διασκευή *α* 517, 2531, Δούκ. 295[31], 419[13], Σφρ., Χρον. (Maisano) 120[12], Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.)199, Zygomalas, Synopsis 199 Θ 4, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 43, 83, Δ' 396, Μπερτόλδος 38, 39, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 402[24], 409[20], κ.α.· *πρόσταγμα(ν)*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 697· *πρόσταγμαν*, Ασσίζ. 232[18], 264[27], 271[11], 403[30], 481[13, 15, 17-18], 482[9], Καλλίμ. 2502, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 699· γεν. εν. *προστάγματου*, Ασσίζ. 482[11].

Το αρχ. ουσ. *πρόσταγμα*. Ο τ. *πρόσταγμαν σε έγγρ.* του 12. (Caracausi, στη λ.) και 14. αι. (Γράμματα Μετεώρ. 12[12]) καθώς και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) όπως και τ. *πρόσταμαν* (Σακ., Κυπρ. Β' 764, λ. *πρόσταγμαν*). Η λ. και σήμ.

1α) Διαταγή, εντολή: Καλλίμ. 2058, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 255· (προκ. για εντολές του Θεού, το θεϊκό θέλημα, βλ. και Bauer, Wört., στη λ.): *Κύριε, αξίωσον τους πάντας να σωθούσι,| όσοι τα σα προστάγματα φυλάττουν και κρατούσι* Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) 260· *εις αιώνα εσόμενοι μετά του διαβόλου| ως προσταγμάτων των αυτού* (ενν. του Θεού) *απειθείς γεγονότες* Διγ. (Trapp) Gr. 819· *Ούτως γαρ ένι πρόσταγμα και ορισμός Κυρίου* Πένθ. θαν.[2] 631· *υπείκων τω θείω αυτού* (ενν. του Θεού) *προστάγματι, προσκυνώ και δοξάζω την άμετρον ευσπλαγχνίαν και το θείον αυτού έλεος* Βελλερ., Επιστ. 54[22]· **β)** παραγγελία, επιθυμία: *δρόμον ουδείς, πανεύμορφε, εστίν ο εμποδίζων,| μόνον πατρός και αδελφών των σων περισωθέντων·| ου γαρ το πρόσταγμα το σον ηθέλησ' αθετήσαι* Διγ. (Trapp) Gr. 1722· **γ)** θέληση, επιθυμία (προκ. για το Θεό): *Αυτός* (ενν. *ο Θεός*) *πλουτίζει πένητας και βασιλείς πτωχίζει* (παραλ. 1 στ.)· *ουδένα πράγμα γίνεται χωρίς το θέλημά του,| εις άνθρωπο δε στέκεται αμή το πρόσταγμά του* Διακρούσ. (Κακλ.) 872· **δ[1])** φρ. *πίπτω/πέφτω εις το πρόσταγμα κάπ./είμαι του προστάγματος κάπ.* = υπακούω, (εδώ) υποδουλώνομαι (μεταφ.), υποτάσσομαι σε κάπ.: *να ομόσω εις τον Έρωτος το τόξον και την φλόγαν| να είμαι από τώρα δούλος του και του προστάγματός του* Λίβ. Va 376· *Εδά εάν πέσεις εις το πρόσταγμα της Ερωτοκρατίας,| χρόνον γλυκύν επίτυχες και αφεντικάς ημέρας* Λίβ. Va 346· **δ[2])** φρ. *είμαι/έρχομαι στο πρόσταγμα κάπ.* = είμαι έτοιμος να υπακούσω στις διαταγές κάπ., είμαι στη διάθεσή του· τίθεμαι υπό τις διαταγές του: *Με τον Γιλδάση στέκανε κι ήτον στη συντροφιά του,| και πάντα όλοι μένασι κι ήτον στο πρόσταγμά του* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 275[18]· *έκραξε* (ενν. *ο Μορεζίνης*) *κι όλους τους Ρωμιούς να 'ρθου στο πρόσταγμά του* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 408[12]· **ε)** χρέος, καθήκον: *Εις κείνον οπού σου ζητά και θέλει δικιοσύνην,| η εξουσία σου πρόσταγμα έχει να του την δίνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [606]. **2)** Διάταγμα· (επίσημο) έγγραφο ανώτερης ή ανώτατης αρχής, συν. σύντομο σε έκταση, με το οποίο ρυθμίζονται ζητήματα εσωτερικής λειτουργίας του κράτους (διοικητικά, οικονομικά, νομικά, κλπ.), θέματα εκκλησιαστικά, δίδονται τίτλοι, χορηγούνται προνόμια, κλπ. ή ζητήματα εξωτερικών σχέσεων (κατοχύρωση, επικύρωση συμφωνιών) κλπ.· βλ. Βογιατζ., ΕΕΒΣ 2, 1925, 150-1, ODB, λ. *prostagma*, Καραγ., Βυζ. διπλ.[2], 93-4, 222-6, Guillou, Αφ. Σβορ. 349·

βλ. και Act. Lavr. 50[15] (11. αι.), Act. Lavr. 55[6] (12. αι.), Act. Vat. I 18[2] (13. αι.), Act. Ivir. 70[1] (14. αι.), Act. Ivir. 98[13] (15. αι.), κ.α.: *Εγώ δε τα προστάγματα που έχομε αμφοτέρως,| τες συμφωνίες κι ομόλογα, κρατώ τα αφυρωμένα* Χρον. Μορ. P 688· *Προστάγματα εποίκασιν, εγράψαν, εβουλλώσαν·| ούτως τους αφυρώσασιν με συμφωνίες μεγάλες,| ότι* ... Χρον. Μορ. P 364· *λεπτώς του αφηγήθηκαν τες συμφωνίες όλες,| όπου ο υιός του έποικεν μετά τον πάπα Ρώμης·| αν αγαπά κι ορέγεται να τες εστερεώσει.| Ενταύτα αυτός ο βασιλεύς ...| ... απεκρίθηκε, ...:*(παραλ. 3 στ.) *« ...· ποίσετε τα προστάγματα κι εγώ να τα βουλλώσω»* Χρον. Μορ. P 579· *προστάσσει και διορίζεται ήδη η βασιλεία μου ..., ίνα πάντες οι Μονεμβασιώται ..., απολαύωσι ... της, ης είχον προτέρας εξουσίας και δεφενδεύσεως διά των ρηθέντων χρυσοβούλλων και προσταγμάτων ήν είχον οι από των Πηγών ρηθέντες Μονεμβασιώται* Ψευδο-Σφρ. 540[12] [= Πρόστ. Ανδρ. Γ' 19-20]· (με τον προσδ. *βασιλικόν* (ήδη μτγν., TLG)· και στον Πορφυρογέννητο (TLG)· βλ. και Βογιατζ., ό.π.· σε έγγρ. του 12. (Βραν. Έ., Βυζ. έγγρ. Πάτμου 20[33] κ.α.), 13. (Act. Ivir. 67[67]) και 14. αι. (Act. Kutl. 21[11], κ.α.)): *βασιλικά προστάγματα, συνοδικάς τε κρίσεις* Προδρ. (Eideneier) IV 277· *βασιλεύοντος του ρηθέντος βασιλέως κυρού Μανουήλ ... διά βασιλικών προσταγμάτων χρυσοβούλλων εδόθη το βραβείον της αγιοτάτης επισκοπής Ναυπλίου και Άργους προς τον αγιότατον επίσκοπον αυτής κυρ Νικήταν* Byz. Kleinchron. A' 228[4]· *Περί οφφικίου του χαρτοφύλακος, πρόσταγμα βασιλικόν, του βασιλέως κυρ Εμμανουήλ* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1255 δ' 1· *Έχει ... διαφοράν περί τας διατιμήσεις κατά τε τα βασιλικά προστάγματα και τα των τόπων έθιμα* Metrol.[2] 59[23]· **α)** γραπτή διαταγή: *καθίσω, γράψω προς αυτούς πρόσταγμαν τους ευνούχους,| πρόσταγμαν με τας χείρας μου και μη γραμματικού μου* Καλλίμ. 2297, 2298· *άνοιξαν τα προστάγματα και αναγνώσασίν τα·| το πώς ο ρήγας όρισεν* ... Χρον. Μορ. P 7857· φρ. *βγάνω πρόσταγμα*, βλ. λ. *βγάνω* 39· **β)** εντολή παράδοσης πόλης με τη σύναψη συνθήκης: *Ελόγιασε* (ενν. *ο βιζίρης*) *με πρόσταγμα πάλι να δοκιμάσει| και το λαό του βασιλιού οπού 'ζιε να μη χάσει·| κι άλλους αποκρισάριους να στείλει, για να δούσι| του γενεράλε τη βουλή, να πα να του το πούσι,| ..., σύβασες να 'ρδινιάσου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 533[17]· **γ)** (πιθ. εδώ) κανονισμοί κυρώσεων σε περίπτωση αθέτησης συμφωνίας (Lex. Chron. Mor., στη λ. Β2) *εποίησαν συμβίβασιν κι εδώκασιν το κάστρον* (παραλ. 3 στ.)· *μεθ' όρκου και προστάγματα τες συμφωνίες εποίκαν* Χρον. Μορ. H 2874· **δ)** έγγραφο παροχής όρκου, ένορκη γραπτή βεβαίωση ή υπόσχεση (βλ. λ. *ορκωμοτικός*· πβ. *ορκωμοτικόν πρόσταγμα*, ODB, ό.π., και σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Lavr. 151[1, 7, 17]): *ειπέ αυτή ότι ταύτα και μόνον τα ταξίδια να σε συγχωρήσει να ποιήσεις, και να την ποιήσω* (ενν. *εγώ, ο βασιλεύς*) *ένορκον πρόσταγμα, ότι πλέον να μηδέν σε ενοχλήσω διά τοιούτον τι* Σφρ., Χρον. (Maisano) 120[8]· **ε)** νομοθέτημα: *εφειδήν κιβεντίσουν το πρόσταγμαν εις την χώρα το πώς να καθαρίσουν τα στενά, και κανείς άνθρωπος ού καμμία γυναίκα αποφεύγει του αυτού προσταγμάτου* ... Ασσίζ. 482[9, 11].

προστάζω, βλ. *προστάσσω –ττω.*

προστακτικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *προστακτικός*. Το ουσιαστικοπ. ουδ. ήδη στον Αριστοτέλη. Η λ. και σήμ.

Που εκφράζει προσταγή· (γραμμ., προκ. για το ρ. στην προστ. έγκλιση): *Προστακτικά ενεργητικά* (ενν. *ρήματα*) *της πρώτης συζυγίας* Σοφιαν., Γραμμ. 54.

προστακτικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *προστακτικώς*. Λ. *προστακτικά* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 97).

Με τρόπο προστακτικό, με διαταγή: *ο καίσαρ ...* | *... προστακτικώς λαλήσας* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 834.

πρόσταξις η, Hist. imp. (Rochow) 20 κριτ. υπ., Διγ. Z 1318, Μαλιασσηνού, Ενύπνιο 345[47], Ερμον. Πρόλ. 33, Χρησμ. (Λάμπρ.) 105, Σφρ., Χρον. (Maisano) 134[5], 156[20], Κορων., Μπούας 94, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 28[v], 29[r], 46[v], 138[r], Βυζ. Ιλιάδ. 240, Μαλαξός, Νομοκ. 223, Zygomalas, Synopsis 148 B 36, 202 I 13, 230 M 17, 291 T 35, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 1[24], Ε' 144[33], Σουμμ., Ρεμπελ. 162, Ψευδο-Σφρ. 194[17], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [522], Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 143. — Βλ. και *προσταγή*, *πρόσταγμα*.

Το αρχ. ουσ. *πρόσταξις*. Τ. *μπρόσταξις* σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. 505). Η λ. στο Steph., Θησ., στο Βλάχ. και σε έγγρ. του 11. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 320, Act. Esph. 5[1], Act. Iv. II 31[44], 37[10], Act. Lavr. I 46[43], 52[16], κ.α.), 12. (Caracausi, Μηνάς, ό.π., Act. Iv. II 52[1], Act. Lavr. I 56[12], κ.α.), 13. (Μηνάς, ό.π.), 14. (Act. Lavr. IV 109[14], Act. Pantocr. 5[30, 37], Act. Vat. II 153[12]) και 17. (Τωμ., Κρητολ. 9, 1979, 13) αι.

α) Εντολή, διαταγή: Διγ. (Trapp) Gr. 1006, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 230, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 42[v]· (νομ.): *κατά τας περιλήψεις των προστάξεων των παλαιών βασιλέων* Metrol.[2] 129[15]· *Η του βασιλέως αντιγραφή, ήγουν πρόσταξις, όταν δεν εναντιοίται νόμον γραμμένον, το στέργον έχει* Zygomalas, Synopsis 149 B 43· (προκ. για βασιλική διαθήκη): *ου γαρ διατίθενται οι βασιλείς, αλλά προστάττουσιν ... Και αναγνωσθείσης ταύτης δη της προστάξεως παρ' εμού έμπροσθεν αυτού ... όρισε προς τον υιόν αυτού* Σφρ., Χρον. (Maisano) 32[14]· **β)** άδεια: *Βασίλειος δ' ο θαυμαστός έτυχεν εις τας άκρας* | *ταύτας φυλάσσων ακριβώς ως μηδενός τολμώντος* | *άνευ προστάξεως αυτού διαπεράσαι 'κείθεν* Διγ. Z 2310· **γ)** εξουσία: *Η διάταξις κελεύει, η βασιλική πρόσταξις και ο ορισμός ορίζει και αποφασίζει, ουχί μόνον εις τα εγκληματικά, αλλά και εις τα χρηματικά* Zygomalas, Synopsis 221 Λ 13· *η οσιοτάτη μοναχή κερά Μακαρία ... έκραξεν εμέν ... τον νοτάριον της αποστολικής και βασιλικής προστάξεως* Διαθ. ηγουμ. Μακαρίας 164[7].

προσταπεινώ.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *ταπεινώ*. *Προσταπεινούμαι* τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. *-όομαι*).

Ταπεινώνω: *ου γαρ ως αιχμαλώτιδας ημάς προσαγορεύεις* | *τας πεπτωκυίας υπό την μέγιστον εξουσίαν* | *τα πράγματα δηλοί λοιπόν, ως εξ υπεροχής συ* (ενν. *Αλέξανδρε*) | *γέγονας συμπαθέστατος ....* | *Ουκ εις δουλείαν συν ημείς ή προς αιχμαλωσίαν* | *υπάρχομεν, αι πρότερον προστεταπεινωμέναι* Βίος Αλ. 4083.

προσταράσσω, Βίος Αλ. 4381, 5290.

Το μτγν. *προσταράσσω.*

1) Κουνώ, ταραζώ: *Άλυσον ουν προσέταξα γενέσθαι παμμεγέθη* (παραλ. 1 στ.)· *είπον δε φίλοις τοις εμοίς: «Ταύτης προσταραχθείσης,| σύραντες άπαντες αυτήν προσαναγάγετέ με·| εγώ γαρ μέλλω τον κλωβόν σείσαι και προσταράξαι ...»* αυτ. 4370, 4372. **2)** (Μέσ.) αναστατώνομαι ψυχικά: *φησί δ' αυτώ* (ενν. *τω Αλεξάνδρω*) *Κανδάκη: | «Τι τρέμεις, μάλλον τι φοβή και τι προσεταράχθης; ...»* αυτ. 5291.

προστασία η, Πένθ. θαν.^{2} 613, Δεφ., Λόγ. 751, Λίμπον. 497, Διακρούσ. (Κακλ.) 1289.

Το αρχ. ουσ. *προστασία.* Η λ. και σήμ.

1) Επιστασία, επιμέλεια: *Πρόσταξον ουν να κτίσουν εις αναχωρητικόν τόπον ένα παλάτιον, και όταν απεγαλακτισθεί ο υιός σου να τον βάλεις έσω με διδασκάλους και υπηρέτας νέους από ιε' χρόνων έως κ'. Και δος την προστασίαν και έννοιαν ενός άρχοντος οπού να σε αγαπά υπέρ τους άλλους* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 114^{25}. **2)** Υπεράσπιση, προφύλαξη· συχν. προκ. για τη Θεοτόκο: *Σε* (ενν. *Παρθένε Δέσποινα*) *βοηθόν κεκτήμεθα, σκέπην και προστασίαν,| και διά σου προς τον Θεόν έχομεν παρρησίαν* Διακρούσ. (Κακλ.) 1369.

προστάσσω -ττω, Ερμον. Πρόλ. 23, 37, Φυσιολ. (Zur.) XXXXIII 3^{12}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 132^{12}, 156^{17}, 168^{2}, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 73, 270, Ιστ. πολιτ. 25^{5}, Hagia Sophia ω 509^{15}· *προστάζω,* Διγ. Α 2283, Φλώρ. 139, Σουμμ., Ρεμπελ. 176 δις, 177, Μπερτολδίνος 136, Πτωχολ. Β 228, 328, 406, Διγ. Ο 73, Διακρούσ. (Κακλ.) 43, 173, μετά στ. 462 τίτλ., 463, 745, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 165^{22}, 193^{18}, 463^{1}· *προστάσσω,* Καλλίμ. 886, 2402, 2409, Βέλθ. 275, 1022, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 83, Βίος Αλ. 2538, 2968, 4252, 4356, 4403, Λίβ. διασκευή α 2264, 2502, Λίβ. Esc. 2345, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 35^{27}, Μεταξά, Επιστ. 47^{28}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [450], Ε' [581], Χορ. α' [8], Ροδινός (Βαλ.) 72· *προστάσσω -ττω ή προστάζω,* Σπαν. Ο 170, Λόγ. παρηγ. L 109, Λόγ. παρηγ. Ο 101, 308, Χρον Μορ. Η 598, 2507, Χρον. Μορ. Ρ 6279, 6453, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 422, Οψαρ. 362^{24}, Φλώρ. 352, Κορων., Μπούας 61, 70, 125, Θρ. Κύπρ. Μ 182, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 139^{4}, Σταυριν. 573, 697, 747, Ιστ. Βλαχ. 850, 2285, 2303, 2546, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ματθ. δ' 6, θ' 30, ιζ' 18, κζ' 58, Μάρκ. ς' 27, Πράξ. ιη' 2, Διγ. Ανδρ. 404$^{26-27}$, Εγκ. αγ. Δημ. 112^{246}, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 135^{269}, Λίμπον. 441, Γέν. Ρωμ. 136, κ.α.· *προστάττω,* Φλώρ. 234, 1683, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 279, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Παύλ. Κορ. Α' ζ' 6· αόρ. *απρόσταξα,* Μπερτολδίνος 136· *εμπρόσταξα,* Μπερτόλδος 23.

Το αρχ. *προστάσσω -ττω.* Ο τ. *προστάζω* στο Somav. και σήμ. Η λ. *προστάσσω* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. 227), καθώς και στο ΑΛΝΕ.

1α) Διατάζω, προστάζω: Βίος Αλ. 2985, 2408· *πρόσταξε ας καβαλικεύσουσιν και ας δώσουν κονταρέας| και οίον νικήσει εις τ' άρματα, άνδρα να τον επάρω* Λίβ. Va 2103· Διγ. Ζ 78· *εις τες τέντες των εχθρών τούς έστειλε να πάσι* (παραλ. 1 στ.). *Λοιπόν ως τους επρόσταξεν εκείθεν εξεβήκαν,| εις δε τες τέντες των εχθρών μετέπειτα*

διαβήκαν Κορων., Μπούας 115· Φλώρ. 234· *επρόσταξεν* (ενν. *ο βασιλέας*) *ευθέως | να τον δώκουνε καμάρα* Πτωχολ. B 119· *Η βασίλισσα εθαύμασεν εις το τοιούτον έργον και αποκρίθη πως εκείνη δεν τον απρόσταξεν τοιούτον έργον* Μπεργολδίνος 136· (προκ. για το Θεό και τους αποστόλους): *τοσούτων ... ετών ευρίσκετο* (ενν. *ο Μωυσής*) *οπότε προσετάγη παρά Θεού εξάραι τους υιούς Ισραήλ εξ Αιγύπτου* Ψευδο-Σφρ. 486[31]· *είπεν* (ενν. *ο Παύλος*) *εις το πνεύμα: «Προστάζω σε, εν τω ονόματι του Ιησού Χριστού, να έβγεις απ' αυτήν»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ιστ' 18· **β[1])** (προκ. για επίσημο διάταγμα· η χρ. του τ. *προστάσσω* και σε έγγρ. του 13. (Act. Lavr. 89[75]), 14. (Act. Vat. I 31[55], κ.α.) και 15. αι. (Act. Lavr. 155[15], κ.α.) και του τ. *προστάττω* σε έγγρ. του 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 192[39])· βλ. και Καραγ., Βυζ. διπλ.[2] 241 σημ. 5) θεσπίζω, ορίζω: *προστάσσει και διορίζεται ήδη η βασιλεία μου απολύουσα τον παρόντα χρυσόβουλλον λόγον ..., ίνα πάντες οι Μονεμβασιώται ... απολαύωσι ... της, ης είχον προτέρας εξουσίας και δεφενδεύσεως* Ψευδο-Σφρ. 540[7] [= Πρόστ. Ανδρ. Γ' 217[14]]· **β[2])** (προκ. γενικά για νόμο φυσικό, ανθρώπινο ή θρησκευτικό) ορίζω, επιβάλλω, διατάζω: *κανείς άλλος δεν ημπορεί να πει πως ν' απεθάνει, | για να γλυτώσει εκείνονε ... | Έτσι προστάσσει ο νόμος μας, κι εις τούτο μας ορίζει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [273]· *ο ... νόμος, οπού προστάσσει, | τ' ανδρός της πασαμιά γυνή την πίστιν να φυλάσσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [765]· *στον ξέσκεπ' ουρανόν πρέπει να θυσιάσουν | 'πειδή κι οι νόμοι οι άγιοι, έτσι τούτο προστάσσουν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [296]. **2)** (Προκ. για το Θεό) παραχωρώ, επιτρέπω, ευδοκώ (βλ. και Lex. Chron. Mor., λ. *προστάττω*): *αν προστάξει ο Θεός κι επάρομεν το νίκος ...* Χρον. Μορ. H 8924· *αφόν επρόσταξε ο Θεός και ήφερέ την ώδε, | έπαρε, ευλογήσου την* Χρον. Μορ. P 2507· *αν προστάξει ο Θεός και προσκυνήσει η Κόρινθος, | όλα τα κάστρη τα έτερα ... | άνευ σπαθίου ... θέλουσιν προσκυνήσει* Χρον. Μορ. H 1448. **3)** Ζητώ, απαιτώ: *Ω οϊμέ, γιατί μ' επρόσταξες λίγο να σου μιλήσω, | δεν θες ν' ακούσεις, άσπλαγχνη, τον πόνον μου τον πλήσιο;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [353].

προστατεύω· γ' εν. παρατ. *επροστάτει*.

Το αρχ. *προστατεύω* που απ. στο Somav. και σήμ. Ο τ. από μετρ. αν. Λιγότερο πιθ. να πρόκ. για το αρχ. *προστατέω*.

Προστατεύω: *προσκύνουν τον Θεόν με καθαράν καρδίαν* (παραλ. 1 στ.) *κι είχαν τσ' ελπίδες τους σ' αυτόν και όλην τους την αγάπην, | για τούτο και ο Σαβαώθ αυτούνους επροστάτει* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 144.

προστάτης ο, Διγ. Z 2708, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1804, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 476, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1826, Λίμπον. Αφ. 20, 47, 273.

Το αρχ. ουσ. *προστάτης*. Η λ. και σήμ.

1) Ηγεμόνας, άρχων· (εδώ προκ. για το Σατανά): *ο αντικείμενος, του σκότους ο προστάτης, | ο εχθρός και πολέμιος του ημετέρου γένους* Διγ. (Trapp) Gr. 2295. **2)** Υπερασπιστής, βοηθός: Διγ. Άνδρ. 362[19-20], Ιστ. Ηπείρ. XIX[12].

προστάτις η.

Το αρχ. ουσ. *προστάτις*. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, λ. *προστάτης*).

Αυτή που προστατεύει κάπ.· (εδώ πρoκ. για την Παναγία): *Συ γαρ μου, παναγγελική, και βοηθός προστάτις| και ου γινώσκω, Δέσποινα, καταφυγήν ετέραν* Εις Θεοτ. 30.

προστείνομαι.

Το *προστείνομαι* που απ. στον Ιπποκράτη (TLG)· το ενεργ. *προστείνω* ήδη μτγν. (TLG). Η λ. στο Steph., Θησ. Βλ. και LBG, λ. *προστείνω*.

(Προκ. για αρρώστια) επιδεινώνομαι, επιτείνομαι, εντείνομαι: *Το της κορύζης πάθος προστείνεται τω ιέρακι, εάν εστιν εν οικήματι έχοντι καπνόν* Ιερακοσ. 414[4].

'προστέλα η, βλ. *εμπροστέλα*.

προστίθημι Προδρ. (Eideneier) IV 36, IV 36 χφ Η κριτ. υπ., Metrol.[2] 104[3,7], 104[14], 105[3], Διάτ. Κυπρ. 513[8], Rechenb. (Vog.) 6[11], 34[1]. — Βλ. και *προσθέτω*.

Το αρχ. *προστίθημι*. Ο ενεστ., παρατ., αόρ. και η μτχ. παρκ. του *προστίθεμαι* και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ., λ. *προσθέτω*).

1) Βάζω κ. ακόμη, προσθέτω: *ήλθαν τινές σοφοί άνδρες, εις τους οποίους ήταν πρώτος κάποιος Γάιος ονομαζόμενος ..., και εβασίλευσεν αυτός ο Γάιος, και ούτως επροστεθήκασι και άλλας νομοθεσίας και διαιρέσεις των κρίσεων* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 237[58]· Λίμπον. 89· (μέσ.) προσθέτω κ. σε κ. άλλο, αυξάνω κ. για την ωφέλεια κάπ.: *Ει δ' ίσως βούλη τον ημών αναμαθέσθαι βίον,| έασον πάντα πόλεμον, δέησιν δε προστίθου| μη προς ημάς, αλλ' εις Θεόν τον εφορώντα κόσμον* Βίος Αλ. 4718· *πόλεις πολλάς συνήψε* (ενν. ο δεσπότης ημών) *και επαρχίας τη των Μουσουλάνων αρχή και ουκ έλιπεν άχρι τελευτής αυτού προστίθεσθαι και πλεονάζειν δυνάμεις και πράγματα* Δούκ. 187[31-32]. **2)** Επιθέτω: Ιερακοσ. 424[22]. **3)** (Μαθημ.) εκτελώ την πράξη της πρόσθεσης, προσθέτω: Rechenb. (Vog.) 23[3], Metrol.[2] 105[22, 24].

Φρ. 1) *Προστίθημι τας ακοάς*, βλ. *ακοή* 2 Φρ. **2)** *Προστίθημι ωτία* = προσέχω: *Σπουδάσω δε ως εφικτόν πάντα εν συντομία| δηλοποιήσαι σοι σαφώς, συ δε πρόσθες ωτία* Παϊσ., Ιστ. Σινά 984.

πρόστιμον το. — Πβ. και *επιτίμιον*.

Το αρχ. ουσ. *πρόστιμον* (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. *πρόστιμο*.

1) Ποινή, τιμωρία: Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 186[26]· εδώ μεταφ.: *Και τούτο πρόστιμον ικανόν τη ζωή εναπόκειται τη ημετέρα, θεοσεβέστατε δέσποτα, το μη ραδίως απονασθαι της εφέσεως ης εσμέν εν επιθυμία* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 60[3]. **2)** (Νομ.) χρηματική ποινή, πρόστιμο: *εάν ... επάρει την άνωθεν ρηθείσαν γυναίκα, επιδίδει πρόστιμον προς την εξουσίαν δέκα λίτρας χρυσαφίου και εκβάλλεται της εξουσίας* Ελλην. νόμ. 554[4].

προστίχι το.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *στίχος*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ., Γλωσσάρ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β' (γρ. *προστύχι*), Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ. (γρ. *προστύχι*), Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 418 (γρ. *προστύχι*), Αραβαντ., Ηπειρωτ. Γλωσσάρ. (γρ. *προστύχι*))· πβ. και σημερ. ιδιωμ. ρ. *προστυχάω* και *προστυχίζω* (Σύρκου, Μεγαρ. Ιδιωμ. 122).

Χρηματικό δάνειο με αποπληρωμή σε είδος, συν. σε γεωργικά προϊόντα από την επόμενη σοδειά του δανειζόμενου (και συν. με δυσβάσταχτους τοκογλυφικούς όρους γι' αυτόν)· για το πράγμα βλ. Χυτήρης, ό.π., Θεοτόκης, Ελλην. 4, 1931, 414 σημ. 3, Κοντομίχης, ό.π.: *Λογαριάζουν οι φιλάργυροι ... και λέγουν: « ... σου εδάνεισα ένα δουκάτο και ήθελες να μου δώσεις πέντε μέτρα κρασί και δεν έκαμες τούτον τον χρόνον να μου το δώσεις, και το κρασί τώρα πουλείται το σταμνί δέκα άσπρα οπού είναι το μέτρον άσπρα σαράντα. Το λοιπόν θέλεις να μου δώσεις πέντε φορές σαράντα, κάνουν διακόσια άσπρα, οπού είναι τέσσαρα δουκάτα, και αυτά πάλιν τα τέσσαρα δουκάτα επειδή τώρα δεν έχεις να μου δώσεις, αν είναι εις προστίχι* (έκδ. προς τύχη· διορθώσ.) *σου πάλι από δέκα άσπρα το μέτρον, οπού θέλεις να μου δώσεις είκοσι μέτρα κρασί από καιρού». Και με το ένα του φλουρί οπού έδωσε του επτωχού τού παίρνει είκοσι μέτρα κρασί, οπού αξίζουν δεκαπέντε φλουρία* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 350ᵛ.

'προστοκούρβιν το, βλ. *εμπροσθοκούρβιον*.

προστού, επίρρ., Μαχ. 456[34] (έκδ. *'προς του·* διορθώσ.).

(Πιθ.) από το επίρρ. *προσέτι* (Σάθας, ΜΒ Β', 627, Siapkaras-Pitsillidès [Κυπρ. ερωτ. σ. 400]) αναλογ. με τα επιρρ. σε *-ου*.

Περισσότερο, πιο πολύ: *Πάγω λευτεριάν ζητώντα| και προστού σκλαβιά με δήννει* Κυπρ. ερωτ. 126[14]· φρ. *προστού και προστού* = όλο και περισσότερο: *ουδένας ... ποττέ εδοκίμασεν να χαλάσει τούτον το πράμαν, αλλά μάλλον εκύρωννέν το ο πασαείς προστού και προστού και καθημερινόν ... περίτου αυξάνεται το έπαινος και πιντώννεται* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μεταφρ.)[2] 360.

προστρέχω, Γλυκά, Στ. 522, Λίβ. διασκευή α 2689 κριτ. υπ., Νεκρ. βασιλ. 115, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 357ʳ, Συμμ., Παστ. φίδ. Β' [1187], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 67, 270, 376, 411, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 33, Λεηλ. Παροικ. Αφ. 4, Διγ. Ο 2416.

Το αρχ. *προστρέχω*. Η λ. και σήμ.

1α) Τρέχω προς το μέρος κάπ., πηγαίνω σε κάπ.: Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 767, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 198· **β)** σπεύδω (να κάνω κ.): *βλέπομεν και πάντες προστρέχουσι και κάνουσι συμφωνίες με το λόγου σου, να είναι απείρακτοι από το γένος σου* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 270· **γ)** δείχνω προθυμία, είμαι πρόθυμος (να κάνω κ.): *η φύσις| των ανθρώπων γαρ προστρέχει| προς εκθειασμόν του κάλλους* Ερμον. Ψ 201. **2)** Ζητώ βοήθεια· βρίσκω καταφύγιο: *Πλην ότι δύσκολον τελειώσαι άνευ θείας βοηθείας, προστρέξωμεν προς την κοινήν μεσίτριαν, ..., εις την υπεραγίαν Θεοτόκον* Lucar, Sermons 135· *εσένα έχομεν Θεόν, εσέν γλυκύν πατέρα,| και εις εσέν προστρέχομεν νύκτα και την ημέραν* Ιστ. Βλαχ. 2602.

προστρίβω.

Το αρχ. *προστρίβω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ, καθώς και η μτχ. *προστριβόμενος* ως επίθ. στη γλωσσολογία (ΛΚΝ).

Τρίβω κ. πάνω σε κ. άλλο: *Αρξαμένην την της καπνού νόσον γνωρίσεις ούτω·*

στυγνόν ορών τον ιέρακα και παρά το έθος εις γην κεκυφότα και πταίροντα συνεχώς ... και προστρίβοντα εαυτόν τω ξύλω ή τω ανδρί τω βαστάζοντι Ιερακοσ. 406[21].

προστυγχάνω.

Το αρχ. *προστυγχάνω*. Οι μτχ. αορ. *προστυχών, προστυχούσα* σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.)· βλ. και ΛΛΝΕ, λ. *προστυχών, προστυχούσα, προστυχόν*.

Α' (Μτβ.) συναντώ τυχαία, πέφτω πάνω σε κάπ.: *εσπούδαζεν* (ενν. *Αλέξανδρος*) *όπως ρυσθή του προφανούς κινδύνου*·| *και προστυχών προ των πυλών Πέρσην τινά φρουρούντα* (παραλ. 1 στ.), *τάχει κατεσφαγίασε τον άνδρα μετά ξίφους* Βίος Αλ. 3516.

Β' (Αμτβ.) είμαι, βρίσκομαι σε μια κατάσταση: *Χθες γαρ βασιλίς υπήρχον*| *και πλουσία και ολβία,*| *ταπεινή σήμερον δούλη*| *προστυγχάνω γουν* ... Ερμον. Ω 29.

προστύχι το, βλ. *προστίχι*.

προσυμβιβάζω.

Από την πρόθ. *προ* και το αρχ. *συμβιβάζω*. Η λ. τον 5. αι. (L-S).

Έρχομαι σε συνεννόηση (για κ.) εκ των προτέρων: *ο κριτής, εάν και να το είχε προσυμβιβασμένον* (ενν. *ο Πατριάρχης*), *όμως ως φρόνιμος εγνώρισε ... Αφού δε άλλαξεν ο κριτής, όχι πλέον φανερώς, αλλά κρυφίως ετελείωσε* (ενν. *ο Πατριάρχης*) *την δουλείαν του και το πείσμα του* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 220.

προσυντυχαίνω, Ψευδο-Σφρ. 344[23].

Από την πρόθ. *προ* και το *συντυχαίνω*.

Συναντιέμαι εκ των προτέρων: *τον Αύγουστον του αυτού έτους εστάλην πάλιν εγώ εις την Πόλιν και δι΄άλλας μεν δουλείας και διά την εις την Τραπεζούντα και την Γοτθίαν συνοικεσίου διά τον αυθέντη μου δουλείαν, επεί προεσύντυχαν απεκείσε· εις ά μέρη ... ανθρώπους μου έστειλα και έγραψα* Σφρ., Χρον. (Maisano) 98[19-20].

προσυπακούω. — Βλ. και *προσεπακούω*.

Το αρχ. *προσυπακούω*. Πβ. και επίθ. *προσυπακουστικός* στο LBG.

Ακούω κ. μαζί με κάπ. άλλο, συνακροώμαι: *βούλομαι συντύχειν γαρ σοι*| *των γαρ σων όπερ ουδένα*| *βούλομαι μαθείν καν όλως*| *μόνον σού και των τεκνίων*| *πρέπει γαρ μαθείν του ταύτα*·| *πέμψε γαρ μακράν γαρ όθεν*| *παρεστήναι τους οικέτας,*| *ώστε μη προσυπακούσουν των τε λεγομένων όλως* Ερμον. Ω 131.

προσυπαντώ, Διγ. Ζ 562, 1998, 2044, 3651, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 422, 974, 1173, 1413, Βίος Αλ. 4520, Διγ. Ανδρ. 395[5].

Το μτγν. *προσυπαντάω*.

α) Πηγαίνω να υποδεχτώ κάπ. που έρχεται, προϋπαντώ: *ως είδεν ο Διγενής τον πενθερόν του Δούκα*| *απομακρά ερχόμενον, επροσυπήντησέν τον*| *και τας χείρας δήσας ταχύ επροσεκύνησέ τον* Διγ. Ζ 2050· *στην Μαξιμούν υπάγει* (ενν. *ο Φιλοπαππούς*).| *Και ως τον είδε η Μαξιμού* ...| *τον Μιλιμίτσην έστειλεν και προσυπήντησέ του:* | *«Καλώς ήλθες, Φιλοπαππού ...»* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1360· **β)** ορμώ να αντιμετωπίσω κάπ. που μου επιτίθεται: *εκαβαλίκευσεν* (ενν. *ο Διγενής*), *εις αύτον* (ενν. *τον*

Σαρακηνόν) κατεβαίνει| και επήρεν το κοντάριν του και προσυπήντησέν του (παραλ. 1 στ.). *Και κονταρέαν τον έδωκεν ομπρός στο μπροστοκούρβιν| και ευθύς τον εθανάτωσεν αυτόν και το φαρίν του* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 939· *εμέν τα τέτοια ελάλησεν* (ενν. το κοράσιον) *βλέποντα το θηρίον: | «Βλέπε, αφέντη μου καλέ, τον λέοντα μη μας φάγει».| Και αναπηδώ εκ την κλίνην μου, πηδώ έξω της τέντας·| γοργόν επήρα το σπαθίν και προσυπήντησά του* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1133.

προσυπογράφω.

Το μτγν. *προσυπογράφω*. Η λ. και σήμ.

Γράφω επιπροσθέτως· (εδώ προκ. για αγώνα) δηλώνω συμμετοχή: *Ην τις δ' εκεί Κλειτόμαχος, ...,| έχων ισχύν παράδοξον· ος και καθυπεσχέθη| προσυπογράψας εαυτώ πάλην, πυγμήν νικήσαι| άμα τε και παγκράτιον, ενί σταδίω τρία· ποικίλοις συν παλαίσμασι χρησάμενος την πάλην| πάντας κατετροπώσατο τους αγωνιζομένους* Βίος Αλ. 2414.

προσυφαίνω.

Το αρχ. *προσυφαίνω*. Πβ. σημερ. ιδιωμ. *προσυφάζω* (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Εξυφαίνω (εναντίον κάπ.): *Είδες το τι επροσύφανεν τον Ιωσήφ ο φθόνος;| αφκράσου πάλε τι έπαθεν διά την συκοφαντίαν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 481.

προσφάγιον, το, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1954, Ψευδο-Σφρ. 540[19]· *προσφάγι,* Αλεξ.[2] 1703, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. κα' 5· *προσφάγι(ο)(ν),* Προδρ. (Eideneier) III 273-5 χφφ ΡΚ κριτ. υπ., Λεξ. IV 537, Μορεζ., Κλίνη φ. 481[v].

Το μτγν. ουσ. *προσφάγιον*. Ο τ. *προσφάγι* στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. Τ. *προσφάι* σήμ. λαϊκ. Τ. *προσφάιν* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *προσφάι(ν)*, Σακ., Κυπρ. Β' 764) και *προυσφά'ι* (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Du Cange.

Ό,τι τρώγεται μαζί με το ψωμί (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 31-33, Gautier, REB 32, 1974, 90 σημ. 21): *Τότες σιμώνει ο Ιησούς, στους αποστόλους πάγει,| βρίσκει την τάβλα σ' ορδινιά, ψωμί, κρασί, προσφάγι* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2891.

προσφάν το, Προδρ. (Eideneier) III 273-4 χφ Κ κριτ. υπ., Κανον. διατ. Α 1588, Β 914. — Βλ. και *προσφάγιον*.

Από το ουσ. *προσφάγιν* με αποβολή του *γ* και έκκρουση του *ι* (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 530, Hatzid., Einleit. 312). Πβ. σημερ. ιδιωμ. *προσφάς ο* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.) και *προυσφάς ο* (Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου 145).

Ό,τι τρώγεται μαζί με το ψωμί (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 33): *Όπου γαρ λείπει το ψωμίν, προσφάν ουκ ενθυμούνται* Προδρ. (Eideneier) III 273-4 χφ Ρ κριτ. υπ.

πρόσφατος, επίθ., Ιερακοσ. 499[8].

Το αρχ. επίθ. *πρόσφατος*. Η λ. και σήμ.

α) Φρέσκος· **α[1])** (προκ. για κρέας) νωπός: *κεφαλήν πρόσφατον προβάτου εάν δώσης αυτώ* (ενν. τω ιέρακι), *ιαθήσεται* Ιερακοσ. 455[13]· **α[2])** (προκ. για φυτό) χλωρός: *Λαβών ... ρίζαν πρόσφατον συκής αγρίας θλάσον αυτήν ..., και σακελίσας αυτήν λάμβανε τον ζωμόν και χρίε τον τόπον, και ιαθήσεται* (ενν. *ο ιέραξ*) Ιερακοσ. 496[11]· **β)**

(προκ. για αίμα) άπηκτος: *ειμή τον εμόν τον τάφον| την τιμήν εντίμως δούναι| αίματι χλωρώ και νέω| και ζέοντι και προσφάτω| εις τον τάφον μου χεθήναι* ... (παραλ. 3 στ.) *εξ υμών την Αχαΐαν| ουδεείς γαρ καταλάβει* Ερμον. Ψ 97.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = οι τωρινές υποθέσεις· οι τρέχουσες μέριμνες: *ει ... συν ευτάκτω και καλή πολιτεία ... βουληθείητε βιώσαι εις το εξής, την μετάθεσιν της ζωής υμών εις την του χρόνου φυσικήν έφοδον αναθήσαντες, τω καιρώ τε και τη τύχη τα πρόσφατα και αναγκαία παραχωρούντες, ημίν δε τοις λαχούσιν υμών προστατείν την προσήκουσαν τιμήν απονέμοντες* ... Θεολ., Τζίρ. 358[4].

προσφάτως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *προσφάτως*. Η λ. και σήμ.

(Χρον.) αμέσως· σε σύντομο χρονικό διάστημα: *Περί του εξερχομένου αφρού εκ των οφθαλμών του ιέρακος: Διάρρηξον σκύλακα τιθηνούμενον έτι και δος αυτώ* (ενν. τω ιέρακι) *προσφάτως, και εν δυσίν ημέραις ιαθήσεται* Ιερακοσ. 405[7].

προσφέρω, Διάτ. Κυπρ. 508[4], 509[31], Ελλην. νόμ. 575[25], Ασσίζ. 209[11, 22], Διγ. (Trapp) Gr. 2277, Δευτ. Παρουσ. 71, Πεντ. Λευιτ. XXI 6, Πτωχολ. α 563, Ιστ. πολιτ. 23[8], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Εβρ. θ' 7, 9, ια' 4, 17 δις· *προσφέρ(ν)ω*, Ελλην. νόμ. 532[16], 536[5], Χρον. Μορ. Η 1065, 4565, Πεντ. Λευιτ. Ι 2, ΙΙ 14, ΙΙΙ 6, V 8, IX 15, XVII 4, XXII 18, κ.α., Αρ. V 25, VII 10, IX 7, XXVI 61, Σουμμ., Ρεμπελ. 164, 180· *προσφέρνω*, Σπαν. (Ζώρ.) V 10, Ελλην. νόμ. 562[1, 14], Ντελλαπ., Ερωτήμ. 634, 2543, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 82[r], Πεντ. Λευιτ. VII 9, X 19, Αρ. XV 4, Χριστ. διδασκ. 146, 210, 382, 487· γ' εν. αορ. *επροσήφερεν*, Χρον. Μορ. Η 3973· *προσήφερε*, Ντελλαπ., Ερωτ. 1212· γ' εν. παθητ. αορ. *(ε)προσφέρτην*, Ασσίζ. 209[11, 22], 349[1], 461[4, 9, 19].

Το αρχ. *προσφέρω*. Ο τ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ., Τάκη, Αγραφ., Κουβέλης, Λεξιλόγιο Ξηρομέρου), καθώς και στο ΛΛΝΕ. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1α)** Δίνω κ. σε κάπ. (ως εκδήλωση φιλικής διάθεσης, ευγνωμοσύνης, σεβασμού κ.τ.ό.)· χαρίζω, δωρίζω: Προδρ. (Eideneier) Ι 1, 2, Γλυκά, Στ. Β' 114· (συχνότ. προκ. για θυσία): *και ο γεριάς οπού προσφέρνει ολοκαύτωμα ανήρ το τομάρι του ολοκαύτωμα ος επρόσφερεν του γεριά αυτουνού να είναι* Πεντ. Λευιτ. VII 8· *ο Κάιν ... επρόσφερνε εις τον Θεόν διά δώρα ... τα πλέα χειρότερα και ατυχότερα πράγματα οπού να είχεν, εις τρόπον ότι ο Θεός τον εβαρέθη* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 82[r]· **β)** (προκ. για συναίσθημα) έχω, τρέφω: *Εις ετούτες τες βίγλες οπού πάσα βράδυ γίνονται, εσύντρεχαν πολλοί νέοι, ... οι οποίοι επηγαίνανε διά χαράν τους και εσυντροφεύανε τον καπετάνιο εκείνης της βραδινής· ποίος επήγαιν' εις τον ένα, και ποίος εις τον άλλο, κατά την αγάπην οπού καθεείς επρόσφερε ή του ενού ή του άλλου* Σουμμ., Ρεμπελ. 160· **γ)** (εδώ προκ. για συνοικέσιο) δίνω ως σύζυγο: *Είχεν πολλά παράξενην ο ρήγας θυγατέραν,| αισθητικήν, προσεκτικήν, πάνυ ωραιωμένην· | άνδρα την επροσήφεραν εκ χώρας της Περσίδος* Λίβ. Va 2412. **2)** (Με αρνητ. σημασ.) προκαλώ, προξενώ: *Εκεί προς το μεσάνυκτον η ξαστεριά εσκοτίσθην,| οι άνεμοι εταράχθησαν κι η θάλασσα εβρουχίσθην·| εσυχνοβρόντα κι ήστραπτεν κι η συννεφιά απονάτον·| πώς να προσφέρει κίνδυνον τότες οικονομάτον* Απόκοπ.[2] 348· *Γιατί ... τες πρίκες*

μας προσφέρνεις; Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 108. **3)** Φέρνω κ. επιπλέον, προσθέτω· (μεταφ.): *Πολλών χρονών δικάσιμον βλέπε μη αναφέρεις,| μη φέρει σε εις ενθύμησιν πολλών χρονών κακίαν.| Αντί της παλαιάς κακίας, της παλαιάς της έχθρας,| προσφέρνει και ο διάβολος και γίνεται και νέα* Σπαν. (Ζώρ.) V 178. **4α)** Οδηγώ, φέρνω κάπ. κάπου: *της ατιμίας τα πάθη,| εκείνα, οπού προσφέρνουσιν εις του Άδου τον πυθμένα| τον άνθρωπον, οπού ποθεί τα πρόσκαιρα του κόσμου* Ντελλαπ., Υπομν. 8· **β)** (νομ.) **β[1])** παραδίδω κάπ. σε δικαστική αρχή: *κανείς άνθρωπος απέ την εξουσίαν του ου χρη σφάξαι τον φονέαν, ουδέ τον παράβουλον, ουδέ τον αιρετικόν, ουδέ τον κλέπτην, αμμέ εντέχεται να τον προσφέρει εις την κρίσιν, και η κρίσις μετά ταύτα ένι κρατημένη να τον κρίνει* Ασσίζ. 216[18]· **β[2])** ορίζω/προσκομίζω μάρτυρες: *Και ει μεν ομολογήσει ο άνθρωπος, δόξα τω Θεώ, ειδ' ου μη γε, προσφέρνει η γυναίκα μάρτυρας, και ονοματίζει τους κρυφά, και τάσσουν αυτούς, και εις την ημέραν έρχουνται* Ελλην. νόμ. 562[11]· *«Έχεις, ειπέ μοι, μάρτυρας, ό λέγεις να προστήσεις,| τον δόλον, την επιβουλήν, του πράγματος το δράμα;»| Τότε προσφέρει* (ενν. εις από τους άρχοντας) *μάρτυρας πλαστούς κατά της ώρας* (παραλ. 2 στ.) *και μαρτυρούσιν άδικα κατά Βελισαρίου* Γεωργηλ. Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 92· **γ)** (μεταφ., προκ. για δέντρο) απλώνω, εκτείνω: *πολύ γαρ τούτο του βουνού το ύψος αναβαίνει| αν είποις, και προς ουρανόν η κορυφή του φθάνει| και τα δενδρά προσφέρουσιν εις ουρανόν τους κλώνους* Καλλίμ. 86. **5α)** Λέω, ανακοινώνω (σε κάπ. κ.): *επρόσφεραν της Τιγρίνδας ότι δύο ρηγόπουλα αποσταλμένα από τον Πολιάρτην ερχόντανε εις την αυθεντίαν της* Καλόανδρ. (Δανέζης) 67 (58[v])· **β)** παρουσιάζω, εκθέτω· αφηγούμαι: *δεν τους πρέπει αυτουνώνε* (ενν. *των ποπολάρων*) *να δίδουν τέτοιον όνομα* (ενν. *του αμπασαδόρου*) *εκείνων οπού έρχονται να προσφέρουν τες υπόθεσές τους* (ενν. *εις την αφεντίαν της Βενετίας*) Σουμμ., Ρεμπελ. 176· *διήγησιν προσφέρω| του πτωχού ανδρός εκείνου* Πτωχολ. α 11· **γ)** διαβάζω μεγαλόφωνα, εκφωνώ: *συνόδου γενομένης μετά των τότε ... μητροπολιτών ... επρόσφεραν τον εικοστόν ένατον κανόναν των αγίων αποστόλων και τον τριακοστόν* Ιστ. πατρ. 195[2]. **6)** Παρομοιάζω· συγκρίνω: *Ο δε Αίσωπος ... έφη: «Ω βασιλεύ, μη ούτως ευκόλως, ως μικρόν βασιλέα, πρόσφερε το όνομα Λυκούργου προς την σην βασιλειαν. Εάν δε Λυκούργος οργισθεί ταύτης της λαμπροτάτης σου βασιλείας, σβέννει αυτήν· πάντων γαρ τη μεγαλειότητι διαφέρει»* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 55[6].

II. (Μέσ.) προθυμοποιούμαι να κάνω κ., κάνω κ. αυτοβούλως: *εάν ο άνθρωπος, ή η γυναίκα, κράξουν τους εις την αυλήν διά κανέναν παράπτωμαν τό του βάνει κανείς επάνω του ότι εποίκεν, και εκείνος απαύτα προσφέρεται να βαστάξει το δίκαιον τζουΐζε με το θέλημάν του, το δίκαιον κρινίακει και ορίζει ότι εκείνος ουδέν ημπορεί πλείον να στραφεί να μηδέν την βαστάξει, εφειδή εκείνος μόνος του εφέρτην* Ασσίζ. 209[4].

Το ουδ. της μτχ. ενεστ. ως ουσ. = **α)** δώρο, χάρισμα· (σε μεταφ.): *Και τι το προσφερόμενον; Αι δ' αν οπώραι ποίαι;| συγκαταβάς μοι χάρισαι μικρόν τας ακοάς σου·| το δώρον γαρ εις ακοήν, αλλ' ουκ εις γεύσιν τείνει* Γλυκά, Στ. Β' 122· **β)** (στον πληθ.) τα Τίμια Δώρα (ο άρτος και ο οίνος της Θείας Ευχαριστίας): *ο άξιος του σώματος και του αίματος του δεσποτικού εις το κοινωνήσαι μη προσελθείν τοις της ενώσεως ιερεύσιν μετ' επιτιμίου βαρέος. «Ούτε γαρ ιερείς εισιν, ούτε τα προσφερόμενα τέλεια»* Δούκ. 323[16].

Το ένάρθρ. απαρέμφ. ενεστ. ως ουσ. = (προκ. για δέντρο) καρποφορία: *η γης ως κρύσταλλος εκίνησεν να λάμπει.| Εσκόλασεν το χορτάριν της το καρπίζει και φυτρώνει,| και το προσφέρειν τα δεντρά και ανθεί και ξανανιώνει* Δευτ. Παρουσ. 34.

προσφεύγω, Χρον. Μορ. Η 3754, 5687, Χρον. Μορ. Ρ 3754, Βίος Αλ. 2898, 3693, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1393 ρξζ' 1, 1394 ρξζ' 9, 12.

Το μτγν. *προσφεύγω*. Η λ. και σήμ.

Καταφεύγω σε κάπ. ή κ. (αναζητώντας ασφάλεια, προστασία, βοήθεια): *Γελίελμος ο Κλαρέλης λεγόμενος ... την εαυτού ζωήν ορεγόμενος ... προσφεύγει εις τον βασιλέα* Κομνηνής Άννας μετάφρ. 386· *πολλοί τινες αρχιερείς ή και λαϊκοί διωγμένοι επρόσφευγαν εις το σπίτιν του και τους είχεν και τους έθρεφεν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 52ʳ.

προσφθέγγομαι, Ερμον. Ω 248.

Το αρχ. *προσφθέγγομαι*· βλ. και LBG, λ. *προσφθέγγω*.

1) Λέω κ.: *η καλή γουν Πολυξένη| προσεφθέγξατο τοιαύτα·* ... Ερμον. Ψ 176. **2)** Παίζω, εκτελώ (ένα μουσικό κομμάτι): *Έρχεται (ενν. τις Θηβαίος άνθρωπος) τοίνυν προσπεσών εις πόδας Αλεξάνδρου,| γονυκλινής γενόμενος· ος ήρξατο και μέλος| ελεεινόν προσφθέγγεσθαι καταδεές και θρήνον| ξένον, παράδοξον, αυτός λέγειν μετά κινύρας,| νομίζων, διά των αυλών, μελωδιών και θρήνων,| εις οίκτον τον Αλέξανδρον προσαγαγείν ισχύσει* Βίος Αλ. 2265.

προσφιλής, επίθ., Διγ. Ζ πριν στ. 1, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13836, Ερμον. Ψ 135.

Το αρχ. επίθ. *προσφιλής*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Αγαπητός, αγαπημένος: Διγ. Ζ 1.

προσφοβώ.

Από την πρόθ. *προς* και το αρχ. *φοβέω*. Η λ. στο LBG (*προσφοβέω*).

Φοβίζω, τρομάζω κάπ.: *τούτους* (ενν. τους εχθρούς) ... | *τω πλήθει προσφοβήσομεν ποιήσαντες φυγάδας* Βίος Αλ. 2978.

προσφοίβασμαν το, βλ. *προφοίβασμα*.

προσφορά η, Σταφ., Ιατροσ. 10²⁶⁴, 20⁶⁶, Προδρ. (Eideneier) II 26-6, 42-6, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 490 κριτ. υπ., Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 935, Πεντ. Αρ. VII 10, IX 7, 13, XXVIII 2, XXXI 50, Λευιτ. I 3, 10, II 7, III 2, κ.α., Μαλαξός, Νομοκ. 451, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 148, Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 126.

Το αρχ. ουσ. *προσφορά*. Η λ. και σήμ.

1α) Ό,τι προσφέρει κάπ. στο θεό· αφιέρωμα, θυσία (αιματηρή ή αναίμακτη): *και τες προσφορές, οπού 'σαν τεταγμένες| να προσκομίσουν το ταχύ, εις τους ναούς το γύρο* Θησ. ΙΒ' [77ʳ]· *να φέρει ο ανήρ την γεναίκα σου προς τον ιεριά, και να φέρει την προσφορά της απάνου της δέκατο του μοδιού αλεύρι κριθαριών* Πεντ. Αρ. V 15· *σύντυχε προς τα παιδιά του Ισραελ και να πεις προς αυτουνούς· άθρωπος ότι να προ-*

σφέρει από εσάς προσφορά του Κύριου, από το χτήνο, από το βουκόλιο και από το ποίμνιο να προσφέρετε τη προσφορά σας Πεντ. Λευιτ. Ι 2 δις· **β)** (εκκλ.) ο άρτος που προσφέρεται από τους πιστούς για την τέλεση του μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας, *πρόσφορο* (βλ. ά.): *την προσφοράν μου μη δεχθούν στην εκκλησιά να 'σέβω,| να μείνω και ακοινώνητη χρόνους πέντε ή έξι* Σπαν. (Ζώρ.) V 535· *ο ιερεύς κόπτει την αγίαν προσφοράν και δίδει των χριστιανών και μεταλαμβάνουν προς αγιασμόν αυτοίς* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 395ᵛ. **2)** Πράγμα χρήσιμο, που δίνει κάπ. κέρδος (πβ. L-S, στη λ. II): *Και τι τα θέλω τα πολλά, φίλε, τα εν τω μέσω;* (παραλ. 4 στ.) *άφες τα, ουκ έναι προσφορά το να σε αφηγούμαι* Λίβ. διασκευή α 2376.

πρόσφορο(ν) το, Προσκυν. Ιβ. 535 656, Προσκυν. Ιβ. 845 663, Μαλαξός, Νομοκ. 276.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. *πρόσφορος*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρόσφορο*.

Ο άρτος που προσφέρεται από τους χριστιανούς για την τέλεση του μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας (Lampe, Lex., στη λ. 3· βλ. και ά. *προσφορά* 1β): *Περί μνησικάκου, οπού κρατεί έχθραν, τα πρόσφορα αυτού εις την εκκλησίαν να μην τα δεχθείς* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1120 οε' 1.

προσφορώ, Διγ. Ζ 4391.

Από την πρόθ. *προς* και το *φορώ*. Άσχ. το αρχ. *προσφορέω*.

Φορώ κ. επιπλέον· (εδώ μεταφ.): *Θεέ μου και παμβασιλεύ, ο κτίσας τους αιώνας* (παραλ. 5 στ.) *και σάρκα προσεφόρησας δι' εμέ εκ παρθένου* αυτ. 4373.

πρόσφυγος ο, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 348.

Από το μτγν. ουσ. *πρόσφυξ* με μεταπλ. Λ. *πρόσφυγας* σήμ. Η λ. τον 4. αι. (LBG).

(Στρατ.) αυτόμολος: *ουδέ τους της βασιλείας υμών προσφύγους δέξομαί ποτε, αλλ' αναγκάσω και εξόπισθεν αποπέμψω αυτούς* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 438· (ως επιθ.): *τους Μακεδόνας, τους Κομάνους, τους προσφύγους Τούρκους* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) Ι 68-69.

προσφυλάττω, Ερμον. Β 360.

Από την πρόθ. *προς* και το *φυλάττω*. Λ. *προσφυλακτέος* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. Η λ. τον 4. αι. (TLG)· βλ. και LBG.

1) Φρουρώ, προστατεύω, υπερασπίζω: *οι Τύρον προσφυλάττοντες νυκτός αυτήν προδόντες,| ο βασιλεύς Αλέξανδρος* **ένδον** *εισήλθε τάχος,| και ταύτην εξεπόρθησε Τυρίους κατασφάττων* Βίος Αλ. 1592. **2)** Υπακούω σε κ., ανταποκρίνομαι σε κ.: *είπον δε φίλοις τοις εμοίς: «Ταύτης προσταραχθείσης* (ενν. της αλύσου)| *σύραντες άπαντες αυτήν προσαναγάγετέ με·| εγώ γαρ μέλλω τον κλωβόν σείσαι και προσταράξαι·| σημείον τούτο γουν υμίν κελεύω προσφυλάττειν»* Βίος Αλ. 4373.

προσφυσώ, Ιερακοσ. 430[10].

Η λ. στον Αριστοτέλη· βλ. και LBG (λ. *προσφυσάω*).

Φυσώ προς κάπ. ή κ.· (εδώ) φυσώντας ραντίζω με σταγόνες υγρού, περιβρέχω:

ημέρου δε αμπέλου καύσας κλήματα προσφύσα οίνω τω τόπω· και επίπασσε αυτ. 486[18-9].

προσφυώς, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. προσφυώς. Η λ. και σήμ. λόγ. (Κριαρ., Λεξ., λ. προσφυής, Μπαμπιν., Λεξ., λ. προσφυής).

Ταιριαστά, κατάλληλα: Byz. Kleinchron. A' 58[2].

προσφωνώ, Διγ. Z 2430, 3034· μτχ. παρκ. προσφωνισμένος.

Το αρχ. προσφωνέω. Η λ. και σήμ.

1) Λέω κ. σε κάπ.· απευθύνω χαιρετισμό: τοις Αθηναίοις προσφωνώ τοις έμφροσι το χαίρειν Βίος Αλ. 2811. **2α)** Λέω, γνωστοποιώ κ.· (με σύστ. αντικ.): ταύτα μεν προς αδελφούς εκείνη προσεφώνει Διγ. Z 825· (προκ. για επιστολή): επιστολήν προσγράφει| πάσι σατράπαις τοις αυτού τοιάδε προσφωνούσαν Βίος Αλ. 1883· **β)** (αμτβ.) μιλώ: πάλιν προσεφώνησεν ο ρήγας εκ δευτέρου Βέλθ. 962· **γ)** λέω κ. φωναχτά, φωνάζω κ.: ενόπλους πέμπουσιν (ενν. οι Θηβαίοι) άνδρας πεντακοσίους| εκ των τειχέων προσφωνείν, «Αλέξανδρε, τι βουλει;| Μάχεσθαι πόλιν των Θηβών ουκ ισχυρός υπάρχεις» Βίος Αλ. 2189. **3)** Διατάζω: ο βασιλεύς ...| τους πάντας επροσφώνησεν ότι να αρματωθούσιν Αχιλλ. (Smith) O 246· (σε προσωποπ.): μοιχούς, φονέας, απειθείς ...| ούστινας νόμος προσφωνεί κακίστως αποθνήσκειν Βίος Αλ. 618.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = (νομ., προκ. για δικαστική απόφαση) που έχει ανακοινωθεί (πβ. L-S Suppl., στη λ. I): απόφασιν εναντίον του φίλου του προσφωνισμένη Καλόανδρ. (Δανέζης) 65 (21[v]).

πρόσχαιρος (I)· αντί πρόσχαιρό μου Λίβ. Esc. 1035, εσφαλμ. γρ. αντί αντιπρόσχαρό μου· διορθώσ.· βλ. όμως και Αγαπητός, Ελλην. 43, 1993, 349-50. — Βλ. ά. αντιπρόσχαρο και Επιτομή ά. ?αντιπρόσχαρο.

πρόσχαιρος (II), επίθ., βλ. πρόσκαιρος.

προσχαίρω -ομαι, Λίβ. διασκευή α 1910, Λίβ. Esc. 1795.

Το μτγν. προσχαίρω. Η λ. προσχαίρομαι τον 4. αι. (TLG).

Χαίρομαι για κ.: Ήλεγα να έναι το χαρτίν, κερά μου, το εδικό σου,| τίποτε της καρδίας μου παρηγορίας μαντάτο (παραλ. 4 στ.) και τάχα προσεχάρηκα και αναψυχήν επήρα Λίβ. Va 1662.

προσχαμηλώνω, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1531, 8172, Θησ. B' [37[4]].

Από την πρόθ. προς και το χαμηλώνω. Η λ. στο ΑΛΝΕ λογοτ.

I. Ενεργ. **A'** Μτβ. (μεταφ.) **α)** (με αντικ. το ουσ. μάτια) στρέφω το βλέμμα προς τα κάτω: Αφόν ετούτο σύντυχεν (ενν. ο Παλαμών), τα μάτια δακρυωμένος,| στην γην τα προσχαμήλωσε Θησ. IB' [29[2]]· **β)** ελαττώνω, μετριάζω κ.: μέσα του ελογίζετον (ενν. ο Θησεύς) κι εσκόπα τι να ποίσει,| με τι τρόπον και μηχανή την τόση αλαζονείαν| οπού είχαν τα κοράσια να την προσχαμηλώσει Θησ. (Foll.) I 96· **γ)** ταπεινώνω, ντροπιάζω κάπ.: Στρατιώτα, ουκ είσαι φρόνιμος, οπόταν την γενεάν μας| ούτως την θέ-

λεις διά κακόν να την προσχαμηλώσεις Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 8169· **δ)** (με σύστ. αντικ.) πέφτω χαμηλά· καταλήγω, καταντώ: *Είπεν* (ενν. *ο Αντήνωρ*) *ότι χαμήλωμαν θέλουν προσχαμηλώσει* (ενν. *οι Έλληνες*)| *μεγάλον ως εξόρθωσαν, εποίκαν την ζημίαν,| οπού ποτέ ουκ εγίνετον ουδέ ύστερον να γένει* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12889. **Β'** (Αμτβ., μεταφ.) χάνω την ένταση, τη δύναμή μου· ξεπέφτω: *Αλαζονεία η πολλή θέλει προσχαμηλώσει,| οπού μ' απηλογήθηκες με την μανία την τόση* Θησ. Β' [61⁷]· *Άρχοντες ..., τιμήν μεγάλην είχαν| οι προ ημών βαδίσαντες -πάπποι, γονείς, προπάπποι-* (παραλ. 2 στ.) ... *Διά τούτο και ημείς πάλιν| τυχαίνει να φυλάξομεν να μη προσχαμηλώσει* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4557.

II. (Μέσ., μεταφ.) χάνω την υπόληψή μου, ντροπιάζομαι: *Μα τον Θεόν, εγνώριζε, εντροπής πράγμαν ένι,| αν το ετήρησες καλά. Κύρης μου Αχιλλέα,| πολλά προσχαμηλώνεσαι και εις ατιμίαν μεγάλην| εμπαίνεις, οπού με βαρεί και από τον νουν μου εβγαίνω* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 8752.

πρόσχαρος (I), επίθ., Σπαν. Ρ 114, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 194, Λόγ. παρηγ. L 13, 660, 662, Λόγ. παρηγ. Ο 682, Λίβ. διασκευή α 3449, Λίβ. Esc. 2422, 3335, Λίβ. Va 727, 1776, 2225, 3590, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 284, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 108.

Από το μτγν. επίθ. *προσχαρής* με μεταπλ. και αναβιβ. του τόνου (Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 105, Ανδρ., Λεξ.). Η λ. το 12. αι. (TLG) και σήμ.· βλ. και LBG.

1α) Χαρούμενος, ευδιάθετος, κεφάτος: *πάλιν θωρώ την την αυγήν, και ήρξατο να χαράσσει,| και πάλιν εκ την τέντα μου πρόσχαρος εσηκώθην* Λίβ. διασκευή α 911· **β)** που έχει ευχάριστη έκφραση, γελαστός: *ομμάτια τά εκαλλώπισε με το εύνοστον η φύσις,| ήμερα, μαύρα, πρόσχαρα, γοργά πολλά εις το βλέπειν* Λίβ. διασκευή α 2553· **γ)** που συμπεριφέρεται στους άλλους με ευχάριστο τρόπο· ευγενικός, φιλικός: *Ας είσαι εις πάντας πρόσχαρος, ευόμιλος εις όλους* Σπαν. Α 181. **2)** Που προσφέρει καλή διάθεση και χαρά, χαρμόσυνος: *Πότε της κόρης μήνυμα δέξομαι πρόσχαρόν της;* Λίβ. διασκευή α 1655· *όσους ελευθέρωσεν από την Δυστυχίαν* (ενν. *η Τύχη*),| *όσους έδωκεν πρόσχαρον ημέραν να την τρέχουν| δεύτε ... έλθατε μετ' εμέναν| και να σας αφηγήσομαι της Δυστυχίας τους πόνους* Λόγ. παρηγ. Ο 14.

πρόσχαρος (II)· *του βίου πρόσχαρον* Λόγ. παρηγ. L 534, εσφαλμ. γρ. αντί *πρόσκαιρον·* διορθώσ.· βλ. και αυτ. κριτ. υπ. — Βλ. και *πρόσκαιρος.*

προσχαρούμενος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. ενεστ. του *προσχαίρομαι* (<θ. *προσχαρ-* και την κατάλ. *-ούμενος·* για το σχηματ. βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 17) ως επίθ.

Χαρούμενος, ευτυχισμένος: *Εβγαίνω εις τους αγούρους μου, ...* (παραλ. 1 στ.) *και πάλιν αφηγούμαι τως του ονείρατος την πλάσιν.| Και οι πάντες προσχαρούμενοι εφάνησαν την ώραν* Λίβ. Va 731.

προσχειράριος, Hagia Sophia k 476⁶· *π ρ ο σ χ ε ρ ά ρ η ς,* Προδρ. (Eideneier) III 210 χφ G κριτ. υπ., 217-1 χφ G κριτ. υπ.· *π ρ ο σ χ ε ρ ά ρ ι ο ς,* Hagia Sophia k 476⁶ κριτ. υπ.· *π ρ ο σ χ ε ρ ι ά ρ η ς,* Προδρ. (Eideneier) III 210, 214, 217-1 χφ M κριτ. υπ.· *π ρ ο χ ε ι ρ ι ά ρ ι ο ς,* Hagia Sophia k 476⁶ κριτ. υπ.· *π ρ ο χ ε ρ ά ρ η ς,* Προδρ. (Eideneier) III 210 χφ P

κριτ. υπ., 214 χφ P κριτ. υπ.: προχεριάρης, Προδρ. (Eideneier) III 210 χφ K κριτ. υπ., 214 χφ K κριτ. υπ.

Πιθ. από το μτγν. επίθ. πρόσχειρος-πρόσχερος (βλ. και Andr., Lex., λ. πρόσχερος για τ. σήμ. ιδιωμ.) και την κατάλ. -άριος· πβ. ουσ. προχειράριος που απ. σε Γλωσσάρ. (L-S) και στο Meursius· βλ. και Χατζιδ. ΕΕΦΣΠΘ 1, 1927, 18, Μαυρ., Εκλ. Α' 521. Οι τ. προχ- πιθ. με επίδρ. του πρόχειρος. Ο τ. προχεράρης στο Du Cange. Τ. προσχειριάριος στο Κωδ., Παρεκβ. 135[13] και στο Meursius· πληθ. προσχειριάριοι στο Du Cange. Πληθ. προσχεριάριοι στο Du Gange, App. Επών. Προχειράρης στο Βαγιακ., Βίος επων. 144. Η λ. στα Πάτρια Κων/π. 82[14] κριτ. υπ.

Ανειδίκευτος χειρώνακτας ημερομίσθιος εργάτης (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β[1] 220, 221 και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 48, 393-94): Υπήρχον δε τεχνίται μαΐστορες εκατόν έχοντες έκαστος αυτών ανά εκατόν προσχειραρίους Hagia Sophia φ[1] 495[23]. (εδώ παιγνιωδώς): έκβαλε τα εκκλησιαστικά και γίνου προσχεριάρης,| και φόριε το προσώμιν σου και τον πηλόν κουβάλιε,| και τα χαλίκια σύναξε, να επάρεις τον μισθόν σου Προδρ. (Eideneier) III 210.

προσχειρούμαι.

Από την πρόθ. προς και το αρχ. χειρόομαι. Η λ. τον 4.-5. αι. (TLG)· βλ. και LBG.

Προσεταιρίζομαι: Αλέξανδρος απέρχεται πρεσβεύων| και προσχειρούται βασιλείς τούτου μεγίστη γνώσει Βίος Αλ. 5067.

προσχεράρης, προσχεράριος, προσχεριάρης ο, βλ. προσχειράριος.

προσχιόνι(ον) το, βλ. προμαχιόνι(ον).

προσχορηγώ.

Το μτγν. προσχορηγέω.

Παρέχω επιπλέον· (εδώ) παραδίδω σε κάπ. κ.: Είθ' ούτως πλούτον άπειρον αυτοίς προσχορηγήσας,| ον εξ οικείων ήρπασεν η κόρη των γονέων Διγ. Z 2729.

προσχωρώ.

Το αρχ. προσχωρέω. Η λ. και σήμ. λόγ.

Μέσ. **1α)** Προχωρώ, πλησιάζω: Αφήκαν τον (ενν. οι λησταί τον Βέλθανδρον), εσέβηκεν, ήλθε, προσεχωρήθη·| και όταν μικρόν εσέβηκεν, ευθύς, κατάπεσάν τον Βέλθ. 228· **β)** φτάνω· εισέρχομαι: της βασιλείας σου άνθρωποι, ως τους δόξει,| εις περιβόλιν αναιδώς εμβαίνουν ιδικό μου,| καθά απόψα Βέλθανδρος ήλθε, προσεχωρήθην Βέλθ. 939. **2)** (Πιθ.) είμαι τοποθετημένος, βρίσκομαι: Την φρόνησιν επιμελού, παιδίν μου, παρά πάντα,| ο νους γαρ μέγας θησαυρός επέκεινα των όλων,| και εις τόπον ολιγούτσικον ένι προσχωρημένος Σπαν. P 156

προσψαύω, Διγ. Z 2922, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 368, Ερμον. Ψ 178.

Το αρχ. προσψαύω.

1) Ακουμπώ, αγγίζω: Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 240[22]. **2)** (Για όπλο) χτυπώ: με το φρικτόν σπαθίν του,| κόλπους τους έκρω δυνατούς (ενν. ο Έκτωρ), λαβώνει τους

συχνάκις· | *οίον προσψαύσει το σπαθίν, ποτέ υγείαν ουκ έχει* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 3475. **3)** Δοκιμάζω: *Ο βασιλεύς ως ήκουσεν εκείνα τα μαντάτα,| ετρόμαξεν, εξέστηκεν, εφύρθην, επαγώθην|* και *τρεις ημέρας έποικε σωστάς πεπληρωμένας| μήτε φαγίου και ποτού μήτε ύπνου προσψαύσειν* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 120. **4)** (Με άρν.) αφαιρώ, οικειοποιούμαι κ: *Ο δε Ισμαήλ ... εξήλθε της Σινώπης και προϋπαντήσας αυτώ και δουλικώς προσκυνήσας, ασπασίως αυτόν ο τύραννος υπεδέξατο, κελεύσας πάντας τους θησαυρούς αυτού λαβείν ... και μη προσψαύσαι τις τι των αυτού* Δούκ. 429[16].

προσψένω, βλ. *προσψήνω.*

προσψεύδομαι.

Το μτγν. *προσψεύδομαι.*

Λέω (επιπλέον) ψέματα: *και προσψευσάμενος* (ενν. *ο Νεκτεναβώ*) *αυτή* (ενν. *τη Ολυμπιάδι*) *«ψεύδος ουκ έστιν», είπεν| «αλλ' αληθές το λαληθέν, βασίλισσα, και πρόσχες ...»* Βίος Αλ. 219.

προσψήνω· *προσψένω.*

Από την πρόθ. *προς* και το *ψένω* (βλ. ά. *ψήνω*). Ο τ. στο LBG.

(Μέσ.) ψήνομαι, μαγειρεύομαι: *Ήσαν εκεί και δράκοντες πλείστοι· προς τούτοις γένη| πολλών ιχθύων ισχυρών· πυρί γαρ ουχ οπτούντο| αυτοί προσεπιβαίνοντες, ύδατι ψυχρώ μάλλον| πηγαίω προσεψένοντο και κατοπτούντο τάχει* Βίος Αλ. 4285.

πρόσω, επίρρ., Βίος Αλ. 4908.

Το αρχ. επίρρ. *πρόσω*. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ) και ναυτ.

1) (Τοπ., άναρθρ. και έναρθρ.) εμπρός, προς τα εμπρός: Ψευδο-Σφρ. 234[9]. *Κατουνευσάντων τοίνυν των στρατευμάτων εξεναντίας και μη τα πρόσω χωρείν ισχύοντα το έν κατά του ετέρου ...* Δούκ. 215[12]. *προσερχόμενοι πάλιν επί τα πρόσω| την έρημον οδεύσαμεν πλησίον της θαλάσσης* Βίος Αλ. 4325. **2)** (Χρον.) **α)** (άναρθρ. και έναρθρ.) αργότερα, στη συνέχεια· στο μέλλον: Ψευδο-Σφρ. 350[20], Ψευδο-Σφρ. 376[27]. *άφες αυτά τα νυν, έως αν ίδεις, τι πράξει αυτός* (ενν. *ο βασιλεύς*) ... *Εις το πρόσω πάλιν, ως ίδεις, ούτω και πράξεις* Ψευδο-Σφρ. 322[3]. **β)** με άρθρο ουδ. πληθ. ως ουσ. = τα μελλούμενα: *Μα τώρα ποίαν αρετήν ή ποία καλοσύνην| έχομεν όλοι στον Θεόν ή ποίαν δικιοσύνην| κι ελπίζομεν να σηκωθεί και να μας βοηθήσει| και από τον Αντίοχον ετούτον να μας γλύσει;| Καθώς μας επαράδωκεν στου Ναβουχοδονόσωρ, | έτσι και τώρα θεωρώ πως έρχονται τα πρόσω* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 150.

προσωδία η.

Το αρχ. ουσ. *προσωδία*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Εδώ πιθ.) η εμμελής ανάγνωση των ιερών κειμένων: *πού είν' ...| ο ύμνος της αγιάς Σοφιάς, οι μυρωδιές, θυσίες;| Τι εγίνετο η ψαλτική, οι καλές προσωδίες;* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 149.

προσωθώ.

Η λ. στον Ιπποκράτη και στο ΑΛΝΕ.

Σπρώχνω κ. προς τα εμπρός: *Κριοί γαρ εισίν όργανα διάτροχα συν τέχνη,| συν βία προσωθούμενα παρ' ισχυρών ανθρώπων,| και ταύτα δ' αφιέμενα τρέχουσι προς τα τείχη* Βίος Αλ. 2217.

προσώμιν το.

Από την πρόθ. *προς* και το ουσ. *ώμος*. Τ. *προσώμι* στο ΛΑΝΕ και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 588, Καρανικόλας, Συμ. 3, 1977, 89, Κουκ., ΒΒΠ Δ' 254 σημ. 5).

Προστατευτικό ύφασμα που τοποθετούσε ο εργάτης ανάμεσα στον ώμο του και το φορτίο, για προστασία και ανακούφιση από το βάρος (για το πράγμα βλ. Κουκ., ό.π., Β'¹ 200, Δ' 254· πβ. και ά. *προσόψι* β): *έκβαλε τα εκκλησιαστικά και γίνου προσχεριάρης,| και φόριε το προσώμιν σου και τον πηλόν κουβάλιε,| και τα χαλίκια σύνασε, να επάρεις τον μισθόν σου* Προδρ. (Eideneier) III 211.

προσωνυμία η, Hagia Sophia φ¹ 498[9-10, 11].

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

Ονομασία, όνομα: *έλαβεν ο ναός την τοιαύτην προσωνυμίαν και ονομάζεται Αγία Σοφία* αυτ. 498[12].

προσωπάκι το.

Από το ουσ. *πρόσωπον* και την υποκορ. κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

(Εδώ θωπευτ.) πρόσωπο: *Χαρά σ' αυτούς που βλέπου σου τ' άγιον σου προσωπάκι,| ω τίμιε πατέρα μου, εις τ' άγιον σου κορμάκι* Χούμνου, Κοσμογ. 1859.

προσωπίδα η.

Το μτγν. ουσ. *προσωπίς*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

(Πιθ.) προσωπείο, μάσκα: *διά ποίον τέλος σε έκαμα και εχαμήλωσες την προσωπίδα* Καλόανδρ. (Δανέζης) 65 (17ᵒ).

προσωπικός, επίθ., Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 63[34], 740 κζ' 1.

Από το ουσ. *πρόσωπον* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. τον 4.-6. αι. (L-S Suppl.), στο Βλάχ. και σήμ.

(Νομ., προκ. για αγωγή) που αφορά στην επιδίωξη της κατοχύρωσης ή της άσκησης ατομικού δικαιώματος: *Τα εγκαλέσματα άλλα είναι πραγματικά και άλλα είναι προσωπικά. Και πραγματικά είναι, όταν έχει να ζητά κανείς το πράγμα του προσωπικά πάλιν είναι, όταν εγκαλεί τινας να τον κάμει τίποτες ή να τον δώσει* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 740 κζ' 4, 5· *Αγωγών ... δύο γένη είναι· πραγματικαί ή προσωπικαί ... Όσαι κινούνται κατά ενεχομένου, που ενέχεται και έχει τις χρέος απαραίτητον να κάμει τίποτε ή να δώσει, λέγονται προσωπικαί, ήγουν εις πρόσωπον* Zygomalas, Synopsis 135 A 84.

προσωπικώς, επίρρ.

Από το επίθ. *προσωπικός*. Η λ. τον 7.-8. αι. (TLG), στο Somav. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Γραμμ.) σε σχέση με το γραμμ. πρόσ. ενός μέρους του λόγου: *Προσωπικώς δε κλίνονται εις τρόπον τοιούτον· ... γράφω, γράφεις, γράφει* Σοφιαν., Γραμμ. 53.

προσωπολήπτης ο.

Το μτγν. ουσ. *προσωπολήπτης*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *προσωποληπτώ*).

Αυτός που δείχνει μεροληπτική διάθεση, εύνοια προς συγκεκριμένο πρόσωπο: *Συντρόφοι μου και αδελφοί και συνανάθροφοί μου,| σήμερον καταδέχεσθε να κρίνεσθ' από μένα,| να έχετε το δίκαιον χωρίς προσωπολήπτου,| να γίνεται το δίκαιον, κανείς να μην αδικείται* Βυζ. Ιλιάδ. 204.

προσωπόληψη η, βλ. *προσωπόληψις*.

προσωποληψία η· *προσωποληψιά*.

Το μτγν. ουσ. *προσωποληψία*. Η λ. και σήμ.

Η μεροληπτική διάθεση, η εύνοια προς συγκεκριμένο πρόσωπο: *την δίκην την δικάζομε κρίνετέ την δικαίως,| μη ένι προσωποληψιά σ' εμέν, παρακαλώ σας* Φλώρ. 411· *Ην γαρ φοβερότατος ως ουδείς των προ αυτού βασιλέων· έτρεμον γαρ οι μεγιστάνες αυτόν πάντες· ου γαρ ην προσωποληψία εν αυτώ* Έκθ. χρον. 38[4-5]· (εδώ ως αμάρτημα· βλ. και Bauer, Wört., λ. *προσωπολημψία*): *Προπάντων δε φυλάξωμεν την πίστιν ημών καθαράν και αμόλυντον, και μη εν προσωποληψία* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 1250.

προσωπόληψις η· *προσωπόληψη*, Λίβ. Esc. 484.

Από το μτγν. *προσωποληπτέω* (Lampe, Lex.) και την κατάλ. *-σις*. Η λ. τον 4. αι. (TLG).

Η μεροληπτική διάθεση, η εύνοια προς συγκεκριμένο πρόσωπο: *οπού ίσταται εις το αριστερόν λέγουν την Δικαιοσύνην,| ομνύει και αυτή τον Έρωτα το δίκαιον να φυλάσσει,| να μη διά προσωπόληψιν πολλάκις παρακρίνει* Λίβ. διασκευή α 550.

πρόσωπον το, Σπαν. (Ζώρ.) V 341, Λόγ. παρηγ. L 231, Προδρ., Δεητ. 222, Ελλην. νόμ. 573[21], Ασσίζ. 275[9], Διγ. (Trapp) Gr. 1449, 2848, Διγ. A 258, Διγ. Z 200, 3398, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 83, 192, Βέλθ. 613, 634, Χρον. Μορ. H 1046, Χρον. Μορ. P 1374, Βίος Αλ. 889, Φλώρ. 8, Απολλών. (Κεχ.) 625, Λίβ. διασκευή α 289, 492, Λίβ. Va 458, 739, Λίβ. Esc. 836, Ιμπ. 814, Χρον. Τόκκων 1324, Rechenb. 87[10], 88[6], Φαλιέρ., Ιστ.[2] 212, 405, Μαχ. 162[16], 266[21], 338[35], Διήγ. Βελ. N[2] 207, Ch. pop. 795, Γεωργηλ., Θαν. 594, Βουστρ. (Κεχ.) 26[6], 50[6], 76[17], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3110, 3133, Κορων., Μπούας 129, Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 4, Κώδ. Χρονογρ. 53[10], Hagia Sophia ω 519[1], Κυπρ. ερωτ. 36[4], 49[6], Βουστρ. Μεταφρ. 257, Σουμμ., Ρεμπελ. 185, Διγ. Άνδρ. 382[8], 404[13], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 116[18], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 1250, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 183[45], Διγ. O 2028, 2438, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. ι' 1, κ.π.α.· *πρόσωπο*, Εβρ. ελεγ. 174 δις, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 510, 1525, 1927, 2249, 2535, 3417, 3597, 3879, 5319, Πανώρ.[2] Αφ. 40, Πρόλ. 68, Β' 388, 407, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 246, Ε' 56, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 122, Δ' 129, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ' 1156, Ε' 24, Στάθ. (Martini) Γ' 332, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 24,

Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 71, Διακρούσ. (Κακλ.) 1113, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 537[17]· *πρόσωπο(ν)*, Σπαν. Α 166, Σπαν. Β 167, Κομν., Διδασκ. Δ 215, Σπαν. Ρ 91, 104, Αιν. άσμ. 28, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 106, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 566, Ερμον. Δ 116, 149, Η 181, Ψ 291, Αχιλλ. (Smith) Ο 18, Συναξ. γυν. 542, Σκλάβ. 270, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 310[r], Πεντ. Γέν. I 2 δις, II 6, XVI 12, Έξ. X 28, XX 3, Λευιτ. VI 7, XVII 10, Αρ. VIII 2, XII 3, XIX 4, Δευτ. IV 37, VII 10, XXXI 11, κ.α., Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 1004, Δαμασκ. Στουδ., Θησαυρ. 194, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 40[5], Ψευδο-Σφρ. 222[3], Διακρούσ. (Κακλ.) 1097· γεν. εν. *πρόσωπου*, Πεντ. Έξ. XXV 37· πληθ. *προσώπατα*, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 275[2], Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 679, Μαλαξός, Νομοκ. 87, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 430[100-1], Πανώρ.[2] Β′ 463, Μπερτολδίνος 92.

Το αρχ. ουσ. *πρόσωπον*. Ο τ. *προσώπατα* ήδη αρχ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.· για τον πληθ. σήμ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β′ 43-5, *αλλά* και Προμπονάς, Γλωσσ. ομηρ. 42). Ο τ. *πρόσωπο* και σήμ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πρόσωπο(ν)*, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου).

1α) Το μπροστινό μέρος του κεφαλιού του ανθρώπου από το μέτωπο μέχρι το πιγούνι: Διγ. (Trapp) Gr. 1149, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 523, Λίβ. Va 2231, Ch. pop. 232· (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.· βλ. και Belleli, REG 3, 1890, 304): *είδε την ο Ιουδα και ελογάριασέ την για κούρβα, ότι εσκέπασεν τα πρόσωπά της* Πεντ. Γέν. XXXVIII 15· (σπανιότ. προκ. για ζώο· η χρ. ήδη αρχ.): Ορνεοσ. αγρ. 564[10]· **β)** (συνεκδ.) μορφή, όψη· φυσική παρουσία: Λίβ. διασκευή α 3450, *Χάρο, και τις αξώθηκε να δει το πρόσωπό σου| να μην τον πάρεις μετά σε εις κατοικητήριό σου;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 17, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 105[25]· (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): *είπεν ο Μωσέ· αλήθεια εσύντυχες μη να προσμίξω πλια να ιδώ τα πρόσωπά σου* Πεντ. Έξ. X 29· (μεταφ.): *εβάλθην προς εσέ ...| με της γραφής το πρόσωπον προθυμερώς να στείλω| εκείνην την παρηγορία* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 16. **2)** Συνεκδ. **α)** έκφραση, ύφος: Συναξ. γυν. 403, *χαιράμενο είδα το πρόσωπό ντου* Στάθ. (Martini) Γ′ 420· *ομπρός του εσταλάρανε ...| με πρόσωπο λυπητερό, τα μάτια βουρκωμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 174[14]· (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): *και ερώτηξεν τους μουνούχους του Φαρω ός μετ᾽ αυτόν ... του ειπεί· γιατί τα πρόσωπά σας κακά σήμερα;* Πεντ. Γέν. XL 7· **β)** η όραση· τα μάτια: *Νεράιδα μου ομορφότατη ...,| θαράπειο του προσώπου μου* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 464. **3)** Αναπαράσταση στην τέχνη της μορφής ανθρώπου, ζώου ή πράγματος: *έχει τριγύρου ο τροχός πρόσωπα ιστορισμένα* Λόγ. παρηγ. L 427· *ειπέτε τον να με γυρεύει όπου είναι τα αμάξια τα χρυσά, οπού είναι γραμμένα των λεόντων τα πρόσωπα* Διήγ. Αλ. G 268[31]· (με την πρόθ. εις): *Είχεν γραμμένους εις το παλάτι του και τους δώδεκα μήνες εις πρόσωπα έμορφα ανθρώπινα* Διήγ. Αλ. G 288[25]. **4)** (Προκ. για πράγμα) **α)** μπροστινή πλευρά· πρόσοψη: *να κάμεις τα λυχνάρια της εφτά και να ανάψει τα λυχνάρια της και να φέγξει ιπί μεριά του πρόσωπού της* Πεντ. Έξ. XXV 37· (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): *να διπλώσεις το βηλάρι το έξατο προς ανάγναντις πρόσωπα της τέντας* Πεντ. Έξ. XXVI 9· (μεταφ.): *άντικρυ του προσώπου μου κάστρον έκτισε μέγα* Θρ. Κων/π. Β 77· **β)** εξωτερική πλευρά: *Είς πύργος είναι κτισμένος με τούβλα και με ασβέστην ... Και έναι πρόσωπα δ′, ήγουν τετράγωνος* Rechenb. 87[2]· **γ[1])** (στις εκφρ. *πρόσωπον της γης/του νερού*) επιφάνεια, έκταση: *εις του νερού το πρό-*

σωπον πάλιν να τ' ανηβάσω (ενν. *τα ομμάτια*) Βέλθ. 634· *Επικατάρατος λοιπόν να τρέμεις και να φεύγεις,| κι από το πρόσωπον της γης όρη, βουνά να οδεύγεις* Χούμνου, Κοσμογ. 200· *εξολοθρευθήκασιν όλοι κακούς θανάτους,| από το πρόσωπον της γης εσβήσθη τ' όνομά τους* Ιστ. Βλαχ. 1324· (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): *Ιδού, έδιωξες εμέν σήμερα αποπάνου τα πρόσωπα της ηγής* Πεντ. Γέν. IV 14· *επορεύτην το κιβωτό ιπί πρόσωπα των νερών* Πεντ. Γέν. VII 18· γ[2]) η εξωτερική επιφάνεια υφάσματος (για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Β'[2] 33): *ο ιεριάς ... να ραντίσει εφτά φορές ομπροστά στο Κύριο εις τα πρόσωπα της κουρτίνας* Πεντ. Λευιτ. IV 17. **5)** Ο άνθρωπος ως ξεχωριστή οντότητα, άτομο: *εγώ γαρ και η εμή αδελφή υπάρχομεν πρόσωπα δύο* Ελλην. νόμ. 568[29]· *Έρως εις την ασχόλησιν πρόσωπα ου διακρίνει* Λίβ. διασκευή α 926· *ο δίκαιος Κριτής γυρεύει να χωρίσει| το δίκαιο από το άδικο και πρόσωπον δεν βλέπει* Πένθ. θαν.[2] 497· (στη θέση αντων.): *οι αυτοί νόμοι και συνήθειαι να είναι οι αυτοί ... και να τους διαφεντεύω, ως καθώς διαφεντεύω το πρόσωπόν μου όλον* Επιστ. Μωάμ. 67[13]· *πάντα πλούτη και χαρές να 'ναι στ' αρχοντικό σας| κι όλες του κόσμου τες τιμές να 'χει το πρόσωπό σας* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 136[10]· (σε περίφραση): *από ομπροστά γερατειό να σηκωθείς και να διαπρεπίσεις πρόσωπα γέρου* Πεντ. Λευιτ. XIX 32. **6)** Το «πρόσωπο» του Θεού, ο Θεός (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. ΙΒ): *Έχομε θάρρος στο Θεό ...| να τωσε δώσει κόλαση, κρίση πολλά μεγάλη,| γιατί μας εχωρίσασι απού το πρόσωπόν Του| κι επέψασί μας εδεπά εις τον αφορεσμόν Του* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 239· (εδώ σε εβραϊσμό στον πληθ.): *επαρακάλεσεν ο Μωσε τα πρόσωπα του Κύριου του Θεού του και είπεν* Πεντ. Έξ. XXXII 11· (προκ. για το Χριστό): *έστειλε* (ενν. *ο Ιησούς*) *μαντατοφόρους μπροστά εις το πρόσωπόν Του ... και εμπήκαν εις μίαν χώραν των Σαμαρειτών διά να τον ετοιμάσουν τόπον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. θ' 52. **7)** (Θεολ., προκ. για την αγία Τριάδα) υπόσταση: *Πιστεύομεν ότι εισίν εν τω Θεώ άλλα τρία ιδιώματα ... Και ταύτα τα τρία ιδιώματα ονομάζομεν τρεις υποστάσεις, ήγουν τρία πρόσωπα* Ιστ. πατρ. 85[4]· (εδώ προκ. για το θεό Έρωτα): *λέγει με διά τα πρόσωπα του Έρωτος τα τρία* Λίβ. Va 735. **8)** Διάθεση, τρόπος συμπεριφοράς: *ο βισκούντης εντέχεται ... με αγάπην και καλόν πρόσωπον να ακούσει το έγκλημαν του αγκαλεσίου* Ασσίζ. 26[23]· φρ. *δείχνω πρόσωπον* (+επιθετ. προσδ.) = συμπεριφέρομαι (με ορισμένο τρόπο): *επεί λείψουν χαρίσματα και τα δωρήματά σου,| δείχνει* (ενν. *η κοπέλα*) *σε άλλον πρόσωπον και σκυθρωπόν και μαύρον* Σπαν. (Ζώρ.) V 380· *να δείξει* (ενν. *η βασίλισσα Ευδοκία*) *πρόσωπον καλόν και αγάπην εις την χώραν* Χρον. Τόκκων 1269· *Διά καλόν πρόσωπον όπου τους έδειξεν ο κύρης της Τύρου εκόμπωσέν τους* Μαχ. 42[13]· (προκ. να δηλωθούν ντροπή ή ενοχές): *Εις εκατόν επιλεκτούς ποτέ ουκ εφοβήθην| και εδάρτε εις έναν μοναχόν θέλω στέκειν να εβλέπω;| Και μετά ποίον πρόσωπον την Μαξιμού να ιδούμεν;* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1438. **9)** (Γραμμ.) κάθε τύπος αντωνυμίας ή ρήματος, που φανερώνει εκείνον που μιλά: *η αντωνυμία, διά να γενεί τέλειος ο λόγος, δίδει τα πρόσωπα εις τα ρήματα* Σοφιαν., Γραμμ. 77.

Εκφρ. 1α) *Από προσώπου* + γεν. = μπροστά από, ενώπιον: *ηνίκα την εμήν ράβδον ετιναξάμην,| έφυγον ωσεί πρόβατα από προσώπου λύκου* Διγ. Ζ 3093· **β)** *από προσώπου μου, σου, του ...* = δικός μου, σου, του ... (πβ. και Επιτομή, από (Ι) 5α): *έτσι του κάμνει εκείνη η θαυμαστή Πουλιχερία η αδελφή αυτού· γράφει τον μίαν γραφήν ως*

από προσώπου του Κατάλ. οικουμ. συν. 98ν. **2)** *Εις πρόσωπον* + αιτιατ. = με τη μορφή κάπ.: *να σμιχθεί (ενν. ο Κτεναβώ) με την βασίλισσαν την Ολυμπιάδα εις πρόσωπον του θεόν των Ελλήνων τον Ναβόν* Διήγ. Αλ. E (Lolos) 103[6]. **3α)** *Εις (το/τα)/στο πρόσωπον/α* = (α) βλ. ά. εις Εκφρ. 31· (β) μπροστά, ενώπιον: *καθένας εις το πρόσωπον του βασιλέως επολέμα προθυμότερον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 424· **β)** *εις πρόσωπον* + γεν. = για λογαριασμό, για όφελος κάπ.: *το μεν άρρεν (ενν. παιδίον) ανδρωθέν λαμβάνομεν ενταύθα| εις πρόσωπον αυτού πατρός, εκεί δε προς μητέρα| το θήλυ συναυλίζεται* Βίος Αλ. 4829. **4)** *Ιπί (τα) πρόσωπα* + γεν. = (α) βλ. ά. *επί* Α'1 εκφρ.· (β) μπροστά· απέναντι· ενώπιον: *επλίκεψαν από την Χαβιλα ως τη Σουρ ος ιπί πρόσωπα της Αίγυφτος ...· ιπί πρόσωπα ολωνών των αδερφιών του έπεσεν* Πεντ. Γέν. XXV 18 δις· *να μην είναι εσέν είδωλα άλλα ιπί τα πρόσωπά μου* Πεντ. Δευτ. V 7· (με χρον. σημασ.): *και απέθανεν ο Αραν ιπί πρόσωπα του Θεραχ, του πατρός του* Πεντ. Γέν. XI 28. **5)** *Ιπί πρόσωπα* + αιτιατ. = εις βάρος κάπ.: *την ημέρα οπού κλερονομήσει τα παιδιά του το ός να είναι αυτουνού, να μη μπορέσει να πρωτοκοκίσει τον υιόν της αγαπημένης ιπί πρόσωπα υιόν της μισισμένης τον πρωτόκοκο* Πεντ. Δευτ. XXI 16. **6)** *Με πρόσωπον* = από πολύ κοντά: *ουδείς πυρός πολλού την καύσιν δεν 'πομένει| με πρόσωπον να την ιδεί, αλλά μακρά πηγαίνει* Κορων., Μπούας 58. **7)** *Προς πρόσωπα* = μπροστά, απέναντι: *να σιμώσουν αυτήν τα παιδιά του Ααρων ομπροστά στο Κύριο προς πρόσωπα το θεσιαστήρι* Πεντ. Λευιτ. VI 7. **8)** *Πρόσωπον προς πρόσωπον* = (προκ. να δηλωθεί άμεση επικοινωνία δύο ατόμων) πρόσωπο με πρόσωπο, αντικριστά: *Των μαρτύρων οι λόγοι πιάνονται, ουχί των ανθρώπων εκείνων, οπού ακούσουν λόγους από τους μάρτυρας ...· πρόσωπον γαρ προς πρόσωπον ερωτώνται οι μάρτυρες* Μαλαξός, Νομοκ. 95· *τοιούτος* (ενν. *ο Μωυσής γίνεται*), *ώστε να μιλεί στόμα κατά στόμα με τον Θεόν και πρόσωπον προς πρόσωπον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 48· (στον πληθ.): *Και δεν εσηκώθην προφήτης πλια εις τον Ισραελ σαν το Μωσε, ός τον ήξερεν ο Κύριος πρόσωπα προς πρόσωπα* Πεντ. Δευτ. XXXIV 10.

Φρ. 1) *Βάνω τα πρόσωπά μου εις, προς ...* = στρέφω το πρόσωπό μου προς μια κατεύθυνση· κατευθύνομαι: *εσηκώθην και απέρασεν το ποταμό* (ενν. *ο Ιακωβ*), *και έβαλεν τα πρόσωπά του εις το όρος του Γιλεαδ* Πεντ. Γέν. XXXI 21· *έβαλεν προς την έρημο τα πρόσωπά του* (ενν. *ο Βιλεαμ*) Πεντ. Αρ. XXIV 1. **2)** *Βγαίνω από το πρόσωπο της γης*, βλ. ά. *βγαίνω* 1β φρ. (α). **3)** *Βγαίνω από τα πρόσωπα κάπ.* = φεύγω, απομακρύνομαι από κάπ.: *εβγωμό εβγήκεν ο Ιακωβ από τα πρόσωπα του Ιτσχακ του πατρός του* Πεντ. Γέν. XXVII 30. **4)** *Γελώ (μέσα/ομπρός) στο πρόσωπον κάπ.* = κοροϊδεύω, εμπαίζω φανερά: *εσύ γελάς μας φανερά μέσα στο πρόσωπόν μας* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 60· *εσύ γελάς μας φανερά ομπρός στο πρόσωπόν μας* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 107. **5)** *Γνωρίζω/θωρώ πρόσωπον/α* = κάνω διακρίσεις, ξεχωρίζω, μεροληπτώ: *μη κλίνεις κρίση, μη γνωρίσεις πρόσωπα και μη πάρεις φιλοδωριά* Πεντ. Δευτ. XVI 19· *να κρίνεις* (ενν. *βασιλεύ*) *την αλήθειαν με την δικαιοσύνην,| να μην θωρείς εις πρόσωπον, μηδέ να παίρνεις δώρα* Ιστ. Βλαχ. 1389. **6)** *Δείχνω πρόσωπον*, βλ. ά. *δείχνω* ΙΑ'2. **7)** *Δίδω (το/τα) πρόσωπο/α*, βλ. ά. *δίδω* ΙΑ'7β φρ. **8)** *Δίδω εις πρόσωπον* = μονομαχώ πρόσωπο με πρόσωπο: *ει βούλει, ανάστηθι και λάβε σου τα όπλα| και δώσομεν εις πρόσωπον, ως δοκεί τοις ανδρείοις* Διγ. (Trapp) Gr. 2601. **9)** *Έχω δύο πρόσωπα* = είμαι υποκριτής, διπρόσωπος: *όσ' είχασι δυο πρόσωπα ανθρώπους να κομπώνου,| θέλουσι να 'χουν*

κατοικιά στο σπίτι του δαιμόνου Τζάνε, Κατάν. 429. **10)** *Έχω πρόσωπον* = (α) έχω το θράσος, έχω τα μούτρα να ...: *έχεις λοιπόν και πρόσωπον και στέκεις και δηγάσαι | και δε θυμάσαι τά 'καμες, να τρέμεις να φοβάσαι;* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1703· *έχεις πρόσωπον και βλέπεις, | ουδέ χάριτας μοι λέγεις ...;* Πτωχολ. α 773· (β) έχω το θάρρος, το κουράγιο να ...: *κακορίζικες εμείς, πώς έχομεν πλέον πρόσωπον να γυρίσομεν ομπροσθά εις τον βασιλέα ...;* Μπερτόλδος 39· (γ) έχω αξία, κύρος: *πλέον εις τον βασιλέα δεν έχω πρόσωπον, μόνον εντροπήν και ονειδισμούς* Δωρ. Μον. XXXVII. **11)** *Δε θωρώ Θεού πρόσωπο*, βλ. ά. θεωρώ (Ι) ΙΑ'1γ φρ. **12)** *Κάνω πρόσωπον* = προσποιούμαι: *Ο δε βασιλεύς, κάνοντας πρόσωπον πως μανίζει, λέγει ...* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 90[5]. **13)** *Πέφτουν τα πρόσωπά μου*, βλ. ά. πέφτω Φρ. 10. **14)** *Πηγαίνω στο πρόσωπο(ν)* + γεν. = φθάνω κοντά σε κάπ.· παρουσιάζομαι: *αυτός υπάρχει, γνώριζε, όπου κρατεί την κόρην· | ας μην πηγαίνομεν λοιπόν στο πρόσωπον εκείνον, | αλλά ας ερευνήσομεν ένθα την κόρην έχει* Διγ. Α 3462· *Πούρι να πέψει η χάρη Του, σαν πάει στο πρόσωπό Του | τούτη η θυσία που μελετώ, να πάψει το θυμό Του* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 371. **15)** *Ποιώ πρόσωπον* = (στρατ.) παρατάσσομαι μετωπικά: *πρόσωπον εποίκασιν κοντά στο παραγιάλιν | κι εβλέπαν την αρμάδαν του έξω να μην την βγάλει* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 63. **16)** *Ποιώ καλόν/κακόν πρόσωπον*, βλ. ά. ποιώ Φρ. 83. **17)** *Ποιώ το πρόσωπον*, βλ. ά. ποιώ Α'9β. **18)** *Σηκώνω (τα) πρόσωπα*, βλ. ά. σηκώνω. **19)** *Φέγγω τα πρόσωπά μου*, βλ. ά. φέγγω.

Η λ. ως επίρρ. = μετωπικά: *στην χώραν ήταν καταυτού χωσμένοι μες στ' αργάκιν, | και πρόσωπον εμπήκασιν σ' όλον το παραγιάλιν* Θρ. Κύπρ. Μ 21.

προσωποποιία η· *?προσώποια*.

Το μτγν. ουσ. *προσωποποιία*. Ο τ. πιθ. με απλολογία και αναβιβ. τόνου από μετρ. αν. (βλ. και Legrand, [Ερμον. 474]). Η λ. και σήμ.

(Εδώ) δραματικός τρόπος σύνθεσης λογοτ. έργου, κατά τον οποίο ο συγγραφέας θέτει φανταστικούς λόγους στο στόμα το δικό του ή των προσώπων του: *ως ο Όμηρος γαρ λέγει, | και προσώποιαν ποιεί γαρ | προς θεάν γαρ ερωτώντα | λέγων προς αυτήν τοιαύτα* Ερμον. Η 16.

προσωποποιώ.

Το μτγν. *προσωποποιέω*. Η λ. και σήμ.

(Μέσ., προκ. για αφηρημένη έννοια) αποδίδομαι με μορφή προσώπου: *Η, τάχα θρήνος τις οικτρός ούτος της αμαρτίας, | ωσεί τινα λυπούμενον προσωποποιουμένης* (ενν. της αμαρτίας), | *ήτις εναποπνίγεται δακρύοις μετανοίας* Γλυκά, Αναγ. 42.

προσωρινός, επίθ., Διδ. Σολ. Ρ 9, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 91, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[91], Δευτ. Παρουσ. 89, Κυπρ. ερωτ. 107[7], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 456, 1193, 1601, Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Κορ. Β' δ' 17· *προσερινός*, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 115, 305, 308, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. III 19 κριτ. υπ., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 545, 606, 645, Χριστ. διδασκ. 150 (δις), 183, 269, 382, 453, Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιγ' 21.

Από την έκφρ. *προς ώραν* (ήδη μτγν., βλ. Montanari, λ. *ώρα* 4c) και την κατάλ.

–ινός. Ο τ. (με τροπή ο>ε λόγω επίδρ. του έρρινου, βλ. Μωυσιάδης, Ετυμ. 94-96) στο Du Cange και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.)· πβ. σημερ. ιδιωμ. *προσαερινός* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 586, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Η λ. τον 8.-9. αι. (LBG), στο Βλάχ. και σήμ.

Που διαρκεί για μικρό χρονικό διάστημα· πρόσκαιρος, παροδικός, εφήμερος: *ο κόσμος εν' προσωρινός, ημέρες υπαγαίνουν,| ο πλούτος, το λογάριον ως άνεμος διαβαίνει* Σπαν. Α 521· *προς ώραν έχει δύναμιν* (ενν. *ο συκοφάντης*), *προς ώραν φλαμμουλίζει,| η προκοπή προσωρινή, προς ώραν η χαρά του,| και τότε ως χόρτος φθείρεται, και τότε ως άνθος πίπτει* Γλυκά, Στ. 352.

πρόσωρος, επίθ.

Από την έκφρ. *προς ώραν* (ήδη μτγν., βλ. Montanari, λ. *ώρα* 4c) και την κατάλ. -ος. Πβ. σημερ. επίρρ. *προσώρας*.

Κατάλληλος, που ταιριάζει στην τωρινή στιγμή: *και πόσα εσυνετύχαμεν, και πόσες υποθέσεις,| αφήνω τα, ουκ είναι πρόσωρα του να σε τ' αφηγούμαι* Λίβ. Esc. 2216.

πρότασις η.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. *πρόταση*.

α) Διατύπωση κρίσεως για κάποιο ζήτημα, η οποία τίθεται σε φιλοσοφική συζήτηση προκ. να αποδειχθεί ή να καταρριφθεί: *Τες ανακάτωσες των Γαλιλαίων ... μην τα φοβάσαι, ω βασιλεύ ... Διατί δεν θέλουσιν ημπορέσει να σταθούσιν εις το πρόσωπόν μου ή κάν ένα λόγον να εβγάλουσι εις τας προτάσεις και ζητήματα οπού θέλω τως ειπεί* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 116[19]· **β)** λογικός συλλογισμός: *ΜΑΡΚΟΛΦΑ: Ανίσως και εκείνος δεν ήθελεν φάγει παγώνια, πέρδικες ... και άλλα όμορφα φαγητά, τα οποία ήτον ενάντια εις την φύσιν του ..., εκείνος ήθελεν είσταιν ζωντανός, οπού τώρα είναι απεθαμένος. ΕΡΜΙΝΙΟΣ: Καλή πρότασις, στην πίστιν μου* Μπερτολδίνος 96.

προτάσσω -ττω.

Το αρχ. *προτάσσω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Τοποθετώ κ. στην πρώτη θέση, μπροστά: Βίος Αλ. 4417.

προτείνω.

Το αρχ. *προτείνω*. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **α)** Απλώνω, εκτείνω κ. προς τα μπρος: Διγ. Ζ 3222· **β)** (με αντικ. τη λ. *χείρα*) απλώνω το χέρι μου, δίνω το χέρι σε κάπ.· (ως εκδήλωση οικειότητας): *Ιδούσα γουν Ολυμπιάς τον ίδιον νυμφίον| προέτεινε την δεξιάν χείρα προς το θηρίον* Βίος Αλ. 454· (ως εκδήλωση παράκλησης ή ικεσίας): *Ήκεις* (ενν. *βασιλεύ*) *ημίν αναίμακτον την νίκην εμφανίζων·| και πού γαρ χύσις αίματος, πού δε πολέμου φύσις,| ένθα το σύμπαν βάρβαρον τας χείρας σοι προτείνει ...;* Γλυκά, Στ. Β' 10· *Δακρύσας ουν Αλέξανδρος προέτεινε την χείρα| την δεξιάν, ποιούμενος παράκλησιν εκ ταύτης* Βίος Αλ. 6026· (ως εκδήλωση συναινετικής διάθεσης): *Τας χείρας γαρ προέτεινε* (ενν. *ο Αλέ-*

ξανδρος) πάσαν ασκών παιδείαν,| όπως φρενήρης γένηται και συμπαθής προς πάντας Βίος Αλ. 2582· *υπήκουσά σοι, φίλε,| και την χείρα μου προτείνω| και διήγησιν ηρξάμην| και το ους ευήκοον έχε* Πτωχολ. α 28.

ΙΙ. (Μέσ.) υποβάλλω πρόταση, υποδεικνύω κ.: Διγ. Ζ 3348.

προτελευτή η.

Το μτγν. ουσ. *προτελευτή*.

Θάνατος ενός ανθρώπου πριν από το θάνατο κάπ. άλλου: *Υπόβολον λέγεται τούτο, ότι η γυναίκα έδιδε χάριν προικός τόσον πράγμα· και ο ανήρ υπέβαλλε τόσον εις την περιουσίαν αυτών και ήτον κοινή ... Και σήμερον τοιούτον υπόβολον ο ανήρ ου διδει· αμή αν συμφωνήσουν να δοθεί τίποτε μερτικόν, ... εκ προτελευτής της γυναικός* Μαλαξός, Νομοκ. 364.

πρότερα, επίρρ., Αχέλ. 1029, 1157.

Το μτγν. επίρρ. *πρότερα* (TLG). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1) Νωρίτερα, προηγουμένως: *και ήτον τιμιότερον πρότερα να μισέψουν,| παρά να τους εύρουσιν εκεί, να τους έχουσιν φονέψει* Χρον Μορ. Η 9014. **2)** Πρώτα-πρώτα: *πρότερον οφείλομεν τρέχειν πρότερα εις τα παιδία τους κληρονόμους, και αν ουδέν έχει παιδία ο κληρονόμος, να δράμεις εις τους γονείς* Ελλην. νόμ. 565[16]· *ορθώθησαν οι Τούρκοι 'ς κάθε πράμα,| το πού να κρούσουν πρότερα συμβούλιον εκάμα* Αχέλ. 298.

προτερεύω.

Το μτγν. *προτερεύω* (TLG). Τριτοπρόσ. *προτερεύκει* και μέσ. *προτερεύκουμαι* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765, Χατζ., Λεξ.)· βλ. και LBG.

Α' (Μτβ.) φτάνω κάπου ή κάνω κ. πριν από κάπ. άλλο, προλαβαίνω κάπ.: *Πλέον υπέρ άλλους έτρεχεν ο Πέτρος και Ιωάννης·| τον Πέτρον επροτέρεψεν αυτός πριν ξαναφάνεις.| Στον Άγιο Τάφον ήλθασιν τρεχόμενοι και εμπήκεν| ο νεότερος πρωτότερα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[142]· (σε σχ. υπερβολής): *απάνω σε τούτα τα βουνά η πείνα πάντα προτερεύει την χώνευσιν, και η άσκησις παρακινά την άνωθεν πείνα* Μπερτολδίνος 98.

Β' Αμτβ. **α)** Προηγούμαι, έρχομαι πρώτος: *Τούτ' η γυνή* (ενν. *η Μαρία Μαγδαληνή*) *επροτέρεψεν κι ήλθεν εμέ ν' αλείψει| κρατώντα πως ο δάσκαλος, εγώ, της θέλω λείψει* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[131]· **β)** προλαβαίνω, προφταίνω: *Πρί σώσω εγώ, επροτέρεψε κι ήρχεντο η αφεντιά σου* Στάθ. (Martini) Γ' 79.

προτέρημα το, Σπαν. Α 490, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 88, Λιβ. Esc. 979, Λιβ. διασκευή α 1058, Χρον. Τόκκων 950, 3700, Λιβ. Va 840· *προτέρημαν*, Σπαν. Α 486, Σπαν. Β 341, 346, 462, 466· *προτήρημα*.

Το αρχ. ουσ. *προτέρημα* (TLG). Η λ. και σήμ.

1) Ανδραγάθημα, επιτυχία, ιδ. στρατιωτική: Χρον. Τόκκων 2159· *Τότ' ένας εκ τους ποντικούς ξεχωριστός απ' όλους* (παραλ. 1 στ.) ... *τον υιόν του έκραξε να 'λθεί να πολεμήσει| κι εις τους εχθρούς προτήρημα να δείξει και να ποίσει* Ζήνου, Βατραχ. 414. **2)** Θετικό χαρακτηριστικό, θετική ιδιότητα κάπ.: *Εις ένα γαρ προτέρημα προ-*

σθέτεις άλλο ένα,| εις την ανδρείαν ταπείνωσιν, και πού καλλίον εις κόσμον; Σπαν. (Λαμπρ.) Va 514· *Δι' αυτά τα προτερήματα σ' αυτήν την Βενετίαν*, (παραλ. 5 στ.) *στην εξουσιάν την κοσμικήν τον έκλεξαν απάνω* (ενν. τον Μιχαήλ)| *που εις γλώσσαν την ιταλικήν τον λέγουν γουαρδιάνο* Λίμπον. 165· (εδώ προκ. για πρόσωπο που συγκεντρώνει πληθώρα χαρισμάτων): *ο δε χρυσός Καλλίμαχος και δυστυχής εκ Τύχης,| εκ γένος το βασιλικόν και μισθαργός εκ Τύχης,| ο θάνατος του δράκοντος, αλλά νεκρός εκ Τύχης,| παντός καλού προτέρημαν, νυν δε σιδερωμένος,| έλεγε πικραινόμενος, θλιβόμενος και κλαίων* ... Καλλίμ. 2382. **3)** Καλή πράξη, ευεργεσία, εξυπηρέτηση: *Καν σε ποιήσει τίποτε προτέρημαν ολίγον,| οίος αν ένι, πάντοτε έχε τον εις τον νουν σου* Σπαν. B 344.

Φρ. *έχω προτερήματα από κάπ.* = υπερέχω, ξεχωρίζω από κάπ.: *της Ρώμης ο κατάρχων,| εκείνος οπού έφριξεν Ιτάλιαν και Ρώμην,| ο Λατζελάος ο φρικτός, ο δυνατός, ο μέγας,| όπου είχεν προτερήματα από όλους τους ρηγάδες* Χρον. Τόκκων 3333.

προτέριμος, επίθ.

Από το *προτερώ* και την κατάλ. *-ιμος*.

(Προκ. για πρόσωπο) που έρχεται πρώτος (σε σύγκριση με άλλους), που υπερέχει: *'Ακουσα εγώ την αυθεντία σου νύκταν και την ημέραν,| το πως είσαι εύμορφος και φρόνιμος, προτέριμος εις πάντας* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 892 (πβ. και Διήγ. Αλ. Σεμίρ. B 873).

πρότερον, επίρρ., Ελλην. νόμ. 565[16], Χρον. Μορ. H 865, 2828, 7913, 7930, Χρον. Μορ. P 2828, 7913, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 18.

Το αρχ. επίρρ. *πρότερον* (L-S, λ. *πρότερος*).

1α) Νωρίτερα, προηγουμένως, παλιότερα: Καλλίμ. 1228, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 256, Θησ. Πρόλ. 69· (με γεν.): Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12946· (έναρθρ.): Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 93[r]· **β)** (με γεν. λ. που δηλώνει ηλικία) μικρότερος από ...: *Ο βασιλεύς Μενέλαος είχε μίαν θυγατέρα| εκ την Ελένην, πρότερον ετών δύο υπήρχεν,| οπόταν Πάρις ήρπαξεν Ελένην από Σπάρτης* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13573. **2α)** (Προκ. για τη δήλ. χρονικής σειράς) πρώτα-πρώτα, αρχικά: *άρχισεν ούτως λέγει τον· «Πάντες παρακαλού σε,| ο κόντος Φλάντρας πρότερον, δεύτερον της Τουλούζας,| κι απέκει οι ευγενικοί, οι πρώτοι του πασάντζου ...»* Χρον. Μορ. P 234· *Αφόν εξέβημεν εκ την δολίαν την Τροίαν,| ήλθαμεν και αποσώσαμεν πρότερον εις την Σμύρνην* (παραλ. 2 στ.). *Απ' αύτου εκαταλάβαμεν πάλιν εις Λωτοφάγους* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13616· (με γεν.): *του παραδείσου πρότερον οίκον εποίησε τε| και πύργον μέσον έστησεν πλήρης πολλών επαίνων* Διγ. Z 4091· φρ. *πρότερον αρχή*, βλ. ά. *αρχή* Β'γ φρ.· **β)** (προκ. για τη δήλ. προτίμησης) κατά πρώτον, πάνω από όλα (βλ. και Lex. Chron. Mor., στη λ.): *διά τούτο ερώτησα τον γέρο μισίρ Νικόλα* (παραλ. 1 στ.)· *το τι μου εζήτει πρότερον κι ορέγετον να ποιήσω,| καν δίκαιον καν τε χάριταν, το όποιον θέλει εκ τα δύο;* Χρον Μορ. H 7710.

πρότερος, επίθ., Καρτάν., Π. Ν Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 345[r], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 67[12].

Το αρχ. επίθ. *πρότερος*. Η λ και σήμ. λόγ.

(Χρον.) **α)** που προηγείται χρονικά, προηγούμενος: Καλλίμ. 1271· **β)** που συνέβη ή υπήρξε πριν από κ. ή κάπ., προγενέστερος, παλιότερος: Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 37, Βασιλ. Κεφάλ. Παραιν. 115· **γ)** πρώτος από όλους: *Ορίζει ο Βελισάριος, ο φρόνιμος, ο μέγας,| να φέρουσιν τους αδελφούς, Αλέξιν, Πετραλίφην,| εκείνους οπού εσέβησαν πρότεροι εις το κάστρον* Διήγ. Βελ. $N^2$255.

Το αρσ. ως ουσ. = αρχηγός, ηγέτης (πβ. ά. *προεστός*): Χρον Μορ. Η 5182.

προτέρου, επίρρ.

Από το επίρρ. *πρότερον* (L-S, λ. *πρότερος* ΑΙV) ή *πρότερα* αναλογ. με τα επιρρ. σε *-ου*.

Προηγουμένως, νωρίτερα: *Εάν γένηται ότι εις άνθρωπος ένι ξημερωμένος ημέραν τακτήν ... εάν τον επίασεν οδύνη ή ασθένεια ..., εντέχεται να ποίσει νώσιν της αυλής το κώλυμάν του μίαν ημέραν προτέρου παρά την ημέραν του οπού ένι ξημερωμένος* Ασσίζ. 89[17].

προτερώ.

Το αρχ. *προτερέω*. Η λ. σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ., λ. *προτερεύκουμαι*, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.), όπου και γ' εν. ενεστ. *προτερά* (Σακ., Κυπρ. Β' 765).

Ι. (Ενεργ. αμτβ.) υπερέχω, υπερτερώ: *Του τρίτου* (ενν. αδελφού) *πάντες έκριναν τους λόγους προτερούντας* Καλλίμ. 138.

ΙΙ. (Μέσ. μτβ.) προτιμώ, διαλέγω: *και τίναν προτερήσομαι* (ενν. των τέκνων μου), *τίναν και κρίνω πρώτον| ουκ οίδα και του στέμματος τίναν δεσπότην θέσω* Καλλίμ. 49.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που υπερέχει, που έχει πολλά προσόντα: *φουσσάτον έχομεν πολύν, καλόν και διαλεγμένον| θέλομεν ουν και στρατηγόν άνδρα προτερημένον* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 694· (εδώ σε μεταφ., σκωπτ.): *πολλά με εθαυμάζονταν* (ενν. *οι γονείς μου*) *και συνεχαίροντό μοι,| διότι εγέννησαν φυτόν πολλά προτερημένον* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 155.

προτεστάρω, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1483, Διαθ. 17. αι. 3[170].

Από το ιταλ. *protestare*. Μέσ. *προτεστάρουμαι* σήμ. στην Ζάκυνθο (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β'). Η λ. σε έγγρ. του 18. (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 228, Σερεμέτης, Ηπειρωτική Εστία, 19, 1970, 34), 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 122, 126, Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974-75, 146) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., Λορεντζ., Αθ. 16, 1904, 203) καθώς και στο ΑΛΝΕ.

1) Διαβιβάζω εντολή, συμβουλή ή επιθυμία μου σε κάπ., παραγγέλνω: *για τούτο ορδινιάζω, εξορτάρω και προτεστάρω όλους εκείνους ... να μη βαλθούσιν ουδέ να λογιάσου ποτέ να πανδρέψουσιν παιδίν τως εισέ συγγενικόν τως ως το τέταρτο βαθμό* Διαθ. 17. αι. 3[165]· *λέγω και θέλω και τούτο το κάργος να το 'χει ... ο έγγονάς μου ... προτεστάροντάς του ... να κάμει να 'ναι πλερωμένα τα άνωθεν λεγάτα και να κρατεί κόντο παρτικολάρε εις ό,τι θέλει πλερώνει καθημερνό* Διαθ. 17. αι. 4[23]. **2)** Παρακαλώ:

μα προτεστάρω σε, αυγή, Αυγερινό μην πέψεις,| μήτε η μέρα η φωτεινή ακόμη μην χαράξει Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 64.

προτεστιάζω, Μαχ. 552[30], 582[29]. — Βλ. και *προτεστάρω.*

Από το προβ. *protestar* (βλ. Stanitsas, Act. VIII[e] Congr. Intern. Neo-hell. franc. 80-1, 100, Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 216, 289).

1α) Διαμαρτύρομαι εναντίον κάπ.: *εμπήκαν εις το παλάτιν και σύλους επροτεστίασάν τους, από τη μερίαν του Θεού και του πάπα και από τη μερίαν της ρήγαινας, να μεν τους χωρίσουν αππού τες γυναίκες τους και από τα παιδιά τους* Βουστρ. (Κεχ.) 284[14]. **β)** εκφράζω τη διαμαρτυρία μου σε κάπ. με απειλητικό τρόπο: *τον ποίον* (ενν. *τοποκράτορα*) *εφοβερίσαν τον* (ενν. *οι Γενοβήσοι*) *και επροτεστιάσαν τον* Μαχ. 528[21]. **γ)** καταγγέλλω κάπ.: *Και έρισεν* (ενν. *ο πρίντζης*) *έναν νοτάρην και επροτεστίασέν τον* (ενν. *τον ποδεστάν*) *ομπρός σ' όλους και έβαλέν το εις γράψιμον* Μαχ. 316[22]. **2)** Διαφωνώ, εναντιώνομαι σε κάπ.: και *οι Κρητικοί εδιαφεντέψαν τους και επροτεστιάσαν τους μηδέν παν εις την Βενετίαν, ότι επήραν τους οι Γενουβήσοι* Μαχ. 588[11]. **3)** Παραγγέλνω: *Προτεστιάζομέν σε να μας πλερώσεις όλες τες ζημίες όπου να μας γενούν διά τες ημέρες όπου να σταθούμεν ώδε διά τον κοντοσταύλην* Μαχ. 528[22].

προτέστο το, Κυπρ. χφ. 161.

Από το ιταλ. *protesto.* Η λ. σε έγγρ. του 18. (Μέρτζιος, Μακεδ. 7, 1967, 134) και 19. αι. (Μαλανδράκη, Ελλην. 11, 1939, 201, Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974/75, 175), στο Du Cange (λ. *προτέστον*), σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Γιαγκουλής, Κυπρ. διαλ.) και στο ΛΝΕ· βλ. και LBG (λ. *προτέστον*).

Διαμαρτυρία· (νομ.) καταγγελία: *με το τεσταμέντον του ο αυτός αφέντης Ανδρέας δίδει ορδινιά και παραγγέρνει τον κομμισάριόν του με μεγάλην όρεξιν και σκάζι με προτέστο να τυχαίνει να δούσι ... λογαριασμόν του άνωθεν Ντόρια και να τονε σφίξουσιν να πλερώσει* Διαθ. 17. αι. 3[141].

προτζεσόροι οι.

Από το ιταλ. *predecessori.* Η λ. σε έγγρ. του 16 αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 89[2-3]).

Οι προγενέστεροι, οι πρόγονοι: *Οι δε μεταγενέστεροι αλησμονήσαντες την γνώμην των προτζεσόρων τως, ότι πως, διά ενθύμησιν μόνον εκεινών οπού έκαμναν τες ανδραγαθίες, τως έκαμαν τες στάτουες, ... επροσκύνουν αυτά* (ενν. *τα ξόανα*) *ως αθανάτους θεούς* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 132[15].

πρότζος ο, βλ. *μπρούντζος.*

προτήρημα το, βλ. *προτέρημα.*

προτηρητής ο.

Από το μτγν. *προτηρέω* (TLG) και την κατάλ. -*τής*.

Υπεύθυνος, επικεφαλής: *φρουράς προτηρητής πασών τε και κλειδούχος* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 540.

προτίθημι.

Το αρχ. *προτίθημι*. Η λ. στο μέσ. ενεστ. *προτίθεμαι* και σήμ. λόγ.

α) (Μέσ.) τοποθετώ, βάζω κ. μπροστά· (μεταφ.): *Άλλοι κατησφαλίζοντο* (ενν. *εν τη φυλακή*) *δεσμοίς, αλλά δυσλύτοις,| ως εν αγγίστρω δέλεαρ προθέμενοι φιλίαν| και βόθρους συσκευάζοντες κατά των χριστωνύμων* Γλυκά, Στ. 498· **β)** (προκ. για φαγητό) προσφέρω, σερβίρω: Προδρ. (Eideneier) IV 334, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 105[11].

Φρ. *προτίθεμαι εις βάρος κάπ.* = φέρνω ανία σε κάπ., κάνω κάπ. να βαρεθεί: *Αλλά των λόγων την γραφήν επέτεινα εις πλάτος| και τον αναγινώσκοντα εις βάρος προεθέμην* Καλλίμ. 1005.

προτιμεύω, Σαχλ. Β' (Wagn.) P 33· *π ρ ο τ ι μ ε ύ γ ω*, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 35 κριτ. υπ.

Από το αρχ. *προτιμάω* κατά τα ρ. σε *-εύω*. Ο τ. στο Du Cange (λ. *προτιμεύγειν*). Η λ. στο Somav.

1α) Τιμώ κάπ. περισσότερο από άλλους: *Και αν προτιμεύγουν γέροντες μικροί και 'κοδεσπότες,| ωσάν επροτιμεύγουντα, όντεν εζούμαν τότες* Απόκοπ.[2] 125, 126 (βλ. και Κακριδής, Κρ. Χρον. 7, 1953, 411)· **β)** δίνω σε κάπ. τιμητική προτεραιότητα· (εδώ ειρων.): *Εις γιόμα μου και εις δείπνον μου, αντάμα τρώμε πάντα* (ενν. *με το φυλακάτορά μου*)*·| εμπρός εκείνος νίβγεται, ομπρός καθίζει εις την τάβλα,| και πάντα προτιμεύγω τον εις τα καλά μπουκούνια* Σαχλ., Αφήγ. 576. **2)** Επιλέγω, προτιμώ: *Και επροτίμευα να αποθάνω εγώ, παρού ότι να βλαβείς εσύ* Διγ. Άνδρ. 407[37]. **3)** (Νομ., αμτβ.) έχω προτεραιότητα στην άσκηση κάποιου δικαιώματος: *Ένα πράγμα, ή και πολλά, εάν ... αγοράσουν ... δύο τινές άνθρωποι ..., οπόταν μετά την συνύβασιν έναν από το άλλο μέρος τραβίζει να το επάρει ... προτιμεύει εκείνος οπού το επαραλαβεν, αν και τα άσπρα δεν έδωκεν* Νομοκριτ. 81.

προτιμή, η,

Το μτγν. ουσ. *προτιμή* (L-S Suppl.). Η λ. με διαφορ. σημασ. σε έγγρ. του 12. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ικ.[2] 320), 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 470, 490, Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 85), 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 417, 449, Μηνάς, ό.π., Βισβίζ. ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 123, 125), στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, Πασπ., Γλωσσ.), καθώς και λογοτ. στο ΛΑΝΕ.

1) Υπεροχή, ανωτερότητα: *Πως δε νοάς την προτιμήν τ' αντρός κατά την φύση| και κατά την συνήθισιν, την σαρκικήν την κρίση;* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 499. **2)** Πρώτη θέση, πρωτεία: *Ω σκύλοι, εκεί που 'τύχαινε να τον αποδεκτείτε* (παραλ. 1 στ.), *γιατί τον ανιμένετε, καθώς λαλεί η Γραφή σας,| για να σας βάλει ελεύθερους πάλι στην προτιμή σας* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 230. **3)** Προτίμηση, διάκριση· (πληθ.): *Μα ξεύρε τούτο από μεν κι έχε το πάντα θάρρος,| πως δε χαρίζει προτιμές στον θάνατον ο Χάρος* Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 310.

προτίμησις η, Τρωικά 526[27], Διγ. Ζ 2089, Χρον. Μορ. Η 4132, Χρον. Μορ. Ρ 2003, 4132, 6678, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 370, Λίβ. Esc. 852, 859, Λίβ. διασκευή α 932, Χρον.

Τόκκων 465, Λεόντ., Αιν. (Brokkaar) O XIV[1], Θησ. Ε' [747], Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 118, Zygomalas, Synopsis 178 E 26, Συμμ., Ρεμπελ. 160, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1310 κε' 1, 1311 κζ' 1, Κρασοπ. (Eideneier) S 175, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Ρωμ. γ' 9, Χριστ. διδασκ. 465· *προτίμηση*, Θησ.Ζ' [25[3]], Συναξ. γυν. 93.

Το αρχ. ουσ. *προτίμησις*. Ο τ. *προτίμηση* και σήμ.

1) Επιλογή του καλύτερου ή σημαντικότερου (πράγματος ή προσώπου) ανάμεσα σε πολλά· (εδώ) η δυνατότητα επιλογής: *Δια τούτο γαρ όπου είπασιν, να δουλεύει* (ενν. *ο προνοιάτορας*) *όλον τον χρόνον,*| *ένι διά την προτίμησιν του αφέντη, όπερ ένι,*| *από τους μήνας δώδεκα να επαίρνει όποιους θέλει* Χρον. Μορ. Η 2003· *και μάθε, ουκ έν' προτίμησις των ερωτοπροσώπων*| *εις τίποτε, νυν εγνώριζε, μα το σπαθίν του Πόθου* Λίβ. διασκευή α 938· φρ. *δίνω προτίμησιν* κάπ. = συμπεριφέρομαι ευνοϊκά, κάνω διακρίσεις σε όφελος κάπ.: *την δόξαν ουκ εντρέπεται* (ενν. *ο θάνατος*), *το μεγαλείον ου βλέπει,*| *τον υψηλόν περήφανον προτίμησιν δεν δίδει,*| *όλους περισσωρεύει τους στον σκοτεινόν τον Άιδην* Βυζ. Ιλιάδ. 1163. **2)** Τιμή, εκτίμηση, σεβασμός: *Υιέ μου, αν τύχεις πούπετε και ιδείς καλλιότερόν σου,*| *δος του προτίμησιν πολλήν, δος του τιμήν μεγάλην* Σπαν. (Ζώρ.) V 165· *ψέμαν ουδέν ειπείς ποτέ, αλήθειαν λέγε πάντα,*| *να έχεις και προτίμησιν, αγάπην παρά πάντας* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 67. **3α)** Υπεροχή, ανωτερότητα: *Οι δύο ... με τα σπαθία στα χέρια* | *ο είς τον άλλον έκρουον, όσον ημπόρει πλέον* (παραλ. 4 στ.). *Αλήθεια ου γνωρίζετον, ο είς απέ τον άλλον,*| *το τις είχε προτίμηση στον όχλον του μεγάλου* Θησ. Ε' [76[8]]· **β)** (στρατ.) πλεονέκτημα: *Εις το βουνί τους ώρισεν* (ενν. *ο βασιλέας*) *να στήκουν οι Ρωμαίοι,*| *τον τόπον να φυλάσσουσιν όλοι με τα δοξάρια*·| *κι όταν εύρουσιν τον καιρόν, με μηχανίαν, με τρόπον*| *και έχουν την προτίμησιν, να πολεμούν τους Φράγκους* Χρον. Μορ. Η 6678· *εγώ ντροπή ουκ έχω το προτίμηση να παίρνω,*| *και να 'ναι πλέο σωτηριά ολού μου του φουσσάτου* Θησ. (Foll.) I 112· **γ)** προβάδισμα: *αποθανόντος εκείνου* (ενν. *του υιού του Μουράτη*), *ήθελεν υπάγειν* (ενν. *το οσπίτιον του βασιλέως*) *εις προτίμησιν μεγάλην* Σφρ., Χρον. (Maisano) 108[5]. **4α)** Προσόν, προτέρημα: *Η χώρα ομορφότερη και δυνατή εξ όλες*| *και άλλα χαρίσματα πολλά* (ενν. *έχει*), *προτίμησες μεγάλες* Χρον. Τόκκων 2116· **β)** αξία: *Χαρά σ' εσέν, κυρ γάδαρε, και με την φρόνεσή σου,*| *γιατί με γνώσιν έφυγες, με την προτίμησίν σου* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 534. **5)** (Συνεκδ.) **α)** μερίδιο που αποδίδεται σε κάπ. κατά προτεραιότητα και είναι μεγαλύτερης αξίας: *Ποιήσω και τους γάμους σου ακουστούς εις τον κόσμον,*| *να λάβεις και την προίκα σου απ' αυτής της ημέρας,* (παραλ. 14 στ.) *δώσω σοι και προτίμησιν των λοιπών μου παιδίων*| *πλούτον πολύν και άπειρον, κτήματα ουκ ολίγα* Διγ. (Trapp) Gr 1671· *Ουδέ πρέπον γαρ υπάρχει, ίνα πάντες μεταστρέψουν*| *το μεμοιρασμένον πάλαι, ίνα λάβεις αναλόγως*| *την προτίμησιν αξίως, αλλά πρέπει συ να πέμψεις*| *την του Χρύσου θυγατέρα* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Α' [330]· **β)** (πιθ.) μερίδιο επί των κερδών: *Άνθρωποι πραγματευτάδες γ' έβαλαν εις πραγματείαν. Ο μεν πρώτος έβαλεν φλουριά ιε' και είπεν ότι να παιρνει από το διάφορον προτίμησιν τρία εις τα κ' ο δεύτερος έβαλεν φλουριά ιζ', ότι να παίρνει και αυτός εις τα λ' προτίμησιν δ'* ... Rechenb. 61[2,3]. **6)** (Νομ.) εμπράγματο δικαίωμα (για το πράγμα βλ. Οικον. Ιστ. Βυζ. Γ' 267-81, ODB, λ. *protimesis*· πβ. και ά. *πρελατσιόν*): *Η γυναίκα έχει προτίμησιν από πάσα άνθρωπον οπού να χρεωστεί ο άνδρας αυτής, να λάβει αυτή πρώτον την προίκαν αυτής* Μαλαξός, Νομοκ. 359.

προτιμητέος, επίθ., Καλλίμ. 185.

Το μτγν. επίθ. *προτιμητέος*. Το ουδ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

Που πρέπει, που αξίζει να προτιμηθεί: *Ταύτα δε ένεκα της σης αγάπης εποιούμην,| ης ου τον κόσμον, ου το ζην είχον προτιμητέον* Διγ. (Trapp) Gr. 3470· *έκτοτε ... ευλαβούμενος και προτιμητέος ην* (εννν. *ο Ερτογρούλης*) *εκ πάντων διά το είναι ικανόπλοον και θαλαττουργόν, διατί μεν ουκ εισίν αγαθοί το γένος τούτο των Τουρκών εν τη θαλάσση πλέειν* Ψευδο-Σφρ. 216[17].

προτιμότερος, επίθ., Zygomalas, Synopsis 173 E 5, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. α' 15 σημ.

Το αρχ. επίθ. *προτιμότερος* (συγκρ. του επιθ. *πρότιμος*, βλ. L-S). Η λ. και σήμ.

1α) Που επιλέγεται γιατί θεωρείται καλύτερος, που τον προτιμούμε από κάπ. ή κ. άλλο: *Ει και λίαν παράνομον του εμαυτήν προδούναι* (παραλ. 2 στ.), *πόθος γαρ όμως ακραιφνής, αγάπη σου η βεβαία| προτιμοτέραν έποισε σην καλλίστην αγάπην* Διγ. (Trapp) Gr. 1519· **β)** που θεωρείται ανώτερος, που εκτιμάται περισσότερο: *Διά γαρ του ονόματος των υιών και αι θυγατέρες δηλούνται. Οπού γαρ ειπεί· «τοις εμοίς υιοίς αφίημι τόδε», καλά και δεν είπε «και ταις θυγατράσι», πλην συγγροικούνται και αύται. Το γαρ προτιμότερον όνομα των υιών συμπεριλαμβάνει και των θυγατέρων ως έλαττον* Zygomalas, Synopsis 220 Λ 6· (σε προσφών.): *Ευχαριστώ σε δέσποτα μέγιστε πατριάρχα| της Κωνσταντινουπόλεως ...* (παραλ. 1 στ.) *και πάντα προτιμότερε και μέγιστε των άλλων* Αρσ., Κόπ. διατρ. [924]. **2)** (Νομ.) που έχει το εμπράγματο δικαίωμα της προτίμησης (βλ. και ά. *προτίμησις* 6): *ο δανειζόμενος δανείζεται από πολλούς, δανείζεται δε από έναν έτσι ρητά και ονομαστικά, όπως διά των ασπρών του ποιήσει τόδετι ... Τούτον κρίνει ο νόμος προτιμότερον πάντων των άλλων των απλώς και ως έτυχε δανεισάντων, ίνα εξικανωθεί και πληρωθεί το χρέος* Zygomalas, Synopsis 178 E 26· *Είναι τινές που δικαιώνουνται εις κληρονομίαν τινός και χωρίς διαθήκης. Και πάλιν, πάντων είναι τα παιδία προτιμότερα* Zygomalas, Synopsis 264 Π 33.

προτιμώ, Σπαν. Α 153, 339, 591, Σπαν. Β 154, 156, 419, Σπαν.V 155, 157 Κομν. Διδασκ. Δ 192, 271, Διδ. Σολ. Ρ 67, Σπαν. Ρ 90, 92, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 165, 167, 464, Γλυκά, Στ. 411, 551, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 615, Διγ. (Trapp) Gr. 47, Βέλθ. 179, Ερμον. Α 318, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 21, 42, Χρον. Τόκκων 116, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 74, Μαχ. 656[24], Δούκ. 233[16], Σφρ., Χρον. (Maisano) 66[11], Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 327, Κορων., Μπούας 62, Βυζ. Ιλιάδ. 505, Zygomalas, Synopsis 215 K 53 δις, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1310 κδ' 1, 1355 ρκζ' 1, 6, 1495 μδ' 3, Φορτουν. (Vinc.) Β' 269.

Το αρχ. *προτιμάω*. Η λ. και σήμ.

1) (Ενεργ. και μέσ.) **α)** τιμώ, εκτιμώ, σέβομαι κάπ. ή κ. περισσότερο: Σπαν. Ο 100, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 126[12]· **β)** δίνω σε κάπ. τιμητική προτεραιότητα, τον περιποιούμαι περισσότερο: *ο δε Βαλτάσαρ ... ήπαιρνε τους μεγιστάνας και τους άρχοντάς του ... και εχαίρετο μετ' αυτών και επροτιμάτον τους εις μεγάλας τραπέζας και χαρίσματα* Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 344[6]· *εις γιόμα και εις δείπνον μου ομού ετρώμεν πάντα·| εμπρότερά μου ενίβγετον, πρωτότερα καθίζει,| και πάντα επροτίμουν τον* (εννν. *τον φυλακάτοραν*) *εις τα καλά μπουκούνια* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 352·

Εκεί μόνος καθέζεται οπόταν εστιάται (ενν. *ο ιεράρχης*)| *και παρά πάντων κάλλιστα πρεπόντως προτιμάται* Παϊσ., Ιστ. Σινά 936. **2)** (Ενεργ. και μέσ.) διαλέγω κ. ή κάπ. ως καλύτερο, επιλέγω: Σπαν. Ρ 222, Διγ. Α 4436, Βίος Δημ. Μοσχ. 342. **3)** (Νομ.) (μέσ. αμτβ.) έχω το εμπράγματο δικαίωμα της προτίμησης (βλ. και ά. *προτίμησις* 6): *Όταν πουλείται είδος τινός ανθρώπου κινητόν ή ακίνητον, προτιμώνται οι συγγενείς να το αγοράσουν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1355 ρκζ' 4· *Η γυνή προτιμάται παντός δανειστού να επαίρνει την προίκα της αρχήν, και τότε να δοθούσι του άρχοντος του τόπου τα χρέη* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1310 κδ' 5.

προτοιμάζω, βλ. *προετοιμάζω.*

προτού, επίρρ., Καλλίμ. 1308, Διγ. Α 2395, 4179, Διγ. Ζ 1886, Λίβ. διασκευή α 2381, Αχιλλ. (Smith) Ν 1727, Λίβ. Va 1765, 2042, Συναξ. γυν. 267, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. ιδ' 29· *π ρ ο υ τ ο ύ,* Αλεξ.[2] 999.

Το μτγν. επίρρ. *προτού* (TLG· βλ. και Jannaris, Hist. Gramm. 423). Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ., Ευγενίδης, Παγγ. Γλωσσ., Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν. 381). Η λ. στο Du Cange και σήμ.

Α' (Επίρρ., χρον.) προηγουμένως: *Γίνονται δε τα επιρρήματα εις διαφόρους και πολλούς τρόπους. Χρονικά ... προτού, πριχού, πριν, γλήγορα ...* Σοφιαν., Γραμμ. 81.

Β' (Ως σύνδ., χρον.) πριν (να): *Αμή, όταν εδιάβη ο Μπαγιαζίτης απάνω του* (ενν. *του Αλεξάντρου, αφεντός της Αρμενίας*), *προτού σώσει εκεί, τον είχε φθονήσει η γυναίκα του και ο υιός του και τονε σκοτώσανε, και εκάθησε στην βασιλεία του ο υιός του* Χρον. σουλτ. 30[29]· *Λέγει τον ο Ιησούς* (ενν. *τον Πέτρον*): *«Βέβαια σε λέγω, ότι ετούτην την νύκτα, προτού να φωνάξει ο πετεινός, τρεις φορές θέλεις με αρνηθεί»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κζ' 34· *Και κύκλωθεν οικίδια ως σπήλαια τυγχάνουν,*| *ένθα υπήρχον ασκηταί προτού μη αποθάνουν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1792· (με επόμ. το σύνδ. *παρά* πλεοναστικά, πβ. και *παρά* Β'14β): *εκείνον τον καιρόν ήτον ένας άνθρωπος εις την Ιερουσαλήμ, το όνομά του Συμεών· και ο άνθρωπος ετούτος ήτον δίκαιος και ευλαβής ... Και ήτον εις αυτόν προφητευμένον από το Πνεύμα το Άγιον να μη ιδεί θάνατον προτού παρά να ιδεί τον Χριστόν Κυρίου* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. β' 26.

Γ' (Ως πρόθ., χρον.) πριν από: *Η Θεοτόκος η Παναγία δεν ήτον ... γυναίκα αληθινή και από σποράν ανθρώπου,*| *μόνον σοφία θεϊκή προτού της γης και τόπου.*| *Και ο φρόνιμος ο Σολομών, ο μέγας ο φωστήρας,* (παραλ. 1 στ.) *λέγει: «Πρώτον της αρχής και έμπροσθεν τον αιώναν*| *την Παναγίαν εποίησεν ο Πλάστης με την φρόναν»* Συναξ. γυν. 73.

προτρεπτικός, επίθ., Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 58.

Το αρχ. επίθ. *προτρεπτικός.* Η λ. και σήμ.

Που παρακινεί, ωθεί σε κ.: αυτ. 58.

προτρέπω, Προδρ. (Eideneier) Ι 262, Ιων. IV 2, Ορνεοσ. αγρ. 532[27], Διγ. Ζ 957, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 270, Βίος Αλ. 1165, Δούκ. 323[27], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 771, 1199, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 110[12].

Το αρχ. *προτρέπω*. Η λ. και σήμ.

α) (Ενεργ. και μέσ.) παρακινώ, συμβουλεύω, ωθώ κάπ. να κάνει κ.: Βίος Αλ. **241**, Ερμον. Γ 172· **β)** ορίζω, παραγγέλλω, διατάζω: *ουκ εστι των τυχόντων Τούρκων ο εν τη αυλή εισελθών του βασιλέως ... ένεκα σωτηρίας ... Ειδέ και των τυχόντων εις, ουδ' αυτόν αν σοι δέδωκα του βασιλέως μη προτρέψαντος* Δούκ. 157[33]· *ουκ ηβουλήθη* (ενν. *ο Παγιαζήτ*) *δούναι τα νεογνά εν χερσί του βασιλέως, καθώς ενδιαθήκως προέτρεψεν ο πατήρ αυτών τω Παγιαζήτ* Δούκ. 231[9].

προτρέφω· *προτρέφω ή προθρέφω*.

Από την πρόθ. *προ* και το *τρέφω*. Η λ. τον 6. αι. (L-S), αν όχι ήδη μτγν. (L-S Suppl.).

Κάνω μια τροφή πιο θρεπτική, κατάλληλη για θεραπεία, με την προσθήκη υλικών που χρησιμοποιούνται ως φάρμακο: *Ούτως ... αυτόν* (ενν. *τον ιέρακα*) *ιατρεύσεις: μέλι κοχλιάριον έν, κρόκον όσον οι δύο σου δάκτυλοι λάβωσιν, οίνον παλαιόν ...· ταύτα μίξας ..., ούτως εξ εκείνης της ιατρείας προθρέψεις την τροφήν αυτού εις ταύτην εγκυλίσας* Ορνεοσ. αγρ. 534[9].

προτρέχω, Βίος Αισώπ. Α' 12[22]· αόρ. *επρόδραμα*· προστ. αορ. *εμπρόδραμε*.

Το αρχ. *προτρέχω*. Η προστ. αορ. με επίδρ. του επιρρ. *εμπρός*. Η λ. και σήμ.

Προλαβαίνω κάπ. (τρέχοντας), προφταίνω: *Πάντως, αγούροι μου, είδατε ...,| όταν εφθάσαν στρατηγοί και επήραν σας δεμένους* (παραλ. 7 στ.), *το πώς τους επροδράμαμεν και επιάσαμεν κλεισούρας* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 512· *πράγμα τι οπού νοείς και χρήζοντ'* (ενν. *οι φίλοι*) *από σένα,| εμπρόδραμε και δος τους το, πριχού σε το ζητήσουν* Σπαν. (Μαυρ.) P 367·

πρότριτα, επίρρ., Δούκ. 363[13], Ψευδο-Σφρ. 160[5].

Το αρχ. επίρρ. *πρότριτα*.

Παλιότερα, πριν από καιρό: *Πρότριτα γαρ του κόρακος επάνω μου της στέγης| επί κακώ καθίσαντος και κράζειν αρξαμένου| και λέγειν όλως άναρθρα και παρακεκομμένα,* (παραλ. 3 στ.) *τρόμος ... κατέλαβε και φόβος την ψυχήν μου* Γλυκά, Στ. 46· έκφρ. *χθες και πρότριτα* = πρόσφατα: *Ταύτα και άλλα πλείω ο Χαλίλ-πασιάς ακούσας ... ούτως προς τους αποκρισιαρίους εφθέγξατο: « ... Άνθρωποι μωροί, την χθες και πρότριτα γενομένην μεθ' υμών ένορκον πράξιν ήδη φέρομεν και, ει δυνατόν ειπείν, τα γεγραμμένα ούπω εξήρανται ...»* Δούκ. 295[1].

προτροπή η, Διάτ. Κυπρ. 505[18].

Το αρχ. ουσ. *προτροπή*. Η λ. και σήμ.

Παρακίνηση· (εδώ εκκλ.) άδεια, έγκριση, εξουσιοδότηση: *Περί εξομολογήσεως, ότι δεν πρέπει τινάς, ότι, χωρίς προτροπής τού κατά τόπον αρχιερέως, να αναδέχεται τους λογισμούς των ανθρώπων* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 773 ρε' 2.

προτσενδέρω, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 726[14], 727[10, 11], 736[13]· *προτσεδάρω ή προτσεντέρω*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 726[13], 795[19-20]·

Από το ιταλ. *procedere*· πβ. και βεν. *proceder* (Boerio). Ο τ. *προτσεδάρω* στο Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *προτζεδάρω*. Ο τ. *προτσεντέρω* σε έγγρ. του 17. αι. (Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 333, 335 γρ. *προτζ*-). Τ. *προτσεδέρω* σε έγγρ. του 17. (Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 336) και 18. αι. (Βερβιτζ., Πρωτόκ. 91[13-14])· βλ. και Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β[2].

1) Κάνω, προξενώ: *Όσα κακά εγίνησαν στην Κύπρον την καμένην| αυτοί* (ενν. *οι Τούρκοι*) *τα επροτσέδαραν οι τρισκαταραμένοι* Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 486. **2)** (Νομ.) προβαίνω σε δικαστική ενέργεια: *ο αυτός αγοραστής να μπορεί να προτσενδέρει ... εισέ ικάντος* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 736[12].

προτσέσσο το, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 745[11], Σουμμ., Ρεμπελ. 182· *προτσέσσο(ν)*.

Από το ιταλ. *processo* (Nourney, Lat. Ital. 123)· πβ. και βεν. *processo* (Boerio). Τ. *προτσέσσον* σε έγγρ. του 16. αι. (ΝΕ, 6, 1909, 273 γρ. *προτζέσον*). Η λ. (*προτζέσο*) σε έγγρ. του 16. (Σερεμέτης, Έγγρ. Ινστ. Βεν. 194), 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 497, Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 330, Σερεμέτης, ό.π. 191, κ.α.), 18. (Βερβιτζ., Πρωτοκ. 91[6-7]) και σε επιστ. του 19. αι. (Σταμούλη, Μεσ. Ν. Ελλ. 6, 336)· βλ. και Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. *προτζέσα*, Λάζαρης, Λευκαδ., λ. *προτσέσο*, Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β[2], λ. *προτσέσο*.

(Νομ.) **α)** δικαστικό έγγραφο, πρακτικό: *τες σκάλες ανεβαίνασι κλιέντοι κι αβοκάτοι,| κι αθρώπους ήτον η αυλή κάτω κοντογεμάτη,| και τα σπαθιά σαν είδασι, πλακώνει γείς τον άλλο,| να φύγουσι περίκολο τέτοιας λογής μεγάλο· | γραφές, προτσέσσα, σούπλικες ερίξασι στο φύγι* Στάθ. (Martini) Γ' 53· *Ακόμη παραγγένει* (ενν. *ο κυρ Κάρλος Βαρούχας*) *να μπορού τα παιδιά του να ρεκουπεράρου τ' αδερφομοίριν του ... με τσι άρπιτρους οπού έχουν βαλμένους ... απού τσι μερίδες οπού το αρπιτράτζο λέγει ... καταπώς φαίνεται εις το προτσέσσο γραμμένο διά χειρός εμού του νοταρίου* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 745[10]· **β)** κατηγορία, καταγγελία: *Να κάμει να ιδεί* (ενν. *ο βασιλεύς*) *καλά καλά τα προτσέσσα, πριν να κουνδανάρει, ήγουν να τιμωρήσει* Μπερτόλδος 84· (εδώ προκ. για κατηγορητική αναφορά): *ήλθε η ορδινιά από το υψηλότατο Σενάτο της Βενετίας ότι ο αφέντης ετούτος ο Πιζάνης να τους κρίνει εις το πταίσιμο της ρεμπελιάς οπού ο λαός ετούτος έκαμε, ως φαίνονται τα πάντα όλα γραμμένα εις το προτσέσσο οπού έγραψε καταπάνω τους ο αφέντης ο Τσιβράν ο κουμμεσσάριος, εις το οποίο εφαινόνταν καθαροί οι πταίσται και καπουριόνοι οπού ... ήτον η αιτία της ρεμπελιάς ετούτης* Σουμμ., Ρεμπελ. 186-187· **γ)** δικαστική υπόθεση (βλ. και Παναγιωτοπούλου, Θησαυρ. 13, 1976, 137-138): *Έδωκα του Φλαγγίνη τσεκίνια ... διά να ιδεί το προτσέσσο του επισκόπου της Κυθηρίας* Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 13[a].

προτυπώνω, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 55[r], 156[v], Μορεζ., Κλίνη φ. 91[v], Προσκυν. Μπεν. 54 160[1], Προσκυν. α' 118[12-13], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 60, 63.

Το μτγν. *προτυπώ*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

(Θεολ.) προεικονίζω: *η στάμνος του μάννα και η ράβδος η βλαστήσασα του Ααρών και η λυχνία η επτάφωτος ... και όλα ... τα παλαιά και σκιώδη της Παλαιάς Διαθήκης, τα οποία όλα εσήμαιναν και προετύπωναν την Θεοτόκον* Προσκυν. Κουτλ. 390 138[21].

πρου, επίρρ., βλ. *πριν.*

προύζινος, επίθ., βλ. *μπρούντζινος.*

προυκανάδοχος ο, βλ. *προικανάδοχος.*

προυκίζω, βλ. *προικίζω.*

προυκίο, προυκιό(ν), προυκίον, το, βλ. *προικίον.*

προυκοχάρτι(ν), προυκοχαρτίν το, βλ. *προικοχάρτι.*

προυμέσα η, βλ. *προμέσα.*

προύμουτα, επίρρ., βλ. *μπρούμυτα.*

προυμουτάρω, βλ. *προμετάρω.*

προυμουτιάζω, Ασσίζ. 183^{3}, Μαχ. 12^{5}, 34^{29}, 92^{11}, 182^{16}, κ.α., Βουστρ. (Κεχ.) 112^{2}, 200$^{2-3}$, 202^{17}, 316^{8}, Ανθ. χαρ. 298$^{5-6}$, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 86, 112, 120, 124, 134, Ξόμπλιν φ. 128^{v} δις, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)^{2} 102-103, Κυπρ. χφ. 162· *πουρμουτιάζω,* Βουστρ. (Κεχ.) Μ 133^{6}· *προμουτιάζω,* Μαχ. 262$^{17-18}$. — Πβ. και *προμετάρω.*

Από το προβ. *proumettre* (Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Neo-hell. franc. 100)-γαλλ. *promettre* (Meyer, Rom. im Kypr. 139). Ο τ. *πουρμουτιάζω* με μετάθεση του *-ρ-.*

Δίνω το λόγο μου· υπόσχομαι: *προυμουτιάζω σου ότι πάντα να είμαι φίλος σου σπλαγχνικός* Μαχ. 20^{18}· *προυμουτιάζομέν σου εις τον Θεόν ότι είναι πολλά καλόν διά λλόγου σας και διά λλόγου μας* Μαχ. 328$^{17-8}$· (με είδος σύστ. αντικ.): *με πολλές προυμέσες οπού επρουμουτίασεν ο Μισταχέλης του Πέτρου τε Νάβες έστρεψεν τα καστελλία του ρε Τζακ* Βουστρ. (Κεχ.) 132^{5}· *έχει ψέματα να μηδέν ατεντιάσει ο άνθρωπος εκείνον τό προμουτιάζει* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 125.

προυμούτιασμα το, Μαχ. 198^{18}, 520$^{9-10}$, 526^{4}.

Από τον αόρ. του *προυμουτιάζω* και την κατάλ. *-μα.*

(Στον πληθ.) υποσχέσεις: *τις να 'μπιστευθεί του όρκου του πλέον και τα προυμουτιάσματά του ...;* αυτ. 262^{23}· (ως είδος σύστ. αντικ.): *ταύτα είναι τα προυμουτιάσματα τά μου επρουμουτιάσαν ...;* αυτ. 530^{4}.

προύμουττα, προύμυτα, επίρρ., βλ. *μπρούμυτα.*

προυνό το, βλ. *πρωινό(ν).*

προύνον το, Σπανός (Eideneier) A 61, D 300· πληθ. *προυνά,* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 148^{17}.

Από το λατ. *prunum* (OLD) <μτγν. ουσ. *προύμνον*· βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *προύνο.* Τ. *προύνο* (Καλαντζάκος, Λεξ. ρουμελ. και Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ.) και *προύνου* (Δε-

λιόπουλος, Ρουμλούκ.) σήμ. ιδιωμ. Πβ. και λ. *προυνά* (θηλ.), *προύνου* (αρσ.· Κολτσίδας, Λεξ. Κουτσοβλαχ., Νικολαΐδης, Λεξ. Κουτσοβλαχ.)· βλ. και Προκόβας, Λεξ. Κουτσοβλαχ., λ. *προύνα* (θηλ.). Η λ. τον 6. αι. (LBG, TLG) και στο Meursius.

Δαμάσκηνο, κορόμηλο: *νήπιον οπού θηλάζει γάλα της μητρός του, ακόμη ανάξιος ένι να δουλεύει την βασιλείαν σου* (ενν. *του Αλεξάνδρου*), *ώσπερ και τα προύνα όταν είναι άγουρα και μουδιάζουν του ανθρώπου τα δόντια* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 149[19].

Προύνος ο.

Προσωποπ. του ουσ. *προύνον* με αλλαγή γένους: *Ω δέσποτα βασιλεύ Κυδώνιε, γνωστόν έστω τη βασιλεία σου, ότι ο πρωτοσέβαστος Πιπέριος και μετά Κυμίνου του κόμητος ... Προύνου τε και Βατσίνου ... και των σων προσταγμάτων καταφρονούσιν και κατά της βασιλείας σου άτοπα επιβουλεύουσιν* Πωρικ. (Winterwerb) I 28.

προύντζινος, προύτζινος, βλ. *μπρούντζινος*.

προϋπάγω.

Από την πρόθ. *προ* και το *υπάγω*· πβ. μτγν. *προϋπάγομαι* και *προυπάου* σήμ. ιδιωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ.).

Πηγαίνω μπροστά· πηγαίνω νωρίτερα: *σε* (ενν. *αλήθεια*) *γαρ γουν πενθώ και στένω,| συ γαρ μου προαπωλέσθης| κι εν τω μόρω προϋπήγες* Ερμον. Ζ 323.

προϋπάντησις η, Ψευδο-Σφρ. 438[13].

Από τον αόρ. του *προϋπαντώ* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. τον 11.-12. αι. (TLG) και σήμ. στον τ. *προϋπάντηση*.

Υποδοχή, καλωσόρισμα: *Εις δέκα μέρας φθάσαμεν τον Μόσχοβον το κάστρον* (παραλ. 1 στ.). *Εις οίκους μάς εκόνεψαν οπού 'ταν επισκόπου| του κάστρου του ονομαστού μεγάλου Ραζανίου,| με προϋπάντησιν καλήν πολλών καλών αρχόντων| με πλήθος αναρίθμητον εκείνων των ανθρώπων* Αρσ., Κόπ. διατρ. [106].

προϋπαντώ, Διγ. Α 2087, 3452, Διγ. Ζ 2121, Έκθ. χρον. 25[26], Αρσ., Κόπ. διατρ. [51], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 143[34], Lucar, Sermons 128, Σταυριν. 543, Διγ. Άνδρ. 359[26], 361[5], 368[9], 393[20], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 37[r, v], 77[v], Διγ. Ο 521, 1387, 1971, 2729· *προπαντώ*, Χρον. Τόκκων 1554, 1564, 1602, 2613.

Το μτγν. *προϋπαντώ*. Η λ. και σήμ.

α) Πηγαίνω να συναντήσω κάπ. που έρχεται· υποδέχομαι, καλωσορίζω κάπ.: *Ο δε αμιράς με τους ανθρώπους του και με τους αδελφούς της κόρης με πολλήν χαράν ... επεριπατούσαν εις την στράταν. Ωσάν δε εκόντευσαν κοντά εις το οσπίτιον, εβγήκεν λαός πολύς και οι συγγενείς και επροϋπάντησάν τους μαζί με την μητέρα της κόρης* Διγ. Άνδρ. 325[36]· *Ο ... Χορούθ με τινάς αγάδες του ντιβανίου και με μερικούς γιανιτσάρους εβγήκαν έξω από την Πόλιν και τον επροϋπάντησαν ασπασίως* (ενν. *τον Σελήμ*), *και εφιλήθησαν με αγάπην και συντροφεύοντάς τον τον έφερε διά μέσης της Πόλεως* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 349· **β)** ορμώ να αντιμετωπίσω κάπ. που μου επιτίθεται: *ως αστραπή εξεπήδησεν* (ενν. *ο Διγενής*) *από περιστηθίου| μηδέν επιφερόμενος ειμή λιτόν ραβδίτσιν* (παραλ. 1 στ.). *Και πλησίον γενόμενοι, ένθα ήσαν*

οι άρκτοι,| προϋπαντά το θηλυκόν φθονούν διά τα παιδία| και σφόδρα μυκησάμενον προς εκείνον εξήλθεν Διγ. (Trapp) Gr. 1073· *Ο αμιράς απομακριά τον Κωνσταντίνο βλέπει,| πως ήρχουνταν απάνω του σαν να διώκει κλέπτη.| Βλέπει και την αρματωσιά οπού 'τον φορεμένος* (παραλ. 3 στ.). *Ευθύς εκαβαλίκευσεν να τον προϋπαντήσει, μέσα εκεί στην ερημιά για να τον πολεμήσει* Διγ. Ο 223.

προϋπαρξις η.

Το μτγν. ουσ. *προΰπαρξις* (TLG). Η λ. και σήμ. στον τ. *προΰπαρξη*.

Η ύπαρξη μιας κατάστασης πριν από την εμφάνιση κάπ. άλλης· (εδώ) η περίοδος από τη σύλληψη μέχρι τη γέννηση του ανθρώπου: *Ωσπερ γαρ η νυξ υπάρχει| μέλαινα και ζοφωμένη,| ούτως η σπορά του κόσμου|* κι *η προΰπαρξις ανθρώπου* Ερμον. Ω 272.

προϋπερασμένος· *οι προϋπερασμένοι* Αλφ. (Μπουμπ.) ΙΙ 13· εσφαλμ. γρ. αντί *προαπερασμένοι*· διόρθ. Κακουλίδη [Αλφ. σ. 103]. — Βλ. *προπερνώ*.

προυσινός, επίθ., Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 951 ρη' 11, 15· *π ρ ο ύ σ ι ν ο ς,* Ψευδο-Σφρ. 290[2] δις.

Από το μτγν. τοπων. *Προύσα* και την κατάλ. *-ινός*. Η λ. τον 8.-9. αι. (TLG, LBG)· πβ. λ. *Προυσανός* σήμ. ιδιωμ. (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης) και *προυσιώτικος* σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *Προύσα*).

Που προέρχεται από την Προύσα, που κατασκευάστηκε στην Προύσα: *σηρικόν ένδυμα ... καλόν προύσινον* Ψευδο-Σφρ. 260[2]· *χαμουχάν καλόν προύσινον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 28[22] κριτ. υπ.· έκφρ. *πήχη προυσινή/προύσινη* = μονάδα μέτρησης μήκους (για το πράγμα βλ. και Schilb., Byz. Metrol. 46): *αν τις θέλει να κτίσει εκεί σιμά σπίτι, ας το κτίσει πήχες προύσινες τρεις ημισείας απέχει από τον τοίχον του άλλου σπιτίου* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 951 ρζ' 7.

προυσκέφαλον το, *β λ. π ρ ο σ κ έ φ α λ ο ν.*

προυσουδιάζω, βλ. *προσοδιάζω*.

προυτού, επίρρ., βλ. *προτού*.

προύχων -οντας ο.

Από το αρχ. *προύχων* [<*προέχων* μτχ. ενεστ. του *προέχω*] (Ανδρ., Λεξ. λ. *προύχοντας*). Η λ και σήμ στον τ. *προύχοντας*.

Εξέχον πρόσωπο, υψηλός αξιωματούχος: *Αυτό δ' ουκ ην καθ' ηδονήν ρηγί τω Βρετανίας| ούτ' αυ τους όντας συν αυτώ και προύχοντας του κράτους* Πρέσβ. ιππ. 86· *ο φιλόχριστος βασιλεύς Συμεών τους προύχοντας των Αιτωλών δεξιωσάμενος πάλιν όπισθεν επί την Βλαχίαν παραγίνεται* Ιστ. Ηπείρ. V[10].

προφαίνω.

Το αρχ. *προφαίνω*. Η λ. στο Steph., Θησ.

(Εδώ μεταφ.) φανερώνω, καθιστώ κ. εμφανές, αναδεικνύω: Διγ. (Trapp) Gr 1052.

προφανής, επίθ., Καλλίμ. 2115.

Το αρχ. επίθ. *προφανής*. Η λ. και σήμ.

1) Εμφανής, φανερός: Ψευδο-Σφρ. 402[35-6]. **2)** (Εδώ προκ. για στόμα) ορθάνοιχτος (πβ. L-S, στη λ., σημασ. III): *τω Θεώ δεηθώμεν, ίνα λυτρωθώμεν εκ του προφανούς στόματος του αισθητού τούτου δράκοντος* Ψευδο-Σφρ. 406[24].

προφαντικά, επίρρ.

Από το επίθ. **προφαντικός* (το ουδ. απ. σήμ. σε ιδιώμ. (Ανδρ., Λεξ., Τσιτσέλη, Γλωσσ. Κεφαλλ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Λάζαρης, Λευκαδ., Κωστ., Λεξ. τσακων.)· πβ. αρχ. επίθ. *πρόφαντος* και νεοελλ. επίθ. *προφαντός*).

1) Φανερά και δυνατά μπροστά σε όλους: *Εν τούτω κράζει προς αυτόν μισίρ Γκαλεράν εκείνον| και λέγει του προφαντικά ενώπιον πάντων όλων* Χρον. Μορ. Η 6748. **2)** Ολοφάνερα, σίγουρα: *Οι Μυζηθριώται οι άρχοντες ομοίως και οι πολίτες| προφαντικά γυρεύουσιν να επάρουν την Γλαρέντσα* Χρον. Τόκκων 3648.

προφανώς, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) I 26, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 30, Ψευδο-Σφρ. 340[17], 416[6].

Το μτγν. επίρρ. *προφανώς*. Η λ. και σήμ.

Φανερά, ξεκάθαρα: *Το σώμα μεν σου προφανώς το γένος σου στριγγίζει| ως πανευγένου και καλού, βασιλικού, μεγάλου* Καλλίμ. 621.

προφασίζομαι, Γλυκά, Αναγ. 23, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 44, IV 31-32, Σκούφ. Φ. 269[28], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 91[r], 102[v],109[r].

Το αρχ. *προφασίζομαι*. Η λ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) (με αιτιατ.) προβάλλω κ. ως δικαιολογία, προφασίζομαι: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 28· (με ειδική πρόταση): Ιστ. πολιτ. 65[2]· (με σύστ. αντικ.): Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 110[5].

Β' Αμτβ. **α)** Βρίσκω δικαιολογίες/προφάσεις: Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 32· φρ. *προφασίζομαι εν αμαρτίαις* = προσπαθώ να δικαιολογήσω ένα ατόπημά μου/μια πράξη μου: *Μη είπεις έτσι, αδελφέ μου, και προφασίζεσαι εν αμαρτίαις, διότι όταν τρώγεις εσύ ... τότες δεν είσαι επτωχός* Συνάδ., Χρον.-Διδαχ. φ 102[v]· **β)** (εδώ) χρησιμοποιώ ως πρόσχημα/δικαιολογία τη θλίψη μου/λύπη μου για να κάνω κ.: *Γυνή τις προφασιζομένη τον άνδρα της έθαψε και υπήγαινε καθημερινόν εις το μνημείον του ανδρός της και έκλαιεν* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 48[12].

πρόφασις -ση η, Προδρ. (Eideneier) II 19-8 χφ Η κριτ. υπ., Διγ. Ζ 120, Χρον. Μορ. Η 357, 370, Χρον. Μορ. Ρ 370, Φυσιολ. (Legr.) 287, Μαχ. 322[14], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 542· γεν. εν. *προφάσης*, Χρον. Μορ. Η 3211· αιτιατ. πληθ. *προφάσες*, Χρον. Μορ. Η 2186, 8435, Χρον. Μορ. Ρ 8435.

Το αρχ. ουσ. *πρόφασις*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στον τ. *πρόφαση*.

1α) Αφορμή, αιτία, λόγος: Ιστ. πολιτ. 8[3-4], Χρον. Σουλτ. 85[30], Έκθ. Χρον. 5[22], Δούκ. 249[12]· εδώ με την πρόθ. εκτός: *Άγγελος ... |αφήρπαξέ με ... | και ζώντα με κατήντησεν*

εις Άδην παρ' ελπίδα| πάσης προφάσεως εκτός, όλως ανερωτήτως Γλυκά, Στ. 66· **β)** ευκαιρία, δυνατότητα: Διγ. Άνδρ. 315[1] Notizb. 31· φρ. *επαίρνω πρόφασιν*= βρίσκω ευκαιρία/αφορμή: *βλέπει* (ενν. *η Μαργαρώνα*) *το πρόσωπον λαμπρόν ...| θαυμάζει μονή, μοναχή και πρόφασιν επήρεν.| Υπάγει στο κρεβάτιν του, όπου ήτον ο Ιμπέρης* Ιμπ. 752. **2α)** Δικαιολογία, πρόσχημα, πρόφαση: Γλυκά, Στ. Β' 37, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 119[8], Χρον. Μορ. P 2186· (εδώ με τις προθ. *άνευ, χωρίς*) χωρίς δικαιολογίες και καθυστερήσεις, χωρίς δικαιολογίες και αμφισβητήσεις: *Ως το ήκουσαν οι αρχοντες της Βενετίας οι πρώτοι* (παραλ. 2 στ.) *μεγάλως το εχάρηκαν, τον δούκα ευχαριστούσιν* (παραλ. 1 στ.) *ομού τον επροσκύνησαν, ομόσαν κι αφυρώσαν| και έστησαν να πληρωθούν χωρίς καμίας προφάσεως* Χρον. Μορ. P 357· *Ει τε περάσει ο καιρός ...| κι ουδέν απέλθει από εκείνους ...| να μείνει ο τόπος κι η αφεντία, να ένι κληρονόμος| εκείνος ...ο μισίρ Ντζεφρές, άνευ καμίας προφάσης* Χρον. Μορ. H 2350· **β)** εδώ προκ. για το δικαίωμα να προβάλλει κάπ. δικαιολογίες: *Τόσην καλοσύνην ...έχουσι αι γυναίκες όσον εις όσα εσύ τες κατηγορείς, όλα είναι άδικα, και αν λάχει και καμία σφάλει από ασθένειαν, είναι αξία προφάσεως* Μπερτόλδος 15. **3)** (Εδώ η αιτιατ. επιρρ.) προφανώς, χωρίς αμφιβολία: *Ουδέν αποξετέλεψε χάρος την εμιλιάν του| αναντρανίζω και θωρώ του ήλιου την ασκιάν του.| Και πρόφασιν οδέψαμε κι εκάτσαμε το σώσει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 932· *Εγροίκησες με, φίλε μου, εις ό,τι σου δηγούμαι;| Καταλαβάνεις πρόφαση πώς πάγω και από πού 'μαι;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2307.

Έκφρ. *πρόφασις ματαία* = άσκοπο και ανώφελο έξοδο: *εύρε πρόφασιν* (ενν. *ο σακελλάριος ο Αλμυριώτης*) *να δώσει εις κόσμον του ευαγγελίου νομίσματα δ και εις σκάμνους και εις άλλας προφάσεις ματαίας* Notizb. 31.

προφάσκω.

Από την πρόθ. *προ* και το *φάσκω*. Η λ. τον 5. αι (TLG)· βλ. και Steph., Θησ.

Προτρέπω, συμβουλεύω: *ο ποιητής ο θαυμαστός τοιούτως γαρ προφάσκει:| «πρόσπεσον, κλαύσον, θρήνησον, και έλεος να εύρεις»* Σπαν. (Ζώρ) V 84.

προφέρνω, βλ. *προφέρω*.

πρόφερσις η.

Από το *προφέρω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. στο LBG.

(Νομ.) προσαγωγή μαρτύρων ενώπιον δικαστικής αρχής: *ερωτάται* (ενν. *ο μνηστός*) *κεφάλαιον προς κεφάλαιον ένα έκαστον· ... και εάν ομολογήσει, δόξα τω Θεώ, ειδέ αρνηθεί, διδοί* (ενν. *ο κριτής*) *της γυναίκας τας αποδείξεις και ημέραν της πρώτης προφέρσεως ημέρας ή* Ελλην. νόμ. 521[4].

προφέρω, Προδρ. (Eideneier) I 25, Χρον. Μορ. P 1065, Zygomalas, Synopsis 181 E 38· *π ρ ο φ έ ρ ν ω ,* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[94].

Το αρχ. *προφέρω*. Ο τ. στο Du Cange (*προφέρνειν*) και στο ΑΛΝΕ. Τ. *προυφέρνου* σήμ. ιδιωμ. (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ.). Η λ. στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 2[10], 6[7] κ.α., και σήμ.

1) Οδηγώ, φέρνω κάπ. κάπου: *επήρα τα φουσσάτα μου κι εσάς τους εδικούς μου|*

κι ήλθα εις συμμαχίαν του (ενν. του Δεσπότη), του να του βοηθήσω.| Και όσον με επρόφερεν εδώ εις την Ρουμανίαν,| ούτως μας επαράδωκεν αυτός του αδελφού του| ως ο Ιούδας τον Χριστόν αυτών των Ιουδαίων Χρον. Μορ. P 3973. **2)** Φέρω, έχω επάνω μου: *ο πλουτηφόρος Αμμων* (παραλ. 1 στ.) *είδος δε μελανδέστερος, χρυσόκομος την χαίτην,| επί κροτάφου κέρατα κριού χρυσά προφέρων* ... Βίος Αλ. 236. **3)** (Νομ.) **α)** προσκομίζω αποδεικτικό έγγραφο ενώπιον δικαστικής αρχής: *Κανένας δεν πρέπει να προφέρει όσα βασιλικών εγγράφων αποφάσεων, και από ταύτα να δοκιμάζει να δικαιώνεται, αλλ' αυτά τα αυθεντικά, ήγουν τα πρωτότυπα, ... εις τα οποία μέσα είναι και η υπογραφή του βασιλέως* Zygomalas, Synopsis 150 B 45· **β)** (για δικαστή) εκδίδω απόφαση: *Ο άρχων προχείρως, ήγουν ετοίμως και ευκόλως, ας μην προφέρει κεφαλικήν τιμωρίαν, ήγουν εύκολα και ως έτυχεν ο κριτής ας μην αποφασίζει να κόπτουσι κεφάλιν ανθρώπου* Zygomalas, Synopsis 132 A 59.

προφεσιόν η· *προφεσιό*.

Από το ιταλ. *professione*. Τ. *προφεσιόνε* σε έγγρ. του 17. αι. (Κυρίλλ., Επιστ. 141[15]).

1) (Εκκλ., προκ. για τη ρωμαιοκαθολική εκκλησία) τελετή κατά την οποία κάπ. περιβάλλεται το μοναχικό σχήμα: *καλά και ο φρα Μπερναρδής, ο νατουράλες του ... γιου μου, ... να 'ναι εμπασμένος εις το μοναστήρι και να 'χει βαλμένο και το άμπιτο και να 'χει καμωμένη και προφεσιόν, θέλω και να παρτιτσιπάρει και εκείνος ό,τι και τίβοτσι από εμένα, και αφήνω του σγιά την ψυχήν μου ... δουκάτα ... εκατόν* Διαθ. 17. αι. 4[81]. **2)** Επάγγελμα, ασχολία: *Ποιος είσαι συ κι είντα άθρωπος, και ποια 'ναι η εδική σου| προφεσιό...;* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 250.

προφετεύω, βλ. *προφητεύω*.

πρόφημι, Βίος Αλ. 332, 2740, Δούκ. 167[30], Ψευδο-Σφρ. 188[21], 524[18].

Το μτγν. *πρόφημι* (TLG).

Α' Μτβ. **α)** Προφητεύω: *Ω Συμεών πανθαύμαστε, ιδού νυν η ρομφαία| ην μοι ποτέ προέφησας έχειν εις την καρδίαν* Θρ. Θεοτ. 60· **β)** προαναφέρω: *θέτουν* (ενν. *Αχιλλεύς συν Παλαμήδι*) *γουν νευράν εν κώκη,| κι εν αυτή γαρ τη σωλήνη,| την προέφην γαρ επάνω* Ερμον. Ε 276.

Β' (Αμτβ.) Λέω πιο πριν, προαναφέρω: *Ο δε τύραννος, καθώς προέφημεν, στόλον απαρτίσας μικρόν ... κατά της Χίου έπλεε* Δούκ. 415[8].

προφητάναξ ο.

Απο τα ουσ. *προφήτης* και *άναξ*. Η λ. σε έγγρ. του 10. αι. (TLG), στο Steph., Θησ. και στο Du Cange· πβ. και Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ., λ. *προφητανακτοδαβιδικών*· βλ. και LBG.

(Προκ. για το Δαβίδ) ο βασιλιάς των προφητών, ο μεγαλύτερος προφήτης: *ο κυρ Δαβίδ ο μέγας* (παραλ. 2 στ.) *και θεοπάτωρ γέγονεν και μέγας προφητάναξ* Χρον. Τόκκων 3056· (ως επίθ.): *ο προφητάναξ Δαβίδ λέγει εν τω ενενηκοστώ ψαλμώ* ... Φυσιολ. (Sbord.) 316[2].

προφητάρχω.

Από το ουσ. *προφήτης* και το *άρχω*· βλ. και LBG.

Είμαι πρώτος μεταξύ των προφητών: *ο προφητάρξας και εις μηδέν χρησιμεύσας* Χρησμ. (Brokkaar) 101-2.

προφητεία η, Χρον. Μορ. Η 892, Χρον. Μορ. Ρ 883, 892, Δούκ. 343[21], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2138, 2176, 2184, 3771, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 80[2], Χρησμ. (Brokkaar) 39, 101, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 454[8-6]· *προφητειά*, Παρασπ., Βάρν. C 252, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2190, 2254, 2734, Βεστάρχης, Πρόλ. Θεοτ. 5, 317.

Το μτγν. ουσ. *προφητεία*. Ο τ. στο Somav. Η λ. και σήμ.

1) Η ικανότητα ή το χάρισμα κάπ. να προβλέπει τα μέλλοντα: *προορατικός και προφητείας μετέχων και μεταδιδούς* Χρησμ. (Brokkaar) 28· *αν εις το θέλημά μας| ήτουν το φως της προφητειάς, σαν είν' η πεθυμιά μας,| να προφητεύει καθεείς ...* Συυμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1017]· φρ. *έχω προφητείαν* = θεωρούμαι προφητικός: *κουρούνα 'ναι οπού λαλεί και δεν έχει μαντείαν,| μηδέ αξίζει, σαν λαλεί, να έχει προφητείαν* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 97[10]. **2α)** Αναγγελία, πρόβλεψη μελλοντικών γεγονότων: *οκάποιος βασιλέας —κυρ Λέων τον ονομάζαν,| φιλόσοφος ήτον φοβερός και προφητείες εποίκεν* Χρον. Μορ. Η 883· *τότες πάλι εμίλησε* (ενν. ο Ιησούς) *και λέγει: «Ετελειωθήκα,| ήγου οι γραφές κι οι προφητειές απού για με επωθήκα»* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3701· **β)** το ίδιο το περιεχόμενο της πρόβλεψης: *μέλλεται, ίνα την επαρχίαν| αυτών υστερηθήσονται κατά την προφητείαν| ην είπεν ο ανάδοχος Φραγκίσκος του πατρός του* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 708.

προφητεύγω, βλ. *προφητεύω*.

προφήτευμα το, Λόγ. παρηγ. Ο 378. — Βλ. και *προφητεία*.

Από το *προφητεύω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. τον 4. αι. (TLG), στον Ησύχ. (*προφητεύματα*, λ. *λόγια*), τη Σούδα (λ. *θεοπροπία*) και το Βλάχ. (*προφητεύματα*)· βλ. και LBG.

Χρησμός, προφητεία· (εδώ σε σχ. εν διά δυοίν): *Ευχαριστώ το μάντευμα και το προφήτευμά σου,| τά με είπες η παράξενος διά την Ευτυχίαν* Λόγ. παρηγ. L 370.

προφητεύω, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1673, 5390, Βίος Αλ. 2462, Δούκ. 223[17], Ύμν. Παναγ. 21, Αλεξ.[2] 630, Βεντράμ., Φιλ. 194, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 186[1], 224[7], 228[4], Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 225[5], 229[5], Διήγ. Αλ. G 265[33], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 325[r], φ. 335[r]-335[v], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 80[9], Συυμμ., Ρεμπελ. 165, 178, Ψευδο-Σφρ. 488[15], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. β' 26, Συυμμ., Παστ. φίδ. Δ' [997], Δ' [1460], Ε' [125]· *προφετεύω*, Δεφ., Λόγ. 97· *προφητεύγω*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2135, Πεντ. Αρ. XI 25, Πανώρ.[2] Δ' 155, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 193, Πιστ. βοσκ. ΙΙ 1, 211, V 2, 25, Συυμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1011]· γ' εν. οριστ. αορ. *επροεφήτευσεν*, Διγ. Ζ 122, Διήγ. Αλ. G 266[32]· μτχ. μέσ. παρκ. *προφητεμένος*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2971, 3491.

Το αρχ. *προφητεύω*. Ο τ. *προφητεύγω* στο Βλάχ. Τ. *προφητέγγου* στο Κωστ., Λεξ. τσακων. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **α)** (Θεολ.) προβλέπω, προλέγω κ. από θεϊκή έμπνευση: *Ω Μωυσή πανθαύμαστε, των προφητών η ρίζα,| εσύ μου το προφήτευσες υιόν μου να σταυρώσουν* Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 137· *επροφήτευσαν οι προφήται των Ιουδαίων ... τον Ιησούν και όσα εποίησε* Ψευδο-Σφρ. 454[8]· (με σύστ. αντ.): *Πάλιν επροφήτευσε και άλλην προφητείαν η Παρθένος* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 456[890]. **β)** προβλέπω κ., μαντεύω: *Σαν είδε κι ήρθα* (ενν. οι μαντατοφόροι), *η Αρετή έγνοια μεγάλην έχει·| το θέλαν επροφήτεψε, δίχως να το κατέχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 204· *Είντα κακό μου μελετάς* (ενν. *Μάνα μου*) *κι είντα μου προφητεύγεις;* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 542. **Β'** Αμτβ. **1α)** (Θεολ.) προβλέπω, προλέγω τα μέλλοντα από θεϊκή έμπνευση: *Περί όταν επροφήτευσεν ο ιερεύς της Ρώμης* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 187[1]· *Ομοίως επροφήτευσαν και τα μαντεία των Ελλήνων συγχωρήσει Θεού και οι αστρονόμοι των Περσών* Ψευδο-Σφρ. 454[10]. **β)** προβλέπω, μαντεύω: *ο μάστορας ο ζαριστής θέλει να προφητεύει| και μ' αδικιάν ... πάντα να μηχανεύει* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 172· *Μαγάρι, θυγατέρα μου, μην είχα προφητέψει| και το κακόν εις την αρχήν να το 'θελες γιατρέψει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 675. **2)** Αποκαλύπτω τα μελλούμενα, προοιωνίζομαι: *το ένα* (ενν. *αβγό*) *εξεπούλιασε ένα αρνί μικράκι,| και ένα λιοντάρι έβγαλε το άλλο αβγουλάκι,| τα οποία προφητεύγουσι κι ένα παιδί γεννάται,| ωσάν αρνί να 'ναι κλιτό και να δοξολογάται·| κι έχει να πάρει θάνατο, και εις την ανάστασίν του| σαν το λιοντάρι να φανεί άξο στη δύναμίν του* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2156. **3)** Ασκώ τα καθήκοντα του προφήτη, κατέχω ιερατικό αξίωμα: *ταύτην* (ενν. *την προφήτιν*) *γαρ ως ιέρειαν ούσαν των Αθηναίων,| έξωσε* (ενν. *ο Στασαγόρας*) *και καθήρησε πάσης της προφητείας,| εγώ δε πάλιν την αυτήν έστησα προφητεύειν* Βίος Αλ. 2856.

II. Μέσ., αμτβ. **α)** (θεολ.) προβλέπω, προλέγω τα μέλλοντα από θεϊκή έμπνευση: *απόμειναν δυο αθρώποι εις το φουσσάτο· ... και απλίκεψεν απάνου τους η πνοά ... και επροφητεύτηκαν εις το φουσσάτο* Πεντ. Αρ. XI 26· *ο Ελδάρ και ο Μεδάδ προφητεύγουνται εις το φουσσάτο* Πεντ. Αρ. XI 27· **β)** προβλέπω, μαντεύω: *Τάχατε προφητεύομαι και λέγω τα μεγάλα, ως ει θελήσεις, δέσποτα, ...| να δώσεις την εκδίκησιν τοις νυν ηδικημένοις,| τοις αλλοφύλοις ... θράσος παύσεις| εκ του Χριστού πεπλουτικώς, ως έθος, συμμαχίαν* Πρόδρ. (Eideneier) IV 280.

Το ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = η προφητεία: *Αυτού* (ενν. *στον Ιορδάνη ποταμόν*) *εβαπτίσθη ο Χριστός κατά το προφητευμένον* Προσκυν. Κουτλ. 390 144[17]· *έλεγεν* (ενν. *ο Δαβίδ*) *εκείνα τα εκεί τότε προφητευμένα* Πηγά, Χρυσοπ. 167 (50).

Το αρσ. της μτχ. παρκ. ως επίθ. = που προαναγγέλθηκε από τους προφήτες: *Τότε ο άγγελος επρόβαλε, λέγει: «Χαριτωμένε,| Υιέ Θεού, αφουκράσου μου, Χριστέ προφητεμένε ...»* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2975.

προφήτης ο, Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 363[12, 20], Διγ. Ζ 603, 614, 1098, Σωσ. 5, Λίβ. Esc. 2475, Λίβ. Va 2280, 2786, Καναν. (Pinto) 202, 216, 242, 244, 252, 277-8, 283, Ορισμ. Σιναπασίας (Rigo) 62[17-8], Βεν. 21, 22, 72, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 196, Δευτ. Παρουσ. 47, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[35], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2713, 2887, 3723, 3770, 4177, 4528, 4539, 4826, Πένθ. θαν.[2] 459, Βουστρ. Μεταφρ. 256, Βεντράμ., Γυν. 54, Διήγ. Αλ. G 265[28, 31], 266[8, 17, 26], 271[6], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 325[r] δις, 349[r], Πεντ. Γέν. XX 7, Δευτ. XIII 4, XVIII 15, Θρ. Κύπρ. Μ 407, Δωρ. Μον. XXXII δις, Κυπρ. ερωτ. 153[5],

Διγ. Ανδρ. 324[17], Εις Θεοτ. 7· γεν. πληθ. *προφήτων*, Πιστ. βοσκ. IV 3, 148.

Το αρχ. ουσ. *προφήτης*. Η λ. και σημ.

1) (Θεολ.) **α)** (στην Π.Δ.) πρόσωπο που αποκαλύπτει στους ανθρώπους τη θέληση ή τα σχέδια του Θεού: *Ω Μωυσή πανθαύμαστε, των προφητών η ρίζα* Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) 136· *Τότες στον κόσμο ήστειλε προφήτες κι ελαλούσα | κι ελέγα κι έρχεται ο Χριστός* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1536· (προκ. για τον Αδάμ): *Λοιπόν πάλιν να σας ειπώ τον λόγον του προφήτου, | τούτον τον λόγον είπεν τον Αδάμ γαρ ο προφήτης* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 476, 477 κριτ. υπ.· **β)** (στην Κ.Δ.) θεόπνευστος κήρυκας και διδάσκαλος: *Ο παπάς είπεν του: «Τούτος* (ενν. *ο Χριστός*) *ήτον ένας ψεματινός προφήτης»* Μαχ. 12[18]· *φανερά οι άνομοι προφήτη σε ονομάζουν* (ενν. *οι Τούρκοι τον Χριστό*) Διακρούσ. (Κακλ.) 793· (στον ισλαμισμό): *εψήφισε* (ενν. *ο Μωάμεθ*) *δώδεκα μαθητάς, τους οποίους εχειροτόνησε να είναι προφήται· κι ούτοι οι δώδεκα εδίδαξαν εις το Κιαμπέ* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 269· **γ)** (στον ισλαμισμό) Προφήτης = ο Μωάμεθ: *ου φίλημά μοι δέδωκε, μα τον λαμπρόν Προφήτην* Διγ. Ζ 499. **2)** Άτομο που έχει την ικανότητα να προλέγει τα μελλούμενα: *Οι στίχοι τούτοι ανθρώπου έναι προφήτου και προγνώστου* Λίβ. διασκευή α 2605· *εγώ να φθάσω και να δηλώσω την ώραν της συμπλοκής του πολέμου ... Και γινώσκω δε τούτο ως προορατικός και προφήτης* Καναν. (Pinto) 224. **3)** Αυτός που φανερώνει, που αποκαλύπτει κ.: *Ήκουγα ξενιτεύθησαν πολλοί εκ τα γονικά τους, | επαραδείρασιν πολλά, τα βάσανα χορτάσαν· | ουδέν με εφαίνετον ποτέ αλήθεια τό λέγουν* (παραλ. 1 στ.), *τώρα θωρώ τά έλεγαν ωσάν να 'σαν προφήτες* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 127· *Ως γνωριστής των φανερών και των κρυπτών προφήτης* (ενν. *ο Χριστός*) | *τον λογισμόν του εγροίκησε* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[39].

προφητικός, επίθ.· υπερθ. *προφητικότατος*.

Το μτγν. επίθ. *προφητικός*. Ο υπερθ. τον 4. αι. (TLG). Η λ. και σημ.

α) Που ανήκει ή έχει σχέση με προφητεία ή προφήτη· (εδώ) που έχει ειπωθεί από προφήτη: *Ο λόγος ούτος ουκ εμός, προφητικόν το ρήμα: | «Εσπέρας αυλισθήσεται κλαυθμός ...»* Γλυκά, Στ. 315· **β)** που έχει προφητικές ικανότητες: *Ακούσατε του Μωυσή του προφητικοτάτου* Κρασοπ. (Eideneier) I 88.

προφητικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *προφητικώς*. Η λ. και σημ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *προφητικός*).

Με προφητικό τρόπο: *εκεί να έλθει στου Ιωσαφάτ να κάτσει την λαγκάδα, | εκεί να γένει σύναξις και των νεκρών το πλήθος, | καθώς δηλοί του να γενεί προφητικώς ο μύθος* Δευτ. Παρουσ. 108.

προφήτις η, Ερμον. Ψ 35, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1920, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πανου) φ. 238[v]. — Βλ. και *προφήτισσα*.

Το αρχ. ουσ. *προφήτις*. Η λ. και σημ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *προφήτης*)· βλ. και LBG (λ. *προφητίς*).

Γυναίκα προφήτης, προφήτισσα: Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1917.

προφήτισσα η, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 456[99], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Αποκάλ. Ιω. β' 20, Χριστ. διδασκ. 127. — Βλ. και *προφήτις*.

Από το ουσ. *προφήτης* και την κατάλ. -*ισσα*. Η λ. στο Steph., Θησ. (*prophetissa*, λ. *προφήτης*), στο Βλάχ. και σήμ. (ΛΚΝ, λ. *προφήτης*).

α) Γυναίκα προφήτης: *επήρεν η Μυριαμ η προφήτισσα αδελφή του Ααρων το τούμπανο εις το χέρι της* Πεντ. Έξ. XV 20· (προκ. για την Παναγία): *(λέγει ο Θεός) ... θέλω έρθει προς την προφήτισσαν, την Παρθένον Μαρίαν, η οποία ήτονε προφήτισσα, διατί προφήτευσε και είπεν· «Ιδού από του νυν μακαρίζουσί με πάσαι αι γενεαί»* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 455$^{869, 870}$· **β)** η γυναίκα του προφήτη: *ωσάν είπεν ο προφήτης προς το σπίτιν του Δαβίδ την προφητείαν του σημείου «Ιδού η παρθένος» και τα λοιπά, ήρθεν εις την προφήτισσαν και εγάστρωσέν τηνε* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 449^{688}.

προφήτος· *προφήτος* Gesprächb. 12^{23}, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *προφήτης*· διορθώσ. — Βλ. *προφήτης*.

προφθάνω, Μυστ. 61, 62 δις, Γλυκά, Στ. Β' 116, Διγ. Ζ 2924, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1840 δις, Ερμον. Ω 176, Δούκ. 63^{32}, 203^{1}, 217^{25}, Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk. v. Gem.) 690, Κορων., Μπούας 74, Μορεζ., Κλίνη φ. 115^{r}, Αλφ. (Mor.) III 67, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 442^{453}, Προσκυν. Ιβ. 535 1017, Ιστ. Βλαχ. 868, 1046, 1904, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 947, Διγ. Ανδρ. 378$^{9-10}$, 378^{10}, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 84^{r}, 159^{v} δις, Διήγ. ωραιότ. 515, Λίμπον. 198· γ' πληθ. αορ. *επροέφθασαν*, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 442^{455}· υποτ. αορ. *(να/ας) προφθάξω*, Ιστ. Βλαχ. 1153, Λίμπον. 70· *προφτάνω*, Sprachlehre 160, Αλφ. 10^{57}.

Το αρχ. *προφθάνω*. Η υποτ. *(να) προφθάξω* στο Somav., λ. *προφθάνω*. Ο τ. στο Somav., ό.π., και σήμ. Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. **1)** Προηγούμαι χρονικά: Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 199. **2)** Προλαβαίνω να κάνω κ.· (σε παρελθοντικό χρόνο) έχω ήδη κάνει κ.: *ο δε απελθών και τας γραφάς δους και υπαναγνούς χωρίς τιμής απέδωκε τους κόμητας άπαντας άνευ του Γκοντφρέ· εκείνον γαρ προέφθασε πωλήσαι προς τον αδελφόν αυτού Βαλδουίνον* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 2. **3)** Καταφέρνω να κάνω κ. εγκαίρως (βλ. και Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Β' 220, 1): *ολημυκτίς εκόπιαζεν* (ενν. *ο Μιχάλης*) *όλους κείνους να πιάσει| τους τόπους κι εις μιαν κορυφήν ενός βουνού να φτάσει,| ωσάν το έκαμεν λοιπόν και πρόφθασεν και πιάνει| τες κλεισούρες, κι εις το βουνόν πολλές μπομπάρδες βάνει* Παλαμήδ., Βοηβ. 1051. **4)** Αντιδρώ εγκαίρως σώζοντας κάπ. από κ. δυσάρεστο: *όρκον έκαμαν φρικτόν* ... (παραλ. 4 στ.) *ανείν και επιχειρισθεί* (ενν. *κανείς αφέντης εκ την Πόλη*) *κανέναν από ταύτους*, (παραλ. 1 στ.) *να μην αφήσουν να χαθεί, μόνε να τον προφθάξουν,| από τας χείρας τ' αφεντός γοργά να τον αρπάξουν* Ιστ. Βλαχ. 1153. **5)** Προλαβαίνω, πλησιάζω κάπ. που προηγείται/απομακρύνεται: *πιλαλώντας* (ενν. *ο Διγενής*) *επρόφθασε ένα απ' αυτών* (ενν. *των ανδρών του στρατηγού*) *και έδωκέν τον σπαθέαν και έσχισέν τον εις την μέσην μαζί με το άλογόν του* Διγ. Ανδρ. 359^{11}· *Εβγαίνοντας δε να υπάγει να κρυφθεί εις το λόγγο* (ενν. *ο φύλαξ του ιερού βήματος*) *τον επρόφθασαν οι βάρβαροι και πιάνοντάς τον τον έδεσαν και επήγαν τον εις την Κρήτη αιχμάλωτο* Ιστ. Βατοπ. 40· **6)** Φθάνω, έρχομαι σ' ένα μέρος: *Πότε υπερβησόμεθα τους κάμπους τους ανύδρους| και τον Ρουχάν προφθάσωμεν, ίδωμεν την μητέρα| άπαντα δε πληρώσαντες συν τη μητρί μου πάλιν| έλθωμεν εν τοις μέρεσιν καλλίστης Ρωμανίας ...;* Διγ. Ζ 903.

Β' Αμτβ. **1)** Προλαβαίνω· ενεργώ εγκαίρως ή πριν από κάπ. άλλο: *μετακαλεσάμενος* (ενν. *ο βασιλεύς*) *τον Κοντοστέφανον Ισαάκιον, μέγαν δούκαν ποιήσας αυτόν, μετά του στόλου προς το Δυρράχιον έπεμψε, φοβερίσας αυτόν, ει μη προφθάσας καταλάβει εις το Ιλλυρικόν προς του ίνα περάση ο Βαϊμούντος· «στερηθήναι μέλλεις τους οφθαλμούς σου»* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 257· *ωσάν είδεν* (ενν. *ο Μοσούρ*) *τον νέον, οπού ήτον καβαλάρης εις άλογον, ηθέλησεν ότι να υπάγει απάνω του να τον δώσει σπαθέαν καταβατικήν να τον σχίσει. Και ολίγον εάν δεν ήθελα προφθάσει εγώ, ηθέλε θανατωθεί εκείνος* Διγ. Ανδρ. 367[25-26] (συχνά σε προστ.): *Όλοι σας εις τον πόλεμον σύρτε, 'κονομηθείτε* (παραλ. 1 στ.) *παγαίνετε, προφθάσατε, δεν καρτερεί η ώρα* Ιστ. Βλαχ. 998· *εφώναζε βαρέως* (ενν. *ο Ιωνάς*): *«Απέρριψάς με, δέσποτα, πάλιν ανάγαγέ με* (παραλ. 1 στ.) *επάκουσόν μου, πρόφθασον, χαώνεις τον Ιωνάν σου!»* Γλυκά, Στ. 236. **2)** Φτάνω· πηγαίνω/έρχομαι κάπου: *Απέχει και ο ποταμός, λέγω ο Ιορδάνης| από την Ιερουσαλήμ, αν θες να καταλάβεις,| ως μίλια τριάκοντα· προφθάνεις εις εκείνον| και λούεσαι και πλένεσαι και φεύγεις απ' εκείνον* Προσκυν. Ιβ. 845 1054· *η φήμη, που 'ναι πτερωτή, με προθυμιά ας πετάξει,| και μέσα στους αντίποδας και αντίπερα ας προφθάξει,| κηρύσσοντας με σάλπιγγα, ...| του Λίμπονά μου τ' όνομα και χάριτες τες τόσες* Λίμπον. 70· *μετά την θρηνολογίαν ας προφθάσωσιν οι αρχιερείς προς τον Πιλάτον λέγοντες αυτώ ...* Μυστ. 62.

προφθαστής ο· *προφταστής*.

Από τον αόρ. του *προφθάνω* και την κατάλ. *-τής*. Πβ. σημερ. ιδιωμ. θηλ. *προφταστήρα* (Κωστ., Λεξ. τσακων.), *προυφταστήρα* (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ., Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ.) και ουδ. *προυφταστήρ'* (Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου) με διαφορ. σημασ.

Στην περίφρ. *προφταστής ειμί* = σπεύδω να ..., ξεκινώ (να κάνω κ.): *Ιδού, προφταστής ειμι επί τ' έργον μου* Sprachlehre 160.

προφίλι το.

Πιθ. από το μεσν. λατ. *profilium* (DEI λ. *profilare*· βλ. και Battaglia λ. *profilo* σημασ. 2)· πβ. ιταλ. *profilo*. Κατά Andr., Lex. (λ. **προφύλλιον*) από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *φύλλον*. Τ. *προφίλλιν* (Σακ., Κυπρ. Β', λ. *προφύλλιν*) και *προυφίλια*, τα (Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. σε έγγρ. του 18. (Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.) 72[43], Κυριακ., Μακεδ. 2, 1953, 679, Βασδραβέλλης, Μακεδ. 4, 1960, 169, 170) και 19. αι. (Κυριακ., ό.π., 680-81, Κεραμόπουλλος, Μακεδ. 3, 1956, 21 (γρ. *προφίλ*), Τσάρας, Μακεδ. 7, 1967, 247), στο ΑΛΝΕ λογοτ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Αραβαντ., Ηπειρωτ. γλωσσάρ., λ. *προφύλλι*).

Δύο στενές λωρίδες γούνας ραμμένες πάνω στην ώα γυναικείου ενδύματος (για το πράγμα βλ. Βυζάντιος, Λεξ., λ. *προφύλλι*)· (εδώ) χνούδι, πούπουλα, που χρησιμοποιούνται και ως επενδύτης σε ένδυμα: *προφίλι* (έκδ. *προφύλλι*· διορθώσ.) Gesprächb. 107[7].

προφοίβασμα το· *προφοίβασμαν*.

Από τον αόρ. του *προφοιβάζω* (5. αι., L-S Κων/νίδη) και την κατάλ. *-μα*. Η λ. το 12. αι. (TLG) και στο Steph., Θησ.· βλ. και LBG.

Προφητεία, χρησμός: *προφοιβασμαν* (έκδ. *προσφοιβασμαν*· διορθώσ.) *ερρέθη| λέγον προς αυτήν τοιάδε* Ερμον. Α 41.

προφονεύω.

Από την πρόθ. *προ* και το *φονεύω*. Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex.)· βλ. και LBG.

Σκοτώνω προηγουμένως: *και άλλας πληγάς διδοντάς του* (ενν. *οι βάρβαροι*), ..., *τον έριψαν* (ενν. *τον όσιον Παύλον*) *εις τους πόδας του προμνημονευθέντος και προφονευθέντος οσίου Ιερεμίου* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 91.

προφορητικός, επίθ.

Πιθ. από το αρχ. *προφορέομαι* και την κατάλ. *-(η)τικός*· πβ. και μτγν. επίθ. *διαφορητικός*. Άσχ. το μτγν. επίθ. *προφορητικός* (TLG).

(Ιατρ.) καθαρτικός (πβ. Assises 537, *molificative*): *Εάν γίνεται ... ότι έναν μου αμάλωτον ένι αστενής απού κοιλιακόν, και είς γιατρός ... δίδει του βοτάνια προφορητικά, ού πράγματα θερμά διά τα ποία το συκώτιν του σέπεται, ... και εκείνος έπρεπε να του δώσει πράγματα στυφικά και ψυχρά* Ασσίζ. 434[16].

προφόριον το.

Από την πρόθ. *προ*, το ουσ. *φόρος* και την κατάλ. *-ιον*. Λ. *προσφόριον* σε έγγρ. του 14. και 15. αι. (Miklos.-Müller Acta III 137, 146, 156, κ.α.· βλ. και LBG, TLG)· ως τοπων. τον 14. αι. (Act. Vat. I 30[44], 31[91]) και σήμ. (Συμεων., Ετυμολ. λεξ. νεοελλ. οικων., λ. *Προσφόριον*). Η λ. στο Du Cange.

Αγορά, τόπος αγοραπωλησίας, πιθ. σιταριού, αν δεν πρόκ. για τοπων. *Προ(σ)φόριον* (βλ. Schreiner, JÖB 27, 1978, 218 σημ. 25, καθώς και 206 σημ. 15· πβ. και ΝΕ 12, 1915, 185-187, Συμεων., ό.π.): *ενεργετεί η βασιλεία μου αυτούς κοινώς όλους τους Μονεμβασιώτας ... ίνα, εφ' αις αν ποιώσι πραγματείας, δίδωσιν εις το κομμέρκιον της θεοδοξάστου Κωνσταντινουπόλεως ... υπέρ εκβολής αγοράς ... πραγματείας ποσότητος νουμισμάτων εκατόν νούμισμα έν, είτε δηλονότι διά σίτου εν τω προφορίω και αλλαχού, ένθα βούλονται ...* Ψευδο-Σφρ. 540[18] (αν όχι *προσφορίω*, βλ. αυτ. κριτ. υπ.).

προφούρνι(ο)ν το· *π ρ ο φ ρ ο ύ ν ι ν*, Προδρ. (Eideneier) II 26-7 χφ Η κριτ. υπ.

Από την πρόθ. *προ*, το ουσ. *φούρνος* και την κατάλ. *-ι(ο)ν*.

Κομμάτι ζύμης που δεν έχει ζυμωθεί κανονικά, το οποίο ψήνεται στο φούρνο πριν από τους άρτους (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β 183, Ε' 27-28, Ϛ' 504): *Εάν ήμουν παραζυμωτής ή δουλευτής μαγκίπου,| προφούρνια να εχόρταινα και ωσάν εμέναν είχεν* αυτ. III 166.

πρόφρων, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πρόφρων*. Η λ. σε κείμ. του 19. αι. (Act. Kutl.[2] App. VII 17[5]) και στο ΑΛΝΕ.

Έτοιμος, πρόθυμος: Ερμον. Α 265.

προφτάνω, βλ. *προφθάνω*.

προφταστής ο, βλ. *προφθαστής*.

προφυλακή η.

Το αρχ. ουσ. *προφυλακή*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Ιατρ.) πρόληψη, προφύλαξη: *ακόμη διά προφυλακήν άμα και θεραπείαν τίμα και αγάπα την ολιγοτροφίαν και ολιγοποσίαν, εάν θέλεις γενέσθαι πολυχρόνιος* Επιστ. ιατρ. ποδ. 94.

προφυλακτικός, επίθ., Ιερακοσ. 390[16, 21, 27, 28], 391[1], Ιατροσ. κώδ. τκε'.

Το μτγν. επίθ. *προφυλακτικός*. Η λ. και σήμ.

(Ιατρ.) που αποσκοπεί στην προφύλαξη, που προφυλάσσει από κ: *Περί διαχρίσματος προφυλακτικού των ιεράκων* Ιερακοσ. 390[22].

προφύλλι το, βλ. *προφίλι*.

προφώνεσις η, βλ. *προφώνησις*.

προφωνεύω, Χρον. Μορ. Η 2214, 3611, 3663, Χρον. Μορ. Ρ 3663.

Από το αρχ. *προφωνέω* αναλογ. με τα ρ. σε *-εύω*.

(Ενεργ. και μέσ.) διακηρύσσω, διατάζω: *Το όμωσεν ο βασιλέας κι ούτως το επροφωνέθη*\| *εις του Μορέως την περιοχήν, εις κάμπον, με κοντάρια,*\| *ποτέ Ρωμαίοι μη εσμίξουσιν με Φράγκους να πολεμήσουν* Χρον. Μορ. Η 6667· *Ορίζει* (ενν. *ο καπετάνος των Κορφών*), *προφωνεύει τον* (ενν. *της βάρκας τον αφέντη*) *απάνω εις το κορμίν του,*\| *να μην περάσει καν ποσώς εκείνον τον Ρομπέρτον* Χρον. Μορ. Ρ 2214.

Προφωνήσιμος η, Μαλαξός, Νομοκ. 469.

Το θηλ. του επιθ. *προφωνήσιμος* (από τον αόρ. του *προφωνώ* και την κατάλ. *-ιμος*) ως ουσ. Τ. *Προφωνήσιμη* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, λ. *Προφωνή*)· πβ. και σημερ. ιδιωμ. *Προφωνή* (Τσικής, Γλωσσ. Χίου, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., όπου και τ. *Μπροφωνή*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., όπου και τ. *Προχωνή*) και *Προφωνές* (Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν.). Η λ. τον 8.-9. αι. (LBG· πβ. όμως και Lampe, Lex.) και στο Meursius.

(Εκκλ.) η πρώτη εβδομάδα του Τριωδίου: *Περί του Δωδεκαημέρου, της Προφωνησίμου και της Τυρινής* αυτ. 469.

προφώνησις η· *προφώνεσις,* Χρον. Μορ. Η 2453, 3917, Χρον. Μορ. Ρ 3917.

Από το *προφωνώ* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. σε σχόλ. (TLG, LBG), το 10. αι. (TLG, LBG), στο Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3[105], 8[40] και στο Du Cange.

Διακήρυξη, ανακοίνωση: *Ορισεν* (ενν. *ο μισσέρ Τζεφρές*), *με προφώνησιν γλυκέα τους παραγγέλλει,*\| *τους κεφαλάδες, αρχιερείς και τους καβαλαρίους,*\| *να έχουν τον μισσέρ Τζεφρόε αφέντη κληρονόμον* Χρον. Μορ. Ρ 2453.

προφωνίζω.

Από το *προφωνώ* αναλ. με τα ρ. σε *-ίζω*.

Ανακοινώνω δημόσια· (εδώ ενώπιον του εκκλησιάσματος): *δοκιμασμένοι* (ενν. *οι υπηρέται οπού* ... *ευρίσκουνται εις το κήρυγμα του θείου λόγου, οπού κράζουνται εις*

άλλην εκκλησίαν) από τους άρχοντες του τόπου και εις την εκκλησίαν δύο εβδομάδες προφωνισμένοι ... θέλουσιν αξιωθεί του καλέσματος Χριστ. διδασκ. 462.

προφωνώ, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 271, Χρον. σουλτ. 144[12], Χριστ. διδασκ. 379, 392, 461· μέσ. *επροφωνούμαι,* Λίβ. Esc. 528.

Το αρχ. *προφωνέω.* Η λ. στο Αρμεν., Εξάβ. Α' 13[26], Γ' 3[114] κ.α., και σήμ. ιδιωμ. (βλ. Andr., Lex., στη λ., όπου και τ. *προυφουνιέμι).*

(Ενεργ. και μέσ.) ανακοινώνω δημόσια, διακηρύσσω: Αχιλλ. (Smith) Ν 260.

προχαιρετίζω, Σπαν. Α 179, Σπαν. Β 177, Σπαν. Ρ 112, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 218, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 192, Λόγ. παρηγ. L 292, Διγ. Ζ 2964, Φλώρ. 1183.

Το μτγν. *προχαιρετίζω* (TLG, Lampe, Lex.). Λ. *προχαιρέτισμα* στο ΑΛΝΕ. Η λ. στο LBG, στο Κουμαν., Συναγ. και στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Χαιρετώ πρώτος: *Τους πάντας προχαιρέτιζε μετά περιχαρείας | και δι' αυτό να εφέλκεσαι και την αγάπην πάντων* Σπαν. V 171· *Προχαιρετίζειν ου δεινόν, ου των μεμισημένων, | αλλά και μάλλον ένδοξον και προσηνές και πράον* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 894.

προχαίρομαι.

Από την πρόθ. *προ* και το *χαίρομαι* αν δεν πρόκ. για το ρ. *προσχαίρομαι* (βλ. λ. *προσχαίρω -ομαι*)· πβ. και αρχ. *προχαίρω* και *προχαίρομαι* στο Βλάχ.

Χαίρομαι πολύ: *Μη κάμεις φίλους σύντομα και πάλιν τους αφήσεις* (παραλ. 5 στ.)· *αφότου ... εύρεις τον εκείνον σου τον φίλον, | τότε προχαίρου* (έκδ. *προχείρου·* διορθώσ.) *μετ' αυτόν μετά πολλής αγάπης* Σπαν. Α 197.

προχάπτω· *μπροχάπτω,* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 286, 287.

Από την πρόθ. *προ* και το *χάπτω.* Η λ. στο Du Cange, λ. *χάπτειν.*

Γεμίζω το στόμα κάπ., μπουκώνω· (μεταφ.) δωροδοκώ: *κι εισμιάν ο φυλακάτορας όταν τονε μπροχάψουν | και δώσουν τον υπέρπυρα και φράξουν τον λαιμόν του | και κανισκέψουν τον πολλά, διαβαίν' η μάνητά του* αυτ. 288.

προχάραγμα το.

Το μτγν. ουσ. *προχάραγμα.*

Προσχέδιο· (εδώ θεολ.) προεικόνιση: *εις εκείνους τους γάμους* (ενν. της *Κανά*) ... *φανερώνεται ο Ιησούς εκείνος οπού ήτον, με το μυστήριον εκείνον του ύδατος εις οίνον, των μυστηρίων της εκκλησίας και της ευφροσύνης, της μελλούσης, της από του γάμου, τα προχαράγματα* Πηγά, Χρυσοπ. 112 (3).

πρόχειρα, επίρρ.

Από το επίθ. *πρόχειρος.* Η λ. και σήμ.

Χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια, εύκολα: *κατά δυσμάς επί την αυλήν ταύτην* (ενν. *του μοναστηρίου*) | *υπάρχουσι δύο κελιά διά τον κανδηλάπτην· | εκεί ο κανδηλάπτης γαρ οικεί διά τον τόπον, | ίνα σημαίνη πρόχειρα άνευθεν πολλών κόπων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1364.

προχειριάριος ο, βλ. *προσχειράριος*.

προχειρίζω, Διαθ. Νίκωνος 255.

Το αρχ. *προχειρίζω*. Η λ. και σήμ. εκκλ.

1) Απονέμω (αξίωμα): *ταύτας τας τρεις αρετάς δει έχειν τον κριτήν ..., πίστην ορθήν εις Θεόν και εις τον προχειρίζοντα αυτώ το αξίωμα και αλήθειαν από της γλώττης και σωφροσύνην από του σώματος* Ψευδο-Σφρ. 344[1]. **2)** (Ενεργ. και μέσ.) διορίζω σε αξίωμα (κοσμικό ή εκκλησιαστικό): *προχειρίσας* (ενν. *ο Σελήμ*) *τον Σινάμ μπασίαν μπεϊλέρμπεην του ανατολικού φουσσάτου, εσηκώθη και ήλθεν εις τους τόπους των Αρμενίων* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 363· *εν τω μέλλειν αυτόν* (ενν. *τον Μωάμεθ*) *τελευτάν ... Αβουβάκαρ, τον αυτού αδελφιδόν, προεχειρίσατο αντ' αυτού. Αμιρεύσας δε ούτος έτη δύο ήμισυ και τελευτά* Ψευδο-Σφρ. 444[31]· *Οι επίσκοποι ... δωρεάν και χωρίς μισθού προχειριζέσθωσαν, πρέπει να γίνονται χωρίς δώματα και άνευ αργυρίου ή χρυσίου τινός* Zygomalas, Synopsis 174 E 8· (με υποκ. την Αγία Τριάδα, το Θεό): *ο βασιλεύς το δεκανίκιον ολίγον υψών έλεγεν· «Η Αγία Τριάς, η την εμοί βασιλείαν δωρησαμένη, προχειρίζεταί σε εις πατριάρχην Νέας Ρώμης.» Και ούτως εκ των βασιλικών χειρών ο πατριάρχης ελάμβανε την εξουσίαν* Ψευδο-Σφρ. 448[19]· *διατί είναι πονηροί, είναι κακούργοι ανθρώποι,| λαός χυδαίος, άνομος, δίχως δικαιοσύνην.| Διατούτο προχειρίζεται ο Θεός τέτοιους αυθέντας| και πέμπει να ποιμαίνουσιν τέτοιους κακούς ανθρώπους* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 955.

προχείριον το.

Το μτγν. ουσ. *προχείριον*. Τ. *προχείριν* τον 7. αι. (LBG, λ. *προχείριος*).

Πουγκί, σακούλι με χρήματα: *μετά δε το δείπνον και την χαράν ποιήσας ο οικοδεσπότης το προχείριον αυτού παρέχει αυτοίς τον μισθόν και το πλήρωμα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι VI 28.

προχείρισις η.

Το μτγν. ουσ. *προχείρισις*. Η λ. στο Du Cange (*προχείρησις*, λ. *προχειρίζεσθαι*) και σήμ. εκκλ. στον τ. *προχείριση*.

Εκλογή, ανάδειξη σε ένα αξίωμα: *προχείρισις:| δέξαι το δώρον μη κατόκνει μοι, γέρον·| αλλά λαβών, κράτιστε, του τέλος έχου·| και προς καλόν εύθυνε την σκηπτουχίαν* Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) XV 1· *Ελέω βασιλικώ και καυκαδηνική προχειρίσει τιμηθείς δικτάτωρ και αρχιστράτηγος ... δουξ και αυγουστάλιος ο Κατασάμπας ... ταύτην την μετ' οργής επιστέλλω γραφήν* Θεολ., Τζίρ. 356[25].

πρόχειρος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πρόχειρος*. Η λ. και σήμ.

Κοινός, συνηθισμένος: Zygomalas, Synopsis 121 A 1.

Το ουδ. ως ουσ. = η ευκολία να κάνει κάπ. κ., η ροπή σε κ.: *ο καλός κάγαθός Λουκάνης Νικηφόρος ... καί τινες άλλοι Αλβανιτών και Μοραΐτών, ους και αυτούς πολλώ πλέον το εις κακίαν εκείνων πρόχειρον ωκονόμησεν, έπεισαν τον δεσπότην κυρ Θωμάν, ίνα και κατά του αμιρά και κατά του αδελφού αυτού επανάστασιν ποιήση* Σφρ., Χρον. (Maisano) 152[5].

προχείρως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *προχείρως*. Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

Εύκολα, βιαστικά, χωρίς να προηγηθεί σκέψη: Zygomalas, Synopsis 132 A 59.

προχεράρης, προχεριάρης ο, βλ. *προσχειράριος*.

πρόχεσον το, Σπανός (Eideneier) D 1750· *πρόχεσο*, αυτ. B 163.

Λ. πλαστή, από την πρόθ. *προ*, τον αόρ. του *χέζω* και την κατάλ. *-σ(ν)*.

Πρωκτός· εδώ σκωπτ. πιθ. αντί για τη λ. *πρόσωπον* (βλ. Eideneier [Σπανός σ. 318]): *Ήλθεν και ο πεθερός του να τον ευχισθεί και είπεν· ο πηλός μου εις το πρόχεσόν σου* αυτ. A 498.

προχέω.

Το αρχ. *προχέω*. Πβ. σημερ. ιδιωμ. *προχάω* (Αραβαντ., Ηπειρωτ. Γλωσσάρ.).

(Προκ. για υλικά) αναμειγνύω (πρώτα): *Το αμμωνιακόν και τον λίβανον πρόχει μετά όξους, τα δε λοιπά κόψας και τρίψας επίβαλε τούτοις, και πάλιν λείου, και ανάπλαττε τροχίσκους και έχε* Ιερακοσ. 497[8].

προχθές, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) III 167, Καλλίμ. 2044, 2259, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2506, 4677, 6473, Φλώρ. 1261, Λίβ. διασκευή α 398, Λίβ. Esc. 334, Λίβ. Va 363, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 1356, Ε' 289· *επροχθές*, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [73], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 93[v]· *επροχτές*, Αιτωλ., Βοηβ. 240· *οπροχθές*, Πανώρ.[2] Α' 50, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 1398· *?πρόχτες*, Πεντ. Γέν. XXXI 5, Έξ. IV 10, V 7, 8, 14, XXI 29, Δευτ. XIX 4, 6· *προχτές*, Αχιλλ. (Smith) O 397.

Από την πρόθ. *προ* και το επίρρ. *χθες*. Ο τ. *οπροχθές* και σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Ο τ. *προχτές* και σήμ. Τ. *πρόχθες* τον 6.-7. αι. (TLG). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 412, λ. *οπροθές*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *οπροθές*, Αποστόλου, Λεξ. Νάουσας, λ. *προυχτέ, προυχτές*). Η λ. σε παπυρ. του 4. αι. (L-S), στο Somav. και σήμ.

α) Δύο μέρες πριν από σήμερα, την ημέρα πριν από τη χθεσινή: *Πάτερ, παντοίων έδωκα προχθές εις τον βαφέα,| ας δράμω να το αφέλωμαι, ...* Προδρ. (Eideneier) IV 448· **β)** (συνεκδ.) πριν λίγο καιρό, στο πρόσφατο παρελθόν, τις προάλλες: *Ήλθεν η Αγάπη, εσίμωσεν πλησίον με τον Πόθον| και εις λόγους εκινήσασιν και άκουσε τι ελαλούσαν:| «Διά τούτον εθυμώνετον προχθές ο Ερωτοκράτωρ;| Διά τούτον ήτον η φιλονικία και η όχλησις εκείνη;| Και νυν προσπέφτει προς ημάς και δουλοσύνην δίδει;»* Λίβ. Va 363· (εδώ έναρθρ.) *θέλω ο βασιλεύς να μάθει το κάθε πράγμα, διατί ετούτος την επροχθές ακόμη εβάλθηκε τρογύρω εις την γυναίκαν μου, και είχα να κάμω να του την βγάλω από τα χέρια* Μπερτολδίνος 160.

Έναρθρ. **α)** ως επιθ. = προχθεσινός: *(Το καταλόγιν μάνθανε του ξένου Καλλιμάχου)| «Τόν η προχθές θλιβόμενον, λυπούμενον η άλλη,| ήδε ημέρα σήμερον ολόχαρον τον έχει.| Τόν πας ο κήπος έκλαιεν εκ τα στενάγματά του| βλέπει τον τώρα, χαίρεται, μεγάλη έχει τέρψιν ...»* Καλλίμ. 2044· **β)** ως ουσ. = το μακρινό παρελθόν: *Ω πλήσα κακορίζικοι, και γιάντα δε θωρούσι| τσι μέρες πώς διαβαίνουσι, τσι χρόνους πώς*

περνούσι!| Τ' οψές εδιάβη, το προχθές πλιό δεν ανιστοράται,| σπίθα μικρή το σήμερο στα σκοτεινά λογάται Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 75.

Εκφρ. *εχτές πρόχτες* = στο παρελθόν, παλιότερα: *και είδεν ο Ιακωβ τα πρόσωπα του Λάβαν· και ιδού, δεν είναι μετ' αυτόν σαν εχτές πρόχτες* Πεντ. Γέν. XXXI 2· *να φύγει εκεί ο φονέας ος να φονέψει το σύντροφό του με δίχως σκοπό και αυτός δε μισάει αυτόν από εχτές πρόχτες* Πεντ. Δευτ. IV 42.

προχθεσινός, επίθ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 1477.

Από το επίρρ. *προχθές* και την κατάλ. *-ινός*. Η λ. το 12. αι. (TLG), στο Somav. και σήμ.

Που ανήκει ή αναφέρεται στην προχθεσινή μέρα: *Ελάβαμεν και το προχθεσινόν γράμμα ... του κυρ Στάμου* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 25[28].

προχορηγώ. — Βλ. και *προσχορηγώ*.

Το μτγν. *προχορηγέω*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. (*προχορηγέω*).

Παρέχω, δίνω: *Είθ' ούτως πλούτον άπειρον αυτοίς* (ενν. τω νέω και τη κόρη) *προχορηγήσας* ... Διγ. Ζ 2729 κριτ. υπ.

?πρόχτες, προχτές, επίρρ., βλ. *προχθές*.

προχωρώ· μτχ. παρκ. *προχωρεμένος*, Σπαν. Β 288, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 311, Ιστ. οθωμ. 172.

Το αρχ. *προχωρέω*. Η λ. και σήμ.

Ι. (Ενεργ.) **α)** προχωρώ, βαδίζω προς μία κατεύθυνση: Ερμον. Χ 128· **β)** (μεταφ., προκ. για αφήγηση) προχωρώ, προωθώ την εξιστόρηση κάπ. γεγονότος: *Πρώτον γαρ μοι γουν λεκτέον| και τους ηγεμόνας τούτων,| προχωρήσομεν γαρ τότε| τα πρέποντως προς την μάχην* Ερμον. Δ 294.

ΙΙ. (Μέσ.· εδώ, πιθ.) εγκαθίσταμαι, κατοικώ: *ο νους γαρ μέγας θησαυρός επέκεινα των όλων| κι εις τόπον ολιγούτσικον έναι προχωρεμένος* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 32.

Φρ. 1) *Προχωρώ εις αύξησιν* = πληθύνομαι, πολλαπλασιάζομαι: *Και ούτως κατ' ολίγον εις αύξησιν το ασεβέστατον των Αγαρηνών γένος επροχώρει* Ιστ. οθωμ. 173. **2)** *Προχωρώ εις σύστασιν* = αρχίζω να οργανώνομαι: *της ηγεμονίας αυτού έτι μη παγιωθείσης, αλλ' ακμήν εις σύστασιν προχωρησάσης, ο ηβουλήθη, ουκ ηδύνατο πράξαι* Δούκ. 289[1]. **3)** *Προχωρώ εις τέλος* = τελεσφορώ, πετυχαίνω σε κ.: *Ο βασιλεύς ουν ιδών, ότι εις τέλος προχωρούσι τα του τυράννου βουλεύματα, την άλλην ετράπετο* Δούκ. 303[5].

προψές, επίρρ.· *επροψέ*, Ερωτοπ. 595.

Από την πρόθ. *προ* και το επίρρ. *(ο)ψές* (βλ. ά. *οψέ*). Τ. *επροψές* σήμ. ιδιωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.). Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Λάζαρης, Λευκαδ. (*επροψέ(ς)*). Η λ. και σήμ. λαϊκ.

Προχθές: *Προψές αργά εις το σπίτιν της, της κούρβας της μαυλίστρας,| πέντε μεγάλες πολιτικές εμείναν μετ' εκείνην,| παζάριν εκρατήσασιν ένα ημερονύχθι* Σαχλ., Αφήγ. 814.

προψεσινός, επίθ.

Από το επίρρ. *προψές* και την κατάλ. *-ινός*. Η λ. και σήμ. λαϊκ.

Προχθεσινός: *η μητέρα| τού έστειλεν* (εννν. *του αμιρά*) *μία γραφή την προψεσινή μέρα* Διγ. Ο 878.

προψηφίζω.

Το ενεργ. του ήδη μτγν. *προψηφίζομαι*. Η λ. σε παπυρ.

Υπολογίζω, λογαριάζω, μετρώ πριν: *κράτησον τα δύο κεφάλαια, τα κζ' δηλονότι και τα λε', και άφελε εξ αμφοτέρων τα ιβ' μόρια α και προεψήφισας και μένουσι ιε'* Rechenb. (Vog.) 55[16].

προωθώ· *πρώθω*.

Το αρχ. *προωθέω*. Ο τ. μτγν. (TLG)· βλ. και LBG. Η λ. και σήμ.

Σπρώχνω· (μεταφ.) πιέζω, συνθλίβω: *Εσύ* (εννν. *Έρωτα*) *με φθέρνεις παντελώς και πρώθεις προς εμένα,| για πταίσιμον στ' αλήθεια συμπάθιον ν' απολάβω* Θησ. Η' [109[3]].

προώσθημα το· *προώστημα*.

Από τον παθ. αόρ. του *προωθώ* και την κατάλ. *-μα* · πβ. νεοελλ. ουσ. *πρόωση*.

(Ναυτ.) κίνηση του πλοίου προς τα εμπρός, που προκαλείται από μηχανική δύναμη· (εδώ πιθ.) η κωπηλασία: *Τόσα έπλευσαν, αρμένισαν ημέραν τε και νύκταν,| δι' ολίγου προωστήματος ...| έφθασαν, εκατέλαβον εις της Κολκού τα μέρη* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 231.

πρύμη η, βλ. *πρύμνη*.

πρύμνα, επίρρ.

Από το αρχ. ουσ. *πρύμνα*.

(Ναυτ.) *υπαγαίνω πρύμνα* = αράζω με την πρύμνη: *αν έναι άνεμος εις τον πουνέντε ή εις τον μάστορα, θέλεις να βάλεις τόνον καλόν εις οργίες κ' και υπάς πρύμνα ότι εις την τρεμουντάνα εμπαίνεις και εις το μεσημέριν και εβγαίνεις ωσάν εμπαίνεις* Πορτολ. Α 50[16].

πρύμνη η, Αλ. Κύπρ. 1199· *πρύμη*, Θησ. (Foll.) Ι 52, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 239, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 142, 438, Πορτολ. Α 149[6], Αχέλ. 1585, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 26[7, 8, 9], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 189[22], 242[17], 304[21], 340[2], 376[2], 407[15], 435[12].

Το αρχ. ουσ. *πρύμνα/η*. Η λ. και ο τ. και σήμ.

(Ναυτ.) το πίσω μέρος του πλοίου: Πορτολ. Α 128[8]· *Ένας στην πρύμην κάθουντον και άλλος εις την πρώρη* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 26[5]· (προκ. να δηλωθεί η σφοδρότητα μιας ναυμαχίας): *Πλώρες με πρύμες έσμιξαν, η κόκκα με τες άλλες* Χρον. Τόκκων 1877.

πρύτανις ο.

Το αρχ. ουσ. *πρύτανις*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρύτανης*.

α) (Προκ. για το Χριστό) αυτός που προκαλεί, που επιφέρει κ. (για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., στη λ. 2): *Αγάπη* ... (παραλ. 3 στ.) *εξίσου πάντας ... αγαπά και κήδεται και στέργει*| *τον της ειρήνης πρύτανιν προς τούτον μιμουμένη* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 111· **β)** θεσμοφύλακας: *ο αγιότατος και θεοπρόβλητος ποιμήν της Άρτης, ο της χριστοπαραδότου ειρήνης πρύτανις* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 224[26].

πρώην, επίρρ., Καλλίμ. 2252, Διγ. Ζ 1034, 3078, Χρον. Μορ. Η 3422, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 49, 125, 137, Βίος Αλ. 760, Χρον. Τόκκων 2214, 3106, Φυσιολ. (Legr.) 814, Ανακάλ. 59, Δούκ. 143[12], 153[23], 213[21], Αλεξ.[2] 1174, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 115[20], Διήγ. Αλ. F (Lolos) 114[21], Πτωχολ. α 448, Πορτολ. Β 28[13], Κυπρ. ερωτ. 140[3], Ψευδο-Σφρ. 528[39], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 30[r], 88[v], Διήγ. πανωφ. 60, κ.α.

Το αρχ. επίρρ. *πρώην*. Η λ. και σήμ.

1) (Επίρρ.) προηγουμένως, παλιότερα, στο παρελθόν: *Συμπληρωμένων τούτων δε, πάλι ήσαν εις δουλείαν·* | *ο Βέλθανδρος τον ρήγα μεν εδούλευεν ως πρώην,*| *η Φαιδροκάζα εδούλευε την κόρην την Χρυσάντζα* Βέλθ. 1049· *Ο δε Τεμήρ αναστάς από του τόπου, ου ην, ήλθε και εσκήνωσεν εν ταις όχθαις του ποταμού, όπου εκάθητο πρώην ο Παγιαζήτ* Δούκ. 93[13]· *την παρρησίαν ... ην είχες τότε πρώην* ... Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 194· (έναρθρ.): *τότε ευρέθη ο γέρων*| *αληθινός ως το πρώην* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 267· *ο Καραμάν ουκ επείσθη αναμνήσας των πρώην γενομένων επιβουλιών εν τω καιρώ του Μουσουλμάν* Δούκ. 243[12]· *Και ο πρώην τε μισούμενος φιλούμενος εγίνη*| *και στέμμα και διάδημα της αυτοκρατορίας* Βέλθ. 18. **2)** (Ως επίθ., έναρθρ.) προηγούμενος, προγενέστερος, παλαιότερος: *Και ημείς από τους πρώην διδασκάλους εμαθητεύθημεν και ηξεύρομεν και ποιούμεν* Διήγ. Αλ. V 29· *ο Αλέξανδρος ηύρεν κρυμμένα χρήματα πολλά, οπού είχαν έχει οι πρώην βασιλείς* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 238[16]· *ο πρώην μου πενθερός εστι μέγας κοντόσταυλος* Ψευδο-Σφρ. 372[17]· *τον τόπον και το στάσιμον και την τιμήν την πρώην*| *τήν είχα, όταν ήφερα τον δεύτερον Χοσρόην* ... Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 713.

πρώθω, βλ. *προωθώ*.

πρωί το, Σταφ., Ιατροσ. 3[70], Διγ. Α 743, Ερμον. Α 265, Χρον. Μορ. Η 1479, 3903, 5200, κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 1479, 5321, 9051, κ.α., Πανάρ. 66[23], Λίβ. διασκευή α 824, Αχιλλ. (Smith) Ν 281, Αχιλλ. (Smith) Ο 604, Ιμπ. 514, Δούκ. 221[13], Σφρ., Χρον. (Maisano) 18[14], Sprachlehre 120, Έκθ. χρον. 14[27], 55[11], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1611, Κανον. διατ. Α 830, 920 κ.α., Β 849, 860 κ.α., Ιστ. Βλαχ. 1779, κ.α.· *πρωίν*, Κυπρ. ερωτ. 156[3].

Το αρχ. επίρρ. *πρωί* ως ουσ. Η λ. και σήμ.

1) Πρωινό: *Ο Χάρος με τον Έρωταν είχαν πλικέψειν*| *εις μιαν μονήν κι ήτον βραδίν κι είχαν πεζέψειν.*| *Εν τω πρωί μην ξεύροντας τι θέλει γένει*| *αλλάχτησαν εις αύτου τους όλα τα βέλη* Κυπρ. ερωτ. 156[3]. **2)** (Συχνότ. ως επίρρ.) **α)** κατά τις πρωινές ώρες: *Νερόν μη πίνει μηδόλως, ... μηδέ πρωί τρώγει* Σταφ., Ιατροσ. 4[91]· *Εάν ιερεύς βαπτίσει παιδίν και δεν είπει όλες τες ευχές, επιτιμάσθω μήνες γ΄ εν άρτω και ύδατι*

και μετανοίας κε' το πρωί και κε' το εσπέρας Κανον. διατ. Β 869· **β)** (ειδικ.) αύριο/την επόμενη μέρα κατά τις πρωινές ώρες: *Και ο βασιλεύς τον έλεγεν εκείνος ο πατήρ του:| «Κοιμήσου, τέκνον μου καλόν, ...* (παραλ. 1 στ.) *και το πρωί διατάχθησαι ως βούλεσαι και ως θέλεις»* Αχιλλ. (Smith) N 336· *Κράζει* (ενν. *ο πρίγκιπας*) *τον μισσίρ Ανσελήν τον πρωτοσύμβουλόν του,| παρακαλεί κι ορίζει τον να ορθώσει τα φουσσάτα| διά να κινήσουν το πρωί να πιάσουν την οδόν τους* Χρον. Μορ. Η 5289.

Εκφρ. 1) *Άμα πρωί*, βλ. *άμα* Β' Φρ. **2)** (*Το*) *πρωί πρωί* = νωρίς κατά τις πρωινές ώρες: *μίαν ημέρα εσυγύρισε και έχασε* (ενν. *ο Σαούλ*) *ένα του γαδούρι και ο πατέρας του του λέγει: «Παιδί μου, ασηκώσου το πρωί πρωί και σύρε γύρεψε το γαδούρι να το εύρεις»* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 184v· *Ην δε πρωί πρωί* Ιστ. πολιτ. 57b.

πρωία η, Ιατροσ. κώδ. ξ', Ιστ. Βλαχ. 1652.

Η λ. στο Θεόφραστο (TLG) και σήμ. σε λόγ. εκφρ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

Πρωί, πρωινό: *Αφότου επεγεύτησαν του δειλινού την ώραν,| επήρεν την κι εσέβηκεν μέσον του κουβουκλίου| και χαίρουνται αμφότεροι μέχρι και της πρωίας* Αχιλλ. (Smith) N 1477.

Η γεν. ως επίρρ. = (νωρίς) το πρωί: *Πρωίας ουν το γεννηθέν ο Φίλιππος εμβλέψας| ... φησίν Ολυμπιάδι ...* Βίος Αλ. 546.

πρώιμα, επίρρ.· *π ρ ώ μ α ,* Αλφ. (Mor.) III 47, IV 37.

Από το επίθ. *πρώιμος*. Ο τ. (<αττ. τ. *πρώμος*) και σήμ. ιδιωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου 146). Τ. *πρώμια* (από αντιμετάθ.) στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ., Α., στη λ.). Η λ. στον Ησύχ. (λ. *έωθεν*) και σήμ.

Νωρίτερα από το κανονικό, πρόωρα: *Κλαίω πικρά και δέρνομαι, γιατί με παιρνεις* (ενν. *Χάροντα*) *πρώμα* Αλφ. 10[37]· *Όταν τρυγήσεις περισσά πρώιμα, πριν να φτάσουν καλά τα σταφύλια, ωφελάς το αμπέλιον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 145.

πρωιμάδα η, Πεντ. Δευτ. XVI 1. — Βλ. και *πρωιμάδι*.

Από το επίθ. *πρώιμος* και την κατάλ. *-άδα*. Τ. *πρωμάδα* σήμ. στην Κύπρο (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.).

(Στον πληθ.) τα πρώτα δημητριακά της νέας σοδειάς· πρωτογεννήματα, απαρχές: *και να υψώσει ο ιεριάς αυτά ιπί ψωμί των πρωιμάδων ύψωμα ομπροστά στο Κύριο* αυτ. Λευιτ. XXIII 20· έκφρ. *μήνας των πρωιμάδων* = ο πρώτος μήνας του εβραϊκού ημερολογίου (Αβίβ ή Νισάν = Μάρτιος/Απρίλιος), κατά τον οποίο οι Εβραίοι γιόρταζαν το Πάσχα (βλ. και ά. *πρώιμος* Εκφρ. 2): *Φύλαξε τον μήνα των πρωιμάδων και να κάμεις Πάσκα του Κύριου του Θεού σου* αυτ. Δευτ. XVI 1.

πρωιμάδι το, Πεντ. Έξ. XXXIV 26, Λευιτ. II 14.

Από το επίθ. *πρώιμος* και την κατάλ. *-άδι* ή από το *πρωιμάδα*. Η λ. σε έγγρ. του 16./17. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 312) και σήμ. λαϊκ.

(Στον πληθ.) τα πρώτα δημητριακά της νέας σοδειάς· πρωτογεννήματα, απαρχές: *κανίσκι πρωιμάδιων του Κύριου* αυτ. Λευιτ. II 14· (με χρον. σημασ.): *εορτή εβδομάδων να κάμεις εσέν πρωιμάδια θέρος σιταριών και εορτή του μάζωμα γύρισμα του*

χρόνου αυτ. Έξ. XXXIV 22· έκφρ. *ημέρα των πρωιμαδιών* = η εβραϊκή γιορτή της Πεντηκοστής (αλλιώς: *εορτή των εβδομάδων*), που γιορταζόταν την έκτη μέρα του τρίτου μήνα του εβραϊκού ημερολογίου, Σιβάν (= Μάιος/Ιούνιος) (για το πράγμα βλ. Π.Δ. (ΕΒΕ) Γλωσσάρ., λ. *Πεντηκοστή*): *την ημέρα των πρωιμαδιών όνταν προσφέρετε κανίσκι καινούργιο του Κύριου ... κράγμα άγιο να είναι εσάς* αυτ. Αρ. XXVIII 26.

πρωιμάρι το.

Από το επίθ. *πρώιμος* και την κατάλ. *-άρι*. Τ. *πρωμάρι(ν)* σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 426, Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. *πρωιμαρέλι*).

Προσφορά στο Θεό φτιαγμένη με αλεύρι από τα πρώτα δημητριακά της νέας σοδειάς: *να φέρετε ψωμί ύψωμα δυο δεκάλιτρα σιμιδάλι να είναι ανέβατο, να ψηθούν πρωιμάρια του Κύριου* Πεντ. Λευιτ. XXIII 17.

πρωιμοεγγαστρωμένος, μτχ. επίθ.· *πρωιμογαστρωμένος*.

Από το επίθ. *πρώιμος* και τη μτχ. παθητ. παρκ. του *εγγαστρώνω*. Ο τ. από το επίθ. *πρώιμος* και τη μτχ. παθητ. παρκ. του *γαστρώνω* (βλ. ά. *εγγαστρώνω*).

Που έχει μείνει έγγυος νωρίτερα από το αναμενόμενο: *κάθα βεντέμα του μούστου να την έχει* (ενν. τη γαϊδάρα) *εις την εξουσίαν του ο λεγόμενος μισσέρ Τζώρτζης ημέρες δέκα ήμισυ —και δεν έναι πρωιμογαστρωμένη* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 612[8].

πρώιμος, επίθ., Πεντ. Γέν. XXX 41, Λευιτ. II 14.

Το αρχ. επίθ. *πρώιμος*. Η λ. και σήμ.

α) (Προκ. για φυτό ή καρπό) που ωριμάζει νωρίτερα από την κανονική εποχή: Πεντ. Έξ. IX 31· **β)** (προκ. για ζώο) **β¹)** που γεννιέται νωρίτερα από το συνηθισμένο χρόνο: *αρνία ε', τα τρία όψιμα και τα δύο πρώιμα* Ολόκαλος 221[5]· **β²)** που παρουσιάζει πρόωρη ανάπτυξη· εύρωστος: *ήτον τα όψιμα του Λαβαν και τα πρώιμα* (ενν. πρόβατα) *του Ιaακωβ* Πεντ. Γέν. XXX 42· **γ)** (προκ. για την κατάλληλη χρονική στιγμή) που συμβαίνει νωρίτερα από το αναμενόμενο: *άλλον χρόνον είναι ο καιρός* (ενν. του κεντρισμού) *πρώιμος και άλλον όψιμος* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 148.

Εκφρ. 1) *Καιρός του πρωίμου* = η άνοιξη: *να δώσω τη βροχή της γηής σας εις το καιρό του πρωίμου και όψιμου και να μαζώξεις το σιτάρι σου και το μούστο σου* Πεντ. Δευτ. XI 14. **2)** *Μήνας των πρωίμων* = ο πρώτος μήνας του εβραϊκού ημερολογίου (Αβίβ ή Νισάν = Μάρτιος/Απρίλιος), κατά τον οποίο οι Εβραίοι γιόρταζαν το Πάσχα (βλ. και ά. *πρωιμάδα*): *έφτα μέρες να φας λιπανάβατα ... εις καιρό μήνα των πρωίμων, ότι εις αυτόν εβγήκες από την Αίγυφτο* Πεντ. Έξ. XXIII 15.

πρωίν το, βλ. *πρωί*.

πρωινή η· *πουρνή· πρωνή*, Ασσίζ. 367[27]· *πωρνή*, Κυπρ. ερωτ. 112[6]. — Βλ. και *πούρνα*.

Το θηλ. του επιθ. *πρωινός* ως ουσ. Για την προέλ. των τ. βλ. ά. *πρωινό* ετυμολ. Ο τ. *πουρνή* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πουρνός*, Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ., λ. *πουρνιά*). Ο τ. *πωρνή* στο Du Cange App. (γρ. *πορνή*) και σήμ. ιδιωμ. (Χατζ., Λεξ., Σακ., Κυπρ. Β' 767). Τ. *πουρρή* σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πωρνό*). Η

λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.).

Πρωινό: *Τριοδίζεται άλλος άγουρος ...| νύκτας, ημέρας και πουρνάς και δειλινάς και 'σπέρας| κακοπαθεί ο παράξενος, πικρώς αναστενάζει* Λίβ. Esc. 2108.

πρωινό(ν) το· *πουρνό,* Αιν. άσμ. 121, Gesprächb. 16^{19}, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 346, Σαχλ., Αφήγ. 167, Αχιλλ. (Smith) Ο 192, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 231, 311, Θησ. Γ' [31^{1}], [40^{6}], Ch. pop. 12, 851, Κορων., Μπούας 121, 130, Κακοπ. 93, Πεντ. Γέν. XX 8, XXIV 54, Έξ. VIII 16, X 13, XXIII 18, Λευιτ. VI 2, XXIV 3, Αρ. IX 12, XXII 13, Δευτ. XVI 4, 7, XXVIII 67, κ.α., Βυζ. Ιλιάδ. 277, Χρον. σουλτ. 69^{4}, 132^{29}, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 66, Κατζ. Α' 134, 136, Πιστ. βοσκ. II 2, 14, III 5, 207, Βίος Δημ. Μοσχ. 443, 595, 607, 647, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [52], Φορτουν. (Vinc.) Α' 36, 280, Γ' 615, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 48, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 147^{27}, 190^{21}, 223^{13}, 298^{19}, 334^{21}, 443^{20}, 537^{11}, κ.α.· *πουρνόν,* Σπαν. (Ζώρ.) V 610, Ερμον. Φ 335, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 44, Φλώρ. 256, 606, 628, 1232, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1740, Αχιλλ. L 816, Διήγ. Βελ. N^{2} 334, Συναξ. γυν. 451, Απόκοπ.^{2} 11, 304, Ιμπ. (Legr.) 500, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 209^{15}, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 165^{14}, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 164^{17}, Πηγά, Χρυσοπ. 119 (27), Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 43^{32}, Δωρ. Μον. XXIII, XL, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 267^{18}, 270^{6}, 281^{2}· *προυνό,* Σαχλ., Αφήγ. 570· *πρωνό· πωρνό,* Μαχ. 264^{21}, 414^{15}, Γεωργηλ., Θαν. 556, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1633· *πωρνόν,* Μαχ. 194^{1}, 256^{29}, 302^{38}, 364^{23}, 492^{18}, 654^{18}, Βουστρ. (Κεχ.) 40^{14}, 50^{3}, 132^{4}, 194^{1}, 202^{19}, 276^{12}, Ιμπ. (Legr.) 575, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 341, 615, Θρ. Κύπρ. Μ 299, 544, Ανων., Ιστ. σημ. ρμ', Κυπρ. ερωτ. 10^{5}, 34^{4}, 60^{1}, 77^{27}, 108^{30}, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 270, κ.α.

Το μτγν. ουσ. *πρωινόν* (TLG, Montanari, λ. *πρωινός*). Ο τ. *πουρνό* (από τον τ. *προυνό* με μετάθεση του *ρ*· βλ. και Μωυσιάδης, Ετυμ. 87) στο Somav. και σήμ. λαϊκ. Ο τ. *πουρνόν* στο Somav. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 759, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.)· βλ. και LBG. Ο τ. *προυνό* (από τον τ. *πρωνό* με τροπή *ο> u*) στο Βλάχ. Ο τ. *πρωνό* με αποβολή του *-ι-* (βλ. Ανδρ., Ελλην. 29, 1976, 31, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 242, Β' 407). Ο τ. *πωρνό* (από τον τ. *πρωνό* με μετάθεση του *-ρ-*· βλ. Χατζ., Λεξ., λ. *πωρνόν*, Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 189) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πωρνό(ν)*, Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. *πρωινός*). Ο τ. *πωρνόν* στο Meursius (γρ. *πορνόν*) και σήμ. ιδιωμ. (Χατζ., ό.π., Φαρμακ., Γλωσσάρ. 35, Παπαχριστ., ό.π., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Τ. *πρωνόν* στο Du Cange. Η λ. και σήμ.

1) Το χρονικό διάστημα γύρω από την ανατολή του ήλιου, καθώς και από την ανατολή μέχρι το μεσημέρι, πρωί: *Μετά χαράς εδιάβησαν όλοι να αναπαυθούσι,| ως πδλαμψε γαρ το πουρνό και φώτισεν ημέρα* Θησ. Ι' [9^{6}]· *Και έκραξεν ο Θεός το φως μέρα και το σκότο έκραξε νύχτα, και ήτον βράδυ και ήτον πουρνό, μέρα μια* Πεντ. Γέν. Ι 5· (σε εμπρόθ. χρον. προσδιορ.): *κρίνει το δίκαιον να τον βάλουν* (ενν. *εκείνον οπου εποίησεν την κλεψίαν*) *εις την πιλιρήν απέ το πρωνό άχρι το μεσομέριν* Ασσίζ. 451^{2}· *επολεμίζαν από το πωρνόν ως το δείλις* Μαχ. 274^{9}. **2)** Ως επίρρ. **α)** πρωί: *Πουρνόν εμπαίνω εις την ιστιά έως το μεσημέρι* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 522· (εδώ στον πληθ.): *Τριοδίζεται άλλος άγουρος ποθοασυνηθισμένος| νύκτας, ημέρας και πουρνά και δειλινά και εσπέρας·| κακοπαθεί ο παράξενος, πικροποθοστενάζει,| η αυγή τον έχει εξυπνητόν και ακοίμητον η νύκτα* Λίβ. διασκευή α 2266· (έναρθρ.): *Καθημερίς ψυχο-*

μαχώ, πέντε θυμούμαι σένα·| μιαν το πουρνό, μιαν το βραδί και τρεις το μεσημέριν Ερωτοπ. 219· *Το πωρνόν την Παρασκευήν εις τας ε' Ιουλίου αυκς' Χριστού ήλθεν ο ρήγας με όλον του το φουσσάτον εις την Χεροκοιτίαν* Μαχ. 654[12]· *Ένα πουρνόν ταχιούτσικα εγέρθηκεν η κόρη| και τα ξανθά της τα μαλλιά στην κεφαλήν της πλέκει* Θησ. Γ' [10[1]]· (με τις αντων. κάθε, πάσα· βλ. και ά. κάθε 2, πάσα 3α): *Πάσα πουρνόν εφόρτωνε τον γάδαρον εκείνον| κι εις το παζάρι επήγαινε κι αυτείνος μετά κείνον* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 11· *νά 'χω τα δένδρα συντροφιάν, πουλλιά να κιλαδούσιν,| κάθε πωρνόν τον ταπεινόν εμένα να ξυπνούσιν* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 588· **β)** (ειδικ.) την επόμενη μέρα το πρωί, αύριο το πρωί: *Ο καστελλάνος τά 'βρηκε, μ' όλη τη σκαρογάιτα,| τα δυο αδέλφια πιάσασι σαν ποντικούς η γάτα.| Τότες οι νέοι ξεσπάθωσαν και πόλεμον εποίκαν,| τον καστελλάνο ελάβωσαν, 'κ τα χέρια τους εβγήκαν.| Πουρνό στο σπίτι επήγασιν, του κύρη τους το λέγουν* Βεντράμ., Φιλ. 285· (έναρθρ.): *Αμέτε εις τα σπίτια σας καλά και κοιμηθείτε,| και το πουρνόν, όταν ακούσητε τας φωνάς των βουκίνων,| εγλήγορα όλοι δράμετε* Αχιλλ. L 178· *και την νύκταν ενθυμήθηκεν* (ενν. ο βασιλεύς) *τον γέρον,| να του δείξει το λιθάριν·| πέμπει το πωρνόν και φέρνουν| τον πτωχόν εις το παλάτιν* Πτωχολ. (Κεχ.) P 161.

Εκφρ. 1) *Καλόν πωρνόν*, βλ. καλός Εκφρ. **2)** *Πουρνό και βράδι* = ολημερίς, συνεχώς: *Μα κείνη απού τον πόλεμο τον έβγαλε* (ενν. η Αρμίδα τον Ρινάλδο) *κι ομάδι| στου πόθου τσι ξεφάντωσες στέκου πουρνό και βράδι* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 48· *μηδέ 'ς τσι κάμπους λούλουδα τόσα μπορά βρεθούσι,| μηδέποτε τόσα πουλιά στα δάση κατοικούσι,| όσα 'χε η δόλια μου καρδιά τότες, πουρνό και βράδι,| με τόσους αναστεναμούς βάσανα πάντα ομάδι* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 265. **3)** *(Το) πουρνό πουρνό, πωρνόν πωρνόν* = πολύ νωρίς το πρωί: *πουρνό πουρνό εβγαίναμε κι ετσίμπα με η κρυάδα.| Ερόδισε η ανατολή κι επρόβαλε η μέρα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 683· *Και η 'στιά ιπί το θεσιαστήρι ... να μη σβήσει και να ξανάψει απάνου της ο γεριάς ξύλα το πουρνό πουρνό και να ορδινιάσει απάνου της το ολοκαύτωμα* Πεντ. Λευιτ. VI 5· *ο Κοστάντζος γλήγορα πήγεν κι αντάμωσέν τον* (ενν. τον Μαρκουλήν)| *πωρνόν πωρνόν εις τον νοτάν και εχαιρέτισέν τον* Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 570.

πρωινός, επίθ., Αχιλλ. (Smith) N 1207.

Το μτγν. επίθ. *πρωινός* (για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG). Η λ. και σήμ.

Σχετικός με το πρωί· που συμβαίνει ή παρουσιάζεται το πρωί: *ο πρωινός ύπνος ηδύς ην* Δούκ. 363[12].

πρώμα, επίρρ., βλ. *πρώιμα*.

πρωνή η, βλ. *πρωινή*.

πρωνό το, βλ. *πρωινό(ν)*.

πρώρη η, βλ. *πλώρη*.

πρώτα, επίρρ., Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4128, Χρον. Μορ. Η 293, 549, 1230, κ.α., Χρον. Μορ. P 703, 4249, Φλώρ. 1003, Λίβ. διασκευή α 782, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 726, 737, Λίβ. (Va) 2631, Θησ. Γ' [33[2]], Θησ. (Foll.) I 88, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 52, 158, 159, Καραβ.

500[16, 18], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 21, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1155, Κορων., Μπούας 99, 108, Πεντ. Γέν. XXXIII 2, Δευτ. IX 18, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 396, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 26[8], 47[23], 108[26], Χρον. σουλτ. 97[26], Μορεζ., Κλίνη φ. 11[v], Κυπρ. ερωτ. 19[11, 13], 91[23], 154[2], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε′ 413, Βοσκοπ.[2] 340, Παλαμήδ., Βοηβ. 747, Μανολ., Επιστ. 173[4], Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171[8], Σταυριν. 49, Ιστ. Βλαχ. 119, 591, 1746, Διγ. Άνδρ. 405[28], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ′ 71, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 34[v], Σουμ., Παστ. φίδ. Β′ [1153], Ε′ [340], [796], Φορτουν. (Vinc.) Α′ 412, Διακρούσ. (Κακλ.) 195, 363, 587, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 403[18], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιζ′ 10, Ιω. ι′ 40, κ.π.α.· *πρώταν*, Ροδινός (Βαλ.) 189· *πρώτας*, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 357, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1864, 2105, 2823, Αχέλ. 2502, Μορεζ., Κλίνη φ. 5[r], Πανώρ.[2] Αφ. 30, Α′ 369, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 72, Β′ 362, 394, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 135[13], 149[6], 329[8] δις, Πιστ. βοσκ. I 2, 192, II 5, 181, III 6, 77, Φαλλίδ. (Παναγ.) 59, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 65[34], 85[22], 149[17], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α′ 820, 1621, Γ′ 436, Στάθ. (Martini) Ιντ. β′ 16, Διαθ. 17. αι. 1[14], Ροδολ. (Αποσκ.), Πρόλ. Μέλλ. 98, Α′ 351, Β′ 457, Αποκ. Θεοτ. I 56, Φορτουν. (Vinc.) Α′ 51, 374, Ιντ. α′ 11, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β′ 324, Γ′ 115, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 135[21], 174[19], 302[19], Τζάνε, Φιλον. 583[17], Τζάνε, Κατάν. 19. — Βλ. και *πρώτις*, *πρώτον*.

Το αρχ. επίρρ. *πρώτα*. Ο τ. *πρώτας* (με ανάπτυξη τελικού -ς αναλογ. με τα επιρρ. σε -ς· βλ. και Bakker, Cretan Studies 1, 1988, 19, Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 52-54) στο Somav., σε έγγρ. του 17. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 12, 1965, 110) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Η λ. και σήμ.

1) Αρχικά, *πρώτα πρώτα* (συχν. με επόμ. τα: *δεύτερον* (ή) και *τρίτον*, τις λ. *απέκει*, *έπειτα*, *ύστερα* κλπ.): Διγ. (Trapp) Gr. 2278, Χρον. Μορ. Η 231, Αρσ., Κόπ. διατρ. [880]· *Πρώτας εντύσου κι ύστερα θέλομε συντυχαίνει* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 69· *Εις τρία τον ελέχομε τον Ιησού, Πιλάτο:| πρώτας το έθνος μας λαλεί, ογιά να το χαλάσει*, (παράλ. 1 στ.) *Δεύτερο και τον Καίσαρη δεν τον αναγυρίζει*, (παράλ. 1 στ.) *Τρίτο, και ατός του γίνεται αυτόνος βασιλιός μας* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3260. **2)** Προηγουμένως, πριν, παλαιότερα: *άρχισαν πάλε και εδυνάτωναν οι σεισμοί· ... είπαν πως να εσήκωσεν πάλι, επειδή είδον την θάλασσα οπού επλήθυνε, και το ταχύ εθαυματούργησε η χάρις του αγίου ... και είδαμεν την θάλασσα και εμέρωσε και έγινεν ωσάν πρώτα* Διήγ. πανωφ. 60· *Ο δε βασιλεύς Μαξέντιος ήλθε μετά παρρησίας μεγάλης να πολεμήσει τον μέγαν Κωνσταντίνον, λέγοντα ότι θέλει νικήσει αυτόν ως και πρώτα* Χρον. 308· *να φύγουσι τον πόλεμο, την παίδεψη την πλήσα| που πρώτας δεν ηξεύρασι, μα τότες τη γνωρίσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 210[16]· (εδώ) από πριν, από παλιά: *Τα γαρ φουσσάτα, ερωτική, και οι αγούροι του πατρός σου,| ου μη τολμήσουσιν, θαρρώ, σταθήναι έμπροσθέν μου,| διότι και πρώτα ξέρουν με και θέλουν με προσέχειν* Αχιλλ. (Smith) Ν 1009. **3)** (Σε σύγκριση, με επόμ. κυρίως το σύνδ. *παρά*· βλ. και Επιτομή *παρά* IIΑ′4β) **α)** πρωτύτερα, πιο μπροστά: *πρώτας ήρθες παρά με* Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. Α′ 36· (εδώ με την πρόθ. *από*): *ήρθα πρώτας| 'π' άλλοι βοσκοί 'δεπά, για να μη δούσι| ποια 'μαι* Πιστ. βοσκ. IV 2, 221· (εδώ με το *πριν* πλεοναστικά): *το φως εκείνο το μοναχόν, οπού ήτονε πρώτα πριν παρά να βάλει τούτον τον ήλιον, δηλοί τον μόνον Θεόν τον αληθινόν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 51[r]· **β)** καλύτερα, προτιμότερο: *πρώτα να λάβω θάνατον κι εσείς όλοι μετ' έμου,| παρά να διάβω απεδώ με τα*

φουσσάτα όπου έχω Χρον. Μορ. Η 8396· *πρώτα να λάβει θάνατον, παρά να σε αφιορκήσει* Χρον. Μορ. Η 1251· *πρώτα ν' απόθαναν και να τους ακληρήσαν,| παρά να τους εβγάλασιν εκ τα συνήθεια που έχουν* Χρον. Μορ. Η 7904.

Εκφρ. 1) *Πρώτα (και) αρχή(ς)*, βλ. Επιτομή αρχή Β' 1 εκφρ. (2). **2)** *Πρώτας από όλα* = πάνω απ' όλα, κατ' αρχήν: *Λοιπόν, παρακαλώ σε πρώτας από όλα να δεχθείς μέσα εις την ψυχήν την πίστιν, και ευθύς να λάβεις το θείον βάπτισμα* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλάαμ 53[25]. **3)** *Τα πρώτα*, βλ. πρώτος ΙΙ Γ' Εκφρ. 4α.

πρωταγαπώ.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *αγαπώ*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αγαπώ πρώτος: *Έτσι και ημείς οπού με την αληθινήν πίστιν, έστοντας να εγινήκαμεν ένα κορμί με τον Χριστόν διαμέσου της αδελφικής αγάπης και του παραδείγματος του αγαπητού μας Χριστού και σωτήρος ημών, οπού μας επρωταγάπησε τόσον ...* Χριστ. διδασκ. 373.

πρωτάγγελος ο.

Το μτγν. ουσ. *πρωτάγγελος* (TLG). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765).

Ο πρώτος (ιεραρχικά) άγγελος, αρχάγγελος· (προκ. για τον Εωσφόρο): *Οπόταν ο πρωτάγγελος, ο μέγας Εωσφόρος,| εξέπεσεν εξ ουρανού, δεν ήτον μοναχός του,| αμέ είχεν και άλλους περισσούς αγγέλους μετ' αυτούνον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 304· *εξέπεσεν κακώς των αγγέλων το πλήθος| μετά και τον πρωτάγγελον αυτών τον Εωσφόρον* αυτ. 2854.

πρωτάδελφος ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *αδελφός*.

Ο μεγαλύτερος αδελφός: *τον Αγαμέμνων| τον πρωτάδελφον εκείνου| του χαώσαντος Ελένην* Ερμον. Γ 164.

πρωταθλητής ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *αθλητής*· πβ. λ. *πρωτοαθλητής* σε Lampe, Lex. και TLG. Η λ. με διαφορ. σημασ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ.

(Εκκλ.) πρωτομάρτυρας· (προκ. για τον άγιο Στέφανο, βλ. Lampe, ό.π.): *Έχει (ενν. το παρακκλήσιν) εικόνας και αυτό, έχει και άλλην πάλι| εικόνα του πρωταθλητού ωραίαν εις τα κάλλη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1206.

πρώταθλος ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *άθλον*. Τ. *πρωτόαθλος* στο LBG, στη λ.· βλ. και Κουμαν., Συναγ., λ. *πρωτόαθλε*. Η λ. τον 6. αι. (TLG, LBG).

(Εκκλ.) αυτός που αγωνίστηκε και μαρτύρησε πρώτος για την πίστη του· (προκ. για τον πρωτομάρτυρα άγιο Στέφανο): *τον απόστολον και μάρτυρα Κυρίου| Στέφανον αρχιδιάκονα, πρώταθλον μαρτυρίου* Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 622· *ο απόστολος και πρώταθλος Κυρίου| αρχιδιάκων Στέφανος θάνατον μαρτυρίου| έλαβεν υπέρ του Χριστού υπό των Ιουδαίων* Προσκυν. Ιβ. 535 675.

πρωταίος, αριθμητ. επίθ.

Το μτγν. αριθμητ. επίθ. *πρωταίος* (θηλ. *πρωταία*, TLG· το αρσ. *πρωταίος* τον 6. αι., αυτ.).

α) Που είναι πρώτος στη σειρά· (εδώ προκ. για την ονομ.): *απλώς τα άρθρα δάσυνον πτώσεων των πρωταίων* Λεξ. Ι 129· **β)** ο μεγαλύτερος στην ηλικία (ή καλύτερος· βλ. Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. σ. 518]): *τον υιόν του τον πρωταίον* Πτωχολ. α 234.

πρωταλλαγάτωρ ο· *πρωτολλογάτωρ.*

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *αλλαγάτωρ* (13. αι., LBG, Du Cange (*αλαγάτωρ*), λ. *αλάγη*, Guilland, REB 18, 1960, 85-86) <ουσ. *αλλάγιον* (βλ. λ.) και την κατάλ. *-άτωρ*. Τ. *πρωτοαλλαγάτωρ* σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Vat. I 15[264], LBG, στη λ.)· βλ. και Μανδηλαράς, Αθ. 63, 1959, 347. Λ. *πρωτοαλλαγάτος* το 14. αι. (LBG, στη λ.). Η λ. το 13.-14. αι. (TLG, LBG), σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Vat. I 64[164, 166, 168, 170, 171], Act. Doch. 23[10], Cod. Mon. Prodr. A 80[1, 32], Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 26) και στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 138[35], 301[14-15], 305[33], 307[37]-308[1], 309[31], 322[78], 337[101-102], 345[22], κ.π.α. (βλ. και TLG).

Αξιωματούχος της αυτοκρατορικής αυλής, ο οποίος κατά τις εκστρατείες ακολουθούσε τη βασιλική εμπροσθοφυλακή προκ. να συγκεντρώνει αυτούς που καθυστερούσαν και να τους επαναφέρει στη θέση τους (Guilland, ό.π., 86-87, Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 69, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 135-6 σημ. 1): *Τα οφφίκια του παλατίου ... ξα' ο κριτής του φουσσάτου, ξβ' ο δομέστικος των τειχέων, ξγ' ο πρωτολλογάτωρ* Μαλαξός, Νομοκ. 516 (έκδ. *πρωτολογάτωρ*).

πρωταμιράς ο, βλ. *πρωτοαμιράς*.

πρώταν, επίρρ., βλ. *πρώτα*.

πρωτανίψι(ο)ν το· *πρωτανιψί(ο)ν*, Βουστρ. (Κεχ.) Α 34[1], Β 35[1], Μ 35[1].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και *το ουσ. ανίψιν* (βλ. ά. *ανέψιν*). Για τον τ. πβ. *ανεψιός* (λ. *ανεψιός*). Πβ. λ. *πρωτανιψιός* σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 765, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *πρωτανηψιός*).

Πρώτος εξάδελφος (πβ. ά. *ανεψιός* 1): *ο πατέρας της επροξένεσέν την με τον υιόν της δουκέσσας της Σαβόγιας, ο ποίος ήτον αδελφότεκνος του ρε Τζουάν, και ήτον πρωτανίψια με την Τσαρλότταν. Και η ρήγαινα, η μητέρα της, δεν έθελεν να το γροικήσει ποττέ να γίνει τίτοιον κακόν* Βουστρ. (Κεχ.) 34[1].

πρωταξαδέλφι το, βλ. *πρωτεξαδέλφι*.

πρωταποστειλάριος ο, βλ. *πρωτοαποστολάριος*.

πρωταπόστολος ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *απόστολος*. Τ. *πρωτοαπόστολος* το 10. αι. (LBG). Η λ. τον 7. αι. (LBG· βλ. και TLG).

Ο πρώτος από τους αποστόλους· (εδώ προκ. για τον απόστολο Πέτρο): *Τις ήθελε πιστεύσει ποτέ, ότι ο πρωταπόστολος Πέτρος, ο τόσον μεγαλόψυχος, οπού έλεγε*

του Χριστού «καν δέη με συν σοι αποθανείν, ου μη σε απαρνήσομαι» να σκιαχτεί την φωνήν μιας πτωχής και δουλεύτριας γυναικός; Ροδινός (Βαλ.) 121.

πρωτάρικος, επίθ.

Από το ουσ. *πρωτάρα* (σήμ.· πολλ. ιδιωμ., Παπάδ. Α., Λεξ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.², Χατζ., Λεξ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. κ.α.) <ουσ. *πρωτάρης* (<α' συνθ. *πρωτο-* και την καταλ. *-άρης*· απ. και σήμ.) και την κατάλ. *-ικος*. Η λ. και σήμ.

(Προκ. για ζώο) που γεννήθηκε από πρωτάρα (πρωτόγεννη, ζώο που γεννάει για πρώτη φορά), πρωτογέννητο: *ο Αβελ επρόσφερε και αυτός θυσίαν του Θεού από τα πρωτάρικα των προβάτων του* Χριστ. διδασκ. 102.

πρωταρχής, επίρρ.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* αναλογ. με τα επιρρ. *απαρχής, εξαρχής*.

Αρχικά, πρώτα: *Όποιος θυμήθη πρωταρχής τούτη την υπανδρεία| που να του φαν τα κριάτα του αρκούδες και θηρία!* Κακοπ. 113.

πρωταρχίζω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *αρχίζω*· πβ. και μτγν. *πρωταρχέω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ., όπως και τ. *πρωτοαρχίζω* (ΛΚΝ).

Αρχίζω (την αφήγηση, εξιστόρηση γεγονότων από την αρχή ή από κ. κατά προτίμηση): *Και τι λοιπόν να δηγηθώ και τι να πρωταρχίσω;| Να ειπώ και τα επίλοιπα, ή πάλι να τ' αφήσω;* Διακρούσ. (ΚακΛ.) 675.

πρωταρχινώ.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *αρχινώ*. Υποτ. αορ. *πρωταρκινήσω* σε ελληνοεβραϊκά τραγούδια των Ιωαννίνων το 18. αι. (Schwartz-Athanassakis, MGSY 3, 1987, 216, 220). Τ. *πρωτορκινώ* σήμ. ιδιωμ. (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης). Η λ. στο Somav. *(πρωταρχηνώ)*· πβ. και λ. *πρωταρχινίζω* σήμ.

Αρχίζω κ. πρώτος· (εδώ προκ. για κατασκευή ναού): *η χάρις του παναγίου Πνεύματος τον έδειξεν του Δαβίδ να τον πρωταρχινήσει* (ενν. *τον ναόν του Σολομών*), *καλά και αυτός δεν τον ετελείωσεν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. (Κακ.-Πάνου) 200ʳ.

πρωταρχοντόπουλο το.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *αρχοντόπουλο* (βλ. *αρχοντόπουλον*).

Γιος άρχοντα από τους πρώτους τη τάξει (Μητσάκη, Εμψυχούν ύδωρ, 1983, 382): *Το όνομά μου είναι Αβυσσος, από της Περσίας πρωταρχοντόπουλο, και διά την αγάπην του αφεντός μου του Δαρείου ήλθα σήμερον ...* Διήγ. Αλ. G 273²⁵.

πρώταρχος ο, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 219, Πηγά, Χρυσοπ. 116 (16)· *πρωτόαρχος*.

Το μτγν. ουσ. *πρώταρχος* (TLG). Ο τ. το 10. αι. (L-S Κων/νίδη). Τ. *πρωτάρχος* το 19. αι. (Μπουμπ., ΕΕΦΣΠΑ Β' 23, 1972/3, 101). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αρχηγός, επικεφαλής: *ρήγαν τον εκλαμπρότατον ...| πρωτόαρχον των αυθε-*

ντών, των τοπαρχών της Δύσης Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 332· *Τούτου δε εξ αριστερών υπάρχει παρακκλήσιν* (παραλ. 1 στ.) *του πρωτοστάτου Μιχαήλ, πρωτάρχου των αγγέλων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 73.

πρώτας, επίρρ., βλ. *πρώτα*.

πρωτασηκρήτης ο, βλ. *πρωτοασηκρήτης*.

πρωτάτο(ν) το· *πορτάτο*.

Από το επίθ. *πρώτος* και την κατάλ. *-άτο(ν)* (Τωμ., Αθ. 77, 1978/9, 48). Ο τ. με αντιμετάθ. Η λ. σε έγγρ. του 12.-16. αι. (Act. Lavr. I 62[35], III 158[5, 7], Act. Pantocr. 14[31], 29[2, 10, 15], κ.α.) και σήμ. στον τ. *πρωτάτο*· βλ. και LBG.

Η έδρα του *πρώτου* (βλ. ά. *πρώτος* IIA'2) και της κεντρικής διοίκησης του Αγίου Όρους· (εδώ συνεκδ.) οι Καρυές (βλ. και Odorico [Συναδ., Χρον.-Διδαχ. σ. 373]): *Επειτα επήγαμε και εις το Πορτάτο εις το παζάρι των καλογέρων* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 38[r].

πρωτάτος, επίθ., Θρ. Κύπρ. Μ 390.

Από το επίθ. *πρώτος* και την κατάλ. *-άτος* (Τωμ., Αθ. 77, 1978/9, 389).

Που κατέχει την πρώτη θέση, που έχει τα πρωτεία: *Του Κύκκου το εικόνισμα, μονάστηρον πρωτάτον* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 433.

πρωτεία η.

Από τον πληθ. του ουσ. *πρωτείον* με αλλαγή γένους. Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Χατζ., Λεξ., λ. *πρωδκειά*). Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., ό.π.)· πβ. νεοελλ. ουσ. *πρωτιά* (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ. σ. 1509).

Πρώτη θέση, υπεροχή· (εδώ) ανώτατο αξίωμα: *Κληρικός ... δεν δύνεται τον βαθμόν του και την τάξιν του να την αφήνει και να καταδέχεται κοσμικήν τιμήν ή άλλην υπηρεσίαν και πρωτείαν* Zygomalas, Synopsis 214 K 47.

πρωτείον το, Διάτ. Κυπρ. 508[23], Αλ. Κων/π. (Matzukis) 677, 681, Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 181.

Το αρχ. ουσ. *πρωτείον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρωτείο* και στον πληθ. *πρωτεία* τα.

1α) Πρώτη θέση, υπεροχή· πρωτοκαθεδρία: Σφρ., Χρον. (Maisano) 120[16]. **β)** (εκκλ.) η πρωτοκαθεδρία του Πάπα: *να ομολογούμεν το πρωτείον του Ρωμαίων επισκόπου ... σωζομένων και των προνομίων των Πατριαρχών* Ροδινός (Βαλ.) 155· **γ)** (εδώ προκ. για χρονική διαφορά) μεγαλύτερη ηλικία: *η μήτηρ και οι αδελφοί και το πρωτείον του χρόνου ... τον κυρ Κωνσταντίνον εις βασιλέα κρίνουσι* Σφρ., Χρον. (Maisano) 100[20]. **2)** (Στον πληθ.) αρχηγοί, ηγέτες (για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., στη λ. 2): *Ο έχων χρήματα πολλά και φρόνεσιν ουκ έχει* (παραλ. 2 στ.) *ομοίει γαρ αστράτευτον τινά αγγαρεμένον,| οπόταν και καθήσεται εις φοράν των πρωτείων* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 235.

πρωτείος, επίθ., Σπαν. Β 218, Ιερακοσ. 425[31], Διγ. (Trapp) Gr. 1663, 2117, Διγ. Ζ 2521, Διγ. Ανδρ. 360[14-5] (έκδ. *πρωτία*).

Το μτγν. επίθ. *πρώτειος/πρωτείος*. Το αρσ. και ουδ. ως ουσ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πρωτείε*)· πβ. λ. *πρωτειά* η στη Χίο (Αμαντ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 57).

Που είναι πρώτης ποιότητας, ο καλύτερος, εξαιρετικός: *Οπόχει χρήματα πολλά και φρόνησιν ουκ έχει* (παραλ. 2 στ.) *ομοιάζει γαρ αστράτευτον άνθρωπον του πολέμου,| όπου καθέζεται εις φαρίν παράξενον, πρωτείον,| ωσάν απάνθρωπος κακός, ωσάν εγγαρεμένος* Σπαν. Α 223· *λασάρου δραχμής ήμισυ μετά πρωτείου μέλιτος αναμίγνυε και δίδου τω ιέρακι* Ιερακοσ. 457[1].

Το ουδ. ως ουσ. = **α)** μεγάλης αξίας, εξαιρετικό άλογο: *κτήματα πολυείσοδα στην εμήν θυγατέρα,| μετά πάντων των επ' αυτών ευρισκομένων ζώων,| πρωτεία τετρακόσια, στράτορας ογδοήκοντα* Διγ. Ζ 2082· **β)** (εδώ πιθ.) έλαιο εξαγόμενο κατά την πρώτη επεξεργασία φαρμακευτικού φυτού (για το πράγμα πβ. Κωστ., Λεξ. τσακων., ό.π.): *τη τρίτη ημέρα δαφνίνου πρωτείου δίδου μίαν σταγόνα διά των ρινών* Ιερακοσ. 435[15].

πρωτέκδικος ο, Notizb. 148, Μαλαξός, Νομοκ. 517, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 17, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 17[1], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 36[v].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το μτγν. ουσ. *έκδικος*. Τ. *πρωτέγδικος* το 17. αι. (Cod. Mon. Prodr. B 16[14]). Η λ. τον 7. αι. (TLG), στο Steph., Θησ., σε έγγρ. του 11.-14. αι. (Act. Lavr. I 35[53, 62], II 102[25], Act. Ivir. II 39[34], Act. Doch. 3[75], Act. Vat. I 28[25, 30], κ.α.), στο Meursius και σήμ. εκκλ. και ως επών. (Βαγιακ., Αθ. 63, 1959, 222, Τριαντ., Οικογ. ονόμ. 47)· βλ. και LBG.

(Εκκλ.) αξιωματούχος κληρικός με δικαστικές εξουσίες, ο οποίος ενεργούσε άλλοτε ως επικεφαλής του δικαστηρίου των εκδίκων (= εκδικείον, π.χ. στην Κωνσταντινούπολη) και άλλοτε μόνος του· στη δικαιοδοσία του ανήκαν κυρίως η απαγγελία κατηγοριών για διάφορα αδικήματα ή η υπεράσπιση των (αδίκως) κατηγορουμένων, καθώς και οι υποθέσεις απελευθέρωσης δούλων και το δικαίωμα του ασύλου (για το πράγμα βλ. Darrouzès, Οφφίκια 323-32, 572, ODB, λ. *protekdikos*· πβ. ά. *χαρτοφύλαξ*): *Ο πρωτέκδικος, εις το αντιλαμβάνεσθαι τους αιχμαλώτους και κριτής ων των όλων εγκληματικών υποθέσεων, έχων υπ' αυτόν και τους εκδίκους* Μαλαξός, Νομοκ. 518· *Τω αυτώ χρόνω, τον Μάρτιον μήναν, απέθανεν ο Αγγελούδης ο πρωτέκδικος* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 68[v]-69[r].

πρωτελάτης ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *ελάτης* (βλ. ά.). Ουδ. *πρωτέλατον* στο Meursius (*πρωτέλλατον*). Τ. *πρωτολάτης* στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. με διαφορ. σημασ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ.) και ως επών. (Βαγιακ., Βίος επών. 131). Η λ. στον Πορφυρογέννητο με διαφορ. σημασ. και στο Steph., Θησ.· βλ. και LBG.

(Προκ. για πτηνό, επιτ.) φτερούγα (πβ. ά. *ελάτης*): *Εκ ποίων σημείων γνωρίζεται ο καλός ιέραξ ... εάν τα βασιλισκάρια μακρά έχη ίσα των πρωτελατών* Ιερακοσ. 345[8].

πρωτεξαδέλφι το· π ρ ω τ α ξ α δ έ λ φ ι.

Από το ουσ. *πρωτεξάδελφος* και την κατάλ. *-ι*. Ο τ. από το α' συνθ. *πρώτο-* και τον τ. *αξαδέλφι* (Somav.). Τ. *πρωτοξαδέρφι* και σήμ. (ΛΚΝ).

Ο πρώτος ξάδερφος ή η πρώτη ξαδέρφη κάπ.: *αυτή* (ενν. *η Άννα*) *Ιάκωβον έκαμε, απόστολο μεγάλο,| πρωταξαδέλφι του Χριστού* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2491.

πρωτεξάδελφος ο, Ιστ. Ηπείρ. XI[12], Σφρ., Χρον. (Maisano) 162[10-11], 180[5], Μαλαξός, Νομοκ. 291, 297, Zygomalas, Synopsis 279 Σ 9· *π ρ ω τ ο ξ ά δ ε λ φ ο ς*, Σταυριν. 569.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *εξάδελφος* (βλ. ά.). Ο τ. και σήμ., καθώς και τ. *πρωτοξάδερφος*. Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Xen. 1[92]), στο Steph., Θησ., στο Du Cange και στο ΑΛΝΕ· βλ. και LBG.

Πρώτος ξάδερφος (παιδί του αδερφού ή της αδερφής του πατέρα ή της μητέρας κάπ.): *Ούτος γαρ ο πρωτοβεστιάριος υπήρχεν έγγονος του Ιάγαρη, ομοίως και ο Μαχουμούτ πασίας εκ της άλλης θυγατρός του Ιάγαρη ...· υπήρχον ουν πρωτεξάδελφοι* Έκθ. χρον. 26[20].

πρωτεργάτης ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *εργάτης*. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.· βλ. και LBG.

Πρωταίτιος: *Θεέ μου ..., ίνα τι μη και αυτόν προεγκατέλιπες, των προλεχθέντων κακών πρωτεργάτην;* Σφρ., Χρον. (Maisano) 162[28].

πρωτέτερ-, βλ. *πρωτύτερ-*.

πρωτευρίσκω, βλ. *πρωτοευρίσκω*.

πρωτεύω, Λίβ. διασκευή α 3432, 4546, Λίβ. Esc. 725, 3316, 4354, Λίβ. Va 644, 3058, 3975, Έκθ. χρον. 39[17].

Το αρχ. *πρωτεύω*. Η λ. και σήμ.· βλ. και LBG.

Κατέχω την πρώτη θέση· προΐσταμαι, αρχηγεύω: Σφρ., Χρον. (Maisano) 100[16], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. Καθολ. Επιστ. Γ' 9· (σε ιδιάζ. σύντ.): *λέγοντας* (ενν. *οι υιοί του Ισραήλ*) *προς τον Ααρών: «Κάμε εις εμάς θεούς για να πρωτεύουσιν από εμάς»* Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) 223 φ. 66[r].

Το αρσ. της μτχ. ενεστ. ως ουσ. **1)** (Εκκλ.) ανώτερο στέλεχος της Εκκλησίας (πβ. ά. *προΐστημι*, *προεστός* 1β) **α)** ηγούμενος μοναστηριού: *Εάν μοναχός ... διασύρει τον πρωτεύοντα, ... κανονίζεται μήνας έξι* Μαλαξός, Νομοκ. 206· **β)** επικεφαλής τάγματος: *ο βασιλεύς Σιγισμόνδος μετά του πρωτεύοντος τον σταυρόν φορούντος της αδελφότητος Ρόδου ... τον Ίστρον επέρασαν και την σωτηρίαν επορίσαντο* Ψευδο-Σφρ. 200[24]. **2)** (Στον πληθ.) προύχοντες (πβ. ά. *προΐστημι*, *προεστός* 2α· βλ. και Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 97, λ. *πρωτεύουσα*): *Ήκουσαν οι πρωτεύοντες, της χώρας μου οι τοπάρχοι* Λίβ. διασκευή α 799· *Οι δ' εν τη πόλει πρωτεύοντες ... ευφημίαις μεγάλαις τον βασιλέα εδέξαντο* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 102.

πρώτι, επίρρ., βλ. *πρώτις*.

πρωτινός, επίθ., Λίβ. διασκευή α 1484, 1690, Λίβ. Esc. 417, 1393, 1591, 2966, Ιμπ. 321, Διήγ. Βελ. χ 407, Λίβ. Va 1252, 1449, Ξόμπλιν φ. 124[v], Βυζ. Ιλιάδ. 877, Πανώρ.[2] Γ'

306, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 24, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1110, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 589, Διήγ. ωραιότ. 17, 782, Συμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1201], Διγ. Ο 310, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 946, 1002· θηλ. *πρωτινέ*, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 17.

Από το αριθμητ. επίθ. *πρώτος* και την κατάλ. *-ινός*. Για τον τ. του θηλ. σε *-έ* πβ. Αποσκίτη [Ροδολ. σ. 32] και Κοντοσόπ., Διάλ. και ιδιώμ. 37. Η λ. στο Meursius, σε εγγρ. του 12., 13. (LBG) και 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 117), στον Κατσαΐτ. (Ιφ. Δ' 397, 436, Θυ. Γ' 285, Κλ. Γ' 255, 400) και σήμ.

Προηγούμενος, παλαιός, αλλοτινός: *Και τώρα ο ίδιος βασιλεύς εγύρισεν κι εχάθη| η πρωτινή μου η χαρά εμεταβάλθ' εις πάθη* Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 971· *Εις τους καιρούς τους πρωτινούς, ωσάν θωρώ γραμμένα,| ο φίλος διά τον φίλον του θάνατον δεν εψήφαν| και ν' αποθάνει ορέγετον διά την τιμήν του φίλου* Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 18· *Και πάλι ας αρξώμεθα στον πρωτινό μας λόγον,| ωσάν επήραν οι Έλληνες την δυστυχήν την Τρώαν* Βυζ. Ιλιάδ. 1105· (προκ. για το δράκοντα/διάβολο) αρχέγονος: *ετύφλωσεν αυτούς η έπαρσις του σκότους| την διάνοιαν και την καρδίαν, τα νοερά τους μάτια,| ο δράκοντας ο πρωτινός, του ποιου δούλοι γενήκαν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)² 312.

Εκφρ. 1) *Πρωτινός αδελφός* = μεγαλύτερος σε ηλικία αδελφός: *Λόγοι και πάλιν συμβουλής του τρίτου προς τους άλλους,| τους πρωτινούς τους αδελφούς αυτού του Καλλιμάχου* Καλλίμ. 159. **2)** *Πρωτινός άνδρας* = ο αρχικός, ο προηγούμενος σύζυγος: *είπαν με ότι έναι δυνατόν ότι να την επάρει| εκείνος γουν ο Λίβιστρος, ο πρωτινός της άνδρας* Λίβ. διασκευή α 3094. **3)** (Στον πληθ.· και ως ουσ.) *πρωτινοί (άνθρωποι)* = οι παλαιοί άνθρωποι, οι αρχαίοι: *Αυτές ένι οι υπόληψες των πρωτινών ανθρώπων,| οπού εκτίσαν εκκλησιές μετά μεγάλων κόπων* Γεωργηλ., Θαν. 606· *να θυμηθώ αυτωνών διαθήκη των πρωτινών ος έβγαλα αυτουνούς από την ηγή την Αίγυφτο εις τα μάτια των εθνών για να είμαι αυτωνών για Θεός· εγώ ο Κύριος* Πεντ. Λευιτ. XXVI 45.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = τα περασμένα: *'Λαφρά-'λαφρά, με τον καιρόν πάλιν στα πρωτινά σου| θε ν' έρτεις, μην πικραίνεσαι κι εγώ 'μαι η χαρά σου* Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 1014· *θυμάσαι, ηξεύρεις, λυγερή, τα πρωτινά εκείνα,| ότι πολλοί εβουλεύθησαν του να με θανατώσουν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1787.

πρώτις, επίρρ., Δευτ. Παρουσ. 200, 249, Κορων., Μπούας 5, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 181²¹, 207¹⁷, κ.α.· *πρώτι*, Αχέλ. 1852, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 295¹¹, κ.α.

Από το επίρρ. *πρώτα* αναλογ. με τα επίρρ. σε *-ις*.

1α) Πρωτύτερα, προηγουμένως: *«Μαρία!» σου 'πεν* (ενν. *ο Ιησούς*) ... | ... *«Δεν θέλω να μου εγγίσεις* (παραλ. 2 στ.) *Άνθρωπον μόνον με σκοπάς και φαίνομαι σαν πρώτις| κι ουδέν νοείς την σάρκα μου σκιον έναι της θεότης.| Πιστεύεις να 'μαι μετά σε θνητός ωσάν αλλότες·| κράτει με τώρα αθάνατον κι όχι θνητόν σαν τότες»* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1¹⁶⁷· *να 'χει καθαείς τη δεκατία των χωραφίων οπου είχεν και πρώτι και εσκοδάριζεν, ήγου το βόσκιστρο* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 311²⁹· **β)** άλλοτε, παλιότερα: *τίμιε σταυρέ, οπού ήσουν πρώτις ξύλον| και τώρα υπάρχεις αγιασμός και σωτηρία του κόσμου* Ντελλαπ., Στ. θρην. 515. **2α)** Πρώτα (απ' όλα), κατ' αρχήν: *όποιος υπά διά συμβουλήν και θέλει να μιλήσει,| ο αβουκάτος τον θωρεί και πρώτις λογαριάζει,| αν έναι πλούσιος άνθρωπος και αν έχει να ξοδιάζει* Σαχλ., Αφήγ. 390· *ταύτα τα λεγό-*

μενα άμα γενούσιν πρώτις,| ενδέχει να οικοδομηθεί να κατεβεί ο δεσπότης Δευτ. Παρουσ. 103· **β)** προπαντός, ιδίως: *Φίλε, για να 'χεις το λοιπόν πρώτις τον Θιον γιατρό σου| κι εσένα και την αρετήν βοτάνι στο κακό σου,| ας είσαι με τον Θιον καλός, μ' όλους και μετά σένα,| και μετ' αυτείνο εγίνονταν όλα σου γιατρεμένα* Φαλιέρ., Ριμ. (Bakk.-v. Gem.) 287.

Εκφρ. *εξύστερις και πρώτις* = από την αρχή ως το τέλος: *Ο Ιούδας ο παράνομος, του Ιησού προδότης,| απού 'το πάντα στο κακό εξύστερις και πρώτις* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2497.

πρώτιστα, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *πρώτιστα*. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ. λ. *πρώτιστος*).

Νωρίτερα: *Έφθασε η βασίλισσα στην χώρα δε την Ώρσα,* (παραλ. 1 στ.) *Εκεί λοιπόν ηυτρέπισαν τ' αμάξια τ' ασημένια* (παραλ. 1 στ.) *εκεί δε τα απόστειλεν ο άρχος Σαντομίρης,| τέσσαρες μήνες πρώτιστα και της κοπέλας κύρης* Βίος Δημ. Μοσχ. 426.

πρώτιστος, επίθ., Σπαν. (Μαυρ.) P 197, Καλλίμ. 2122, 2453, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5302, Βίος Αλ. 78, 3371, 4508, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 641· ονομ. πληθ. αρσ. *π ρ ω τ ί σ τ ο ι.*

Το αρχ. επίθ. *πρώτιστος*. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Πρώτος απ' όλους: Βίος Αλ. 3076. **2)** Πρωταρχικός, ο πιο σημαντικός: Ιστ. Βλαχ. 1601, Ελλην. νομ. 514[1]. **3)** Ανώτερος στην ιεραρχία: *Ήκουσεν ο Πολυδαμάς πως επιάσθη ο πατήρ του· |ηθέλησε να αχαμνισθεί, να δράμει να τον σώσει* (παραλ. 2 στ.) *Αλλ' οι πρώτιστοι άρχοντες ου θέλουν, ουκ αφήνουν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5296.

Το αρσ. του επίθ. ως ουσ. = επικεφαλής, άρχοντας, αξιωματούχος: *Προς βασιλέα τρέχουσιν ...| οι άρχοντες, οι πρώτιστοι και ο Παλαιολόγος* (παραλ. 1 στ.) *Δούκας ο περιώνυμος και Κατακουζηνός τε* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 506· *Τον Κλεινίαν πάλιν πέμπουν| των Ελλήνων οι πρωτίστοι| περί των νεκρών σωμάτων* Ερμον. Μ 164· *Ηράκλειος και προ αυτού ο μέγας Κωνσταντίνος| και μέχρι Ιουστινιανού οι πρώτιστοι της πόλης* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 487.

πρώτο, επίρρ., βλ. *πρώτον.*

πρωτοαμαρτεύω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *αμαρτεύω.*

Αμαρτάνω πρώτος: *έστειλε* (ενν. *ο Θεός*) *τον Υιόν του διά να λάβει εις τον λόγον του την ανθρωπίνην φύσιν, εκείνην οπού επρωτοαμάρτευσεν* Χριστ. διδασκ. 79.

πρωτοαμιράς ο· *π ρ ω τ α μ ι ρ ά ς,* Διγ. Ζ 444.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *αμιράς.*

Ο πρώτος μεταξύ των αμιράδων (βλ. λ.): *Ω αμιρά, πρωταμιρά και πρώτε της Συρίας,| ω αμιρά, δούλε θεού, πλήρωσον ως μας είπες* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 59· *Ω αμιρά, πρωτοαμιρά, και σκύλε της Συρίας·| το αδέλφιν μας το έρπαξες, μηδέν μας το στερέψεις* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 129.

πρωτοαποστολάριος, ο· *πρωταποστειλάριος.*

Από το α' συνθ. *πρωτο-*, το ουσ. *απόστολος* (βλ. λ.) και την κατάλ. *-άριος*. Ο τ., πιθ. με επίδρ. του *αποστέλλω*, σε επιστ. του 16. αι. (Crusius, Turcogr. 304, Τωμ., Κρ. Χρ. 1, 1953, 52). Τ. *πρωταποστολάριος* το 14. αι. (LBG), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 194[2-3] και στο Du Cange, λ. *απόστολος*. Η λ. το 13.-14. αι. (TLG, LBG, ό.π.) και στο Meursius (βλ. και Steph., Θησ.).

(Εκκλ.) λαϊκός οφικιάλιος επιφορτισμένος με την ανάγνωση του *Αποστόλου* στην εκκλησία (για τη σημασ. βλ. και Darrouzès, Οφφίκια 289): *Ταύτα* (ενν. *οφφίκια*) *δίδονται εις τους λαϊκούς: του πρωτονοταρίου, του λογοθέτου, ... του ταβουλαρίου, του πρωταποστειλαρίου* Μαλαξός, Νομοκ. 517 (έκδ. *πρωτ' αποσειλαρίου·* διορθώσ.).

πρωτοαρχεύω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *αρχεύω* (βλ. λ.)· πβ. μτγν. *πρωταρχέω*.

Το αρσ. της μτχ. ενεστ. στον πληθ. ως ουσ. = οι πρώτοι τη τάξει ευγενείς, άρχοντες, προύχοντες: *εσείς, οι πρωτοαρχεύοντες, οι πρωτοσυγγενείς μου* Λίβ. Esc. 2364.

πρωτόαρχος ο, βλ. *πρώταρχος.*

πρωτοασηκρήτης ο, Μαλαξός, Νομοκ. 516· *πρωτασηκρήτης,* Ιστ. Ηπείρ. XXII[7], Ορισμ. Σιναυπασίας (Rigo) 62[7], Byz. Kleinchron. Α' 135[33]· *πρωτοσηκρήτης,* Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 22[14].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *ασηκρήτης* (διαφορ. γρ. *ασηκρήτις,* <λατ. *a secretis*). Τ. *πρωτασεκρήτης* το 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 146[24, 40]). Ο τ. *πρωτασηκρήτης* τον 9. αι. (TLG), σε έγγρ. του 13.-14. αι. (Act. Lavr. III 123[113], Act. Vat. I 26[2-3], ΝΕ 7, 1910, 43, Cod. Mon. Prodr. A 124[3]) και το Meursius. Ο τ. *πρωτοσηκρήτης* το 10. αι. (LBG) και στο Meursius. Η λ. τον 8. αι. (ODB, λ. *protasecretis*, Καραγ., Βυζ. διπλ.[2] 151), στη Σούδα, σε έγγρ. του 11.-12. αι. (Act. Lavr. I 44[44], 68[33], Act. Vat. I 11[20], ΝΕ 19, 1925, 15) και το Meursius· βλ. και LBG (λ. *πρωτασηκρήτης, πρωτοασηκρήτις*).

Αρχιγραμματέας της αυτοκρατορικής γραμματείας (για το πράγμα βλ. ODB, ό.π.): *Μετά τούτου εβασίλευσεν Αρτέμιος ο πρωτοσηκρήτης, ο οποίος ονομάστη Αναστάσιος* Χρον. βασιλέων 821.

πρωτοβαβά η.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *βαβά*. Η λ. στο LBG.

Η παραμάννα που κατέχει ιεραρχικά την πρώτη θέση μεταξύ των υπολοίπων: *Ειδέ πολλάκις δόξει την ... | και ορίσει τα ψυχάριά της και την πρωτοβαβάν της | και πιάσουν και ταυρίσουν με και σύρουν με εις την μέσην |* (παραλ. 1 στ.) *τις έλθει και εκδικήσει με και εκβάλει με απ' εκείνης* (ενν. *της γυναικός*); Προδρ. (Eideneier) I 36.

πρωτοβάνω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *βάνω*. Πβ. σημερ. *πρωτοβάζω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Βάζω κ. πρώτος, για πρώτη φορά: *Και ήτονε* (ενν. *ο Ιωβήλ*) *πολλά φρόνιμος και τούτος επρωτόβαλε τα πουλία εις τα κλουβία να τα ημερώνει* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ.

(Κακ.-Πάνου) φ. 86[r]· (μεταφ.) γνωρίζω κ. για πρώτη φορά: *κι ο λογισμός κι η όρεξη παντά 'ναι μετά κείνη,| οπού μας επρωτόβαλε 'ς το' αγάπης την οδύνη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1264.

πρωτοβασιλεύω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *βασιλεύω.*

Βασιλεύω πρώτος: *τούτος λέγουν* (ενν. *ο Κρόνος*) *επρωτοβασίλευσεν και ήτον ο πρώτος οπού εβασίλευσεν τους Ασσυρίους* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 105[v].

πρωτοβγάνω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *βγάνω.* Πβ. σημερ. *πρωτοβγάζω.*

(Προκ. για εικόνα) περιφέρω εικόνα σε λιτανεία για πρώτη φορά: *Τότε επρωτοβγάλασι 'κονίσματα οι παπάδες| κι όλοι τις ακλουθήσαμεν οι νέοι και οι γράδες* Διήγ. ωραιότ. 205.

πρωτοβεστιαράτον το.

Από το α' συνθ. *πρωτο-*, το ουσ. *βεστιάριον* και την κατάλ. *-άτον.* Η λ. στο LBG.

Το αξίωμα του *πρωτοβεστιαρίου* (βλ. λ.): *επιάσθη ο γενόμενος πρωτοβεστιάριος Λέων ο Καβαζίτης και ανεβιβάσθη εις το πρωτοβεστιαράτον ο Πιλέλης* Πανάρ. 69[26].

πρωτοβεστιάριος ο, Πωρικ. (Winterwerb) I 5, Ωροσκ. 38[11], Πανάρ. 69[22, 25-26], Ιστ. Ηπείρ. XI[12], XVI[9], XXIX[5], Byz. Kleinchron. A' 147[85], Έκθ. χρον. 6[19-20], 26[17, 21, 25], 27[23], Ιστ. πολιτ. 38[3, 5], Ιστ. πατρ. 96[22], 97[18], 99[1, 12, 14, 19], 100[4, 15], 101[2], Ψευδο-Σφρ. 158[30]· *πρωτοβιστιάριος,* Πωρικ. (Winterwerb) II 6, III 15· *πρωτοβιστιάρης,* Χρον. Μορ. H 7936, Χρον. Μορ. P 7936, 8656.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *βεστιάριος.* Για τους τ. βλ. ά. *βεστιάριος.* Η λ. τον 5. αι. (ODB, λ. protovestiarios), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 300[4] κ.α., στο Meursius και στο ΑΛΝΕ. Βλ. και LBG.

Ανώτερος αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής, επικεφαλής των *βεστιαρίων* (για το πράγμα βλ. ODB, ό.π., Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 92-3): *Επεί δε οι πρώτοι άρχοντες του ζην απεστερήθησαν, ετιμήθη ... Κωνσταντίνος ο Δωρανίτης πρωτοβεστιάριος και ο υιός αυτού επικέρνης* Πανάρ. 67[28]· *Τα οφφίκια του παλατίου ... γ' ο καίσαρ, δ' ο πανυπερσέβαστος, ε' ο πρωτοβεστιάριος* Μαλαξός, Νομοκ. 515· *Διά τούτο θέλω, αν μ' αγαπάς, να κράξεις τον Κολινέτον,| όπου έν' πρωτοβιστιάριος όλου του πριγκιπάτου* Χρον. Μορ. H 7681· *τα οφφίκια όλα άλλαξεν* (ενν. *ο πρίγκιπας*), *πρωτα τους καστελλάνους| και τους σιργέντες των καστρών κι έβαλεν εδικούς του.| Πρωτοβιστιάρην έβαλεν ομοίως και τριζουριέρην* Χρον. Μορ. H 8656.

πρωτοβεστιαρίτης ο, Σφρ., Χρον. (Maisano) 4[1], 118[24], Ψευδο-Σφρ. 296[13], 300[30].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *βεστιαρίτης* (απ. στο Du Cange λ. *βεστιαρίτης*). Η λ. σε έγγρ. του 12. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.), 13. (Act. Doch. 9[10, 18, 30, 44, 49]), 14. αι. (Cod. Mon. Prodr. A 131[13], Act. Doch. 23[5], Act. Pantocr. 12[14], 20[6], 26[5]) και στο Meursius. Βλ. και LBG.

Αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής, επικεφαλής της αυτοκρατορικής φρουράς των βεστιαριτών, με καθήκοντα τελετάρχη της παραστάσεως (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *protovestiarites*, λ. *vestiarites*, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 99 σημ. 4, Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 257, 279): *Ως δε έφθασα εις την Πόλιν εδόθη μοι συναποκρισιάριος, Μάρκος Παλαιολόγος ο Ίαγρος ο ύστερον πρωτοστάτωρ τότε δε πρωτοβεστιαρίτης* Σφρ., Χρον. (Maisano) 66[9-10]. *Και τη λα-η Ιανουαρίου του μ-ου έτους ορισθείς απήλθον αποκρισιάριος εις τε τον βασιλέα, αφού και το του πρωτοβεστιαρίτου τότε οφφίκιον ευεργετήθην* Σφρ., Χρον. (Maisano) 72[5].

πρωτοβιστιάρης, πρωτοβιστιάριος ο, βλ. *πρωτοβεστιάριος*.

πρωτοβρίσκω, βλ. *πρωτοευρίσκω*.

πρωτόγαμος, επίθ.

Το πιθ. μτγν. επίθ. *πρωτόγαμος* (βλ. TLG). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει παντρευτεί μία φορά: *Εάν τις αναγνώστης λάβει γυναίκα και στεφανωθεί, ορίζει ο νόμος, ίνα κρατήσει τα στέφανα αυτού άγαμος ή πρωτόγαμος· ειδέ δίγαμος ή τρίγαμος κρατήσει τα στέφανα αυτού, λέγει ο κανών ότι να μην εισέλθει εις ιεροσύνην* Μαλαξός, Νομοκ. 181.

πρωτογενής, επίθ., Βίος Αλ. 5874, Ψευδο-Σφρ. 154[6], 188[31].

Το αρχ. επίθ. *πρωτογενής*. Η λ. και σήμ.

Που γεννήθηκε πρώτος, πρωτότοκος: *ο δε βασιλεύς ... τον πρωτογενή υιόν αυτού τα των Ρωμαίων κυβερνάν είασεν* Ψευδο-Σφρ. 192[7].

πρωτογέννητος, επίθ., Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 107, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 9[r].

Το μτγν. επίθ. *πρωτογέννητος* (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. λαϊκ.

Πρωτότοκος: *την νύκτα εκείνην θέλω να δώσω θάνατον εις όλα τα πρωτογέννητα παιδία των Αιγυπτίων* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 31· (ως ουσ.): *ο Σαμουήλ εβγήκε από τον Σαούλ οπού ήτονε ο πρωτογέννητος του Κις* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 184[v].

πρωτογεννήτωρ ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το αρχ. ουσ. *γεννήτωρ*.

Πρόγονος: *λέγει αυτού ο πασιάς: «Πατριάρχη, φεϊτιφάς εβγήκε και ορισμός του βασιλέως· ότι εσείς οι Ρωμαίοι εδώ εις την Πόλιν, ουδέ εις τα άλλα κάστρη του βασιλέως, οπού τα επήραν οι άλλοι βασιλείς, οι πρωτογεννήτορες αυτού, με το σπαθί τους, εκκλησία ρωμαΐκη να μη δεν έναι ...»* Ιστ. πατρ. 161[8].

πρωτογεννώ, Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 135[v], 167[r] δις.

Το μτγν. *πρωτογεννάω*. Η λ. και σήμ.

α) (Μέσ.) γεννιέμαι πρώτος: *όταν ήθελαν να γεννηθούν (ενν. ο Ησαύ και ο Ιακώβ) εμάλωναν μέσα εις την κοιλίαν της μάννας τους ποίον να πρωτογεννηθεί* αυτ. φ. 135[v].

β) (παθητ.) δημιουργούμαι πρώτος: *θέλομε ειπεί τες γενεαλογίες οπού εκπορεύτηκαν από τον Αδάμ και από την Εύαν οπού επρωτογεννήθηκαν εις τον κόσμον* αυτ. φ. 83ᵛ.

Το ουδ. της μτχ. αορ. ως ουσ. = (για άνθρωπο ή ζώο) πρωτότοκο: *ο Θεός έστειλεν και εσκότωσαν ... πάσα πρωτογεννηθέν από όλα τα κτήνη* αυτ. φ. 167ʳ· *θέλω σκοτώσει όλα τα πρωτογεννηθέντα τόσον από τους ανθρώπους όσον και από τα ζώα* αυτ. φ. 166ʳ.

πρωτόγερος ο, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 278⁴, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 1367, Ε' 415, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 38ᵛ, 119ʳ, Νομοκριτ. 109, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 365⁵, 413¹⁴· *πρωτόγηρος*· πληθ. *πρωτογέροι*.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *γέρος*. Ο τ. (με επίδρ. του ουσ. *καλόγηρος*) σε έγγρ. του 14. (Act. Vat. I 43¹³⁹, II 82⁴³, Act. Lavr. II 91 III¹¹⁷, 108³⁴², κ.α.) και 15. αι. (Act. Lavr. III 164¹⁶). Η λ. στο Meursius, σε έγγρ. του 13. (Act. Vat. I 26⁴¹⁻²) και 14. αι. (Act. Vat. I 36²³) και σήμ. ιστ. (Κριαρ., Λεξ.)· βλ. και LBG.

1α) Αρχηγός, επικεφαλής μιας κοινότητας ή αδελφότητας: *αυτοί δε οι Γαλατιανοί να έχουν άδειαν να βάλουν πρωτόγηρον εις το μέσον των διά να διορθώνει τας δουλείας* Επιστ. Μωάμ. 67²¹⁻²· *με το να τσακώνουνται οι πρωτογέροι ποίος να γένει πρωτόγερος ... εσυνέβαλαν τους Τούρκους* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 43ʳ δις· **β)** (στον πληθ.) οι επικεφαλής (λόγω ηλικίας, πλούτου και κοινωνικής θέσης) άρχοντες, οι προύχοντες: *Οι φρέρηδες της Ρόδου με όλους τους πρωτόγερους εμετανώσαν πολλά* Μαχ. 540⁷· *Απείτις βάρη άμετρα εις τα νησά εβάλα,| πρωτόγερους ευρήκανε αποδεκεί κι εβγάλα| να πάσινε του βασιλιού* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 462¹⁴. **2)** Ηλικιωμένος σύμβουλος του βασιλιά που διακρίνεται για την πείρα και τη φρόνησή του: *Ήκραξε δυο πρωτόγερους από τσι πλια μεγάλους| οπού 'σανε του παλατιού, πλια φρόνιμοι παρ' άλλους* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 311. **3)** (Εδώ) ο αρχαιότερος και μεγαλύτερος σε ηλικία υπηρέτης, που εποπτεύει τους υπόλοιπους και έχει την ευθύνη του σπιτιού: *είπεν ο Αβρααμ προς το σκλάβο του, πρωτόγερος του σπιτιού του, οπού 'ξουσιάζει εις όλο ος αυτουνού* Πεντ. Γέν. XXIV 2.

πρωτογίνομαι.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *γίνομαι*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

α) Δημιουργούμαι, γεννιέμαι πρώτος: *οι άγγελοι ... έγιναν ομπρός παρά να γένει ο κόσμος ... και επρωτογίνηκεν ο Εωσφόρος* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 26ᵛ· **β)** υπάρχω, εμφανίζομαι πρώτος: *τούτα τα στάμενα οπού έκαμε* (ενν. *ο Νίνος*) ... *ήσαν από τα πρώτα στάμενα οπού είχαν πρωτογένει εις τον κόσμον* αυτ. φ. 111ʳ.

πρωτογνώθω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *γνώθω*.

Μαθαίνω, γνωρίζω κ. πρώτος: *όλες τις στράτες των αστρώ και την εμπόρεσή τους| Αιγύπτιοι επρωτογνώσασι* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 340.

πρωτοδεμέστικος ο, βλ. *πρωτοδομέστικος*.

πρωτοδιάβολος ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *διάβολος*. Τ. *προυτουδιάβουλους* (Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν. 381) και *πρωτοδιάολος* σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, ό.π.).

Ο αρχηγός των διαβόλων, ο πρώτος ανάμεσα στους διαβόλους: *Εγώ δε πάλιν έκραξα τους πρώτους των δαιμόνων,| ορκίζω, συντυχαίνω τους να με ειπούν βουλήν των* (παραλ. 9 στ.) *Ο είς, ο πρωτοδιάβολος, είπεν φαρίν να γένει* Λιβ. Va 2622.

πρωτοδίδω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *δίδω*.

Δίνω κ. πρώτα· δίνω κ. στην αρχή: *εκράτησες το καλόν κρασί έως τώρα, και το άτυχον μας επρωτόδωσες* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 258ν· (κατά πλεονασμό): *Τον πατριάρχην πρώτιστον πρωτέδωκε την χάριν* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1338].

πρωτοδομέστικος ο· *πρωτοδεμέστικος*.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *δομέστικος*. Η λ. στον Πορφυρογέννητο (TLG)· βλ. και LBG.

Επικεφαλής των *δομέστικων* (βλ. ά.): *Απιδίου του πρωτοδεμεστίκου* Πωρικ. (Wintewerb) I 3a κριτ. υπ.

πρωτοεξοδιαστής ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *εξοδιαστής* (6. αι., TLG).

Επικεφαλής των *εξοδιαστών* (βλ. ά. *εξοδιαστής*): *εξοδιάστηκαν χρυσάφι λίτρες 450, ως καθώς τα εσημείωνεν ο πρωτοεξοδιαστής του βασιλέως* Hagia Sophia v 548[24].

πρωτοέρχομαι, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 67ν.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *έρχομαι*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

α) Έρχομαι πρώτη φορά: *το κλήμα του κρασίου ... δεν ηξεύρομεν καλά από πούθεν επρωτόρθεν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 101ν· **β)** έρχομαι, φθάνω πρώτος: *Ετούτοι οπού πρωτόρθασι φθάνουν κατά την ώρα| και το μαντάτο φέρασι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 247[21].

πρωτοευρίσκω· *πρωτευρίσκω*· *πρωτοβρίσκω*.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *ευρίσκω*. Τ. *πρωτοερέχου* στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. *πρωτοβρίσκω* και σήμ. (ΛΚΝ). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

I. (Ενεργ. μτβ.) βρίσκω κ. πρώτα: *είναι καλόν στο καπελειό να μπούμε,| οπού πρωτόβρει θέλομε* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [106].

II. (Μέσ. αμτβ.) βρίσκομαι για πρώτη φορά: *εκείθεν οπού επρωτευρίσκετον και υπηρέτα* Χριστ. διδασκ. 465.

πρωτοημερώνω· *πρωτομερώνω*.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *ημερώνω*. Ο τ. στο κρητ. ιδίωμα (Πάγκ.[2] Δ' 593).

Δαμάζω, τιθασεύω για πρώτη φορά· (εδώ με σεξουαλική σημασ.): *Μα τούτο μόνο μού πονεί, πως θέλει να σε δώσει* (ενν. η Πουλισένα την Κασσάντρα)| *'νούς γέρου κακοπόδαρου να σε πρωτομερώσει* Κατζ. Β' 408.

πρωτοζαριστής ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *ζαριστής*. Η λ. στο Δημητράκ.

Άριστος στην τέχνη των ζαριών, «μάστορας» στα ζάρια (για τη σημασ. βλ. Κοραή, Ατ. Β' 315): *όλα να τ' εξεχάσει* (ενν. κείνος οπού εκέρδεσε)| *και να 'βρουν πρωτοζαριστήν και να τον εμπρεδέσουν* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 200.

πρωτοθείος ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *θείος*.

Ο αδερφός ενός από τους δύο γονείς: *μα τον ... πρωτοθείον μου τον Σίνηπα* Πωρικ. (Wintewerb) I 65a κριτ. υπ.

πρωτόθρονος, επίθ., Κατάλ. οικουμ. συν. 96ᵛ, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 308ᵛ.

Το μτγν. επίθ. *πρωτόθρονος*. Η λ. και σήμ. εκκλ.

α) Που κατέχει τον πρώτο θρόνο, την πρώτη θέση· ο πρώτος τη τάξει: *Βαρνάβας. Ο απόστολος του Χριστού, πρωτόθρονος αυτής της νήσου και κορυφή των επιλοίπων Κυπριωτών αγίων, ήτον από την Κύπρον* Ροδινός (Βαλ.) 175· (ως επων. των αποστόλων Πέτρου και Παύλου· για το πράγμα βλ. και Matzukis [Αλ. Κων/π. σ. 197-8]): *Ερίκος κόμης έτερος Παύλου του πρωτοθρόνου* Αλ. Κων/π. (Matzukis) 7· *μεγίστης εκκλησίας| του πρωτοθρόνου και σεπτού Πέτρου του κορυφαίου* Αλ. Κων/π. (Matzukis) 695· **β)** (εκκλ.) που κατέχει τον πρώτο τη τάξει επισκοπικό ή μητροπολιτικό θρόνο (για το πράγμα βλ. και ODB, λ. *protothronos*): *ο ταπεινός μητροπολίτης Καστορίας Ιωάσαφ και πρωτόθρονος πάσης Βουλγαρίας* Ιστ. πατρ. 187[4]· *έδωκεν εξουσίαν του αυτού επισκόπου* (ενν. του θρόνου Ιεροσολύμων) ... *να είναι τέταρτος από των τριών πρωτοθρόνων* Hagia Sophia ψ 619[17].

πρωτοϊερακάριος ο· π ρ ω τ ο ϊ ε ρ α κ ά ρ η ς. — Πβ. και *πρωτοκυνηγός*.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *ιερακάριος* (6. αι., TLG). Ο τ. στο Κοραή, Ατ. Ε'[1] 322. Η λ. το 13. αι. (LBG), σε έγγρ. του 12.-13. (TLG) και 14. αι. (Act. Vat. I 64[147,8], II, 82[16, 82], Act. Doch. 23[9, 58]) και στο Meursius.

Αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής, επικεφαλής της υπηρεσίας που φρόντιζε τα αυτοκρατορικά κυνηγετικά γεράκια και οργανωτής των αυτοκρατορικών κυνηγιών με γεράκια (βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 390, Μέντζου, Οικον.-κοινων. βίος 149): *Τα οφφίκια του παλατίου ... νγ' ο πρωτοϊερακάρης* Μαλαξός, Νομοκ. 516.

Πρωτοϊούλιος ο· *Π ρ ω τ ο ο ύ λ η ς,* Ολόκαλος 25[3], Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 19[1], 239[1]· *Π ρ ω τ ο ο ύ λ ι ο ς,* Διαθ. Ντεφαΐτζ. 76, Κατά ζουράρη 32, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 240[1]· γεν. εν. *Π ρ ω τ ο ο υ λ ί ο υ,* Σκλάβ. 119.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *Ιούλιος*. Τ. *Πρωτογούλιος* σε έγγρ. του 18. αι.

(Κουρσάρ. 16[1]). Τ. Πρωτόλης σε έγγρ. του 17. αι. (Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 330) και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] 593, λ. Πρωτόλις, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου 766). Ο τ. Πρωτοούλης στο Somav. και σήμ. στην Κάρπαθο (Μηνάς, ό.π.). Ο τ. Πρωτοούλιος σε έγγρ. του 18. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ. Μ 7, 1968, 217).

Ο μήνας Ιούνιος: *αφ⸗ή', μηνί Πρωτοούλη ιη', ινδικτιώνος ια'* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 18[1].

πρωτοϊπποκόμος ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *ιπποκόμος*.

Αξιωματούχος υπεύθυνος για τους βασιλικούς στάβλους, σταβλάρχης: *μαθών περί αυτών ο αμιράς απήρεν αυτά, δους τω ειρημένω πρωτοϊπποκόμω χρήματα πολλά* Ψευδο-Σφρ. 458[17].

πρωτοκαβαλάρης ο, Διήγ. Αλ. V 39, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 148[10], Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 121[15], 193[23]· πληθ. *πρωτοκαβαλαραίοι*, Βίος Αλ.[2] 104, 115,126, Διήγ. Αλ. V 23, 31, 37, 39, Διήγ. Αλ. G 269[16], 283[24], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 22[6], 28[12], Διήγ. Αλ. F (Lolos) 92[7], 282[18-9], Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 23[5], Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 95[12], 121[7, 12], 261[6], 293[20], Διήγ. Αλ. Yal. 220.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *καβαλάρης*.

α) Αξιωματικός επικεφαλής έφιππης στρατιωτικής δύναμης: *εζύγωσαν οι πρωτοκαβαλαραίοι της Ρώμης και επροσκύνησαν τον Αλέξανδρον* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 185[5]· **β)** αρχηγός του ιππικού: *Ο Ηράκλειος ο βασιλεύς και πρωτοκαβαλάρης* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 29[12].

πρωτοκαβαλικεύω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *καβαλικεύω*.

Είμαι ο πρώτος που ιππεύει· γίνομαι ο πρώτος ιππέας (στην ιστορία): *λέγουν ότι τούτος ο Φέρνης ήτονε ο πρώτος άνθρωπος οπού επρωτοκαβαλίκευσε εις την Ρούμελην* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 134[v].

πρωτοκαθεδρία η, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. ιδ' 7.

Το μτγν. ουσ. *πρωτοκαθεδρία*. Η λ. και σήμ.

α) Το δικαίωμα κατάληψης της πρώτης/τιμητικής θέσης σε μια συγκέντρωση: *Εχετε τον νουν σας από τους γραμματείς οπού ... αγαπούν τες πρωτοκαθεδρίες εις τα συναγώγια και να προκαθέζονται εις τα δείπνα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. ιβ' 39· **β)** (μεταφ.) τα πρωτεία σε ένα χώρο ή τομέα: *ου προτιμάται* (ενν. *εν τω ετέρω κόσμω*) *πλούσιος, ουκ έχει παρρησίαν,| ου τάξιν υπερέχουσαν και πρωτοκαθεδρίαν* Γλυκά, Στ. 412· **γ)** (εκκλ.) τιμητική κατάταξη μεταξύ των ιεραρχών: *Τάξις πρωτοκαθεδρίας των οσιοτάτων πατριαρχών* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) Παράρτ. 1713[1].

πρωτοκαθήμενος ο. — Πβ. και *προκαθήμενος*.

Από το ουσ. *προκαθήμενος* με την επίδρ. του α' συνθ. *πρωτο-*. Πβ. λ. *πρωτοκαθίζω* στο Βλάχ.

Τίτλος βυζαντινού αξιωματούχου, που ήταν επικεφαλής σε κάποια υπηρεσία: *τον ... πρωτοκαθήμενον κύριον Κωνσταντίνον έβαλεν εις φυλακήν ως το κλουβί* Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 22[17]· (ως επίθ.): *Σεβαστέ Μαρούλιε, πρωτοκαθήμενε έπαρχε Χρυσολάχανε, ... ανοίξατε τας βίβλους και κρίνατε αυτούς* Πωρικ. (Wintewerb) III 88.

πρωτοκαλανάρχος ο, βλ. *πρωτοκανονάρχος.*

πρωτοκάλφας ο, Hagia Sophia ω 518[22].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κάλφας*. Τ. *προυτόκαλφας* σήμ. ιδιωμ. (Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν.).

Αρχιτεχνίτης, αρχιμάστορας: *Και είχεν ο πρωτοκάλφας υιόν και ήτον ως δεκατεσσάρων χρονών και άφησέν του τα εργαλεία της κτιστικής απάνου εις τον πάτον του κτίσματος, διά να τα φυλάσσει, και αυτός υπήγεν εις του βασιλέως την τράπεζαν* αυτ. 518[16-17].

πρωτοκάμνω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *κάμνω*. Μτχ. *πρωτοκαμωμένος* στο Βλάχ. Λ. *πρωτοκάνω* στο ΑΛΝΕ.

Κάνω κάτι πρώτος: *Εάν γένηται βία παρά τινος και συμβεί και φόνος, ... εκείνος υπόκειται εις παίδευσιν, οπού επρωτόκαμε την βίαν* Zygomalas, Synopsis 151 B 52.

πρωτοκανονάρχης ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κανονάρχης*. Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. (LBG, TLG), στο Du Cange και στο Δημητράκ.

(Εκκλ.) ο πρώτος τη τάξει *κανονάρχης* (βλ. ά.): *Ο ανεψιός του πατριάρχου κυρ Δημήτριος, πρωτοκανονάρχης* Αρσ., Βασ. Ρωσών 298.

πρωτοκανονάρχος ο, Μαλαξός, Νομοκ. 517 δις, 519· *πρωτοκαλανάρχος,* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 35[v].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κανονάρχος*. Ο τ. από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *καλανάρχος* (με αφομ. από το ουσ. *καλονάρχος*), το οποίο απ. και σήμ. (βλ. Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ., λ. *κανοναρχώ*). Τ. *πρωτοκανόναρχος* στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 356[24], στο Meursius και στο Δημητράκ. (λ. *πρωτοκανονάρχης*). Η λ. σε έγγρ. του 13. και 14. αι. (LBG).

(Εκκλ.) ο *πρωτοκανονάρχης* (βλ. ά.): *Ταύτα* (ενν. *τα οφφίκια*) *δίδονται εις τους λαϊκούς: του πρωτονοταρίου, του λογοθέτου, ... του πρωτοκανονάρχου και του ενταξία* Μαλαξός, Νομοκ. 517.

πρωτοκάπηλος ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κάπηλος*.

Αυτός που έχει/διευθύνει πανδοχείο: *Πραιτώρια τους δημόσιους έλεγον οίκους ... και εκ τούτου και τα πανδοχεία και καπηλεία καλούσι πραιτώρια, καταχρηστικότερον. Και την κρίσιν που κάμνουσι κατά των προϊσταμένων αυτών, των πρωτοκαπήλων, πραιτωρίαν την ονομάζουσιν* Zygomalas, Synopsis 213 K 42.

πρωτοκερνάτορας ο, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 186[6].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κερνάτορας.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Αρχιοινοχόος: *ο Βρυονούσης ήτον πρωτοκερνάτορας του βασιλέως του Αλεξάνδρου· αυτόν είχεν ενεμπιστευμένον οπού τον εκέρνα με τα χέρια του* Διήγ. Αλ. E (Konst.) 187[6].

πρωτοκηρύσσω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *κηρύσσω.*

Κηρύσσω πρώτος: *Έπειτα λέγει* (ενν. *ο ιερεύς*) *τα αντίφωνα. Και τούτα είναι εις τύπον των φωνών των προφητών, οπού ομπρός εκήρυξαν οι προφήται, έπειτα εσαρκώθη ο Χριστός και αυτοί τον επρωτοκήρυξαν ότι μέλλει να έλθει να σαρκωθεί, ώσπερ και έγινε* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 398[r].

πρωτοκλέπτης ο, Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ. 65.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κλέπτης.* Τ. *πρωτοκλέφθης* στο Meursius. Τ. *πρωτοκλέφτης* στο Du Cange και σήμ. με διαφορ. σημασ. Η λ. σε έγγρ. του 18. αι. (Καδάς, Αφ. Κριαρ. 200).

Αρχηγός συμμορίας κλεφτών: *Τότε ο αρχιληστής ... έπεσεν εις τα ποδάρια της ηγουμένης ομολογώντας του λόγου του αμαρτωλόν και κλέπτην, και εις όλες τες καλόγριες έλεγε: « ... εγώ είμαι πρωτοκλέπτης και ήλθα εδώ μετά δόλου να σας πατήσω με άλλους δώδεκα συντρόφους μου, οπού φυλάγουν έξω της πόρτας του μοναστηρίου καρτερούντες να τους ανοίξω...»* αυτ. 64.

πρωτόκλητος, επίθ., Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 238, Διήγ. ωραιότ. 63.

Το μτγν. επίθ. *πρωτόκλητος.* Η λ. και σήμ.

Προσων. του Αποστόλου Ανδρέα, που κλήθηκε πρώτος να γίνει μαθητής του Χριστού: *εγώ δε ... επιστρέψας εύρον τον αυθέντην μου εν τω του αγίου Ανδρέου του πρωτοκλήτου ναώ* Σφρ., Χρον. (Maisano) 62[8].

πρωτοκοδαραίος ο, βλ. *πρωτοκονδαραίος* ο.

πρωτοκοκά η, βλ. *πρωτοτοκία.*

πρωτοκοκίζω, βλ. *πρωτοτοκίζω.*

πρωτόκοκος, επίθ., βλ. *πρωτότοκος.*

πρωτοκοκώ, βλ. *πρωτοτοκώ.*

πρωτοκόμης ο. — Βλ. και *κόμης.*

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κόμης.* Αρχ. λ. *πρωτοκόμης* σε σχόλ. (L-S). Η λ. στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 188[11] κ.α. και στο Meursius.

α) Αξιωματούχος του στόλου· (για το πράγμα βλ. Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 17, 243, 245): *Τα οφφίκια του παλατίου: α' ο βασιλεύς, β' ο σεβαστοκράτωρ, γ' ο καίσαρ ... ογ' ο πρωτοκόμης* Μαλαξός, Νομοκ. 516· **β)** (πιθ.) επικεφαλής της βασιλι-

κής φρουράς (βλ. ODB, *Komes tes kortes* και Πηλίλης, Αξιώματα 259, λ. *Κόμης*): *εποίησέν τον* (ενν. *τον Βασίλειον*) *ο βασιλεύς πρωτοκόμην απάνω εις τους κουρτερήδας, είτα ετίμησέν τον παρακοιμώμενον* Παράφρ. Μανασσ. 289.

?πρωτοκονδαραίος ο· *πρωτοκοδαραίος*.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* το ουσ. *κονδάρι* και την κατάλ. *-αίος*, πιθ. με επίδρ. του πληθ. *πρωτοκαβαλαραίοι* (**πρωτοκονδαραίοι*> *πρωτοκονδαραίος*)· βλ. ά. *πρωτοκαβαλάρης*. Βλ. και Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 194.

Πρωτοπαλλήκαρο· (εδώ ειρων.): *και κοδαρέαν τον έδωκεν απανουθιό του όλη* (ενν. *ο Αχιλλές τον φρακόπλον*),| *σύσελλον τον επέταξεν οπρός τον πεθερόν του*| *και λέγει τον: «Παράλαβε τούτον τον ανδρειωμένον*| *και στρατηγόν σου χρίσ' τονε* (έκδ. *κρίσ 'τονε*· διορθώσ.) *και πρωτοκοδαραίον»* Αχιλλ. (Smith) O 677.

πρωτοκορυφαίος επίθ., Πηγά, Χρυσοπ. 114 (12).

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το επίθ. *κορυφαίος*. Η λ. σε έγγρ. του 13.-15. αι. (TLG) και στο Δημητράκ.· βλ. και Lampe, Lex., LBG, στη λ.

Προσων. των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου, θεωρούμενων ως κορυφαίων μεταξύ των Αποστόλων· (εδώ προκ. για τον Απόστολο Πέτρο): *Και νυν, ... φιλάνθρωπε ... Κύριε, βοήθησον τον κατακείμενον, άπλωσον την κραταιάν σου χείρα ως ευεργέτης και σώσον αυτόν, ως έσωσας τον μαθητήν σου και πρωτοκορυφαίον Πέτρον εκ του κινδύνου της θαλάσσης* Διγ. Ανδρ. 410[2-3].

πρωτόκουκη, επίθ. θηλ., βλ. *πρωτότοκος*.

πρωτοκουρκουσούρα η.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κουρκουσούρα* (η λ. στο Κεκ., Στρατ. 56[9]· βλ. και LBG, στη λ. και λ. *κουρκουσούρα*). Λ. *κουρκουσούρα* σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.· βλ. και Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν., λ. *κουρκουσούρ'ς*, Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *κουρκουσούρη*, Σύρκου, Μεγαρ. ιδιωμ., λ. *κουρκουσούρης*).

(Σκωπτ.) πολυλογού, αρχικουτσομπόλα, ανακατωσούρα: *βοή τις άφνω εγείρεται και ταραχή μεγάλη,*| *έν και γαρ εκ των παίδων μου έπεσεν εκ του ύψους,*| *και κρούσαν κάτω έκειτο ώσπερ νεκρόν, αυτίκα*| *συνήχθησαν αι γείτονες ως προς παρηγορίαν,*| *αι μανδραγούραι μάλιστα και πρωτοκουρκουσούραι,*| *και τότε ας είδες θόρυβον και ταραχήν μεγάλην* Προδρ. (Eideneier) I 211.

πρωτοκτίζω, Byz. Kleinchron. A' 290[1], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 322[v].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *κτίζω*. Μτχ. *πρωτοκτισμένος* στο Βλάχ. (πβ. επίθ. *πρωτόκτιστος* ήδη μτγν.). Η λ. στο Somav. (όπου και λ. *πρωτοκτίζομαι*).

(Εδώ προκ. για πόλη) ιδρύω, ξεκινώ πρώτος/για πρώτη φορά την οικοδόμηση: *Όστις ... εξέρχεται και εισέρχεται διά των τειχών και όχι από την πόρταν του κάστρου ... κόπτουσι το κεφάλι του, ωσάν έκοψαν και του Ρώμου το κεφάλι, που 'τον αδελφός του Ρωμύλου, που επρωτόκτισαν την Ρώμην την παλαιάν, διά να τολμήσει να υπερπηδήσει το τειχίον τότε της Ρώμης* Zygomalas, Synopsis 199 Θ 1.

πρωτοκτίστης ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κτίστης*. Πβ. και πληθ. *πρωτοκτίσται* με διαφορ. σημασ. στο Du Cange. Η λ. σε παπυρ. του 6. αι. με διαφορ. σημασ. (βλ. και Lampe, Lex). Λ. *πρωτοχτίστης* στο ΑΛΝΕ.

Επικεφαλής ομάδας χτιστών, αρχιμάστορας: *Ταύτα ακούσας ο παις δρομαίος επορεύθη καταλιπών εν τω υπερώω κτίσματι τον άγγελον Κυρίου φυλάττειν. Ως δε κατήλθεν ο παις, εύρε τον πατέρα αυτού, τον πρωτοκτίστην, μετά και των λοιπών και εξηγήσατο πάντα* Hagia Sophia α 447[7-8].

πρωτοκυνηγός ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *κυνηγός*. Πβ. σημερ. ιδιωμ. λ. *πρωτοκυνηγάρης* (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. το 13. αι. (TLG, LBG), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 182[28] κ.α., στο Meursius και στο ΑΛΝΕ.

Αυλικός αξιωματούχος με καθήκοντα επιστασίας στα βασιλικά κυνήγια (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *protokynegos*): *Τα οφφίκια του παλατίου: α' ο βασιλεύς, β' ο σεβαστοκράτωρ, γ' ο καίσαρ, δ' ο πανυπερσέβαστος, ... μζ' ο πρωτοκυνηγός* Μαλαξός, Νομοκ. 516.

πρωτόλεια τα, Λέοντ., Αιν. (Knös) 171[4], 177[15], Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο VΓ.

Το αρχ. ουσ. *πρωτόλεια, τα* ο εν. τον 9. αι. (το επίθ. ουδ. εν. ήδη μτγν.). Η λ. και σήμ. στον τ. *πρωτόλειο* με διαφορ. σημασ.

Οι πρώτοι καρποί (εδώ μεταφ.) οι νεότεροι ή εκλεκτότεροι από ένα σύνολο προσώπων: *πέντε πρωτόλεια της μοναρχίας* Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) OVIIIΓ.

πρωτολειτουργώ.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *λειτουργώ*. Η λ. και σήμ., συν. στον αόρ. (βλ. Μπαμπιν., Λεξ. σ. 1509).

(Για ιερέα) τελώ τη θεία λειτουργία για πρώτη φορά: *Εν έτει αχλ', Νοεβρίω κα', ημέρα Κυριακή ... εχειροτονήθην τέλειος ιερεύς ... και εις τας κη' του παρόντος Νοεβρίου μηνός επρωτολειτούργησα εις την μητρόπολιν* Byz. Kleinchron. A' 325[2].

πρωτοληστής ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *ληστής*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Πρωτοπαλλήκαρο των ληστών, αρχιληστής: *εστράφην ο πρωτοληστής, τον γέροντα υβρίζει* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1435.

πρωτολλογάτωρ ο, βλ. *πρωταλλαγάτωρ*.

πρωτομαΐστωρ ο, Hagia Sophia ω 524[15], 525[4, 7], 536[3, 10, 15-16], Hagia Sophia f 590[15], Hagia Sophia ψ 609[18], 611[17], 612[15], γεν. εν. *π ρ ω τ ο μ α ΐ σ τ ό ρ ο υ*, Hagia Sophia ψ 608[11-12].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *μαΐστωρ*. Τ. *πρωτομαΐστορας* σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 57). Η λ. το 12. αι. (LBG, TLG) και σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Ivir. III 84[6-7, 33], Act. Doch. 50[22], Cod. Mon. Prodr. A 117[67]).

Επικεφαλής μαστόρων, αρχιτεχνίτης, αρχιμάστορας (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β'[1] 200, Δ' 256): *Ο δε πρωτομαΐστωρ οπού έκτιζεν τον ναόν ήτον πολλά τεχνικός και λεπτός εις την τέχνην* Hagia Sophia v 548[6]. *Ο δε πρωτομαΐστωρ ωσάν ήθελεν να υπάγει εις την τράπεζαν με τους τεχνίτας, άφηκε τον υιόν αυτού απάνω εις τα εργαλεία των μαϊστόρων να φυλάττει αυτά, έως ου να γυρίσουν από την τράπεζαν* Hagia Sophia ψ 608[8].

πρωτομάρτυρα η, Απολλών. (Κεχ.) 811.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *μάρτυρας*, αναλογ. με τα θηλ. σε *–α*.

(Εκκλ.) η πρώτη που μαρτύρησε για τη χριστιανική πίστη· εδώ προκ. για την Αγία Θέκλα (βλ. Lampe, Lex., λ. *πρωτομάρτυς* 3): *η Θέκλα πρωτομάρτυρα* Προσκυν. Ιβ. 845 494.

πρωτομάρτυρας ο.

Από το ουσ. *πρωτομάρτυς*. Η λ. και σήμ.

(Εκκλ.) ο πρώτος που μαρτύρησε για τη χριστιανική πίστη· εδώ προκ. για το Χριστό (βλ. Lampe, Lex., λ. *πρωτομάρτυς* 1): *Χριστός ο πρωτομάρτυρας φοίνικα του χαρίζει* (ενν. *του Μιχαήλ*),| *και εις υψηλότατον θρονί με δόξαν τον καθίζει* Λίμπον. 395.

πρωτομάρτυς ο, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 305[r], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1191.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *μάρτυς*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, ό.π.· βλ. όμως και Bauer, Wört.) και σήμ. λόγ.

(Εκκλ.) ο πρώτος που μαρτύρησε για τη χριστιανική πίστη· εδώ προκ. για τον άγιο Στέφανο (βλ. Lampe, Lex., στη λ. 2): *Λέγουν τινές ιστορίες ... ότι μετά επτά χρόνους οπού αναστήθη ο Χριστός, ο άγιος Στέφανος ο πρωτομάρτυς έλαβε το μαρτύριον οπού τον ελιθοβόλησαν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 305[r].

πρωτομάστορας ο, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν. 825 κριτ. υπ.), Πεντ. Γέν. IV 20, Hagia Sophia ω 524[8], 536[1], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 149, 162, Hagia Sophia v 549[22]· *π ρ ω τ ο μ ά σ τ ο ρ η ς*, Hagia Sophia ω 516[18-19], 524[21], 528[13], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 119[r], 135[v], Hagia Sophia f 593[5], 595[12], 601[1, 10], 602[13-14]· γεν. εν. *π ρ ω τ ο μ α σ τ ό ρ ο υ*, Μορεζ., Κλίνη φ. 344[r]· πληθ. *π ρ ω τ ο μ α σ τ ό ρ ο ι*, Μαχ. 592[12], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 105[r].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *μάστορας* (βλ. ά. *μάστορας* (I)). Ο τ. σε έγγρ. του 15. (Miklos.-Müller, Acta 3 289 και Τσιρπανλή, Δωδεκαν. 2, 1967, 48) και 16. αι. (Act. Dionys. 40[20], Γρηγορόπ., Έγγρ. 73[7]), στο Somav. και σήμ. λαϊκ. Λ. *πρωτόμαστρος*, *πρωτομάστωρ* στο Meursius και *πρωτομαστόρης* στο Du Cange. Η γεν. εν. *πρωτομαστόρου* σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 295[3], Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, τεύχ. β', 1961-62, 281). Ο πληθ. *πρωτομαστόροι* σε έγγρ. του 14. (Act. Vat. II 99[2, 3]), 16. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 244[3], Β' 84[1], Γ' 28[2], κ.α.) και 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 144), στο Βλάχ. και σήμ.

1) Επικεφαλής μαστόρων, αρχιτεχνίτης, αρχιμάστορας: *Και ο πρωτομάστορης ητον ... εις το να κτίζει θείους ναούς καταπολλά επιτηδειότατος* Hagia Sophia f 588[19]· *είχεν χρέος το ρουφέτι το ανυφαντάδικο ... Και το είχαν ρίξει ένα δύο βολές όλον το χρέος, και με το να ήταν οι πρωτομαστόροι άπρακτοι, εμάζουναν τα άσπρα και δεν τα έδιδαν εις το χρέος, αμή τα εσκορπούσαν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 72[r] (μεταφ.): *Κατά την χάριν οπού με έδωκεν ο Θεός, εγώ ωσάν σοφός πρωτομάστορης έβαλα θεμέλιον, και άλλος οικοδομά απάνου εις εκείνο* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Κορ. Α' γ' 10. **2)** (Μεταφ.) ο πρώτος διδάξας· γενάρχης: *αυτός (ενν. ο Ιουβάλ) ήτον πρωτομάστορας παν οπού κρατεί λαβούτο και λύρα* Πεντ. Γέν. IV 21.

πρωτομεριά, επίθ. θηλ.

Πιθ. από το ουσ. *πρωτομέρι* (απ. σήμ. ιδιωμ., βλ. Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.) και την κατάλ. -ιά. Πβ. σημερ. ιδιωμ. *πρωτομερώνω* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 593), *πρωτομέρωτο* (Ξανθιν., ό.π.).

(Προκ. για θηλ. ζώο) που μπαίνει για πρώτη φορά στο ζυγό (βλ. Bakker-v. Gemert [Βαρούχ. σ. 843]): *ο ευλαβέστατος αφέντης πατέρας Θεόφιλος ο Βαρούχας διδει μίαν αγελαίαν κόκκινη πρωτομεριά ... του κυρ Νικολό Τζανόπουλου* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 239[2-3].

πρωτομερώνω, βλ. *πρωτοημερώνω.*

πρωτομπαίνω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *μπαίνω*. Η λ. και σήμ., συν. στον αόρ. (βλ. Μπαμπιν., Λεξ. σ. 1509)· βλ. και ΑΛΝΕ.

Μπαίνω κάπου πρώτα· (εδώ προκ. για πολεμική εισβολή): *Στην Άμμο πρωτομπήκασι (ενν. οι Τούρκοι) που 'τον ο γενεράλες| κι έσερνε τσι σολντάδους του και δεν εψήφα μπάλες* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 202[15].

πρώτον, επίρρ., Καλλίμ. 2309, Πτωχολ. Ρ 103, 357, Χρον. Μορ. Η 703, 3253, 3983, Χρον. Μορ. Ρ 69, 3253, 3780, 4500, Βίος Αλ. 1918, Απολλών. (Κεχ.) 825, Λίβ. διασκευή α 101, 767, 1283, κ.α., Αχιλλ. (Smith) Ν 244, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 189 κριτ. υπ., 205, 357 κριτ. υπ., 726 κριτ. υπ., Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 287 κριτ. υπ., Μαχ. 516[27], Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 477 κριτ. υπ., Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 76, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1813, Πτωχολ. α 132, Κώδ. Χρονογρ. 49[17], Σεβήρ., Διαθ. 189[9], 191[76], Ιστ. Βλαχ. 39, Δευτ. Παρουσ. 324, Λίβ. Va 105, 616, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Υπόθ. Ιω., κ.π.α.· *πρωτο,* Σπαν. Ο 111, Χρον. Μορ. Ρ 69, 231, 293, 2603, Δεφ., Λόγ. 404, 476, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 490, Διαθ. 17. αι. 6[8].

Το αρχ. επίρρ. *πρώτον* (L-S, λ. *πρότερος*). Η λ. και σήμ.

1) α[1]) (Σε απαρίθμηση προκ. για κ. που προηγείται από κ. άλλο) πρώτα, αρχικά: Νομοκριτ. 83, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 267, Πορτολ. Β 34[11]· *Πορευόμαστε από την νήσο Κρήτη, και πρώτο μεν ευρίσκομε την νήσο Διάκυνθο* Μηλ., Οδοιπ. 638· συχνά με επόμ. τα: «*δεύτερον*» (ή) και «*τρίτον*», «*και μετά ταύτα*», «*απαύτου*», «*απέκει*» κλπ.: Ερμον. Ι 310, 315, Χρον. Μορ. Ρ 6115, Πολ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7233· *πρώτο ελάλησεν ο αφέντης της Καρυταίνου| και δεύτερον από αυτού ο αφέντης της Ακόβου*

Χρον. Μορ. Η 6637· *αν έλθεις γαρ εις πόλεμον εις τοσούτα φουσσάτα,| πρώτο ημπορεί απ' αμαρτίας να χάσεις το κορμί σου,| και δεύτερον, χειρότερον, αν πέσεις εις τας χείρας| του Παλαιολόγου βασιλέως ...,| ποτέ την Άρτα ουδέν θεωρείς ουδέ το Δεσποτάτο* Χρον Μορ. Η 3780· *Κατάπιε πρώτον αυτές τες πίρολες και απέκει βάνω σου την γιατρείαν* Μπερτολδίνος 150· **α²)** (προκ. για αυτό που έχει μεγαλύτερη αξία ή σημασία) πρώτα πρώτα, κυρίως: Φλώρ. 1399, Σφρ., Χρον. (Maisano) 154¹, Ιστ. Βλαχ. 1396· *ποτέ σου μη οργίζεσαι, υιέ, χωρίς αιτίας.| Πρώτο καλά το μάνθανε και τον θυμόν σου κράτει| φρόνιμον το περπάτημα και ταπεινόν το γέλος* Σπαν. Ο 111· **β)** για πρώτη φορά: *Τότε πείραν ο θαυμαστός πρώτον θλίψεως έσχε,| μαθών γαρ νόσον τω πατρί περιελθούσαν τότε* Διγ. (Trapp) Gr. 3247. **2)** Προηγουμένως, παλιότερα: *καλά ότι, λέγω, εβάσταξα εμένα εις το φανεί μου| βλέποντας πού ηυρίσκομαι και πρώτον ευρισκόμου* Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 52· *Κι εμέ πρώτον εις τα ομμάτια μου ανάψε την αγάπην* (ενν. η Φιαμέτα)| *και πάντοτε η καρδίτσα μου τρέμει να την εβλέπει* Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 37. **3)** (Σε σύγκριση) καλύτερα, προτιμότερο: *πρώτον να λάβω θάνατον κι όλοι εσείς με μένα,| παρού να διάβω απεδώ με όσα φουσσάτα έχω* Χρον. Μορ. Ρ 8396· *πρώτον να τους έκαψαν ή να τους ακληρήσουν,| παρού να τους εβγάλουσιν εκ τα συνήθεια* Χρον. Μορ. Ρ 7904.

Εκφρ. 1) *Από πρώτον* = από την αρχή (βλ. και επίρρ. *αποπρώτα*): *αυτά τα υποδήματα τά εφόρεις από πρώτον| και το φουστάνιν τό έβαλες, ως ήσουν τοπικάρης·| άλλον ποτέ την ράχην σου ουκ είδα το να αλλάξεις* Πουλολ. (Τσαβαρή)² 310. **2)** *Πρώτον αρχής, πρώτον και αρχή(ν)*, βλ. Επιτομή *αρχή* Β' 1 Εκφρ. (β). **3)** *Εις (το)/στο πρώτο(ν)*, βλ. *πρώτος* ΙΙ Γ' Εκφρ. 2β, 2γ. **4)** *Εν πρώτοις*, βλ. *πρώτος* ΙΙ Γ' Εκφρ. 5. **5)** *Κατά πρώτον* = πρώτα: *κατά πρώτον λέγει με τούτο το καταλόγιν* Λίβ Va 497. **6)** *Παρά το πρώτον*, βλ. Επιτομή *παρά* Εκφρ. 10. **7)** *Πρώτον πρώτον* = πρώτα απ' όλα: *και πρώτον πρώτον λέγει με μετά όρκου από ψυχής του· «*(παραλ. 7 στ.) *ιδού απετώρα γνώριζε το τι έναι τό στενάζω»* Λίβ. Esc. 71. **8)** *Το πρώτο(ν)*, βλ. *πρώτος* ΙΙ Γ' Εκφρ. 2α.

πρωτονοβελίσιμος ο· *πρωτονοβελέσιμος*, Πωρικ. (Winterwerb) II 7.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *νοβελίσιμος* (απ. τον 4.-5. αι.· βλ. Lampe, Lex., λ. *νωβελ(λ)ίσ(σ)ιμος*, TLG, διάφ. γρ.). Η λ. σε έγγρ. του 11. αι. (LBG, *πρωτονωβελ(λ)ίσ(σ)ιμος*, TLG, γρ. *πρωτονωβελλίσιμος*), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 308[18-19] (*πρωτονωβελίσσιμος*) και στο Du Cange (*πρωτονωβελίσιμος*).

Τίτλος πολιτικού αξιωματούχου (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *nobelissimos*)· (εδώ παιγνιωδώς): *Δαμασκήνου του πρωτονοβελισίμου* Πωρικ. (Winterwerb) I 7.

πρωτονοτάριος ο, Ωροσκ. 38¹¹, Μαχ. 674²⁸, Πωρικ. (Winterwerb) I 6 κριτ. υπ., Μαλαξός, Νομοκ. 516, 518 δις, Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ 225· *πρωτονοτάρης*, Πανάρ. 74²⁶, Μαχ. 674²⁶.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *νοτάριος*. Ο τ. (για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 16, 1904, 255-256) και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. τον 6.-7. αι. (Lampe, Lex.), στο Meursius και σήμ. εκκλ.

Αυλικός ή εκκλησιαστικός αξιωματούχος με γραμματειακά κυρίως καθήκοντα, ο επικεφαλής των νοταρίων (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *protonotarios*, Darrouzès,

Οφφίκια 355 κε.): *Και τη Κυριακή, κγ' Νοεμβρίου ,αυκς' Χριστού ήρτεν ο βαχλιώτης του πάπα και έφερεν το σκιάδιν του γαρδενάλλη και τες βούλλες διά να ορδινιάσουν τον πρωτονοτάρην γαρδενάλλην* Μαχ. 674[24-25]· *Τα οφφίκια του παλατίου: α' ο βασιλεύς, β' ο σεβαστοκράτωρ, ... ξ' ο πρωτονοτάριος* ... Μαλαξός, Νομοκ. 516· *Τα των εκκλησιών οφφίκια ...: α' ο οικονόμος, β' ο σακκελάριος, ... ζ' ο πρωτονοτάριος* ... Μαλαξός, Νομοκ. 517.

πρωτοξάδελφος ο, βλ. *πρωτεξάδελφος*.

πρωτοοικοδόμος ο, Hagia Sophia φ[1] 497[13], 499[16], 505[24].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το αρχ. ουσ. *οικοδόμος*· βλ. και LBG.

Αρχιμάστορας, επικεφαλής των οικοδόμων: *Ην δε και ο πρωτοοικοδόμος μηχανικός και πολλής φρονήσεως γέμων και εις το ανεγείρειν ναούς επιτήδειος* αυτ. 495[29].

πρωτοοστιάριος ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *οστιάριος*. Η λ. στο Du Cange· βλ. και LBG.

Αρχηγός σώματος φρουρών της σουλτανικής αυλής (απόδοση του τουρκ. *kapıcıbaşı*· βλ. Du Cange, λ. *οστιάριος*, Zachariadou (Studia turcol.) 595): *Είτα ευρών* (ενν. *ο Μεχεμέτ*) *παιδίον άρρεν του πατρός αυτού, ως μηνών οκτώ, γεννηθέν εκ της θυγατρός του ηγεμόνος Σινώπης Σπεντιάρ, νομίμου γυναικός – και γαρ ούτος εκ δουλίδος εγένετο – ούσης ουν της μητρός του παιδός ... τη ημέρα εκείνη εν τω παλατίω ένεκα παραμυθίας του τυράννου, στείλας ένα των αρχόντων ... Αλίν ονόματι, πρωτοοστιάριος ων τω τότε καιρώ, εν τω οίκω της ρηθείσης, το παιδίον έπνιξε* Δούκ. 287[25].

Πρωτοούλης, Πρωτοούλιος ο, βλ. *Πρωτοϊούλιος*.

πρωτοπαγής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πρωτοπαγής*.

Που κατασκευάστηκε πρώτα: *τα πρωτοπαγή θεμέλια της Κάδμου| αίμασι κατεβρέχετο πολλοίς, φευ, ανθρωπίνων* Βίος Αλ. 2245.

πρωτοπαλληκάρι(ον) ή πρωτοπαλλήκαρο(ν) το· γεν. πληθ. *πρωτοπαλληκαρέων*. — Βλ. και *παλληκάριον*.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *παλληκάριον*. Για τη γεν. πληθ. πβ. και γεν. πληθ. *παλληκαρέων, παλληκαριών*, λ. *παλληκάριον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πρωτοπαλλήκαρο*.

Διακεκριμένος πολεμιστής: *ο Αλέξανδρος όρισεν τω νέων τω πρωτοπαλληκαρέων* (έκδ. *-ραίων*· διορθώσ.) *και χρυσοπτερνιστηράτων να παίζουν τες κονταρές, ομπροστέν του να εκτυπά ένας τον άλλον* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 182[10-11].

πρωτοπαπάς ο, Σαχλ., Αφήγ. 742, Νεκρολ. φ. 75[v], 78, 102[v], Notizb. 148, Βουστρ. (Κεχ.) 110[3-4], Byz. Kleinchron. Α' 231[17], 234[31, 34], 324[9], Μαλαξός, Νομοκ. 518, 519, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 17, Σουμμ., Ρεμπελ. 178, Διαθ. Νίκωνος 252[52, 54, 55], Διαθ. 17. αι. 3[71], Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 162[37-38], Ροδινός (Βαλ.) 198, Τζάνε, Φιλον. 586[21]· *πρωτόπαπας*, Βουστρ. (Κεχ.) Β 111[3], Μαλαξός, Νομοκ. 517, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 123[r],

Χρον. βασιλέων 247.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *παπάς* (για τον τονισμό βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 163). Ο τ. (με αναβιβ. τόνου αναλογ. με άλλα σύνθετα) τον 11. αι. (LBG, στη λ.), σε έγγρ. του 16. (Τοξότης, Πράξεις 104[3, 10], Κασιμ., Έγγρ. 18 (96) τρις, (97), 252 (348), Μαράς, Κατάστιχο 149 Γ' 30[1]), 17. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 99) και 18. αι. (Βλάχου, Επιστ. οικ. πατρ. 7[2], 8[2], 10[2], κ.α., Πλουμίδης, Γυναίκες - Κέρκυρα 9[25], 10[22]) και σήμ. Γεν. *πρωτοπάπα* στον Πορφυρογέννητο (TLG) και σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, στη λ., βλ. και LBG, ό.π.) και αιτιατ. *πρωτοπάπαν* σε έγγρ. του 11. αι. (Caracausi, ό.π.). Η λ. στον Ψευδο-Κωδινό (TLG), σε έγγρ. του 9.-18. αι. (TLG, κ.π.α.), στο Meursius και σήμ.

(Εκκλ.) πρωτοπρεσβύτερος, πρωθιερέας (βλ. Τωμ., Αθ. 76, 1976-1977, 3-58, Μανούσ., ΔΙΕΕΕ 15, 1961, 149-233, Λεονταρίτου, Εκκλ. αξ. 483-96): *οπόταν ... έχεις εξουσίαν ή και είσαι επίτροπος ή πρωτόγερος ή πρωτομάστορης ή ηγούμενος ή πρωτόπαπας ή πρώτος εις τους γέροντες ή κριτής ή άλλο τι και έχεις εξουσία, τότε χωρίς άλλο να είσαι χαροποιός, γλυκύς, διά να γένεις ηγαπημένος με όλους* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 119[r]. *Κρατούν τα* (ενν. τα γλυπτά δοκανίκια) *οι επίσκοποι και οι μητροπολίται | και οι μεγαλογούμενοι με τας μακράς γενειάδας | και οι πρωτοπαπάδες γουν και οι αρχιμανδρίται* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 919α· *μη βλέπεις το τρανότερον το μερτικόν εκείνο, | εκείνος ένι πρωτοπαπάς, και συ παρεκκλησιάρχης, | εκείνος ένι δομέστικος και συ 'σαι κανονάρχος* Προδρ. (Eideneier) IV 64· (ειδικ.): (1) ο προϊστάμενος πρεσβύτερος ενός ναού: *έδωκέ μοι ο πρωτοπαπάς ο Χαλκεόπουλος από του κλήρου του ευαγούς θείου ναού της Αχειροποιήτου νομίσματα δύο* Notizb. 148· *έδωκέ μοι ο Καβάσιλας διά του πρωτοπαπά του Αγίου Μηνά νομίσματα β'* Notizb. 148· (εδώ ειρων. σε υπερβολή): *κάμνουσιν οι αρχιερείς τα νήπια παπάδες, | όχι παπάδες μόνον δε, αλλά πρωτοπαπάδες· | κι εβγάνουσιν τους γέροντες και τους γραμματισμένους | από τες ενορίες των, ω διαβόλου έργον* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 170· (2) ο πρώτος τη τάξει πρεσβύτερος μιας περιοχής: *αχλα', Δεκεμβρίου ις', έγινα πρωτοπαπάς Μονεμβασίας υπό του δεσπότου μου κυρού Νεοφύτου* Byz. Kleinchron. Α' 325[3]· *αχκδ' εκοιμήθη ο σοφότατος πρωτοπαπάς Χανίων Γεώργιος ιερεύς ο Μαραφαράς* Byz. Kleinchron. Α' 324[9]· *Τω αιδεσιμωτάτω και λογιωτάτω αγίω πρωτοπαπά της αγιοτάτης εκκλησίας Άρτης κυρίω Χριστοδούλω* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 229[1]· (προκ. για τις φραγκοκρατούμενες, κυρίως βενετοκρατούμενες, περιοχές) ελληνορθόδοξος ιερέας με ανώτερα εκκλησιαστικά καθήκοντα που διορίζεται από τον κοσμικό άρχοντα αντί επισκόπου: *ο μεγαλιότατος κύριος Βιντζιλάος ντα Ρίπας εποίησε τρίτον πρωτοπαπάν Ναυπλίου τον του πρωτοπαπά αδελφόν παπάν κυρ Δημήτριον τον Πιγάση* Byz. Kleinchron. Α' 237[47]δις.

Εκφρ. 1) *Μέγας πρωτοπαπάς* = ανώτατος εκκλ. άρχων (για το *μέγα πρωτοπαπά* του πατριαρχείου βλ. Τωμ., ΕΕΦΣΠΑ 24, περ. β', 1973-74, 311-2· για το *μέγα πρωτοπαπά* της Κέρκυρας βλ. Ράλλης, Πρακτ. Ακ. Αθ. 11, 1936, 102 σημ. 6, 104, Βλάχου, Επιστ. οικ. πατρ. 19-24): *τότε τον ελάβασι* (ενν. τον μητροπολίτην Μόσχοβον) *πρωτοπαπάς ο μέγας, | και αρχιδιάκων μέγιστος μεγάλης εκκλησίας. | Απάνω τον εφέρασιν έμπροσθεν πατριάρχου* Αρσ., Κόπ. διατρ. [488]· *ηφέραν τον μέγαν τον πρωτοπαπάν τον κοκκινοκέφαλον* Σπανός (Eideneier) Β 226-7. **2)** *Μέγας πρωτοπαπάς του παλατίου* = ο πρώτος στην ιεραρχία πρεσβύτερος του παλατιού (βλ. Πλακογιαννάκης, Τίτλ.

αξιώμ. 107): *καθεζομένου του βασιλέως επί του βασιλικού δίφρου και πάσα η σύγκλητος ιστάμενοι ασκεπείς και ορθοί, και ο μέγας πρωτοπαπάς του παλατίου εποίει «ευλογητόν», είτα και μικράν εκτενήν* Ψευδο-Σφρ. 448[10].

πρωτοπηγαίνω.

Από το α' συνθετικό *πρωτο-* και το *πηγαίνω*. Η λ. και σήμ.

Πηγαίνω κάπου πριν από οποιονδήποτε άλλου: *Στη Λέρο πρωτοπήγασι για να την πολεμήσου| ο Φόσκολος, μ' απόφασιν ογιά να τη νικήσου,| ογιά να πάρουν και την Κω* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 347[13].

πρωτοπιάνω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *πιάνω*. Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

α) Πιάνω κ. πρώτο: *όρισεν ο βασιλεύς ότι να βάλουν εις δύο βατσέλια εις το ένα λιθαρόπουλα και μπαλάσια και έμορφες τζόγες και εις το άλλο να βάλουν κάρβουνα αναμμένα και να τα φέρουν να τα πιάσει το παιδί, διά να ιδεί ο βασιλεύς ποία θέλει πρωτοπιάσει, τα κάρβουνα ή τα λιθαρόπουλα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 155[r]· **β)** παίρνω κ. πρώτος: *Οπού αφήσει ένα πράγμα και ειπεί δικόν μου δεν είναι του προκαταλαβόντος γίνεται· οπού το πρωτοπιάσει εκείνος και το κυριεύει* Zygomalas, Synopsis 189 E 77.

πρωτοπλασμένος, μτχ. επίθ., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1380. — Βλ. και *πρωτόπλαστος*.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και τη μτχ. παρκ. του *πλάθω* (βλ. ά.) ως επίθ. Πβ. λ. *πρωτοπλάσσω* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

(Ως ουσ. στον πληθ.) οι πρωτόπλαστοι Αδάμ και Εύα: *απή εχαλάστησα οι δυο πρωτοπλασμένοι,| πάραυτα εκ την παράδεισο ευρέθησα εβγαλμένοι* αυτ. 1222.

πρωτόπλαστος, επίθ., Γλυκά, Στ. Β' 54, Παράφρ. Μανασσ. 277, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2937, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 367, Χούμνου, Κοσμογ. 59, 122, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 835, 1251, 1257, 1889, 4185, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 33[1], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 56[v], 57[r], 69[r], Ιστ. Βλαχ. 1605, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 163[r].

Το μτγν. επίθ. *πρωτόπλαστος*· **και ως** ουσ. (σε εν. και πληθ.) ήδη μτγν. (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. ως επίθ. λογοτ. (ΛΚΝ) και ως ουσ. στον πληθ.· βλ. όμως και ουσ. *πρωτόπλαστος* στο ΑΛΝΕ.

(Ως προσδ. του Αδάμ) που πλάστηκε πρώτος από το Θεό: *ρομφαία κρατεί στην χέραν του* (ενν. *ο άγγελος*), *στην άλλην του κοντάκιν| και γράφει την εξόρισιν του πρωτοπλάστου ανθρώπου* Βεν. 67· *Όλοι από κρέας και κόκαλον είμεστε γεναμένοι| και οκ τον πρωτόπλαστον Αδάμ είμαστεν εβγαλμένοι* Δεφ., Λόγ. 424.

Το αρσ. ως ουσ. = **α)** (στον εν.) ο Αδάμ: *Και τούτο στον πρωτόπλαστο είπε* (ενν. *ο Θεός*): *«Αδάμ καημένε,| απού 'χες πρώτα την ευκή, τώρα στον Άδη μένε ...»* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1154· **β)** (στον πληθ.) ο Αδάμ και η Εύα: *Εις τον σταυρόν ανέβηκες, υιέ μου, κι εκαρφώθης* (παραλ. 1 στ.) *έλαβες τόσα βάσανα και όλα τα μαρτύρια,| να βγάλεις τους πρωτόπλαστους από τα κολαστήρια* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 118.

πρωτόπνιν το, βλ. *πρωτοῦπνιον.*

πρώτος, αριθμητ. επίθ., Προδρ. (Eideneier) IV 179 κριτ. υπ. χφ H, Καλλίμ. 866, Διγ. (Trapp) Gr. 972, 2761, Διγ. A 2607, Διγ. Z 273, 274, 751, κ.α., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 59, 216, 290, Χρον. Μορ. H 132, 214, 218, Χρον. Μορ. P 132, 210, 214, Ερωτοπ. 449, Απολλών. (Κεχ.) 556, 566, 579, Λίβ. διασκευή α 336, 482, 490, Λίβ. Esc. 2362, Hagia Sophia α 443[13], 446[4], 451[12], Αχιλλ. (Smith) N 21, 112, 124, Αχιλλ. (Smith) O 254, Ιμπ. 685, Χρον. Τόκκων 162, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) II 6, IV 5, VI 4, Λίβ. Va 245, 802, 966, Μαχ. 252[18], 530[29], Χούμνου, Κοσμογ. 159, 1655, 1701, 1710, 2662, Απόκοπ.[2] 305, 418, Αχέλ. 422, 879, 1485, 2514, Χρον. σουλτ. 58[1], 61[34], Κυπρ. ερωτ. 76[7, 16], 104[61], Πανώρ.[2] Γ' 296, 308, Διγ. Ἀνδρ. 318[14], 330[32], 349[16], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 314, 1017, 1048, Διακρούσ. (Κακλ.) 158, 190, 191, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 199[5], 214[14], κ.π.α.

Το αρχ. αριθμητ. επίθ. *πρώτος*. Η λ. και σήμ.

I. Επίθ. **1)** Που είναι πρώτος στη σειρά (χρονική, τοπική κλπ.): Λίβ. Va 1068, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 727[7]· συχνά με επόμ. τα *δεύτερος, τρίτος* κλπ.: Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 621· συχνά με επόμ. το αντίθ., π.χ. *ύστερος* κλπ.: Πανώρ.[2] Γ' 37, Απόκοπ.[2] 418. **2α)** Που προηγείται χρονικά από όλους τους άλλους: Βίος Αλ. 2957, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 3157, Hagia Sophia ψ 604[20]· **β)** πρωταρχικός: *ας γενεί λοιπόν στον κόσμον η μεγάλη δυστυχία| ας φανεί το πρώτον χάος κι ας εσμίξουν τα στοιχεία* Κυπρ. ερωτ. 145[8]· *ω γη 'νοματισμένη-μάννα πρώτη* Κυπρ. ερωτ. 103[3]. **3)** Αρχικός, προηγούμενος, περασμένος, παλιότερος: *Ηλαμψεν ο Ρωτόκριτος βγάνοντας το μελάνι,| πάλι την πρώτην ομορφιά το πρόσωπό του πιάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Ε' 1086· *των αμαξίων οι τροχοί, οποίοι στραβώνονται με πολύν κόπον, αδύνατον ένai να ελθούν εις την πρώτην τάξιν και ισότητα* Σοφιαν., Παιδαγ. 98· *Προπάντων τ' αμαρτήματα και τα κακά ν' αφήσουν| και την ακόλαστον ζωήν, την πρώτην, να πενθήσουν* (ενν. *οι αμαρτωλοί*) Πένθ. θαν.[2] 404· *Τινάς δεν είδεν τόσα 'μορφα 'μμάτια| εις τον καιρόν μας ή στους πρώτους χρόνους* Κυπρ. Ερωτ. 108[20]. **4)** Μεγαλύτερος στην ηλικία· πρωτότοκος (με ουσ. όπως *αδελφός, αδελφή, γιος, κόρη,* κλπ): *ο μισίρ Ντζεφρές αφέντης του Μορέως,| όπου ήτον πρώτος αδελφός του πρίγκιπα Γυλιάμου* Χρον. Μορ. H 1193· *της Φράτσας δε η ρήγαινα, η δεύτερη εκείνη,| λέγει της πρώτης αδελφής* Χρον. Μορ. P 6033· *έλλαξεν ο ρήγας το 'φίκκιον του πρώτου του υιού από κουντάτον εις πριντζάτον* Μαχ. 86[28]· *Εσύ ήσουν καρτσανά παιδίν ...|* (παραλ. 2 στ.) *και ηγόρασέν σε, τσαπερού, ως πρώτον του κορίτσιν,| αυτήν την εμπαλωματούν, τάχα την καμαρώνεις* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 334· σε σύγκριση, με επόμ. την πρόθ. *από,* ή γεν. συγκρ.: *Αφέντη μας, εγνώρισε, απέθανε ο αδελφός σου,| όπου ήτον πρώτος από σου, ο κόντος της Τζαμπάνιας* Χρον. Μορ. P 1799· *συνήθιν ήτονε πάντα τση βασιλειά μας,| σαν αποθάνει ο κύρη μας, τ' αδέρφια τα δικά μας| να θανατώνομε ζιμιό, ...* (παραλ. 1 στ.) *τούτον εγώ δεν έκαμα σαν πρώτος απ' αυτόνο* (ενν. *τον αδερφό μου*)*,| μα ζωντανό τον άφηκα, και το συνήθι λειώνω* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 281· *γυναίκες πρώτες μου* Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 44. **5)** Που υπερτερεί ως προς κάποιο χαρακτηριστικό (μέγεθος, ποσότητα, ποιότητα, αξία): Πτωχολ. α 299, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 231, Διγ. Ἀνδρ. 368[35], Διήγ. Αλ. G 272[41], Λίβ. Va 3195· σε αναδίπλωση με σκοπό την έμφαση: *εδιόρθωσε να επάρει μετ' εκείνον| τους πρώτους και καλλιότερους, το άνθος του Μορέως* Χρον.

Μορ. Η 6885· *τους πρώτους και καλύτερους* Χρον. Μορ. Ρ 6885· *οι πάντες έλεγον ειπείν τι και τον Δημοσθένην*| *και συμβουλεύσαι τοις αυτοίς υπέρ τε της πατρίδος*| *και σωτηρίας της κοινής, ως άριστος και πρώτος* Βίος Αλ. 2656· σε συνεκδ.: *κονταρεάν τον έδωκε με την καρδιάν τον όλην*| *σύσελλον τον επέτασεν, εμπρός στον πεθερόν του.*| *Και στρέφεται ο Αχιλλεύς, λέγει τον πεθερόν του*| *«έπαρε, αφέντη βασιλεύ, το πρώτον σου κοντάριν»* Αχιλλ. L 1181· *Ευρίσκει εκ τα φουσσάτα του και εκ τας παραταγάς του*| *πρώτον κοντάριν θαυμαστόν, φρικτόν και ανδρειωμένον* Ιμπ. 98· σε σύγκριση: *χίλιοι αν ανταμωθούσι*| *πρώτοι του κόσμου ποταμοί* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 409· *εκείνοι να χορταίνωσιν τους πρώτους των ιχθύων,*| *εμέ δε να μη δίδωσι καν θύνναν να χορτάσω* Προδρ. (Eideneier) IV 295· *την Πόλιν ταύτην,*| *ένδοξον και τρισολβίαν,*| *πολυάνθρωπον και πρώτην*| *εις τον κόσμον όλον, λέγω* Πτωχολ. α 887. **6)** Σημαντικότερος, ανώτερος στην ιεραρχία: Zygomalas, Synopsis 275 P 3, Λίβ. Va 3190, Διατ. Κυπρ. 508[23]· σε σύγκριση: *αν και νυν ποιήσεις και τον Σφραντζήν μέγαν λογοθέτην, οπού ένι και αυτό πρώτον από το του μεγάλου στρατοπεδάρχου, τι θέλει γενείν;* Σφρ., Χρον. (Maisano) 124[27]· *εάν ην και πρώτον του μεγάλου δουκάτου, ουδέν το θέλω, επεί το έχει και άλλος* (ενν. το οφφίκιον) Σφρ., Χρον (Maisano) 126[8]· *αν κάμεις τό σου θέλω πει, μπορώ να σε σηκώσω*| *και να σε κάμω άθρωπον τον πρώτον εις τη χώρα* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1223.

Εκφρ. 1) *Πρώτος άνθρωπος* = ο πρωτόπλαστος: *φαγών ο πρώτος άνθρωπος από του καρπού του ξύλου της παρακοής, ευθύς εξόριστος γίνεται* Βενετοάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 50[26]. **2)** *Πρώτος βαθμός* = υψηλός βαθμός συγγένειας, βλ. και *βαθμός* 2: *ο υιός μου πόσον μου έστιν βαθμός; Εγώ εγέννησα τον υιόν μου, έναν βαθμόν απετέλεσεν, ηγουν πρώτου βαθμού* Ελλην. νόμ. 565[25]· *οι συγγενείς πρώτος βαθμός εστίν ο πατήρ και η μήτηρ* Ελλην. νόμ. 564[24]· *ο δούκας γαρ των Αθηνών ...*| *είχε αυταδέλφους άλλους τρεις κι ήσαν πρώτοι εξαδέλφοι*| *μετά εκεινούς ντε Σαιντ Ομέρ, 'ς πρώτον βαθμόν σε λέγω* Χρον. Μορ. Η 7386. **3)** *Πρώτος θάνατος* = ο σωματικός θάνατος (σε αντίθεση με το «δεύτερο θάνατο», την αιώνια τιμωρία των αμαρτωλών (Κ.Δ. Αποκ. 2,11, 20,6,14). Για το πράγμα βλ. Bakker.-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 127]): *Φίλε, τον πρώτον θάνατον, καθείς οπόχει γνώση,*| *δεν του τυχαίνει να πονεί με ραθυμία τόση* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 59. **4)** *Πρώτο εξαδέλφι* = το παιδί του θείου ή της θείας: *πού είναι ...*| *οι θείοι σου και αι θείαι σου, τα πρώτα σου εξαδέλφια* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 289 κριτ. υπ.· *Έχω* (ενν. *εγώ, η πάπια*) ...| *τον γλάρον και την όφιαν πρώτα μου εξαδέλφια* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] ΑΖ 54. **5)** *Πρώτο κατοικητήρι(ο), πρώτη κατοικία/-ιά* = ο Παράδεισος: *στο Παραδείσι εμπαίνου* (ενν. *ο Ιησούς και ο ληστής*),| *στο πρώτο κατοικητήριο Αδάμ και Εύας γιαγέρνου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3753· *θέλει να γιαγείρει* (ενν. *ο Αδάμ*)| *απόσω στην Παράδεισο, 'ς πρώτο κατοικητήρι* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1399· *Άγομε στην Παράδεισο, στην πρώτη κατοικία,*| *τήν είχαμε και εχάσαμε ογιά την 'περιψία* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1332· *στην Παράδεισο, στην πρώτη κατοικιάν τως* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3727. **6)** *Πρώτος ουρανός* = η πρώτη από τις επάλληλες σφαίρες του ουρανού που περιβάλλουν τη γη σύμφωνα με τη μεσν. αντίληψη (βλ. και *ουρανός* 1β): *με το Χριστό ενέβηκε στων ουρανών τη χάρη* (ενν. *η Δέσποινα*).| *Περνού τον πρώτο ουρανό τόν λέσι αερέο,*| *το δεύτερο αιθέρεο, τον τρίτο σιντερέο* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4492. **7)** *Πρώτος σεβαστός* = ο πρωτοσέβαστος (βλ. ά. και Winterwerb [Πω-

ρικ. σ. 161, 232]): *ο πρώτος σεβαστός Πιπέριος και μετά Κυμίνου του κόμητος* Πωρικ. (Winterwerb) Ι 22 κριτ. υπ.

ΙΙ. Ως ουσ.

Α' Το αρσ. **1)** Επικεφαλής, αρχηγός, αξιωματούχος, άρχοντας: *οι πρώτοι του φουσσάτου* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5953· *ωσάν τον έκαμαν πατριάρχην, τον επήραν οι αρχιερείς και οι κληρικοί και οι πρώτοι του λαού, και υπήγε, και επροσκύνησε τον αυτόν σουλτάνον* Ιστ. πατρ. 81[3]· *να γενείς πρώτος εις τους απελάτας, και| όπου ορίζεις να τους έχεις όλους* Διγ. Ανδρ. 383[5]· *Ένας δε από τους πρώτους του βασιλέως,| γενεράλες εις την αξίαν, ... πορεύεται κρυφίως εις την έρημον* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 33[2]· *να πάγει ... εις τους πρώτους του τόπου* Zygomalas, Synopsis 127 A 30· εδώ προκ. για τον αρχηγό του στόλου: *ουκ εγίνωσκεν ουδείς τον πρώτον της αρμάδας* Διήγ. Βελ. N[2] 100· *τίναν να βάλωμεν αρχήν και πρώτον των κατέργων;* Διήγ. Βελ. N[2] 110· σε αναδίπλωση με σκοπό την έμφαση: *αφέντη γκενεράλη,| ημείς εσένα έχομεν για πρώτον και κεφάλι* Αλ. Κύπρ. 1177. **2)** Προϊστάμενος μοναστικής πολιτείας (για το πράγμα βλ. ODB, λ. Protos): *Περί πώς γράφωσιν οι αρχιερείς προς τον πρώτον του Αγίου Όρους* Μαλαξός, Νομοκ. 511. **3)** Πρώτος μήνας του χρόνου: *Και έκαμαν το Πάσκα εις τον πρώτο εις τις δεκατέσσερις μέρες του μηνού* Πεντ., Αρ. ΙΧ 5. **4)** Προκ. για τον πρωτόπλαστο, τον Αδάμ: *Ήρθε η ώρα και ο Κύριος και βασιλιός του κόσμου| να κάμει να σφακελωθεί ο δαίμονας οχρός μου.| Και τον Αδάμ τον πρώτο μας να τον ελευτερώσει,| προφήτες, πατριάρχηδες, όλους να τους λυτρώσει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2712.

Β' Το θηλ. **1)** Πρώτη ημέρα **α)** της εβδομάδας (η Κυριακή): *Και πολλά ταχύ, από την πρώτην της εβδομάδος, ήλθασιν εις το μνήμα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. ιστ' 2· *Και έστοντας να αναστηθεί το ταχύ την πρώτην της εβδομάδος, εφάνη πρώτον εις την Μαρίαν την Μαγδαληνήν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. ιστ' 9· **β)** του μήνα: *Ετέλειωσα, τό άρχισα με του Θεού την χάρην,| στους Χίλιους Πεντακόσιους, τον μήναν το Γενάρην,| στην Πρώτη, του Βασίλειου, άγιου του πρεσβύτη* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1899· *Ο δε καιρός οπού φυτεύουσιν είναι από τες ύστερες Οκτωβρίου έως τας πρώτας του Δεκεμβρίου* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 156· **γ)** μιας εποχής: *γιατ' ήτονε Οκτώβριος και πρώτες του χειμώνα* Τζάνε, Κρ. Πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 197[27]. **2)** Βασίλισσα: *Αυθέντρια Σεμίραμις, η πρώτη της Συρίας* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Β 350. **3)** Ηγουμένη μοναστηριού: *Οι καλογριές μετά σπουδής δείχνουν το την 'γουμένην* (ενν. *το εγκόλπιον*),| *την πρώτην του μοναστηριού δίδουν το γιατανίτσι* Ιμπ. 615· *Την πρώτην του μοναστηριού λαλεί την συμφοράν της* (ενν. *η Μαργαρώνα*),| *το ξένον πράγμαν τό έπαθεν· πολλά την συμπονούσιν* Ιμπ. 575.

Εκφρ. 1) *Από την πρώτη*: βλ. από (Ι) 7α έκφρ. **2)** *Από πρώτης* = από την πρώτη στιγμή: Χρον. Μορ. P 4618. **3)** *Πρώτης αρχής* = πρώτα πρώτα, στην αρχή: *Πρώτης αρχής εγέννησεν τον Κάιν τον ζηλιάρη* (παραλ. 1 στ.) *Και δεύτερον εγέννησεν Άβελ ευλογημένον* Χούμνου, Κοσμογ. 159. **4)** *Για πρώτη* = με την πρώτη φορά: *Εγώ κατέχω το καλά, πως με νικάς για πρώτη·| την πεσματιά μου κι από 'δά, μου φαίνεται, θωρώ τη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 1671. **5)** *Εκ πρώτης* = κατά πρώτο λόγο: *Λοιπόν να γράψει* (ενν. *η κόρη*) *προς εμέ, τούτο ουδέν αρμόζει·| λοιπόν εμέν ενδέχεται εκ πρώτης να την γράψω·* (παραλ. 1 στ.) *ειδέ και δεν το δέξεται, πάλιν να δευτερώσω,| να γράψω*

τρία και τέσσερα ώστε αρχήν να ποίσω Λίβ. Va 1099. **6)** (Επιρρ.) **α)** *Την πρώτη(ν)* = την πρώτη φορά (βλ. και Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 406, 681]): *αυτεινού τα μέλη του ετρέμαν κι εδειλιούσα| την πρώτην οπού στράφηκε κι είδε την Αρετούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α′ 2134· *Αρχή ήτονε πολλά μικρή κι αψήφιστη την πρώτη| κι ουδ᾽ ήλπιζα να σκλαβωθεί έτοιας λογής η νιότη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Γ′ 225· *Τα μάτια τση από τη χαρά ποτάμια εκατεβάζα| και με τα δάκρυα, που 'βγανε την πρώτη, δεν εμοιάζα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε′ 1104· **β)** *πρώτην* = ευθύς (βλ. και Κεχαγιόγλου [Πτωχολ. σ. 429 σημ. α, 518, 527]): *άλυσον με ποίησον πρώτην,* (παραλ. 1 στ.) *ταύτην γαρ με περιθέντες* (παραλ. 1 στ.) *και καλώς δέσετε ταύτην* Πτωχολ. α 136.

Το θηλ. ως τοπων. = **α)** το νησί Πρώτη Μεσσηνίας: Πορτολ. Α 213[10], 267[14], 268[7]· **β)** το νησί Πρώτη των Πριγκηπόννησων: Πορτολ. Α 240[28].

Γ′ Το ουδ. = αρχή: *ωσάν το πρώτο μπερδεθεί, το δεύτερο ακλουθά του,| το τρίτο και το τέταρτο ξεσφαίνει και τσουρλά του* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α′ 1577.

Εκφρ. 1) *Με πρώτο* (ενν. *πασσάτζιο*) = με την πρώτη ευκαιρία, το γρηγορότερο: *Δέσποτά μου, έγραφά σου να μου πάρεις πενήντα τάβλες ... και παρακαλώ σε, δέσποτά μου, να μου τσι πέψεις με πρώτο και ό,τι δώσεις περισσότερο, θέλω τα στείλει τση πανιερότη σου* Τσιρίγ., Επιστ. 170. **2α)** *Το πρώτο(ν)* = (α) στην αρχή, πριν, προηγουμένως: Καλλίμ. 2309, Πτωχολ. Ρ 357· (β) πρώτα πρώτα (με επόμ. τα *δεύτερον, το άλλο, και πάλε,* κλπ.): Χρον. Μορ. Η, Ρ 3253, Γεωργηλ., Θαν. 264· *Το πρώτο όρισε* (ενν. *ο Κύριος*) *το φως να λάψει, να ξασπρίσει,| και εκ τη μερά τση Ανατολής να φέγγει ως τη Δύση* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) 1008· **β)** *εις (το)/στο πρώτο(ν)* (με επόμ. τα *ύστερα, στο ύστερον*) = στην αρχή: *αγάπη γυναικός ποτέ της δεν ευρέθη,| εις πρώτο ή στο ύστερον σε πειρασμόν να μη έρθει* Δεφ., Λόγ. 404· *είπαν κι εσυμβούλεψαν να απέλθουν εις το Νίκλι| ούτως καθώς το είχασιν συμβουλευτεί εις το πρώτον* Χρον. Μορ. Η 6640· *Μη θέλεις σκ τον γλυκασμόν να φάγεις το πουλάκι,| διατί στο πρώτο έν᾽ νόστιμον κι ύστερα το φαρμάκι* Δεφ., Λόγ. 476· **γ)** *(σ)το πρώτο(ν) ((ό)που)* = ευθύς ως, αμέσως μόλις, με το πρώτο που (βλ. και Κριαρ., ΕΜΑ 1, 1934, 26): *το πρώτο οπού μιλήσετε, σαν ήσουν, πλιο δεν είσαι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ′ 490· *Στο πρώτον που εβαρέσασιν επέσαν εκ τους Φράγκους| καλά το τρίτον απ᾽ αυτούς όλοι από τα φαριά τους* Χρον. Μορ. Η 4766· *Στο πρώτο όπου εβάρησαν έπεσαν εκ τους Φράγκους| καλά το τρίτον απ᾽ αυτούς όλοι εκ τα φαρία* Χρον. Μορ. Ρ 4766. **3)** *Παρά το πρώτον,* βλ. Επιτομή παρά Εκφρ. 10. **4α)** *Τα πρώτα* = στην αρχή: Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 156 κριτ. υπ.), Λίβ. Va 3064· **β)** *εις τα/στα πρώτα* = (α) στο αρχικό τμήμα μιας διήγησης, αναφοράς, συζήτησης: *Και από τότε εχείρισα το να την αφηγούμαι| είτι εάν με είπε ο Λίβιστρος όλα να της τα δείξω·* (παραλ. 1 στ.) *Εις μεν τα πρώτα εκάθετον και εφκράτονέ με η κόρη* (παραλ. 2 στ.) *Όταν δε εις υπόθεσιν εσέβην του Λιβίστρου* (παραλ. 26 στ.) *το όνομαν ελάλησα και χώραν του Λιβίστρου·| και ως ήκουσε η παράξενος λιγοθυμεί και πίπτει* Λίβ. Va 3318· *εις τ᾽ απομονάρι| θέλω σ᾽ ευρεί σαν σ᾽ ηύρηκα στα πρώτα ψοματάρη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [796]· *κι ας έρθομε στα πρώτα μας· τραντάξι μέρες κάνεις| σωστές το μήνα κι ώρα μια ποτέ σου δεν τη χάνεις* Στάθ. (Martini) Α′ 201· (β) στην αρχική (καλή) κατάσταση: *να ζητήξομεν την βοήθειαν του Θεού ... να έλθει πάλι η Κωνσταντινούπολις εις τα πρώτα της* Μορεζ., Κλίνη φ. 23[v]. **5)** *Εν πρώτοις* = (α) στην αρχή, αρχικά: *είπαν και εσυμβούλεψαν να υπάσιν εις το Νίκλι| ούτως*

ωσάν το είχασιν συμβουλευτεί εν πρώτοις Χρον. Μορ. P 6640· *ύψωσον* (ενν. *Συ, Τριάς*) *κέρας χριστιανών, ως είχασιν εν πρώτοις* Διακρούσ. (Κακλ.) 1236· (β) πρώτα πρώτα, κατ' αρχήν: *Ο Ιησούς εφάνηκε εν πρώτοις στη Μαρία,| στη μάννα την πολύθλιβη, να 'χει παρηγορία* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4166· *Εν πρώτοις απήρεν μετ' αυτόν τον αφέντην της Καρυταίνου* Χρον. Μορ. H 6886· *Πώς εχθρός της αληθείας| αληθήν 'φήννειν μ' εν πρώτοις;* Κυπρ. Ερωτ. 142[12].

Φρ. *Το πρώτον οπού να είναι* = το γρηγορότερο, αμέσως: *ο περιβολάρης είπεν της Μαρκόλφας, ότι να υπάγει το πρώτον οπού να είναι εις την Βασίλισσαν* Μπερτολδίνος 136.

πρωτοσέβαστος ο, Πωρικ. (Winterwerb) I 22, II 21· *π ρ ω τ ο σ ε β α σ τ ό ς ,* Πανάρ. 74[26].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το επίθ./ουσ. *σεβαστός* (ως τίτλ., βλ. Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 33, 36-7, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 125). Ο τ. τον 11.-12. αι. (TLG), στον Ευστάθιο (TLG) και σε έγγρ. του 11. (Act. Lavr. 46[13, 34], Act. Ivir. II 45[24]), 12. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 321, στη λ., Caracausi, στη λ.), 13. (Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 14[48], 27[65]) και 14. αι. (NE 7, 1910, 45, Act. Doch. 21[48], Act. Pantocr. 4[6, 14, 19], 5[8, 17, 22, 30]). Η λ. στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 137[9], 155[20] κ.α. και στο Meursius· βλ. και LBG.

α) Τίτλος αξιωματούχου της βυζαντινής αυλής που αποδιδόταν αρχικά στα μέλη της αυτοκρατορικής οικογένειας και αργότερα αποτέλεσε απλώς ένα τιμητικό τίτλο (βλ. και ODB, λ. *protosebastos*, Stiernon, REB 23, 1965, 227, Πλακογιαννάκης, ό.π. 35, 36, 37, Μαργαρού, ό.π. 116, 125): *ανηγορεύθη* (ενν. *ο κυρ Αλέξιος ο Κομνηνός*) *βασιλεύς αυτοκράτωρ, και εβασίλευσεν ευσεβώς συν τη μητρί αυτού ... εχούση παραδυναστεύοντα τον πρωτοσέβαστον και πρωτοβεστιάριον κυρ Αλέξιον τον Κομνηνόν* Byz. Kleinchron. Α' 147[85]· *αποστείλας ο βασιλεύς πρέσβυν τον πρωτοσεβαστόν Νικόλαον τον Χωνιάτην και Φραγκόπουλον τον πρωτοστράτορα προς τον αμιράν ...* Ψευδο-Σφρ. 298[20]· **β)** εδώ ως αξίωμα, θέση στην ιεραρχία: *Τα οφφίκια του παλατίου ... ιδ' ο πρωτοσέβαστος, ιε' ο επικέρνης ...* Μαλαξός, Νομοκ. 515.

πρωτοσηκρήτης ο, βλ. *πρωτοασηκρήτης*.

πρωτοσπαθάριος ο, Ιατροσ. κώδ. *ΠΦη'*, Πωρικ. (Winterwerb) I 24, 76, III 32, Σταυριν. Εισαγ. 26[174], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 118[27], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 239[130].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *σπαθάριος*. Η λ. τον 6.-7. αι. (LBG), σε έγγρ. του 10. (Act. Xér. 1[1], Act. Vat. 1[1, 11], Act. Lavr. 2[1, 40], 6[1], κ.α.), 11. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 322, Caracausi, Act. Esph. 4[1], 5[7], Act. Ivir. II 31[19], 34[7, 15] κ.α., Act. Lavr. 25[18]), 12. αι. (Act. Doch. 3[66 bis]), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 138[15] κ.α., στο Meursius και σήμ. (ιστ.).

α) Ανώτερος βυζαντινός αξιωματούχος, επικεφαλής των σπαθαρίων με ποικίλα καθήκοντα στρατιωτικά, διοικητικά και λειτουργίας της βασιλικής αυλής (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *protospatharios*, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 107, Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 26, 51): *Δεν έρχονται δε εις μαρτυρίαν και δεν σύρνονται*

από τους κριτάς, αρχιερείς, ιερείς, πρωτοσπαθάριοι και όσοι είναι εις τιμήν μεγάλην και εις οφφίκια Zygomalas, Synopsis 230 M 13· *Ορκίζω εις τον Θεόν τον βασιλικόν πρωτοσπαθάριον, και κυρ Δημήτριον πρωτοσπαθάριον ότι αυτοί οι δυο να κρατούσιν την διαθήκην μου* Διαθ. Νίκωνος 256[153, 153-4]· **β)** το αντίστοιχο αξίωμα: *Τα οφφίκια του παλατίου ... λε' ο δομέστικος των σχολών, ... λζ' ο πρωτοσπαθάριος ...* Μαλαξός, Νομοκ. 516.

πρωτοστάτης ο.

Το αρχ. ουσ. *πρωτοστάτης*. Η λ. και σήμ. λόγ. με διαφορ. σημασ.

α) Αυτός που στέκεται στην πρώτη γραμμή της φάλαγγας: Ερμον. Ξ 95· **β)** ο άγγελος που κατέχει την πρώτη ιεραρχικά θέση· (εδώ προκ. για το διάβολο πριν από την πτώση του· για τη χρ. πβ. και Lampe, Lex., στη λ.): *Ένας δε από τους προλεγόμενους αγγέλους, μιας στρατιάς πρωτοστάτης, έχοντας όνομα Εωσφόρος, να λέγεται και να είναι πρώτος του τάγματος ...* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 50[4-5]· (εδώ ως επίθ.· για τη χρ. πβ. και Δημητράκ., στη λ. 4): *εξ αριστερών υπάρχει παρακκλήσιν,| όπερ προσαγορεύουσιν εις την αγίαν κλήσιν| του πρωτοστάτου Μιχαήλ, πρωτάρχου των αγγέλων,| ος πρεσβευτής υπέρ ημών τον Σωτήρα πέλων| συνηγορεί και άπασι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 73.

πρωτοστάτωρ -ορας ο, βλ. *πρωτοστράτωρ -ορας*.

πρωτοστέκομαι.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το μέσ. του ενεργ. *στέκω* (βλ. λ.).

(Για παρελθοντικό χρόνο) συμβαίνω κάπου για πρώτη φορά (για τη σημασ. πβ. Κριαρ., Λεξ., λ. *στέκω* και *στέκομαι* 9): *είδησιν των πραγμάτων οπού θέλουσιν συνέβη ή ... οπού επρωτοστάθησαν* Χριστ. διδασκ. 12.

πρωτοστρατοράτο(ν) το, Χρον. Μορ. Η 7377.

Από το ουσ. *πρωτοστράτωρ -ορας* και την κατάλ. *-άτο(ν)*.

(Προκ. για το πριγκιπάτο του Μορέως) το κληρονομικό αξίωμα του πρωτοστράτορα (βλ. ά. *πρωτοστράτωρ -ρας* 1β, καθώς και Lex. Chron. Mor., στη λ.): *Κι αφόν την ευλογήθηκεν* (ενν. την ντάμα Μαργαρίτα) *ο μισέρ Τζαν εκείνος,| το οφφίκιο επαράλαβε του πρωτοστρατοράτου| οπούτον διά γονικόν της γυναικός του εκείνης* Χρον. Μορ. Ρ 7377.

πρωτοστρατόρισσα η, Χρον. Μορ. Η 7555, 7648, 7703, Χρον. Μορ. Ρ 7555, 7583, 7648, Σφρ., Χρον. (Maisano) 118[4], Ψευδο-Σφρ. 360[18-19].

Από το ουσ. *πρωτοστράτωρ -ορας* και την κατάλ. *-ισσα*. Η λ. του 8.-9. αι. (Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 110) και σε έγγρ. του 5.-15. αι. (TLG· βλ. και Μαργαρού, ό.π. 113 σημ. 28).

α) Η σύζυγος του πρωτοστράτορα (για το πράγμα βλ. Μαργαρού, ό.π. 109-14): *Μανουήλ τον Παλαιολόγον τον ανεψιόν Καντακουζηνής της πρωτοστρατορίσσης έστειλεν εις την Σερβίαν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 112[19]· *προσήλθέ μοι συλλαλήσασα η πρωτοστρατόρισσα η συγγενής αυτής* (ενν. της συζύγου του αμιρά) *περί της τοιαύτης*

υποθέσεως Ψευδο-Σφρ. 364^{30}· **β)** η θυγατέρα του πρωτοστράτορα, η οποία κληρονομεί το αξίωμα του πρωτοστρατοράτου από τον πατέρα της και το μεταβιβάζει στο σύζυγό της (βλ. Lex. Chron. Mor., στη λ., Χρον. Μορ. Η, Ρ 7376-8, καθώς και ά. *πρωτοστρατοράτον, πρωτοστράτωρ -ορας* 1β): *όλοι ... έλεγαν με διάκρισιν μεγάλην| ότι η πρωτοστρατόρισσα* (ενν. *η ντάμα Μαργαρίτα*) *ετύχαινεν να έχει| το γονικόν, την περιοχήν του κάστρου της Ακόβου* Χρον. Μορ. Η 7583.

πρωτοστράτωρ -ορας ο, Πωρικ. (Winterwerb) Ι 6 κριτ. υπ., ΙΙ 8 κριτ. υπ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 522, 796, Χρον. Μορ. Η 163, 1652, 3279, 5600, 8982, Χρον. Μορ. Ρ 1604, 3893, 7681, Δούκ. 271^{22}, 331^{6}, 363^{10}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 40^{6}, 66^{9}, 124^{25}, Διήγ. Αλ. V 37, Byz. Kleinchron. A' 82$^{37\,bis}$, Έκθ. χρον. 6^{18}, 16$^{26\text{-}27}$, Διήγ. Αλ. G 269$^{1\text{-}2}$, 277$^{36\text{-}37}$, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 243^{14}, 283^{18}, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 186^{5}, Βυζ. Ιλιάδ. 642, Ιστ. πολιτ. 60^{18}, Δωρ. Μον. XX, Ψευδο-Σφρ. 296^{12}, 530^{16}, κ.α.· *πρωτοστάτωρ -ορας,* Πωρικ. (Winterwerb) Ι 6, ΙΙΙ 9, Διγ. (Trapp) Gr. 377, 1326, Βίος Αλ.^{2} 99, Οψαρ. 361^{3}· *πρωτοστράτορος,* Χρον. Μορ. Ρ 1786, 8984· *πρωτοστράτουρας,* Διήγ. Αλ. V 36, 69· πληθ. *πρωτοστρατοραίοι,* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 284^{19}.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *στράτωρ*. Ο τ. *πρωτοστάτωρ -ρας*, με ανομοιωτική αποβολή του *-ρ-*, στο ΑΛΝΕ (*πρωτοστάτορας*). Η λ. τον 8.-9. αι. (TLG), στον Πορφυρογέννητο, σε έγγρ. του 12. (Gautier, REB 27, 1969, 239, Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' 13^{26}) και 14. αι. (Act. Vat. II 111^{4}, 119^{2,29}, 142^{4,7}, Act. Xen. 25^{142,143}, Act. Doch. 45^{9}, κ.α.), το Meursius και το ΑΛΝΕ (*πρωτοστράτορας*).

1α) Αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής, με (κυρίως) στρατιωτικές και τελετουργικές αρμοδιότητες (για το πράγμα και τη σταδιακή ιεραρχική αναβάθμιση του αξιώματος βλ. ODB, λ. *protostrator*, Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 58-61): *Τα οφφίκια του παλατίου. α' ο βασιλεύς, β' ο σεβαστοκράτωρ, γ' ο καίσαρ, ... ζ' ο μέγας δομέστικος, η' ο πρωτοστράτωρ, θ' ο μέγας λογοθέτης* Μαλαξός, Νομοκ. 515· (ειδικ.): (1) αρχιπποκόμος, σταβλάρχης (βλ. και ά. *στράτωρ*): *Στράτορα, πρωτοστράτορα και πρώτε των στρατόρων,| απόστρωσε τον μαύρον μου και στρώσε μου τον γρίβαν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 797· *Ητον ο Λευκαδούσης πρωτοστράτορας των φαρίων του Αλεξάνδρου και ο Βρυονούσης ήτον πρωτοκερνάτορας του βασιλέως του Αλεξάνδρου* Διήγ. Αλ. E (Konst.) 187^{5}· (2) διοικητής μεγάλων μονάδων του στρατού ξηράς, στρατάρχης: *και τον γαβρόν του έκαμεν αρχήν εις τα φουσσάτα,| πρωτοστράτορα εποίησεν και το ραβδίν τού εδώκε* Χρον. Τόκκων 1593· *έστειλεν εις συνάντησιν αυτού δη του ασεβούς ... τον άριστον άνδρα Δημήτριον τον Λεοντάρην ... και Μανουήλ πρωτοστράτορα τον Καντακουζηνόν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 16$^{3\text{-}4}$· *εν δε τω πολέμω τούτω απεκτάνθη ο χας Μουράτης, ο πρωτοστράτωρ της ανατολής, ο παρ' αυτοίς λεγόμενος μπεγλερμπεής, όστις ην υιός Παλαιολόγου του Γίδου* Ιστ. πολιτ. 43^{5}· **β)** (προκ. για το πριγκιπάτο του Μορέως) το κληρονομικό αξίωμα του διοικητή του στρατού και ανώτατου στρατιωτικού δικαστή (βλ. και Lex. Chron. Mor., στη λ.): *ευτύς ο πρωτοστράτορος μισέρ Τζεφρές εκείνος| των αρχηγών του όρισε ο πόλεμος να πάψει* Χρον. Μορ. Ρ 1786· *Οκάποιον άλλον έλεγαν το όνομα μισίρ Ιωάννης,| ... όπου ήτον και πρωτοστράτωρ| του πριγκιπάτου του Μορέως κι είχεν το εις γονικόν του* Χρον. Μορ. Η 3162. **2)** Ανώτερος αξιωματούχος επαρχίας ή θέματος (για το πράγμα βλ. ODB, ό.π.): *αυθέ-*

ντου πάσης δύσεως, του Σιναππασία ορισμός και χαιρετισμός, εις τον πανιερότατον μητροπολίτην Ιωαννίνων, και εις τους εντιμοτάτους άρχοντες ... και εις τον πρωτοστράτορα τον Μπουήσαβον Ορισμ. Σιναπασίας (Rigo) 62[6]. **3)** (Εδώ προκ. για παιδικό παιχνίδι) αρχηγός: *Και έβαλεν* (ενν. *ο Αριστοτέλης*) *αυτόν* (ενν. *τον Αλέξανδρον*) *πρωτοστράτοραν εις διακόσια παιδία και εις άλλους διακοσίους έβαλε τον Πτολομαίον τον βοϊβόνταν* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 111[15].

πρωτοσύβουλος ο, βλ. *πρωτοσύμβουλος*.

πρωτοσυγγενής ο.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *συγγενής*.

Ο στενός, κοντινός συγγενής: *σήμερον άλλον αντ' εμού δίδω σας βασιλέαν,| γαμπρόν εμόν* ... (παραλ. 1 στ.), *δόκιμος εις την δύναμιν, πρώτος εις την αντρείαν,| το μαρτυρούσιν σήμερον της γης Αργυροκάστρου| και εσείς οι πρωτοαρχεύοντες, οι πρωτοσυγγενείς μου* Λίβ. Esc. 2364.

πρωτοσύγκελλος ο, Byz. Kleinchron. Α' 324[8], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 22[v], 31[r].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *σύγκελλος*. Η λ. σε έγγρ. του 11. και 12. (TLG, Caracausi), καθώς και του 14. αι. (TLG), στον Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. 282[28], στο Meursius και σήμ. Βλ. και LBG.

Το εκκλησιαστικό αξίωμα του πρώτου *συγκέλλου* (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *synkellos*, LBG, στη λ., Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 129, Πηλίλης, Αξιώματα 197): *Τα οφφίκια, οπού δίδονται εις ιερομόναχον. Του πρωτοσυγκέλλου, του αρχιμανδρίτου και του συγκέλλου* Μαλαξός, Νομοκ. 516.

Έκφρ. *μέγας πρωτοσύγκελλος* = (α) ο σύγκελλος του Πατριάρχη (μετά το 1204· βλ. ODB, ό.π., Πηλίλης, ό.π.): *ο μέγας πρωτοσύγκελλος και ηγούμενος της σεβασμίας βασιλικής μονής του Παντοκράτορος ιερομόναχος και πνευματικός Μακάριος ο Μακρύς ονομαζόμενος* Σφρ., Χρον. (Maisano) 70[8-9]· (β) (εδώ) τίτλος ιερομονάχου της εκκλησίας της Κέρκυρας: *εγώ ο ευτελής και ανάξιος Ιωαννίκιος ιερομόναχος ο Καρτάνος και μέγας πρωτοσύγκελλος Κερκύρων, από των πολλών μου αμαρτιών εβάλθην εις φυλακήν των Βενετιών* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 13[r].

πρωτόσυκο(ν) το.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *σύκο(ν)*. Τ. *πρωτόσ'κο* και πληθ. *πρωτόσ'κα* σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. *πρωτόσυκο*, Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *πρωτόσ'κα*, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. *πρωτόσ'κο*). Η λ. στο LBG (*πρωτόσυκον*)· ο πληθ. *πρωτόσυκα* στο Δημητράκ., Σταματ. και ΑΛΝΕ.

Το πρώιμο σύκο: *οι αστέρες του ουρανού έπεσαν εις την γην, ωσάν η συκία σειομένη από μεγάλον άνεμον ρίχνει τα πρωτόσυκα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Αποκάλ. Ιω. ς' 13 σημ.

πρωτοσυμβουλεύω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *συμβουλεύω*.

Προτείνω, δίνω μια συμβουλή πρώτος: *Εσύ επρωτοσυμβούλευσες, λέγων τούτο γενέσθαι| συμφέρει υπέρ του λαού αυτόνον απολέσθαι* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ανάστ. 309.

πρωτοσύμβουλος ο, Χρον. Μορ. Η 164, 561, 1812, Χρον. Μορ. Ρ 164, 561, 1812, 5287, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 21, 88, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 71[11, 15, 18, 29, 31, 39], 72[5]· *πρωτοσύβουλος*, Χρον. Μορ. Ρ 1844.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *σύμβουλος*. Η λ. τον 7.-8. αι. (TLG, LBG), σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Vat. II 129[14-15]) και στο Du Cange, λ. *πρωτοσύμβουλοι*.

Τίτλος ανώτατου (συν. αλλοεθνούς) πολιτικού και στρατιωτικού αξιωματούχου (στο βυζαντινό τυπικό· για το πράγμα βλ. Papoulia, S-OF 25, 1966, 391-392, Du Cange, Lat., λ. *protosymbolus*, LBG, στη λ.)· ανώτατος άρχοντας, σύμβουλος του πρώτου σε ιεραρχία αξιωματούχου κράτους, βασιλείου κλπ.: *κράζει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *τον πρωτοσύμβουλόν του, ο οποίος ήτον δεύτερος της βασιλείας, το όνομάν του Αραχής, αστρολόγος την τέχνην πάνυ καλός* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 85[12]· *ο Πτολεμαίος δ' έφησε τάχιστα τω Κανδαύλη·* (παραλ. 1 στ.) ... *λάβε τον Αντίγονον ως άγγελον, Κανδαύλη,| τον μέγαν υπερασπιστήν, τον πρωτοσύμβουλόν μου* Βίος Αλ. 5184· (πρoκ. για τους πρώτους συμβούλους του σουλτάνου, βλ. Papoulia, ό.π. 397): *ο δε* (ενν. *ο σουλτάν Σουλαϊμάν*) *συμβούλιον εποίησεν μετά των πρωτοσυμβούλων αυτού ίνα κόψη τους χριστιανούς* Byz. Kleinchron. Α' 259[84]· (προκ. για τον στρατάρχη): *Κράζει* (ενν. *ο πρίγκιπας*) *τον μισσίρ Ανσελήν τον πρωτοσύμβουλόν του,| παρακαλεί κι ορίζει τον να ορθώσει τα φουσσάτα* Χρον. Μορ. Η 5287· (προκ. για αξιωματούχο της ενετικής δημοκρατίας που εκλεγόταν από τους ευγενείς με θητεία δύο χρόνων· βλ. Κριαρ., Ελλην. 14, 1955, 499): *Μαρτσέλλον καπετάνιον ...| και δύο πρωτοσυμβούλους, Σοβράντσον και Κυρίνη,| ... εβγάλασιν ...|, ασούσσουμους, αγνώριμους, από τον Άδη κάτου* Σκλάβ. 102.

πρωτοσυντυχαίνω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *συντυχαίνω*.

Μιλώ για πρώτη φορά· (προκ. για γλώσσα): *εβασίλευσεν ο Λατίνος ... και τούτος ήτονε ο πρώτος οπού επρωτοσύντυχε λατινικά* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 120ν.

πρωτότερ-, βλ. πρωτύτερ-.

πρωτοτοκάρι(ν) το.

Από το επίθ. *πρωτότοκος* και την κατάλ. *-άρι(ν)*. Τ. *πρωτικάρι(ν)* σήμ. στο ποντ. ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., όπου και τ. *πρωτεκάρι(ν)*).

(Προκ. για ζώο) πρωτογέννητος: *Αυτούνος πρώτος έδειξε θυσίαν την καθάρια| από τ' αρνιά του τα παχιά και τα πρωτοτοκάρια* Χούμνου, Κοσμογ. 164.

πρωτοτόκια τα, Χούμνου, Κοσμογ. 1339.

Το μτγν. ουσ. *πρωτοτόκια*. Η λ. και σήμ.

Τα δικαιώματα του πρωτότοκου παιδιού: *Ήτον πρώτος ο Ησαύ και ο Ιακώβ ύστε-*

ρος αδελφός· αλλ' όμως έγινε πρώτος ο Ιακώβ, διότι ο Ησαυ θεληματικώς του επώλησε τα πρωτοτόκια του διά κομμάτι ψωμί Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 46· *Δος μου τα πρωτοτόκια σου, α θέλεις, αδελφάκιν,| και πάρε το σκουτέλλιν μου γεμάτον το φακάκιν* Χούμνου, Κοσμογ. 1337.

πρωτοτοκία η· *πρωτοκοκά*, Πεντ. Γέν. XXV 31, 32, XVII 36, Δευτ. XXI 17 (έκδ. πρωτόκοκας· διόρθ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. XVI]).

Το μτγν. ουσ. *πρωτοτοκία*. Ο τ. *πρωτοκοκά* με προληπτική αφομ. από τη διαδοχή δύο όμοιων συλλαβών (βλ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. xxxviii]). Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Τα δικαιώματα του πρωτότοκου παιδιού, τα πρωτοτόκια (βλ. ά.): *επούλησεν* (ενν. *ο Εσαύ*) *τη πρωτοκοκά του του Ιαακώβ* αυτ. Γέν. XXV 33· *ο Ιακώβ έδωσεν του Εσαυ ψωμί και μαγέρεμα φακής και έφαγεν και ήπιεν κι εσηκώθην κι εδιάβην και εχύδιασεν ο Εσαυ τη πρωτοκοκά* αυτ. Γέν. XXV 34.

πρωτοτοκίζω· *πρωτοκοκίζω*. — Πβ. και *πρωτοτοκώ*.

Από τον αόρ. του *πρωτοτοκώ*. Ο τ. *πρωτοκοκίζω* με προληπτική αφομ. από τη διαδοχή δύο όμοιων συλλαβών (πβ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. xxviii]). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λ.

Δίνω τα δικαιώματα του πρωτότοκου παιδιού· αναγνωρίζω ένα παιδί μου ως πρωτότοκο (για τη σημασ. πβ. μτγν. *πρωτοτοκεύω*): *εις ανήρ δυο γεναίκες, η μια αγαπημένη και η μια μισισμένη, και γεννήσουν αυτουνού παιδιά ... και να είναι ο υιός ο πρωτόκοκος της μισισμένης ... να μη μπορέσει να πρωτοκοκίσει τον υιόν της αγαπημένης του ιπί πρόσωπα υιόν της μισισμένης τον πρωτόκοκο* Πεντ. Δευτ. XXI 16.

πρωτότοκος, επίθ., Συναξ. γυν. 191, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 8r, 163r δις, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 56[29]· *πρωτόκοκος*, Πεντ. Γέν. IV 4, XXII 21, XLIX 3, Έξ. XII 29, Λευιτ. XXVII 26, Αρ. III 2, 41, 45, VIII 16, XVIII 17, XXVI 5, XXXIII 4, Δευτ. XII 17, XIV 23, XV 19, XXV 6· θηλ. *πρωτόκουκη*, Πεντ. Γέν. XXIX 26.

Το μτγν. επίθ. *πρωτότοκος* (λ. *πρωτοτόκος* με διαφορ. σημασ. ήδη αρχ.). Ο τ. *πρωτόκοκος* με προληπτική αφομ. από τη διαδοχή δύο όμοιων συλλαβών (Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. xxviii]). Η λ. και σήμ.

Που γεννήθηκε πρώτος σε μια οικογένεια, ο μεγαλύτερος από όλα τα αδέρφια: *της Αλκηστίδος αρίστης,| της ωραίας και σωφρόνης,| παις πρωτότοκος υπήρχεν* Ερμον. Δ 205· *είπεν ο Κύριος προς τον Μωσε· ανάγραψε παν πρωτόκοκο ασερνικό εις τα παιδιά του Ισραέλ* Πεντ. Αρ. III 40· *εις ανήρ δυο γεναίκες, η μια αγαπημένη και η μια μισισμένη, και γεννήσουν αυτουνού παιδιά ... και να είναι ο υιός ο πρωτόκοκος της μισισμένης* Πεντ. Δευτ. XXI 16· (μεταφ.): *Νυν δε είδομεν και πεπιστεύκαμεν, ότι ούτοι εισίν* (ενν. *οι Γραικοί*) *οι πρωτότοκοι της εκκλησίας υιοί και πνεύμα Θεού εστί το λαλούν και ενεργούν εν αυτοίς* Δούκ. 267[9].

Το αρσ. ως ουσ. = **1)** Το πρωτότοκο αρσενικό παιδί: *ο Κεναaν εγέννησεν τον Ζιδων τον πρωτόκοκό του και τον Χεθ* Πεντ. Γέν. X 15· *να απεθάνει παν πρωτόκοκος εις την ηγή την Αίγυφτο* Πεντ. Έξ. XI 5. **2)** Μεταφ. **α)** (προκ. για το Χριστό ως τον πρωτό-

τοκο της νέας χριστιανικής ανθρωπότητας και της ουράνιας κοινωνίας των αγίων· για τη σημασ. βλ. Bauer, Wört., στη λ. 2a): *ο παντοκράτωρ Θεός, ο Πατήρ των όλων, εξήγειρε τον πρωτότοκον πάσης κτίσεως τη τρίτη ημέρα εκ των νεκρών, τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν* Φυσιολ. 339[11]· **β)** (προκ. για τους πρώτους χριστιανούς που αγιοποιήθηκαν και έγιναν τα πρώτα μέλη της ουράνιας βασιλείας· για τη σημασ. βλ. Bauer, Wört., ό.π. 2b): *αυτοί μεν* (ενν. *οι φονευθέντες άγιοι Πατέρες*) *εν ουρανοίς χαίρονται μετά αγγέλων, πανηγυρίζουσι μετά μαρτύρων, χορεύουσι μετά οσίων εν τη Εκκλησία των πρωτοτόκων των απογεγραμμένων εν ουρανοίς* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 96.

Το θηλ. ως ουσ. = η πρωτότοκη κόρη μιας οικογένειας, η μεγαλύτερη σε ηλικία κόρη: *και είπεν ο Λαβαν· δε γένεται έτσι εις το τόπο μας του δώσει τη μικρή ομπροστά στη πρωτόκουκη* Πεντ. Γέν. XXIX 26· *είπεν η πρωτόκοκη προς τη μικρή· ο πατέρας μας γέρος* ... Πεντ. Γέν. XIX 31.

Το ουδ. ως ουσ.= αυτός που γεννήθηκε πρώτος· (εδώ προκ. για ζώο): *να απεθάνει παν πρωτόκοκος εις την γηγή την Αίγυφτο, από πρωτόκοκο του Φαρω ... ως πρωτόκοκο της σκλάβας..., και παν πρωτόκοκο χτήνου* Πεντ. Έξ. XI 5· *να φέρετε εκεί* (ενν. *στο θεσιαστήρι*) *τα ολοκαυτώματά σας ... και πρωτόκοκα του βουκολιού σας και του ποιμινιού σας* Πεντ. Δευτ. XII 6 · (εδώ συνολικά για τα πρωτογέννητα ανθρώπων και ζώων): *όταν ήλθεν το μεσονύκτιον ο Θεός απέρασε από την μέσην της Αιγύπτου και ελάβωσε όλα τα πρωτότοκα έτσι των ζώων ώσπερ και των ανθρώπων* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 163ᵛ.

πρωτοτοκώ· *πρωτοκοκώ.* — Πβ. και *πρωτοτοκίζω.*

Το μτγν. *πρωτοτοκέω.* Ο τ. *πρωτοκοκώ* με προληπτική αφομ. από τη διαδοχή δύο όμοιων συλλαβών (βλ. Hesseling [Πεντ. Εισαγ. σ. xxviii]).

(Μέσ., προκ. για ζώο) γεννιέμαι πρώτος, είμαι πρωτότοκος: *πρωτόκοκο ος να πρωτοκοκηθεί του Κυρίου εις χτήνο να μην αγιάσει ανήρ αυτό* Πεντ. Λευιτ. XXVII 26.

πρωτότυπος, επίθ., Σφρ., Χρον. (Maisano) 186[3, 34], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 369ᵛ, Zygomalas, Synopsis 225 Λ 36, 231 Μ 22.

Το μτγν. επίθ. *πρωτότυπος.* Η λ. και σήμ.

(Νομ., προκ. για οφειλέτη) πρώτος, βασικός, κύριος: *Τινές καλούσι και ονομάζουσι τον εγγυητήν και χρεώστην δεύτερον, τον δε άνθρωπον δι' ον εγένετο η εγγύη χρεώστην πρώτον ή και χρεώστην πρωτότυπον* Zygomalas, Synopsis 179 Ε 30.

Το ουδ. ως ουσ. (ήδη μτγν.) = **α)** αρχέτυπο, πρότυπο: *Οίδατε ότι αγωνίζεται ο ζωγράφος, ίν' ωραίαν τοις χρώμασι καταστήση την εικόνα ... Ούτω κάγώ, ίνα την υμετέραν ψυχήν την κατ' εικόνα πλασθείσαν, ωραίαν και ομοίαν τω πρωτοτύπω, ου χρώμασι και ενδύμασι, αλλά τω λόγω του Θεού* Lucar, Sermons 148· (προκ. για το πρόσωπο που απεικονίζεται στις χριστιανικές λατρευτικές εικόνες): *ώσπερ ήφεραν εκείναι* (ενν. *αι Μυροφόραι γυναίκες*) *τα αρώματα εις τον Χριστόν να τον αλείψουν, έτσι και ημείς αλείφομεν την τύπωσιν εκείνου, διότι η τιμή οπού κάνομεν εις τας εικόνας αναφέρεται επί το πρωτότυπον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 392ᵛ· **β)** (νομ.) το αρχικό, το αυθεντικό επίσημο έγγραφο: *Κανένας δεν πρέπει να προφέρει*

όσα βασιλικών εγγράφων αποφάσεων ..., αλλ' αυτά τα αυθεντικά, ήγουν τα πρωτότυπα, εν οις εστίν, εις τα οποία μέσα είναι, και η υπογραφή του βασιλέως Zygomalas, Synopsis 150 B 45· *Έχουσι δε χρέος απαραίτητον οι αυθεντικοί γραμματικοί να γράφουν ό,τι γένει, και όταν είναι χρεία να δίδουν όσα, και να φαίνονται και τα πρωτότυπα όθεν μεταγράφονται* Zygomalas, Synopsis 139 A 104.

πρωτοϋπάρχω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *υπάρχω*.

Προϋπάρχω, προηγούμαι: *ο Μέγας Βασίλειος λέγει ..., εάν επρωτοϋπήρχεν η γέννησις του φωτός, διατί λέγεται πάλιν ότι ο ήλιος έγινεν διά να φέγγει την ημέραν;* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 47ν.

πρωτοΰπνιον το· *πρωτόπνιν*.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. **ύπνιον* (<ουσ. *ύπνος* και την υποκορ. κατάλ. *-ιον*). Ο τ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 766, Χατζ., Λεξ.). Λ. *πρώθυπνον* μτγν. (Lampe, Lex., λ. *πρωτοΰπνιον*) και *πρωθύπνιον* τον 5. αι. (TLG, Lampe, Lex., ό.π.). Η λ. τον 4.-5. αι. (TLG) και σήμ. στον τ. *πρωτοΰπνι*.

(Επιρρ.) το πρώτο χρονικό διάστημα του ύπνου: *εβγήκεν μία μεγάλη και καλή συντροφία Γενουβήσοι από 'σπέρας και εφτάσαν απανωθιόν τους το πρωτόπνιν, και ηύραν τους απέ τον κόπον κοιμισμένους* Μαχ. 432[32].

πρωτόυπνος ο. — Πβ. και *πρωτοΰπνιον*.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *ύπνος*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

(Επιρρ.) το πρώτο χρονικό διάστημα του ύπνου: *εσίμωσεν* (ενν. *ο Μπερτόλδος*) *το αυτί του ... να αγροικήσει τινάν, και μην ακούοντας καμίαν ψυχήν εις εκείνες τες κάμαρες, (διατί ήτον όλοι εις τον πρωτόυπνον), άνοιξε την θύραν ... και εβγαίνει εις την αυλήν* Μπερτόλδος 64.

πρωτοφαίνομαι.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *φαίνομαι*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Παρουσιάζομαι, φαίνομαι για πρώτη φορά: *Μα τούτα ας αφήσομεν να πούμεν τι εγίνη| εκεί που πρωτοφάνηκε εκείνη η γιαλίνη* Διήγ. ωραιότ. 856.

πρωτοφανίστικος, επίθ.

Από το επίθ. *πρωτοφανής* και την κατάλ. *-ίστικος*. Το ουδ. *πρωτοφανίστικον* στο Βλάχ. Πληθ. ουδ. *πρωτοφανίστικα* τα στα Κύθηρα (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Η λ. στο Somav. (λ. *πρωτοφανέσικος*) και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδιώμ. Κρ.[2] Δ' 593, γρ. *πρωτοφανήστικος*, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, λ. *πρωτοφανέστικος*).

(Προκ. για φρούτο) πρώιμος: *Εκεί λοιπόν εις το χωράφιν οπού τον έστειλεν* (ενν. *ο αυθέντης*) *είχεν συκιάν, η οποία έκαμνε πρωτοφανίστικα σύκα* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 61[37].

πρωτοφονεύω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *φονεύω*.

Σκοτώνω κάπ. πρώτο: *Λιοντάρι χρυσοπτέρυγο ... (παραλ. 2 στ.) ... όλους γιαμιά τους ξέσκισε κι ένα προδότη πλάνο| που βγήκε και τ' αρμήνεψε (ενν. του Οτομάνο) τέχνες κι εχάλασέ με| κι εκείνο πρωτοφόνεψε κι εμένα γδίκησέ με* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 498[12].

πρωτοφταίστης, επίθ.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *φταίστης* (βλ. ά. *πταίστης*).

(Προκ. για το σατανά) *πρωταίτιος: Και πάραυτα εσηκώθηκεν εχθρός της αληθείας,| ο πρωτοφταίστης δαίμονας και υιός της απωλείας* Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 451.

πρωτοχαιρετίζω, Λόγ. παρηγ. L 244.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *χαιρετίζω*. Λ. *πρωτοχαιρετώ* σήμ. (Κριαρ., Λεξ.). Η λ. στο L-S Κων/νίδη, στο Κουμαν., Συναγ. και το ΑΛΝΕ.

Χαιρετώ κάπ. πρώτος: *Έδραμεν όμως προς αυτήν, ως έλεγεν ο ξένος| και πρωτοχαιρετίζει την* Λόγ. παρηγ. O 249.

πρωτοψάλλω.

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το *ψάλλω*.

Ψέλνω για πρώτη φορά κ.: *Να τιμήσομεν και την Μαρίαν την Παρθένον, οπού επρωτόψαλεν αυτόν τον ύμνον* (ενν. *τον ύμνον «Μεγαλύνει η ψυχή μου τον Κύριον»*) Ροδινός (Βαλ.) 75.

πρωτοψάλτης ο, Σπανός (Eideneier) D 1666, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 46, Μαλαξός, Νομοκ. 519 δις, Διαθ. 17. αι. 3[71], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 90[v].

Από το α' συνθ. *πρωτο-* και το ουσ. *ψάλτης*. Η λ. σε επιγρ., τον 9.-10. αι. (LBG, Λεονταρίτου, Εκκλ. αξιώμ. 497), σε έγγρ. του 11.-16. αι. (TLG, Caracausi, Cod. Mon. Prodr. A 553, κ.α.), στο Meursius και σήμ. εκκλ.

(Εκκλ.) κληρικός ή λαϊκός επικεφαλής και δάσκαλος του χορού μιας εκκλησίας (για το πράγμα βλ. Ράλλης, Πρακτ. Ακ. Αθ. 11, 1936, 66-69, Λεονταρίτου, ό.π., 497-9): *Ο γαρδενάλης έπεψεν τον Καρσεράν Σουαρέ απάνω εις το κάτεργον του ρηγός και ... τον σιρ Κόλαε δε λα Πριντσέσε τον πρωτοψάλτην της Αγίας Σοφίας* Μαχ. 676[15]· *Νικηφόρος ευτελής ιερεύς πρωτοψάλτης* Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.) 275· *Ταύτα* (ενν. *τα οφφίκια*) *δίδονται εις τους λαϊκούς: Του πρωτονοταρίου, του λογοθέτου, του ρήτορος, του πρωτοψάλτου* Μαλαξός, Νομοκ. 517.

πρωτύτερα, επίρρ., Ασσίζ. 4[29], 84[12], 136[21], Διγ. A 2505, Σαχλ., Αφήγ. 311, Σαχλ. N 295, Λίβ. Esc. 692, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2401, Μαχ. 262[19], Θησ. (Foll.) I 136, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 145, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 67[23], Ξόμπλιν φ. 130[r], Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Εξήγ. π, Μαλαξός, Νομοκ. 335, Αχέλ. 1245, 2461, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 112[7], Αιτωλ., Βοηβ. 129, Χρον. σουλτ. 57[18], Ιστ. πατρ. 103[6], Μορεζ., Κλίνη φ. 368[v], Διήγ. Αλ. E (Lolos) 309[14], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 163[5-6], Λαυρ., Οπτασία Σ. 115, Πανώρ.[2] Δ' 84, Πιστ. βοσκ. IV 8, 122, Μανολ., Επιστ. 173[31], Ιστ. Βλαχ. 1031, Σουμμ., Ρεμπελ. 158, Διγ. Ανδρ. 367[23], 410[4], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 186, Στάθ. (Martini) A' 134, Διήγ. ωραιότ. 662, Νομοκριτ. 83, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1276], E' 1223, Φορτουν. (Vinc.) A' 286, B' 198, Ροδινός (Βαλ.) 214, Διακρούσ. (Κακλ.) 1194, Μπερτολδίνος 111,

Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιδ' 22 κ.π.α.· *εμπρωπύτερα· εμπρωτότερα*, Χρον. Τόκκων 706· *εμπρωτύτερα*, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 228[5], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 88[v], 118[v], Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών νξα', ρξθ', σοβ'· *εμπρωτύτερας· ομπρωτύτερα*, Καρτάν, Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 120[r], 301[v]· *πρωτέτερα*, Μπερτόλδος 16· *πρωτότερα· πρωτύτερας*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1032, 1168, 3777, Μορεζ., Κλίνη φ. 38[v], 53[v], Πανώρ.[2] Ε' 201, Πιστ. βοσκ. Ι 1, 300, V 5, 126, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 30[24], 33[20], 34[38], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 1438, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 148[7], 360[3], 449[12]· *πρωτύττερα*, Μαχ. 590[7]· *πρωτυττέρα*, Βουστρ. (Κεχ.) Β 185[9].

Από το επίθ. *πρωτύτερος*. Ο τ. *εμπρωτότερα* από το *πρωτότερα*, πιθ. από αναλογ. επίδρ. του συγκρ. *εμπρότερα* του *εμπρός* (βλ. ά.). Ο τ. *εμπρωτύτερα* από το *πρωτύτερα*, σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 514). Ο τ. *ομπρωτύτερα* από το *πρωτύτερα*, πιθ. από αναλογ. επίδρ. του συγκρ. *ομπρότερα* του *ομπρός* (βλ. ά. *εμπρός*)· ο τ. στο Meursius (γρ. *ομπροτίττερα*). Ο τ. *πρωτύτερας* στο Βλάχ. (γρ. *προτήτερας*), σε έγγρ. του 17. αι. (Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 14, 1983, 99, Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 274, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 220, Παπαδάκη, Θησαυρ. 19, 1982, 145) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Τ. *προυτύτιρας* σήμ. ιδιωμ. (Ανδρ., Ιδ. Μελ.). Ο τ. *πρωτύττερα* και σήμ. στην Κύπρο (Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 151, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *πρωτήττερα*). Τ. *μπρω(τ)ύτερα* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, λ. *μπρωύτερα*, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *μπρο(τ)ύτερα*). Τ. *πρωτοτέρως* σε έγγρ. του 19. αι. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου). Η λ. στο Βλάχ. (γρ. *προτήτερα*), σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 51[16], 92[10], Β' 220α[4], Γ' 201[32], 349[3], Κασιμ., Έγγρ. 1 (79), 63 (145), Γρηγορόπ., Έγγρ. 45[32], 78[10], 120[96], στ. 2[50], 11[26]), του 18. αι. (Αθανάσιος εξ Αγράφων 89, 95, 130, Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 463, 465, 467) και σήμ.

1) (Χρον.) **α)** προηγουμένως: *Είπα σου το και πρωτύτερας πως ο πατέρας σου εκείνους τους σοφούς οπού εφιλοσοφούσασιν απάνω εις τούτο, ... άλλους μεν εθανάτωσεν, άλλους δε πάλιν εξόρισεν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 47[7]· *Ο μύθος λέγει ότι πολλοί άνθρωποι δεν φροντίζουν την βλάβην τους, όταν θωρούν και τους εχθρούς τους πως βλάπτονται εμπρωπύτερα* Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 25· *επροεφήτευσεν (ενν. ο προφήτης Ιερεμίας) τι του έδειξεν ο Δανιήλ πρωτύτερα διά τον Αλέξανδρον* Διήγ. Αλ. G 266[32-33]· *Ο τόπος απού λέγεται τώρα Άγιον Όρος ελέγετονε πρωτύτερας Αίγεον Όρος* Μορεζ., Κλίνη φ. 135[r]· (εδώ) την προηγούμενη φορά: *Και με τούτο το θάρρος εβούλουμουν να έλθω πρωτύτερα εις εσάς, διά να έχετε και δευτέραν χάριν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Κορ. Β' α' 15· (εδώ πλεοναστικά): *εξόχως έγινε, καθώς προείπα πρωτύτερα, από γνώμη και βουλή του άνωθεν κόντε Πορτσένιγου του γουβερναδόρου* Σουμμ., Ρεμπελ. 166· *ο αισθητός και βλεπόμενος ούτος ήλιος, προ του να φανεί ανατέλλοντας εις την ανατολήν, φαίνονται πρωτύτερα αι ακτίνες του απάνω εις τας κορυφάς των υψηλών βουνών* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 63· **β)** νωρίτερα, πιο μπροστά, στο μεταξύ: *με τι να πολεμήσομεν, αφέντη, τους εχθρούς σου;| Έπρεπεν εμπρωτύτερα να τόβανες στον νου σου* Ιστ. Βλαχ. 1010· *Σαν επαρασυνήφερε, μέσα της λογαριάζει| κι εκείνον οπού θε να πει πρωτύτερα λογιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 260· *ωσάν είδε ο αφέντης της Βλαχίας πως του κάμει πολλή ζημίαν, έβαλε ανθρώπους*

και έκαμε αγάπην με τον σουλτάν Μεχεμέτη, να του δίδει χαράτσι πάσα χρόνο, εκείνο οπού έδιδε και πρωτύτερα Χρον. σουλτ. 51[13]· *Όμως εμείς ουδέ ποσώς μηδέν τον καρτερούμεν,| γιατί το φύγι των Τουρκών πρωτύτερα θωρούμεν* Αχέλ. 2459· (εδώ) έγκαιρα: *αν είχαν αναφάνειν πρωτύττερα απάνω τους Σαρακηνούς, δεν εγινίσκετον τούτον το κακόν και η ζημία απού 'γίνην* Μαχ. 666[23]· (εδώ σε αντίθεση με την έκφρ. *την ώραν εκείνην*): *ήδωκεν ο Θεός του παιδίου τόσην χάριν, και πρωτύτερα εψιθύριζεν τα λόγια, καθώς ψιθυρίζουν τα βρέφη, και την ώραν εκείνην ... ομίλει τόσα καθάρια ... απού όλοι εξενίζουντανε* Μορεζ., Κλίνη φ. 378[v]· (εδώ με το συγκρ. *πλιο* για έμφαση): *Η αδελφή μου εδεπά νά 'ρθω μου 'χε μηνύσει* (παραλ. 1 στ.) *και τούτος πλιο πρωτύτερα ήθελεν έμπει μέσα| ογιά να κλέψει τίβετας, γή πράμα γή τορνέσα* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 31· **γ)** αρχικά, πρώτα-πρώτα: *ετρέξαν ούλοι εις το παλάτιν, και πρωτύττερα επήγαν εις την αυλήν της ρήγαινας* Βουστρ. (Κεχ.) 184[10]· *Αυτόν γουν τον ναόν, οπού άρχισεν ο βασιλεύς Ιουστινιανός να τονε κτίσει, τον είχεν ο βασιλεύς Κωνσταντίνος πρωτύτερα κτισμένον* Hagia Sophia ω 512[8]· **δ)** παλαιότερα: *ο κεραυνός σου έφθειρε ωσάν το ξεύρουν πάντες| και άλλους εμπρωτύτερα και τους αγρίους γιγάντες* Κρουσ., Τουρκογρ. 381· *αγάλια-αγάλια θρέφεται* (ενν. *η αγάπη*), *σαν το καμίνι ανάφτει,| κεντά και καίγει δυνατά και το κορμί μας βλάφτει.| Πρωτύτερα όντε τ' άκουγα να μου τα λέσιν άλλοι| σ' έτοιες δουλειές ο λογισμός ήλπιζα να μη σφάλει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 325· *ο ποίος* (ενν. *ο Γαβριήλ*) *και πρωτύτερα ήτον εδώ 'στεμμένος,| με του Θεού το θέλημα αφέντης καμωμένος* Ιστ. Βλαχ. 771· *εδιάβησαν εις τον σουλτάν Μεχεμέτη και εστερεώσαν την αγάπην οπού είχανε και πρωτύτερα* Χρον. σουλτ. 105[27]· (εδώ σε αντίθεση με το *ύστερον*): *ο Ιωάννης, ο υιός του Ανδρονίκου, ... ήτονε πρωτύτερα τυφλωμένος και υστέρου ήλθε το φως του* Χρον. σουλτ. 29[27]· (εδώ σε αντίθεση με το *τώρα*): *ολίγοι ήταν πρωτύτερα μαζί* (ενν. *πλούσιοι*) *και τώρα πλουσιότεροι απ' αυτόν, αλλά δεν έκαμαν τόσα καλά* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 80[r]· (εδώ πλεοναστικά): *να ηξεύρεις ότι πρωτύτερα, όσα σας επροέγραψα, το πως επήρα το βασίλειον της Περσίας και τον βασιλέαν τους τον Τάρειον εσκότωσα* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 66[23-24]· **ε)** μέχρι τότε: *διά τούτην δε την αφορμήν τον τόπον τους αφήκαν| αποϋσανε πρωτύτερα κι εις άλλον εσταθήκαν* Αχέλ. 819· *επήρανε την Κωνσταντινούπολι από τον Αλέξιον, βασιλέα της Πόλης πρωτύτερα* Χρον. σουλτ. 54[13]· **στ)** εκ των προτέρων: *ήλθα να σου το ειπώ πρωτύτερας οδιά να μην φοβηθείς όταν ιδείς το μυστήριον* Μορεζ., Κλίνη φ. 53[v]· *Εκάλεσε* (ενν. *ο Θεός*) *το όνομά του και την φύσιν ενός εκάστου ζώου ώσπερ να τα είχεν γραμμένα, οπού ουδέ τα εμελέτησε ή τα εσυλλογίσθη ομπρωτύτερα, αλλά μόνον παρευθύς* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 67[r]· *Σαν κάμεις τώρα,| πρωτύτερα να το 'καμες έπρεπ' εις άλλην ώρα* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 69[12]· **ζ)** (με επόμ. γεν.) πριν από: *μετά τον θάνατον της μάννας μου να τα αφήνει και να τα δίδει* (ενν. *τα χρήματα*) *της κερα Φιλίππας της αδελφής μου ή, αν της φανεί* (ενν. *καλό*) *να της τα δώσει και πρωτύτερα του θανάτου της* (ενν. *μάννας μου*) Διαθ. Πασχαλίγ. 78· **η)** (με επόμ. προθ.) **η[1])** (με επόμ. την πρόθ. *από*): *Περί χήρας, οπού γεννήσει πρωτύτερα από ... σαράντα ημέρες* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 201[185]· *τες ημέρες εκείνες πρωτύτερα από τον κατακλυσμόν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κδ' 38· **η[2])** (με επόμ. την πρόθ. *παρά*): *κανείς ιατρός ξένος ... ουδέν πρέπει να ιατρεύσει απού καρούραν τινάν, έως οπού να φανερωθεί με ετέρους ιατρούς ... ε-*

μπροσθεν του επισκόπου και πρωτύτερα παρά τούτον να γένει, και αν ηγνωρίσου ότι ούτος εστίν δίκαιος κληρονόμος της ιατρείας, να ιατρεύσει Ασσίζ. 186[5]· *εκείνη η γυναίκα* (ενν. *η χήρα*) *οπού επήρεν άνδραν πρωτύτερα παρά το εντεχάμενον, εθεσπίστην της ετέρης τιμωρίας* Ασσίζ. 120[10-11]· **θ)** (πριν από συνδ.) **θ[1])** (με επόμ. το σύνδ. παρά· πβ. Επιτομή λ. παρά ΙΙΑ'1, 4β) (1) (με επόμ. β' όρο σύγκρισης): *Και μοναύτα επήγεν ο αποστολές πρωτύττερα παρά τινάν, και εποίκεν όρκον της κυράς, της ρήγαινας, ότι να ζήσει και να πεθάνει εις πάσα της ορισμόν* Βουστρ. (Κεχ.) 44[16]· *το δίκαιον κρίνει ότι εκείνος οπού ένι κρατούμενος τενιασμένος ότι έδερεν άλλον … εντέχεται πρωτύτερα να πλερώσει τον δαρμένον παρά την αυλήν* Ασσίζ. 480[11]· *Καλά το είπες πως δεν ήκουσες ποτέ μήτε εώρακας τέτοιον λίθον, μα είναι δύσκολον να τον ιδείς* (ενν. *τον λίθον*) *εσύ πρωτύτερα παρά τον αυθέντην σου* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 48[18-19]· (2) (με επόμ. χρον. πρόταση): *ο ένας είναι και αληθινός Θεός οπού είναι πρωτύτερα παρά να γενεί ο κόσμος* Χριστ. διδασκ. 198· *επρόβλεπε τες ταραχές και τους χειμώνας πρωτύτερα παρά να έλθουσι* Χίκα, Μονωδ. 66· **θ[2])** (με επόμ. το σύνδ. παρού· πβ. λ. παρού ΙΑ'2α): *εμπορώ να μοιάσω την βερτούν της μεγαλοψυχιάς εις το φαρκόνιν, ότι ήθελεν ψοφήσει πρωτύτερα απέ την πείναν παρού να έφαγεν κριάς σαπημένον* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 130· *ένι διαφεντεμένον να μηδέν λάβει κανείς διά γυναίκαν εκείνην την έλαβεν εκ των βυθών της κολυβήθρας … ουδέ ο υιός του να μηδέν λάβει εις γάμον την θυγατέραν της θυγατρός της … αλλά αυτά τα παιδιά του εγεννήθησαν πρωτύτερα παρού να την βαπτίσει* Ασσίζ. 126[20]· **θ[3])** (με επόμ. το σύνδ. πριχού· εδώ πλεοναστικά, για έμφαση): *ήλθεν ο γλυκύς όμβρος, ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, και εδόθη εις την γην … και δύνεται να βλαστήσει πάσα βλάστημα αρετής, τες οποίες αρετές δεν εδύνετον πρωτύτερας η ανθρώπινος φύσις πριχού να κατέβη αυτός ο ουράνιος όμβρος* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 407· **ι)** (με αιτιατ. που δηλώνει χρόνο· πβ. και *ολίγον καιρόν πρωτύτερα* στο Φυλλ. Αλ. (Βελουδ.) 274[8]): *Τ' αμμάτι', απού 'χεν ήτονε καλύτερ' σγιά μένα| πολύ καιρό πρωτύτερα να 'χα 'σται τυφλωμένα* Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 194· *είδαν να κρατεί και να έχει εκείνον το κτηνόν ή εκείνον το πράγμαν εις νομήν έναν μήναν πρωτύτερα του Πασχάτου ή των Γεννών* Ασσίζ. 174[24]· (εδώ πλεοναστικά): *αυτός εδιηγήθηκεν όσα ήκουσεν διά λόγου μου, ότι απεδώ και πέντε ημέρες πρωτύτερα πως είδεν παλληκάριον ξανθόν, νέον, εις το Βλατολιβάδιν* Διγ. Άνδρ. 370[33-34]· **ια)** (ως συγκρ., με επόμ. β' όρο σύγκρισης) **ια[1])** (με γεν.): *απέθανε εμπρωτύτερας του πατρός του* Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών νζ'· *εάν γένηται ούτως, ότι εκείνος οπού του εδόθην η χάρις ετελεύτησεν πρωτύτερά του εκείνου οπού έμελλεν να λάβει την δωράν, εντέχεται να το περιλάβουν* (ενν. *το πράγμαν*) *οι κλερονόμοι του τεθνεώτος* Ασσίζ. 157[14]· *τέτοιας λογής εδίωξαν τους προφήτας οπού ήταν πρωτύτερά σας* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ε' 12· **ια[2])** (με αιτιατ.): *Και τούτο γίνωσκε, ότι* (ενν. *τα δύο κάτεργα*) *εις τα μίλια έρχονται ίσα, αμή εις τας ώρας ποτέ δεν ημπορεί να έρθει ίσα, επειδή σηκώνεται* (ενν. *σχετικά με την άγκυρα*) *ένα το άλλον πρωτύτερα* Rechenb. 78[12]· **ια[3])** (με την πρόθ. από· πβ. Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Α' 77, 2): *καθώς πρωτύτερας από λόγου μου εγνώριζες τον Θεόν και ελάτρευές τον με καθαρόν νουν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 148[24]· *Απέθανε και η βασίλισσα Ζωή απ' αυτού πρωτύτερα* Χρον. βασιλέων 1265· *Αυτά επροσεύχετον ο Θεόδοτος, και ο Θεός … ο συνιείς εις πάντα τα έργα ημών, έστοντας να δεχθεί την γνώμην του πρωτύτερα*

από τα έργα, έδωκε τέλος της προσευχής του, και έστειλέ του πάραυτα τον θάνατον Ροδινός (Βαλ.) 208. **2)** (Τοπ.) πιο μπροστά, πριν από κ. άλλο: *επολέμησε ο Ταμερλάνος ... και επήρε τον σουλτάν Μπαγιαζίτη και εχάλασε και το φουσσάτο του ... ως καθώς τα εγράψαμε πρωτύτερα* Χρον. σουλτ. 57[22] (εδώ σε αντίθεση με το ύστερα): *Επίρρημα έναι μέρος λόγου άκλιτον όπου λαμβάνεται ή πρωτύτερα ή ύστερ' από το ρήμα* Σοφιαν., Γραμμ. 80. **3)** (Προκ. για υψηλότερη προτεραιότητα ή μεγαλύτερη σημασία) **α)** (για πράγματα) πριν και πάνω απ' όλα, πρώτο και κύριο: *ο βισκούντης ένι κρατούμενος ... να νομέψει όλα τα πράγματα του τεθνεώτος, και να ποιήσει πούλησιν ... έως όπου να πλερωθεί εκείνον το όφλημαν πρωτύτερα· και έπειτα να μείνει τίποτες απ' εκείνα* Ασσίζ. 388[17]· *Αυτού δηλοί πρωτύτερα περί των κρισιμάτων, και ποταπός άνθρωπος εμπορεί να εγκλητεύσει εις την αυλήν έτερον άνθρωπον, και ποίον όχι* Ασσίζ. 281[6] (εδώ με επόμ. το σύνδ. παρά, βλ. Επιτομή, λ. παρά ΙΙΑ'1α): *πρωτύτερα παρά όλα τα πράματα του κόσμου πρέπει ο άνθρωπος να αγαπήσει τον Θεόν, τάπισα να αγαπήσει τον εμαυτόν του, τάπισα να αγαπήσει τον κύρην του και την μάνναν του* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 75· **β)** (για πρόσωπα) πριν και πάνω απ' όλους τους άλλους, κατά προτεραιότητα σε σχέση με τους λοιπούς: *ομού ετρώμεν πάντα·| εμπρότερά μου ενίβγετον, πρωτότερα καθίζει| και πάντα επροτίμουν τον εις τα καλά μπουκούνια* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 351· *εγώ διά το δικό μου συμπαθώ σου ει τι μου 'ποίκες, ότι εγώ θέλω πρωτύτερα την αφεντιά σου παρά τους λας μου* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 93· *Αν έχεις πάλιν συγγενήν να έχει πτωχείαν μεγάλην,* (παραλ. 3 στ.) *μη τον αφήσεις καν ποσώς διά ξένο να πεινάσει,| σπλαγχνίσου αυτόν πρωτύτερα, λέγω, παρά τους ξένους* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2401· (εδώ ως κατηγ.): *ο ρήγας ένι όλων πρωτότερα εις τα άγια του Θεού να στερεώσει τας δόσεις τους άλλους ρηγάδες* Ασσίζ. 36[24]. **4)** (Ως συγκρ.) προτιμότερο, καλύτερα: *πρωτύττερα ν' αποθάνομεν όλοι μας και πασαείς, παρά ν' αφήσομεν τους Γενουβίσους να μπουν ώδε* Μαχ. 456[30].

Εκφρ. 1) Όλο(ν) *πρωτύτερα*, βλ. λ. *όλον* 3 έκφρ. **2)** *Πρωτύτερα από τον καιρόν* = πριν από την αναμενόμενη στιγμή, πριν την ώρα (κάπ.): *Ιησού, Υιέ του Θεού, τι έχεις να κάμεις εσύ μετά μάς; Ήλθες εδώ να μας βασανίσεις πρωτύτερα από τον καιρόν;* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. η' 29.

Φρ. *Έχω πρωτύτερα δίκαιον από κάπ.* = έχω προτεραιότητα σε κάπ. ζήτημα έναντι κάπ. άλλου προσώπου: *εάν ο εις απ' αυτούς τους δύο* (ενν. διαδίκους) *ημπορεί να δείξει με β' μάρτυρας άλλους, ... ότι ήτον πρώτος ο εγκαλών, δίκαιον ένι ότι αυτός να έχει πρωτύτερα δίκαιον απ' εκείνον η απ' εκείνους τούς αγκάλεσεν* Ασσίζ. 103[15].

πρωτύτερον, επίρρ., Φυσιολ. (Legr.) 184· *π ρ ω τ ό τ ε ρ ο ν,* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 107, Διήγ. Βελ. χ 234.

Το ουδ. του επιθ. *πρωτύτερος* ως επίρρ. Ο τ. από το επίθ. *πρωτότερος* (βλ. ά. *πρωτύτερος*). Η λ. σε κείμ. του 17. αι. (Κριτοπούλ., Γραμματ. 116).

α) Νωρίτερα, προηγουμένως, πιο μπροστά: *Η βάγια δε εκ την μορφήν εγνώρισε τον νέον| ότι έναι ο πολυπόθητος κόρης της Πλατζια-Φλώρας.| Πρωτύτερον γαρ έλεγεν η κόρη τας βαγίτσας:* (παραλ. 1 στ.) *Ο Φλώριος εν' ο πόθος μου και η ασχόλησίς μου* Φλώρ. 1638· *Έχουν τα όρνεα αυτά δεινόν, πικρόν φαρμάκιν.| Ει τιναν τύχη να*

ιδουν, ευθύς εξεψυχίζει (παραλ. 1 στ.) *Ει δε και βλέποντες ημείς πρωτότερον εκείνα,| ουδέν μας βλάπτει το πικρόν φαρμάκιν, όπου έχουν* Φυσιολ. 372[33]· *ει τις δώρον εις εσέν πρωτύτερον χαρίσει,| στείλε το εσύ διπλότερον, και να σε ευχαριστήσει* Φλώρ. 1185· (με επόμ. τους συνδ. παρά, παρού): *Ο Αχιλλεύς πρωτότερον παρά μίαν εβδομάδαν| έφθασεν, εκατέλαβεν, ευρίσκει το φουσσάτον* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2795· *Η γυναίκα η χήρα εάν ορμασθή πρωτύτερον παρού να πληρωθεί ο χρόνος της χηρείας αυτής ατιμούται* Ελλην. νόμ. 582[18]· *Πιστεύω και πρωτότερον παρού να εσπερώσει,| να μάθεις εις τον πόλεμον τι δούλευσιν ποιούμεν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 10986· **β)** πρώτα-πρώτα, πριν και πάνω από όλα: *τι με ζητεί πρωτύτερον κι ορέγεται να ποίσω,| καν δίκαιον καν χάριτα ήθελεν εκ τα δύο;* Χρον. Μορ. P 7710.

Φρ. *προσέρχομαι πρωτύτερον* = (εδώ προκ. για κληρονομικά δικαιώματα) έχω προτεραιότητα: *ταύτα λέγομεν διά τας κληρονομίας, ότι προσέρχουνται πρωτύτερον υιοί, δεύτερον οι από τον κύρην, ή την μάνναν, τρίτον ... οι αδελφοί* Ελλην. νόμ. 564[29].

πρωτύτερος, επίθ., Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 127[22], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 5[6], Ιστ. πατρ. 143[5-6], Πηγά, Χρυσοπ. 309 (12), Μορεζ., Κλίνη φ. 28[v], 54[r], 74[v], 301[r], 539[r], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 30[10, 34-5], 38[17-8], 67[2, 13], Νομοκριτ. 97, Χριστ. διδασκ. 55, Ροδινός (Βαλ.) 53, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. α' 15, Μπερτολδίνος 107· *πρωτέτερος· πρωτότερος*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1318, Χρον. Μορ. P 3056.

Από το επίθ. πρώτος και την κατάλ. -ύτερος. Ο τ. *πρωτέτερος* με -ε- πιθ. από αφομοιωτ. επίδρ. του γειτονικού. Τ. *πρωτεσούτερε* σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πρωτεσούτερε*). Ο τ. *πρωτότερος*, από το επίθ. *πρώτος* και την κατάλ. -τερος (πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 413), τον 8.-9. αι. (TLG). Η λ. στο Βλάχ. (γρ. *προτήτερος*), στον Κατσαΐτ. (Ιφ. Δ' 429, Κλ. Γ' 288), σε έγγρ. του 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 458) και σήμ.

1) (Χρον. σημασ.) που προηγείται χρονικά, προηγούμενος, προγενέστερος: *Τούτος έκαμε πρώτος βεζίρην να κάθεται σιμά του και να κρίνει άλλοτε, όταν αυτός δεν είναι παρών· διότι οι πρωτύτεροι αρχηγοί των Τουρκών γραμματικούς μόνον είχασι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 290· *ει δε εκείνος* (ενν. ο άνδρας) *μετά ταύτα πάρει έτερην γυναίκαν, το δίκαιον κελεύει και ορίζει ότι οι συγγενείς της άλλης του συμβίας της πρωτέτερης ημπορούν καλά να του ζητήσουν εκείνον το λεγάτον τό του αφήκεν η* (ενν. πρωτέτερη) *γυναίκα του* Ασσίζ. 392· *Και την ώραν του εσπερινού έγιναν τρεις σεισμοί από τους πρωτυτέρους μεγαλύτεροι, οπού ήθελε να γυρίσει το νησί άνω κάτω* Διήγ. εκρ. Θήρ. 109[24]· *Και έκανε καθημερνό ωσάν τις περασμένες| τις μέρες τις πρωτυτερες οπόχομεν γραμμένες* Διήγ. ωραιότ. 940. **2)** Μεγαλύτερος στην ηλικία, πρωτότοκος (με ουσ. όπως παις, παιδί κλπ.): *Δεκατρείς δε παίδας είχεν,| κι εσκοτώθησαν οι πέντε| εις της Τροίας γουν την μάχην| οι πρωτότεροι των άλλων·| οι δ' οκτώ γουν οι εσχάτοι| εις την μάχην ουκ εμβαίναν| ως ανάξιοι πολέμου* Ερμον. Ω 108· *Ο Πρίαμος ο κύρης μου μόνιος την αφεντεύγει* (ενν. την Τρόγια),| *κι εις όλο το βασίλειο τση Φρύγιας βασιλεύγει,| και οπίσω του θανάτου του η βασιλεία τυχαίνει| και ωσάν πρωτύτερου παιδιού εμένα ν' απομένει* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 14· **3)** (Προκ. για κοινωνική τάξη, σειρά, ιεραρχία) ανώτερος, κορυφαίος: *ήτον ο πρωτότερος άρχων της Ρωμανίας* Χρον. Μορ. H 3056.

Το αρσ. ως ουσ. στον πληθ. = **α)** οι πρόγονοι: *Διατί εδώ δεν θέλεις ζήσει παντοτινά· αμή, καθώς είσαι θνητός, θέλεις αποθάνει, καθώς και οι πρωτύτεροί σου όλοι* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 112^{8}· *έχω ακουστά από τους πρωτύτερούς μου ότι είναι κάλλιον τινάς να αποθάνει παρά να παρέβει την αλήθειαν* Λούκαρ., Διάλογ. 220^{4}· **β)** οι επικεφαλής, οι άρχοντες: *τον καστελλάνον κράξετε, ομοίως τον κοντοσταύλον,| και τους σιργέντες μετ᾽ αυτούς, όλους τους πρωτοτέρους* Χρον. Μορ. Η 8298· *ως ουδέν ημπόρεσαν, εις Αθήνας εκρίναν| οι πάντες οι πρωτότεροι, οι καλλιότεροι Ελλήνων,| όλοι εκεί να συναχθούν βουλήν διά να επάρουν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13531.

πρωτύττερα, πρωτυττέρα, επίρρ., βλ. *πρωτύτερα.*

'πτά, αριθμητ., βλ. *επτά.*

πταίγω, βλ. *πταίω.*

πταίρω, Ιερακοσ. 406^{19}, Ορνεοσ. αγρ. 543^{26}.

Το αρχ. *πταίρω.* Τ. *φταίρω* σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Καρανικόλα Α., Συμ. 3, 1977, 93, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, γρ. *φτέρω·* βλ. και Andr., Lex., στη λ.).

πταίσθης ο, βλ. *πταιστης.*

πταίσιμον το, Τρωικά 522^{20}, Ασσίζ. 160$^{3-4}$, 402^{30}, Διγ. Α 831, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 602, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 220, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 108, 275, Φλώρ. 697, 1782, Ερωτοπ. 59, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 128, 194, Μαχ. 352^{28}, 586^{15}, Θησ. Β' [60^{5}], Ε' [8^{4}], Ζ' [7^{6}], Θησ. (Foll.) I 9, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 37, Διήγ. Αλ. V 49, Ανθ. χαρ. 289$^{17-8}$, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 309^{1}, Ιστ. πατρ. 118$^{5, 6-7}$, Μαρτύρ. αγ. Νικηφ. 251, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 121^{38}, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 62^{35}, 73^{22}, Ιστ. Βλαχ. 1409, 1416, Διγ. Ανδρ. 330^{35}, 333^{10}, 336^{18}, 364$^{14-15}$, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 586, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [571], Ε' [1636], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 102 δις, 212, 258, 331, Ροδινός (Βαλ.) 187, Διακρούσ. (Κακλ.) 801, 1211, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 648, κ.α.· *?επταίσιμον,* Βυζ. Ιλιάδ. 364· *πταίσιμο,* Σουμμ., Ρεμπελ. 168 δις, 181, 182, 185· *πταίσιμο(ν),* Αχέλ. 2529· *φθαίσιμο(ν),* Σουμμ., Ρεμπελ. 167· *φθαίσιμον,* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 282 χφφ (βλ. Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 139]), Θησ. Η' [101^{4}], Ch. pop. 395 κριτ. υπ., Μαλαξός, Νομοκ. 80, Σταυριν. 827, Νομοκριτ. 70, 86· *φταίξιμο,* Πεντ. Αρ. XXXII 23, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 90, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 486^{21}, Hagia Sophia ν 545^{14}· *φταίξιμο(ν),* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 20^{15}· *φταίξιμον,* Πηγά, Χρυσοπ. 277 (5), Πιστ. βοσκ. IV 5, 98, Hagia Sophia ν 545^{24}· *φταίσιμο,* Χρον. Μορ. Η 5880, 5910, Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 74, Πεντ. Γέν. IV 7, L 17, Έξ. X 17, XXIX 36, XXX 10, Λευιτ. IV 3 δις, 8, 14, 24, 33, 35, VI 18, VIII 2, IX 7, X 19, XXVI 24, Αρ. V 6, VIII 8, XIX 17, XXIX 5, Δευτ. IX 18, XXIII 23, Χρον. σουλτ. 26$^{2, 5}$, 113^{33}, Πανώρ.^{2} Ε' 207, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 67, Α' 97, 103, 460, Β' 260, Δ' 252, 355, 390, Ε' 74, 372, 627, 628, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 162, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 7, 10, Πιστ. βοσκ. I 5, 142, 144, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 837, 970, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 64, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 29, Β' 225, Ε' 480, Νομοκριτ. 110, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1221], [1224], Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 15,

κ.α.· *φταίσιμο(ν)*, Πηγά, Χρυσοπ. 172 (2), Πιστ. βοσκ. IV 5, 164· *φταίσιμον*, Χρον. Μορ. Η 3398, 5136, 5834, 5866, 5890, 7340, Χρον. Μορ. Ρ 3398, 3420, 5828, 5834, 7340, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 282, Ch. pop. 395, Βουστρ. (Κεχ.) 190[4], Δεφ., Λόγ. 256, 322, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 440, 614, Πιστ. βοσκ. IV 5, 31, 8, 94, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 65, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 553, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 334, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [459], Β' [1189], Γ' [287], Δ' [615], [618], Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 34, Ροδινός (Βαλ.) 167.

Από το αρχ. *πταίω* και την κατάλ. *-(σ)ιμον* (Ανδρ., Λεξ., λ. *φταίξιμο*)· πβ. επίθ. *πταίσιμος* στο Steph., Θησ. Ο τ. *πταίσιμο* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Δ' 197, 287, Θυ. Πρόλ. 46, Α' 69, Γ' 341, 346, καθώς και στο ΑΛΝΕ λογοτ. Ο τ. *φθαίσιμον* σε έγγρ. του 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιωτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 422). Οι τ. *φταί-* με επίδρ. του *έφταιξα*, αορ. του *φταίω* (Ανδρ., Λεξ., ό.π.). Ο τ. *φταίξιμο* (για το σχηματ. του οποίου βλ. και Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1927, 29) και σήμ. Ο τ. *φταίξιμον* στο Somav. (λ. *φταίσμα*) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *φταίω*). Ο τ. *φταίσιμο* στον Κατσαΐτ., Κλ. Β' 138, σε κείμ. του 18. αι. (Δαβίδ 366) καθώς και στο ΑΛΝΕ λογοτ. Ο τ. *φταίσιμον* στο Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανόπ. 13, σε νομοκανονικό κείμ. του 15. αι. (Μάτσης, ΕΕΒΣ 34, 1965, 201· πβ. Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 917 π' 62), στο Βλάχ. (λ. *φταίσμα*), στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 220 και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 36, 161· βλ. και Μενάρδ., Αθ. 8, 1896, 437). Η λ. τον 6. αι. (TLG) καθώς και σε έγγρ. του 15. (Έγγρ. Μάλτ. 66) και 17. αι. (Τωμ., Κρητολ. 9, 1979, 15).

1) Υπαιτιότητα, ευθύνη, φταίξιμο (βλ. και Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 139])· με τις προθ. *με, άνευ*: *Έλα και άσε, μα τον Θιον, δι' αυτείνους να λυπάσαι,| ίτις με ίδιο φταίσιμον εις καταδίκη να 'σαι* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 124· *εφύγαμε εκ τον πόλεμον άνευ φταισίματός μας* Χρον. Μορ. Η 5130· (συχνότ. με ρ. όπως *δίδω, έχω, ρίκτω/ρίχνω* κ.τ.ό.): *μη δίδεις, κόρη μ' άσπλαγχνη, το φταίσιμον σ' εμένα,| μα να το δώσεις είν' πρεπόν και δίκιο προς εσένα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [287]· *εις εμένα| το φταίσιμον μου ρίξεις,| μα ρίξε το σε σένα* Πιστ. βοσκ. III 3, 110· *μάκρυνε ...* (παραλ. 3 στ.), *μη λάχει να σε ρίξει| στο φταίσιμον εσένα,| να γλυτώσει εκείνη* Πιστ. βοσκ. IV 4, 43· *δίχως να 'χω φταίσιμο, φταίστη με ονομάζει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 384· *διά τους εφτά χρόνους ουδέν σας έστειλα επιστολήν ...· να ηξεύρετε ότι ουδέν έναι το πταίσιμον από εμένα ουδέ από την αγνωσίαν μου* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 308[2]· *μη ονειδίζετε τον βασιλεάν, αυθέντες,| διατί όλον το πταίσιμον ήτον εις τους ρηγάδες| και εις τους αυθέντες της Φραγκιάς* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 232. **2α)** Παράπτωμα, σφάλμα, λάθος: *Ει μεν ήτον ποιήσοντα εδώ ο Μέγας Κύρης| το ομάντζιον του αφέντη του, του πρίγκιπα Γυλιάμο,| και μετά τούτο εβάσταξεν άρματα προς εκείνον* (παραλ. 1 στ.) *ο νόμος γαρ ορίζει το ...| να ήτον ακληρονόμητος ...* (παραλ. 1 στ.). *Ως δε το λέγει το έγγραφον, ...* (παραλ. 1 στ.), *ότι ποτέ ουκ έποικεν ομάντζιο ...* (παραλ. 1 στ.), *ουδέν φέρνει το φταίσιμον εις ακληρίαν το πράγμα* Χρον. Μορ. Η 3420· «*... είσαι αφίορκος, άπιστος στον λίζιον σου αφέντην* (παραλ. 12 στ.)». *Το ακούσει το ο μισσίρ Ντζεφρές ...,| το πώς τον αποσκέπασεν ο ρήγας ...,| και είπεν του το φταίσιμον, το σφάλμαν όπου εποίκεν ...* Χρον. Μορ. Η 5828· *ο ψηλότατος αφέντης ο μέγας σουλτάνος ... πολομά σε να ηξεύρεις πως εσυμπάθησέν σου από το πταίσιμόν σας, ότι ο πατήρ σου ο ρε Πιερ ήτον η αφορμή τούτης της μάχης* Μαχ. 292[32]· (ως σύστ. αντικ.): *έπταισε παιδίν επταίσιμον, μανθάνει το ο Πάρις,| μετά οργής οργίστηκεν* Βυζ. Ιλιάδ. 364· *ωσάν*

ένας μάστορας οπού έχει πέντε έξι μαθητάδες, έπειτα τον φταίσουν τίποτες μεγάλον φταίσιμον και αυτός ομόσει ότι ... να τους δείρει όλους ... Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 133ᵛ· (προκ. για ερωτικό συναίσθημα): *είντα γοργό την πλερωμή βρίσκω στο φταίσιμό μου,| καλά και φταίσιμο ποτέ γή κρίμα δε μπορούσι| όσοι κι αν το γροικήσουσι, με δίκιο να το πούσι.| Χρουσάφι δε μ' εκόμπωσε ...* (παραλ. 1 στ.), *μα σπλάχνος κόρης όμορφης και κάλλη πλουμισμένα| τόση φωτιά στα σωθικά μού ρίξαν τα καημένα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 260, 261· *αν της αγάπης φταίσιμον γλυκότ' έχει μεγάλη,| γιατί να 'χει στενότητα κι ανάγκη να μην σφάλει;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [557]· (σε προσωποπ.): *Η Αγάπη και το Πταίσιμον άρχισαν να τον λέγουν* (ενν. *τον Αχιλλέα*) Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 9323· **β)** (νομ.) αδίκημα, ανόμημα: *έφυγαν* (ενν. *οι καπουριόνοι*) *εντάμα με όλους τους ετέρους φυλακιμένους, οπού με δαύτους ήσαν ανταμωμένοι διά έτερα πταισίματα* Σουμμ., Ρεμπελ. 189· *ο αφέντης ετούτος ο Πιζάνης να τους κρίνει εις το πταίσιμο της ρεμπελιάς, οπού ο λαός ετούτος έκαμε* Σουμμ., Ρεμπελ. 186· *Ουδέ διά χρέος ουδέ δι' άλλον πταίσιμον, μήτε μίαν γυναίκα συγχωρούμεν να βάλωσιν εις φυλακήν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 613 μθ' 3· *Όστις καταδικασθεί εις φθαίσιμον και περιορίσουσί τον, δεν διατίθεται* Νομοκριτ. 100· (με είδος σύστ. αντικ.): *Όστις κατηγορήσει τινά εγκληματικόν πταίσιμον, ανάμεσα δύο χρόνους θέλει να πληρώσει την κατηγορίαν, ειδεμή, το τέταρτον των πραγμάτων αυτού ζημιώνεται* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 914 οζ' 3· **γ)** **γ¹)** αμάρτημα: *κανονίζει* (ενν. *ο πνευματικός*) *αυτόν κατά το πταίσιμον αυτού· και ει μεν έχει πολλάς αμαρτίας κανονίζει αυτώ την μεγαλοτέραν αμαρτίαν ...* Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 139· *λέγει* (ενν. *ο Χριστός*) *«Πάτερ, άφες αυτοίς» ... διά να τον* (ενν. *τον Θεόν*) *κινήσει εις ευσπλαγχνίαν, να συμπαθήσει το μεγάλο πταίσιμον εκεινών, οπού τον εσταυρώναν* Ροδινός (Βαλ.) 136· (ως σύστ. αντικ.): *είπεν ο Μωσέ προς τον λαό· εσείς εφταίξετε φταίσιμο μεγάλο και τώρα να ανέβω προν τον Κύριο, αν τύχει να συμπαθήσω για το φταίσιμό σας* Πεντ. Έξ. XXXII 30· *εστράφην ο Μωσέ προς τον Κύριο και είπεν· παρακαλώ, έφταιξεν ο λαός ετούτος φταίσιμο μεγάλο και έκαμεν αυτωνών ειδωλα μαλαματένια* Πεντ. Έξ. XXXII 31· (εδώ προκ. για το «έργο» της αμαρτίας): *το φταίσιμό σας, ος εκάμετε το μουσκάρι, επήρα και έκαψα αυτό εις την ιστιά* Πεντ. Δευτ. IX 21· (προκ. για το προπατορικό αμάρτημα): *έπαθεν* (ενν. *ο Ιησούς Χριστός*) *εις τον κόσμον, διά να λύσει το φταίσιμον του πρωτοπλάστου Αδάμ* Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 99⁴· (περιληπτ.) τα σφάλματα, οι αμαρτίες: *επαιδευσές μας, Δέσποτα, διά το πταίσιμόν μας,| και μας εκατεδίκασες εις χείρας των εχθρών μας·| πολλά καλά το έκαμες ως να σωφρονισθούμεν,| σαν το χρυσάφι στην φωτιάν και να λαγαρισθούμεν* Ιστ. Βλαχ. 2477 [= Γέν. Ρωμ. 99]· *έψαλα προς τον Κύριο και είπα: «... θυμήσου τους σκλάβους σου ... και γνέψεις προς τη σκληρότητα του λαού ετουτουνού και προς τη κακοσύνη του και προς το φταίσιμό του ...»* Πεντ. Δευτ. IX 27· **γ²)** (εκκλ.) παράπτωμα που επιφέρει παύση της ιεροσύνης ή παράπτωμα του αρχιερέως που τιμωρείται από τη σύνοδο των ιεραρχών: *Ο δέκατος τρίτος ... κανών ορίζει ότι όποιος ιερεύς ή διάκων να λέγει ότι ηξεύρει διά τον αρχιερέαν αυτού ότι ευρίσκεται εις πταισίματα και πριν να γένει σύνοδος και απόφασις κατά του επισκόπου και τολμήσει και κόψει το μνημόσυνον αυτού ...* Μαλαξός, Νομοκ. 150· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *αν ... εγκαλέσει τινάν από τα πρόσωπα της εκκλησίας ότι έπταισε πταίσιμον, οπού να χάσει την ιεροσύνην του, θέλεις να μην δέχεσαι πάσα*

άνθρωπον εις κατηγορίαν ιερέως, αμή τοιούτον, οποίον λέγει ο κανών, να είναι χριστιανός ορθόδοξος ..., μηδέ να είναι από πταίσιμόν του τίποτες χωρισμένος από την εκκλησίαν Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 917 π' 58· **γ')** η θυσία εξιλέωσης αμαρτιών στην Π.Δ.: *ετούτη η ορμηνειά εις το ολοκαύτωμα, εις το κανίσκι, εις το φταίσιμο* Πεντ. Λευιτ. VII 37· *έπαρε ... το λάδι του άλειμμα και το δαμάλι του φταίσιμου και τα δυο κριάρια* ... Πεντ. Λευιτ. VIII 2· *πρόβατο ένα ... για ολοκαύτωμα, 'ρίφι γίδινο ένα για φταίσιμο* Πεντ. Αρ. VII 16· (προκ. για το σφάγιο που προσφέρεται ως θυσία εξιλέωσης αμαρτιών): *το κρέας του δαμαλιού ... να κάψεις εις την ιστιά από όξω το φουσσάτο· φταίσιμο αυτό* Πεντ. Έξ. XXIX 14· *να ακουμπήσει το χέρι του ιπί κεφάλι του φταίσιμου και να σφάξει το φταίσιμο εις τον τόπο του ολοκαύτωμα* Πεντ. Λευιτ. IV 29 δις· *να πάρει ο γεριάς από το αίμα του φταίσιμου με το δάχτυλό του και να δώσει ιπί τις άκρες του θεσιαστήριου* Πεντ. Λευιτ. IV 34· **δ)** σφάλμα, ελάττωμα σε συγγραφικό έργο: *θέλω ετούτο το μικρόν μου ποίημα να το λέγουν Άνθος Χαρίτων και, αν τύχει τίποτες πταίσιμον, είμαι βέβαιος να έναι εις την συνείδησιν εκεινού οπού το αναγνώσκει* Ανθ. χαρ. 289[15]. **3)** Ντροπή, προσβολή (Κακουλίδη-Πηδώνια [Ανθ. χαρ. σ. 195]): *Η έκτη (ενν. προδέντσα) ένι ολόκαλη και βερτιούζικη αντάν τα κορμιά θέλουσιν να 'ναι δυνατά και υπομονητικά διά να μηδέν λάβουσιν αντροπήν και φταίσιμον εις το κορμίν τους ουδέ εις την ψυχήν τους εις τα πράματά τους ού διά την πατρίδαν τους* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 127.

πταίσις η· *φταίση*.

Από το πταίω και την κατάλ. -σις.

Ενοχή, φταίξιμο: *Μα, άδικο γένος, άγνωρο, έπρεπε να κατέβουν| όλες οι 'στίες του ουρανού κι αυτές της γης ν' ανέβουν| και να σμιχτούν να κάψουσιν και να σας αφανίσου,| για να 'ν' περίσσα η φταίση σου κι η κακοθέλησή σου* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 136· *ας τους χαλάσει η κρίση σας κι ας τους καταφρονέσει,| για να 'χει ο κόσμος να θωρεί την άπονόν τους φταίση* αυτ. 226.

Φρ. είμαι της φταίσης = φταίω, είμαι ένοχος: *θαρρώ για καλοσύνη σου να τονε συμπονέσεις,| γιατί, καθώς γνωρίζομε, δεν έν' αυτός* (ενν. ο Χριστός) *της φταίσης* αυτ. 326.

πταίσμα το, Γλυκά, Στ. 522, Γλυκά, Στ. Β' 30, 43, Μιχ. Ιερομ. II 9, Προδρ. (Eideneier) IV 287, 348, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 791, Διγ. Ζ 419, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1454, 3456, 3681, Ιστ. Ηπείρ. XXI[9], Λίβ. Va 410, Λίβ. Esc. 400 κριτ. υπ., 448, Δούκ. 317[6], Θησ. Ε' [100[8]], Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[21], Έκθ. χρον. 36[9], Διγ. Ανδρ. 317· *πταίσμαν*, Ασσίζ. 153[19], 432[23], Φλώρ. 432, Λίβ. διασκευή α 466, Μαχ. 362[3]· *φταίμα*, Χρον. Μορ. Ρ 3343· *φταίσμα*, Χρον. Μορ. Η 4798, Χρον Μορ. Ρ 39· *φταίσμαν*, Ασσίζ. 325[19].

Το αρχ. ουσ. *πταίσμα*. Ο τ. *φταίμα* (<μτγν. ουσ. *πταίμα*) στο Somav. Ο τ. *φταίσμα* στο Βλάχ. Ο τ. *φταίσμαν* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 848). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Λάθος, σφάλμα, παράπτωμα: Μαχ. 166[23], Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 99, Μορεζ., Κλίνη φ. 117[v], Λίμπον. Αφ. 70· (εδώ προκ. για λάθος της σκέψης): *τα κατά γνώμην πταίσματα συγχώρησιν παράσχειν| και μη οργίζεσθαί τινα προ τούτον*

ερευνήσαι Διγ. Ζ 2353· (εδώ προκ. για λάθος που αφορά ερωτική επιθυμία): *Σκουλήκοι του μεταγνωμού ...| ... που την ψυχή περνούσι| π' ανάπαψη μηδεκιαμιά, στο φταίσμα μου το τόσο,| του δολιερού μου λογισμού δεν ημπορώ να δώσω* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 303· (ως σύστ. αντικ.): *παιδίον πταίσμα έπταισεν είς εξ αυτούς εκείνους,| και παραστήνουν οι έτεροι το σφάλμα εις τον Πάριν* Βυζ. Ιλιάδ. 213· **β)** παράλειψη, απερισκεψία, αφέλεια: Λίβ. διασκευή α **466**, **513**· **2)** (Νομ.) αδίκημα, απιστία, πταίσμα: *Εμπαλής ... ουδέ εντέχεται ... να σύρει άνθρωπον έξω του μέτρου, και αν το εποίκεν και να τον έχουν πιασμένον, ... εντέχεται να ένι αισχυνόμενος κατά το φταίσμαν του* Ασσίζ. 275[28]· *Μετά ταύτα γαρ τον όρισεν ενώπιον των κεφαλάδων| ότι διά την ανταμοιβήν του φταίσματος που εποίκεν* (παραλ. 1 στ.) *να απέλθει στον ρήγαν της Φραγκίας κι εκείνος να τον κρίνει* Χρον. Μορ. Η 3343· *Κριτής απροσωπόληπτος Θεόν παρομοιάζει,| καθέναν με το πταίσμα του τον εκαταδικάζει* Ιστ. Βλαχ. 1394· (εδώ με την πρόθ. άνευ): *και άνευ τινός φταίσματος να τον καταπατήσει| διά λόγους ψεματερινούς και δωριανά μαντάτα* Χρον. Μορ. Ρ 4798. **3)** Αδικία, ατιμία, προσβολή: *Αλήθεια, όταν υπήγαμεν εκεί να εκδικηθούμεν,| διά πταίσμαν οπού έποικαν οι Τρώες των Ελλήνων,| όλοι χάρισμα με έδωκαν, προτίμησιν, μίαν κόρην* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1406· *τα έργατα τα πνευματικά ... είναι τούτα: να συμπαθήσειςτα πταίσματα τά σου εποίκασιν ...* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 96· *Μαντάτο από τον άτιμον με φέρνεις βασιλέα,| οπού ο πατήρ του ύβρισε τους πρώτους εδικούς μας,| οπού κακόν ουκ έκαμαν, ζημίαν ή άλλον πταίσμα* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1464. **4)** Ηθικό παράπτωμα, αμαρτία: *Τά 'ποικες αγαθά μισθά τώρα σε περκυκλώνου,| ο περιστάτης σου λαός ζητά να τονε σώνου,| να ξεπλυθεί τα πταίσματα και οπόθεν έχει κρίμα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[41]· *και της ανταποδόσεως την φοβεράν ημέραν,| εν η πάντα τα κρύφια πταίσματα φανερούνται| αγγέλων κατενώπιον και των ανθρώπων πάντων* Διγ. Ζ 2712· *Αλλ', ω Θεέ μακρόθυμε, κάμε 'λευθέρωσέ τους,| από τοιαύτα πταίσματα κακά επίστρεψέ τους,| διότι εξεπέσασιν εις πάθη ατιμίας| και εις αδόκιμόν τε νουν της αρρενομανίας* Ιστ. Βλαχ. 2742. **5α)** Φταίξιμο, ευθύνη, υπαιτιότητα: *Λέγεις, καλέ νεότερε, εμέναν έν' το πταίσμα,| και ρίκτεις μου κατηγοριάν και λέγεις έπταισά σου* Ερωτοπ. 92· *Και με όλον τούτον με πάσα σας δίκιαν και διακριτικήν παραγγελιάν ... κουντεντιάζομαι αφήννοντα εις εμέ όσον είναι χρήση εις την φάλλιαν μου και καθολικόν μου πταίσμα* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 74· *Εγώ έχω όλον το πταίσμα,| αφόν διχώς μου απόθανες* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4260· *ας βλέπεται καλά πάσα άνθρωπος ποταπού ανθρώπου παραδίδει την εμπαλίαν του εσπιτίου του, ότι αν βάλλει κακόν άνθρωπον, οι λας της χώρας ουδέν εντέχουνται ποτέ να συνομοιάσουν την κακοσύνην του, αν ουκ ένι πταίσμαν* Ασσίζ. 411[19]· (εδώ προκ. για λάθος/υπαιτιότητα ειδικού): *άτσαλλον πράμαν ένι εις τον μάστρον όνταν το φταίσμαν καταγνώννει εκείνον* Σόμπλιν φ. 135[v]· *το δίκαιον κρινίσκει ότι εκείνος ο ιατρός ένι κρατημένος ... να τον ικανώσει* (ενν. τον αυθέντην) *ετεσαύτα όσον εκείνος ο σκλάβος ... να αξιάζει παρακάτω διά το ένι λαβωμένος διά το πταίσμαν του* Ασσίζ. 180[8] (εδώ με την πρόθ. *χωρίς*): *το δίκαιον ορίζει ότι εκείνος ημπορεί να το πουλήσει* (ενν. *το όρνιον*) *απεκεί και ομπρός ει τινος θελήσει, και πρέπει εκείνη η διατίμησις να ένι εδική του με το κείμενον χωρίς πταίσμαν τό εγίνετον τινός* Ασσίζ. 201[23]· **β)** (με τις προθ. *δίχως, χωρίς*) αιτία, λόγος: *Εσκότωσε τον βασιλέα τότε τον Λαομηδόν,| την*

πόλιν κάτω έρριψε μέχρι των θεμελίων,| δίχως μεγάλης αφορμής, δίχως μεγαλον πταίσμα Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.- Jeffr.) 11402· *Εντεύθεν οι δημηγερεύοντες ... ετέρων τους οφθαλμούς εξόρυξαν, ει και οι πλείονες χωρίς πταίσματος* Ιστ. Ηπείρ. XXI[8].

πταισμολογώ· φταισμολογώ.

Από το ουσ. πταίσμα και το β' συνθ. -λογώ.

Προσφέρω κ. ως εξιλαστήρια θυσία (πβ. και ά. πταίσιμον 2γ[3]): *και επήρεν το 'ρίφι του φταίσιμου ος του λαού και έσφαξέν το και εφταισμολόγησέ το σαν το πρώτο* (ενν. 'ρίφι) Πεντ. Λευιτ. IX 15.

πταίστης ο, Γλυκά, Στ. 277, Μαχ. 572[21], Ιστ. Βλαχ. 1690, 2273, Σουμμ., Ρεμπελ. 166, 185, κ.α., Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 136[v], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 240[8], 243[99], 883 κδ' 1, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [510], [524], [1239], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Κορ. Α' ια' 27· πταίσθης, Μαχ. 574[10]· φταίσθης, Κρασοπ. (Eideneier) S 91 κριτ. υπ.· φταίστης, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 308, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 28, Πιστ. βοσκ. IV, 7, 180, 8, 211, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 142[r], 147[v], Χριστ. διδασκ. 46, 185, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 188, 191, 384, Γ' 111, Δ' 265, 354, Τζάνε, Κατάν. 194.

Από τον αόρ. του πταίω και την κατάλ. -της. Οι τ. πταίσθης και φταίσθης με -σθ- από υπερδιόρθωση του συμπλέγματος -στ-. Ο τ. φταίστης στο Βλάχ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 848), καθώς και στο ΑΛΝΕ. Τ. φταίκτης και φταίχτης σήμ. Η λ. πιθ. τον 11. αι. (TLG· βλ. και LBG), στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1α) Αίτιος, υπεύθυνος, υπαίτιος, φταίχτης: *κιανείς να μη με συντηρά, μηδέ και να μπορούσι| τ' αμμάτι', απού 'ναι φταίστες μου, κιανένα να θωρούσι!* Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 192· *Ουδ' είναι δίκιον και πρεπόν, αποκοτιάν να πιάνεις,| τσ' αστέρες και τον ουρανόν, φταίστες να τους εκάνεις.| Γιατί όσες θλίψες και κακά και δυστυχιές μας φτάνουν,| ημείς χαλκιάδες είμαστεν, οι ίδιοι που τες φτιάνουν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [672]· *εσύ 'σαι φταίστης μοναχός στο αίμα οπού τρέχει·| στη χώρα όλη, ξεύρεις το, πασένας το κατέχει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 189· **β)** ένοχος, υπόλογος, κατηγορούμενος: *Και ο ποδέστας άρχεψεν μοναύτα να δείξει πως δεν είναι πταίστης* Μαχ. 316[24]· *και έπρεπε να μην φαίνονται* (ενν. οι ποπολάροι) *εις το πρόσωπον του κριτή ..., μ' όλον τούτο αυτοί επηγαιναν θαρρετά ... να στέκονται κατέμπροσθεν εις το πρόσωπον του κριτή, ωσάν να μην ήθελε είναι πταίσται* Σουμμ., Ρεμπελ. 185· *Γυρίσετέ το, ω στρατηγοί, το φταίστη, κι ας μιλήσει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ) Γ' 105· (εδώ προκ. για εραστές): *τους υπηρέτας της θεάς θέλω τούς πέψει νά μπουν| μέσα στο σπήλιον, και τους δυο τούτους σαν φταίστες νά βρουν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [866]· **γ)** αυτός που διέπραξε αδίκημα και έχει ήδη τιμωρηθεί γι' αυτό, παράνομος, κατάδικος: *η δικαιοσύνη οπού είναι γλυκυτάτη ... τους αμαρτωλούς και πταίστας βλέποντας τον καιρόν τον πολύν οπού έκαμαν με τοσαύτην παίδευσιν ... ελυπήθηκαν και τους ελευθέρωσαν* Σουμμ., Ρεμπελ. 192· *όσοι είναι σκλάβοι, πταίστες και φονιάδες ας έλθουν με τον ρήγα ... και οι σκλάβοι ελεύθεροι από σκλαβίαν και απού πάσα πταίσμαν* Μαχ. 360[35]· *Αλλά, αφέντη κράτιστε, συνήθειαν δεν έχουν| εδώ στην επαρχίαν σου ...| τους πταίστας να ξομολογούν και να τους κοινωνούσι,| μόνον αμετανόητους υπάν και τους*

κρεμούσι Ιστ. Βλαχ. 2297. **2)** Αμαρτωλός, ηθικά επιλήψιμος: *Έτσι και ημείς είμεσθεν ομπρός εις τον Θεόν φταίστες και είναι πρέπον και δίκαιον να αποφεύγομε ... την οργήν του την δικαίαν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 134[r]· *και αθρώποι της Σεδομ κακοί και φταίστες του Κύριου πολλά* Πεντ. Γέν. XIII 13· (εδώ αυτοχαρακτηρισμός, ως εκδήλωση ταπεινοφροσύνης): *ούτως, Θεέ και Κύριε, ζητώ κι εγώ ο φταίστης | κι αν ήτο μπορεζάμενον να γένουνταν βουτσίον | η Πρώτη, νήσος θαυμαστή* Κρασοπ. (Eideneier) S 91· (εδώ προκ. για ειδωλολάτρη): *Το είδωλο σε μαρτυρά για φταίστη. Ω αρματωμένοι, | στες φυλακές τες σκοτεινές σύρτε το, ωσάν τυχαίνει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 187. **3)** Ψεύτης, συκοφάντης, αναξιόπιστος: *και έπεψεν παρακαλητάδες να προυμουτιάσουν να μεν πουν τινός τίποτες, ουδέ του ρηγός, όμως ανέν και άλλον να γροικήσουν να τον εβγάλουν πταισθην* Μαχ. 224[35]· *ή εμένα εκβαλών από το πρόσωπόν σου ή ζήτησε άλλον* (ενν. *υπηρέτην*) *του πατρός σου, διά να μην φανώ εγώ πταισθης εις του λόγου του* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 80[29].

πταίστρια η· *φταίστρα,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [867], Δ' [592], [722], Ε' [182].

Το θηλ. του ουσ. *πταίστης*· πβ. τ. *φταίστρια* στο Somav. (λ. *φταίστρα*) και *φταίχτρια* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, λ. *φταίχτης*). Ο τ. στο Somav. Τ. *φταίχτρα* σήμ. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και στο Δημητράκ. (λ. *πταίστης*).

α) Ένοχη: *η κακορίζική σου θυγατέρα* (παραλ. 7 στ.) *... φταίστρα και θανάτου άξια αποφασισμένη* Πιστ. βοσκ. V 2, 96· (εδώ προκ. για παράνομη ερωτική συνεύρεση): *όλους τους 'πηρέτας | θα στείλω ναν τη πιάσουν μετά κείνον | και ως φταίστρα να της πάρου | χωρίς ελεημοσύνην την ζωή της* Πιστ. βοσκ. III 5, 325· **β)** υπεύθυνη: *Εσέ την ίδιαν το λοιπόν, πρέπει να κατακρίνεις, | γιατί εκομπώθης μοναχή, κι εις τούτο φταίστρα εγίνης* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [678].

πταίω, Σπαν. Α 630, 652, Σπαν. (Ζώρ.) V 82, Σπαν. Ο 223, Διδ. Σολ. Ρ 101, Γλυκά, Στ. 532, 536, Γλυκά, Στ. Β' 38, 41, Γλυκά, Αναγ. 17, Καλλίμ. 1677, Ασσίζ. 236[6], 446[26], Διγ. (Trapp) Gr. 1986, Διγ. Α 239, 245, Φλώρ. 390, Λίβ. διασκευή α 522, Λίβ. Esc. 400, 457, Χρον. Τόκκων 2992, Διήγ. Βελ. χ 141, Χούμνου, Κοσμογ. 1108, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[21], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 201, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 223, Βασιλ. Κεφάλ. Παραιν. 116, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 111[8], Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 89, 183, Θρ. Κύπρ. Μ 47, 142, 484, Μορεζ., Κλίνη φ. 127[r], 161[r], Διγ. Άνδρ. 317[13], 332[3], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [637], Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιβ' 7· *πταίγω,* Συναξ. γυν. 101, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 42[r], 42[v], 51[r]· *πτιω,* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 98· *φθαίγω,* Βεντράμ., Γυν. 72· *φθαίω,* Φαλιέρ., Ιστ.[2], 489, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 77[r], 351[r]· *φταίγω,* Συναξ. γυν. 959, Πικατ. ((Bakk.-v. Gem.) 341, Κακοπ. 109, Πεντ. Γέν. XL 1, Λευιτ. IV 22, Αρ. V 6, XV 27, 28, Δευτ. XXIV 4, κ.α., Αχέλ. 1390, Πανώρ.[2] Ε' 205, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 114, 240, 642, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 26, 34, 87 δις, 112, 173, 201, Πιστ. βοσκ. IV 3, 273, 5, 139, 163, 301, Σταυριν. 821, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1885, Β' 2345, Ε' 1337, 1463, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1350, Στάθ. (Martini) Β' 122, Γ' 275, Διαθ. 17. αι. 3[25], Ροδολ. (Αποσκ.) Χορ. β' 14, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 413[15, 23], 513[3], 535[16], 558[9], Μορεζ., Κλίνη φ. 367[r]· *φταίω,* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 324, Χρον. Μορ. Η 2691, 3317, 5131, 5884, 7441, 7591, Χρον. Μορ. Ρ 2691, 3317, 3336, 4114, Αχιλλ.

(Smith) Ο 333, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 144, 580, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 176, Φαλιέρ., Ενύπν.[2] (Bakk.-v. Gem.) 123, Χούμνου, Κοσμογ. 1054, Πεντ. Γέν. XXXIX 9, Δευτ. XXVIII 45, Λευιτ. IV 14, 22, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 71[5], Κυπρ. ερωτ. 90[49], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 732, 2200, Γ' 712, 1196, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 683, Ιερόθ. Αββ. 332, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 221· *φτιω*, Κυπρ. ερωτ. 87[18], 90[40, 44], 94[58]· αόρ. *ήφταισα*, Διαθ. 17. αι. 3[24]· β' πληθ. αορ. *εφταίξετε*, Πεντ. Αρ. XXXII 23, Δευτ. IX 16· *εφταίσετε*, Πεντ. Δευτ. IX 18· β' εν. υποτ. αορ. *επταίσεις*, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 20[7]· γ' πληθ. υποτ. αορ. *εφταίσουν*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 368[r]· μτχ. μέσ. ενεστ. *φταιγούμενος*, Πεντ. Γέν. XLII 21· μτχ. μέσ. παρκ. *πταισμένος*, Φλώρ. 390, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 89, 183, Θρ. Κύπρ. Μ 47, 142, Μορεζ., Κλίνη φ. 127[r]· *φταισμένος*, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 580, Σκλάβ. 100, Πεντ. Αρ. XXII 14, Κυπρ. ερωτ. 90[36], Πιστ. βοσκ. V 2, 131, IV 3, 273, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1906.

Το αρχ. *πταίω*. Ο τ. *πταίγω* στο Somav. Ο τ. *φταίγω* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 848). Η μτχ. παρκ. *φταισμένος* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *φταίω*). Ο τ. *φταίω* στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *φτιω* (για το σχηματ. βλ. και Ανδρ., Ελλην. 29, 1976, 224) και τ. *φκιώ* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ., Φαρμακ., Γλωσσάρ. 236). Η λ. και σήμ. στη λόγ. φρ. *τις πταίει;* (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *φταίω*).

Α' Μτβ. 1α) Προκαλώ, κάνω κακό σε κάπ.· βλάπτω, ζημιώνω κάπ.: *Ειπέ με τό σε έφταισα και τι κακόν σ' εποίκα* Χρον. Μορ. Η 4114· *Εμείς φοβούμεθα πολλά από την βασιλειάν σου| διότι σε επταίσαμεν και επικράναμέ σε* Χρον. Τόκκων 2986· (με είδος σύστ. αντικ.): *Ως πταίσμα οπού έπταισεν, διά τούτο τυραννείται* Λίβ. Va 410· *το πρικόν ριζικόν μου| ... να θέλει ν' απομείνει| φταίξιμον εδικόν μου| τό 'φταιξεν ένας άλλος* Πιστ. βοσκ. IV 5, 99· (με εμπρόθ. προσδ. σε θέση αντικ.): *προσειπα προς εσάς ...· μη φταίξετε εις το παιδί* Πεντ. Γέν. XLII 22· φρ. τι (+ γεν. ή αιτιατ. προσώπου) φταίω = σε ερώτηση που εκφράζει διαμαρτυρία για άδικη κατηγορία ή μεταχείριση: *Έρω μου, τι σε έπταισα και τι κακόν σε εποίκα| και την καρδίαν μου σύρριζον καθόλου εξανασπάς την;* Αχιλλ. (Smith) Ν 908· *Τι σου 'χω εγώ φταισμένα;| Δεν ήμουν πάντα πιστικός, φίλος καλός για σένα;* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1697· *τιμώρησε* (ενν. *Κύριε*) *τον Αβραάμ· το τέκνο τι σου φταίγει;* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 54· **β)** κάνω κάπ. να υποφέρει, προκαλώ πόνο (ψυχικό ή σωματικό) σε κάπ.: *ανίσως αγαπώντα σε και φτιω σου,| συχώρα με και δεν έν' αξαυτόν μου* Κυπρ. ερωτ. 104[55]· *Τόσον έναι τά κογγύζω| κι όλα μου τα μέλη φτιουμ μου* Κυπρ. ερωτ. 128[2]. **2α)** Ευθύνομαι για κ. κακό, είμαι ένοχος για κ.: *Με τα κατσιά δικάζεται* (ενν. *η κόρη*), *μαλώνει με τ' αρνίθια* (παραλ. 1 στ.). *Και τούτες όλες τις χολές, όλες τες φταίγει ο γέρος!* Κακοπ. 109· **β)** θεωρούμαι ένοχος απέναντι σε κάπ.: *αν δεν τον φέρω προς εσέν και να τον στέκω* (ενν. *το Βενιαμιν*) *ομπροστά σου και να φταίσω εσέν όλες τις ημέρες* Πεντ. Γέν. XLIII 9. **3α)** Δείχνω ανυπακοή σε κάπ., παρακούω κάπ.: *Ω βασιλεύ,...| την βασιλείαν σου ουκ έφταισα ποτέ εις έναν ρήμαν* Διήγ. Βελ. Ν[2] 145· *εσκότωνε* (ενν. *ο σουλτάν Μουράτης*) *με το χέρι του πολλούς πασάδες ..., όποιος του έφταιγε· αμή ταπεινός εις εκείνους, οπού τον επροσκυνούσανε* Χρον. σουλτ. 28[5]. **β)** (θρησκ.) παραβαίνω τις εντολές του Θεού, αμαρτάνω απέναντι στο Θεό: *Υιέ μου, ιδές και αν έπταισες τον Ποιητήν του κόσμου* Σπαν. (Ζώρ.) V 290· *Δέσποινα, ... γνωρίζω πως ... μεγάλα έπταισα του*

γλυκυτάτου σου Υιού Μορεζ., Κλίνη φ. 164ν· *Σφαίνω και φταίγω σου πολλά* (ενν. *Θεέ μου*) Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 85· (με σύστ. αντικ.): *εστράφην ο Μωσέ προς τον Κύριο και είπεν· ... έφταισεν ο λαός ετούτος φταίσιμο μεγάλο* Πεντ. Έξ. XXXII 31· (με εμπρόθ. προσδ. σε θέση αντικ.): *οκ την πολλήν φιλαργυρίαν εις τον Θεόν εφταίσαν* Βεντράμ., Φιλ. 240. **4)** (Εδώ προκ. για ζευγάρι) γίνομαι μοιχός, απατώ κάπ.: *εμπορώ να μοιάσω την βερτούν της καστιτάς εις την φιλικουτούναν, η ποια ποττέ δεν πτιε του ακριβού της συντρόφου και ανισώς και λάχει και ψοφήσει ... πλιον δεν σμίγεται με άλλην* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 146.

Β΄ Αμτβ. **1α)** Πέφτω σε ηθικό παράπτωμα, σφάλλω: *Υιέ μου, αν πέση φίλος σου εις εντροπήν και πταίση,| ... κρύψε την εντροπήν του* Σπαν. (Μαυρ.) P 258· *Η ίδια η φύσις τη ζωή ποτέ της δε χαρίζει,| τω βασιλιώ που φταίξουσι* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ΄ 180· (σε παροιμ. φρ.· βλ. Ερωτόκρ. Παροιμ. 776): *δεν έχει πόδια να σταθεί εκείνος οπού φταίσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α΄ 1908· **β)** παραβαίνω το θείο νόμο, αμαρτάνω: *αν είναι η ψυχή φταισμένη και καταδικασμένη, τηνε γυρίζουσι οπίσω ... οι πονηροί δαίμονες* Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 47· *Ετούτ΄ οι κακορίζικοι αμάρτευσαν κι εφταίσαν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε΄ [294]. **2α)** Ευθύνομαι για κ. κακό, είμαι φταίχτης, είμαι ένοχος: *Στραφήτω η απόφασις όπισθεν να συντύχω| να ειπώ το δίκιον της ωριάς και αν έπταισεν, ας πάθει* Φλώρ. 577· *δε λογιάζου οι λωλοί, πως... η δείλιαση, ...| είναι αφορμή και στέκουσι ...,| ...φτωχοί ...| μα λέσι, πως το ριζικό τως φταίγει* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 31· *λέγοντας* (ενν. *ο Ιούδας*): *«Εσφαλα και επαράδωκα αίμα οπού δεν έπταιεν»* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κζ΄ 4· **β)** (ειδικότ.) είμαι ένοχος για την διάπραξη παράνομης πράξης: *σ΄ τούτη τη φλακή, που μπαίνουν όσοι εφταίσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ΄ 489.

Η μτχ. μέσ. παρκ. ως επίθ. = **α)** υπεύθυνος για κ. κακό, ένοχος, φταίχτης: *τάχατες δε θωρούμε απού τα τόσα| σημάδια, πως τυχαίνει ν΄ αποθάνει| τούτη η φταισμένη κόρη;* Πιστ. βοσκ. V 2, 131· **β)** ένοχος απέναντι στο Θεό, αμαρτωλός: *ιδού εσηκωθήκετε κατωθιό τους γονεούς σας ανάθρεμμα ανθρώπων φταισμένων* Πεντ. Αρ. XXXII 14· (προκ. για τους εκπεσόντες αγγέλους): *μεσίτης των επταικότων αγγέλων εγένετο* (ενν. *ο Μωάμεθ*) Ψευδο-Σφρ. 514[22].

Η μτχ. μέσ. παρκ. ως ουσ. = **α)** αυτός που υπέπεσε σε ηθικό ή νομικό παράπτωμα· ο ένοχος, ο παράνομος: *όλους τους πταισμένους, κακοποιούς, και σκλάβους φευγούς, όλοι να είναι συμπαθημένοι* Μαχ. 508[1]· *έδραμεν εις τις φυλακές, εις τους φυλακισμένους,| όλους τους ελευθέρωσε χρώστες και τους φταισμένους* Σκλάβ. 100· *αν εμπορέσουν το κακό και βάρη αλλού να ΄ρίξου* (παραλ. 2 στ.)· *να πουν πως άλλος τα ΄δωκε* (ενν. *τα χαρτιά*) *στου Ρώκριτου τη χέρα* (παραλ. 2 στ.) ... *να βουηθηθεί ο φταισμένος* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Α΄ 1906· **β)** αμαρτωλός: *σήκωσε* (ενν. *μήτηρ του Χριστού*) *τους πεσμένους,| της αμαρτίας κοιμώμενους στον λάκκον και πταισμένους* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[26].

Το ουδ. της μτχ. παθητ. παρκ. στον πληθ. ως ουσ. = οι αμαρτίες: *να μου δώση ο Θεός συμπάθιον στα φταισμένα* Διήγ. ωραιότ. 72.

πταρμετικός, επίθ.

Πιθ. από το επίθ. *πταρμικός* που απ. στον Ιπποκράτη (TLG) αναλογ. με επίθ. σε

-(ε)τικός. Πβ. λ. πταρνιστική (κόνις) στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

(Με παράλ. του ουσ.) που προκαλεί φτέρνισμα: *Έτερον πταρμετικόν* Ιατροσ. κώδ. ρ'.

πτελέα η, βλ. *φτελιά*.

πτένη η, βλ. *φτένη*.

πτενός, επίθ., βλ. *φτενός*.

πτεριάζω.

Από το ουσ. *πτερόν* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. στο Steph., Θησ. και το Du Cange με διαφορ. σημασ. και σήμ. στον τ. *φτεριάζω* (Μπαμπιν., Λεξ.).

Βγάζω φτερά: *Όταν γηράσουσιν τα δυο, το άρσεν και το θήλυ* (ενν. *οι επόπτοι*), (παραλ. 1 στ.) *καθίζουν στην φωλέαν τους, έρχονται τα πουλιά τους,* (παραλ. 1 στ.) *καθίζουσι και ανασπούν πτέρυγας παλαιάς τε,* (παραλ. 2 στ.) *και με τας πτέρυγας αυτών αυτούς κατασκεπάζουν,| και, όταν πτεριάσουσιν, γένονται πάλιν νέα* Φυσιολ. (Legr.) 870.

πτέρνα η, Γλυκά, Στ. 135, Γλυκά, Στ. Β' 190, 280, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 517· *φθέρνα,* Ζήνου, Βατραχ. 83· *φτέρνα,* Σπανός (Eideneier) Β 147, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 519, Πεντ. Γέν. ΙΙΙ 15, XXV 26, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 58, Χριστ. διδασκ. 69.

Η λ. στον Ιπποκράτη (τ. *πτέρνη* ήδη αρχ.). Ο τ. *φτέρνα* στο Meursius και σήμ. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Το οπίσθιο μέρος του ανθρώπινου πέλματος· φτέρνα: *Λε' του:* (ενν. *ο Θεός του Αβραάμ*) «*Να πας στο σπήλαιον, στο όρος Τοβόριο·| άνθρωπος μέσα βρίσκεται, άγριος παρά θηρίον.| Τα νύχια του είναι πηχερά, τα γένια του έως κάτω,| και τα μαλλιά του κρέμουνται στες πτέρνες αποκάτω ...*» Χούμνου, Κοσμογ. 787· **β)** (συνεκδ.) το τμήμα του παπουτσιού που καλύπτει τη φτέρνα: *τα ποδηματίτσια της* (ενν. *της Μαξιμούς*) *χρυσά διακεντισμένα,| τα καύκαλα ήσαν χυμευτά και οι πτέρνες με τους λίθους* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1496· **γ)** το οπίσθιο τμήμα της οπλής αλόγου: *όφιος επί μονοπάτι οπού δαγκάνει φτέρνες αλόγου και έπεσεν ο καβαλάρης του οπίσου* Πεντ. Γέν. XLIX 17.

πτερνίζω, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 933, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 997, 3119, Διγ. Ανδρ. 370[2], 390[35-36].

Το μτγν. *πτερνίζω*. Τ. *φτερνίζω* στο Βλάχ., στο Βλαστού, Συνών. 103 (λ. *κεντρίζω*) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1) (Προκ. για ιππέα) κεντρίζω το άλογο με τα σπιρούνια για να τρέξει: *επτέρνισε* (ενν. *ο Σουδάλης*) *τον μαύρον του, εις τον Ακρίτην πάγει* Διγ. Ζ 1992. **2)** Εξαπατώ, ξεγελώ, ανατρέπω με πονηριά (για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., στη λ. 4): *τις δ' αυ ο φρονιμότατος, τις δ' ο μαθών πτερνίζειν| και καταπανουργεύεσθαι τους λόγους του Βελίαρ ...;* Γλυκά, Αναγ. 158.

πτέρνινος, επίθ.

Από το ουσ. *πτέρνα* και την κατάλ. *-ινος* με επίδρ. του επιθ. *πτέρινος*.

Παιγνιώδης παραφθορά της λ. *πτέρινος*· (εδώ σε σχ. αδύνατον) φτιαγμένος από σπιρούνια (για τη σημασ. και το πράγμα βλ. Eideneier [Σπανός σ. 318]· πβ. και ά. *πτερνίζω* 1): *Δίδω σε ... βαμπακερήν αγελάδα και πλεμάτιν ξύλα και αλυσίδι καπνόν, εφάπλωμα πτέρνινον και μολυβένιον προσκέφαλον* Σπανός (Eideneier) B 123.

πτερνισμός ο, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 14[30], 141[34].

Το μτγν. ουσ. *πτερνισμός*.

Κλοτσιά· (εδώ μεταφ.) υποσκελισμός, ανατροπή (πβ. Π.Δ. Ψαλμ. 40 (41), 10): *όνπερ ευηργέτησας πολλάς ευεργεσίας* (παραλ. 1 στ.), *εκείνος εμεγάλυνεν αρτίως πτερνισμόν σου*| *εκείνος εψιθύρισε κρυφιωδώς ως όφις* | *και τον ιόν εξέχεε κατά του ευεργέτου* Γλυκά, Στ. 384.

πτερνιστήρα η· φ τ ε ρ ν ι σ τ ή ρ α, Προδρ. (Eideneier) IV 75 χφ P κριτ. υπ.

Από το ουσ. *πτερνιστήρ ο* (10. αι., LBG) με αλλαγή γένους ή από το ουσ. *πτερνιστήριον* και την κατάλ. *-α* (Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. 126-127). Ο τ. στο Σταματ. Πβ. λ. *πτερνιστήρας* σήμ. λόγ. και λ. *φτερνιστήρας* στο ΑΛΝΕ.

Σπιρούνι: *αυτός δε καβαλάριος διηνεκώς οδεύει,*| *και βουτλωμένας δε φορεί αυτός τας πτερνιστήρας,*| *κι εσύ ανατρέχεις τας οδούς πεζός με τα τσαγγία* αυτ. IV 75.

πτερνιστήρι το, βλ. *πτερνιστήριον*.

πτερνιστηριά η, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 42, 53, 66, 83, 151· π τ ε ρ ν ι σ τ η ρ ι ά· φ τ ε ρ ν ι σ τ η ρ ι ά, Διγ. Ο 1917.

Από το ουσ. *πτερνιστήριον* και την κατάλ. *-ια*. Ο τ. *φτερνιστηριά* στο Somav. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 850, λ. *φτερνιστηρκά*), καθώς και στο ΑΛΝΕ. Τ. *φτερνιστηρία* (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.) και *φτερνιστηρκά* (Σακ., ό.π., Γιαγκουλλής, ό.π., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα.

Κέντρισμα του αλόγου με τα σπιρούνια για να τρέξει, σπιρούνισμα: *Τα ρέτενα τ' αλόγου του τότε αχάμνισέ τα,*| *πτερνιστηριά τού βάρεσε και πίσ' όλ' άφησέ τα* Κορων., Μπούας 51· (η αιτιατ. ως επίρρ.): *Ουχί ν' αφήσει καν τα ρούχα του ο νέος να στεγνώσουν,*| *πτερνιστηρίαν τον μαύρον του εις τον Σαρακηνόν πηγαίνει* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 55.

πτερνιστηρίζω· μτχ. ενεστ. (άκλ.) π τ ε ρ ν ι σ τ ε ρ ί ζ ο ν τ α.

Από το ουσ. *πτερνιστήριον* και την κατάλ. *-ίζω*. Τ. *φτερνιστηρίζω*, μέσ. *φτερνιστηρίζομαι* και μτχ. *φτερνιστηρισμένος* στο Somav.

Κεντρίζω το άλογο με τα σπιρούνια για να τρέξει, σπιρουνίζω: *συχνά πτερνιστηρίζων* (ενν. *ο Καντακουζηνός Θεόδωρος*) *αυτόν* (ενν. *τον ίππον*) *ως πετάν φαίνεσθαι* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 368 κριτ. υπ.)· *θαυμαστέ αφέντη Αριστοτέλη,*| *οπού ηύρες την γνώσιν φυσικά και της σοφίας το τέλι*| *και ύστερα σε καβαλίκευσεν γυναίκα ωσάν κοπέλι*| *πτερνιστερίζοντα έλεγεν* ... Συναξ. γυν. 423.

πτερνιστήριον το, Διγ. Ανδρ. 347[7-8], 358[15]· *πτερνιστήρι*, Διγ. Ο 247, 2502, 2805· *πτερνιστήριν*, Προδρ. (Eideneier) IV 75 χφ Κ κριτ. υπ., Θησ. Η' [61[1]]· *πτερνιστήρι(ον)*, Διγ. (Trapp) Gr. 1178, Διγ. Ζ 1513, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 8311, Αχιλλ. L 801, Αχιλλ. (Smith) N 1190, Θησ. Ε' [65[3]], Η' [7[2]], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 342· *φτερνιστήρι*, Θησ. Ζ' [109[3]], Ιστ. Βλαχ. 329, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 1617· πληθ. ουδ. *πτερνιστηρία*, Μαχ. 444[19]· πληθ. ουδ. *φτερνιστηρία*, Μαχ. 444[11].

Από τον αόρ. του *πτερνίζω* και την κατάλ. *-τήριον*· πβ. και ουσ. *πτερνιστήρ* (10. αι., LBG). Ο τ. *φτερνιστήρι* στο Meursius και σήμ. λαϊκ. Τ. *φταρμιστήριν, φταρνιστήριν* (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου) και *φτερνιστήριν* (Σακ., Κυπρ. Β' 850, Λουκά, Γλωσσάρ., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Du Cange (λ. *πτερνιστήρα*).

α) Σπιρούνι: *Έθεκαν τα κοντάρια τους και οι δύο* (ενν. *ο Αλαμάνος και ο Ιμπέριος*) *προς την μάχην,| αναγριώνουν τα φαριά, κρούσιν τα πτερνιστήρια| και πιλαλούν τα άλογα με θράσος ανδρειωμένον* Ιμπ. 421· **β)** (μεταφ.) το σκληρό νύχι που βρίσκεται πάνω από το πίσω δάχτυλο του ποδιού ορισμένων πτηνών και που χρησιμεύει ως όπλο (πλήκτρο): *Ειπέ με, καλογερανέ, τι θέλεις εις τον γάμον| με το μακρύν τον σφόνδυλον, με το σιβίν καπέλον;| Φορείς και εις την πτέρναν σου τάχα ρωμαϊκόν πτερνιστήριν* ΠουλΟλ. (Τσαβαρή)[2] 64 κριτ. υπ.

πτερνιστής ο.

Το μτγν. ουσ. *πτερνιστής*.

Αυτός που χρησιμοποιεί παλαιστικά τεχνάσματα (κτυπήματα με τις φτέρνες, τρικλοποδιές)· (εδώ προκ. για τον Ιακώβ) αυτός που παλεύει και νικά τα πάθη και τις αμαρτίες με πονηριά και επινοητικότητα (βλ. Montanari, στη λ.): *Ιακώβ, θέλει να ειπεί, πτερνιστής, ή παλαιστής, ... διότι εις τον κόσμον ετούτον είναι στραβοποδίσματα, πλάναι, κόποι* Ροδινός (Βαλ.) 78.

πτερνίστρια η.

Από το ουσ. *πτερνιστής* και την κατάλ. *-τρια*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

Απατεώνισσα: *ως ιδεί* (ενν. *η πέρδιξ*) *ότι έχει εύκαιρον δι' άλλα ωά τόπον,| υπάγει άλλην φωλεάν πέρδικας αλλοτρίας,| κλέπτει τα ωά εξ αυτής, παίρνει τα στην φουλιάν της,| εξού το πέρδιξ κέκληται πτερνίστρια και κλέπτρια* Φυσιολ. (Legr.) 692.

πτερόν το, Διγ. (Trapp) Gr. 3171, Διγ. Ζ 2787, 2790, 2886, 3801, 3804, Βέλθ. 266, ΠουλΟλ. (Τσαβαρή)[2] 380, Βίος Αλ. 4292, Λίβ. διασκευή α 145, 425, 603, 604, 729, 899, 3741, Λίβ. Esc. 361, 534, 650, 3622, Λέοντ., Αίν. Ι 3, Φυσιολ. (Legr.) 698, Λίβ. Va 479, 717, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 2[10], 132[6], Ιστ. Βλαχ. 167· *πτερό*, Λίβ. Esc. 820, 3983, Λίβ. Va 3677· *πτερό(ν)*, Ιερακοσ. 506[13], Σαχλ., Αφήγ. 423, Λίβ. διασκευή α 227, 234, 702, 1430, 2551, 2856, Λίβ. Esc. 2419, 2718, Αχιλλ. (Smith) N 807, Φυσιολ. (Legr.) 1094, Ch. pop. 208, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 35, Λίβ. Va 212, 222, 1198, 2498, Κορων., Μπούας 32 δις, 44, Αχέλ. 1849, Διγ. Ανδρ. 316[33], 334[5], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 120, Διγ. Ο 1657· *φθερό(ν)*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 27[v]· *φτερό*, Gesprächb. 29[17], Πεντ. Γέν. VII 14, Δευτ. XIV 9, Λευιτ. XI 9, Ολόκαλος 7[9], 50[6], Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 19[8], 94[7]·

φτερό(ν), Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 14, 41, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 132, Πεντ. Γέν. I 21, Δευτ. IV 17, XXXII 11, Αλφ. 11[81], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 69, Ε' 68, Ιστ. Βλαχ. 328, 329, 336, Π. Ν. Διαθ. φ. 335α 24, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1052, 1216, Γ' 253, 255, Ροδολ. (Αποσκ.) Τοις αναγν. 21, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 141, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 167[23], 179[25]· *φτερόν,* Κορων., Μπούας 152, Ολόκαλος 1[19], 74[10].

Το αρχ. ουσ. *πτερόν*. Ο τ. *πτερό* σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 170[13], Β' 239[7], Γ' 210[7], 349[14]). Ο τ. *φτερό* στο Meursius και σήμ. Ο τ. *φτερόν* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 30, 1966, 49). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 15[14], 29[14], 37[31] κ.α., Μαράς, ό.π. Β' 12[15], 96[41], Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16 (τ. Β'), 1961-62, 270) και στο Βλάχ. (λ. *φτερό*).

1) Φτερό: Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 162, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 97, Διγ. Ανδρ. 375[3]· (σε παρομοίωση): *Σαν του κοράκου το πτερόν είναι τα δυο σου μάτια* Ch. pop. 374· **α)** φτέρωμα· (εδώ προκ. για το φτέρωμα της ουράς του πουλιού): *ούτως δε και του τσυκνέα,| τα πουλία γαρ τοιαύτα| εκ μικρόθεν η ουρά τους| διχαλή και τεθλασμένη,| άμαν έλθει εις την φύσην| του πατρός του, μεγαλύνει,| πίπτει το πτερόν εκείνον* Πτωχολ. (Κεχ.)[2] α 817· **β)** πούπουλο: *η αμαρτία οπού εγίνετον εκεί ήτονε πολλά κακή ... και εναντία της φύσεως, διότι το νερόν τουτουνού του λάκκου την φανερώνει, ότι ... αν ρίξουν αλαφρόν ώσπερ ένα φτερόν ή φελλόν παρευθύς υπάγει κάτω* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 131[v]· **γ)** το γέμισμα από φτερά για στρώμα ή προσκέφαλο και συνεκδ. το πουπουλένιο στρώμα (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΚΣ 3, 1940, 37): *τελαρόντυμα ένα με λίγο φτερό* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 831[7]· *Προσκεφαλάδια δ', γεμάτα φτερό* Ολόκαλος 35[15]· *Στίμα ρουχών και αλλονού πραμάτου τά δίδει η κερά παπαδιά ... Και πρώτον: φτερό α', λίτρες μα' ... ένα ζευγάρι σεντόνια ... ένα ζευγάρι προσκεφαλάδια* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem) 97[5]· (εδώ στον πληθ.): *Με το παλέτσι το χοντρό και μ' άχερα τση κάνει (ενν. ο ρήγας)| στρώμα· ...| δίχως σεντόνι και φτερά, δίχως προσκεφαλάδι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 583· **δ)** (προκ. για την ιατρική και τη μουσική) επεξεργασμένο φτερό ως εργαλείο: *μέλι άκαπνον λαβών μετά πτερού τον ουρανίσκον υπάλειφε* Ορνεοσ. 572[9]· *εγώ έκρουα την κιθάραν με το πτερόν του ορνέου, και εσυνέριζεν η φωνή της κιθάρας και της κόρης ομοίως* Διγ. Ανδρ. 377[14]· **ε)** διακοσμητικό στοιχείο σε πολεμιστή για εντυπωσιασμό στη μάχη: *φτερά εις το κεφάλι του, φτερά και εις την ράχη,| φτερά εις τους αγκώνες του αγάπα πάντα να 'χει,| ... φτερά εις τ' άλογόν του|* (παραλ. 2 στ.) *να τον φοβούνται οι εχθροί* Ιστ. Βλαχ. 327· *έβαλε (ενν. ο Μπαγιαζίτης) ... σκλάβους καβαλαραίους ... Ούτοι είναι κατά πολλά εύμορφα στολισμένοι, με φακιόλια περιχρυσωμένα και πτερά εις τα κεφάλιά τως* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 337· *Ήλθεν Διόνυς ανδρειωμένος| μετά Σέρβων κομπανάτων| και πτερών λαζοφαρδάτων,| μ' αλαμάνικον σκουτάριν,| έχων βίτσαν σφυρισμένην* Χρησμ. I 23· **στ)** (συνεκδ., πιθ.) το σύμβολο έναρξης του πολέμου: *ορών ο Μουσταφάς ήδη σαλευόμενον το του πολέμου πτερόν* Δούκ. 191[27]. **2)** (Στον πληθ., συνεκδ.) φτερούγα: Ασσίζ. 199[19], Διγ. Ανδρ. 398[18]· (εδώ σε μεταφ., προκ. για την ταχύτητα): *ας είχα τα φτερά του αετού να φύγω,| τ' άγρια θεριά της Αφρικής εκεί να πα να σμίγω* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 227· (εδώ προκ. για τα φτερά μυθικών πλασμάτων, όπως του Έρωτα και της Μούσας): Λίβ. διασκευή α 4128, Κυπρ. ερωτ. 18[2], Ροδολ. (Αποσκ.) Τοις αναγν. 6· (εδώ σε φρ. ή έκφρ. προκ. για πουλιά): (1) *από πτερού,* βλ. Επιτομή λ.

από 17 έκφρ. (ζ)· (2) *χύνω πτερόν* = ορμώ πετώντας: *ελύσαν το φαλκόνιν| και σύντομος εφάνηκεν ατός ουρανοδρόμος·| χύνει πτερόν επάνω του και απήρε το φαλκόνι* Βέλθ. 772· φρ. (μεταφ.) (1) *έχω κάπ. εις τα πτερά μου* = προστατεύω κάπ.: *και τότες ας μου ευχηθεί εμέν* (ενν. τον Διγενή) *η πεθερά μου| οπού την κόρη της εγώ έχω εις τα πτερά μου* Διγ. Ο 2016· (2) *κάμνω πλάτες και πτερά εις κάπ.* = ενδυναμώνω, ενισχύω κάπ.: *η συμβουλή σας η καλή και η συγκρότησή σας| να κάμει πλάτες και πτερά εις όλους τους αυθέντας* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 899· (3) *βαστώ/έχω φτερά/πτερά* = είμαι γρήγορος: *πολλά 'πιδέξα ανέβηκε* (ενν. ο Ρωτόκριτος) ...| *Ετούτον είναι φυσικό κειών οπ' αγαπούσι:| εις έτοιες χρείες σα λάχουσι, πουλιώ φτερά βαστούσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 578· *Να είπεις πτερά είχα, φίλε μου, και εις μίαν την ώραν τότε,| ωσού να τρίψεις οφθαλμόν, κατέλαβα εις τον τόπον* Λίβ. διασκευή α 2324· (4) *ρίχνω το πτερόν εις κ.* = πετώ προς κάπου· (εδώ) στρέφω την προσοχή μου προς κ.: *Μη πας και ρίξεις το πτερόν εις άλλης κόρης αγάπην,| ... κι εμέν ελησμονήσεις* Ερωτοπ. 675. **3)** Φτερωτό βέλος: Λίβ. διασκευή α 587. **4)** (Μεταφ.) **α)** η δύναμη της ψυχής και του πνεύματος: *Οι λογισμοί επετάξασι, στον ουρανόν εφτάσα| κι εκεί εκαήκαν τα φτερά και την εξά μου εχάσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 508· εκφρ. (1) *τα φτερά της θεωρίας/το πτερόν της προσευχής* = η δύναμη της θέασης του Θεού/της προσευχής: *από τον ουρανόν αναβαίνομεν εις τον Θεόν με τα φτερά της θεωρίας* Βουστρ. Μεταφρ. 257· *αν το πτερόν της προσευχής κούφον προς πόλον θέλεις| ανέρχεσθαι ... και σώζειν τας αισθήσεις,| έασον, άνες τας προς σε των άλλων αμαρτίας* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 227· (2) *τα πτερά της τύχης* = η δύναμη που δίνει η τύχη: *Ει γαρ της τύχης τα πτερά διά παντός κατείχον| άνθρωποι πολυτάλαντοι Κέκροπες επηρμένοι,| ούκουν εσώθη πάσα σαρξ, ουκ αν εταπεινώθη* Μανασσή, Ποίημ. ηθ. 350· **β)** (μεταφ. στον πληθ.) το θάρρος: *ως τώρα επέτουν χαμηλά μα 'δά 'χω τα πτερά μου| μεγάλα, και θα καυχισθώ κι εγώ για όνομά μου* Τζάνε, Φιλον. 585[17]· **γ)** (σε παρομοίωση)· (εδώ προκ. για κοντάρια που εξακοντίζονται ελαφρά και γρήγορα): *τα κοντάρια επήγα| εις τον αέρα ωσά φτερά, κι ωσάν πουλάκια εφύγα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 2138· (εδώ προκ. για την καλή διάθεση που επιφέρει ο έρωτας): *Θέλω... να χαρώ| με άλλον νέον τρυφερόν,| να με ποίσει ωσάν πτερό| 'λαφρικήν και γλυκασμένη| την καρδία μου την καμένην* Συναξ. γυν. 768. **5)** Καθετί που λειτουργεί ως φτερό: **α)** πτερύγιο στον τροχό του μύλου, φτερωτή (για το πράγμα βλ. Πλατάκης, Κρητολ. 4, 1977, 169· πβ. και λ. πτερωτός): *Έρχεται Μαρία εκ τον μύλον| σύρνει και πτερόν τον μύλου| και βαστάζει και το αλεύριν* Χρησμ. Ι 81· **β)** (εδώ σε μεταφ., προκ. για το λόγο) κουπί (για τη σημασ. βλ. Κριαρ., Κρ. Χρ. 12, 1958, 108): Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 63. **6)** Το δεξί ή αριστερό μέρος της στρατιωτικής παράταξης: *Και ούτως έγινε το φουσσάτον του Ισμαήλ ωσάν δύο πτέρυγες ... Το μεν ουν ένα πτερόν ... έπεσεν εις το δεξιόν μέρος των Τουρκών* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 366. **7)** Το άκρο ενός πράγματος, η προεξοχή: *Νυχτά 'τον κι εκοιμούντανε τα ζώα κι οι ανθρώποι,* (παραλ. 1 στ.) *εις τα χαράκια, στα πτερά, στα δένδρη κι οπ' αλλού 'σαν* Αχέλ. 451· *ένας λεβέντης βλέποντας το κάλλος,| οπού 'χε ο Σταυρωμένος ο μεγάλος,| που στ' Άγιον Βήμα απάνω είναι βαλμένος| και όλος ... είν' χρυσωμένος,| και δε μπορώντας στα ψηλά να σώσει| και με τα χέρια απάνω του ν' απλώσει| έσυρε μια πετριά και εκτύπησέν του| κι απ' το πτερό κομμάτι ετσάκισέν του* Λεηλ. Παροικ. 500.

πτερορρυΐα η.

Από το αρχ. *πτερορρυέω* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. στο LBG· πβ. λ. *πτερόρροια* σήμ.

α) Αποβολή (συν. προσωρινή) του πτερώματος των πτηνών, πτερόρροια: *Δει τον τόπον, εν ω ο ιέραξ την πτερορρυΐαν ποιεί, φωτός δεκτικόν είναι* Ιερακοσ. 368[22]· **β)** (εδώ συνεκδ.) ο χώρος όπου κλείνουν τα κυνηγετικά γεράκια όταν έχουν πτερόρροια: *μη αυτόν* (ενν. *τον ιέρακα*) *εξαγάγης της πτερορρυΐας άχρι ημερών ιε'* Ορνεοσ. αγρ. 522[7].

πτερούγα η, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 31[27], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κγ' 37, Λουκ. ιγ' 34· *φτερούγα*, Πανώρ.[2] Α' 428, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 342, Γ' 338, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 31, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 141· πληθ. *φτερούγιες*, Πιστ. βοσκ. II 2, 180, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [551], Γ' [198].

Από το ουσ. *πτερούγι(ν)* και τη μεγεθ. κατάλ. *-α* (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 99). Ο τ. *φτερούγα* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ.

1) Φτερούγα, φτερό: *Ευστόχως κατετόξευσε* (ενν. *ο Βέλθανδρος*) *τον αετόν εις πτερούγαν* Βέλθ. 775· *οι συντρόφοι του* (ενν. *του Μαρκιανού*) *εξύπνησαν γληγορότερα ... και ηβλέπουν αποπάνω του έναν αετόν, και τον είχεν σκεπασμένον με τες πτερούγες του* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 310[v]· *Φτερούγες έχω και πετώ* (ενν. *ο Έρωτας*) *κι εις πάσα τόπο πηαίνω*| *κι ώρες στα ύψη πέτομαι κι ώρες στα βάθη μπαίνω* Πανώρ.[2] Ε' 55· (σε μεταφ.): *μια κάποια λίγη πεθυμιά εσήκωσε το νου μου*| *και δυο φτερούγες ήκαμε μέσα του λογισμού μου:*| *τούτες την πεθυμιά πετού, στον ουρανό την πάσι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 332· (ως διακριτικό μονάδων του ιππικού του ουγγρικού στρατού): *και εδιάβησαν* (ενν. *οι Τούρκοι καβελάροι*) *απάνω εις τις Ούγγαρους, οι οποίοι ήτανε όλοι εντυμένοι με άσπρα ποκάμισα ..., και από πίσω από αυτούς ακολουθούσανε με πράσινα ποκάμισα και είχανε και φτερούγες από όρνεα, τους οποίους τους λέγουνε ντελήδες* Χρον. σουλτ. 72[27]· (σε ιδιάζ. σύντ.): *Και την άλλη μερέα ο Λουνυάδης εμέρασε και αυτός το φουσσάτο του εις δύο. Και έβαλε τα άλογα τα ελεύτερα εισέ ένα μέρος και ένα μέρος άλογα με φτερούγιες τοξότες* Χρον. σουλτ. 67[12]· **2)** (Στρατ.) πτέρυγα στρατιωτικού σχηματισμού: *ωσάν εσιμώσανε εισέ πόλεμον ... εχωρίσανε εισέ δυο φτερούγες δεξιά-ζερβά· και εις την μίαν μερέαν της φτερούγας ήτονε ο Ισμαήλ, και εις την άλλη φτερούγα ήτονε ο Ουστάσγλης* Χρον. σουλτ. προσθ. 601 τρις· **3)** (Αρχιτ.) το ψηλότερο σημείο οικοδομήματος, κορυφή (πβ. και ά. *πτερύγιον* 2α): *Ομοίως και τες πτερούγες του ναού έως έξω της αυλής τες ορθομαρμάρωσες όλον με χρυσάφι τες εστόλισεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) Hagia Sophia ω 527[8].

πτερουγάτος, επίθ.

Από το ουσ. *πτερούγιν* και την κατάλ. *-άτος*.

Φτερωτός· (εδώ προκ. για νυχτερίδα): *το γαστρί με έκαμε ... να πίνω γάλα του πτερουγάτου ποντικού* Επιστ. Barozzi 360.

πτερουγιάζω· *φτερουγιάζω*, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 327. — Βλ. και *πτερουγίζω*.

Από το *πτερουγίζω* κατά τα ρ. σε -*ιάζω*. Ο τ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, ΚεφαλΛ. Σύμμ. 500)· πβ. νεοελλ. ουσ. *φτερούγιασμα* (Κριαρ., Λεξ.).

(Προκ. για πτηνά) χτυπώ τα φτερά, φτεροκοπώ: *Εγώ την εκωλόσυρνα εκείνην την καβάκα,| κι εκείνη εφτερούγιασε και κράζει «κάκα κάκα»* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 282.

πτερουγίζω· *φτερουγίζω*, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 188 κριτ. υπ.

Από το αρχ. *πτερυγίζω*. Ο τ. και σήμ. Η λ. στο Βλάχ.

(Προκ. για πτηνά) χτυπώ τα φτερά, φτεροκοπώ: *Εγώ την εκωλόσυρνα εκείνην την Καβάκα,| κι εκείνη εφτερούγιζε κι έκραζε «κάκα κάκα»* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 282 κριτ. υπ.

πτερούγιν το, Αχέλ. 1003· *φτερούγι*, Πεντ. Έξ. XIX 4, XXV 20, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 542· *φτερούδιν*, Κυπρ. ερωτ. 112[7]. — Πβ. και *πτερύγιον*.

Από το ουσ. *πτερύγιον*. Ο τ. *φτερούγι* και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *φτερούγα* και *φτερούγι*, Ανδρ., Λεξ.).

Φτερούγα, φτερό: *επέστησεν* (ενν. *ο Διγενής*) *ολόχρυσα και ολάργυρα ζωδία,| λέοντας, πάρδους και αετούς, πέρδικας και νεράδας| και χύνουν εκ του στόματος και εκ των πτερουγίων| νερόν καθάριον, κρούσταλλον, ύδωρ μεμυρισμένον* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1654· *ανθρώπους ενετράνισα όλους με τα πτερούγια| να τρέχουσιν, να πιλαλούν εις όλον το λιβάδιν* Λίβ. Va 208· *Την ώρα που ο Αυγερινός πασίχαρος προβαίνει* (παραλ. 1 στ.) *και τα πουλιά χαμοπετού κι αναγαλλιούσιν ούλα| κι έχουν εις τα φτερούγια τως πάχνη από τη δροσούλα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 1252· φρ. *χύνω το πτερούγιν* = ορμώ πετώντας (πβ. ά. *πτερόν* 2): *ώσπερ πετρίτης άχρωμος, όταν εμπεί εις κυνήγιν,| και χύσει το πτερούγιν του και τα όρνεα αποκτείνει* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1513.

πτεροφόρος, επίθ., Διγ. Άνδρ. 315[23].

Το αρχ. επίθ. *πτεροφόρος*. Πβ. *πτεροφορέω* (4.-5. αι., Lampe, Lex.)· βλ. και LBG. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει φτερά, φτερωτός: Διγ. Ο 109· (προκ. για τον Έρωτα): Διγ. Ζ 164· (με παράλ. του ουσ.): *Και μίαν νύκτα 'φάνηκεν στην κλίνην που 'κοιμάτον* (ενν. *η κόρη*) (παραλ. 1 στ.) *είς πτεροφόρος και λαμπρός περίσσια θυμωμένος* Διγ. Ο 95.

πτεροφυώ, Φυσιολ. (Kaim.) 23a[13], Φυσιολ. 345[16].

Το αρχ. *πτεροφυέω*. Πβ. ουσ. *πτεροφυΐα* σήμ.

Αναπτύσσω, βγάζω φτερά: Ιερακοσ. 376[4]· (μέσ., μεταφ.): *Όθεν οι πλείονες δοκώ τότ' εκ της ευφροσύνης| πτεροφυούντ' εκ της χαράς, σχεδόν ειπείν, εκείνης* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1202.

πτερύγιον το, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1161.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. στον τ. *πτερύγιο*.

1) Φτερούγα: *Εάν ο ιέραξ τα εντός αυτού νοσήσει ... Ως κόπρον ορνίθειον αφοδεύει ...· έχει δε κεχαλασμένα τα πτερύγια και την κεφαλήν ορθοτριχισμένην* Ορνεοσ.

αγροικ. 546[16]. **2)** (Αρχιτ.) **α)** το πιο ψηλό σημείο ενός κτηρίου: *Εάν είσαι εσύ υιός Θεού ... αλλαχού επί το πτερύγιον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 344ν (πβ. Κ.Δ. Ματθ. 4, 5-6)· **β)** εξωτερικό κτίσμα κτισμένο σε γωνία σε μία από τις πλαϊνές πλευρές ενός οικοδομήματος, πτέρυγα· (εδώ προκ. για πλαϊνό περίστυλο): *Έστι δε και πτερύγιον του ναού τεταμένον| εν δεξιοίς και πρόκειται καμαροσυσταμένον·| και υποκάτωθεν αυτού καμάρας οκτώ βλέπεις,| ένθα περιφερόμενος την σην καρδίαν τέρπεις* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1115.

πτέρυξ η, Διγ. (Trapp) Gr. 915, 1103, 2395, Διγ. Α 2857, 2858, Διγ. Ζ 908, 1435, 2786, Δευτ. Παρουσ. 114, Ιστ. Βλαχ. 1900, Διγ. Ανδρ. 345[15]· αιτιατ. πληθ. *πτερύγες*, Κατάλ. οικουμ. συν. 99ν.

Το αρχ. ουσ. *πτέρυξ*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πτέρυγα* (7.-11. αι., TLG).

Φτερούγα, φτερό: Διγ. (Trapp) Gr. 663· (μεταφ.): *αλλ' ουν η μήτηρ του Χριστού να τα 'χει σκεπασμένα (ενν. τα νήπια),| στην σκέπην των πτερύγων της να τα 'χει φυλαγμένα* Θρ. Κύπρ. Μ 487.

πτέρυξις η.

Από το *πτερύσσω* (9. αι., TLG) και την κατάλ. *-σις*. Η λ. το 12. αι. (TLG) και σε σχόλ.· βλ. και LBG.

Φτέρωμα: *και ότε τελειωθώσιν ο νεοσσοί αυτών αποδύονται την πτέρυξιν οι γονείς αυτών και γίνονται νεοσσοί μη δυνάμενοι πετασθήναι. Πώς άρα ζήσονται; Εξέρχονται τα τέκνα ... και κομίζουσι βρώσιν και διατρέφουσι τους γονείς αυτών* Φυσιολ. (Zur.) XXXVIIII 2[8].

πτερώ -ώνω, Δούκ. 107[18], 149[4], 181[20], 373[26]· *φτερώνω*· γ' εν. παθητ. αορ. *φτερώτηκεν*.

Το αρχ. *πτερόω*. Ο τ. *φτερώνω*, με τροπή του πτ- σε φτ-, στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. *πτερώνω* στο Βλάχ. και το ΑΛΝΕ.

Α' Μτβ. **1)** (Προκ. για πλοίο) **α)** υψώνω τα κουπιά στην ίδια ευθεία προκ. να αρχίσω να κωπηλατώ: *ελθόντες δε εν Καλλιουπόλει και πτερώσαντες τας νήας έτεμον την προς Φώκαιαν θάλασσαν* Δούκ. 227[35]· **β)** ανοίγω πανιά, αποπλέω: *Ανέμου δε βορέως πνεύσαντος εισήλθεν εντίμως μετά δόξης η βασιλίς εν αυτή και τα ιστία πτερώσαντες εις Ιταλίαν αφίκοντο* Δούκ. 139[6]. **2)** (Μεταφ.) **α)** ενθαρρύνω, ξεσηκώνω: *Όχι μόνον η φύσις έδωκε των ορνίθων πτερά, αλλά πολλάκις των φορών πτερώνουσι τους ανθρώπους και τα λόγια και τους κάνουσι προθυμοτέρους των ορνίθων* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 81[4]· **β)** αναθαρρεύω: *Η ψυχή —άχ! τι χαρά!— φτερώτηκεν,| αφού ήρτεν απ' εκεί πικρώτηκεν* Rebâb-nâmè 12.

Β' (Αμτβ.) βγάζω, αποκτώ φτερά: *και τα τέκνα, αισθόμενα την ένδειαν των γονέων αυτών, και πορεύονται (τα τέκνα) και διατρέφουσιν αυτούς, έως ου πτερώσωσι και πετάσωσι* Φυσιολ. Β 9[11].

Η μτχ. παθητ. παρκ. ως επίθ. = που έχει φτερά, φτερωτός· (σε παρομοίωση): *το βιβλίον, όποιας λογής και να είναι, ωσάν πτερωμένον πουλί, υπάγει παντούθεν, ανατολήν και δύσιν* Ροδινός (Βαλ.) 162· (εδώ προκ. για τον έρωτα/πόθο): *Ως ουν ταύτα*

πεπλήρωντο, ιδού Έρως πτερωμένος,| και λέγει ... Βέλθ. 662· *Ξεύρεις γιατί 'ν' ο πόθος φτερωμένος| και με τα πλουμιστά φτερά γυρίζει;* Κυπρ. ερωτ. 18[1].

πτερωτός, επίθ., Καλλίμ. 265, Βίος Αλ. 4444, Λίβ. διασκευή α 219, 1411, Λίβ. Esc. 1321, Λίβ. Va 210, 1178, 3033, Στίχ. ωραιότ. (Spadaro) 8.

Το αρχ. επίθ. *πτερωτός*. Το θηλ. ως ουσ. σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 62[16]) και στον τ. *φτερωτή* στο Somav. και σήμ. Ουσ. *πτερωτό* το στο ΑΛΝΕ. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *φτερωτός*) και κοιν. στον τ. *φτερωτός*.

Φτερωτός: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Δ' [89]· (σε σχ. υπαλλαγής): *το μανδίον* (ενν. *των μοναχών*) *και η άπλωσις αυτού δείχνει την πτερωτήν των αγγέλων μίμησιν* Μαλαξός, Νομοκ. 202· (προκ. για μυθολογικά πλάσματα): *Έρως και πάλιν πτερωτός τον μισθωτόν επαίρει| και φέρει προς την δέσποιναν* Καλλίμ. 2163· *ο οποίος Κωνστάντιος εγέννησεν δύο υιούς, τον Γάλλον και τον πτερωτόν όφιν, τον Ιουλιανόν τον Παραβάτην* Χρον. βασιλέων 205· *η Φήμη, που είναι πτερωτή, με προθυμιά ας πετάξει* Λίμπον. 69.

Το θηλ. ως ουσ. = πτερύγιο (τροχού): *Οίδας ποτέ συ τον τροχόν τας πτερωτάς ας έχει,| πώς άνω κάτω φέρονται και στρέφονται κατόπιν;| Ούτως ο κόσμος στρέφεται και τα τερπνά τα τούτου| παρέρχονται, μαραίνονται, φεύγουσιν, ου κρατούνται* Σπαν. U 8.

Το ουδ. ως ουσ. = πουλί, πετούμενο: *Πουλίτσι' α θέλεις να γυρεύεις και πτερωτά διώκειν* ... Ημερολ. 55.

πτηνοβάτης ο, Μαλαξός, Νομοκ. 222, 427, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 101[r].

Από το ουσ. *πτηνόν* και το β' συνθ. *-βάτης*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.· πβ. και ουσ. *πτηνοβατία* (L-S Κων/νίδη, LBG, TLG) και *πτηνοβασία* (LBG).

Αυτός που συνουσιάζεται με πτηνό: *Περί ιερέως πόρνου, ζωοφθόρου, πτηνοβάτου και αρσενοκοίτου* Μαλαξός, Νομοκ. 146.

πτηνοβατώ, Κανον. διατ. Α 2072.

Από το ουσ. *πτηνοβάτης*· πβ. και ουσ. *πτηνοβατία* (βλ. ά. *πτηνοβάτης*, ετυμολ.).

Συνουσιάζομαι με πτηνό: *Ιερεύς πορνεύων ή μοιχεύων ή ζωοφθορών ή πτηνοβατών ... καθαιρείσθω, κατά τον να' κανόνα του Μεγάλου Βασιλείου* Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 149.

πτηνός, επίθ., Αχιλλ. (Smith) Ν 806, Δούκ. 105[14], 109[18], Ψευδο-Σφρ. 214[23-24, 26].

Το αρχ. επίθ. *πτηνός*. Το ουδ. ως ουσ. και σήμ. λόγ.

Που πετά, φτερωτός· (προκ. για ζώο) γοργοπόδαρος: *Πτηνήν γαρ πάρδαλιν αυτόν* (ενν. *τον Αλέξανδρον*) *ο Δανιήλ προλέγει,| τούτου πυρώδες και ταχύ και δυνατόν προβλέπων* Βίος Αλ. 6049.

Το ουδ. πληθ. ως ουσ. = πουλιά (για το πράγμα βλ. και Θαβώρ., Ουσιαστ. 30, 118): Byz. Kleinchron. A' 206[3].

πτική· *πολεμούσιν με πτικήν*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 377 κριτ. υπ., εσφαλμ. γρ. αντί *πηκτήν*· για τη διόρθ. βλ. Κουκ., Λαογρ. 3, <1911-12> 1912, 372 και Nicholas-Baloglou, Quadr. 102, 385.

'πτί(ν) το, βλ. *αφτίον*.

πτισάνη η, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 41.

Το αρχ. ουσ. *πτισάνη*. Λ. *φουτζάνιν το* και *φουτζάν'* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Αποφλοιωμένο κριθάρι: Κυνοσ. 592[14]· **β)** αφέψημα από αποφλοιωμένο κριθάρι για φαρμακευτική χρήση: Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 41.

πτιω, βλ. *πταίω*.

πτοώ, Προδρ. (Eideneier) I 273, Διγ. Ζ 820, 2876, 2910, Διγ. Ο 1808, 2048.

Το αρχ. *πτοέω*. Η λ. και σήμ.

Α' (Ενεργ.) φοβίζω κάπ.: *Εμέ ποτέ ουκ επτόησαν φουσσάτα ή θηρία* Διγ. Ζ 489.

Β' Μέσ. **1α)** (Αμτβ.) φοβάμαι: Διγ. Ο 633· **β)** (μτβ.) φοβάμαι κάπ. ή κ.: *βίγλες δεν φοβούμαι* (ενν. *εγώ, ο Διγενής*),| *αλλ' ουδέ τους ανθρώπους σου ποσώς δεν τους πτοούμαι* Διγ. Ο 1648· *Νεότητι αυξάνων τις ...| ως ήδη ουν κατατολμά του αποχωρισθήναι| γονέων τε και συγγενών ...,| θαλάσσης μεν μη φείδεσθαι, πυρός δε μη πτοείσθαι ...* Διγ. Ζ 1263· *Μη συκοφάντην πτοηθείς, αν έχει δρακοντιάσειν* Γλυκά, Στ. 347· *Αν γαρ τινες των εν αρχή, των μη καλώς φρονούντων,| το καθ' ημάς φρονήσωσιν και περιθρασυνθώσιν,| και νεύσας μόνον κατ' αυτών ...,| ωσεί καπνός πορεύσονται πόρρω του σου προσώπου,| πτοούμενοι την σύγκαυσιν, μονάρχα μονοκράτορ,| τη λάμψει του προσώπου σου μήπως κατακαώσιν* Προδρ. (Eideneier) III 33. **2)** Ανησυχώ, φοβάμαι για κ.: *προστάζει ο πατήρ της| παλάτιον για να κτιστεί* ... (παραλ. 2 στ.), *να βάλει μέσα εις αυτό την κόρ' ότ' εφοβούντο,| μήπως και πέσει σ' έρωτα πάντοτε επτοούντο* Διγ. Ο 78. **3)** Συγκινούμαι, ταράζομαι: Διγ. Ζ 449.

πτύελος ο.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Λ. *πτύελο το* σήμ. ιατρ.

Το σάλιο· (εδώ) σιαλώδεις εκκρίσεις της μύτης: *Της υγράς κορύζης τα σημεία εισί ταύτα: πρώτον μεν ρέει ύδωρ εκ των μυκτήρων αυτού* (ενν. *του ιέρακος*), *έπειτα δε αποπταίρει, και εξέρχεται των μυκτήρων αυτού πτύελος και μύξα παχεία* Ιερακοσ. 422[33].

πτύσμα το, βλ. *φτύσμα*.

?πτύφικο(ν) το.

Αβέβ. ετυμ.

?Το χαλί, ο τάπητας: *Από Σμύρνης εις Θύρα ... Από Θύρας εις Κούλα. Πολλοί χριστιανοί Έλληνες· ου γινώσκουν γλώσσα ελληνική· πάντες τεχνίτες, ποιούσι ταπέδικα· ελληνική γλώττα πτύφικα* Μηλ., Οδοιπ. 636.

πτύω, βλ. *φτύω*.

πτώμα το, Διγ. (Trapp) Gr. 1712, Βέλθ. 1124, Gesprächb. 70[1466], Φυσιολ. 353[12], Κορων., Μπούας 79, Διγ. Ανδρ. 391[6], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 21[v], 55[v], Βεστάρχης, Στίχ.

πολιτ. Ελεάζ. 1041, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 112· *πτώμαν*, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 116, 407, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 132 δις· *φτώμαν*, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 144.

Το αρχ. ουσ. *πτώμα*. Η λ. και σήμ.

1α) Το πέσιμο (μεταφ.): Χίκα, Μονωδ. 16, Χίκα, Μονωδ. 76· **β)** ξεπεσμός: *Γέλα της τύχης τον τροχόν περιφρονών και παίζε| και την αστάθμητον φοράν των κοσμικών πραγμάτων,| πτώμα του πέλας δ' άνθρωπε, βλέπε μη καταπαίξεις·* (παραλ. 1 στ.) *κρείσσον γελάν γαρ εαυτόν ή παίζειν τον πλησίον* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 840. **2)** Το νεκρό σώμα· (προκ. για ζώο): *της βρόχας ... την κεφαλήν απέτεμον ευθέως| και το μεν πτώμα χαλεπώς επί την γην ηνέχθη* ... Διγ. Ζ 3488· (προκ. για θήραμα) το ψοφίμι: *Γυρίζει η χήνα με θυμού και λέγει προς τον γλάρον:* «(παραλ. 2 στ.) *ως ψωμοζήτης τον γιαλόν διαβαίνεις και γυρεύεις| πτώμαν να παρηγορηθείς στην πείναν σου την τόσην*» Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 115· *Ως ουν πετρίτ' ευγενικοί όταν εις ύψος πτώνται,| πτώμα να δούσιν εις την γην πάντες ευθύς ορμώνται* ... Κορων., Μπούας 70. **3)** Αμαρτία, παράπτωμα: *στέναξον και δάκρυσον από καρδίας ήδη,| ίν' ο ληστήν* ... (παραλ. 1 στ.) *οικτείρας ως φιλάνθρωπος και μόνος ελεήμων| των χαλεπών πτωμάτων σε ποσώς ελευθερώση,| και ζήσεις την ανώδυνον ζωήν την μακαρίαν* Μιχ. ιερομ. II 54· *Ω του μεγάλου πτώματος, ω της απανθρωπίας,| άξιον γαρ εκρίνασιν τον μοναχόν θανάτου* Προδρ. (Eideneier) IV 346· φρ. *πίπτω εις πτώμα* = σφάλλω, αμαρτάνω: *κάκείνος* (ενν. *ο Λωτ*) *μεθυσθείς εις πτώμα πέπτωκε χαλεπόν. Ότε έμελεν διά του τοσούτου φόβου σωφρονείν, τότε ταις θυγατράσιν αυτού εμίγη και γέγονεν ελεεινότερος των Σοδομιτών. Και ταύτα της μέθης τα κατορθώματα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 1044.

πτώση η, βλ. *πτώσις*.

πτώσιμος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πτώσιμος*. Βλ. και LBG.

Που πέφτει, που ανατρέπεται· (εδώ μεταφ.): *είν' πτώσιμα και ρέοντα τα πράγματα του κόσμου* Λίμπον. 321.

πτώσις η, Ωροσκ. 44[28], Βίος Αλ. 2525, Λέοντ., Αιν. (Knös) 169[1], 179[2] [=Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) X[4]]· *πτώσις -ση· φτώση*, Πιστ. βοσκ. I 2, 354.

Το αρχ. ουσ. *πτώσις*. Ο τ. *φτώση* και *φκιώση* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. στον τ. *πτώση*.

1α) Πέσιμο: Δούκ. 345[15]· *ο γύψος πτώσεις απειλεί* (χφ *απολεί*· διορθώσ., βλ. *ά. απολώ*), *κράξε τον γυψοπλάστην* Προδρ. (Eideneier) II 54-2 χφ Η κριτ. υπ.· **β)** (προκ. για τείχη, κτήρια κτλ.) γκρέμισμα, κατάρρευση, ισοπέδωση: *Ο βασιλεύς δε ιδών τα τείχη πεσόντα και κακόν σημείον κατά της πόλεως και κατ' αυτού κρίνων την πτώσιν, ... απεγνώκει, απήλπισεν* Δούκ. 345[13]· *σεισμοί πολλοί επήλθον διαφόρως εν τω τοιούτω χρόνω· μάλιστα εν τω Ιουλίω μηνί ισχυροί και μεγάλοι σχεδόν πτώσιν απειλούντες πάση τη πόλει Θεσσαλονίκη* Notizb. 79. **2α)** (Πιθ.) ήττα, κατάκτηση: *εν δε τω ςω 50' εγένετο έκλειψις ηλίου, ..., την πτώσιν, οίμαι, δηλούσα των δυστυχών Ρωμαίων*

Byz. Kleinchron. Α' 389^{6}· **β)** (προκ. για αναμέτρηση σε αγώνα) ήττα: *μετ' αισχύνης απελθών ρίπτει την πανοπλίαν,| πρηνής τη κλίνη κείμενος, μη φέρων το πρακτέον.| Διττώς και γαρ ετάραττον οι λογισμοί τον άνδρα,| χάριν της πτώσεως αυτού και πόθου του της κόρης,| μη που και τις ... ταύτην λαβείν ισχύσει* Πρέσβ. ιππ. 18. **3)** (Μεταφ.) ηθική κατάπτωση, ξεπεσμός: *το πράγμα που σας βλάφτει δε σκολάζει,| αν εν' και αγάπη καρδιακήν δε κάμου| δυο του ουρανού παιδιά να σμίξου αντάμα| και της γυναίκας τσ' άπιστης την πτώσην| 'νούς πιστικού βοσκού λύπη δε λειώσει* Πιστ. βοσκ. V 6, 188· *Χαρά στα γερατειά, χαρά στη νιότη,| δίχως την οχθρεμένη αυτή τη φτώση,| γεμάτη από φαρμάκι και πρικότη!* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 489.

πτωχά, επίρρ.· *φτωχά.*

Από το επίθ. *πτωχός.* Ο τ. στο Somav. και σήμ. Η λ. στο Somav. (λ. *φτωχά*) και στο Δημητράκ.

Μέσα στη φτώχεια· από φτωχή γενιά: *Πόσοι αθρώποι σήμερο στη χώρα σας ετούτη| βρίσκουνται εις αξιότητες κι εισέ μεγάλα πλούτη,| απού 'σανε πολλά φτωχά και άτιμα γεννημένοι,| και από αίμα χαμηλό και ταπεινό εβγαμένοι;* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 123.

πτωχαδάκι το· *επτωχαδάκι,* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 19^{r}.

Από το επίθ. και ουσ. *πτωχός* και το υποκορ. επίθημα *-αδάκι.* Τ. *φτωχαδάκι* σήμ.

Ταλαίπωρος φτωχός: *Απέθανεν ο παπακυρ-Μπατζής ο Ζιχνιώτης και ενορίτης τους Αγίους Θεοδώρους, άνθρωπος ως ν' χρονών, επτωχαδάκι, ταπεινός, ήσυχος, πράος* αυτ. φ. 32^{r}.

πτωχαίνω, Σπαν. Α 498, Ασσίζ. 122^{9}, Σαχλ. Ν 213, 381, Σαχλ. Α' (Wagn.) Μ 357, Χρον. Τόκκων 409, 3715, Μαχ. 652^{5}, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 91, Συναξ. γυν. 872, 1094, Χρον. σουλτ. 26^{15}, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 42^{2}, Ιστ. Βλαχ. 2099, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 56^{4}, 1682 ρα' 5, Λεηλ. Παροικ. 603, Τζάνε Εμμ., Μοιρολ. 139^{19}· *επτωχαίνω,* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 26^{v}, 41^{r}, 69^{r}, 74^{r}, 107^{v},169^{v}, 170^{r}· *?επτωχάνω,* Σαχλ. Ν 114· *φτωχαίνω,* Πεντ. Λευιτ. XXV 25, 35, 47, Χρον. σουλτ. 53^{22}, Πανώρ.^{2} Δ' 109, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 215, Δ' 563, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 21, 380· αόρ. *επτώχανα,* Σαχλ. Α' (Wagn.) ΡΜ 184· *(ε)πτώχανα,* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 317, Σαχλ. Ν 135, Ναθαναήλ Μπέρτου Στιχοπλ. Ι 1120· *(ε)φτώχανα,* Σαχλ. Α' (Wagn.) ΡΜ 124 (έκδ. *πτωχάνει*· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 346), Σαχλ. Α' (Wagn.) ΡΜ 145 (έκδ. *πτωχάνει*· διόρθ. Ξανθ., ό.π. 347), Σαχλ., Αφήγ. 83 (έκδ. *πτώχαινα*· διόρθ. Ξανθ., ό.π. 361), Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 197 χφ Α κριτ. υπ.

Από το επίθ. *πτωχός* και την κατάλ. *-αίνω.* Ο τ. *φτωχαίνω* στο Βλάχ. και σήμ. Τ. *εφτεχ̌ύνω* (Τσοπουρίδης, Λεξ. ποντ. 346, λ. *φτωχαίνω*) και *εφτωχ̌αίνω* καθώς και ο αόρ. *εφτώχανα* (και στο Somav., λ. *φτωχαίνω*) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *φτωχ̌αίνω*). Η λ. στο Somav. (λ. *φτωχαίνω*) και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *φτωχαίνω*).

Α' (Μτβ.) κάνω κάπ. φτωχό: *η ακαμασία πολλούς ανθρώπους εχάλασεν, πολλούς επτώχυνεν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 107^{r}· (σε παροιμ. χρ.· βλ. Septuaginta, Od.

3.7.1, TLG): *Αυτός γαρ* (ενν. *ο Θεός*), *..., είναι οπού πλουτίζει και οπού πτωχαίνει, αυτός είναι οπού θανατώνει και οπού ζωογονεί* Πηγά Μ., Περί σοφ. 683· (μεταφ.): *Οϊμέναν, Ερωφίλη μου, τον Άδη πώς πλουταίνεις| με τα' ομορφιές σου τοι πολλές κι όλη τη γη φτωχαίνεις!* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 574.

Β' Αμτβ. **1)** Γίνομαι φτωχός: *Ήλθε δύστυχος ο χρόνος| και κουρσεύτηκεν η χώρα| όπου 'τον ο γεροντάκης,| πτώχυναν και τα παιδιά του| και επένετον ο γέρων* Πτωχολ. Α 9· (σε παροιμ. χρ., βλ. παραπάνω Α'): *αν είναι κι εφτωχύνασι, κι άλλος πολλά πλουτίζει,| ετσ' αποφάσισε ο Θεός απ' όλους μάς ορίζει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 146[1]· (σε παροιμ. χρ. για τις μεταπτώσεις στον ανθρώπινο βίο· βλ. και ά. πτωχεία 1α): *είδα πτωχόν κι επλούτυνε και πλούσο να πτωχάνει* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 197· (μεταφ.): *την πτωχείαν της ανθρωπίνης φύσεως απού επτώχανεν απού τον πλούτον της χάριτος του Θεού με το σφάλμα της παρακοής, αυτούς να χορτάσω τον άρτον τον εκ του ουρανού καταβάντα, ήγουν την αγίαν κοινωνίαν* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 455. **2)** Αδυνατίζω, ισχναίνω: *Εις πτωχάναντα* (ενν. *κύνα*) *ει παχύναι θέλεις* Κυνοσ. 594[8].

πτωχάκι, επίθ. ουδ.· φτωχάκι.

Από το επίθ. πτωχός και την υποκορ. κατάλ. -άκι. Πβ. λ. φτωχούκι σημ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.).

Φτωχικό: *Απάνω σ' όλα βλέπω ένα κλινάρι,| που 'τονε μια χαρά κι ένα καμάρι·| φτωχάκι, μα στρωμένο ήτον 'πιτήδεια| ογιά καλές καρδιές και για παιγνίδια* Βοσκοπ.[2] 175.

πτωχεία η, Σπαν. Ρ 79, Προδρ. (Eideneier) III 222, Διάτ. Κυπρ. 505[11], 510[7], Διγ. Ζ 1056, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 338, Θησ. Δ' [45[2]], Ολόκαλος 212[17, 18], 239[14], Βεντράμ., Φιλ. 183, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 127[3], Παϊσ., Ιστ. Σινά 178, Μορεζ., Κλίνη φ. 113[r], Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 31· επτώχεια, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 84[v], 338[r], 348[v]· επτωχεία, Κανον. διατ. Α 732· επτωχειά, Ιστ. Βλαχ. 1005· πτώχεια, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1111], Ε' [1550]· πτωχειά, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 272, 421, Σαχλ. Ν 122, Σαχλ., Αφήγ. 79, 162, 262, Χούμνου, Κοσμογ. 2700, Γεωργηλ., Θαν. 444, Δεφ., Λόγ. 173, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 14, 265, 555, 618, Πιστ. βοσκ. ΙΙ 5, 46, 47, 66· φτώχα, Πεντ. Εξ. ΙΙΙ 7, 17, IV 31· φτωχά, Πεντ. Γέν. ΧΧΙΧ 32, Δευτ. VIII 9· φτωχειά, Ξόμπλιν 127[v], Πανώρ.[2] Β' 30, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 574, Δ' 555, 566, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Χορ. γ' 397, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 1000, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 55, Στάθ. (Martini) Γ' 344, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 38, Δ' 37, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 262[1], 405[25], 580[25].

Το αρχ. ουσ. πτωχεία. Για τους τ. ε- βλ. Καραντζόλα [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 512]. Ο τ. πτωχειά στον Κατσαΐτ., Ιφ. Α' 37, Θυ. Β' 236, Γ' 126, κ.α. Ο τ. φτωχειά στο Βλάχ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Αναγνωστόπουλος, Αθ. 38, 1926, 168). Τ. φτώχεια σήμ. (γρ. και φτώχια) (<φτωχός, ΛΚΝ, βλ. και Μπαμπιν., Λεξ., λ. φτώχια). Τ. φτωχεία στο ποντ. και κατωιταλικό ιδίωμα (Παπαδ. Α., λ. φτωχία, όπου και τ. εφτωχία, Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., όπου και τ. οφτωχεία). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1α) Η στέρηση των απαραίτητων για τη ζωή υλικών αγαθών, ένδεια, ανέχεια:

Ιστ. πατρ. 174[21]-175[1]· *τόσην ήτον η πτωχειά του ότι εσημάνισκε τες καμπάνες εις το σπιτάλλιν και διδούσαν του και έτρωγεν* Μαχ. 86[21]· (στον πληθ.): *κατά τόπους ... λιμός και στενοχωρία* (ενν. έσονται). *Και φανερωθήσονται αι πτωχείαι των ανθρώπων* Ωροσκ. 39[1]· (ως προσωποπ.): *φεύγε, πτωχεία, στους χωρικούς, ύπαγε εις ασόφους* Προδρ. (Eideneier) III 273-18 χφ P κριτ. υπ.· *Φτωχειά χαριτωμένη εσύ κι όσοι μετά σου ζούσι* Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 41· (σε παροιμ. χρ., βλ. Ερωτόκρ., Παροιμ. 778, 781): *άλλοι το πλούτος πεθυμού και τη φτωχειά μισούσι,| κι άλλοι ξετρέχουν το κακό, σπουδάζου να το βρούσι·| κι ο κόσμος από την αρχή εδέτσι εθεμελιώθη| και πορπατεί καθένας μας εκεί που η Τύχη αμπώθει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 207· *όποιος σε φτωχειά πολλή αναθραφεί, δεν χρήζει| του κύκλου τα γυρίσματα, ως θέλει, να γυρίζει·| μα πάντα ανέγνοιος πορπατεί, κι αν τρώγει ή αν κοιμάται,| του ριζικού την όργητα ποτέ δεν τη φοβάται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 617 χφ Χ· *Γείς αποὺ την πλουσότητα δεν έχει γνωρισμένη,| με τη φτωχειά περνά ζωή καλή κι αναπαημένη* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 306· *Μα ποιος να πέσει σε φτωχειά στα πλούτη μαθημένος,| και να μην έχει βάσανα πάσα καιρό ο καημένος;* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 313· (σε παροιμ. χρ. για τις μεταπτώσεις στον ανθρώπινο βίο· πβ. Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 359-360 και σημ.· βλ. και ά. πτωχαίνω Β'1): *Φέρνει* (ενν. *ο τροχός*) *τον πλούσιον εις πτωχειάν και τον πτωχόν εις πλούτον* Αλφ. 14[15]· **β)** (μεταφ., προκ. για μόρφωση, παιδεία ή πνευματικά αγαθά) ένδεια, ανεπάρκεια: *η λίγη πράξη κι η φτωχειά απόχω τω γραμμάτω,| που μου εμποδίζουσι το' αιτιές να γνώθω των πραμάτω* Ροδολ. (Αποσκ.) Αφ. 55· *βλέποντες την πτωχείαν του γένους μας, οπού κανένας δεν φροντίζει, εκάμαμεν εκείνο οπού ημπορέσαμεν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πρόλ. 10· **γ)** προκ. για την ενανθρώπηση του Χριστού· πβ. (θεολ.) κένωση· βλ. και Lampe, Lex., στη λ. C: *Θεός ο εν υψίστοις,| ο δι' εμέ εκούσιον πτωχείαν υπομείνας| και την εμήν ασθένειαν βουληθείς του φορέσαι* Διγ. (Trapp) Gr. 772. **2)** (Μετων.) τα λίγα πράγματα που έχει στην κατοχή του ένας φτωχός άνθρωπος: *αφήνω του* (ενν. *του ιερομονάχου Αρσενίου*) *τα δύο μου παιδία και ό,τι πτωχείαν και αν έχω* Ολόκαλος 212[7-8]· *Επαίρνα τα ζευγάρια τως κι όλα τα πρόβατά τως,| κι ό,τι φτωχειά κι αν είχασι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 187[12]. **3)** Ταλαιπωρία, δυστυχία: *ιδού εσύ γκαστρωμένη και να γεννήσεις υιό ..., ότι άκουσεν ο Κύριος προς τη φτωχά σου* Πεντ. Γέν. XVI 11· *τη φτωχά μου και το κόπο των απαλαμών μου είδεν ο Θεός* Πεντ. Γέν. XXXI 42· *άκουσεν ο Κύριος τη φωνή μας και είδιεν τη φτωχά μας και τη πείραξή μας* Πεντ. Δευτ. XXVI 7. **4)** Αδυναμία, εξασθένηση (βλ. και ά. *ολίγωσις* 1): *Εις ολίγωσιν, ήτοι πτωχείαν* (ενν. *του ιέρακος*) Ορνεοσ. αγρ. 526[7].

πτώχεμα το· *μη 'ξεριστείς* (έκδ. *'ξοριστείς*· διορθώσ.· βλ. ά. εξορίζομαι, εξερίζομαι Επιτομή) *το πτώχεμά μου* Λίβ. Esc. 448 χφ, εσφαλμ. γρ. αντί *πταίσμα*· διόρθ. Lambert (πβ. Λίβ. διασκευή α 513)· βλ. και Schreiner, BZ 42, 1943/9, 248. — Βλ. *πταίσμα*.

πτωχεύω, Σαχλ., Αφήγ. 158, Πτωχολ. α 58, Πτωχολ. (Κεχ.) P 42, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 85[7].

Το αρχ. *πτωχεύω*. Μτχ. *πτωχευόμενος* τον 4.-5. αι. (TLG, βλ. και LBG). Τ. *πτωχεύγω* στο Βλάχ., στη λ.. Τ. *φτωδεύκω* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 851, όπου και μτχ. παρκ. *φτωχεμένος*). Τ. *φτωχεύω* (και

μτχ. φτωχεμένος) στο Somav. (λ. φτωχαίνω) και το ΑΛΝΕ. Η λ. και σήμ. (με ειδική σημασ.).

Α' (Μτβ.) κάνω κάπ. φτωχό (σε παροιμ. χρ.· βλ. Septuaginta, Od. 3.7.1, TLG): *έγνω (ενν. ο Βαλτάσαρ) και ομολόγησε τον αληθινόν Θεόν εξουσίαν έχοντα πτωχεύσαι και πλουτίσαι, ζώσαι και θανατώσαι* Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 360.

Β' Αμτβ. **1)** Γίνομαι φτωχός, φτωχαίνω: *ουδέν έχει εξουσίαν (ενν. μάννα) να στραφεί να ζητήσει τα έδωκεν του υιού αυτής, εάν μη τα έδωκεν με συμφωνία, ... αν πτωχεύσει, να τα επάρει* Ελλην. νόμ. 581[9]· (εδώ προκ. για την εκούσια πτωχεία των χριστιανών· πβ. Lampe, Lex., στη λ. 2): *Ας πτωχεύομεν εδώ με το θέλημά μας, διά να πλουτίσομεν εκεί (ενν. σιμά εις τον Θεόν) αιωνίως* Μαξίμου, Συναξ. αγ. Νικολ. 143. **2)** (Μεταφ.) καταστρέφομαι, ξεπέφτω: *Όλοι της Κρήτης άρχοντες, μικροί τε και μεγάλοι,| κοινώς πάντες ετρέχασι να εβλέπουν την Ελένην,* (παραλ. 1 στ.) *δι' ην το άνθος το πολύ Ελλάδος και του κόσμου| απ' άκρον γης εις άκρον γης επτώχευσε, κατήλθε* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13504.

πτωχίζω, Σπαν. (Μαυρ.) P 395, Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 361, Χρον. Τόκκων 3051, Διακρούσ. (Κακλ.) 869.

Το μτγν. *πτωχίζω*. Τ. *φτωχίζω* στο Βλάχ. και μέσ. *φτωχίζομαι* στο Somav. Πβ. λ. *πτωχισμός* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. Η λ. στο Βλάχ.

Κάνω κάπ. φτωχό: *εζήτα (ενν. ο διάβολος) παρά Θεού θέλημα να πτωχίσει αυτόν (ενν. τον Φιλάρετο), ίνα κερδίσει αυτόν* Βίος Φιλαρ. 238· (σε παροιμ. χρ.· βλ. Septuaginta, Od. 3.7.1, TLG): *Μεγάλη η χάρις του Θεού, οπού ποιεί τα πάντα,| οπού υψώνει ταπεινούς, πτωχίζει και πλουτίζει* Χρον. Τόκκων 3712.

πτωχικά, επίρρ., Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 3[17]· φ τ ω χ ι κ ά, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 726.

Από το επίθ. *πτωχικός*. Ο τ. *φτωχικά* στο Somav. (λ. *φτωχά*) και σήμ. Η λ. στο Βλάχ.

Φτωχικά: *Πρώτος ευθύς ο Ζιγμουντος, που 'τον Τρανσυλβανίας| αυθέντης, αποστάτησεν από της ομονοίας,| και έφηκεν την αυθεντιάν, και πτωχικά ενδύθην* Παλαμήδ., Βοηβ. 441.

πτωχικός, επιθ., Hist. imp. 12, Θησ. ΙΒ' [57[1]], Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 69,V 67, L 41, I 115, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Μάρκ. ιβ' 44 σχόλ.· φ τ ω χ ι κ ό ς, Πεντ. Δευτ. XVI 3, Πανώρ.[2] Α' 390, Βοσκοπ.[2] 124.

Το αρχ. επίθ. *πτωχικός*. Ο τ. στο Somav. και σήμ. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ. λ. *φτωχικός*).

Που ανήκει, αναφέρεται ή ταιριάζει σε φτωχό: *Φορούν (ενν. οι ιερείς) σκουτία πτωχικά, ότι δεν έχουν άλλα,| οι άρπαγες τα πήρασι, και τα φουσσάτα τ' άλλα* Ιστ. Βλαχ. 1753· (εδώ μεταφ. προκ. για στίχους): *πολλά 'ναι ιδιωτικοί και κακοσυνθεμένοι (ενν. οι στίχοι),| στην γλώσσαν των Ρεθύμνιων και Κρητικών γραμμένοι.| Χάρισμα τέτοιον πτωχικόν δεν έπρεπε να δώσω| σε τέτοιους μαθηματικούς ούτε να φανερώσω* Τζάνε, Κατάν. Αφ. 87.

Το ουδ. εν. ως ουσ.= **1)** Το σπίτι του φτωχού· (συνεκδ.) το σπίτι (για τη σημασ. βλ. και Κοραή, Ατ. Δ' 468· τ. *φτωχικόν* στο Somav. και *φτωχικό* σήμ.): *επεριμαζωχθήκασιν οι άνθρωποι του τόπου| καθένας εις το σπίτι του και εις το πτωχικό του* Ιστ. Βλαχ. 104. **2)** Υστέρημα: *όλοι ετούτοι* (ενν. *οι πλούσιοι*) *έβαλαν εις τα δώρα του Θεού από εκείνο οπού τους επερίσσευεν, αμή αυτή* (ενν. *η χήρα η πτωχή*) *από το πτωχικόν της -όλον τον βίον, όσον και αν είχεν, έβαλεν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. κα' 4.

Το ουδ. πληθ. ως ουσ. = μέρος των εσόδων των εκκλησιών το οποίο διατίθεται για τους φτωχούς (για το πράγμα βλ. Meursius, λ. *πτωχικά*, Du Cange, λ. *πτωχείον* και Κουκ., ΒΒΠ Β[1] 89): *Από δε τα εισοδήματα της εκκλησίας ... τα περισσότερα, ..., να τα δίδει* (ενν. *ο αρχιερεύς*) *των πτωχών, ότι «πτωχικά» καλούνται των εκκλησιών* Μαλαξός, Νομοκ. 83.

πτωχολογία η, Ιστ. Βλαχ. 139, 1319, Διακρούσ. (Κακλ.) 620· *π τ ω χ ο λ ο γ ι ά*, Ντελλαπ., Ερωτημ. 1233, Αλφ. (Μπουμπ.) ΙΙΙ 1· *φ θ ω χ ο λ ο γ ι ά*, Σκλάβ. 25· *φ τ ω χ ο λ ο γ ί α*, Χρον. Μορ. Η 4087, 7226, Χρον. Μορ. Ρ 4087.

Από το επίθ./ουσ. *πτωχός* και το *-λογία*. Ο τ. *πτωχολογιά* σε έγγρ. του 19. αι. (Παπαηλ., Επιστ. Χίου 4[20], 8[47,55], 38[25], 46[47], 51[46]) και στο ΑΛΝΕ. Για τον τ. *φθωχολογιά* βλ. Καραγιάννη, Διγενής 158. Ο τ. *φτωχολογία* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., όπου και τ. *εφτωχολογία, εφτωχολοΐα*). Τ. *φτωχολογιά* στο Somav. και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 18. (Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 15, <1968> 1972, 37) και 19. αι. (Παπαηλ., Επιστ. Χίου 4[155], 8[51]).

(Περιληπτ.) οι φτωχοί άνθρωποι, ο λαός: *έστειλε* (ενν. *ο βασιλεύς*) *τον Στέφανον αφέντην στην Μολδόβα,* (παραλ. 1 στ.), *εις τους πτωχούς πολλά καλόν, αλλά στους άρχοντές του| ποτέ καλόν δεν έλεγε διατ' αυτούς ποτές του·| διότι ήσαν άδικοι εις την πτωχολογία* Ιστ. Βλαχ. 535.

πτωχολόγιν το.

Από το επίθ./ουσ. *πτωχός* και το *-λόγιν*. Τ. *φτωχολόιν* σε δημ. κυπρ. τραγ. (Κυπρ. άσμ. 2[5]) και *φτωχολόι* σήμ. κοιν. λαϊκ.

(Περιληπτ.) οι φτωχοί άνθρωποι, ο λαός: *πάλιν ήλθαν οι άρχοντες κι όλον τ' αρχοντολόγιν,| μικροί, μεγάλοι, γέροντες, όλον το πτωχολόγιν* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 1245.

πτωχοπαπαδάκης ο, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] μετά στ. 490 κριτ υπ. χφ. Α.

Από το επίθ. *πτωχός*, τον πληθ. του ουσ. *παπάς* και την κατάλ. *-άκης*.

Κακόμοιρος, δυστυχισμένος παπάς (βλ. και Τσαβαρή [Πουλολ.[2] σ. 404]): *Κατηγορούν και αναγελούν τον ταπεινόν σου κύρην,| διά σε, ..., σκοτεινοπερπατούσα·| που εντροπίασες τον κύρην σου, τον πτωχοπαπαδάκην* αυτ. χφ. Ζ.

πτωχοπροδρομάτον το.

Λ. πλαστή από το κύρ. όν. *Πτωχοπρόδρομος* (Πρόδρ. (Eideneier) Ι 70, ΙΙΙ τίτλ., IV τίτλ.) και την κατάλ. *-άτον*. Πβ. λ. *πτωχοπροδρομικός* και *πτωχοπροδρομισμός* (Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.) σήμ. Η λ. στο LBG.

(Σκωπτ. προκ. να δηλωθεί φτωχική κατάσταση) το παρουσιαστικό, η ιδιότητα,

το «αξίωμα» του Πτωχοπροδρόμου (για τη σημασ. βλ. Hörandner, BSl 54, 1993, 319, Τωμ., Αθ. 77, 1978-9, 23, Πολ. Λ., Πριν Αλ.[2] 52 σημ.): *Μη σε πλανά, πανσέβαστε, το Πτωχοπροδρομάτον | και προσδοκάς να τρέφομαι βοτάνας ορειτρόφους* Πρόδρ. (Eideneier) II 101.

πτωχός, επίθ. και ουσ., Σπαν. Ο 132, Διδ. Σολ. Ρ 94, Προδρ. (Eideneier) I 257, Καλλίμ. 2192, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 173, Οψαρ. 362[48], Περί ξεν. (Μαυρομ.) 263, 481, Απολλών. (Κεχ.) 140, Λίβ. διασκευή α 1091, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 467, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 92, Διήγ. Βελ. χ 226, Λίβ. Va 876, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 186, Χειλά, Χρον. 351, Μαχ. 208[7], 460[7], Σφρ., Χρον. (Maisano) 114[12], Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[126], Γεωργηλ., Θαν. 22, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 8, Χρονογρ. (Λαμψ.) 244, Συναξ. γυν. 29, Απόκοπ.[2] 216, Ανθ. χαρ. 296[23], Ρίμ. θαν. 97, Πτωχολ. α 292, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 115[12], Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 377, Καβαλίστας 50, Χρησμ. (Brokkaar) Ν 1, Μορεζ., Κλίνη 137[v], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ (Βασιλ.) 143[38], Ιστ. Βλαχ. 91, 2547 (= Γέν. Ρωμ. 137), Διακρούσ. (Κακλ.) 719, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 133[16], Μπερτόλδος 39, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 58[34], κ.π.α.· *επτωχός*, Χρον. Τόκκων 3294, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 34[v], 102[r], 149[v], Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 15, Προσκυν. Ιβ. 845 285, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ (Βασιλ.) 143[39], Παλαμήδ., Βοηβ. 809, 1077, Σταυριν. 51, 56, Ιστ. Βλαχ. 427, 573, Μπερτολδίνος 115 δις, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 31[r], 35[v], 38[r], Πτωχολ. Α 329, κ.α.· *φθωχός*, Βεντράμ., Γυν. 75· *φτωχός*, Χρον. Μορ. Η 5004, Χρον. Μορ. Ρ 4522, 8557, Πεντ. Λευιτ. XXVII 8, Δευτ. XXVI 5, Καβαλίστας 64, Κυπρ. ερωτ. 132[18], Πανώρ.[2] Αφ. 55, Β' 91, Γ' 549, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 308, Ε' 450, Φαλλίδ. (Παναγ.) 46, 70, 109, Βοσκοπ.[2] 354, 427, Μανολ., Επιστ. 173[26], Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171[25], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 195, Β' 2309, Ε' 720, Στάθ. (Martini) Β' 248, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 468, Λίμπον. 158, Φορτουν. (Vinc.) Β' 181, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 200, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 180[27], 210[10], 409[7], Τζάνε, Κατάν. 450, κ.α.

Το αρχ. επίθ. *πτωχός*. Τ. *εφτωχός* στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *φτωχός*). Για τον τ. *φθωχός* πβ. Καραγιάννη, Διγενής 158. Ο τ. *φτωχός* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. και σήμ. (λόγ., κυρίως στην αρχαϊστική έκφρ. *πτωχός τω πνεύματι*).

1) Που στερείται τα αναγκαία για τη ζωή υλικά αγαθά, άπορος: Σπαν. Ο 69, Διδ. Σολ. Ρ 33, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 174, Διγ. Ανδρ. 364[11]· *ο Μαρκιανός ήτονε επτωχός στρατιώτης και η Πουλχερία τον έκαμεν βασιλέα* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 310[r]· *ήτον* (ενν. *ο Ταξιάρχης*) *των επτωχών ιατρός* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 43[r]· (σε παροιμ. χρ., βλ. Ερωτόκρ., Παροιμ. 781· πβ. Βενιζέλος, Παροιμίαι 335): *Φτωχή φτωχόν αγάπησε και πόνο δεν εγροίκα, | μα φτωχικά επεράσασι, τον πόθον εχαρήκα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 725· έκφρ. *πτωχός υπερήφανος* (πβ. Septuaginta, Sir. 25.2, TLG) = ψωροπερήφανος: *ήτον πάνυ στενός, αλλά και πτωχός υπερήφανος* Χειλά, Χρον. 355· (μεταφ.): *από τιμές πολλά γδυμνοί, φτωχοί και 'ρημασμένοι* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 30. **2)** (Για να εκφραστεί συν. συμπάθεια σε κάπ. ή κ.) κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: *άμποτε να 'βλεπα ο πτωχός και ας ήμουν δαιμονιάρης* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 938· *ο μούστος ολοζώντανος πηδά και κυματίζει, | το δε ελάδιν το πτωχόν κείτετ' αποθαμένον* Κρασοπ. (Eideneier) ΑΟ 73· *Βοσκοί φτωχοί,*

σκολάσετε το κλάημα και το θρήνο Πανώρ.[2] Δ' 151· (σε προσφών., για δήλ. συμπάθειας ή ειρωνείας/περιφρόνησης): *επαίρνεις την* (ενν. *την αθερίναν*) *και τρώγεις την ολώμην,| ως έμαθες στο σπίτιν σου, πτωχή, εις το πατρικόν σου* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 349· *Δε δύνομαι να σε θωρώ, φτωχέ, καλά το λέγεις,| γιατί σ' οργίζομαι πολλά* Πανώρ.[2] Β' 393· *και σε, πτωχέ, τυχαίνει| να κλαίγεις όντα άλλοι| γελούν* Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 6, 343. **3α)** Αδύναμος, ανήμπορος: *ουδένα δεν απέφυγεν το φλογερόν δοξάρι* (παραλ. 1 στ.). *Κι αν φύγει, φθάνει τον* (ενν. *ο Έρως*) *ταχύ με τα πτερά οπόχει* (παραλ. 1 στ.), *τοξεύει τον εις την καρδιάν και ρίπτει τον στον άδην·| και αν γενεί φιλάνθρωπος ...,| δεσμεύει και δουλώνει τον, πτωχόν τον καταστaίνει* Διγ. Ζ 185· **β)** ισχνός, αδύνατος: *ηβλέπει ο Φαραώ ένα όνειρον πως επτά βόδια παχία έβγαιναν από τον ποταμόν ... και το ομοίως άλλα επτά εβγήκαν και ήσαν πολλά επτωχά* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 148ν.

Το ουδ. πληθ. του επιθ. ως ουσ. = (προκ. να δηλωθεί συμπάθεια) οι φτωχοί άνθρωποι: *φαγιά εδίδαν ορφανών και τα φτωχά ταγίζαν* Δεφ., Σωσ. 17· *Γενού οικτίρμων στα πτωχά· πεινούσι και διψούσι| κι ελεημοσύνην σε ζητούν* Αλφ. 15[5].

πτωχοσύνη η.

Από το επίθ. πτωχός και την κατάλ. *-σύνη*.

Φτώχεια: *Όποτε πιει τινάς κρασί, γυρίζει σ' ευφροσύνη| και δεν θυμάται λύπη πλια ουδέ την πτωχοσύνη* Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 526.

πτωχότης η· *φτωχότητα*.

Το μτγν. ουσ. *πτωχότης* (Lampe, Lex., TLG)· βλ. και LBG. Τ. *φτωχότη* σε παραμύθι ιδιωμ. (Μινώτου, Λαογρ. 11, 1934/37, 510).

Φτώχεια, ένδεια (εδώ σε παροιμ. χρ., βλ. Ερωτόκρ., Παροιμ. 781): *όποιος σε φτωχότητα αναθραφεί, δε 'γγίζει| του κύκλου τα στρατέματα, ως θέλει, να γυρίζει·| μα πάντα ανέγνοιος πορπατεί, κι αν τρώγει κι αν κοιμάται,| του ριζικού την όργητα ποτέ δεν τη φοβάται* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 617.

πτωχοτροφείον το.

Από το ουσ. *πτωχοτρόφος* που απ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., TLG) και την κατάλ. *-είον*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex, TLG), στο Du Cange (λ. *πτωχείον*) και Du Cange, App.

Άσυλο για τους φτωχούς, πτωχοκομείο (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β[1] 131, 164-168 και ODB, λ. *ptochotropheion*): *υπηρέτησε γαρ ο Ιουστινιανός ούτος τον Θεόν, κτίζοντας τόσας εκκλησίας και πτωχοτροφεία και μοναστήρια* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 186.

πτωχοτροφία η.

Από το ουσ. *πτωχοτρόφος* που απ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., TLG) και την κατάλ. *-ία*. Η λ. τον 4. (Lampe, Lex., TLG) και το 13. αι. (Caracausi, στη λ.)· βλ. και TLG.

Φροντίδα, περίθαλψη των φτωχών: *Οι αρχιερείς ... όσα υποκτήσωσιν αφού λάβουν την μητρόπολιν ή την επισκοπήν, εις ελευθερίας αιχμαλώτων, εις πτωχοτροφίας και εις ανακτήσεις εκκλησιών ... να τα εξοδιάζουσιν* Zygomalas, Synopsis 175 E 12.

πτωχούλης ο.

Από το επίθ. και ουσ. *πτωχός* και την υποκορ. κατάλ. *-ούλης*. Τ. *φτωχούλης* στο Somav. και σήμ. (επίθ. και ουσ.).

(Προκ. να εκφραστεί συμπάθεια σε κάπ.) κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: *Διατί, πτωχούλη, εβάλθηκες σε τούτο το σακκίον;* Μπερτόλδος 57.

πτωχούλικος, επίθ.· *πτωχούλλικος,* Μαχ. 86[26], Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 258, 535, 545, 548, 592, 621, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 140.

Από το επίθ. και ουσ. *πτωχός* και την κατάλ. *-ούλικος*· πβ. και *πτωχούλης*. Τ. *φτωχούλικος* σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 766).

1) (Θωπευτ.) φτωχός: *οι μεν πλούσιοι νικώμενοι από την φειδωλίαν τους, ήγουν μιζεριάν τους, εσφικτοκρατούσαν τα πλούτη τους, οι δε πτωχούλλικοι στενοχωρημένοι από την πτωχειάν επεθανίσκαν απέ την πείναν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 618. **2)** (Προκ. να εκφραστεί συμπάθεια σε κάπ.) κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: *Δεσπότη μου και πλάστη μου εμέναν,| τον κόσμον σου λυπηθού τον και τα ορφανά τα ξένα| και δέξου παρακάλεσιν και ποίησον, υιέ μου,| διά κείνα τα πτωχούλλικα, οπού 'ν' κριματισμένα* Θρ. Κύπρ. Μ 98.

πτωχούτσικος, επίθ., Σπαν. (Ζώρ.) V 142, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 158, Τριβ., Ρε 351, Μπερτολδίνος 126, 142, Ροδινός (Βαλ.) 59, Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 75· *επτωχούτσικος,* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 28[r].

Από το επίθ. *πτωχός* και την κατάλ. *-ούτσικος*. Τ. *φτωχούτσικος* στο Somav. (λ. *φτωχούτζικος*) και σήμ. Η λ. τον 11. αι. (LBG, λ. *πτωχούτζικος*).

1) (Θωπευτ.) φτωχός: *Δούλους, δουλίδες περισσές είχεν* (ενν. *ο Ιώβ*) *εις την ζωήν του| και ο διάβολος εφθόνησε, επήραν τα οι κρουσάροι| και απέμεινεν πτωχούτσικος, ώσπερ και εγεννήθη* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 242. **2)** (Προκ. να εκφραστεί συμπάθεια σε κάπ.) κακόμοιρος, ταλαίπωρος, καημένος: *Ω πτωχούτσικη εγώ, κακορίζικη Μαρκόλφα!* Μπερτολδίνος 124.

πτωχυνίσκω, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 207· *φτωχυνίσκω.*

Από τον αόρ. του *πτωχαίνω* και την κατάλ. *-ίσκω* (Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 75-84). Τ. *φτωδυνίσκω* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 851, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.). Η λ. στο Meursius (λ. *πτωχεινίσκειν*) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 766 γρ. *πτωχεινίσκω*).

Φτωχαίνω, γίνομαι σιγά σιγά φτωχός (για τη σημασ. βλ. Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 78-79): *αν γίνεται ότι εις άνθρωπος οπού έχει γυναίκαν, αρχεύγει να ζαρεύγει και να πίνει και να τρώγει άμετρα και να 'ξηλοθρεύγει και να ποντίζει το εδικόν του, ώστε διά το πόντισμάν του αρχεύγει να φτωχυνίσκει, το δίκαιον κελεύει ότι η γυναίκα ημπορεί καλά να ζητήσει το τουέριν της* Ασσίζ. 373[26].

πτωχωπός, επίθ.· *φτωχωπός.*

Από το επίθ. *πτωχός* και την κατάλ. *-ωπός*.

Ταπεινός, μικρός, ασήμαντος: *δείχνει εις την ταπεινοφροσύνην του ο Χριστός,*

ότι δεν καβαλικεύει μουλάρια και άλογα βασιλικά χρυσοσέλωτα και χρυσοχαλίνωτα, αμή ένα ονάριον, ένα κτήνο, ένα κτήμα φτωχωπό Πηγά, Χρυσοπ. 167 (50).

πυγματέας ο. — Πβ. και *πυγμάχος*.

Λ. πλαστή πιθ. από το *πυγματίζω* (LBG, TLG) και την κατάλ. *-έας*.

Ο πυγμάχος: *ο υιός του Ηρακλέως | ο Πηγεύς ο πυγματέας* Ερμον. Σ 59.

πυγμάχος ο.

Το αρχ. ουσ. *πυγμάχος*. Η λ. και σήμ.

Ο πυγμάχος: Ερμον. Δ 234.

πυγμή η.

Το αρχ. ουσ. *πυγμή*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

1) Η πυγμαχία: Βίος Άλ. 2414. **2)** Μονάδα μέτρησης μήκους που ισοδυναμεί με 4 δακτύλους ή με ένα τέταρτο του ποδός (Schilbach [Metrol.[2] σ. 186], βλ. και Schilb., Byz. Metrol. 18, 20): *Χρη γινώσκειν, ότι οφείλει έχει το σχοινίον, μεθ' ου οφείλεις μετρείν, οργιάς ι', η δε οργιά οφείλει έχειν σπιθαμάς θ' δ", η σπιθαμή πυγμάς τρεις* Metrol.[2] 74[5].

πυθμήν -ένας ο, Γλυκά, Στ. 504, Βέλθ. 1341, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 718.

Το αρχ. ουσ. *πυθμήν*. Η λ. *πυθμένας* και σήμ.

1α) Ο πάτος, το κατώτατο σημείο ενός αντικειμένου: Δούκ. 205[14]. **β)** (προκ. για πλοίο) αμπάρι: *άπασαι γαρ αι νήαι αι από της εώας εις τα εσπέρια μέρη πλέουσαι αναγκαίον ηγούνται τον φόρτον είναι της νηός την εν τω πυθμένι στυπτηρίαν* Δούκ. 205[20]. **2)** Η βάση πάνω στην οποία τοποθετείται κ.: Έκθ. Χρον. 35[7]. **3)** (Προκ. για τη θάλασσα) ο πυθμένας, ο βυθός : Ψευδο-Σφρ. 176[22]. **4)** Τα έγκατα ενός τόπου: *ο λυτρωτής εις τον σταυρόν, να μας ελευθερώσει | εκ του θανάτου την φθοράν, εκ του άδου τον πυθμένα* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 16· *όταν δ' ο μείζων αστήρ ωφθήση μέλας | γυμνός πάλιν όδευσον εις γης πυθμένα* Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο XII 8.

πυκνά, επίρρ., Ιατροσ. 5[136], Διγ. Ζ 316, Αχιλλ. (Smith) Ν 394, Παρασπ., Βάρν. C 149, Γαδ. διηγ. (Βασιλ.) 454.

Το αρχ. επίρρ. *πυκνά* (L-S, λ. *πυκνός*). Η λ. και σήμ.

Συχνά, κάθε τόσο: Ιατροσ. 5[133]· έκφρ. *συχνά πυκνά* (η έκφρ. και σήμ.): *της Πόλης γαρ ο βασιλεύς και των Ρωμαίων αυθέντης | συχνά πυκνά μηνύματα αυτός ημάς εμήνα | το πως οι Τούρκοι εφθάρησαν* Αργυρ., Βάρν. Κ 140.

πυκνάδα η.

Από το επίθ. *πυκνός* και την κατάλ. *-άδα* (Andr., Lex., λ. *πυκνάς*). Η λ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Παπαδ. Α., Λεξ., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 322, Χαντζιάρας Θεσσαλ. γλωσσάρ., Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ., Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ. κ.α.).

Το ψιλό κόσκινο (βλ. Βαγιακ., ΛΔ 11, 1966-7, 108): *πυκνάδα* Λεξ. Μακεδ. 163.

πυκνερός, επίθ., Πιστ. βοσκ. III 6, 393.

Από το επίθ. *πυκνός* και την κατάλ. *-ερός*. Η λ. στο Βλαστού, Συνών. 185 (λ. *πυκνός*) και στο ΑΛΝΕ.

Πυκνός, δασύς: *θωρώ κι ευρίσκομαι μόνια μου σφαλισμένη,| σε δένδρη, δάση πυκνερά, κι άγρια με τριγυρίζου| θεριά και πως με τρώσινε τάχα με φοβερίζου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 123.

πυκνοβλαστημένος, μτχ. επίθ.

Από το επίθ. *πυκνός* και τη μτχ. παρκ. του *βλαστάνω* ως επίθ.

(Προκ. για δέντρα) που είναι φυτρωμένα πολύ κοντά το ένα στο άλλο, πυκνά: *ίσια και δασερά δεντρά και πυκνοβλαστημένα* Κυπρ. ερωτ. 112[5].

πυκνογυριζόμενος, μτχ. επίθ.

Από το επίρρ. *πυκνά* και τη μτχ. μέσ. ενεστ. του *γυρίζω* ως επίθ. Η λ. στο LBG.

Που στριφογυρίζει συνεχώς: *συχνά περιστρεφόμενος ...| και πυκνογυριζόμενος* Προδρ. (Eideneier) IV 236 χφφ HP κριτ. υπ.

πυκνογύρισμα το.

Από το επίθ. *πυκνός* και το ουσ. *γύρισμα*.

Γρήγορος και συχνός ελιγμός, περιστροφή πολεμιστή (βλ. Αλεξ. Στ., Ακριτ. 58): *εις το κρούειν και εις το δέχεσθαι ηύρηκα τον Γιαννάκην| και εις τα πυκνογυρίσματα τον Κίνναμον τον Λέον* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1260.

πυκνοδενδρία η.

Από το επίθ. *πυκνός*, το ουσ. *δένδρον* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. και στο ΑΛΝΕ. Πβ. LBG λ.*πυκνοδενδροφυΐα*.

Δασώδης έκταση γεμάτη δέντρα: *Τόπον πολύν εδράμομεν, χώρας πολλάς και κάστρη| και τέλος κατηντήσαμεν εις το βουνίν εκείνον| το δυσκολώδες και δεινόν από πυκνοδενδρίας* Καλλίμ. 2515.

πυκνοπρασινίζω.

Από το επίρρ. *πυκνά* και το *πρασινίζω*.

(Προκ. για φύλλωμα) πρασινίζω όλο και περισσότερο: *Καθώς εις τ' άνυδρο δεντρό τα φυλλαράκια αρχίζου| να πυκνοπρασινίζουσι και να μοσκομυρίζου,* (παραλ. 2 στ.) *σαν το ποτίσει το νερό ...* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 344.

πυκνόπυργος, επίθ.

Από το επίθ. *πυκνός* και το ουσ. *πύργος*. Η λ. στο LBG και στο Κουμαν., Συναγ.

(Προκ. για πόλη) που έχει πολλούς πύργους σε πυκνή διάταξη: *Ου πύργος σιδηρόκτιστος, πυκνόπυργος ου πόλις,| ως προσοχή τον έχοντα συνέχει και φυλάσσει* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 503.

πυκνός, επίθ., Ιερακοσ. 387[25], 403[4], Ορνεοσ. 578[9], Διγ. Α 2839, Πόλ. Τρωάδ. (Πα-

παθωμ.-Jeffr.) 899, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 118, Θησ. ΙΒ' [59[8]], Μάρκ., Βουλκ. 339[26], 346[20], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [852], Δ' [577], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 162[25].

Το αρχ. επίθ. *πυκνός*. Η λ. και σήμ.

α) Πυκνός, δασύς: Ιερακοσ. 383[28], Σπανός (Eideneier) D 649· (προκ. για δάσος): Πανώρ.[2] Α' 1, Κυπρ. ερωτ. 112[3]· (μεταφ.): *πυκνόν σκότος της καρδίας μου* Βουστρ. Μεταφρ. 255· **β)** (στρατ.) που είναι σε πυκνή διάταξη, συμπαγής, ισχυρός: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 389· **γ)** πολυάριθμος: Θησ. Δ' [16[1]]· **δ)** συχνός, *αλλεπάλληλος*: Βίος Αλ. 514, Βίος Αλ. 4637· **ε)** (προκ. για βροχή) δυνατός, έντονος: Καλόανδρ. (Δανέζης) 55 (33[r])· **στ)** εύφορος (βλ. Schilbach [Metrol.] 241): *και ει μεν εστί άνυδρον* (ενν. *το λιβάδιον*) *και πυκνόν, λογίζεσθαι τούτο ίσον του υποπότου* Metrol.[2] 79[32].

Το ουδ. ως επίρρ. = **α)** συχνά: Ιερακοσ.438[15]· **β)** κοντά: *έναι το στόμα του πυκνόν εις το μέτωπον του ανθρώπου* Λίβ. διασκευή α 459.

πυκνοτέρως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *πυκνοτέρως* (L-S, λ. *πυκνός*).

Με μεγάλη συχνότητα, *αλλεπάλληλα*: *ήρξατο* (ενν. ο Απόλλων) *να πέμπει| πυκνοτέρως γαρ τα βέλη,| και πικράς σαγίτας πέμπει| μέσον στρατιάς Ελλήνων,| κι ήρξαντο πολλοί του θνήσκειν| και μικροί και μείζονές τε* Ερμον. Η 194.

πυκνοφύτευτος, επίθ., Ch. pop. 407.

Από το επίρρ. *πυκνά* και το *φυτεύω*. Η λ. και σήμ στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.), καθώς και στο ΑΛΝΕ.

(Προκ. για δάσος) πυκνός: *Ποιες βρύσες με κρυά νερά, ποιοι κάμποι με χορτάρια,| ποια δάση πυκνοφύτευτα ...| ν' ακούσουνε τα βάσανα οπού 'χω παθωμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 496[10]· (μεταφ.): *δόντια πυκνοφύτευτα ώσπερ μαργαριτάριν* Λίβ.Va 2237.

πυκνώνω· μτχ. παρκ. *π υ κ ν ω μ έ ν ο ς*.

Το αρχ. *πυκνόω*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *πυκναίνω, -ώνω*) και σήμ.

I. (Ενεργ.) μειώνω την απόσταση, φέρνω κοντά: Δούκ. 119[18].

II. (Μέσ.) **α)** γίνομαι πυκνός: *ωσπερ νέφη φαινομένα| εν αέρι πυκνωμένα| και ανέμου μη πνεόντος| ίστανται προς ατρεμίαν·| ούτως Έλληνες και Τρώες| αντιστήκαν εν τη μάχη* Ερμον. Τ 261· **β)** (προκ. για σύσταση αερίου) συμπυκνώνομαι: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 24.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = καλυμμένος, γεμάτος: *Και ην ιδείν την αγυιάν εκείνην πεπυκνωμένην πλήρης ανθρώπων* Δούκ. 365[2].

πυκνώς, επίρρ., Ορνεοσ. αγρ. 549[29], Διγ. (Trapp) Gr. 1441, Διγ. Ζ 1902.

Το αρχ. επίρρ. *πυκνώς*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Συχνά: Ιερακοσ. 442[31], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1135 πα' 3.

πύκνωσις η, Ερμον. Λ 49.

Το αρχ. ουσ. *πύκνωσις* (TLG). Η λ. και σήμ στον τ. *πύκνωση*.

(Στρατ.) τοποθέτηση σε πυκνή τάξη (η σημασ. ήδη μτγν.): *εσκουτάρωσαν οι πάντες| εν πυκνώσει των ασπίδων* αυτ. Ο 311.

πυκταρά η.

Από το ουσ. *πυκταρέα <αρχ. πυκτεύω/πύκτης και την κατάλ. -αρέα (Κριαρ., Μνήμ. Αντωνιάδη, 1974, 281).

Γροθιά, μπουνιά: *και δίδει τοη μιάν πυκταρά εις το κορμί και ήδωκεν κάτω κακώς έχοντας* Κατά ζουράρη 75.

πύκτης ο.

Το αρχ. ουσ. *πύκτης*.

Ο πυγμάχος· (μεταφ.) ο αγωνιστής: *εκείσε γαρ ο πύκτης| (ο συγγραφεύς της Κλίμακος) φωναίς ακαταλήκτοις| νηστείαις αγρυπνίαις τε και πάση κακουχία| ημένιζε τον Λυτρωτήν συν εσχάτη πτωχεία,| φημί δη ο καθηγητής και θείος Ιωάννης* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1743.

πυλαίον το, Προσκυν. Ιβ. 535 546, Προσκυν. Ιβ. 845 807, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 502.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. *πυλαίος* (L-S Suppl.) ως ουσ.

(Αρχιτ.) τόξο, καμάρα (για τη σημασ. βλ. Καδάς [Προσκυν. Ιβ. 535 σ. 301]): *Σχίσμα στενόν ευρίσκεται πλησίον του σπηλαίου,| εξέρχεται δε το νερόν κάτωθεν του πυλαίου| και διεξέρχεται λοιπόν κάτωθεν ώσπερ βρύση* Προσκυν. Ιβ. 535 804· *Και πάλιν διεξέρχεσαι ένδοθεν του σπηλαίου·| βολήν δε λίθου γίνωσκε, έγγιστα του πυλαίου| παραμικρόν διάστημα, ευρίσκεις κολυμβήθρα* Προσκυν. Ιβ. 845 553.

πυλεών ο. — Βλ. και *πυλών -ας*.

Το αρχ. ουσ. *πυλεών*. Τ. *πυλιώνας* σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.· πβ. και Κουκ., ΒΒΠ Δ' 279).

Μεγάλη εξωτερική θύρα, που αποτελεί την κύρια είσοδο μεγάρου ή ναού· (εδώ) εσωτερική είσοδος ναού: *Εν δε τη εισόδω τη πρώτη του λουτήρος εποίησε πυλεώνας ηλέκτρους ... εν δε τω δευτέρω νάρθηκι εποίησε ελεφαντίνους πύλας και πυλεώνας τρεις* Hagia Sophia α 457[6, 9]· *Το δε άγιον θυσιαστήριον εξ αργύρου λαμπρού εποίησε, τα τε στηθαία και τους ευμεγέθεις κίονας αργύρω πάντα περιέκλεισε συν τοις πυλεώσιν αυτών πάντα αργυρά και χρυσέμβαφα* αυτ. α 454[15].

πύλη η, Διγ. Ζ 3152, Ερμον. Χ 122, Θρ. Κων/π. Πολλ. 249[7], Χρησμ. (Brokkaar) 59, 81, 140, Hagia Sophia a 457[7, 8, 10, 11], Hagia Sophia ω 534[20] κ. α.

Το αρχ. ουσ. *πύλη*. Η λ. και σήμ.

Είσοδος τείχους σε πόλη ή κάστρο: Λόγ. παρηγ. Ο 576, Καλλίμ. 367, Χρησμ. (Brokkaar) 79· (συχν. στον πληθ.): Ερμον. Χ 106· (μεταφ.): Διγ. (Trapp) Gr. 2632, Διγ. Ζ 1546.

Εκφρ. 1) *Βασιλική πύλη* = (εκκλ.) η μεσαία είσοδος του νάρθηκα απ' όπου εισερχόταν στον κυρίως ναό ο αυτοκράτορας (βλ. και λ. *βασιλικός* (Ι) 6): *Οπόταν σέβεις το λοιπόν την βασιλικήν πύλην,| άνωθεν τήρησον ευθύς και τήρησον κανδήλιν,|*

όπερ άπτει κατέμπροσθεν της πάρθενου Μαρίας Παϊσ., Ιστ. Σινά 425· (στον πληθ.): *Έδραμε δε από των βασιλικών πυλών* (ενν. *ο βασιλεύς*) *μέχρι του άμβωνος και εκτείνας τας χείρας αυτού είπε: «... Νενίκηκά σε, Σολομών!»* Hagia Sophia k 485[20]. **2)** *Ωραία πύλη* = (εκκλ.) (α) βασιλική πύλη: *θεωρεί ο βασιλεύς μίαν βασίλισσαν οπού έρχονταν από έξω ... και εμπήκε μέσα εις τον ναόν ... Η δε βασίλισσα άνοιξε την ωραίαν πύλην και εμπήκε μέσα, και εκάθησεν εις το ιερόν σύνθρονον* Θρ. Κων/π. P Suppl. 249[7]· (στον πληθ.): *Ότε δε ήλθεν εις τας Ωραίας Πύλας, αποδράς εκ των του Πατριάρχου χειρών έδραμε μέχρι του άμβωνος και εκτείνας τας χείρας εις τον ουρανόν είπεν: «... Ενίκησά σε Σολομών!»* Hagia Sophia φ[1] 504[11]· (β) η μεσαία είσοδος του τέμπλου του ναού απ' όπου εισέρχονται οι ιερείς στο ιερό, η ωραία πύλη: *Κηρία και θυμίαμα, και λάδι στο κανδήλι| πάντα να καίεται μπροστά εις την ωραίαν πύλη* Ιστ. Βλαχ. 1654.

πυλοεκατοντάς, επίθ. θηλ.

Από τα ουσ. *πύλη* και *εκατοντάς*. Πβ. τα επίθ. *εκατόμπυλος, εκατοντάπυλος* (L-S), καθώς και λ. *εκατονταπυλούσα*.

Που έχει εκατό πύλες: *λάφυρα πολλά γαρ τούτοι| κι αιχμαλώτιδας γυναίκας| επροσήγαγον εκείσε·* (παραλ. 3 στ.) *εκ τε των Θηβών ετέραν| την πυλοεκατοντάδα| την ωραίαν γαρ Πλακείαν* (παραλ. 1 στ.) *Ηετίωνος γυναίκα* Ερμον. Ε' 391.

πυλών -ας ο, Προδρ. (Eideneier) IV 59, 437, Hagia Sophia α 457[4], Δευτ. Παρουσ. 237, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 110[15]. — Βλ. και *πυλεών*.

Το ουσ. *πυλών* που απ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. *πυλώνας*.

α) Μεγάλη εξωτερική θύρα, που αποτελεί την κύρια είσοδο· (εδώ) μεγάρου: *Πυλώνας τε με καθαρόν ημφίασε χρυσίον* (ενν. *ο Ακρίτης*),| *μετά των λίθων χυμευτάς εποίησε θυρίδας* Διγ. Ζ 3861· (εδώ) του Κάτω Κόσμου: *Οι μεν βοώσιν: Κύριε, Κύριε, εκ βαθέων| ρύσαι ημάς της πονηράς δουλείας των αθέων· | οι δε πάλι: Εξάγαγε ημάς εκ των πυλώνων| του Άδου και της φυλακής των πονηρών δαιμόνων»* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1155· **β)** μεγάλη εξωτερική πύλη, που αποτελεί τη (συν.) θολωτή, ανεξάρτητη από το κεντρικό οικοδόμημα κύρια είσοδο μονής (για το πράγμα βλ. Ορλάνδος, Μοναστ. 17-21): *Εάν είπω: «δότε μοι πετσίν διά τα υποδήματά μου»,| λέγουσι: «μη εξέρχεσαι ποσώς εκ τον πυλώνα»* Προδρ. (Eideneier) IV 145.

πυλωρός ο, Καλλίμ. 905.

Το αρχ. ουσ. *πυλωρός*. Η λ. και σήμ. ιατρ.

Ο φύλακας της *πύλης* (βλ. ά.)· (εδώ) κάστρου: Καλλίμ. 192· (εδώ) του Κάτω Κόσμου: Γλυκά, Στ. 455.

πύξινος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πύξινος*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που είναι κατασκευασμένος από ξύλο πυξαριού (βλ. λ. *πυξός*): Metrol.[2] 127[6].

πυξόμηλον το.

Πιθ. από τα ουσ. *πυξός* και *μήλον*. Πβ. και Du Cange, λ. *μηξόμηλον*.

(Πιθ.) κουτί κατασκευασμένο από ξύλο πυξαριού (για τη σημασ. βλ. και Holton [Αλεξ.[2] σ. 274]): *Λέγει τον ο άγιος: «Να σε ετούτο το γλύκισμα, και φάγε το και θέλεις ιατρευθεί!». Εφάνηκεν γουν ωσάν όταν έβγαλεν από ένα πυξόμηλον γλύκισμα, μίαν φοράν. Και πάλε, ως είδε μοναχός του ο άγιος ότι είναι ολίγον, επρόσθεσε και άλλο και έδωκέ του το* Ν. Θησαυρ. 296· *Σαν τ' άκουσεν Αντίπατρος, εγύρευε να ποίσει| μέθοδον τον Αλέξανδρον για να τον φαρμακίσει.| Φαρμάκι κάμνει ισχυρόν, 'ς πυξόμηλον το βάνει| και του υιού του το 'δωκε Κασσάνδρου ν' αθιβάνει* Αλεξ.[2] 2701.

πυξός ο.

Το αρχ. ουσ. *πύξος* (η) με μεταπλ. του θηλ. σε αρσ. και καταβιβ. τόνου. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

(Βοτ.) αειθαλής θάμνος που φυτρώνει σε ορεινές περιοχές, με ξύλο κατάλληλο για ξυλογλυπτική, πυξάρι (βλ. Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ., λ. *βούξος*): *Αλλ' ου διαφοντεύθηκεν, εκ το κακόν εκείνον,| οξύα σφοντάμου και οστρύα, πυξός στριμός και λεύκη* Θησ. ΙΑ' [22[8]].

πυοποιός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πυοποιός*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

(Ιατρ.) που προκαλεί πύον· σε θέση ουσ.: *Εις τα οιδήματα (ήγουν τα φουσκώματα) πρώτον κατάπλαττε ωμήν λύσιν (ήγουν χυλόν αλεύρου κριθίνου)· είτα βάλε πυοποιά (ήγουν ωριμαστικά) και ωσάν ωριμάσουν, βάνε σπαστικά ή σπάσον με το φλεβότομον* Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 34.

πυρ το, Ασσίζ. 22[1], 270[8], Διγ. (Trapp) Gr. 613, 777, Διγ. Ζ 1263, 2695, 2933, 3522, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 705, Σπανός (Eideneier) Α 422, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 358, 643, Ερμον. Β 17, 21, Λίβ. διασκευή α 339, 370, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 158, Λίβ. Va 314, 338, Μαχ. 66[28], 68[3], Δούκ. 375[8], Μάρκ., Βουλκ. 342[26], 343[1], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 62, 329, 357, 372, 528, 541, κ.α., Έκθ. χρον. 28[6], 43[11], Σκλάβ. 250, Κορων., Μπούας 58, Πτωχολ. α 89, 91, Κυπρ. ερωτ. 144[4], Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 247, Διακρούσ. (Κακλ.) 878, Γέν. Ρωμ. 129· *πύρε*.

Το αρχ. ουσ. *πυρ*. Ο τ. *πύρε* πιθ. από μετρ. αν. (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 521)· πβ. σήμ. ιδιωμ. τ. *πυρέ* (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ. λόγ.

1α) Φωτιά: Ασσίζ. 222[24], Ιερακοσ. 349[18]· (σε μεταφ.): *Και γαρ το γενησόμενον και το μεμοιραμένον| ου σχήσει φάλαγξ οπλιτών, ουδέ πυρός οι γνάθοι,| ουδέ λογισμός ανθρώπινος* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 864· (σε παρομοίωση): *ως γαρ τα ξύλα του πυρός την φλόγαν επαυξάνει,| ούτως και τον θυμούμενον ο λόγος αγριαίνει* Σπαν. Ρ 131· (σε κατάρα): *οι τρεις ευνούχοι,| ιδόντες τα κρυπτόμενα καταλεπτόν ως είχεν,| ως εκ φλογός εκφεύγουσι το πορνικόν της κόρης,| λέγοντες «Πυρ εις τον κλαυθμόν και τους πολλούς τους θρήνους ...!»* Καλλίμ. 2244· σε φρ. *αδύνατον πυρ παραμείναι χόρτω* = προκ. για πράγματα που είναι αδύνατο λόγω της φύσης τους να αποφευχθούν: *ήθελον, ει δυνατόν, φυγείν την αμαρτίαν,| αλλά πάντως αδύνατον πυρ παραμείναι χόρτω* Διγ. (Trapp) Gr. 2280· εκφρ. (1) *άγγελος πυρός* = ο άγγελος του θανάτου (βλ. και Αλεξίου [Διγ. Esc. σ. 150]): *εσκέφθην* (ενν. *ο Διγενής*) *άγγελον πυρός από*

ουρανού επελθόντα Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1766· (2) *στύλος του πυρός* = η πύρινη στήλη που καθοδηγούσε τους Εβραίους κατά την Έξοδο στη διάρκεια της νύχτας (βλ. και Π.Δ., Έξ. 13, 21-2): *Κύριος ο πάντων δυνατός εσάς να ευλογήσει,| ο κτίσας γην και ουρανόν και θάλασσαν πεδήσας| και στήσας στύλον του πυρός ανάμεσα πελάγου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1057· φρ. (1) *βάλλω πυρ*, βλ. ά. *βάλλω* 5· (2) *βάνω πυρ*, βλ. ά. *βάνω* (I) Α'22α· (3) *παραπέμπω* κ. *πυρί* = παραδίδω κ. στη φωτιά, καίω κ.: *Τινές δε ... τα σώματα αυτών* (ενν. *των βουλκολάκων*) *μελίζουσι και πολλάκις και πυρί παραπέμπουσιν* Μάρκ., Βουλκ. 340[12]· **β)** (μετων.) αστραπή, κεραυνός: Απολλών. (Κεχ.) 360· στη φρ. *να είχεν πέσει πυρ εξ ουρανού* (πβ. νεοελλ. φρ.: *να πέσει φωτιά να με κάψει*): *της ειμαρμένης το δεινόν επάνω μου απεσώθην,| όταν εσφάγην ο ευγενής ανήρ ο εδικός μου.| Να είχεν πέσει εξ ουρανού πυρ και να πυρπολήσει| και κατακαύσει και εμέν κρείττον υπέρ του ζην με* Φλώρ. 89· **γ)** πυρετός· αδιαθεσία, αρρώστια: *αφ' την σπατάλην* (δηλ. *την έμμιξιν της γυναικός, τα λουετρά τα καμμένα και την μέθην*) *γίνεται και 'ξάπτει τίτοιον πύρε| μέρα νύκτα να βρίσκεται* (ενν. *ο άνθρωπος*) *στο πέσε και το γύρε* Γεωργηλ., Θαν. 530. **2)** (Προκ. για τη χριστιανική αντίληψη της μεταθανάτιας ζωής) η φωτιά της κόλασης: *να μη σ' αρπάξουν, άθλιε, με μαχαιρών και ξύλων| οι μαύροι και οι σκοτεινοί, το πλήθος των δαιμόνων| να παν να σ' εγκρεμνίσουσιν ...| στο σκότος το εξώτερον και εις το πυρ, στην φλόγα* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 471· *Λοιπό ως ευρεθήκετε* (ενν. *αμαρτωλοί*) *αλύπητοι στα ξένα,| εις τα φτωχά κι εις τα ελεεινά κι εις τα αιχμαλωτισμένα* (παραλ. 1 στ.), *γυρίσετε στην Κόλαση, στο πυρ και εις την ιστία* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4925· εκφρ. (1) *πυρ αιώνιον/ατελεύτητον/γεέννης/θηρίου/του μέλλοντος* = η Κόλαση: *Ηνίκα δε ηυδόκησεν υιός ο του υψίστου| εκουσίως γε δι' εμέ πτωχείαν υπομείναι* (παραλ. 3 στ.), *διά τούτο κατήργησα τους λήρους και τους μύθους,| οι πρόξενοι εγένοντο πυρός του αιωνίου* Διγ. Ζ 1061· *γενού μεσίτρια ημών* (ενν. *Παναγία*) *...| και του πυρός του μέλλοντος λύτρωσε και του σκότους* Θρ. Θεοτ. 122· *όλοι εσκορπισθήκασι* (ενν. *οι πρότεροι αφεντάδες*), *πήγαν εις πυρ θηρίου,| ότι δεν επερπάτησαν στην στράταν του Κυρίου* Ιστ. Βλαχ. 1989· *και τώρα εγινήκασιν υιοί πυρός γεέννης,| Θεέ μου παντοδύναμε, και πώς το υπομένεις;* Ιστ. Βλαχ. 2539· *Κι εσείς που τη διαβάζετε* (ενν. *ταύτην την ιστορία*), *δέεσθε καθ' εκάστην| τον βασιλέα του παντός, τον ποιητή και πλάστην,| ίνα κάγώ ελευθερωθώ πυρός ατελευτήτου* Διακρούσ. (Κακλ.) 1361· (2) *πυρ καθαρτήριον* = το Καθαρτήριο, το οποίο αποτελεί δόγμα της Καθολικής Εκκλησίας (βλ. και ά. *καθαρτήριος*): *άλλες αμαρτίες συγχωρούνται διά προσευχής και νηστείας, και άλλες διά το λαμπρόν, τό λέγομεν πυρ καθαρτήριον* Μαχ. 66[25]· φρ. *λαμβάνω δίκην πυρός (αιωνίου)* = τιμωρούμαι, καταδικάζομαι να πάω στην Κόλαση (αιώνια): *εξαίφνης εκ του ουρανού πυρ πίπτει παραχρήμα,| και ήψατο ο οίκος του* (ενν. *του βασιλέως Αντιόχου*), *κάκείνος και η κόρη,| και δίκην έλαβεν πυρός, πυρός του αιωνίου* Απολλων. (Κεχ.) 362. **3)** (Θεολ.) η φωτιά ως μορφή του Θεού (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. H1): *πώς η βάτος εβάστασε το πυρ της θεότητος και δεν εφλέχθην;* Μορεζ., Κλίνη φ 86[r]. **4)** (Μεταφ.) **α)** (προκ. για τον έρωτα) **α[1])** έντονη ερωτική επιθυμία, πόθος: *έρωτα καρδιόσπαστον πάντες τον ονομάζουν,| ουδένα δεν απέφυγεν το φλογερόν δοξάρι·* (παραλ. 2 στ.) *και βάνει πυρ και κεραυνόν εις την καρδίαν τούτου* Διγ. Ζ 182· *ουκ είχον, όστις γένωμαι, πυρ όλος εφλεγόμην| του έρωτος ολοσχερώς εμοί προσαυξυνθέντος* Διγ. Ζ 2698· **α[2])** η δύναμη του

έρωτα: *φρίζω εις το πυρ το μανικόν τό εις τα χέρια του βαστάζει* (ενν. ο Έρως),| *πώς ακόμη ουκ εφλόγισεν την όλην σου καρδίαν* Λίβ. Esc. 305· **β)** (προκ. για θυμό) ένταση, σφοδρότητα: *εκείνοι* (ενν. οι εχθροί σου) *το πολύ της ύλης των πταισμάτων| καθυποσπάσαντες το πυρ σβέσωσι της οργής σου* (ενν. *βασιλεύ*) Γλυκά, Στ. Β' 31· φρ. *πυρ πνέω*, βλ. ά. *πνέω* Α'3α φρ. (1)· **γ)** (στον πληθ.) τα βάσανα: *εβγαίνει φλόγα, καίει με, τα μέλη μου χωνεύουν,* (παραλ. 1 στ.) *και χωνεμόν ουκ έχουσιν, τέλος ποσώς δεν έχουν.| Έδε φαρμάκια και πυρά τά έχουσιν οι ξένοι* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 249. **5)** (Περιληπτ.) πυροβόλα όπλα: *υπήρχον μεν γαρ οι Πέρσαι δόρασι και βέλεσι κρείττους των Οτμανλήδων κατά πολύ ..., οι δε Οσμανλήδες εν πυρί· είχον δε βομβάρδας και τουφέκια πολλά* Ιστ. πολιτ. 73^{16}. **6)** Έκφρ. *υγρόν πυρ* = εύφλεκτο μίγμα, μυστικής σύνθεσης, που χρησιμοποιήθηκε ως όπλο από το Βυζαντινό ναυτικό και είχε την ιδιότητα να μη σβήνει στο νερό: *Ο δε βασιλεύς τον στόλον ... εκπέμψας και τας ταχείας ναυς μετά του υγρού πυρός πυριαλώτους εποίησε τας πλείω και φοβεράς ναυς εκείνας* Χρονογρ. (Λαμψ.) 250.

πύρα η. — Πβ. και *πυρά*.

Από το *πυρώνω* και την κατάλ. *-α* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 76-8, Β' 137-8). Η λ. και σήμ.

1α) Φωτιά: *άναψαν εκεί την πύραν| και νυκτερινώς σιτούνται* Ερμον. Ν 323· **β)** φωτιά που ανάβει κανείς σε βωμό προκ. να προσφέρει θυσία: *Απάνω σ' όλους δέεται θεάν την Κυθερέαν* (παραλ. 1 στ.). *Με λίβανα πολύτιμα, αρώματα και μύρα,| εις τον ναόν της δέετον, ανάπτοντα και πύρα* Θησ. Ζ' [48^{8}]· **γ)** νεκρική πυρά: *εκεί απάνω εις την πύραν* (παραλ. 2 στ.) *Πάτροκλον απάνω βάλλει| κι άναψε τα πολλά ξύλα* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΓ' [75]· **δ)** φλόγα: *Αμή εγώ που είμαι 'δώ, έτσι ολίγο λίγο,| χωνεύει θέλ' ως το κερί που καίγεται 'κ την πύρα* Θησ. Γ' [79^{2}]. **2α)** Ζέστη που εκπέμπεται από κάποιο θερμό σώμα, ακτινοβολία θερμότητας· (εδώ προκ. για τον ήλιο): *ο δίσκος του ηλίου έναι ώσπερ τον ηβλέπετε εις τον ουρανόν ... Έπειτα πέβει προς ημάς εις όλον τον κόσμον τες ακτίνες του ... και τρίτον έχει την πύραν αυτήν όπου πυρώνει* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 51^{r}· **β)** (στον πληθ.) θερμαντικό επίθεμα: *λάβωσιν... ευνούχου ορχίδια διά πύρας, γραίας βιλλήθρα διά 'πιθετά και ομού πάντα ενώσωσι και θέσωσιν ... ως έμπλαστρον* Σπανός (Eideneier) D 1737. **3)** (Μεταφ., προκ. για έρωτα) ερωτική ζέση, ερωτικό πάθος: *φλόγαν είχεν τον έρωτα, φωτιά δε την αγάπην,| και από την πύραν την πολλήν ο νους της εσκορπάτον* Διγ. Α 252.

πυρά η, Καλλίμ. 1128, 1129, Ασσίζ. 434^{25}, Διγ. (Trapp) Gr. 3423, Ερμον. Γ 15, Μαχ. 662^{22}, Κυπρ. ερωτ. 108^{30}, Πανώρ.^{2} Δ' 69, Κυπρ. χφ. 154, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Γ' 347.

Το αρχ. ουσ. *πυρά*. Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Φωτιά: *ο Μπαράκ ρεΐζης ..., έρριψε πυρ εν μέσω των καράβων, και ... απετεφρώθησαν εκ της πυράς* Έκθ. χρον. 43^{11}· *σαν ένα οπού βαλθεί και θέλει να κεντήσει| πράσινο δάσο, και φωτιές εδώ κι εκεί σκορπίσει,| κι η δροσεράδα τω δεντρώ του δάσου δεν τ' αφήνει| ν' άψει ζιμιό, μα πολεμά κι άφτει ώρες κι ώρες σβήνει,| ώστε οπού η χλώρη στην πυρά χαθεί* Στάθ. (Martini) Β' 207. **2α)** Ζέστη που εκπέμπεται από κάποιο θερμό σώμα, ακτινοβολία θερμότητας· (εδώ προκ. για τον ήλιο): *δεν ήθελεν ο ήλιος πολλήν σκιάν να στέσει| και η πυρά σού φαίνετον ήθελε να ξανάλθει,| που τον*

Φαέθοντά 'καμεν κι εις το μνημείον βάλθη Αχέλ. 1788· (προκ. για τη γη): *στέκοντας εις την γην, από την καύσιν της γης καίομαι από την πυράν της γης* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 99[29]. **β)** αύξηση της θερμοκρασίας του ανθρώπινου σώματος εξαιτίας ασθένειας, πυρετός: *εάν είς εδικός μου σκλάβος ήτον ασθενής απού πύρεξιν καθημερινήν διπλής πυράς και ψυχρότητος και είς ιατρός ... λέγει ότι να τον γιάνει ...* Ασσίζ. 183[26]. *εάν γένηται ότι είς εδικός μου σκλάβος ένι ασθενής απού βράσιν, ήγουν έχει μεγάλην πυράν μέσα εις το κορμίν του ...* Ασσίζ. 182[19]. **3)** (Προκ. για τον καιρό) υπερβολική ζέστη, καύσωνας: *Την αυτήν ημέραν εγίνην μεγάλη πυρά και αποθάναν ια' ανομάτοι από το φουσσάτον του πρίντζη* Μαχ. 634[7]· *εις τας ς' του Αυγούστου μηνός ... επεθάνασιν* (ενν. πολλοί) *από την μεγάλην πυράν του καιρού εις το χωρίον τους Στύλους* Byz. Kleinchron. A' 208[2]· (εδώ στον πληθ.): *Είτις φοβάται τες πυρές, φοβάται και το θέρος,| εις τα υπόδροσα ας κάθεται* Ημερολ. 119. **4)** (Μεταφ.) ερωτική επιθυμία, έρωτας: *τούτ' η καρδιά που εσύ 'βαλες 'ς τσ' αγάπης το καμίνι| κι εξαναγίνη στην πυρά, την πρώτη φύση εχάσε,| η 'στόρησή μου εχάθηκε και τη δική σου επιάσε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 1439· εκφρ. (1) *η πυρά του πόθου* = έντονη ερωτική επιθυμία, πόθος: *από του πόθου την πυράν να φλέγομαι τοσούτον* Λίβ. διασκευή α 3531· (2) *σωματική πυρά* = σεξουαλική επιθυμία· γενετήσιο ένστικτο: *και 'πέ μου, τις να δύνεται χρηείαν να δουλεύγει; (παραλ. 1 στ.) και τάχα να βρεθεί κανείς μπιστά να την δουλέψει| και την σωματικήν πυράν να την επαραβλέψει;* Γεωργηλ., Θαν. 387. **5)** Στην έκφρ. *η πυρά της γνώσης* = η δύναμη της σύνεσης: *Μηδέ θυμάσαι τραγουδιού, την παιδωμή σου πάψε,| μέσα 'ς τσή γνώσης την πυράν ό,τι κι α μου 'πες κάψε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 712.

πυράγρα η.

Το αρχ. ουσ. *πυράγρα*. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

α) Σιδερένια λαβίδα για τη φωτιά, τσιμπίδα, μασιά: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΘ' [474]· **β)** (μεταφ.) άγχος, στενοχώρια, πιεστική κατάσταση: *εις πενίαν την εσχάτην* (παραλ. 2 στ.) *εκατήντησεν ο γέρων.| Απορήσας τοίνυν ούτως,| και όπως ζήσειν ουκ είχεν,| αλλ' ουδ' υπομείναι πλέον| του λιμού τε την πυράγραν| και την συμφοράν ην είχεν* Πτωχολ. α 67.

πυραμίς -ίδα η, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 235, 236, 238, 264, 265 τρις· πληθ. *πυράμιδες*, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. Χάρ. 54, 114, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 439, Ε' 8.

Το αρχ. ουσ. *πυραμίς*. Ο πληθ. από ιταλ. επίδρ. (βλ. Ξανθουδίδης [Ερωφ. σ. 163], Πηδώνια Κομν., Χορτάτσης 107-8). Η λ. *πυραμίδα* στο Somav. και σήμ.

Οικοδόμημα σε σχήμα πυραμίδας· (εδώ προκ. για τα ταφικά μνημεία των Φαραώ της Αιγύπτου): Παϊσ., Ιστ. Σινά, 2227, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 240, 266 πολλάκις.

πυραμοειδής, επίθ., Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 255.

Η λ. στο Θεόφραστο και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ)· πβ. σήμ. κοιν. επίθ. *πυραμιδοειδής*.

Που έχει σχήμα πυραμίδας: *Το δε σχήμα της εκκλησίας έξωθεν είναι πυραμοειδές* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 160.

πυραυγίζω.

Το μτγν. *πυραυγίζω* (TLG)· βλ. και LBG.

Λάμπω, ακτινοβολώ: *Ο δε Αίσωπος είπε· «Συ μεν, ω βασιλεύ, όμοιος ει τω ηλίω ..., οι δε περί σε άρχοντες όμοιοι εισι ταις ακτίσι του ηλίου· ώσπερ γαρ ο ήλιος ο λαμπρός το πρωί, ως λαμπρός υπάρχεις· ούτοι δε εισιν ώσπερ αι ακτίνες του ηλίου πυραυγίζοντες και λαμπραί* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 55[4].

πυρβολέας ο. — Πβ. και *πυρόβολος, πυροβολικά, πυρόβολον, πυροβόλος, πυροβολώ.*

Πιθ. από το επίθ. *πυρβόλος* (4. αι., αν όχι ήδη μτγν., TLG· πβ. και ρ. *πυρβολέομαι* πιθ. τον 8.-9. αι. (LBG)) και την κατάλ. *-έας* (για ομοιοκαταληξία). Πβ. και λ. *πυρβολάρχης, πυρβολαρχείον, πυρβολαρχία, πυρβολαρχιακός* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Πυροβόλο όπλο· (εδώ συνεκδ.) πυροβολισμός: *Μέσα σ' αυτόν τον πόλεμον έπεσεν ένα βόλι| εις του πασιά το άλογον και ετρομάξαν όλοι,| διότι κάτω έπεσε με τον πασιάν αντάμα,| αφέντης ο Αλέξανδρος έδραμεν ...| τον πασιάν εσήκωσεν ...,| εις το δικόν του τ' άλογον τον βάνει καβαλλάρη.| Αυτός εις άλλον άλογον τότε καβαλικεύει,| από μακρά το φρούριον στέκει και αγναντεύει| να μη του έλθει και αυτού κανένας πυρβολέας,| και δεν του ωφελεί κανείς, μηδέ ο βασιλέας* Ιστ. Βλαχ. 913.

πυργάκι το.

Από το ουσ. *πύργος* και την υποκορ. κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Somav. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *πύργος*)

Μικρός πύργος: *Παρακάτω το Πεσκάρδο μίλια β' αλάργο της Κεφαλονίας μίλιν ένα έχει νησόπουλον μικρόν άσπρον και απάνω στέκει πυργάκι* Πορτολ. Α 45[9].

πυργιανός, επίθ.

Από το τοπων. *Πυργού* και την κατάλ. *-ιανός*.

Που σχετίζεται με το χωριό Πυργού (Μαυρομάτης [Διαθ. 17. αι. σ. 144]) (εδώ προκ. για βιβλία εσόδων και εξόδων): *Αφήνω και τον Γεωργάκη του αθρώπου μου να του κάμουσι λογαριασμό ... και ό,τι φανεί και χρωστεί μου του τα αφήνω ογιά την ψυχήν μου· και αφήνω του και εικοσιπέντε δουκάτα ... και να 'ναι κρατημένος να κονσενιάρει εις το ρεζίντουόν μου όλα τα λίμπρα, έτσι πυργιανά οσάν και βαθειανά, οπού κρατεί* Διαθ. 17. αι. 7[149].

πυργοβόλημα το.

Από ρ. **πυργοβολώ* (<ουσ. *πύργος* και το β' συνθ. *-βολώ*) και την κατάλ. *-μα*· πβ. λ. *πυργοβόλος* (11. αι., LBG). Βλ. όμως και Βέλθ. (Egea) 247 (και σελ. 72).

Έπαλξη (Κριαράς [Βέλθ. σ. 274]): *επάνω δε του κτίσματος του λαμπροτάτου εκείνου (ενν. του κάστρου)| αντί πυργοβολήματα ήσαν συντεθειμένα| λέων, δρακόντων κεφαλαί από χρυσών ποικίλων* Βέλθ. 247.

πυργογύριστος, επίθ.

Από το ουσ. *πύργος* και το *γυρίζω*. Πβ. μτχ. *πυρκογυρισμένος* σημ. ιδιωμ. (Ερω-

τόκρ., Γλωσσάρ. 99, λ. *πυρκο(γ)υρίζω*). Η λ. σε δημ. κυπρ. τραγ. του 19. αι. (Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. Α. 11[67]) και στο ΑΛΝΕ λογοτ..

Που περιβάλλεται από πύργους: *τάχα κάτεργα εδεπά* (ενν. στον Άδην) *πιστεύεις να γυρίζουν*| *κι οι ναύτες τους να τραγουδούν και να χαροκοπίζουν*;| *Η νά 'βρεις χώρες να 'χουσιν* ...| ... *κάστρη πυργογύριστα μ' αυλές και μονοπάτια* ...; Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 159.

πυργόδωμα το.

Από τα ουσ. *πύργος* και *δώμα* (βλ. και Apostolopoulos, Καλλίμ. 201). Η λ. στο L-S Κων/νίδη, το Κουμαν., Συναγ. (*πυργοδώματα*) και στο ΑΛΝΕ λογοτ..

Το δώμα του πύργου (για τη σημασ. βλ. ά. *δώμα* καθώς και Κριαράς [Καλλίμ. σ. 275], Pichard [Καλλίμ. σ. 8, σημ. 6]): *Του κάστρου την λαμπρότηταν και των πυργοδωμάτων*| *ως είδον, εξεπλάγησαν, εθαύμασαν εκείνοι* (ενν. οι τρεις αδελφοί) Καλλίμ. 194.

πυργοθεμελιώνω, Λόγ. παρηγ. L 142.

Από το ουσ. *πύργος* και το *θεμελιώνω*. Τ. *πυργουθιμιλιώνου* σήμ. ιδιωμ. (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Θεμελιώνω, χτίζω πύργο· (εδώ μεταφ.): *εκεί εις τον κάμπον τον καλόν, εκείνον τόν σε λέγω,*| *θέλεις ιδείν παράξενον της Δυστυχίας το κάστρον*·| *το ανέκτισεν η συμφορά, το αφύρωσαν* (έκδ. *αφιέρωσαν*· διορθώσ., βλ. *αφυρώνω (Ι)* τυπολ.) *αι λύπαι*| *και το πυργοεθεμέλιωσαν οδύναι των ανθρώπων* Λόγ. παρηγ. O 138.

πυργομαχώ.

Το αρχ. *πυργομαχέω*. Η λ. το 13.-14. αι. (TLG).

Επιτίθεμαι, πολεμώ από πύργο/εναντίον πύργου· (εδώ μεταφ.· βλ. και Lampe, Lex., λ. *πυργομαχέω*· για το παράθ. πβ. Migne, PG 34, 1860, 1012B· βλ. Lampe, Lex., ό.π., Steph., Θησ., λ. *πυργομαχέω*): *νυν πυργομαχούσι τη γνώμη* (ενν. *οι προύχοντες*) *προς πολλούς λογισμούς και διαφόρους τι άρα γένωνται και όπως τον πανοικί πορφύρεον εκφύγωσι θάνατον* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 188[20].

πυργοποιία η, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 220[1], Διήγ. Αλ. G 264[32], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 69[r], 103[v], 104[v], 106[v], 108[r], Μαλαξός, Νομοκ. 547, Χρονογρ. (Λαμψ.) 231, Μ. Χρονογρ. 6[r], Μορεζ., Κλίνη φ. 31[v], Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 221[1-2], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 126[27], Ψευδο-Σφρ. 436[10 bis], Ροδινός (Βαλ.) 122.

Το μτγν. ουσ. *πυργοποιία*· για πιθ. παλαιότ. μνεία βλ. L-S Suppl., TLG. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

1) Κατασκευή πύργου: *μέλη συν αυλοίς μετά κιθάρας ηύλουν*,| *ηνίκα τα θεμέλια ταύτα* (ενν. *της των Θηβαίων πόλεως*) *προσερριζούντο*| *παρά Ζηνός αυτής υιών· ούς λάθρ' αποτεκούσα*| *και πλανηθείσα τη νυκτί νύμφη χοροίς προσήλθεν*·| *ομαίμονι παρείχε τε προς την πυργοποιίαν*| *δώμα, και προσεπύργωσε καλώς τα τείχη πάντα* Βίος Αλ. 2309· (εδώ προκ. για την κατασκευή του πύργου της Βαβέλ): *από του κατακλυσμού έως της πυργοποιίας* (ενν. *είναι*) *χρόνοι πεντακόσιοι είκοσι πέντε* Καρτάν.,

Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 69ʳ. **2)** (Συνεκδ.) πύργος (εδώ της Βαβέλ): *Ο βασιλεύς ο Δάρειος όρισεν και έγραψαν χαρτία εις όλον τον τόπον, εις όλα τα μέρη του να συναχθούν όλα του τα φουσσάτα, όπου σκάποτε οι γλώσσες αρχέρισαν να κτίζουν την πυργοποιίαν* Διήγ. Αλ. V 64.

πύργος ο, Γλυκά, Στ. 169, Διγ. Ζ 3849, Ερμον. Δ 138, Χρον. Μορ. Η 1696, 1774, Χρον. Μορ. Ρ 2030, 2058, Βίος Αλ. 1512, Φλώρ. 1377, 1379, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 103, Δευτ. Παρουσ. 368, Ερωτοπ. 52, Λίβ. διασκευή α 1485, 2261, Λίβ. Esc. 1418, Λίβ. Va 788, 1262, Αχιλλ. (Smith) Ν 1101, Αχιλλ. (Smith) Ο 385, Χρον. Τόκκων 2703, Rechenb. 17[1, 5], Διήγ. Βελ. χ 235, Θρ. Κων/π. Β 118, Παρασπ., Βάρν. C 294, Χειλά, Χρον. 351, Μαχ. 98[16], 274[30], Δούκ. 297[20], 343[24], Byz. Kleinchron. Α' 83[43], Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 150, Έκθ. χρον. 66[22], Σκλάβ. 23, Κορων., Μπούας 50, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 12[7], Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 13[15], Πεντ. Γέν. XI 5, Πορτολ. Α 10[2], Β 41[34], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 33, Κώδ. Χρονογρ. 61[14], Χρον. σουλτ. 35[33], Zygomalas, Synopsis 210 K 32, Χρησμ. (Brokkaar) Ν 98, Δωρ. Μον. XIX, XXVI, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 217, Ε' 173, Ιστ. Βλαχ. 744, 749, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α 39, Διγ. Ανδρ. 399[4], 400[16], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) Β' 2094, Διήγ. ωραιότ. 623, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 292, Γ' 341, Μαρκάδ. 652, Διγ. Ο 130, Διακρούσ. (Κακλ.) 237, 464, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 281[6], 485[13], 497[3], κ.α.· *πύριγος*.

Το αρχ. ουσ. *πύργος*. Ο τ. με ανάπτυξη του -ι- (Μητσάκης, Εμψυχούν ύδωρ 321). Η λ. και σήμ.

1α) Ψηλό και οχυρό οικοδόμημα με περισσότερους του ενός ορόφους, το οποίο χρησίμευε κυρίως στην άμυνα, καθώς και ως παρατηρητήριο **α¹)** μιας πόλης, όπου αποτελούσε τμήμα των τειχών της ή στέκονταν ανεξάρτητα: Χρον. Μορ. Η 1429, Λίβ. διασκευή α 1004, Έκθ. χρον. 11[20], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 436[22]· **α²)** εκκλησίας ή μοναστηριού (για το πράγμα βλ. Ορλάνδος, Βασιλική 130, Μοναστ. 134-7): *ανεκαίνισεν* (ενν. *ο πατριάρχης Ιερεμίας*) *εκ βάθρων γης το μοναστήριον του Σταυρονικήτα ... και κελλία των καλογήρων έκαμε και πύργους και τράπεζα* Ιστ. πατρ. 169[20]· *εργάγισεν ο πύργος του μοναστηρίου και της εκκλησίας* Ιερόθ. Αββ. 337· (εδώ προκ. για τον πύργο της Βαβέλ): *κονόμησε να χτίσομε εμάς κάστρο και πύργο και η κορφή του εις τον ορανό και να κάμομε εμάς όνομα* Πεντ. Γέν. XI 4· (προκ. για την Παναγία): *Χαίρε* (ενν. *Παναγία*), *πύργος εις την τιμήν, πουλάκιν της σπλαχνιότης* Ύμν. Παναγ. 3· (προκ. για αντικείμενο με σχήμα παρόμοιο με πύργο): *Είχε κορώναν θαυμαστήν ...* (παραλ. 1 στ.) *οπού 'χε πύργους δώδεκα μετά πολλών μαργάρων* Αρσ., Κόπ. διατρ. [982]· (μεταφ.): *τον νουν μου τον αδούλωτον εκατεδούλευσές τον,| τον πύργον της καρδίτσας μου τον υψηλόν και μέγαν* Αχιλλ. L 720· (σε παροιμ. φρ.): *μου κτίζει* (ενν. *η τύχη*) *πύργους στο γιαλό, περβόλια στον αέρα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 75· **β)** ψηλό και οχυρό οικοδόμημα που χρησιμοποιούνταν ως φυλακή: *Χρόνους δε τρεις εκάθετον* (ενν. *ο Βελισάρης*) *απέσω εις τον πύργον* Διήγ. Βελ. χ 65· *ο δε βασιλεύς τυφλώσας τον Ανδρόνικον έβαλεν αυτόν εν τοις πύργοις τοις λεγομένοις Ανεμάδες, πλησίον Βλαχέρνας* Έκθ. χρον. 1[12]. **2)** (Μεταφ., προκ. για πρόσωπο) μεγάλος προστάτης, υπερασπιστής: Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7177, Χρον. Τόκκων 2130. **3)** Είδος πολιορκητικής μηχανής μεγάλου ύψους κινούμενης πάνω σε τροχούς,

η οποία χρησιμοποιούνταν κατά την έφοδο στα τείχη πόλης: Χρον. σουλτ. 79[22]. **4)** Οχυρωμένη αρχοντική κατοικία: *πύργον μέσον έστησεν πλήρης πολλών επαίνων,| ένδοξον έργον, φοβερόν, λίαν οχυρωμένον* Διγ. Ζ 4092· *εξήλθεν ο μέγας δομέστικος ... του πύργου αυτού* Byz. Kleinchron. Α' 81[35]. **5α)** Οικοδόμημα που χρησιμοποιούνταν ως αγροικία ή βοηθητικό κτήριο: *ο πύργος, καθώς ευρίσκεται, να έναι ... στα χέρια της θυγατέρας μου* Ολόκαλος 222[26]· *Ωρεία λέγονται τα οικοδομήματα και οι πύργοι που κάμνουσιν οι βασιλείς ... διά σιτοδοχεία* Zygomalas, Synopsis 308 Ω 1· **β)** το κτίσμα του ανεμόμυλου, μέσα στο οποίο ήταν τοποθετημένες οι μυλόπετρες και οι οδοντωτοί τροχοί: *οπόταν έβγαινε* (ενν. ο καπνός) *εφάνη καθολικά ωσάν πύργος του ανεμομύλου* Διήγ. πανωφ. 56. **6)** (Προκ. για την ξύλινη κατασκευή που ήταν προσαρμοσμένη στην πλάτη των πολεμικών ελεφάντων): *Ο Πώρος όρθωσεν πενήντα χιλιάδες αλέφαντους και εις πάσα αλέφαντον όρθωσεν ωσάν πύριγος απάνου* Διήγ. Αλ. G 285[6].

Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 212 δις.

πυργοφύλακτος, επίθ.

Από το ουσ. *πύργος* και το *φυλάττω*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. (*πυργοφύλακτον ρόδον*) και το ΑΛΝΕ λογοτ..

Που φυλάσσεται σε πύργο: «*Ω ρόδον πυργοφύλακτον, καστελλοκυκλωμένον,* (παραλ. 1 στ.) *δι' εσέν φοβούμαι, δειλιώ, δι' εσέν πονώ και κλαίω| ...*» Φλώρ. 1748.

πυργώ -ώνω.

Το αρχ. *πυργόω*. Η λ. *πυργώνω* και σήμ.

(Μέσ.) επαίρομαι: Πηγά, Χρυσοπ. 152 (11).

πύργωμα το, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1879· *π ύ ρ γ ω μ α ν,* Καλλίμ. 2532, Λίβ. Esc. 1276, Λίβ. διασκευή α 830, 1005.

Το αρχ. ουσ. *πύργωμα*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *πυργώνω*).

α) Οχυρωματικό τείχος με πύργους/πυργοειδείς απολήξεις (βλ. και Lambert [Λίβ. σ. 489]): *πήξας το κοντάριν του, τινάσσεται γενναίως* (παραλ. 2 στ.). *Υπερπηδά το πύργωμαν μετά καλής ανδρείας| και παρευθύς εις την αυλήν του κάστρου πίπτει μέσα* Καλλίμ. 276· *Πάντες το κάστρον έκριναν αδούλωτον εις μάχην,| τους τοίχους και το πύργωμαν ιδόντες παρά φύσιν,| το κάστρον απαράδοτον, πανόχυρον και μέγα* Καλλίμ. 958· **β)** το επάνω μέρος του οχυρωματικού τείχους (βλ. και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α σ. 491]): *μετά ώραν ολιγήν εξέβην η Ροδάμνη,| να παίζει εκείνο το βεργίν, να το συχνοασχολείται,| να περιπατεί η πανεύγενος το πύργωμαν του κάστρου* Λίβ. διασκευή α 1367.

πύργωσις -ση η.

Το πιθ. μτγν. ουσ. *πύργωσις* (Sophocl., L-S Κων/νίδη)· απ. στον Ησύχ. και σε σχόλ. (TLG). Η λ. *πύργωση* στο ΑΛΝΕ.

(Πιθ.) στρατιωτικός σχηματισμός: *Το γαρ στράτευμα τοσούτον| εκ μερών εξαμφοτέρων| και πυκνώσεις και πυργώσεις| τόσον ην εις εικασμόν γαρ| ως τα νέφη τα μεγάλα* Ερμον. Λ 49.

πύρε το, βλ. *πυρ.*

πυρεάζω, βλ. *πυριάζω.*

πύρεθρον το, Ιερακοσ. 387[8], 390[25], Ορνεοσ. αγρ. 519[3], 531[3], Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 51, 52, 66, 71, 86, 90.

Το μτγν. ουσ. *πύρεθρον.* Η λ. και σήμ. στον τ. *πύρεθρο.*

(Βοτ.) ονομασία γένους φυτών με φαρμακευτικές ιδιότητες (εδώ προκ. για τα είδη Anacyclus Pyrethrum και Parthenium Pyrethrum· για το πράγμα βλ. Γενναδ., Λεξ. 766, Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ. 401, 3306): *Περί ιέρακος του μη καλώς ποιούντος πέψιν και εμέσαι θέλοντος ... τρίψας πέντε κόκκους πυρέθρου πάρεχε αυτώ μετά κρέατος* Ιερακοσ. 456[28]· *το πύρεθρον τριμμένον παύει τους πόνους των δοντίων* Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 9· *βράσον πύρεθρον με λάδι και άλειψον το κεφάλι. Αυτά είναι ωφέλιμα εις την κεφαλαλγίαν* Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 2.

πύρεξις -η η, Ασσίζ. 183[25-6]· πληθ. *πύρεξες,* Μαχ. 38[19].

Από τον αόρ. του *πυρέσσω* και την κατάλ. -ις. Η λ. *πύρεξις* τον 11. αι. (LBG, TLG) και στο Steph., Θησ., και η λ. *πύρεξη* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Andr., Lex., Σακ., Κυπρ. Β' 766).

Πυρετός: *ευρίσκουνται εις το αυτό νησσίν άγιοι ..., οι ποίοι είναι: πρώτος ο Σαν Τζουάνης τε Μουφόρτε εις την Λευκωσίαν ..., ο ποίος πολομά άξια θαύματα εις τους αστενείς, και εις πύρεξες ...* Μαχ. 32[14].

πυρέσσω, Προδρ. (Eideneier) IV 450.

Το αρχ. *πυρέσσω.* Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ.).

Έχω πυρετό: Γλυκά, Στ. 268.

πυρετός ο, Σταφ., Ιατροσ. 11[298], Προδρ. (Eideneier) IV 473 χφφ HPK κριτ. υπ.

Το αρχ. ουσ. *πυρετός.* Η λ. και σήμ.

Η παθολογική αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος πάνω από το φυσιολογικό: Ιατροσ. κωδ. *Πιγ'·* (εδώ προκ. για τον διαλείποντα αμφημερινό πυρετό): Ιατροσ. κωδ. *Πκβ'·* (εδώ προκ. για τον διαλείποντα τριταίο πυρετό): Σταφ., Ιατροσ. 8[214].

πυρετώνω.

Από το ουσ. *πυρετός* και την κατάλ. *-ώνω·* πβ. λ. *πυρεταίνω,* που απ. στον Ιπποκράτη. Η λ. στο Βλάχ.

(Προκ. για πληγή) προκαλώ πυρετό λόγω φλεγμονής: *Περί πληγήν οπού πυρετώνει. Άλειφε το ζουμίν του πεντανεύρου* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 86[15].

πυρία η, Σπανός (Eideneier) Α 488.

Το αρχ. ουσ. *πυρία.* Τ. *πυριά* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 595, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.).

Θερμό θεραπευτικό επίθεμα, ζεστή κομπρέσα: *γραίας βιλλήθρα να ποίσωμεν αποθετόν εις τον κώλον σου και μουνούχου ορχίδιν να σε ποιήσωμεν πυρίαν* αυτ. Β 152.

πυριά η, Πεντ. Έξ. XXIX 41, XXX 20, Λευιτ. I 9, II 3, X 12, Αρ. XV 3, 13, 14, Δευτ. XVIII[1], κ.α.

Από το ουσ. *πυρ* και την κατάλ. *-ιά*.

Προσφορά, θυσία (αιματηρή ή αναίμακτη) που καίγεται πάνω σε βωμό: *να καπνίσεις όλο το κριάρι εις το θεσιαστήρι· ολοκαύτωμα αυτό Κύριου, μυρωδιά, ανάπαψη, πυριά του Κύριου αυτό* αυτ. Έξ. XXIX 18· *Και ψυχή ότι να προσφέρει προσφορά κανίσκι του Κύριου, σιμιγδάλι να είναι η προσφορά του και να χύσει απάνου της λάδι και να δώσει απάνου της λιβάνι ... Και να χωρίσει ο ιεριάς από το κανίσκι ... πυριά, μυρωδιά, ανάπαψη του Κύριου* αυτ. Λευιτ. II 9· *παν ανήρ ος εις αυτόν ψέγος από τη σπορά του Ααρών του ιεριά να μη σιμώσει να προσφέρει τις πυριές του Κύριου* αυτ. Λευιτ. XXI 21.

πυριάζω, Ιατροσ. 1[24], 5[124, 133], 7[187], Ιατροσόφ. (Oikonomu) 49[9], 53[5]· β' εν. προστ. αορ. *πυρέασον*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 96[16].

Το μτγν. *πυριάζω* (TLG). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.).

α) Τοποθετώ ζεστό επίθεμα σε κάποιο μέλος του σώματος για θεραπεία (βλ. και ά. *πυρία, πυριώ*): *Οίνον θερμάνας μετά σπόγγου πυρίαζε τον ιέρακα και υγιής έσται* Ορνεοσ. αγρ. 561[17-18]· *Όταν ο άνθρωπος κενώσει και άνω και κάτω χολήν μετά ανάγκης ... Βάλε οξίδιν και κρασίν ... και ας βράσουν, και πυρίαζε τον στόμαχόν του τέσσαρας φοράς την ημέραν, κατά φοράν δε ωσεί πανία δέκα* Ιατροσ. 5[123]· **β)** (προκ. για ωοτόκα ζώα) επωάζω: *κάμνουν τη φωλίαν τους* (ενν. *η αρσενική και θηλυκή στρουθοκάμηλος*), *δύο αυγά γεννούσιν,| κάθουνται και πυρώνουν τα μετά τους οφθαλμούς τους·* (παραλ. 7 στ.) *ει τύχει κι αποκοιμηθούν, όταν τα πυριάζουν,| ευθέως γουριάζουσιν, και χάνουν τα πουλιά τους* Φυσιολ. (Legr.) 239.

πυριάλωτος, επίθ., Ψευδο-Σφρ. 392[26].

Το μτγν. επίθ. *πυριάλωτος*.

Στη φρ. *ποιώ πυριάλωτον* (κ.) = καταστρέφω κ. με τη φωτιά, πυρπολώ κ.: *Ο δε βασιλεύς τον στόλον κατ' αυτών εκπέμψας ... μετά του υγρού πυρός πυριαλώτους εποίησε τας πλείω και φοβεράς ναυς εκείνας* Χρονογρ. (Λαμψ.) 250· *Τους αγρούς ημών και κήπους και παραδείσους και οίκους πυριαλώτους εποίησε* (ενν. *ο αμιράς*) Ψευδο-Σφρ. 418[21].

πύριγος ο, βλ. *πύργος*.

πυρίζω. — Πβ. και *εμπυρίζω*.

Από τον αόρ. του *πυρώ*. Η λ. τον 4.-5. αι. (TLG), στο L-S Κων/νίδη Συμπλ. και στο Steph., Θησ.· βλ. και LBG, λ. *πυρρίζω*.

Βάζω φωτιά για να κάψω κ., πυρπολώ: *Εάν γίνεται ότι κανείς άνθρωπος ... βάνει λαμπρόν εις την χώραν, και εκείνον το λαμπρόν ποιεί καμμίαν ζημίαν, τουτέστιν καύγει κανένα σπίτιν ..., το δίκαιον κρίνει και κελεύει ότι καθάπερ ηθέλησεν να πυρίσει τα οσπίτια και οι λας να τον κουρσέψου, να τον κάψουν* Ασσίζ. 473[22].

πυρίκαυστος, επίθ., Καλλίμ. 714, Byz. Kleinchron. A' 534-5[39], Χρησμ. (Brokkaar) N 22.

Το αρχ. επίθ. *πυρίκαυστος*. Η λ. και σημ. λόγ.

α) Που κάηκε από τη φωτιά· αποτεφρωμένος: Παλαμήδ., Βοηβ. 247· **β)** που μπορεί να καεί, που καίγεται στη φωτιά: *Όστις σωρόν σιταρίου ..., που 'ναι κοντά εις οσπίτιον, καύσει μετά βουλής ..., να τον δείρουν πρώτον καλώς, είτα και πυρίκαυστον να τον κάμνουσιν* Zygomalas, Synopsis 214 K 52· (σε κατάρα): *Ουκ έστι τούτ', αυθέντα μου, βουλήν σου φανερώσαι·| ει γαρ αυτό πεποίηκα, πυρίκαυστος γενοίμην,| παράδειγμα εν τοις λοιποίς πάσι τοις εν τω κόσμω* Διγ. Z 802.

πυριλόχευτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πυρι* και το αρχ. *λοχεύω*. Η λ. στον Ψευδο-Καλλισθένη (L-S Suppl.) και στο Κουμαν., Συναγ.

(Προκ. για το θεό Διόνυσο) που γεννήθηκε μέσα στη φωτιά: *Από Σεμέλης και Διός και κεραυνίας ύλης| αυτός ο πυριλόχευτος Διόνυσος ετέχθη* Βίος Αλ. 2282.

πυρίμορφος, επίθ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 45.

Από το α' συνθ. *πυρί* και το ουσ. *μορφή*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Που έχει την όψη της φωτιάς, πύρινος· (προκ. για τη Θεοτόκο· βλ. και Lampe, ό.π.): *Παρθένε Θεοτόκε,| θρόνε πυρίμορφε, λαμπρέ, υπερενδοξοτέρα* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 741· *Πυρίμορφον παλάτιον και θρόνε του Κυρίου,| χαίρε* (ενν. *Μαρία Θεοτόκε*) Αλφ. 8[31].

πύριν· *πύριν βρέχει ο ουρανός* Χούμνου, Κοσμογ. 1132, εσφαλμ. γρ. αντί *απύριν*· διόρθ. Ξανθ., ΕΕΒΣ 3, 1926, 343· πβ. Π.Δ., Γέν. 19, 24. — Βλ. ά. *απύριν*.

πύρινος, επίθ., Βέλθ. 271, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 238, Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 66, Θρ. Κων/π. διάλ. 52, Ψευδο-Γεωργηλ. Αλ. Κων/π. 619, 667, Θησ. (Βεν.) ΙΑ' [6[7]], Ρίμ. θαν. 132, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 560, Προσκυν. Ιβ. 845 787, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 23[r], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 188[14]· *πυρινός*, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. (Wagn.) 619, 667· θηλ. *πύρινος*, Δευτ. Παρουσ. 64, 296.

Το αρχ. επίθ. *πύρινος*. Για τον τ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 114. Η λ. και σημ.

α) Που είναι φτιαγμένος από φωτιά· πυρακτωμένος, διάπυρος: *Ακούσατε, ω βασιλείς ...* (παραλ. 3 στ.). *Της θεϊκής δυνάμεως η πύρινη ρομφαία| θα πέσει για να κάψει σας* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 296· (μεταφ.): *Το όπλον, οπού μ' έκαμνεν πάντα νικάρην* (παραλ. 1 στ.) *τον θησαυρόν τον πύρινον τον φουμισμένον* (παραλ. 1 στ.) *έχασα τώρα και υμνώ τό δεν μελλά 'βρω* Κυπρ. ερωτ. 146[3]· (σε μεταφ., προκ. για ερωτικό πόθο): *Άλλον ellettuario θε να 'χει απού θα σβήνει| τέτοιας λογής αφτούμενο και πύρινο καμίνι·| και το δικό σου επάλωσε και δύναμη δεν έχει* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 216· (προκ. για το άρμα που οδήγησε τον προφήτη Ηλία στον ουρανό): *Ηλίας ο αγιότατος με πύρινον το αμάξιν ...* Συναξ. γυν. 141· **β)** (προκ. για οτιδήποτε σχετίζεται με την Κόλαση· βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 6): *Και αυτός ο δρόμος καταντεί στον πύρινον τον λάκκον,| οπόχει εκεί ηγούμενον αυτόν τον φίδιον δράκον* Δευτ. Παρουσ. 157· *Και είδε εκεί η Παναγία* (ενν. *στην Κόλαση*) *πυρινή νεφέλη και εις την μέσην της φωτιάς στρώματα στρωμένα και απάνω εκάθουνταν πλήθος άντρες και γυναίκες, και δράκο-*

ντες και θεριά, όλο φωτιά, τους ετρώγασι Αποκ. Θεοτ. Ι 115· (γενικ. για τον Κάτω Κόσμο): *Και εις ώραν ολιγούτσικην πέντε* (ενν. υπηρέτες του Χάρου) *διαμιάς εσώσαν | κι έρικταν εκ το στόμαν τους πύρινον έξω γλώσσαν* Απόκοπ.[2] 440· **γ)** (μεταφ., προκ. για δάκρυα) φλογερός, καυτός: *ήρχισαν τα ομμάτια μου να κατεβαίνου ως βρύσες, | να τρέχουν δάκρυα πύρινα και στεγνωμόν να μη έχουν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 15.

Έκφρ. *πύρινος ποταμός*, βλ. *ποταμός* Εκφρ.

πυρινοφλογισμένος, μτχ. επίθ.

Από το επίθ. *πύρινος* και τη μτχ. παρκ. του *φλογίζω* ως επίθ.

(Μεταφ.) που δηλώνει έντονα συναισθήματα· εδώ προκ. για δάκρυα θλίψης: *Με δάκρυα σταμμάδια της πυρινοφλογισμένα νύκταν και μέραν έκλαιγεν η μάνα εις τα ξένα* Θρ. Κύπρ. Μ 516.

πυριόβολος ο, βλ. *πυρόβολος*.

πυριοβολώ, βλ. *πυροβολώ*.

πυρίπνοος, επίθ., Γλυκά, Αναγ. 232· *π υ ρ ι π ν ό ο ς*.

Το μτγν. επίθ. *πυρίπνοος* (για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που πνέει, φυσά φωτιά: *Όφις εστί* (ενν. *ο φθόνος*) *θανάσιμος, δεινός, ανθρωποφόντης,* (παραλ. 2 στ.) *και μαρτιχώρας αληθώς πυριπνόος, κατώβλεψ* Μανασσ., Ποίημα ηθ. 153.

πυρισμός ο.

Από τον αόρ. του *πυρίζω* και την κατάλ. *-μός* ή από το *πυρώ* αναλογ. με ουσ. σε *-ισμός*. Η λ. στο LBG.

Πυρετός: *απατά εγώ να κάμω ετούτο εσάς και να αναγράψω απάνου σας χτάμπισμα των πυρισμώ και των παροξυσμώ ξετελειώνων μάτια και πονούν ψυχή, και να σπείρετε εύκαιρα το σπόρο σας και να το φαν οι οχτροί σας* Πεντ. Λευιτ. XXVI 16.

πυριφλέγεθος, επίθ. — Πβ. και *πυρίφλεκτος*.

Από το επίθ. *πυριφλεγέθης* που απ. στον Ιπποκράτη αναλογ. με τα επίθ. σε *-ος*. Η λ. στο LBG. Βλ. και Χαριτων., Πλάτων 4, 1952, 99.

Που καίγεται αναδίδοντας φλόγες, φλεγόμενος: *Ελθών δε* (ενν. *ο Μεχεμέτης*) *και πολλάς πόλεις και κώμας πυριφλεγέθους αναδείξας έφθασεν εις Ικόνιον* Δούκ. 155[20].

πυρίφλεκτος, επίθ.,

Το αρχ. επίθ. *πυρίφλεκτος*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *πυριφλεγής*).

Που τυλίγεται στις φλόγες, φλεγόμενος: Βίος Αλ. 2322· φρ. *ποιώ πυρίφλεκτον* = πυρπολώ: *κελεύω δ' άπασιν υμίν δούναι μου την γυναίκα, | πριν ή την πόλιν την ημών πυρίφλεκτον ποιήσω* αυτ. 5158.

πυριώ.

Το αρχ. *πυριάω*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 595).

Τοποθετώ ζεστά επιθέματα σε πάσχον μέλος του σώματος για θεραπεία (βλ. και ά. *πυρία, πυριάζω α*): *τους μεν οφθαλμούς* (ενν. *του ιέρακος*) *πυριάν μετά βενοτίκης βοτάνης και ύδατος ομβρίου* Ιερακοσ. 467[27].

πυρκαϊά η, Βυζ. Ιλιάδ. 388, 391.

Το αρχ. ουσ. *πυρκαϊά*. Τ. *πυρκαγιά* σήμ. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Φωτιά αναμμένη, πυρά: Ιερακοσ. 445[11-12]· Δούκ. 351[20]· (εδώ) πυρά για εκτέλεση ποινής: *Δεσμώσαντες ουν τούτον* (ενν. *τον Μιχαήλ*) *και βασανίσαντες ανηλεώς ... ύστερον πυρκαϊάν ανάψαντες παρέστησαν εν αυτή τον άθλιον και ερωτήσαντες, ει βούλεται εξομόσαι την πίστιν των Χριστιανών, σωθήσεται, ει δε μη, το πυρ δαπανήσει* Δούκ. 235[14]· **β)** πυρκαγιά· εμπρησμός: Πανάρ. 79[22], Έκθ. χρον. 17[9], Βυζ. Ιλιάδ. 1023· **γ)** (μεταφ.) η πυρκαγιά του έρωτα (η χρ. ήδη μτγν.): *επάν... και ταις έρωτος εκκαίοιντο καμίνοις* (ενν. *αι γυναίκες*),| *και ταις εκ τούτων φλέγοιντο πυρκαϊαίς τα σπλάχνα*, (παραλ. 2 στ.) *τότε και βλέμμα και φωνήν ...* | *και κίνημα και λάλημα φιλούσιν υποπτεύειν* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 372.

πυρκατακαμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *πυρ* και τη μτχ. *κατακαμένος* ως επίθ. (βλ. ά. *κατακαίω*).

(Εδώ σε κατάρα προκ. για την κόλαση) φλεγόμενος: *Ήλθεν και ο αδελφός να σε ευχισθεί και είπεν· ο ποταμός ο πύρινος,| ο πυρκατακαμένος ... ψύξη και καταμαράνη τας εβδομήντα δύο ήμισυ φλέβας του γουργούρου σου* Σπανός (Eideneier) B 182.

πυροβολικά τα, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 267, 275, 745. Βλ. και *πυρόβολος, πυροβόλος, πυρόβολον*.

Το ουδ. του επιθ. *πυροβολικός* (<*πυροβόλος* + κατάλ. *-ικός*) στον πληθ. ως ουσ. Τ. *πυριοβολικά* στο Du Cange και *πριγιοβολικά* σήμ. ιδιωμ. (Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. (*πρυγιοβολικά*)). Τ. *πυρκο(β)ολικά, πυρκολικά, πυρκολοϊκά* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *πυρκο(β)ολικά, πυρκολικά*, Σακ., Κυπρ. Β' 766, λ. *πυρκολικά*, Γιαγκουλλής, Κύπρ. διαλ., λ. *πυρκολοϊκά*). Τ. *πυρϊολικά, πυροολικά* σήμ. στο ιδίωμα της Καρπάθου (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. στο Βλάχ. Πβ. λ. *πυροβολικό* το σήμ. με διαφορ. σημασ.

Σύνεργα με τα οποία ανάβει κάπ. φωτιά (για το πράγμα βλ. Κοραή, Ατ. Δ' 469, Χαραλαμπάκης (Προμηθεύς Πυρφόρος 25, 1981, 267)): *δεν παίρνουσι ... τίποτε άλλο, παρά δοξάρια και σαΐτες και κοντάρια και πυροβολικά, διότι ταύτα μόνον τως χρειάζονται εις τον δρόμον να ζήσουσιν, αι μεν σαΐται και τα κοντάρια, διά να κυνηγήσουσι κρέας ζώων αγρίων, τα δε πυροβολικά διά να το εψήσουσι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 128.

πυρόβολον το· *π υ ρ ό β ο υ λ ο*. — Βλ. και *πυρόβολος, πυροβόλος, πυροβολικά*.

Το ουδ. του επίθ. *πυρόβολος* ως ουσ.· πβ. μτγν. επίθ. *πυροβόλος* ως ουσ. στον πληθ. ουδ. ήδη μτγν. (L-S, TLG, Θαβώρ., Ουσιαστ. 119) (ουσ. *πυροβόλο* σήμ. με διαφορ. σημασ.). Τ. *πυργιόβουλον, πυριόβολο, πυρϊόλο(ν), πυρόβουλον* σήμ. ιδιωμ. (Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου, λ. *πυργιόβουλον*, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. *πυριόβολο*, Παπα-

χριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. πυριόολος, Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., λ. *πυρόβουλου*) και *πριόβολο* (ΛΚΝ) και *πυριόβολο* (ΑΛΝΕ) κοιν. Η λ. τον 9. και 10. αι. (TLG, πληθ.) και στο Du Cange, App. (βλ. και LBG, λ. *πυροβόλον*)· τ. *πυρόβολο* το 17. αι. (βλ. Αλιπράντης, ό.π. 478) και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.).

Μεταλλικό εργαλείο για το άναμμα φωτιάς (διά τριβής) με πυριτόλιθο και ίσκα (για το πράγμα βλ. Κουκ., Ευστ. Λασγρ. Α' 76, Κουκ., ΕΕΒΣ 19, 1949, 87): *πυρόβουλο* Gesprächb. 53[21].

πυρόβολος (I) ο· *πυριόβολος*. — Βλ. και *πυροβολικά, πυρόβολον, πυροβόλος, πυροβολώ.*

Το αρσ. του επιθ. *πυρόβολος* ως ουσ. Ο τ. (για το σχηματ. του οποίου βλ. Pern., Ét. linguist. III 514, λ. *πυριοβολικά*, και Φαρμακ., Γλωσσάρ. 418, λ. *περγιοβολώ*) και σήμ. ιδιωμ. (Δομένικος, Κεφ. διηγ. 123, Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β'[2], Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β' 57, Λάζαρης, Λευκαδ.) και κοιν. (Λαϊκ., Κριαρ., Λεξ., στη λ.). Τ. *πριόβολος* σήμ. ιδιωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Κουβέλης, Λεξιλόγιο Ξηρομέρου) και κοιν. (ΛΚΝ). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν. (*πρυόβουλους*), Μαυρομμάτης, Λεξ. Καναλ. Καρδίτσας (λ. *πριόβουλους*), Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. (λ. *πριόβουλους, πυριόβουλους*), Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου (λ. *πυργιόβουλου*), Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ. (λ. *πυριόολος*), Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου (λ. *πυρόολος*)). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 596, Πιτυκ., Ιδίωμ., Αν. Κρ.) και κοιν. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.).

Μεταλλικό εργαλείο για το άναμμα φωτιάς με πυριτόλιθο και ίσκα· (εδώ μεταφ.): *του λόγου σου κατάκρινε* (ενν. Έργαστε), *οπού 'θελες σιμώσεις | την ίσκαν στον πυριόβολον του πόθου κι απ' εκείθες | ατός σου επυριοβόλησες κι απέταξες τες σπίθες | οχ τες οποίες εξάναψε τούτ' η φωτιά η μεγάλη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [315].

πυρόβολος (II), επίθ., βλ. *πυροβόλος*.

πυροβόλος, επίθ.· *πυρόβολος*.

Το μτγν. επίθ. *πυροβόλος*. Ο τ. ήδη μτγν. (TLG). Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Που εκτοξεύει, παράγει διά τριβής φωτιά· εδώ με το ουσ. *λίθος* (ήδη μτγν.· βλ. TLG, Montanari) = ο πυρίτης λίθος, τσακμακόπετρα· πβ. ουσ. *πυροβόλος* και *πυρόβολος* (βλ. λ.) σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 596, λ. *πυρόβολος*): *εισί λίθοι πυρόβολοι εν τω ανατολικώ μέρει, το άρρεν και το θήλυ· και εν όσω μακράν εισίν απ' αλλήλων, ουδαμού πυρ καίει· εάν δε εγγίση το άρρεν τω θήλει, ανάπτεται πυρ* Φυσιολ. (Zur.) XXXXVIIII 2[1].

πυροβολώ· *πυριοβολώ*, Βουστρ. (Κεχ.) Α 314[18-19].

Από το α' συνθ. *πυρο-* (<*πυρ*) και το β' συνθ. *-βολώ* (<*βάλλω*) (Μπαμπιν., Λεξ.· βλ. και Ανδρ., Λεξ., λ. *-βολώ*). Ο τ. (για τον οποίο βλ. Φαρμακ., Γλωσσάρ. 418, λ. *περγιοβολώ*, βλ. όμως και Pern., Ét. linguist. III 514) στο LBG (*πυριωβολέω*), στο Somav. (όπου και λ. *πυριοβόλημα*) και το ΑΛΝΕ λογοτ.· βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 726, λ. *περγιοβολώ*· πβ. τ. *πυρκοολώ* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., ό.π. 767). Η λ. τον 8.-9. αι. (TLG· βλ. και LBG) και σήμ.

1) Προκαλώ την παραγωγή σπινθήρων για το άναμμα φωτιάς (συν. διά κτυπήματος χάλυβα και πυρίτου λίθου· για το πράγμα βλ. Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ, 1, 1927, 19): *πυροβόλησε ιστιά* Gesprächb. 53[26]· *φέρνει ξυλαράκια,| πυροβολά και άφτει φωτιά απάνω στα χαράκια* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 338· (εδώ μεταφ.): *Ατός σου επυριοβόλησες κι απέταξες τες σπίθες* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [316]. **2)** Δίνω σύνθημα με πυροβολισμό (Κεχαγιόγλου [Βουστρ. σ. 485-6]): *έπιασαν ... τον Ρίτσον και αξαμινιάσαν τον, και είπεν τους πως ο Τριστάς ήρτεν εις την Χώραν, και εγδέχεταί τον να πα στο ξύλον, και είπεν τους πως μέλλει να πα στον γιαλόν και να πυριοβολήσει, και να παν να τον σηκώσουν* Βουστρ. (Κεχ.) 314[18]· *το σημάδιν του Τρίστα ήτον να πυριοβολήσει εις τον γιαλόν* Βουστρ. (Κεχ.) Β 315[17].

πυρόβουλο το, βλ. *πυρόβολον*.

πυροδαυλός ο.

Από το α' συνθ. *πυρο-* και το ουσ. *δαυλός*.

Δαυλός: *είναι ο τόπος οπού εφύτευσεν ο Λωτ τους τρεις πυροδαυλούς και εβλάστησαν και εγένοντο δένδρη και .. μετά καιρόν έκοψαν από αυτά και εποίησαν ... σταυρόν και απάνω αυτού εσταύρωσαν τον Χριστόν* Προσκυν. Λαύρ. 874 108[17].

πυροειδής, επίθ. βλ. *πυρ(ρ)οειδής*.

πυροκαμένος, μτχ. επίθ., Θρ. Κύπρ. Μ 177.

Από το α' συνθ. *πυρο-* και τη μτχ. παρακ. του *καίω*. Τ. *πυροκάβκω, πυροκάφκω* και μέσ. *πυροκάβκουμαι, πυροκάφκουμαι* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.).

Αυτός που έχει καεί από φωτιά, αποτεφρωμένος: *Άλλους άψαν τα σπίτια τους κι εμείνασι καμένα| τα κόκαλά τους βρίσκονται όλα πυροκαμένα* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 218.

πυρομάχος ο.

Το αρσ. του επιθ. *πυρομάχος*, που απ. στο Θεόφραστο, ως ουσ. Τ *πυρομάχο* σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.) και *πυρόμαχος* τον 11. αι. (LBG) και σήμ. ιδιώμ. (Ξανθινάκης, Ιδίωμ. Δ. Κρητ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρητ., Καλαντζάκος, Λεξ. ρούμελ.) και στο ΑΛΝΕ. Τ. *πυρουμάχ̌* η σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.) και *πυρουμάχους* (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας). Η λ. τον 11. αι. (TLG), σε έγγρ. του 13.-14. αι. (Act. Vat. I 64[111], Διαθ., Θεοδ. Σαρ. 23[109], TLG, LBG), στο Steph., Θησ. (επίθ.) και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] λ. *πυρομάχι*, Παπαδ. Α., Λεξ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.) και στο ΑΛΝΕ.

Πυρίμαχες πέτρες που βρίσκονται μέσα στο τζάκι /πάνω στη φωτιά (ως πυροστιά/ πυροστάτης) στις οποίες τοποθετούνται τα σκεύη για το μαγείρεμα· εδώ συνεκδ. το φαγητό: *Αν έν' και βλέπεις άνθρωπον γυμνήν να δείχνει σάρκα* (παραλ. 4 στ.) *να μηδέν έχει κελλίν, ιστίαν, ή πυρομάχον* (παραλ. 1 στ.) *κράζε τον εις το μαγερείον να ζεσταθεί και πάλι| δος του να φάει του ταπεινού* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2381.

πυρομματώ· *περομματώ*, Σπανός (Eiedeneier) Β 88.

Από το ουσ. *πυρ* και το αρχ. *ομματώ*.

(Μεταφ. προκ. για τα μάτια) εκτοξεύω φωτιές (ως έκφραση θυμού): *Ακούσας δε ταύτα ο σπανός μεγάλως το εβαρέθην και εθυμώθη λίαν και ήθελεν αυτήν (ενν. την γυναίκαν του) αποκτείναι και επυρομμάτησεν και εστάθην ο μούστακός του ώσπερ χιότην γουρουνίου καπρείου και έτρεμεν το κατασάγονόν του* αυτ. Α 267.

πυρός (I) ο, Metrol.[2] 135[32].

Το αρχ. ουσ. *πυρός*.

Σιτάρι· (εδώ) ο κόκκος του σιταριού ως μονάδα μέτρησης βάρους: *και από τούτου του λόγου ... ευρήσεις και τας ουγγίας και τα εξάγια, και ου ταύτα δε μόνον, αλλά και τα κεράτια και τους πυρούς* αυτ. 136[5].

πυρός (II), επίθ., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 194 (έκδ. *πυρρ-*). — Πβ. και *πυρρός*.

Από το ουσ. *πυρ* ή το ουσ. *πυρά* και την κατάλ. *-ός* (ΛΚΝ) αναλογ. με τα επίθ. σε *-ός*· πβ. και επίθ. *πυρρός* (βλ. λ.· πβ. L-S, λ. *πυρρός* Ι 3 (μτγν. *πυραί* = *πυρραί*), Steph., Θησ., στη λ. και Αλεξ. Στ., Αμάλθ. 8/30, 1977, 86 σημ. 58). Η λ. στο Βλαστού, Συνών. 46 (λ. *αψής*), 80 (λ. *ζεστός*), καθώς και σήμ. ιδιωμ. (Πασχ., Ανδρ. γλωσσ., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., Λουκά, Γλωσσάρ., Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 420, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ., λ. *πυρό*, κ.α.) και λογοτ. (ΛΚΝ).

1) Που καίει, που βρίσκεται σε πολύ μεγάλη θερμοκρασία, καυτός, πυρακτωμένος: *Το σίδερο όνταν ειν' πυρό, ο μάστοράς το κάνει,| μα 'στερα δε μαλάσσεται ποσώς, ωσάν κρυγιάνει* Πανώρ.[2] Δ' 67· (επιτ., προκ. για φωτιά) αναμμένος: *Τον Ισαάκ μού ζήτηξε (ενν. ο Θεός), κι όρισε δίχως άλλο| να τόνε σφάξω και εις πυρή φωτιά να τονε βάλω* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 158 (έκδ. *πυρρή*)· (σε μεταφ.): *φωτιά πυρή στα μάτια του ανεβοκατεβαίνει,| καπνός απ' τα ρουθούνια του μαύρος βραστός εβγαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 1029· *Θωρείτε τούτη την καρδιά; Πυρή φωτιά την καίγει,| στ' αμόνι κοπανίζεται κι Έρωτας τη δοξεύγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 197 (έκδ. *πυρρή*). **2)** (Μεταφ., για εκδηλώσεις έντονου συναισθήματος ή πάθους): *ούτε στες διονυσίες| θυσίες επήρα με κακία και με πυρήν καρδίαν| των εδικών μου την ζωήν, ως έποικεν εκείνη* Θησ. Ι' [94[5]]· *Τότες απέσω στον ναόν στενάγματα μεγάλα| εγροίκησε που στρίγγιζαν με ταραχή μεγάλη| πολλά πυρή κι ολόκαυτη* Θησ. Ζ' [65[3]]. **3)** (Προκ. για χόρτα) καυτερός, πικάντικος (πβ. Τσιτσέλη, ό.π.) : *Διάλεγε την τρυφερήν ρούκαν και κάρδαμον, ότι αφού κάμουν αστάχυν είναι πολλά πυρά και βλάπτουσι περισσότερον* Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 206. **4)** (Προκ. για φλεγμονή, όγκο) που έχει υποστεί φλόγωση: *όταν δε ένι εξ αίματος (ενν. ο ρευματισμός) φλογώδης ο όγκος και ερυθρός, ήγουν πυρός και κόκκινος* Επιστ. ιατρ. ποδ. 66.

πυροστάτης ο.

Από το ουσ. *πυριστάτης* (απ. σε σχόλ., L-S, TLG). Η λ. σε σχόλ. (TLG, LBG), τον 9. αι. (Sophocl., LBG· για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG), σε έγγρ. του 13. αι. (Caracausi), στο Meursius και σήμ.

Μεταλλικός τρίποδας για την τοποθέτηση μαγειρικού σκεύους πάνω από τη

φωτιά (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β² 97, Κουκ., Ευστ., Λασυρ. Α' 88): *εγώ είχον ασημοχρύσαφον, και συ είχες σκαφοδούγας | και σκάφην του ζυμώματος και μέγαν πυροστάτην* Προδρ. (Eideneier) Ι 74.

πυροστιά η· *πυροστέα.*

Από το ουσ. *πυροστία* (έγγρ. του 12. (LBG), 14. (Act. Vat. I 64[110], II 120[33], Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 23[108]) και 19. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 112), στο Du Cange (λ. *στία*) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.², Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.)) < ουσ. *πυρεστία* (που απ. τον 6. αι., L-S· βλ. όμως και Φιλ., Γλωσσογν. 3, 216). Διαφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., λ. *πυροσθιά*, Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πυροστή*, Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., λ. *πυρουστιά*, κ.π.α.). Η λ. στο Somav. (γρ. *πυρωστιά*), σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Xér. 9A[14], 9B[21]) και σήμ.

Μεταλλικός τρίποδας για την τοποθέτηση μαγειρικού σκεύους πάνω από τη φωτιά (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β² 97, Δ' 308-9): *πυροστιά* Gesprächb. 106[13-] (εδώ παιγνιωδώς): *Ήλθεν και η συμπεθέρα του να τον ευχισθεί και είπεν· ... η ευχή μου πυροστέα εις το κεφάλι σου* Σπανός (Eideneier) Β 176.

πυροφάνι το.

Από το α' συνθ. *πυρο-* και το μτγν. ουσ. *φανίον* (TLG). Η λ. και σήμ.

Είδος φανού που χρησιμοποιείται στο νυχτερινό ψάρεμα (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 335, Αλεξίου Στ. [Βοσκοπ. σ. 48])· (εδώ σε παρομοίωση): *Ως ήκουσ' είντα τση 'πα, άφτει και σβήνει· | ωσάν το σφακολούλουδον εγίνη· | τα ρόδα τση επληθύνασι κι εφάνη | ωσάν εις το σκοτίδι πυροφάνι* Βοσκοπ.² 208.

πυροφλογοπόταμον το.

Από το α' συνθ. *πυρο-* και το ουσ. *φλογοπόταμον.*

Ποτάμι με φλόγα μέσα στο νερό (για τη σημασ. βλ. Κριαρ. [Βέλθ. σ. 275]): *εύρηκεν* (ενν. *ο Βέλθανδρος*) *μικροπόταμον και εις το νερόν του μέσον | να είπες ουρανόδρομον αστέρα έχει έσω· | και κείται μέσον του νερού και μετ' εκείνο τρέχει. | Έπιασε το αναπόταμον εκείνος και γυρεύει, | την κεφαλήν του ποταμού επεθυμεί γνωρίσαι, | την φλόγα μέσον του νερού, πόθεν και κείνον τρέχει* (παραλ. 25 στ.) «... *Το πυροφλογοπόταμον, το φλογερόν ετούτο, | γυρεύω και περιπατώ* ...» Βέλθ. 268.

πυροχάλκωμα το· *πυροχάρκωμα.*

Από το α' συνθ. *πυρο-* και το ουσ. *χάλκωμα.*

(Πυρακτωμένο) καζάνι· (εδώ προκ. για τα καζάνια της κόλασης, όπου κατά τη λαϊκή δοξασία βασανίζονται οι αμαρτωλοί μετά θάνατον): *οι δαίμονες 'ς τσι αμαρτωλούς ως σκύλοι θέλου ράξει,* (παραλ. 3 στ.) *άγρια να τους κρίνουσι, στην πίσσα να τσι οδεύγου | κι εις τα πυροχαρκώματα να τουσε μαγερεύγου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 4961.

πυροπολώ, Καλλίμ. 512, Χρον. Μορ. Ρ 8311, Φλώρ. 461, 546, 1077, 1740, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 668, Έκθ. χρον. 14[3], 80[20]· γ' εν. ενεστ. *πυροπολά,* Φυσιολ. 373[7]· γ' εν. μέσ. ενεστ. *πυροπολειούται.*

Το αρχ. *πυρπολέω*. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α΄** (Μτβ.) **α)** Βάζω φωτιά σε κ. ή κάπ.· καταστρέφω κ./θανατώνω κάπ. βάζοντάς του φωτιά, καίω: Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12103, Φλώρ. 89, Σφρ., Χρον. μ. 52[1]· (με σύστ. αντ.): *ου μην φορέσω από του νυν στέμμαν στην κεφαλήν μου,* (παραλ. 1 στ.) ... *εις αύτην* (ενν. *την Πλάτζια-Φλώρην*) *αν ου πράξω| θάνατον ανεκλάλητον και πυρ να πυρπολήσω| και απολέσω παντελώς* Φλώρ. 342· **β)** (μεταφ.προκ. για το ερωτικό πάθος) φλέγω κάπ., κάνω κάπ. να υποφέρει, βασανίζω: Ερμον. Β΄ 324· **Β΄** (Αμτβ.) καίω, καταστρέφω βάζοντας φωτιά: Δούκ. 161[5].

II. (Μέσ.) καίγομαι, αναφλέγομαι: *ο φοίνιξ εισελθών εις τον βωμόν εμπαίνει,| ευθύς εξάφτει ο βωμός, αυτός πυρπολειούται* Φυσιολ. (Legrand) 768.

πυρράκης, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πυρράκης*.

Που έχει ξανθοκόκκινα μαλλιά ή γένια: *Ο Αινείας του Αγχίσου| ο υιός της Αφροδίτης,| εύσαρκος, κονδός, πυρράκης| και γλαυκός* Ερμον. Δ 317.

πυρρίχιος ο, Πρόδρ. (Eideneier) III 139.

Το μτγν. ουσ. *πυρρίχιος*. Η λ. και σήμ.

Μετρικός πόδας που αποτελείται από δύο βραχείες συλλαβές και χρησιμοποιείται στον πυρρίχιο χορό: *Αυτός (ενν. ο ψευτοτσαγγάρης) κοτσώνει το γλυκύν εις το τρανόν μουχρούτιν,| και εγώ ζητώ τον ίαμβον, γυρεύω τον σπονδείον,| γυρεύω τον πυρρίχιον και τα λοιπά τα μέτρα* αυτ. III 136.

πυρρόγαιος, επίθ.

Από το επίθ. *πυρρός* και το αρχ. ουσ. *γαία*. Πβ. και μτγν. επίθ. *πυρρόγειος*. Πβ. ουσ. *πυρόιν* (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.) και *πυρόγια (τα)* (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα.

Που έχει κόκκινη γη, κόκκινο χώμα (για τη σημασ. βλ. Fisc. byz. 41 σημ. 11· βλ. όμως και Schilbach [Metrol.[2] σ. 200])): *της ουν ... ποταμιαίας* (ενν. *γης*) *και πυρρογαίου* (έκδ. *πυρο-*), *μαυρογαίου τε και βαθυγαίου ταύτης οφείλεις εν ίσω μέτρω μετράν και πιπράσκειν ... μοδίου ενός* Metrol.[2] 49[5].

πυρ(ρ)οειδής, επίθ., Φυσιολ. (Zur.) XII 2a[9], 2b[5], Φυσιολ. Β 10[8, 10, 14], Φυσιολ. (Sbord.) 112[13, 16], 219[1, 4].

Το μτγν. επίθ. *πυρροειδής* (TLG, LBG) < αρχ. επίθ. *πυρρός* (βλ. λ.) με επίδρ. του αρχ. επίθ. *πυροειδής*.

(Εδώ προκ. για είδος περιστεριών) κοκκινωπός: *εισίν γαρ πηγματισταί περιστεραί και πολύχρωμα εισίν, ο ψαρός, ο μελανοειδής, ο χρυσόμορφος, ο ολόλευκος, ο πυρροειδής* Φυσιολ. (Zur.) XII 1[7]· *αι περιστεραί, λευκαί και ποικίλαι και μαύραι και πυροειδείς* Φυσιολ. (Zur.) XII 2b[3]· *γνώθι δε περί της λευκής και πυροειδούς περιστεράς* Φυσιολ. (Sbord.) 218[10]· (εδώ μεταφ. προκ. για τον Ιωάννη τον Βαπτιστή): *Ούτω και εις την του Σωτήρος έλευσιν ελάλησαν οι προφήται ... και ουκ ίσχυσαν τον λόγον βεβαιώσαι, έως ου διήλθεν η πυροειδής περιστερά, τουτέστιν Ιωάννης ο Βαπτιστής και πλείον των άλλων εβεβαίωσεν τον λόγον* Φυσιολ. (Sbord.) 220[2-3].

πυρρός, επίθ. — Πβ. και *πυρός*.

Το αρχ. επίθ. *πυρρός*. Η λ. και σήμ. λόγ.-λογοτ.

α) Που έχει το χρώμα της φωτιάς, ερυθρός, ξανθοκόκκινος· (εδώ προκ. για χαλκό· πβ. και μτγν. ουσ. *πυρρόχαλκος*, Montanari): *λαβών ραφείον οξύ εκ χαλκού πυρρού, και εκπυρώσας αυτό καλώς ... το επάνωθεν του οφθαλμού επικείμενον δέρμα καύσον* Ιερακοσ. 399[17]· **β)** κοκκινοτρίχης: Βίος Αλ. 4208.

Το ουδ. ως ουσ. = ερυθρότητα: Βέλθ. 558.

πυρρότριχος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πυρρότριχος*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Κοκκινομάλλης: *και λεπτοί και γλαυκοφθάλμοι*, (παραλ. 1 στ.) *και πυρρότριχες οι ούλοι* (ενν. *ο Κάτων, ο Παλαμήδης και ο Τζέτζης*) Ερμον. Δ 222.

πυρρώδης, επίθ. — Πβ. και *πυρρός*.

Το μτγν. επίθ. *πυρρώδης* (Montanari, TLG).

Που έχει το χρώμα της φωτιάς, ξανθοκόκκινος: *Ο δε Σημοσεύς εκείνος| ήτον όργιλος, θυμώδης,| και κοντός και γλαυκοφθάλμων,| και τον πώγωνα πυρρώδης* Ερμον. Δ 262.

πυρσόλευκος, επίθ.

Από τα επίθ. *πυρσός* (αρχ.) και *λευκός*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.· πβ. λ. *πυρόλευκος* στο ΑΛΝΕ.

Που έχει ελαφρώς κόκκινο χρώμα, ροδοκόκκινος: *ίσχυσε των πλείων| η τε ψήφος και κυρούται| την πυρσόλευκον ωραίαν* (ενν. *την Πολυξένην*)| *εις τον τάφον του* (ενν. *του Αχιλλέως*) *σφαγήναι* Ερμον. Ψ 150.

Το ουδ. ως ουσ. = το ροδοκόκκινο χρώμα: *το πυρσόλευκον μαγούλων,| το της ωραιότης είδος,| τις δυνήσεται γαρ είπει*, (παραλ. 1 στ.) *ωραιότηταν την τούτων;* αυτ. Β 240.

πυρσός ο, Διγ. (Trapp) Gr. 2716, 2773, Διγ. Ζ 3236, Ερμον. Β 333.

Το αρχ. ουσ. *πυρσός*. Η λ. και σήμ.

α) Δάδα αναμμένη, δαυλός: Διγ.(Trapp) Gr. 2695· (εδώ σε μεταφ., προκ. για την ερωτική επιθυμία· η σημασ. ήδη μτγν.): *Και χείρα μου την δεξιάν ηδέως κατεφίλει·| ως δε ανήφθη ο πυρσός ο της επιθυμίας,| ουκ είχον, όστις γένωμαι, καθόλου εφλεγόμην* Διγ. Ζ 3703· **β)** φωτεινό σήμα με δαυλούς τη νύχτα για τη μετάδοση μηνύματος· φρυκτωρία: Ερμον. Χ 209.

πυρφλέγων, επίθ.

Από το αρχ. επίθ. *πυριφλέγων* με συγκ. του -ι-. Η λ. το 12. αι. (LBG) και σε επιγρ. (L-S Suppl.)· βλ. και LBG.

Που βγάζει φλόγες: *Μνημονεύεις, ψυχή εμή, εις το Βλαττολιβάδιν,| όταν ο δράκων μόνην σε εν τη πηγή ως εύρε| και αναιδώς πλανήσαι σε ο δεινός επεχείρει*, (παραλ. 3 στ.) *τας κεφαλάς απέτεμον αυτού τας πυρφλεγούσας;* Διγ. (Trapp) Gr. 3454.

πυρφλογίζω.

Από το ουσ. *πυρ* και το *φλογίζω*. Λ. *πυριφλογίζω* στο Steph., Θησ.

Α' (Μτβ.) βάζω φωτιά, πυρπολώ κ.· (μεταφ.): *Τούτη έναι εκείνη η έμορφη και η ξέλαμπρη Φιαμέτα| που την καρδίτσα μου έσφαξε με την χρυσήν σαΐτα,| η όποια με τον έρωτα, το φως των ομματιών της,| άναψεν και πυρφλόγισε την δύναμιν της νεότης* Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 36.

Β' (Αμτβ.) βγάζω, πετάω φωτιά: *φάντασμά μοι εδείκνυ| φρικώδες τε και φοβερόν ...| τρεις ευμεγέθεις κεφαλάς πυρφλογιζούσας όλως,| εξ εκατέρων έπεμπον εξαστράπτουσαν φλόγα* Διγ. (Trapp) Gr. 2398.

πυρφόρος, επίθ.· θηλ. *π υ ρ φ ό ρ α*, Διγ. Ζ 3897.

Το αρχ. επίθ. *πυρφόρος*. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Που έχει και μεταφέρει φωτιά· (μεταφ., σε προσφών.): *Ήκεις και πάλιν, βασιλεύ, μετά λαμπρών τροπαίων* (παραλ. 4 στ.) *ήκεις παμφαίνων έσπερος, λάμπων εκ της εσπέρας,| εώε παμφαέστατε, πυρφόρε, φαεσφόρε* Γλυκά, Στ. Β' 7· **β)** (ως επίθ. της Χίμαιρας) που εκπνέει φωτιά: *Αχιλλέως ιστόρησε τους μυθικούς πολέμους* (παραλ. 3 στ.) *Βελλερεφόντην κτείναντα Χίμαιραν την πυρφόρον* Διγ. (Trapp) Gr. 3227· **γ)** (προκ. για βέλος) που μεταφέρει και μεταδίδει φωτιά: Διγ. Ο 110.

Το αρσ. ως ουσ. = είδος πολεμικής μηχανής, που εκτόξευε φωτιά: *Πυρφόρους δε μεθ' εαυτού απείρους και τοξότας| έσχεν* (ενν. ο *Πώγων*) *και πάσης τάξεως όπλα και στρατιώτας* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 501.

πυρώ, Φυσιολ. (Zur.) XVII 2[4], Δούκ. 59[13], Διήγ. Βελ. Ν[2] 17, Ρίμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 31, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 121[36]· *π υ ρ ώ ν ω*, Ασσίζ. 184[18], Ημερολ. 69, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 88[10-11], Συναξ. γυν. 448, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 21[v], Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 477, Σοφιαν., Γραμμ. 191, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Αποκάλ. Ιω. α' 15, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 244 δις, 268, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1264], Χορ. α' [24], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 284· *π υ ρ ώ ν ν ω*.

Το αρχ. *πυρόω*. Μτχ. *πυρούμενος* σε κυπρ. δημ. τραγ. (Κιτρομηλίδου Μ., Λαογρ. 33, 1985, 236, Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. 328). Ο τ. *πυρώνω* στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *πυρώννω* στο Meursius (*πυρόννειν*) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 767, λ. *πυρόνω*).

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α)** Θερμαίνω κ. στη φωτιά μέχρι να γίνει διάπυρο, πυρακτώνω: *πύρωσε το σίδηρον, οπού θέλεις να βάψεις και, όταν το εβγάλεις από την φωτίαν, τρίψε το με σαπούνι* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 256· **β)** (μεταφ.) προκαλώ πολύ έντονο συναίσθημα, φλέγω: *Για τον Μυρτίνον σου μιλώ και την Ερωπρικούσα* (παραλ. 1 στ.) *ταίρι το πλια καλόμοιρον 'ξ όσους περικυκλώνει| ο ουρανός κι όσους στην γην ο Έρωτας πυρώνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1423]. **2α)** Θερμαίνω, ζεσταίνω: *άφτει φωτιά* (ενν. ο *ψαράς*) *απάνω στα χαράκια,| εσίμωσέν τονε* (ενν. τον *Απολλώνιον*) *κοντά, σγιά να τον πυρώσει* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 339· (προκ. για τον ήλιο): *έχει* (ενν. ο *ήλιος*) *την πύραν αυτήν όπου πυρώνει* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 51[r]· (μεταφ.): *το Πνεύμα ... το άγιον όπου ζωογονεί και πυρώνει όλους τους ευσεβείς χριστιανούς ..., ώσπερ έναι η καύσις του ηλίου οπού πυρώνει πάντας* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ.

(Κακ.-Πάνου) φ. 51ν· **β)** μαλακώνω κ. με θερμότητα: *Πώς επιγνάψεις όνυχα ιέρακος ορθόν όντα. Ει θέλεις αυτόν επιγνάμψαι ραδίως, πύρωσον αυτόν πρώτον* Ιερακοσ. 500[9]. **3)** (Προκ. για πτηνά) επωάζω: *Ο Μαρχαλάθ ενέθρεφε ένα μικρό πουλλάκι,| όμορφο και παμπλούμιστο, σ' ένα χρυσό κλουβάκι,| τ' οποίο είδε φανερά αβγά και να γεννήσει| μόνωρα και ογλήγορα ...| Καθίζει και πυρώνει τα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2152. **Β'** Αμτβ. **1)** Γίνομαι διάπυρος, λάμπω όπως η φωτιά: *Αι δε θυρίδες όλες ήσαν καθαρόν χρυσίον ... Μάλιστα δε ωσάν έλαμπεν ο ήλιος τας ακτίνας επύρωνεν το χρυσίον και εκτύπαν εις τας όψεις των ανθρώπων* Διγ. Άνδρ. 399[2]. **2)** Παίρνω φωτιά, ανάβω, φουντώνω: *Αμέ τα ξύλα στη φωτιά σα 'γγίξουσι καπνίζου,| και σαν πυρώσουν ξάφτουσι περίσσα και λαβρίζου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 511[14]· (μεταφ., προκ. για συναίσθημα ή ερωτική επιθυμία): *να δράμει ο ξαγοραστής τού αίμα καταπόδου τον φονιά, ότι να πυρώσει η καρδιά του και να τον φτάσει* Πεντ. Δευτ. XIX 6· *'στιά επύρωσεν εις το θυμό μου και έξαψεν ως άβυσσο τον κάτω* Πεντ. Δευτ. XXXII 22· *Αυτείνοι δυο κακόγεροι δεν βάνουνε στον νουν τους,| στην 'ξυστερνήν μετάνοησιν να 'χουν στον λογισμόν τους·| εις την αγάπην έπεσαν, και εις την πορνειά πυρώσαν* Δεφ., Σωσ. 85.

II. Μέσ. **Α'** (Μτβ.) καίω κ. στη φωτιά (προκ. να ζεσταθώ): *Ήτον χειμώνας και εις την τζιμνίαν κορμία ξυλαλάς και κανουνία αργυρά· και ξυλαλάν επυρώννουνταν* Μαχ. 82[22]. **Β'** Αμτβ. **1)** (Μεταφ.) **α)** νιώθω έντονη επιθυμία για κ., φλογίζομαι από επιθυμία: *Φως ήτον εκεί, εδώ μαυρώθηκεν,| πάλι επί το φως του Θεού πυρώθηκεν* (ενν. *η ψυχή*).| *Κάμποσον κάτω στη γη επιάστηκεν,| πάλι πήγε στα ψηλά που πλάστηκεν* Rebâb-nâmè 14· **β)** ερεθίζομαι, διεγείρομαι ερωτικά: *εκείνον το βοτάνι τρω η θήλη, ευθύς πυρούται,| και έρχεται στον άρρεναν και παίζει μετ' εκείνον* (παραλ. 2 στ.), *ευθύς εκεί πυρώνεται, συγγίνεται τη θήλη,| κάκείνη εγγαστρώνεται* Φυσιολ. (Legr.) 14, 18· *δεν είναι γραμμένον ... ότι ο γάμος είναι τίμιος και η κοίτη αμίαντος; Και κρείσσον γαμείν ή πυρούσθαι;* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 186[8]. **2)** Ζεσταίνομαι (στον ήλιο ή πλάι στη φωτιά): *Ήψαν ιστίαν, πυρώνουνται διά την μεγάλην κρυάδαν* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 157· *ποτέ όταν ήτον παιδί* (ενν. *ο Βασίλειος ο Μακεδών*) *έστεκε εις τον ήλιον και επυρώνετον και ήλθεν ένας αετός αποπάνου του και του έκανεν ίσκιον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 319r.

Η μτχ. ενεστ. ως επίθ. = που καίει πολύ, πυρακτωμένος: *αυτών* (ενν. *των θηρίων*) *τα στόματα παρά των πυρουμένων| κατακαιόμενα σκευών, ουκέτι προς ανθρώπους| κατίσχυον επιπηδάν* Βίος Αλ. 4628.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Διάπυρος· λαμπρός: *Και μίαν νύκτα φάνηκεν στην κλίνην οπού κοιμάτον* (ενν. *η κόρη*) (παραλ. 1 στ.) *είς πτεροφόρος και λαμπρός, περίσσια θυμωμένος| άγριος και ωσάν φωτιά όλος πεπυρωμένος* Διγ. Ο 96. **2)** Μεταφ. **α)** (προκ. για δάκρυα) φλογερός, καυτός: *τα πυρωμένα δάκρυα που ασχόλαστα μου τρέχουν* (παραλ. 1 στ.), *θα σημαδεύουν φανερά πόσον πονεί η καρδιά μου* Λίμπον. 59· **β)** παθιασμένος, ορμητικός: *ούτως εκ του Αχιλλέως| του πολλά πεπυρωμένου| εγεμώσασι τα ρείθρα| αυτού του βαθέος Ξάνθου| από των ανδρών και ίππων* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΑ'[2] 22· **γ)** (προκ. για άλογο) ζωηρός, γενναίος (βλ. και Bakker-v. Gemert [Βελ. σ. 383]): *όσον να δράμει άλογον καλόν, πεπυρωμένον,| ούτως να κτίσεις και εσυ* (ενν. *την Κωνσταντίνου πόλιν*) *εις χρόνον πληρωμένον* Διήγ. Βελ. χ 17. **3)** Που έχει

πυρετό: *Καταψυχίζει (ενν. το αντίδιον) το συκώτι και όλα τα πυρωμένα μέλη, σβήνει την δίψαν, κινεί το ούρος* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 202.

πυρωδάτος, επίθ.

Λ. πλαστή από το επίθ. *πυρώδης* και την κατάλ. *-άτος* (βλ. και Τωμ., Αθ. 77, 1978/9, 22-3).

Ζεστός, καυτός· (εδώ σκωπτ., προκ. για το γεννητικό μόριο του βοδιού): *Έχω και νεύρον δυνατόν, μακρόν και πυρωδάτον,| οπού το έχουν οι κριταί και μαγκλαβοκοπούσιν| τους κλέπτας και τους υβριστάς και πάντας κακεργάτας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 635.

πυρώδης, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πυρώδης*. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Πύρινος, διάπυρος· (μεταφ.): *έπειτα σταθέντες τριγύρου μας με θυμόν πολύν, πυρώδη και φονικά τα ομμάτια έχοντες ... προστάττουσι τον ιερομόναχον του αγίου εκείνου τόπου να απλώσει τον τράχηλον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 114· **β)** που έχει τη λάμψη της φωτιάς· φωτεινός, λαμπρός: *μάλλον δε όταν ήλιος έλαμπε τας ακτίνας,| πυρωδεστάτην την αυγήν έπεμπε το χρυσίον* Διγ. Z 3835.

πυρωθείς· *πυρωθέντος νεοσσού* Φυσιολ. (Legr.) 835, εσφαλμ. γρ. αντί *πηρωθέντος*· διόρθ. Στεφανίδης, Αθ. 35, 1930, 229· πβ. και Φυσιολ. (Sbordone) 229[6].

πύρωμαν το.

Το μτγν. ουσ. *πύρωμα*. Πβ. νεοελλ. ουσ. *ανεμοπύρωμα*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

(Ιατρ.) τοπική φλεγμονή: *Περί πύρωμαν. Ροδέλαιον μετά όξους σμίξας επίχεε επί την κεφαλήν αυτού* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 37[17].

πυρωνία η.

Από το αρχ. ουσ. *πυρός* και το *ωνέομαι*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., L-S Κων/νίδη)· πβ. το μτγν. επίθ. *πυρωνία*. Βλ. και LBG.

Αγορά, προμήθεια σιταριού: *Οι δε εν ταις χώραις των Ρωμαίων εν ειρήνη και ευθηνία έσονται. Γυναικών των θηλαζόντων καλοσύνη, ανθρώπων δε πυρωνία* Ωροσκ. 39[7] (βλ. όμως και Mercier, Almanac 155 σημ. 3).

πυρώνω, πυρώννω, βλ. *πυρώ*.

πύρωσις η, Διγ. Άνδρ. 314[33].

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. *πύρωση* με διαφορ. σημασ.

α) Θερμότητα, ζέστη: *κι απ' έξω κατεσκεύασεν του παλατιού καμίνιν| και σουλήνάριν έστεσεν ολόχαλκον μεγάλον,| εκ της καμίνου έφθασεν εις το λουτρόν δε μέσα| κι η πύρωσις ανέβαινεν εκ των σωληναρίων* Διγ. Z 117· **β)** ερωτική έξαψη: *και, όταν δε πορεύονται (ενν. οι ιχθύς) εις ύδρωπον να πάσι,| οι αλιείς πορεύονται στην στράταν των ιχθύων,| ιχθύς δε, εκ της μέθης της πυρώσεως ήν έχουν,| ευκόλως γαρ*

εκπίπτουσιν αλιέων τας χείρας Φυσιολ. (Legr.) 134· **γ)** (μεταφ.) επώδυνη κατάσταση, δεινοπάθημα, δοκιμασία: *Οι πειρασμοί προσέρχονται διά τεσσάρων τρόπων:| ή πάντως προς εξάλειψιν των ήδη πεπραγμένων* (παραλ. 2 στ.), *προς δοκιμήν και πύρωσιν, ιδού ο τέταρτός σοι.| Σκόπησε πώς επόμεινεν εκείνος ο προφήτης| ο Ησαΐας προκριθείς εκείνον να πριονίσουν,| Ιερεμίαν και Στέφανον, τούς ελιθοβολήσαν* ... Ντελλαπ., Ερωτήμ. 690.

πυρωτός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πυρωτός*. Το θηλ. ως ουσ. σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr. Lex., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πυρωτή*).

Πυρακτωμένος, καυτός· (μεταφ.): *Ο Καίσαρης ακούγοντας το σφάλμα του Πιλάτου,* (παραλ. 1 στ.) *πέμπει μαντάτα πυρωτά, άγρια και μανισμένα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4584.

πυτία η.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. στον τ. *πυτιά*.

Το γαστρικό υγρό νεογέννητων αρνιών και κατσικιών, το οποίο περιέχει ένα πηκτικό ένζυμο και χρησιμοποιείται κυρίως στην τυροκομία για την πήξη του γάλατος και την παρασκευή τυριού ή γιαουρτιού, η πυτιά (για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 327-8): *Προς παν νόσημα ιέρακος. Λαβών σιναπίδιν και πυτίαν* (έκδ. *πιτύαν*· διορθώσ.) *του γάλακτος λευκήν ... δίδου μετά κρέως τω ιέρακι* Ιερακοσ. 446[27].

πώγος ο.

Από το ουσ. *πώγων* με μεταπλ. (βλ. Henrich, Κλητ.-γεν. σε -ο 11).

Το κάτω τμήμα του σαγονιού που προεξέχει, πιγούνι: *τον δε πώγον* (ενν. της Ελένης) *τις εξείπη;| Εκ πασών γαρ των γυναίων| των εκ καλλονής εν κόσμω| αμωμήτως γαρ υπήρχεν* Ερμον. Β 236.

πώγων ο.

Το αρχ. ουσ. *πώγων*. Τ. *πώγωνας* σήμ. λόγ. (ΛΚΝ). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Γενειάδα, γένι: Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο ΧΙ[6], Ερμον. Δ 262· **β)** το κάτω τμήμα του σαγονιού που προεξέχει, πιγούνι: *αι τρίχες της κεφαλής αυτών και των πωγώνων μακρυνόμεναι πλείον παρ' ου ήσαν εις τον καιρόν της θανής αυτών* Μάρκ., Βουλκ. 339[19].

πωγώνιν το, βλ. *πιγούνι*.

πωλάριον το· *πουλάρι,* Κατά ζουράρη 156, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α 20, Πτωχολ. Α 116, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κα' 2, Μάρκ. ια' 2, Λουκ. ιθ' 30· *πουλάρι(ο)(ν),* Αλεξ.[2] 1651, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 50[18 δις], Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 51[16 δις]· *πουλάριν,* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1423, 1470, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 440, Πτωχολ. α 476, 479, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 118[8, 12, 13], Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 119[7, 11]· *πουλλάρι(ν).*

Το μτγν. ουσ. *πωλάριον*. Ο τ. *πουλάρι*, με τροπή *ο>ου*, στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ.

πουλάριν στο Meursius και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πωλάριν*, Σακ., Κυπρ. Β' 757, Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *πουλάρα*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πουλάρι(ν)*, Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.). Ο τ. *πουλάριον* σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, LBG). Ο τ. *πουλλάριν* τον 8. αι. (LBG, λ. *πουλάριον*) και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Τ. *πωλάρι* στο Meursius, *σε έγγρ.* του 16. αι. (*πολάρη*, Bakk.-v. Gem., Κρητολ. 6, 1978, 25) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., ό.π.). Τ. *πωλάριν* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., ό.π.).

Το μικρό του αλόγου ή του γαϊδάρου, νεαρό άλογο, γαϊδούρι ή μουλάρι: *Εγώ είμαι αιμόβορον, εσθίω γαρ τα ζώα*, (παραλ. 2 στ.) *και τα μικρά πουλάρια τά κάμνουν οι φοράδες* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 819· *επεψέν τον* (ενν. *ο ηγούμενος*) *εις ένα παναγύριν κάτι γαδάρους να πουλήσει του μοναστηριού, οπού ήτον παλλιοί, διά ν' αγοράσει πουλλάρια* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 124· (σε παρομοίωση): *τόσον εφύλαξεν ο καλός εκείνος κομιστής το γράμμα, όσον φυλάττει και το πωλάριον η εγκυμονούσα ίππος* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 26[9].

πώλημα(ν) το, βλ. *πούλημα*.

πώλησις η, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 72· *πούληση*, Ασσίζ. 5[22-23], 37[16], 38[10], 106[2], 150[28], 250[18], 250[19], 402[9], Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστ. (Κακ.-Πάνου) φ. 54[r]· *πούλησις*, Ασσίζ. 9[1], 9[18], 24[16], 35[14], 45[15], 63[30], κ.π.α., Σοφιαν., Παιδαγ. 94, Πηγά, Χρυσοπ. 209, Σουμμ., Ρεμπελ. 173, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1341 ϟ' 1, 1342 ϟδ' 1, 1342 ϟε' 1, 1343 ϟη' 1, κ.π.α.· πληθ. *πουλήσεις*, Ασσίζ. 250[18], 286[5]· *πούλησες*, Ασσίζ. 284[7].

Το αρχ. ουσ. *πώλησις*. Ο τ. *πούληση σε* έγγρ. του 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 143) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ. λ. *πώληση*, ΛΚΝ). Ο τ. *πούλησις* σε κείμ. του 12. (Διάλ. Ευθυμ. 126α[292]· βλ. και LBG) και 17. αι. (Μενάρδ., Τοπων. μελ. 313), σε έγγρ. του 17. αι. (Act. Kutl.[2] 71[11]), στο Βλάχ. (λ. *πούλημα*) και σε σημείωμα του 19. αι. (Act. Xér. σ. 99). Η λ. και σήμ. στον τ. *πώληση*.

Η πώληση: Ασσίζ. 104[9], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1345 ϙγ' 1· (εδώ προκ. για την προδοσία του Χριστού από τον Ιούδα με αντίτιμο τριάντα αργύρια): *Ευλαβούνται να μη μιανθώσι* (ενν. *οι Ιουδαίοι*)! *Και δεν μετρούσι την πούλησιν, τον διωγμόν, την σύλληψιν του Χριστού* Πηγά, Χρυσοπ. 209.

πωλητίτσης ο, βλ. *πουλητίτσης*.

πωλί(ο)ν το, βλ. *πουλί*.

πωλότροφος, επίθ.

Από το αρχ. ουσ. *πώλος* και το β' συνθ. -*τροφος* (βλ. όμως και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 648). Πβ. λ. *πουλότροφος* και *πωλοτρόφος* στο LBG και λ. *pullipasta* στο Du Cange, Lat. Η λ. στο Du Cange (λ. *πωλοτρόφος*).

(Προκ. για γεράκι) που έχει ανατραφεί από μικρό (σε αιχμαλωσία· σε αντίθεση με τα *εξωπίαστα*): *Τα φαλκόνια τα εξωπίαστα κρείττονα, παρό τα πωλότροφα* Ορνεοσ. 578[7].

πωλοτρόφος ο.

Το μτγν. ουσ. *πωλοτρόφος*· βλ. και LBG.

Εκτροφέας πτηνών, πτηνοτρόφος (για τη σημασ. βλ. Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 235]· βλ. όμως και Eideneier [Πρόδρ. σ. 260], Eideneier, BZ 57, 1964, 334, Πολ. Λ., Πριν Αλ.[2] 53 σημ.): *Αφήνω τα τρανότερα κι εμβαίνω εις την λέπτην,| εις τα τσουκαλολάγηνα και εις την χουρδουβελίαν·| το δος εδώ, το δος εκεί, το δος εις το κουκούμιν,| δος εις κρησαροκόσκινον, δος εις τον πωλοτρόφον* Πρόδρ. (Eideneier) II 52.

πωλώ, Προδρ. (Eideneier) III 176, Ελλην. νόμ. 578[9], Ασσίζ. 197[20], Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 71, Ιστ. Ηπείρ. XX[3], Αχιλλ. (Smith) N 199, Έκθ. χρον. 4[18, 27], 33[20], Πτωχολ. α 156, 247, 320, 874, Ιστ. πολιτ. 77 *15*[16], Ψευδο-Σφρ. 540[27], Hagia Sophia φ[2] 585[7]· *πουλώ*, Ασσίζ. 77[9], 142[18], 196[31], 232[6], 428[9], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 171, Σπανός (Eideneier) A 521, Χρον. Μορ. H 8290, Χρον. Μορ. P 8324, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 333, Φλώρ. 906, 1309, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 150, Ερωτοπ. 609, Χρον. Τόκκων 1138, 3589, Lettres 1453 4[28], Μαχ. 18[34], 504[13], 520[3], Σφρ., Χρον. (Maisano) 68[23], Χούμνου, Κοσμογ. 1578, 1620, Βουστρ. (Κεχ.) 274[14], 278[19], M 153[11], Λίβ. Va 3017, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2832, 3946, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 373[v], Πεντ. Γέν. XXXI 15, XLI 56, Έξ. XXI 7, Λευιτ. XXV 14, XXVII 20, Δευτ. XIV 21, XXI 14, XXXII 30, Πτωχολ. α 471, 878, Στάθ. (Martini) A′ 72, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 19[v], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 29[127], 158[197], Πτωχολ. B 86, Hagia Sophia ω 512[17], κ.π.α.· αόρ. *ηπούλησα*, Gesprächb. 57[5]· γ′ εν. παρατ. *'πούλεν*, Μαχ. 492[19]· γ′ εν. μέσ. ενεστ. *πουλείται*, Πτωχολ. B 195· *πουλέται*, Μαχ. 54[14]· *πουλίεται*, Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ[2] 225· γ′ εν. μέσ. παρατ. *επουλέτον*, Βουστρ. (Κεχ.) B 139[8]· *'πουλιέτον*, Κακοπ. 181· γ′ πληθ. μέσ. παρατ. *επουλούντασιν*, Προδρ. (Eideneier) IV 248-38 χφ P κριτ. υπ.· μτχ. μέσ. ενεστ. *πουλώμενος*, Rechenb. 5[2]· μτχ. μέσ. παρκ. *πωλημένος*, Πτωχολ. α 432.

Το αρχ. *πωλέω*. Ο τ. *πουλώ* από αρχ. *πωλώ* με τροπή *-ω-* σε *-ου-* από επίδρ. των γειτονικών συμφώνων (πβ. Χατζιδ., MNE B′ 288, 293 και ΛΚΝ, λ. *πουλάω*). Ο τ. σε έγγρ. του 11. (LBG, λ. *πουλέω* (sic), Caracausi, λ. *πωλέω*· για πιθ. παλαιότ. μνεία της λ. βλ. TLG), 12. (LBG και Caracausi ό.π.), 14. (Act. Vat. I 34[7]), 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 9, 27, 49, 71, 87, 109, Κρ. συμβόλ. 17, κ.α.), 17. (Αμάλθ. 10, 1979, 162, Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 136, κ.α.), 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 128, 133, Βουρδουμπάκις, Χρ. Κρ. 1, 1912, 483), στο Du Cange (λ. *πουλείν*) και σήμ. Το μέσ. *πουλούμαι* στο Somav. Η λ. και σήμ. λόγ.

A′ Μτβ. **1)** Παραχωρώ, μεταβιβάζω την κυριότητα ενός οικονομικού αγαθού σε κάπ. άλλο έναντι καταβολής αντιτίμου· πουλώ· **α)** (προκ. για αντικείμενα και ζώα): *Δεν είχαμεν να θρέψομεν με τι την φαμελιά μας,| στον φόρον επουλήσαμεν όλοι τα άρματά μας* Ιστ. Βλαχ. 1004· *Βουϊδάκι είχε κόκκινο κι επήρε το κι εκείνο,| να το πουλήσει, τσι έξοδες να βγάλει απ' αυτείνο* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2059· *πουλεί* (ενν. *ο μισταργός*) *τα πάντα του ως δι' εσέν, και βάνει τον εαυτόν του,| και βάνει και την σάρκαν του εις κάμινον δι' εσέναν* Διδ. Σολ. P 49· (με δύο αιτιατ.): *του Διός το είδωλον ... πούλησέ με,| αν χρήζεις, ... μάστορη, και την τιμήν ειπέ με* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 90[7]· (σε σχ. κατά το νοούμενο): *αν ευρεθεί άλλο τίποτες μασσαρία του σπιτιού, ας πουληθούνε με φόβου Θεού* Σεβήρ., Διαθ. 192[112]· (με επιρρ. προσδ. που

δηλώνει αξία): *εις εξήκοντα χιλιάδας| επουλήθηκεν ο λίθος| ο πανθαύμαστος εκείνος* Πτωχολ. α 312· *εκείνος ... είχεν πουλήσειν το άλογον ενού Αμμουχουστιανού, του Παρπερόττου, διά δουκάτα δέκα* Βουστρ. 234[3]· *Αυτού λέγει το δίκαιον περί εκείνου οπού πουλεί το αμάχι του εγγυτή του διά περίτου παρά τά του χρεωστεί* (ενν. *ο εγγυτής*) Ασσίζ. 310[8]· *Ωδε ξηγάται το δίκαιον εκείνου οπού πουλεί το αμάχιν του εγγυητή του περίτου τά παρά του εχρώστην* (ενν. *ο εγγυητής*) Ασσίζ. 60[9]· **β)** (προκ. για πρόσωπα): *αντίς χαράτσι, τα παιδιά παίρνουσι* (ενν. *οι Τούρκοι*) *και πουλούν τα,| κι αλλού ποθές δεν έτυχεν, ούτ' εγινήκαν ταύτα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 232[9]· *μη έχοντας να τα αποδώσει, επρόσταξεν ο αυθέντης του να πουληθεί και αυτός και η γυναίκα του και τα παιδιά του και όλα όσα είχεν και να αποδοθεί το χρέος* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιη' 25· (με δύο αιτιατ. ή αιτιατ. και εμπρόθ. αιτιατ., βλ. Trapp, JÖB 14, 1965, 26): *Κάλλιον να την πουλήσομεν την κόρην Πλατζια-Φλώραν| πραγματευτάδες ξενικούς από άλλην γην και τόπον* Φλώρ. 913· *Κόρην τερπνήν αφήρπαξας, αδελφήν ημετέραν·| πώλησον ταύτην προς ημάς, δούλε Θεού υψίστου,| και αντ' αυτής σοι δώσομεν πλούτον, όσον κελεύεις* Διγ. (Trapp) Gr. 77· (σε σχ. κατά το νοούμενο): *Ποίον άλλο γένος σήμερον ευρίσκεται εις τον κόσμον| να τους πωλούν ως πρόβατα μόνον και τους Ρωμαίους;* Χρον. Μορ. Ρ 1261· (με επιρρ. προσδ. που δηλώνει ποσό, αξία): *εις τον βασιλέα με υπάτε| και πουλήσετέ με τάχα| διά πέντε χιλιάδες* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 87· *Πόσα τον πουλείς ετούτον* (ενν. *τον Αίσωπον*); Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 67[20]· *Εάν λάχει ότι είς άνθρωπος ... πουλεί άλλου ανθρώπου ... μίαν σκλάβαν, και έλαχεν ότι ... η σκλάβα μετά ταύτα πέσει απού κακήν αρρωστίαν ..., εκείνος ή εκείνη οπού την αγόρασεν εμπορούν καλά να του την στρέψουν εκείνου οπού την επούλησεν μέσα εις τον χρόνον και την ημέραν, και εκείνος ένι κρατούμενος να την πάρει και να του στρέψει τα καρτσιά του όσα την επούλησεν* Ασσίζ. 42[9]· (με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει σκοπό): *σε ομνύω, ως βασιλεύς, και κράτει το εις αλήθειαν,| ότι ποτέ σου απεδώ να μη έβγεις διά δηνάρια,| να πουληθείς διά χρήματα, να εξέβης* (ενν. *από την φυλακήν μου*) *διά λογάριν* Χρον. Μορ. Η 4314· **γ)** (προκ. για ακίνητο, εδαφική έκταση, πόλη): *Επούλησα τα σπίτια μου και επούλησα τους τόπους,| οπού με αφήκαν οι γονείς με τους πολλούς τους κόπους* Σαχλ., Αφήγ. 85· *Ας το κρατήσομεν* (ενν. *το κάστρο*) *δι' ημάς να ένι εδικό μας,| να ειπούμεν ότι θέλομεν να το έχομεν πουλήσει| της κεφαλής του βασιλέως εκείνων των Ρωμαίων* Χρον. Μορ. Ρ 8277· *τον Λίβερην να λέγει* (ενν. *αφέντης ο δεσπότης*),| *να του πουλεί, αν τον φανεί, την χώραν την Γλαρέντζα* Χρον. Τόκκων 3606· (με δύο αιτιατ.): *επώλησεν* (ενν. *ο Ανδρόνικος*) *αυτήν τους Βενετίκους διά φλωρία χιλιάδες πεντήκοντα, ταύτην την περίφημον και λαμπράν πόλιν* Έκθ. χρον. 5[1-2]· (με επιρρ. προσδ. που δηλώνει αξία): *οι Τεμπλιώτες επουλήσαν το νησσίν όλον διά ρ' χιλιάδες δουκάτα* Μαχ. 518[27]· *Ειπέ με, αν επουλήσετε το χωράφι τόσα άσπρα;* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ε' 8· (με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει σκοπό): *γράφων* (ενν. *ο μισσίρ Ντζεφρές*), *παραδηλώνοντα να έλθει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *σπουδαίως εκείσε| στο κάστρον όπου έπιασε, Ορεόκλοβον το λέγουν,| να το πουλήσει εις υπέρπυρα, να του το παραδώσει* Χρον. Μορ. Η 8324. **2α)** Διαθέτω κ. προς πώληση (βλ. και Κριαρ., Λεξ., λ. πουλώ 2, ΛΚΝ, λ. πουλάω 1α): *ήθελα έχειν πολλά να ποίσω* (ενν. *εγώ, ο διαλαλητής*), *αν έβαναν μαρτυρίαν εις το καθέναν αμάχιν τό μου διδούσιν να πουλήσω* Ασσίζ. 197[10]· *ο πασαείς επούλιε το ό,τι του εφαινότανε καταπώς του άρε-*

σε εις την πούλησιν, χωρίς να παίρνει στίμα από τον τσιταδούρον, ως γίνεται εις πάσα χώρα Σουμμ., Ρεμπελ. 173· **β)** διαθέτω ένα εμπόρευμα στην αγορά, εμπορεύομαι ένα αγαθό (βλ. και ΛΚΝ, ό.π. 1β): *Από όλους εκείνους οπού πουλούν σιτάριν εις τον φούντικαν, καν τε Φράγκος καν τε Συριάνος, κελεύει το δίκαιον να λάβουν απέ την πούλησιν το δέκατον* Ασσίζ. 244[3]· *Μία γραία επούλιεν αυγά εις το παζάρι, και έτυχεν και εβάδισαν δύο άνθρωποι και εχτύπησαν την γραίαν και ετσάκισαν τα αυγά της* Rechenb. 86[1]· *είχε συνήθειαν Αβραάμ αυτά* (ενν. τα γλυπτά) *διά να φέρνει| στον φόρον, διά να τα πουλεί και βρώσιν διά να παίρνει* Χούμνου, Κοσμογ. 598. **3)** (Παθητ., με επιρρ. προσδ. του ποσού) κοστίζω, διατιμώμαι: *εις τους αυξθ' εγίνην μεγάλον μύρτος. Και το σιτάριν επουλέτον δέκα τον μόδην* Βουστρ. (Κεχ.) Μ 139[7]· *έκαμεν* (ενν. *ο βεζίρης ο Μουσταφά πασιάς*) *εις όλα τα πράγματα του κόσμου όσα και αν ήταν από μικρόν έως μέγα νάρκι, τόσα να πουλούνται* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 73[v]. **4α)** Παραχωρώ, έναντι χρημάτων ή άλλων ανταλλαγμάτων, κ. που συνήθως δεν αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης (βλ. και Μπαμπιν., Λεξ., λ. πουλώ 4, ΛΚΝ, ό.π. 2): *εκείνοι οπού πωλούν την χάριν του Αγίου Πνεύματος, διά φιλαργυρίαν το κάμνουν* Ιστ. Πατρ. 195[16]· *και την ζωήν του και την τιμήν του και την σωτηρίαν του την πουλεί* (ενν. *ο φιλάργυρος*) *διά να συνάξει άχρηστα χρήματα* Πηγά, Χρυσοπ. 315 (4)· *χαροκοπά η πολιτική και δίδει το κορμίν της,| έξω πουλεί* (έκδ. *εξωπουλεί*· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς Α', 1909, 350) *τα κάλλη της και χάνει την τιμήν της* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 257· *στοχαζόμενοι ... μήπως και είναι κανένας πόρνος ή ασεβής ωσάν ο Ησαύ, ο οποίος διά ένα φαγητόν επούλησε τα πρωτοτοκιά του* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Εβρ. ιβ' 16· (εδώ με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τη βάση υπολογισμού): *Η δικιοσύνη εχάθηκε, φίλε μου, απ' τσι κριτάδες,| με τα δηνέρια την πουλού και κάνου σα ληστάδες* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 42· **β)** (μεταφ.): *Ο Μενέλαος πάντοτε εις αύτον* (ενν. *τον Πάριν*) *συσκοπίζει·| βιγλίζει πάντα εις αυτόν, καλά έχει τον νουν του·| της γυναικός του την χολήν θέλει να του πουλήσει·| αλλά πολλά έναι ακριβόν να το αποπληρώσει* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4818· *Τ' αγόρασες πολλ' ακριβά* (ενν. *τα φιλιά*), *γιατί με τη γλυκότη,| ο έρωτας σού πούλησε σμιγμένη την πικρότη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [330]· *επειδή ακριβά την αγόρασε* (ενν. *την βασιλείαν*) *διατ' εσένα, άνθρωπε, ο Υιός του Θεού, με το αίμα του, τώρα φτηνά σού την πουλεί, διά ποτήριν ψυχρού ύδατος* Πηγά, Χρυσοπ. 145 (54)· (εδώ παθητ., με αιτιατ.): *Δεν έχει εκεί να εύρει έλεος, παρά όποιος έχει σήμερον έλεος σπαρμένον εδώ· μη μου ελπίσεις τότε να εύρεις συμπάθειαν, τώρα την γύρεψε. Εκεί τότε έλεον δεν σε πουλιέται, μηδέ αγοράζεται* Πηγά, Χρυσοπ. 140 (41). **5)** Προδίδω, εγκαταλείπω κάπ. (η σημασ. ήδη αρχ. καθώς και σήμ., βλ. ΛΚΝ, ό.π. 2β): *πονηρόν και δήμιον, όμοιον του μαθητού του δόλιου,| οπού επούλησεν τον αόρατον Δεσπότην, Αφέντην των απάντων* Χρον. Τόκκων 2701· *Ω Δέσποινα, τα θάρρη σου στο Γιούδα απαντέχεις;| Επούλησε το τέκνο σου, κι εσύ δεν το κατέχεις!* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2861· *ο Ιούδας διά φιλαργυρίαν πωλεί τον διδάσκαλον* Πηγά, Χρυσοπ. 204 (39)· (εδώ με εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει αξία): *τον οποίον* (ενν. *κακόν*) *σκοπόν έδειξεν ο Ιούδας πουλώντας τον διδάσκαλον διά τριάντα δηνάρια, τόσα όσα εμελέτησε αν τύχει να κερδίσει, κλέπτοντας από την τιμήν εκείνου του μύρου* Πηγά, Χρυσοπ. 161 (34)· *Τα τριάκοντα αργύρια της πουλήσεως του Ιωσήφ δεν είναι φανερόν εικόνισμα και σκιαγραφία της προδοσίας του Ιούδα, οπού επούλησεν απατά διά τριά-*

κοντα αργύρια τον Κύριον; Πηγά, Χρυσοπ. 202 (31). **6)** (Μεταφ.) εξαπατώ κάπ. (βλ. και Κριαρ., Λεξ., ό.π. 3) : *Οι άρχοντες λογιάζουνε πλούσοι πως να 'ν' κι οι άλλοι,| γή να 'χου βίον να περνούν, να φαίνουνται μεγάλοι·| κι επήγαν κι επουλήσαν τσι πως θέλουσι να φύγου·| και τότες, σαν τ' ακούσανε, εβγαίνουσι και σμίγου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (ΑλεΞ. Στ.-Αποσκ.) 545[21]· *Ευθύς εσυμφωνήσασι να μηδέν πολεμήσουν,| αλλά το περισσότερον τον δούκαν να πουλήσουν* Κορων., Μπούας 49· φρ. *πουλώ ψόματα* = λέω ψέματα: *ξεύρεις και πουλείς τα ψόματά σου| τόσ' ακριβά, και κείνες| τις ψεύτικες θωριές και τις ελπίδες* Πιστ. βοσκ. II 7,14.

Β' (Αμτβ.) με το ρ. *αγοράζω* για να δηλωθεί ότι κάπ. διεξάγει εμπόριο, ότι εμπορεύεται: *ει δε ο άνδρας της ποιεί την συμβίον του έμπορην, ώσπερ να πουλεί, ν' αγοράζει ...* Ασσίζ. 346[8]· *κανένας μηδέν είναι απότορμος την Κυριακή να πουλήσει, ουδέ ν' αγοράσει, ουδέ καμίαν πράξιν να ποίσει* Μαχ. 630[6]· *απ' εκείνο* (ενν. το ξύλον) *έπεφταν όλοι εκείνοι οπού επουλούσαν και αγοράζαν έξω από τον ναόν* (ενν. του Σολομώντος) Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 198[v].

Φρ. 1) *πουλώ δουλεία* = πουλάω προϊόντα: *την ενορίαν μου επήραν και αφόρισαν ότι «... όποιος με συναναστραφεί ή φέρει πραματευτάδες και πουλήσω δουλεία ή όποιος με μετρήσει διά παπά ...» και άλλα πολλά τα τοιαύτα* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 62[v]. **2)** *πουλώ κ. με τας φωνάς* = εκποιώ κ. σε πλειστηριασμό: *εάν ένι ότι τα πράγματα εκείνου του τεθνεώτος ήσαν τοιαύτα οπού ουδέν εδύνουνταν να βαστάξουν να 'παντήσουν χρόνον και ημέραν να μηδέν ποντιστούν ..., το δίκαιον ορίζει ότι παρευτύς ότι τα πράγματα να έλθουν εις την αυλήν, ότι ο βισκούντης με τους β' κριτάδες έχουν καλά άδειαν να ποίσουν παρευτύς να πουληθούν με τας φωνάς όλα τα πράγματα εκείνου του απεθαμένου* Ασσίζ. 138[25].

Η μτχ. παρκ. *πουλημένος* ως επίθ. = (προκ. για δούλο) που αποκτήθηκε με πώληση (εδώ σε μεταφ.): *Άλλοι ... εις κοινόβια ήλθον· .... και θεληματικώς έγιναν δούλοι πουλημένοι, λογιάζοντες πως εις τον εαυτόν τως δεν ζούσιν πλέον, μα εις τον του Χριστού πόθον, του οποίου ηκολούθησαν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 63[7].

πώμα το· Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 184[2]· *πούμα*.

Το αρχ. ουσ. *πώμα*. Ο τ. και σημ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 568, Κωστ., Λεξ. τσακων. κ.π.α.). Η λ. και σήμ.

1) Καπάκι, σκέπασμα που κλείνει το στόμιο δοχείου, τάπα: *ένα σταμνί, ενάμισο μίστατο, ένα πούμα, μια κουτάλα κι ένα πανιέρι και 'να κρασομούζουρο και δυο παλιολαΐνες, υπέρπυρα β'* Βαρούχ. (Bakk.-v. Germ.) 847[11]· (εδώ προκ. για το κάλυμμα που φράζει μια είσοδο· η σημασ. ήδη μτγν.): *«Ιωαννίτρη μου, παιδί μου,| πού υπάγομεν, ειπέ μου;| Εις των ποντικών την τρύπαν;| Τι ποιήσομεν εκείσε;| Η να κρύψομεν το πώμα;»* Χρησμ. I 112. **2)** (Εκκλ., στον πληθ.) διακοσμητικά στοιχεία ιερατικών αμφίων (για τη σημασ. βλ. LBG στη λ.): *Τα πώματα, τα μεγάλα και τα μικρά, οπού είναι εις το μανδύον, τον τύπον φέρουσι της παλαιάς και της νέας Διαθήκης, ως μεσίτης των δύο Διαθηκών, εις τύπον Χριστού* Μαλαξός, Νομοκ. 122.

πωματίζω.

Το μτγν. *πωματίζω*, αν δεν πρόκ. για ρ. *πομαπίζω* (βλ. και LBG). Η λ. και σήμ.

(Ιατρ.) εμφράσσω σωματική κοιλότητα ή τραύμα, συν. για να σταματήσει αιμορραγία· εδώ πιθ. προκ. για την εφαρμογή πίεσης, με σκοπό την αποστράγγιση σωματικών υγρών: Ο δε (ενν. *Μαχομέτ-πεγ*) *μέλλων πωματίζεσθαι* (έκδ. *ποματίζεσθαι*· διορθώσ.) *παρά των ιατρών του κενώσαι των εντέρων το βάρος και κουφίσαι πνεύμονα και ήπαρ, διερράγη κοιλίαν και πάσαν την ένδον πλάσιν αυτού τη γη παραδεδώκασιν εντός του δωματίου, ου έκειτο· το δε σώμα μύροις αλείψαντες και σινδόνι ειλήσαντες κατέθηκαν επί στρωμνής ως ασθενή ζώντα* Δούκ. 169[4].

'πώνω, βλ. *αμπώθω.*

πώποτε, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) IV 46 χφ VPK κριτ. υπ., 434, Διγ. Ζ 1083, 4140, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.- Jeffr.) 11703, Χρον Μορ. Η 7786, Χρον Μορ. Ρ 3027, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 248, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 211, Κορων., Μπούας 86, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 249, Ιστ. Βλαχ. 1890, Βεστάρχης, Στ. πολιτ. Ελεάζ. 249, 301, 669, Διακρούσ. (Κακλ.) 1003, Κονταράτος, Στ. πολιτ. 468.

Το αρχ. επίρ. *πώποτε*. Τ. *πώποτες* σε χφ του 17. αι. (Καδάς, Βυζαντ. 14, 1988, 364) και στο Du Cange.

1) (Με άρνηση) **α)** ποτέ ως τώρα: Πτωχολ. α 894, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.- Jeffr.) 2375· **β)** ποτέ (πια, από τώρα και μετά): *τα οποία* (ενν. *φύλλα*) *βάνε και εις το κρασί και πίνε τα να μη κρυγιώσεις πώποτε* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 255· *εις έν ομονοήσαντες Ιταλοί και Γραικοί, ... υπεστρώθη όρος ... ως ουκ εναντιολογήσουσι πώποτε* Δούκ. 267[27]. **2)** (Χωρίς άρνηση) **α)** μέχρι τώρα· (σε ερωτ. πρόταση που υπονοεί αρνητ. απάντηση): Χρον Μορ. Η 3932· (έναρθρ. με μτχ.· βλ. L-S, στη λ. σημασ. 4): Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 177, Γλυκά, Αναγ. 358 κριτ. υπ.· (με έναρθρ. μτχ.): *φιλανθρωπότατε πώποτε των κρατούντων| αλλ' ευεργετικότατε των όλων βασιλέων* Γλυκά, Αναγ. 358· **β)** κάποτε, σε κάποια χρονική στιγμή, τυχόν: *Χαράν αν εύρεις πώποτε, όθεν ουδέν παντέχεις,| καλώς την χαίρου, ω υιέ, καλώς και την ευφραίνου* Σπαν. (Ζώρ.) V 32· (σε θέση επιθ.): *μη τύχει πώποτε καιρό και κατεβούσιν Τούρκοι| και εύρουν τα* (ενν. *τα ψευδοκάτιργα*) *και σέβουσιν και κάμουν του ζημίαν* Χρον. Τόκκων 1133.

'πώρα η, βλ. *οπώρα.*

Πωρικολόγος ο, Πωρικ. (Winterwerb) I τίτλ. κριτ. υπ.

Από τον τ. *'πωρικόν* του ουσ. *οπωρικόν* (βλ. ά. *οπωρικός*) και το β' συνθ. *-λόγος*. Πβ. το μτγν. ουσ. *οπωρολόγος*.

Τίτλος έργου: *Τα καταλόγια ώδε του Πωρικολόγου* Πωρικ. (Winterwerb) I τίτλ.

'πωρικός, 'πωρ'κός, επίθ., βλ. *οπωρικός.*

πωρνή η, βλ. *πρωινή.*

πωρνό(ν) το, βλ. *πρωινό(ν).*

πώρος ο.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Το στερεοποιημένο υγρό πύου σε απόστημα: *Περί καρφίου. Σχίσον αυτό* (ενν. *το καρφίον*) *μετά σιδήρου πεπυρωμένου, και εάν έχη πώρον, έκβαλε αυτόν, και βάλε άλας ή θηριακήν* Ορνεοσ. 582[25].

πωρότης η.

Από το ουσ. *πώρωσις* αναλογ. με ουσ. σε *-ότης*.

Φανατισμός· άκριτη ολοκληρωτική αφοσίωση σε κ.: *την επότισαν* (ενν. *οι Ιουδαίοι*) *την αγίαν Θεοτόκον απ᾽ εκείνο το νερόν και έτσι ευρέθη καθαρά και αμόλυντος ... αμή η πωρότης και η τυφλάρα τους κατά τον προφήτην Ησαΐαν δεν τους άφησεν να πιστεύσουν* Προσκυν. Κουτλ. 390 151[1].

πωρύνω.

Από το ουσ. *πώρος* και την κατάλ. *-ύνω*.

(Αμτβ.) αδυνατίζω, ισχναίνω, γίνομαι εύθριπτος σαν πουρί: *Εμπορεί ... να ομοιωθεί το βίτσιον της ζήλας εις έναν πουλλίν τό κράζουν πίον ή νίμπιο ... το ποιον είναι τόσον ζηλλιάρικον, ότι αν ιδεί τα παιδιά του να παχύνουσιν εις την φουλλιάν τους, κρου τους με την μούττην του εις τα πλευρά διά να σαπύνει το κρέας τους και να πωρύνουσιν* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 87.

πώρωσις η.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. στον τ. *πώρωση*.

(Εδώ) ηθική αναισθησία, έλλειψη κάθε ηθικού ενδοιασμού· εμμονή με φανατισμό σε κ. (η σημασ. ήδη μτγν.): *Ω πώρωσις, ω τύφλωσις, ω θεία καταδίκη,| αλλά Εσύ, φιλάνθρωπε, δος τους να έχουν νίκη,| διά να νικήσουν τον εχθρόν αυτόν που τους τυφλώνει,| και μέσα εις το τάρταρον παγαίνει και τους χώνει* Ιστ. Βλαχ. 2747.

πως, σύνδ., Ασσίζ. 171[4, 9, 10 bis], κ.α., Απολλών. (Κεχ.) 522, Διηγ. Βελ. χ 135, Μαχ. 112[13, 15], κ.α., Διήγ. Βελ. Ν[2] 139, Λίβ. Va 1560, 2995, 3588, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 14, 823, 1060, κ.α., Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1674, Κορων., Μπούας 62, 94, Κώδ. Χρονογρ. 51[7], Ιστ. πατρ. 79[1], Αλφ. 14[40], Μορεζ., Κλίνη φ. 136[r], Κυπρ. ερωτ. 76[3], Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 104, Τσιρίγ., Επιστ. 168[11, 20], Ιστ. Βλαχ. 131, 320, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 409, 455, κ.α., Μεταξά, Επιστ. 47[6], Διαθ. Νίκωνος 251[17], Νεκτάρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 150, Χριστ. διδασκ. 233, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλ. 45, Λεηλ. Παροικ. 212, Διγ. Ο 1233, Τζάνε, Κρ. πόλ (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 431[7], 446[5, 6], Μπερτόλδος 12, κ.π.α.· *το πως,* Ασσίζ. 331[10], 423[10], Χρον. Μορ. Η 8125, Χρον. Μορ. Ρ 3964, Διηγ. Βελ. χ 477, Μαχ. 378[16, 17], 542[6], Χούμνου, Κοσμογ. 1823, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 638, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 112, 238, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 91, κ.α. (έκδ. *τοπώς*), Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 23, Πανώρ.[2] Α' 39, Σεβήρ., Διαθ. 192[1], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 47 (*οτό πως*), Β' 20 (*οτό πως*), Δ' 183 (*οτό πως*), Λεηλ. Παροικ. 215, 313, 550, 661, κ.π.α.

Από το επίρρ. *πώς* (η εξέλιξη ήδη μτγν.· βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 379, Γλωσσ. έρ. Α' 427, Β' 194, 195, Χόφμαν, Ιστ. ελλην. γλ. Β' 159· για ετυμ. και από το επίρρ./σύνδ. *όπως* βλ. Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. Β 282 ΡΓ' *αλλά* και Παπαδ. Α., Λεξ.). Η συνεκφ. *το πως* (για την οποία βλ. Τσοπανάκης, Κρητολ. 8, 1979, 59-60 και Κριαράς, ΕΕΦΣΠΘ

19, 1980, 131-132) στο Somav. και σε έγγρ. του 16. αι. (Έγγρ. Σύρου Α' 20)· πβ. και το *πώς*, λ. *πώς*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) (Ειδικός) ότι: *μάθε εκ το πιττάκιν μου την θλίψιν ήνπερ έχω| και της ψυχής μου τον σφαμόν, πως είμαι μαραμένος* Αχιλλ. (Smith) Ν 972· *Αυτοί του αποκρίθησαν πως δεν το παραδίδουν* (ενν. το καστέλλιν)| *ώστε μπορούν και δίνουνται στέργουν να πολεμίζουν* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 649· *Και δε λογιάζου οτό πως το σκότος τσι ανιμένει,| το πυρ και η φλόγα και η στια κι η πίσσα η βουλισμένη* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^2 61 (έκδ. *οτοπώς*)· με προηγ. (ή επόμ.) το *ότι* πλεοναστικά (βλ. και *ότι (I)* 1η, Jannaris, Hist. Gramm. 414, Χατζιδ. ΜΝΕ Α' 379, Β' 508): *Ξεκαθαρίζω ότι πως τα σώχωρα … είναι όλα λίμπερα* Διαθ. 17. αι. 10^{54}· *ήκουσαν οι αδελφοί της κόρης ότι πως επήραν την αδελφήν τους* Διγ. Άνδρ. 318^{25}· *Πιζάνοι γουν κατέχοντας πως ότι Φλωρεντίνοι| έχουσι πλέον δύναμιν και δεν έχουσι κείνοι,| απόφηναν να 'ποκλιθούν πάντες στην Βενετίαν* Κορων., Μπούας 18· με το *να* πλεοναστικά και οριστ. (βλ. και *να (I)* ΙΙΑ'1β): *Πιστεύομεν και ομολογούμεν ότι πως ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός να ενομοθέτησε τον Ιερόν του Δείπνον* Χριστ. διδασκ. 150· *έπεσε όλο το κατάβαρο εις τους άρχοντας το πως να είναι αιτία ατοί τους και η βουλή να γίνουνται ετούτα τα καμώματα* Σουμμ., Ρεμπελ. 165· με το *να* και υποτ. προκ. για το αμφίβολο ή ενδεχόμενο (βλ. και *να (I)* ΙΙΑ'2β): *είχε πάντοτε υποψίαν εις του λόγου τως, πως να μην είναι πιστοί ως έλεγαν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 395· *παίρνει κρυό νερόν από τη βρύση| κι έρχεται προς εμένα να το χύσει·| ραίνει και λαντουρά το πρόσωπό μου| λογιάζοντας πως να 'ναι γιατρικό μου* Βοσκοπ.^{2} 40. **2)** (Αιτιολ.) επειδή: *ο ρήγας, όντεν άκουσε αυτό τό δεν εθάρρει,| εδόξασε τον Κύριον πως είδεν τέτοια χάρη* Ριμ. Απολλών. (Κεχ.) 1756· *εις όσον εμπορώ στρέφομαι κλιόντα| τ' απομονάδιν της ζωής διδόντα| σ' εσέν, Σωτήρ, όπου τιμώ κι ολπίζω,| περίλυπος και τόσον πικραμένος| το πως την ζων μου εξόδιασα στα βάρη* Κυπρ. ερωτ. 131^{10}· *η πορφυρογέννητος, η ωραία η Μαργαρώνα| … είχεν μεγάλη λύπην| το πως ουδέν εφάνηκεν ο Ιμπέριος εις την ρένταν* Ιμπ. 365· πλεοναστικά με προηγ. το ότι: *μην λυπάσαι ότι πως μισεύω …,| γιατί, τάζω σου, γλήγορα 'ς τούτον τον τόπο μπαίνω* Διγ. Ο 938. **3)** (Συχν. πλεοναστικά) με επόμ. βουλητικές και τελικές προτάσεις (βλ. και *να (I)* ΙΙΒ'2α και *ότι (I)* 5β): *ο θάνατος τα πάθη μου πως να τελειώσει τάσσω* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 459· (εδώ και το *ότι* πλεοναστικά· βλ. και *ότι (I)* 1γ): *εγώ έλεγά τον ότι φοβούμαι και εκείνος μοι έδιδεν όρκους φρικτούς ότι πως να μηδέν με αρνησθεί εις τους αιώνας* Διγ. Άνδρ. 369^{14}· *Περί απροίκου γυναικός, οπού προίκα δεν έταξεν, ότι πως τόση να δώσει και χηρεύσει* Βακτ. αρχιερ. 409 ϛβ' 1· *αδελφοί, δεν σας το έγραψα, ότι πως να πορνεύετε, αμή διά να μην απελπίζεται τινάς καν αμαρτωλός πολλά και αν έναι* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 316^r. **4)** Στο σχ. *μόνον πως δεν* (βλ. *μόνον* Α'2): *μετά πολλού θυμού τον ύβρισε και μόνον πως δεν τον έδειρε* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 341.

πώς, επίρρ., Γλυκά, Στ. 256, Καλλίμ. 952, 953, 2280, Διγ. Ζ 3013, Χρον. Μορ. Η 3564, Βίος Αλ. 2956, Δευτ. Παρουσ. 188, 210, Απολλών. (Κεχ.) 101, Λίβ. διασκευή α 1014, Λίβ. Esc. 1220, 2184, Αχιλλ. (Smith) Ν 343, 344, 345, κ.α., Αχιλλ. (Smith) Ο 74, 348, 439, Βεν. 36, Ανακάλ. 26, 27, Μαχ. 20^8, 256^2, Θησ. Προλ. [264, 266], Β' Υπόθ. [2], Ch. pop. 65, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 45, 183, Σοφιαν., Γραμμ. 82, Συναξ. γυν. 956, Απόκοπ.^{2} 79,

80, κ.α., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 5, 164, 175 κ.α., Έκθ. Χρον. 12[3], 65[13], Ριμ. Απολλ. (Κεχ.) 35, 107, 171, κ.α., Κορων., Μπούας, 137, Θρ. Θεοτ. 53, Πτωχολ. α 346, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 47, Ιστ. Βλαχ. 1100, Διγ. Ανδρ. 328[27], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 476, Ε' 400, Φορτουν. (Vinc.) Β' 485, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 354, Hagia Sophia ω 521[19], κ.π.α.· *το πώς*, Χρον. Μορ. Η 7606, Λίβ. διασκευή α 1345, Λίβ. Esc. 2247, Αχιλλ. (Smith) Ν 15, 647, 753, Αχιλλ. (Smith) Ο 369, 439, Ιμπ. 57, Βεν. 37, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 174, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 859, κ.π.α.

Το αρχ. επίρρ. *πώς*. Η συνεκφ. *το πώς* στο Somav., λ. (το) *πώς*, και σήμ. (ΛΚΝ, στη λ.)· πβ. και το *πως*, ά. *πως*. Η λ. και σήμ.

Ερωτ. επίρρ. (σε ευθείες και πλάγιες ερωτ.) **1)** Με ποιο τρόπο: Ιερακοσ. 358[28, 29], Απόκοπ.[2] 78, Διγ. Ζ 349 χφ. Α κριτ. υπ., Προδρ. (Eideneier) IV 80· *έδε το πώς παρέρχουνται κατά μικρόν οι πάντες* Αχιλλ. (Smith) Ν 1922· με τον ειδικό σύνδ. *ότι* (βλ. και *ότι* 1ε): *Περί νηστείας ... και διατί λέγεται αποδεκάτωσις και πώς ότι και τας ημέρας αποδεκατούμεν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1220 γ' 3· *Περί ναυαγίου, οπού ναυαγήσει το καράβι και ρίχνουν εις την θάλασσαν τινά είδος, ότι πώς πέφτει η ζημία. ... ζημιώνουνται πάντες κατά το ποσόν της πραγματείας τους ...* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1239 κβ' 2· *Περί κληρονομίας αδελφού από άλλον πατέρα ή από άλλην μητέρα, και ανεψιόν από αδελφόν ομομήτριον και ομοπάτριον, ότι πώς κληρονομούν αυτόν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) Α' 100[276]. **2)** Για να διατυπωθεί ερώτηση **α)** σχετικά με τη μορφή ή την κατάσταση κάπ.: *Είδον εκείνην την καλήν, ερωτικήν την κόρην| συμπαίζουσαν μετά τινος, ερωτικά φιλούσαν·| και πώς την είδα, μάννα μου, το πώς ειπείν ουκ οίδα!| αίσθησιν, νουν και λογισμόν και γνώσιν επαφήκα,| λίθος εγένην, μάννα μου, ακίνητος εστάθην* Καλλίμ. 1177· **β)** για την εξέλιξη κάπ.: *τι 'τονε αιτιά άνθρωπος και αποθαίνει,| πώς ήτον, πώς εγίνηκε και, απής θαφτεί, πού πηαίνει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 977· *τον ρωτά το πράμαν πώς εσέβη* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1087· **γ)** σχετικά με την άποψη κάπ.: *Λέγουν* (ενν. *ο λύκος και η αλεπού*) *και του κυρ γάδαρου: «πώς έναι η βουλή σου;»* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 183· *Ο τόπος τόν αφέντεψα, φίλε, και πώς σ' αρέσει;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 896. **3)** Επιφωνηματικά για έντονη απορία, θαυμασμό, έκπληξη: Λόγ. παρηγ. Ο 633· *νεκρόν και πώς σε θεωρώ, άπνουν και πώς σε βλέπω!* Βέλθ. 1159 δις· *Πώς γονατίζει η Δέσποινα, του Αδάμ η σωτηρία,| και λέγει την ο άγγελος το «Χαίρε η Μαρία!»* Βεν. 28· *Πώς απομένω ο ταπεινός και πώς δεν αποθαίνω;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3923. **4)** (Δυνητικά) πώς μπορώ/είς κλπ. να, πώς συμβαίνει και: *Ουκ έμαθες τα ημέτερα; Και πώς απεκοιμήθης;* (παράλ. 1 στ.) *Πώς υπομένεις, απορώ, ταύτην την αδικίαν;* Γλυκά Στ. 255, 257· *οπού σ' εχόρτασε φιλί, τώρα πώς την αρνείσαι;* Ερωτοπ. 439. **5)** Τι: *Για δε πώς έκαμεν αυτός, πώς έκαμεν εκείνος,| έπαρ' κι εσύ παρηγοριά, ως το 'καμεν εκείνος* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1523· *τους ακαρτερούσαν εκεί ... διά να τους φέρουν λόγον το πώς απεφασίσθη εις αυτούς* Σουμμ., Ρεμπελ. 179· *βουλήν απήραν ...| το πώς να πράξουν αισθητά περί της βασιλείας* Χρον. Μορ. Η 907. **6)** Πόσο· **α)** σε ποια τιμή: *ερώτησε εις το διάβαν σου επί τους Βενετίκους| το πώς πωλιέται το τυρίν, τι έχει το κιντηνάριν* Προδρ. (Eideneier) IV 122· **β)** πόσο πολύ: *Ω κύρη νου, να το 'ξευρες πώς είμαι πονεμένη,| να 'σουν ποθέ να μ' έβλεπες πού μ' έχουσι βαλμένη* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1389· *να μάθετε δε άπαντες, να πληροφορηθείτε,| το πώς ο πόθος δύναται και πόσα καταφλέγει,| να μάθετε την δύναμιν και την*

ισχύν τήν έχει Αχιλλ. (Smith) Ν 15. **7)** Με βουλητική, τελική ή συμπερασματική πρόταση (πλεοναστικά): *Ποιείν ανάσχου, δέομαι, όπερ εγώ λαλήσω,| ότι η ψυχή μου ετρόμασσε πώς να το ομιλήσω* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 88· *εντύς τους εδιόρθωσαν το πώς διά να πράξουν* Χρον. Μορ. P 7020· *το ταχύ σηκώθηκεν στο φόρο να γυρίσει,| το πώς να βρει αγοραστή, το ψάρι να πουλήσει* Βεντράμ., Φιλ. 162. **8)** Γιατί, για ποιο λόγο (βλ. και Lex. Chron. Mor. *πώς* 6): *Θρηνούν και κλαίουν* (ενν. *ο βασιλεύς με την βασίλισσαν*), *θλίβονται πώς ουκ εθανατώθην| η κόρη η πανεξαίρετος αδίκως, δίχα αιτίας* Φλώρ. 714· *άρξετον να τον ερωτά* (ενν. *ο ρήγας*) *το πώς ήλθεν εντανταύτα.| Κι εκείνος* (ενν. *ο μισέρ Τζεφρές*) *αποκρίθηκεν· ήλθεν να προσκυνήσει| στα μοναστήρια* Χρον. Μορ. P 5789· *Βαρύ με φαίνεται πολλά και πάλιν θλίψιν έχω,| το πώς ουδέν προκλίνεσαι εις έρωτα να έρθεις* Αχιλλ. (Smith) O 369. **9)** Όπως, καθώς, όταν (βλ. και Lex. Chron. Mor. *πώς* 7): *πώς πήγαινα στο δρόμον,| απήν εδιάβηκα από δω, είχα μεγάλον τρόμον| και το καράβι εβούλησε, κι οι ναύτες επνιγήκα,| και απ' όλους μοναχός εγώ έξω στη γην εβγήκα* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1091· *Τριακόσιοι Φράγκοι εκέρδισαν εκείνα τα φουσσάτα,| το πώς το μέλλω αφηγηθεί εμπρός εις το βιβλίον μου* Χρον. Μορ. H 4683.

Φρ. 1) *Δεν/ουκ έχω πώς* = δε μπορώ να, δεν ξέρω πώς να (βλ. και Επιτομή *έχω* 5 και Lex. Chron. Mor. *πώς* 8): *ουκ είχαν πώς να ποιήσουν* Χρον. Μορ. P 2931· *ουκ είχεν πώς το αρνηθεί* Χρον. Μορ. H 673· *ΜΠΡΑΒΟΣ: Πετρούτσο, γύρισε εδεπά, τ' αυτιά σου εμένα δώσε.| ΠΕΤΡΟΥΤΣΟΣ: Αν είχες πεις τα χέρια μου, ζιμιό είχα τα ξαπλώσει| να σου τα δώσω, μα τ' αυτιά δεν έχω πώς σου δώσει* Στάθ. (Martini) Α' 150. **2)** *Πώς έχεις/ει, πώς (τα) πάγεις/ει*; κλπ. = πώς είσαι/είναι, τι κάνεις/κάνει; κλπ.: ερώτησέ τον: *«Πώς έχει η κόρη, η Ταρσία;»| Ο δε: «Καλώς έχει» φησίν* Απολλών. (Κεχ.) 576· *τον ρωτά ... (παραλ. 1 στ.) ... πώς επήγε στον καιρόν εκείνον οπού λείπει* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1089· *Τον λέοντα ηρώτησεν* (ενν. *η αλεπού*), *είπεν τον: Πώς τα πάγεις| ...;* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 136[13]. **3)** *Πώς ακούς/ει, καλείσαι/ται, σε λέγουν, σε λέσι* κλπ. = ποιο είναι το όνομά σου/του, της κλπ.: *Εδώ γράφομεν τις τοπικές συνόδους, ποίαι είναι και πώς καλούνται εκάστη* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) Α' 262[1]· *Πώς λέσι τη γενιά σου;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 421· *«Ποια 'σαι;» τση λέγω, «Πώς ακούς; Πώς λέσι τ' όνομά σου;»* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 420.

πώσποτε, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) IV 46.

Από τη συνεκφ. *πως ποτέ*. Η λ. τον 6. αι. σε επιγρ. (L-S Suppl.)

(Αοριστολ.) κάπως κάποτε· λιγουλάκι: *Ει δε πολλάκις πλανηθεί κανείς των καλογέρων,| αν μουρμουρίσει πώσποτε και αναστενάξει ολίγον,* (παραλ. 1 στ.) *ουδέ συμφθάνει ο ταπεινός ειπείν το «κύριε ελέησον»* (παραλ. 1 στ.) *αυτίκα γαρ ανάρπαστον σηκώνουν τον αθλίως* αυτ. IV 250.

Ρ

ραβάσι(ον) το.

Κατά Κριαρ., Λέξ. (λ. *ραβασάκι*) από το ρουμαν. *răvaş*· βλ. και Φωτειν. [Νομ. Προχ. σ. 663]. Κατά Ανδρ. Λεξ. (λ. *ραβασάκι*) από το σλαβ. *ravaş*· βλ. και ΛΚΝ (λ. *ραβασάκι*). Πβ. σημερ. *ραβασάκι* (<*ραβάσι* και την υποκορ. κατάλ. *-άκι*) με διαφορ. σημασ. Η λ. *ραβάσι* σε κείμ. του 18. αι. (Φωτειν., Νομ. Προχ. 26, 27) και στο ΑΛΝΕ.

Ξύλο για τον υπολογισμό αριθμητικών πράξεων (για τη σημασ. βλ. και Μυριανθόπουλος, Κυπρ. Σπ. 12, 1948,116, Κουκ., ΒΒΠ Ε' 34): *οι γαρ Αγαρηνοί ήσαν αγράμματοι και αμαθείς πολλά, ώστε κόπτοντες και χαράκια ποιούντες διά ξύλων ηρίθμουν ... λέγουσι δε τα ξύλα ταύτα, άπερ ηρίθμουν και αντί αριθμητικής είχον και λογαριασμού, ... ραβάσια ήτοι λογαριαστήριον* Ιστ. πολιτ. 27[6].

ραββί ο, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 428[21], 428[26], 432[159], 433[178], 442[449], κ.α.· *ραββίς*, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 432[152]· *ραμβί*, Μυστ. παθ. 41· πληθ. *ραββίδες*, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 428[15], 433[175].

Το μτγν. ουσ. *ραββί*. Ο πληθ. *ραββίδες* όπως και *ραββείς* τον 5.-6. αι. (Lampe, Lex. λ. *ραββίς*)· για τον πληθ. βλ. και LBG (λ. *ραββίς*). Ο τ. *ραββίς* τον 11.-12. αι. (LBG, TLG). Η λ. και σήμ. άκλ.

(Εβρ. θρησκ. τίτλος) αυτός που διδάσκει και ερμηνεύει το μωσαϊκό νόμο και τις Γραφές, δάσκαλος: *το λέγει ο ραββί Αννά ... πως η προφητεία αύτη εγροικάται διά τον Μεσσίαν* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 464[1145]· (ως προσφών. του Ιησού από τους μαθητές του): *Σιμώνει ο Ιούδας προς αυτόν* (ενν. *τον Ιησού*), *«Χαίρε, Ραμβί», του λέγει* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 137.

ραβδάκι το, Βοσκοπ.[2] 320· *ραβδάκιν*, Χούμνου, Κοσμογ. 2271, 2351.

Από το ουσ. *ραβδίον* και την κατάλ. *-άκι*. Τ. *ραβτάκιν* (Σακ., Κυπρ. Β' 768) και *ραβδάτ̆ι(ν)* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μικρό ραβδί που χρησιμοποιείται για στήριγμα, μπαστούνι: *Έβαλα εις τον νώμον μου το ξύλινο δισάκιν,| επήρα κι εις το χέρι μου το τρίχινο ραβδάκιν* Αιν. άσμ. 54· *Μα ρίξε αυτούνον το ραβδίν απού κρατείς στο χέρι,| το ρίμμα αυτούνου του ραβδιού να δεις το τι θα φέρει.| Κι εισμιόν το ρίκτει ο Μωυσής και γίνεται οφιδάκιν| και πάλιν λε του «Πιάσε το», και γίνεται ραβδάκιν* Χούμνου, Κοσμογ. 2182.

ραβδακιά η.

Από το ουσ. *ραβδάκι(ν)* και την κατάλ. *-ιά*, πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 237. Τ. *ραβδατσέα* σήμ. στη Μάνη (Βαγιακ., Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. ΒορειοελΛ. χώρου 15). Η λ. στο Somav.

Χτύπημα με ραβδί, κυρίως ως τιμωρία· μπαστουνιά: *Και αν και εύρεις και νερόν και να 'σαι φορτωμένος,| γυρίζεις και τον κώλον σου και βρέχεσαι και στέκεις| και*

κάμνεις νοικοκύρην σου και σκα 'πό το κακό του| και δούδει σου και ραβδακιές, καίνε και αποδαγκάνεις Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 688.

ραβδάτορας ο· πληθ. *ραβδατόροι*, Πεντ. Έξ. V 6, 14, 15, 19, Δευτ. XX 5, 9, XXIX 9.

Από το ουσ. *ράβδος* και την κατάλ. *-άτορας*. Ο πληθ. από μεταπλ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

Αυτός που κρατά ράβδο ως διακριτικό αρχής, αξιώματος· (1) (προκ. για εργασία) επιστάτης: *και εβγήκαν οι βιαστάδες του λαού και οι ραβδατόροι του και είπαν προς τον λαό του ειπεί· έτσι είπεν ο Φαρω· δεν δίδω εσάς άχερο* αυτ. Έξ. V 10· (2) (στρατ.) αξιωματικός: *και να προσμίξουν οι ραβδατόροι να συντύχουν προς τον λαό και να πουν· τις ο ανήρ οπού φουβάται ...; Ας πάει και ας στραφεί εις το σπίτι του και να μην αναλύσει την καρδιά των αδερφιών του σαν τη καρδιά του* αυτ. Δευτ. XX 8· (3) αξιωματούχος, άρχοντας: *κριτάδες και ραβδατόρους να δώσεις εσέν εις όλα τα κάστρη σου ως ο Κύριος ο Θεός σου δίδει εσέν εις τα σκήφτρα σου και να κρίνουν τον λαό κρίση δικά* αυτ. Δευτ. XVI 18· *μαζώξετε προς εμέν όλους τους γέροντες των σκήφτρων σας και τους ραβδατόρους σας, και να συντύχω εις τα αυτιά τους τα λόγια ετούτα* αυτ. Δευτ. XXXI 28.

ραβδέα η, Προδρ. (Eideneier) IV 258, 518, Διγ. Z 341, 948, 1609, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 44, 692, Ερμον. E 199, Αχιλλ. (Smith) N 1463, Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 144ᵛ, 146ᵛ, Διγ. Άνδρ. 320ᶦ, 334[35], κ.α.· *ραβδέ*, Τάξ. Πόρτ. 21, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 281ʳ, Χρον. σουλτ. 85[36], Πανώρ.[2] Β' 85, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 290, 338· *ραβδεά*, Διγ. Z 3028, 3030, 3038, 3120, Αχιλλ. L 1059, Αχιλλ. (Smith) O 565· *ραβδία*, Φυσιολ. 371[8], Zygomalas, Synopsis 147 B 34· *ραβδιά*, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 170, Φυσιολ. (Legr.) 332, Αλεξ.[2] 2716, Τριβ., Ρε 304, Διγ. Άνδρ. 380[25, 27], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 265[22], 266[12], 440[8], Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 322· γεν. πληθ. *ραβδών*, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 337.

Από το ουσ. *ράβδος* και την κατάλ. *-έα*. Ο τ. *ραβδέ* (για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 341) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Ο τ. *ραβδιά* (<*ραβδέα* με συνίζ.) στο Βλάχ. και σήμ. Διάφ. άλλοι τ. σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 768, λ. *ραβτιά*, Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. 156, λ. *ραβκιά*, Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου, λ. *ραβdέα-ραβdά*). Η λ. και σήμ ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

α) Χτύπημα με ραβδί, ραβδιά: *Καλήν ραβδέαν έδωκα την φάραν στο κεφάλιν| και με τον καβαλλάρην της έπεσεν έμπροσθέν μου* Διγ. Z 3112· *Όστις διά άσπρα ομώσει ... και φανεί ψευδόμενος, ο τοιούτος με ραβδίες σωφρονίζεται* Zygomalas, Synopsis 255 O 4· (ως είδος σύστ. αντικ.): *εγώ δε εσυντόμευσα, ραβδέαν τούτον κρούω| και εις το ποτάμιν έπεσεν άμα συν τω φαρίω* Διγ. Z 3553· (σε μεταφ.): *οι λόγοι του σου φαίνονται εβγαίνουν από βρύσιν* (παραλ. 1 στ.) *και δεν τσακίζουν κόκκαλα, μηδέ κτυπούν ραβδίαν* Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. 10· (σε μεταφ.): *Ει δε και ο δούλος φανεί καλλιότερος παρά τον αυθέντη, πάλιν ραβδές θέλει χορτάσει* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 112[18]· φρ. *ραβδέας εμπίμπλημι/φορτώνω* κάπ. = ξυλοφορτώνω, δέρνω κάπ.: *Καλή, ως ουκ ηύρηκα τινάν να με παραπονέσει| και να σταθεί εις το πλάγι μου και εμπλήσει με*

ραβδέας,| πώς ήθελα να κουρασθώ δίχως καμίας ανάγκης; Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1192· *Αλλ' όταν σ' εύρουν* (ενν. *σκύλε*) *εις μικρόν πταίσιμον εις το σπίτι| και κλέψεις τίποτε να φας ή τίποτε να εγγίσεις,| ραβδέας αποπατητάς μεγάλας σε φορτώνουν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 222· **β)** (συνεκδ.) το τραύμα που προκαλείται από το χτύπημα με ραβδί (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 232, 235, Βαγιακ., Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλ. χώρου 15): *Και τους επήρεν* (ενν. *ο δεσμοφύλαξ*) *εκείνην την ώραν της νύκτας, και τους έλουσεν* (ενν. *τον Παύλον και τον Σίλαν*) *από τες ραβδιές, και εβαπτίσθη αυτός και οι εδικοί του όλοι παρευθύς* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ιστ' 33.

ραβδεσμός ο, βλ. *ραβδισμός.*

ραβδίζω, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 618, Βίος Αλ. 1569, Δούκ. 337[12], 367[11], Βουστρ. (Κεχ.) 146[6], Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 334, Αλεξ.[2] 682, 1612, Μπερτολδίνος 145, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 230[5], Διγ. O 2802, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 225[28].

Το αρχ. *ραβδίζω.* Η λ. και σήμ.

α) Χτυπώ, δέρνω κάπ. με ραβδί· ξυλοκοπώ: Αλεξ.[2] 2714·, Μορεζ., Κλίνη φ. 114[v], Ιστ. Βλαχ. 2645· **β)** (ειδικ.) χτυπώ με ραβδί τα κλαδιά ενός δέντρου για να πέσουν κάτω οι καρποί: *Ω δένδρη μου πανώραια, και τις να σας αρδεύσει;| Τις να ραβδίσει τον καρπόν ωραίον τον δικόν σας;* Ανάλ. Αθ. 51· *Πλην γίνωσκε και τούτο, ότι η καρυά αγαπά το ραβδί εκ φύσεως και, όσον την ραβδίσεις δυνατά τον ένα χρόνον, τόσον καρπίζει καλύτερα τον ερχόμενον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 155.

Η μτχ παρκ. ως ουσ. = αυτός που έχει χτυπηθεί με ραβδί, που έχει ξυλοκοπηθεί: *Οι άνθρωποι ερχόντησαν και ήσαν πληγωμένοι,| και πλέο δεν τα 'γγίζασι αυτείν' οι ραβδισμένοι.| Τους ραβδισμένους βλέπομε και όλοι απορούμε,| εκείνους που τους δέρνουσι να δούμε δεν μπορούμε* Αλεξ.[2] 1614-15.

ραβδίον το, Διγ. Z 1617, 3047, 3525, Διγ. Άνδρ. 344[16], 349[6, 12], 359[19], 380[2, 3, 21], 381[2], 392[21], 411[21], Hagia Sophia f 590[10]· *ραβδί,* Αιν. άσμ. 51, 131, Διγ. Z 1402, 1610, Χρον. Μορ. H 3862, 3863, Χρον. Μορ. P 3862, 3863, 7537, Θησ. Η' [51[8]], Θ' [35[7]], Αλεξ.[2] 324, 676, 755, 1821, 2716, Καρτάν., Π. Ν. Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 190[v], Πεντ. Γέν. XXX 38, 39, XXXII 11, Έξ. IV 2, 17, 20, IX 23, X 13, XII 11, Αρ. XXIV 17, Πανώρ.[2] Β' 40, Γ' 317, Δ' 98, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 15, 20, Φαλλίδ. (Παναγ.) 290, Σταυριν. 1182, Ιστ. Βλαχ. 824, 1291, Διγ. Άνδρ. 344[10], 380[11], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 153, Στάθ. (Martini) Γ' 252, Λεηλ. Παροικ. 591, Διγ. O 1474, 2450, 2479, 2507, 2508, 2509, κ.α.· *ραβδίν,* Πρόδρ. (Eideneier) I 165, I 176, IV 190, Ασσίζ. 213[5], 214[24], 215[8], 465[14], 467[3, 10], Διγ. (Trapp) Gr. 707, 1061, Διγ. Z 1396, 2044, 2859, 2934, 2997, 3009, 3022, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 433, 693, 698, 700, 765, 1171, 1542, Λίβ. διασκευή α 1174, Χρον. Τόκκων 1593, 2142, Μαχ. 48[5], 228[27], Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 94, 101, Χούμνου, Κοσμογ. 2179, 2180, 2350, 2389, 2497, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 475, Θρ. Κύπρ. M 432, Διγ. Άνδρ. 345[12-13], 358[14], Hagia Sophia ω 525[3], κ.α.· *ραβδί(ο)(ν),* Hist. imp. 89, Διγ. Z 1607, 1611, 1620, 1622, Σπανός (Eideneier) A 313, Σαχλ., Αφήγ. 226, 238, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3414, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 163, Πιστ. βοσκ. I 1, 316, Διγ. Άνδρ. 349[5, 7].

Η λ. στον Αριστοτέλη. Ο τ. *ραβδί* στο Meursius (γρ. *ρανδή*) και σήμ. Ο τ. *ραβδίν* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *ραβδί(ν)*). Ο τ. *ραβδίο* και σήμ. λόγ.

1) (Γενικ.) μακρύ και λεπτό κομμάτι ξύλου (ή άλλου υλικού), βέργα: *ραβδί να 'βάστας στο χέρι σου, όλους τους κοράκους να διώχνεις* Σπανός (Eideneier) A 399· *Άλειψον ένα ραβδί ή άλλο πράγμα ... με ξούγκι τράγου ..., βάλε το εις ένα τόπον να συναχθούν εις αυτό όλοι οι ψύλλοι* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 249. **2α)** Κλαδί, κλωνάρι δέντρου: *επήρεν ... ο Ιαακοβ ραβδί του λίβνε χλωρό και λεπτοκαρυά και καστανιά, και εξεφλούδισεν εις αυτά ξεφλουδίσματα άσπρα* Πεντ. Γέν. XXX 37· (εδώ μεταφ. προκ. για το Χριστό· για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., λ. ῥάβδος σημασ. B): *Βλαστός του Δαυίδ* (ενν. *ο Χριστός*) *και ραβδίν από την ρίζαν του Ιεσσαί* Χριστ. διδασκ. 71· **β)** κοτσάνι φρούτου: *Τα ... απίδια, όταν θέλεις να τα φυλάξεις καιρόν πολύν ... πίσσωσε τους πάτους και τα ραβδία τους* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 153. **3)** Ραβδί βοσκού, ποιμενική ράβδος: *παν δεκάτισμα βουκόλιου και ποίμνιου, παν ος να απεράσει κατωθιό το ραβδί το δέκατο να είναι άγιο του Κύριου* Λευιτ. XXVII 32· (μεταφ. προκ. για τη διδασκαλία του Θείου Λόγου): *Η ... διδασκαλία του Θείου Λόγου λέγεται ραβδί οπού βαστάται από τους βοσκούς* Χριστ. διδασκ. 394. **4α)** Το ραβδί που κρατούν μάγοι, μάγισσες κτλ., μαγικό ραβδί: *Σύντροφε, ταύτα* (ενν. *τα θεριά*) *δαίμονες είναι, καθώς θωρούμε,| και να τα βλάψομε ποσώς μ' άρματα δε μπορούμε| και 'γγίξε τως με το ραβδί, πάραυτας να ψοφήσου* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 97· **β)** το θαυματουργό ραβδί του Μωυσή/του Ααρών (για τη σημασία βλ. Lampe, Lex., λ. ῥάβδος σημασ. Ac, B): *εσύ* (ενν. *Μοσε*) *ύψωσε το ραβδί σου και κλίνε το χέρι σου ιπί τη θάλασσα και σκίσε την, και να έρτουν τα παιδιά Ισραελ μεσωθιό θάλασσα εις την ξέρη* Πεντ. Έξ. XIV 16· *έριξεν ο Ααρον το ραβδί του ομπροστά στο Φαρο και ομπροστά στους σκλάβους του, και ήτον για φίδι* Πεντ. Έξ. VII 10. **5)** Ραβδί που κρατούν οι άρχοντες ως σύμβολο εξουσίας: *Την βέργαν γαρ και το ραβδί, τό εκράτει* (ενν. *ο πρίγκιπας*) *εις το χέριν,| ως το έχουσιν οι αρχηγοί κι οι αφέντες γαρ του κόσμου,| του έδωκεν* (ενν. *του μισσέρ Λινάρδου*) Χρον. Μορ. H 7537· *πάντα άσπρην φορεσίαν εφόριεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *και μανδήλι ξανθό εκεφαλοδένετον και εις το χέριν του εβάστα κόκκινο ραβδί* Hagia Sophia v 549°. **6)** (Ως οδοιπορικό βοήθημα) μπαστούνι, στήριγμα: *είδοσαν* (ενν. *οι άρχοντες*) *Βελισάριον τυφλόν διακονιάρην| μετά καυχίν, μετά ραβδίν, όν έτρεμον οι πάντες* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 799· (εδώ μεταφ.): *Υγιέ, το φως τσ' ημέρας μου κι ήλιε των αμματιώ μου,| και τση ζωής μου δύναμις, ραβδί τω γερατιώ μου* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 402. **7α)** (Ως μέσο τιμωρίας, σωφρονισμού) βίτσα: *οδστειλα ραβδί ως διά να σε δέρνουν,| μ' αυτείνο να σε δέρνουσι και να σε μαστιγώνουν* Αλεξ.[2] 683· **β)** (συνεκδ.) τιμωρία: *παίδευε τα τέκνα σου, ραβδίν μηδέν εβλέπουν* Σπαν. Ο 106· *οργίσθην ο Θεός το γένος των Ρωμαίων,| του Ισμαήλ εσήκωσεν και ενεπτέρωσέν το,| και ένι του Θεού ραβδίν διά να μας παιδεύει* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 820· *Έρωτα, πρέπει να σε λε τω σκληροκάρδω χάρο,| των κορασίδω διαταό, ραβδί των πειρατάρω* Πανώρ.[2] Ε' 190. **8)** (Συνεκδ.) χτύπημα, τίναγμα με ραβδί των κλαδιών ενός δέντρου, για να πέσουν οι καρποί του, ράβδισμα: *η καριά αγαπά το ραβδί εκ φύσεως και, όσον την ραβδίσεις δυνατά τον ένα χρόνον, τόσον καρπίζει καλύτερα τον ερχόμενον και, αν την μαζώξεις με το χέρι, κάμνει τον άλλον χρόνον ολιγότερα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 155. **9α)** Είδος όπλου των βυζαντινών, ρόπαλο (για το πράγμα βλ. Πολ. Λ., Πριν Άλ.[2] 21 σημ. 18, Καλονάρος [Διγ. Α σ. 92-93 σημ., 173 σημ.], Ξυγγόπουλος, Ελλην. 12, 1952, 374 σημ. 1): *σπαθίν διαζωσάμενος λαμβάνει το κοντάριν,| εβά-*

σταξε και το ραβδίν εις το ραβδοβαστάκιν Διγ. (Trapp) Gr 119· *επήρα το ραβδίον μου εις το χέριν και εσυναπάντησα το θηρίον και έδωκά του μίαν απάνω εις την κεφαλήν του και ετσακίσθησαν τα κόκκαλά του* Διγ. Άνδρ. 376[28]· έκφρ. *ραβδί κασσιδολίτσιν* (βλ. ά.) = ραβδί με μεταλλική επένδυση στην άκρη: *Σουδάλης ο Σαρακηνός ... (παραλ. 2 στ.) εβάστα ... εις την χέραν του ραβδίν κασσιδολίτσιν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 931· **β)** (εδώ προκ. για αγώνισμα με ραβδιά, ραβδομαχία· για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ ΙΓ', 1937, 117-8): *πολλά παιγνίδια όρθωσαν να γένουν και παλαίστρες* (παραλ. 37 στ.) *επαίξαν με ραβδί, κι απ' όλους που επαίξαν,| ο Πώλος έδειξεν αξία, γιατί 'χε γαρ νικήσει* Θησ. ΙΑ' [64[1]]· *το ραβδίν επαίξαμεν και κονταροκτυπούμεν· |και τα φαρία να πηδούν, να παίζουν το κοντάριν* Λίβ. Va 676.

ράβδισμα(ν) το, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 112[17].

Από τον αόρ. του *ραβδίζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Somav. και σήμ.· βλ. και LBG.

α) Χτύπημα με ραβδί, κυρίως ως τιμωρία: *Ακοντες μέντοι πράττουσι αιχμάλωτοι και δούλοι·| ωθεί γαρ κάκωσις αυτούς λιμού και ραβδισμάτων* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 360· **β)** (γενικ.) χτύπημα, ξυλοκόπημα: *οι κόπτοντες τα δένδρα| μάστιγας προσελάμβανον κακίστως αοράτως,| ώστε φωνάς ακούοντας ημάς των ραβδισμάτων,| τους δε διδόντας τας πληγάς αθεωρήτους είναι* Βίος Αλ. 4272.

ραβδισμός, ο· *ραβδεσμός*.

Το μτγν. ουσ. *ραβδισμός*. Η λ. και σήμ.

Χτύπημα με ραβδί, κυρίως ως τιμωρία· ξυλοκόπημα: *έφθασαν και εκείνοι οι αιμοβόροι ως θηρία ανήμερα και λαβόντες τους αγίους ετιμωρούσαν αυτούς ανηλεώς και άσπλαγχνα με στρέβλες, ραβδισμούς και με άλλα διάφορα* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 164[120]· *και πήρα τόσον ραβδεσμόν και διά την τιμή μου| τίποτε δε μπορώ να ειπώ, γιατί έναι εντροπή μου* Τριβ., Ρε 319.

ραβδίτσιν το.

Από το ουσ. *ραβδίον* και την κατάλ. *-ίτσιν*. Τ. *ραβδίτσι* σε δημ. τραγ. της Καππαδοκίας (Κουκ., Ελλην. 4, 1931, 369).

Μικρό ραβδί, ρόπαλο· (εδώ ως μέρος της πολεμικής εξάρτυσης): *επήρε το κοντάρι του, τρανώς επεγυρίσθη,| σύντομα επιλάλησεν κονταρέα μοι δώσειν| εκράτουν το ραβδίτσιν μου, πάλιν ραβδεάν τού κρούω| και σύσσελον τον έρριξα από την φάραν κάτω* Διγ. Ζ 3120· *ως αστραπή εξεπήδησεν από περιστηθίου| μηδέν επιφερόμενος ειμή λιτόν ραβδίτσιν,| είχε δε δύναμιν πολλήν, ακόλουθον το τάχος* Διγ. (Trapp) Gr 1070.

ραβδοβαστάκιν το.

Από τα ουσ. *ράβδος* και **βαστάκιν* (<ουσ. *βαστάγιν*· πβ. ουσ. *βαστάκι* σήμ. ιδιωμ., βλ. ΙΛ, λ. *βαστάγι*).

Θήκη για το ρόπαλο, αορτήρας (για το πράγμα βλ. Ξυγγόπουλος, Ελλην. 12, 1952, 374 σημ. 1): *σπαθίν διαζωσάμενος λαμβάνει το κοντάριν,| εβάσταξε και το ραβδίν εις το ραβδοβαστάκιν* Διγ. (Trapp) Gr. 119.

ραβδοκοπώ, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 666, 739.

Από το ουσ. *ράβδος* και το β' συνθ. -*κοπώ*. Λ. *ραβδοκοπανώ* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *ραβδοκοπανά̧ζω*). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και στο ΑΛΝΕ.

Χτυπώ συνεχώς, επίμονα κάπ. με ραβδί: *Ραβδοκοπούν, σκοτώνουν σε και ματσουκοκοπούν σε,| σουβλοκοπούν τον κώλον σου με σίδερα και ξύλα* αυτ. 674· *οι μεν λιθοβολούσι σε, οι δε ραβδοκοπούν σε,| σκοτώνουν και αφήνουν σε, και τρώγουν σε τα όρνεα* αυτ. 233.

ραβδοξύλισμα(ν) το.

Από τα ουσ. *ράβδος* και *ξύλισμα* (απ. στο Somav.).

Χτύπημα κάπ. με ραβδί, ξυλοκόπημα: *ει μεν επιτύχω την λύσιν του σημείου, εσύ έχεις την δόξαν οπού έχεις τέτοιον δούλον, ειδέ αστοχήσω, θέλω λάβει ραβδοξυλίσματα* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 35[24].

ραβδόπουλο(ν) το.

Από το ουσ. *ράβδος* και την κατάλ. -*πουλο(ν)*. Τ. *ραβδόπ'λλον* και *ραβδόπον* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *ραβδί(ν)*).

Μικρό ραβδί· **α)** (εδώ) ρόπαλο (για τη σημασ. πβ. Ξυγγόπουλος, Ελλην. 12, 1952, 374 σημ. 1): *ευρίσκω το κεφάλιν μου· ...| είχασίν το στα δόντια τους* (ενν. αι αλωπούδες) *κι εγώ απ' το κακόν μου| έσυρα το ραβδόπουλον, επήρα το κεφάλι·| έβαλά το στον τόπον του, εκόλλησά το πάλιν* Αιν. άσμ. 127· **β)** (ειδικ. ως σύμβολο εξουσίας) σκήπτρο: *όταν έρχετον ο βασιλεύς να βλέπει τους μαστόρους, εφόριεν άσπρην φορεσίαν και οξύ κεφαλόδεμα εις την κεφαλήν του και εβάστα εις το χέριν του λεπτόν ραβδόπουλον κόκκινον* Hagia Sophia ω 518[12].

ράβδος η, Προδρ. (Eideneier) I 254, Ιερακοσ. 503[26], Διγ. (Trapp) Gr 2477, 2479, 2572, 2648, 2655, Διγ. Ζ 1414, 1433, 1552, 1583, 2918, 2922, 3012, 3092, Σπανός (Eideneier) D 754, 1232, Βίος Αλ. 61, 5057, Λεξ. ΙΙ 160, Φυσιολ. (Zur.) XVI 1[18, 48], Δούκ. 357[3], Χούμνου, Κοσμογ. 2580, 2795, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1282, Ιστ. πολιτ. 27[21], Zygomalas, Synopsis 132 A 60, Διγ. Ἀνδρ. 320[7, 8], 344[27], 347[34], 376[26], 378[4, 7], 380[9, 13], 382[7], 383[37] κ.α., Ψευδο-Σφρ. 424[24], Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 49[16], Εις Θεοτ. 14, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 43, 44 τρις, 66, Διγ. Ο 264, 1318, 1319, 1469, 1536, 1540· ονομ. πληθ. *ράβδες*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 164[v]· δοτ. πληθ. *ράβδαις*· αιτιατ. πληθ. *τους ράβδους*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 164[v].

Το αρχ. ουσ. *ράβδος*. Η ονομ. πληθ. *ράβδες* και η δοτ. πληθ. *ράβδαις* από μεταπλ., αν δεν πρόκ. για μεγεθ. τ.· πβ. σημερ. ιδιωμ. τ. *ράβδα* η (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Κωστ., Λεξ. τσακων., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 323, Β' 57, Παπαδ. Α., Λεξ., κ.α.). Η αιτιατ. πληθ. τους *ράβδους* από αρσ. ο *ράβδος* με αλλαγή γένους, σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Επίμηκες, κυλινδρικό και λεπτό κομμάτι ξύλου (ή άλλου υλικού), βέργα, ραβδί: Φυσιολ. (Zur.) XVI 1[32], Δούκ. 223[5], Δούκ. 337[5]· (ως σύμβολο εξουσίας, δηλωτικό αξιώματος·): Ερμον. Η 61, Βίος Αλ. 3615· (εκκλ.) σύμβολο αρχιερατικής εξουσίας (για

το πράγμα βλ. Du Cange, Μαλαβάκης, Λεξ. εκκλ. όρων, λ. *ράβδος ποιμαντική*): *οι μητροπολίται και οι επίσκοποι ... βαστούν ... ποιμαντικήν ράβδον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 157ν· (εδώ σε παροιμ. φρ.· πβ. νεοελλ. φρ. *όπου δεν πίπτει λόγος, πίπτει ράβδος*) μέσο τιμωρίας, σωφρονισμού: *ον ου τύπτει| ο νόμος, τύπτ' η ράβδος μου, ως λέγουσιν οι τύποι* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 842· (εδώ προκ. για τη θαυματουργή ράβδο του Μωυσή/του Ααρών/του Ιεσσαί· για το πράγμα βλ. Lampe, Lex, στη λ. Ac, B): *Ρίκτει την ράβδον ο Μωσής κι εις δύο την μοιράζει* (ενν. *την θάλασσα*) Χούμνου, Κοσμογ. 2503· *Πώς του Ααρών εβλάστησεν η ράβδος;* Ψευδο-Σφρ. 308[1]· *Πώς η ράβδος του Ιεσσαί εβλάστησεν άνθος;* Ψευδο-Σφρ. 308[3]· (σε μεταφ., προκ. για την Παναγία· για το πράγμα βλ. Lampe, Lex, στη λ. Ac): *ω βάτε ακατάφλεκτε, ευρύχωρον χωρίον| και ράβδος η βλαστήσασα του Ααρών εκείνου,| ράβδος εδείχθης αληθώς και άνθος ο υιός σου* Εις Θεοτ. 15· (προκ. για ραβδί που χρησιμοποιείται στο κυνήγι της πέρδικας): *κεχρήσθαι ταις επιφερομέναις ράβδαις ταις θηρατικαίς και παίειν τους κατ' ευθείαν κλάδους, την γην, τας βοτάνας ... ώστε τω συνεχεί των κτύπων ταραχθήναι τους πέρδικας* Ιερακοσ. 503[23] (εδώ μεταφ.): *ο βασιλεύς εκέλευσεν εκείσε| τοίχον ακαταμάχητον κύκλω Γολέτας κτίσαι* (παραλ. 2 στ.) *Και έστω κλεις Καρχηδονών κι εφ' όλην Βαρβαρίαν| πύλ' ισχυρά και κεφαλή, ράβδος και βακτηρία* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 624. **2)** Βακτηρία, μπαστούνι (η σημασ. ήδη μτγν., L-S): *εβάσταζε* (ενν. *ο γέρων*) *μίαν ράβδον και εκούμβιζε* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 46[7]. **3)** Επιθετικό όπλο **α)** ακόντιο: *άνθρωπος άοπλος, πεζός, ράβδον κρατώντας μόνην* (παραλ. 13 στ.) ... *κονταρεάς μας έδωσεν, ίνα μας θανατώσει,| δύναμιν ανεγκράτητον είχεν επί την ράβδον* Διγ. Ζ 3170, 3185· **β)** ρόπαλο: *Πεζεύγει ευθύς ο Αχιλλεύς κρατών το απελατίκιν,* (παραλ. 1 στ.) *και ετίναξεν το χέριν του, κρούει τον* (ενν. *τον λέοντα*) *εις το κεφάλιν'| ευθύς την ράβδον έρριψεν, πιάνει τον εκ το στόμαν* Αχιλλ. (Smith) Ν 1612· *Ω νεότερε, εάν καυχάσαι να γένεις απελάτης, έπαρε την ράβδον αυτήν ... και κατέβα κάτου εις την βίγλαν ... να υπάς να σκοτώσεις λέοντας* Διγ. Άνδρ. 348[21].

ραβδούχος ο, Μαχ. 228[27], Δούκ. 171[18], Ζήν. Γ' 178, 324.

Το αρχ. ουσ. *ραβδούχος*. Η λ. και σήμ.

α) Κατώτερος αξιωματούχος επιφορτισμένος με την επιβολή της τάξης (για το πράγμα βλ. Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 108, Κουκ., ΒΒΠ Γ' 203, Dawkins [Μαχ. ΙΙ σ. 265]): *Τα οφφίκια του παλατίου ... πζ' οι ραβδούχοι, πζ' ο καβαλλάριος* Μαλαξός, Νομοκ. 516· *οι ... τσαούσηδες και ραβδούχοι της αυλής μετά ράβδων σιδηρών και βουνεύρων ενέτυπτον* Ψευδο-Σφρ. 424[24]· **β)** πρόσωπο που υπηρετούσε ως σωματοφύλακας σε εύπορους ιδιώτες (για τη σημασ. βλ. Πλακογιαννάκης, ό.π.): *Εκεί* (ενν. *εν τω κόσμω τω ετέρω*) *ραβδούχων όμιλος, εκεί πληθύς κολάκων| και τράπεζα πολυτελής και παρασίτων όχλος| και θρύψις άλλη περιττή και κούφη φαντασία,| ασυντελής, ανωφελής, άπρακτος καθοράται* Γλυκά, Στ. 405.

(Ως επίθ.) που κρατά, φέρει ράβδο (βλ. ά.): *επέζευσα και ανέβηκα και εκάτσα* (παραλ. 1 στ.) *μη τινάς επαγόμενος μαχίμους στρατιώτας,| μη προπομπούς μηδ' οπαδούς ραβδούχους, σκηπτροφόρους* Προδρ. (Eideneier) Ι 134.

ραβέντι το· *ρεβέντι*, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 81 κριτ. υπ.

Από το τουρκ. *ravend* (Καραποτόσογλου, Κυπρ. Σπ. 46, 1982, 187). Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.), στο Δημητράκ. και το ΑΛΝΕ Τ. *ραβέντιν*, *ρεβέντιν* (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) και *ριβένdι* (Ανδρ., Ιδ. Μελ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στον Κοραή, Ἀτ. Ε΄[1] 328, στο Δημητράκ. και στο ΑΛΝΕ.

(Βοτ.) η ρίζα του ποώδους φαρμακευτικού φυτού ρήον, η οποία αποτελεί τονωτικό και ήπιο καθαρτικό φάρμακο (για το πράγμα βλ. Γενναδ., Λεξ. 767, Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ. 3349): *Ἐτερον μαντζιούνιον καθαρτικόν ... Ἐπαρε ρέον ινδικόν (ήγουν ραβέντι) ... σκαμμωνίαν ... τουρβήτ ... και ... σμίξε τα άνωθεν βότανα και τρώγε από τρία δράμια κάθε ημέραν* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 81.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ

Η συγκεκριμένη συμμετοχή όλων των συνεργατών εμφανίζεται στον εξαντλητικό κατάλογο που ακολουθεί. Με κάθετες γραμμές μεταξύ των αρχικών των ονομάτων διακρίνονται τα κύρια στάδια επεξεργασίας ενός άρθρου, τα οποία είναι κατά σειρά:

- η σύνταξη, η οποία αφορά τη συγκρότηση του άρθρου με την αξιοποίηση όλου του πρωτογενούς υλικού, και
- η τελική ανάγνωση, η οποία περιλαμβάνει θεώρηση του υλικού και των προτάσεων του συντάκτη, καθώς και την από κοινού με το συντάκτη διευθέτηση τυχόν προβλημάτων.

Τα ονόματα των συνεργατών δηλώνονται με τα αρχικά τους:

ΑΒ: Αντριάνα Βε
ΒΜ: Παρασκευή (Βιβή) Μαυρίδου
ΓΠ: Γιώργος Ποιμενίδης
ΕΧ: Ειρήνη Χιονίδου
ΜΚ: Μαρία Κεσόγλου
ΠαΜ: Πασχαλιά Μιχαλοπούλου
ΧΠ: Χαράλαμπος Πασσαλής.
ΑΔ: Άννα Δεληγιαννοπούλου
ΒΦ: Βασιλική Φυτώκα
ΔΜ: Δημήτρης Μπάγκαβος
ΚΜ: (Αι)κατερίνη Μυτούλα
ΝΠ: Νίκος Παπαγεωργίου
ΠΜ: Πηνελόπη Μαυρομματίδου

προβιβάζω: ΔΜ/ΜΚ
προβίβασμα: ΔΜ/ΜΚ
προβιζιόν: ΔΜ/ΜΚ
προβίντσια: ΔΜ/ΜΚ
προβλεπτής: ΠαΜ/ΜΚ
προβλεπτικός: ΠαΜ/ΜΚ
προβλέπω: ΠαΜ/ΜΚ
πρόβλεψις: ΠαΜ/ΜΚ
πρόβλημα: ΒΜ/ΜΚ
πρόβλησις: ΒΜ/ΜΚ
προβόδημα(ν): ΒΜ/ΜΚ
προβόδισμα(ν): ΒΜ/ΜΚ
πρόβοδος: ΒΜ/ΜΚ
προβοδώ: ΒΜ/ΜΚ
προβολεύς: ΧΠ/ΜΚ
προβολή: ΧΠ/ΜΚ
πρόβολος: ΧΠ/ΜΚ
προβόσκημα: ΧΠ/ΜΚ
προβοσκίς: ΧΠ/ΜΚ
πρόβουλος: ΧΠ/ΜΚ
προβουρώ: ΧΠ/ΜΚ
προγαμιαίος: ΧΠ/ΜΚ
προγγενής: ΒΦ/ΜΚ
προγενέστερον: ΜΚ/ΜΚ
προγενής: ΒΦ/ΜΚ
πρόγευμα: ΧΠ/ΜΚ
προγευματίτσι(ν): ΧΠ/ΜΚ
προγεύομαι: ΒΦ/ΜΚ
προγινώσκω: ΒΦ/ΜΚ
προγνωρίζω: ΒΦ/ΜΚ
πρόγνωσις: ΒΦ/ΜΚ
προγνώστης: ΒΦ/ΜΚ
προγνωστικάρω: ΒΦ/ΜΚ
προγνωστικό: ΒΦ/ΜΚ
προγονή: ΒΦ/ΜΚ
προγονικός: ΒΦ/ΜΚ
προγόνι(ον): ΒΦ/ΜΚ
πρόγονος: ΒΦ/ΜΚ
προγονός: ΒΦ/ΜΚ
πρόγραφον: ΔΜ/ΒΜ
προγράφω: ΔΜ/ΒΜ
προγυμνάζω: ΔΜ/ΒΜ
προδείκνυμι: ΔΜ/ΒΜ
προδέντσα: ΔΜ/ΒΜ
προδέρνω: ΔΜ/ΒΜ
προδηλητής: ΔΜ/ΒΜ
πρόδηλος: ΔΜ/ΒΜ
προδηλώ: ΔΜ/ΒΜ
προδιαβάζω: ΑΒ/ΒΜ
προδιαλαλώ: ΑΒ/ΒΜ
προδιάξιμον: ΑΒ/ΒΜ
προδιγαλιτά: ΑΒ/ΒΜ
πρόδιγος:ΑΒ/ΒΜ
προδιδάσκαλος: ΑΒ/ΒΜ
προδιδάσκω: ΑΒ/ΒΜ
προδίδωμι: ΑΒ/ΒΜ
πρόδοση: ΑΒ/ΒΜ
προδοσία: ΑΒ/ΒΜ
προδότης: ΑΒ/ΒΜ
προδότρια: ΑΒ/ΒΜ
πρόδρομος: ΜΚ/ΒΜ
προδώνω: ΑΒ/ΒΜ
προεγγόνη: ΕΧ/ΒΜ
προεγγόνι(ν): ΕΧ/ΒΜ
προέγγονος: ΕΧ/ΒΜ
προεγκαταλείπω: ΜΚ/ΒΜ
πρόεδρος: ΜΚ/ΒΜ
προεικονίζω: ΜΚ/ΒΜ
προεικόνισμα: ΜΚ/ΒΜ
πρόειμι: ΜΚ/ΚΜ
προέλευσις: ΜΚ/ΒΜ
προεξέρχομαι: ΔΜ/ΚΜ
προεόρτια: ΜΚ/ΧΠ
προεπαγγέλλω: ΜΚ/ΚΜ
προέρχομαι: ΜΚ/ΒΜ
προεστός: ΜΚ/ΧΠ
προεστοσύνη: ΜΚ/ΧΠ
προετοιμάζω: ΜΚ/ΧΠ
προευτρεπίζω: ΜΚ/ΧΠ
προέχω: ΜΚ/ΧΠ
πρόζα: ΚΜ/ΒΜ
προζητώ: ΚΜ/ΒΜ
προζούλαπον: ΚΜ/ΒΜ
προζύμη: ΕΧ/ΒΜ
προζύμι: ΕΧ/ΒΜ
προζωγραφίζω: ΚΜ/ΒΜ
προζωγραφώ: ΚΜ/ΒΜ

προηγεμονεύω: ΚΜ/ΒΜ
προηγούμαι: ΚΜ/ΒΜ
προηγούμενος: ΚΜ/ΒΜ
προθερμαίνω: ΚΜ/ΒΜ
πρόθεσις: ΚΜ/ΒΜ
προθεσμία: ΚΜ/ΒΜ
προθεσπίζω: ΚΜ/ΒΜ
προθεωρία: ΔΜ/ΚΜ
προθεωρώ: ΔΜ/ΚΜ
πρόθυμα: ΚΜ/ΜΚ
προθυμερά: ΚΜ/ΜΚ
προθυμερός: ΚΜ/ΜΚ
προθυμερώς: ΚΜ/ΜΚ
προθυμεύγω: ΚΜ/ΜΚ
προθυμία: ΚΜ/ΜΚ
πρόθυμος: ΚΜ/ΜΚ
προθυμώ: ΚΜ/ΜΚ
προθύμως: ΚΜ/ΜΚ
προθύρι: ΔΜ/ΚΜ
προθύριος: ΔΜ/ΚΜ
πρόθυρον: ΔΜ/ΚΜ
προικανάδοχος: ΒΦ/ΚΜ
προικίζω: ΒΦ/ΚΜ
προικιμαίος: ΒΦ/ΚΜ
προικίον: ΒΦ/ΚΜ
προικισμός: ΒΦ-ΚΜ/ΚΜ
προικοδοσία: ΒΦ/ΚΜ
προικοδοτώ: ΒΦ/ΚΜ
προικοπαραδοτήριον: ΒΦ/ΚΜ
προικοσύμφωνον: ΒΦ/ΚΜ
προικοχάρτι: ΒΦ/ΚΜ
προικώνω: ΒΦ/ΚΜ
προικώος: ΒΦ/ΚΜ
προΐμπιτος: ΔΜ/ΚΜ
προϊντιβίζος: ΔΜ/ΚΜ
προιξ -κα: ΒΦ/ΚΜ
προΐστημι: ΜΚ/ΒΜ
προκαθαρίζω: ΔΜ/ΜΚ
προκαθαρτικόν: ΔΜ/ΜΚ
προκαθεδρία: ΔΜ/ΜΚ
προκαθέζομαι: ΔΜ/ΜΚ
προκάθημαι: ΔΜ/ΜΚ
προκαθήμενος: ΔΜ/ΜΚ
προκαθίζω: ΔΜ/ΜΚ
προκαθίστημι: ΔΜ/ΜΚ
προκαθολικόν: ΔΜ/ΜΚ
προκάλυμμα: ΔΜ/ΜΚ
προκαλώ: ΑΒ/ΒΜ
προκαρτερεύω: ΔΜ/ΜΚ
προκαρτερώ: ΔΜ/ΜΚ
προκαταβάλλω: ΔΜ/ΜΚ
προκαταγιγνώσκω: ΧΠ/ΜΚ
προκαταλαμβάνω: ΧΠ/ΜΚ
προκαταμένω: ΧΠ/ΜΚ
προκάταρξις: ΧΠ/ΜΚ
προκαταρχάς: ΧΠ/ΜΚ
προκατάρχω: ΜΚ/ΧΠ
προκατασκευάζω: ΧΠ/ΜΚ
προκατάστασις: ΧΠ/ΜΚ
προκατέχω: ΧΠ/ΜΚ
προκάτοχος: ΜΚ/ΧΠ
πρόκειμαι: ΜΚ/ΧΠ
προκέφαλος: ΜΚ/ΧΠ
προκηρύσσω: ΕΧ/ΒΜ
προκινδυνεύω: ΜΚ/ΧΠ
προκινώ: ΜΚ/ΧΠ
προκλαμάρω: ΜΚ/ΧΠ
προκλίνω: ΜΚ/ΧΠ
προκοίλιος: ΜΚ/ΧΠ
προκοιτάζω: ΜΚ/ΧΠ
προκόνσολο: ΜΚ/ΧΠ
προκοπή: ΑΒ/ΒΜ
προκόπτω: ΜΚ/ΠΜ
προκοσύνη: ΜΚ/ΠΜ
προκουράρω: ΑΒ/ΚΜ
προκουρατόρος: ΑΒ/ΚΜ
προκουρατούρης: ΑΒ/ΚΜ
προκουράτωρ: ΑΒ/ΚΜ
προκουρούρης: ΑΒ/ΚΜ
πρόκοψη: ΒΜ/ΚΜ
προκρίνω: ΒΜ/ΚΜ
πρόκριτος: ΒΜ/ΚΜ
πρόκρουσις: ΒΜ/ΚΜ
προκτίζω: ΕΧ/ΒΜ
προκύπτω: ΒΜ/ΚΜ
προκυρώ: ΒΜ/ΚΜ
πρόκυψις: ΒΜ/ΚΜ
προλαβόν: ΑΒ/ΒΜ
προλαβόντως: ΑΒ/ΒΜ
πρόλαλος: ΑΒ/ΒΜ
προλαλώ: ΒΜ/ΒΜ
προλαμβάνω: ΑΒ/ΒΜ
προλέγω: ΑΒ/ΒΜ
πρόληψις: ΠαΜ/ΜΚ
πρόλοβος: ΕΧ/ΒΜ
προλογίζω: ΠαΜ/ΜΚ
πρόλογος: ΠαΜ/ΜΚ
προλογώ: ΠαΜ/ΜΚ
πρόλοιπος: ΠαΜ/ΜΚ
προμαθητεύω: ΠαΜ/ΜΚ
προμάμμη: ΕΧ/ΒΜ
προμαραίνω: ΕΧ/ΒΜ
προμαχιόνι(ον): ΜΚ/ΒΜ
πρόμαχος: ΜΚ/ΒΜ
προμαχώ: ΜΚ/ΒΜ
προμαχών: ΜΚ/ΒΜ
προμελέτησις: ΜΚ/ΒΜ
προμελετώ: ΜΚ/ΒΜ
προμέσα: ΜΚ/ΒΜ
προμετάρω: ΜΚ/ΒΜ
προμετώπι(ον): ΜΚ/ΒΜ
προμήθεια: ΠΜ/ΜΚ
προμηθεύς: ΠΜ/ΜΚ
προμηθεύω: ΠΜ/ΜΚ
προμηθής: ΠΜ/ΜΚ
προμηνεύγω: ΠΜ/ΜΚ
προμήνυμα: ΠΜ/ΜΚ
προμηνυτεύω: ΠΜ/ΜΚ
προμηνύω: ΠΜ/ΜΚ
προμηνώ: ΠΜ/ΜΚ
προμήτωρ: ΕΧ/ΒΜ
προμιλώ: ΠΜ/ΜΚ
προμισιόν: ΒΜ/ΜΚ
προμίσκα: ΒΜ/ΜΚ
προμιτάρω: ΜΚ/ΒΜ
προμιτέντες: ΒΜ/ΜΚ
προμνημονεύω: ΒΜ/ΜΚ
προμνηστεύομαι: ΒΜ/ΜΚ
προμοσχίς: ΜΚ/ΒΜ
προμυθεύω: ΒΜ/ΜΚ
προμυκίς -ίδα: ΒΜ/ΜΚ
προμυκτήρ: ΒΜ/ΜΚ
προμυκτήρα: ΒΜ/ΜΚ
προμυκτίς -ίδα: ΒΜ/ΜΚ
προμυτίς: ΒΜ/ΜΚ
προμυχία: ΒΜ/ΜΚ
πρόναον: ΕΧ/ΒΜ
προνοητής: ΜΚ/ΔΜ
προνοητικός: ΜΚ/ΔΜ
πρόνοια: ΜΚ/ΔΜ
προνοιάζω: ΜΚ/ΔΜ
πρόνοιασμα: ΜΚ/ΔΜ
προνοιάτορας: ΜΚ/ΔΜ
προνοιάζω: ΜΚ/ΔΜ
προνομαία: ΜΚ/ΔΜ
προνομευτής: ΜΚ/ΔΜ
προνομία: ΜΚ/ΔΜ
προνόμιον: ΜΚ/ΔΜ
προνοτάριος: ΒΜ/ΔΜ
προνοώ: ΜΚ/ΔΜ
πρόντιγκος: ΧΠ/ΜΚ
προντούρω: ΧΠ/ΜΚ
προξενεύω: ΧΠ/ΜΚ
προξενητής: ΧΠ/ΜΚ
προξενητικά: ΧΠ/ΜΚ
προξενήτρια: ΧΠ/ΜΚ
προξενιά: ΧΠ/ΜΚ
προξενίζω: ΧΠ/ΜΚ
πρόξενος: ΒΜ/ΜΚ
προξενώ: ΒΜ/ΜΚ
προοδεύω: ΑΒ/ΜΚ
προοδηγώ: ΑΒ/ΜΚ
προοδοποιός: ΑΒ/ΜΚ
πρόοδος: ΑΒ/ΜΚ
προοικοδομώ: ΑΒ/ΜΚ
προοικονομώ: ΑΒ/ΜΚ
προοιμεύω: ΑΒ/ΜΚ
προοιμιακός: ΑΒ/ΜΚ
προοίμιον: ΑΒ/ΜΚ
προορατικός: ΠΜ/ΜΚ
προορίζω: ΠΜ/ΜΚ
προόρισμα: ΠΜ/ΜΚ
προορισμός: ΠΜ/ΜΚ
προούν: ΠΜ/ΜΚ
προπαίδεια: ΠΜ/ΜΚ
προπαίρνω: ΠΜ/ΜΚ
πρόπαλαι: ΠΜ/ΜΚ
προπάλαιος: ΠΜ/ΜΚ
προπαντός: ΜΚ/ΠΜ
προπάντων: ΜΚ-ΠΜ/ΜΚ

πρόπαππος: ΕΧ/ΒΜ
προπάππους: ΕΧ/ΒΜ
προπαρασκευαστικός: ΕΧ/ΒΜ
προπαρέρχομαι: ΠΜ/ΔΜ
προπάσσω: ΕΧ/ΒΜ
προπατηχτός: ΠΜ/ΔΜ
προπατορικός: ΕΧ/ΒΜ
προπάτωρ: ΕΧ/ΒΜ
προπεμπτής: ΕΧ/ΒΜ
προπέμπω: ΕΧ/ΒΜ
προπεριπατώ: ΒΜ/ΧΠ
προπερνώ: ΒΜ/ΧΠ
προπέρυσι: ΕΧ/ΒΜ
προπέτεια: ΒΜ/ΧΠ
προπετεύω: ΒΜ/ΧΠ
προπέτης (Ι): ΒΜ/ΧΠ
προπέτης (ΙΙ): ΒΜ/ΧΠ
προπετώ: ΒΜ/ΧΠ
προπετώς: ΒΜ/ΧΠ
προπηδώ: ΕΧ/ΒΜ
προπιάνω: ΒΜ/ΧΠ
πρόπιο: ΒΜ/ΧΠ
πρόποδα: ΜΚ/ΔΜ
προποιώ: ΜΚ/ΔΜ
προπολεμώ: ΜΚ/ΔΜ
πρόπολις: ΕΧ/ΒΜ
προπολλού: ΜΚ/ΔΜ
προπομπεύω: ΜΚ/ΔΜ
προπομπή: ΜΚ/ΔΜ
προπομπός: ΜΚ/ΔΜ
προπονέρω: ΜΚ/ΔΜ
προπορεύομαι: ΜΚ/ΔΜ
προπορτσιόν: ΓΠ/ΜΚ
προποτίζω: ΕΧ/ΒΜ
πρόπρε: ΜΚ/ΔΜ
πρόπριος: ΜΚ/ΔΜ
προπύλαιον: ΜΚ/ΔΜ
πρόπυλον: ΜΚ/ΔΜ
προπυριώ: ΚΜ/ΔΜ
?προρόγα: ΚΜ/ΧΠ
?προρογής: ΚΜ/ΧΠ
πρόρρησις: ΚΜ/ΔΜ
πρόρριζος: ΚΜ/ΔΜ
προς: ΚΜ/ΠΜ
προσάββατον: ΚΜ/ΒΦ
προσαγγέλλω: ΚΜ/ΒΦ
προσαγορεύω: ΚΜ/ΒΦ
προσάγω: ΚΜ/ΒΦ
προσαγωγή: ΚΜ/ΒΦ
προσαθύρω: ΚΜ/ΒΦ
προσαίτης: ΚΜ/ΒΦ
προσαιτώ: ΚΜ/ΒΦ
προσακούω: ΚΜ/ΒΦ
προσαναβρύω: ΚΜ/ΒΦ
προσαναγι(γ)νώσκω: ΚΜ/ΒΦ
προσανάγναντις: ΚΜ/ΒΦ
προσανάγω: ΚΜ/ΒΦ
προσανακλίνω: ΚΜ/ΒΦ
προσαναμανθάνω: ΚΜ/ΒΦ

προσαναρτώ: ΚΜ/ΒΦ
προσαναστρέφω: ΚΜ/ΒΦ
προσαναφωνώ: ΚΜ/ΒΦ
προσανεγείρω: ΚΜ/ΒΦ
προσανθίσταμαι: ΚΜ/ΒΦ
προσανίστημι: ΚΜ/ΒΦ
προσανοηταίνω: ΚΜ/ΒΦ
προσανοίγω: ΚΜ/ΒΦ
προσαντιγράφω: ΚΜ/ΒΦ
προσαντίπνευσις: ΚΜ/ΒΦ
προσαντίφημι: ΚΜ/ΒΦ
προσαντλώ: ΚΜ/ΒΦ
προσανυψώ: ΚΜ/ΒΦ
προσαπαγγέλλω: ΚΜ/ΒΦ
προσαπαίρω: ΚΜ/ΒΦ
προσαπαιτώ: ΚΜ/ΒΦ
προσαπάντησις: ΚΜ/ΒΦ
προσαπαντώ: ΚΜ/ΒΦ
προσαπλώ: ΚΜ/ΒΦ
προσαποβλέπω: ΚΜ/ΒΦ
προσαποθνήσκω: ΚΜ/ΒΦ
προσαποκομίζω: ΚΜ/ΒΦ
προσαποκτέννω: ΚΜ/ΒΦ
προσαπολείπω: ΚΜ/ΒΦ
προσαποστέλλω: ΚΜ/ΒΦ
προσαποστρέφομαι: ΚΜ/ΒΦ
προσάπτω: ΚΜ/ΒΦ
πρόσαργα: ΚΜ/ΒΦ
προσατενίζω: ΚΜ/ΒΦ
προσαυξάνω: ΚΜ/ΒΦ
προσαφαρπάζω: ΚΜ/ΒΦ
προσαφίστημι: ΚΜ/ΒΦ
προσβάλλω: ΚΜ/ΒΦ
προσβαστάζω: ΚΜ/ΒΦ
προσβεβαιώ: ΕΧ/ΒΜ
προσβιάζομαι: ΚΜ/ΒΦ
προσβλέπω: ΚΜ/ΒΦ
προσβολή: ΚΜ/ΒΦ
προσβόρειος: ΚΜ/ΒΦ
προσβουλεύομαι: ΚΜ/ΒΦ
προσγελώ: ΚΜ/ΒΦ
προσγενής: ΒΦ/ΜΚ
προσγέρνω: ΜΚ/ΧΠ
προσγεύομαι: ΜΚ/ΧΠ
προσγεωμετρώ: ΜΚ/ΧΠ
προσγράφω: ΜΚ/ΒΜ
προσδαπανώ: ΜΚ/ΧΠ
προσδειλιώ: ΜΚ/ΧΠ
προσδέμω: ΜΚ/ΧΠ
προσδέρνω: ΔΜ/ΒΜ
προσδεσμώ: ΜΚ/ΧΠ
προσδέχομαι: ΜΚ/ΧΠ
προσδηλώ: ΑΒ/ΒΜ
προσδιαβάζω: ΑΒ/ΒΜ
προσδιαβαίνω: ΑΒ/ΧΠ
προσδιακομίζω: ΜΚ/ΧΠ
προσδιακόπτω: ΜΚ/ΧΠ
προσδιάξιμον: ΑΒ/ΒΜ
προσδιαφθείρω: ΒΜ/ΧΠ
προσδιορισμός: ΒΜ/ΧΠ

προσδιοριτικός: ΒΜ/ΧΠ
προσδοκώ: ΒΜ/ΧΠ
προσδουλώνω: ΒΜ/ΧΠ
προσδρομή: ΑΒ/ΧΠ
προσδωρούμαι: ΒΜ/ΧΠ
προσεγγιζαίνω: ΑΒ/ΜΚ
προσεγγίζω: ΑΒ/ΜΚ
προσεγγίνομαι: ΑΒ/ΜΚ
προσεγείρομαι: ΑΒ/ΜΚ
προσείδησις: ΑΒ/ΜΚ
προσεκτικά: ΕΧ/ΒΜ
προσεκτικός: ΕΧ/ΒΜ
προσεκτικώς: ΕΧ/ΒΜ
προσεκφεύγω: ΑΒ/ΜΚ
προσεκφοβώ: ΑΒ/ΜΚ
προσεμβλέπω: ΚΜ/ΜΚ
προσεμμένω: ΑΒ/ΜΚ
προσεμπαίζω: ΑΒ/ΜΚ
προσενεργώ: ΑΒ/ΜΚ
προσεξία: ΔΜ/ΜΚ
πρόσεξις: ΔΜ/ΜΚ
προσεπακολουθώ: ΔΜ/ΜΚ
προσεπακούω: ΔΜ/ΜΚ
προσεπαυξάνω: ΔΜ/ΜΚ
προσεπέρχομαι: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιβαίνω: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιγί(γ)νομαι: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιγράφω: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιδίδωμι: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιθυμώ: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιλέγω: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιμένω: ΔΜ/ΜΚ
προσεπινοώ: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιρρίπτω: ΔΜ/ΜΚ
προσεπίσημος: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιτάσσω: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιτηρώ: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιτρέχω: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιφθέγγομαι: ΔΜ/ΜΚ
προσεπιφωνώ: ΔΜ/ΜΚ
προσεπυφαίνω: ΔΜ/ΜΚ
προσερεθίζω: ΔΜ/ΜΚ
προσέρχομαι: ΔΜ/ΜΚ
προσερώτησις: ΔΜ/ΜΚ
προσερωτώ: ΔΜ/ΜΚ
προσέτι: ΔΜ/ΜΚ
προσευχαριστώ: ΒΜ/ΜΚ
προσευχή: ΒΜ/ΠΜ
προσευχητής: ΒΜ/ΠΜ
προσεύχομαι: ΒΜ/ΠΜ
προσεφαπλώ: ΒΜ/ΠΜ
προσεχής: ΒΜ/ΠΜ
προσέχω: ΒΜ/ΠΜ
προσεχώς: ΒΜ/ΠΜ
προσζεύγνυμαι: ΒΜ/ΠΜ
προσηγορία: ΠαΜ/ΠΜ
προσηκόντως: ΠαΜ/ΠΜ
προσήκω: ΠαΜ/ΠΜ
προσηκώνομαι: ΠαΜ/ΠΜ
προσήλυτος: ΠαΜ/ΠΜ

προσηλώ: ΠαΜ/ΠΜ
προσήλωμα: ΠαΜ/ΠΜ
προσημαίνω: ΠΜ/ΚΜ
προσηνής: ΠΜ/ΚΜ
προσηνώς: ΠΜ/ΚΜ
προσθαρρώ: ΠΜ/ΚΜ
πρόσθεν: ΠΜ/ΚΜ
προσθένω: ΠΜ/ΚΜ
προσθεραπεία: ΑΒ/ΚΜ
πρόσθετος: ΠΜ/ΚΜ
προσθέτω: ΠΜ/ΚΜ
προσθήκη: ΕΧ/ΒΜ
προσθρηνώ: ΕΧ/ΒΜ
προσθύω: ΕΧ/ΒΜ
?πρόσισις: ΒΜ/ΚΜ
προσίστημι: ΠΜ/ΚΜ
προσκαθέζομαι: ΠΜ/ΚΜ
προσκαθορώ: ΠΜ/ΚΜ
πρόσκαιρα: ΜΚ/ΒΜ
προσκαιρινός: ΕΧ/ΒΜ
πρόσκαιρος: ΜΚ/ΒΜ
προσκαίρως: ΕΧ/ΒΜ
προσκαίω: ΜΚ/ΒΜ
προσκαλώ: ΜΚ/ΒΜ
προσκαρτερία: ΔΜ/ΒΜ
προσκαρτερώ: ΔΜ/ΒΜ
προσκατάβασις: ΒΦ/ΠΜ
προσκάταντες: ΒΦ/ΠΜ
προσκατανύσσομαι: ΒΦ/ΠΜ
προσκαταξιώνω: ΒΦ/ΠΜ
προσκατασκάπτω: ΒΦ/ΠΜ
πρόσκειμαι: ΒΦ/ΠΜ
προσκελεύω: ΒΦ/ΠΜ
προσκευάζω: ΒΦ/ΠΜ
προσκεφαλάδα: ΧΠ/ΠΜ
προσκεφαλάδιον: ΧΠ/ΠΜ
προσκεφαλαία: ΧΠ/ΠΜ
προσκεφαλέον: ΧΠ/ΠΜ
προσκέφαλον: ΧΠ/ΠΜ
προσκήνιον: ΒΦ/ΠΜ
προσκλαίω: ΜΚ/ΠΜ
προσκλείω: ΒΦ/ΠΜ
προσκλίνω: ΒΦ/ΠΜ
προσκοιμούμαι: ΒΦ/ΠΜ
προσκολλώ: ΒΦ/ΠΜ
προσκομιδή: ΒΦ/ΠΜ
προσκομίζω: ΒΦ/ΠΜ
πρόσκομμα: ΒΦ/ΠΜ
προσκόπτω: ΒΦ/ΠΜ
προσκοσμώ: ΒΦ/ΠΜ
προσκρέμαμαι: ΒΦ/ΠΜ
πρόσκρουσις: ΒΦ/ΠΜ
πρόσκρουσμα: ΒΦ/ΠΜ
προσκρούω: ΒΦ/ΠΜ
προσκτώμαι: ΒΦ/ΠΜ-ΧΠ
προσκυβερνώ: ΒΦ/ΠΜ
προσκύνημα: ΧΠ/ΠΜ
προσκύνησις: ΧΠ/ΠΜ
προσκυνητά: ΧΠ/ΠΜ
προσκυνητάριον: ΧΠ/ΠΜ

προσκυνητήριον: ΧΠ/ΠΜ
προσκυνητής: ΧΠ/ΠΜ
προσκυνητός: ΧΠ/ΠΜ
προσκυνητώς: ΧΠ/ΠΜ
προσκύνισμα: ΧΠ/ΠΜ
προσκυνώ: ΒΦ/ΧΠ
προσκύπτω: ΜΚ/ΒΦ
προσκυρώ: ΜΚ/ΒΦ
πρόσκυψις: ΜΚ/ΒΦ
προσκωλύω: ΜΚ/ΒΦ
προσλαλώ: ΜΚ/ΒΦ
προσλαμβάνω: ΜΚ/ΒΦ
προσλέγω: ΜΚ/ΒΦ
πρόσλημμα: ΜΚ/ΒΦ
προσλογίζομαι: ΑΒ/ΜΚ
προσλούω: ΑΒ/ΜΚ
προσμαλάσσω: ΑΒ/ΜΚ
προσμαντεύομαι: ΑΒ/ΜΚ
προσμαρτυρώ: ΑΒ/ΜΚ
προσμεγέθης: ΑΒ/ΜΚ
προσμελετώ: ΑΒ/ΜΚ
προσμελωδώ: ΑΒ/ΜΚ
προσμένω: ΑΒ/ΜΚ
προσμεσοθιό: ΜΚ/ΔΜ
προσμηνύω: ΜΚ/ΔΜ
προσμίγω: ΜΚ/ΔΜ
?προσμολώ: ΚΜ/ΔΜ
προσμονάριος: ΜΚ/ΔΜ
προσμονή: ΜΚ/ΔΜ
προσμορφώ: ΜΚ/ΔΜ
προσμυχίς: ΒΜ/ΜΚ
προσνέμω: ΜΚ/ΔΜ
πρόσνευμα: ΜΚ/ΔΜ
προσοδιάζω: ΜΚ/ΔΜ
προσοδιάριος: ΜΚ/ΔΜ
προσοδιαστής: ΜΚ/ΔΜ
προσόδιο(ν): ΜΚ/ΔΜ
πρόσοδος: ΜΚ/ΔΜ
προσοικειώ: ΜΚ/ΔΜ
προσομιλώ: ΕΧ/ΒΜ
προσομοιάζω: ΕΧ/ΒΜ
προσομοιώ: ΕΧ/ΒΜ
προσονειδίζω: ΕΧ/ΒΜ
προσονομάζω: ΕΧ/ΒΜ
προσοργίζομαι: ΕΧ/ΒΜ
προσορέγομαι: ΕΧ/ΒΜ
προσορμώ: ΕΧ/ΒΜ
προσορνιθεύομαι: ΕΧ/ΒΜ
προσοχή: ΒΜ/ΜΚ
προσόψι: ΒΜ/ΜΚ
πρόσοψις: ΒΜ/ΜΚ
προσπάθεια: ΕΧ/ΒΜ
προσπαθώ: ΕΧ/ΒΜ
προσπαίζω: ΕΧ/ΒΜ
προσπαίω: ΕΧ/ΒΜ
προσπαντός: ΣΖ/ΜΚ
προσπαράσσω: ΒΜ/ΜΚ
προσπάσχω: ΕΧ/ΒΜ
πρόσπεινος: ΒΜ/ΜΚ
προσπελάζω: ΕΧ/ΒΜ

προσπερνώ: ΒΜ/ΜΚ
προσπετ(τ)ίβα: ΕΧ/ΠΜ
προσπεύδω: ΕΧ/ΒΜ
προσπέφτω: ΑΒ/ΜΚ
προσπήγνυμι: ΒΦ/ΜΚ
προσπηδώ: ΕΧ/ΒΜ
προσπιάνω: ΑΒ/ΜΚ
προσπιστεύω: ΑΒ/ΜΚ
προσπλάττω: ΑΒ/ΜΚ
προσπλέκω: ΑΒ/ΜΚ
προσπληρώ: ΑΒ/ΜΚ
προσπλουτίζω: ΑΒ/ΜΚ
πρόσποδα: ΑΒ/ΜΚ
προσποδού: ΚΜ/ΜΚ
προσποιώ: ΑΒ/ΜΚ
προσπορεύομαι: ΕΧ/ΒΜ
προσπορθώ: ΕΧ/ΒΜ
πρόσποτε: ΜΚ/ΒΦ
προσράπτω: ΕΧ/ΒΜ
προσριζώ: ΜΚ/ΒΦ
προσρίπτω: ΕΧ/ΒΜ
προσσηκώνω: ΜΚ/ΒΦ
προσσιμώνω: ΠΜ/ΚΜ
προσσυμμαχώ: ΜΚ/ΒΦ
προσσυμπαθώ: ΜΚ/ΒΦ
προσσυνεργώ: ΜΚ/ΒΦ
προστάβραδα: ΜΚ/ΒΦ
προσταγή: ΜΚ/ΒΦ
πρόσταγμα: ΚΜ/ΒΜ
προστακτικός: ΜΚ/ΒΦ
προστακτικώς: ΜΚ/ΒΦ
πρόσταξις: ΜΚ/ΒΦ
προσταπεινώ: ΒΜ/ΚΜ
προσταράσσω: ΒΜ/ΚΜ
προστασία: ΒΜ/ΚΜ
προστάσσω -ττω: ΚΜ/ΒΜ
προστατεύω: ΒΜ/ΚΜ
προστάτης: ΒΜ/ΚΜ
προστάτις: ΒΜ/ΚΜ
προστείνομαι: ΠαΜ/ΚΜ
προστίθημι: ΠΜ/ΚΜ
πρόστιμον: ΠαΜ/ΚΜ
προστίχι: ΒΜ/ΚΜ
προστού: ΠαΜ/ΚΜ
προστρέχω: ΜΚ/ΚΜ
προστρίβω: ΠαΜ/ΚΜ
προστυγχάνω: ΒΜ/ΚΜ
προσυμβιβάζω: ΒΜ/ΚΜ
προσυντυχαίνω: ΒΜ/ΚΜ
προσυπακούω: ΔΜ/ΚΜ
προσυπαντώ: ΒΜ/ΚΜ
προσυπογράφω: ΒΜ/ΚΜ
προσυφαίνω: ΒΜ/ΚΜ
προσφάγιον: ΕΧ/ΒΜ
προσφάν: ΕΧ/ΒΜ
πρόσφατος: ΕΧ/ΒΜ
προσφάτως: ΕΧ/ΒΜ
προσφέρω: ΒΜ/ΜΚ
προσφεύγω: ΜΚ/ΒΦ
προσφθέγγομαι: ΕΧ/ΒΜ

προσφιλής: ΕΧ/ΒΜ
προσφοβώ: ΕΧ/ΒΜ
προσφορά: ΜΚ/ΒΦ
πρόσφορο(ν): ΜΚ/ΒΦ
προσφορώ: ΜΚ/ΒΦ
πρόσφυγος: ΜΚ/ΒΦ
προσφυλάττω: ΕΧ/ΒΜ
προσφυσώ: ΜΚ/ΔΜ
προσφυώς: ΜΚ/ΔΜ
προσφωνώ: ΜΚ/ΔΜ
πρόσχαιρος (Ι): ΠΜ/ΜΚ
προσχαίρω -ομαι: ΠΜ/ΜΚ
προσχαμηλώνω: ΔΜ/ΜΚ
πρόσχαρος (Ι): ΠΜ/ΜΚ
πρόσχαρος (ΙΙ): ΠΜ/ΜΚ
προσχαρούμενος: ΠΜ/ΜΚ
προσχειράριος: ΠΜ/ΚΜ
προσχειρούμαι: ΠΜ/ΜΚ
προσχορηγώ: ΔΜ/ΜΚ
προσχωρώ: ΔΜ/ΜΚ
προσψαύω: ΕΧ/ΒΜ
προσψεύδομαι: ΕΧ/ΒΜ
προσψήνω: ΕΧ/ΒΜ
πρόσω: ΕΧ/ΒΜ
προσωδία: ΔΜ/ΜΚ
προσωθώ: ΕΧ/ΒΜ
προσώμιν: ΔΜ/ΜΚ
προσωνυμία: ΕΧ/ΒΜ
προσωπάκι: ΔΜ/ΒΜ
προσωπίδα: ΔΜ/ΒΜ
προσωπικός: ΔΜ/ΒΜ
προσωπικώς: ΔΜ/ΒΜ
προσωπολήπτης: ΔΜ/ΒΜ
προσωποληψία: ΔΜ/ΒΜ
προσωπόληψις: ΔΜ/ΒΜ
πρόσωπον: ΜΚ/ΒΜ
προσωποποιία: ΔΜ/ΒΜ
προσωποποιώ: ΔΜ/ΒΜ
προσωρινός: ΕΧ/ΒΜ
πρόσωρος: ΕΧ/ΒΜ
πρότασις: ΔΜ/ΜΚ
προτάσσω -ττω: ΔΜ/ΜΚ
προτείνω: ΔΜ/ΜΚ
προτελευτή: ΕΧ/ΒΜ
πρότερα: ΠαΜ/ΜΚ
προτερεύω: ΠαΜ/ΜΚ
προτέρημα: ΕΧ/ΒΜ
προτέριμος: ΠαΜ/ΜΚ
πρότερον: ΠαΜ/ΜΚ
πρότερος: ΠαΜ/ΜΚ
προτέρου: ΜΚ/ΠΜ
προτερώ: ΠαΜ/ΜΚ
προτεστάρω: ΑΒ/ΜΚ
προτεστιάζω: ΑΒ/ΜΚ
προτέστο: ΑΒ/ΜΚ
προτζεσόροι: ΑΒ/ΜΚ
προτηρητής: ΑΒ/ΜΚ
προτίθημι: ΠΜ/ΜΚ
προτιμεύω: ΑΒ/ΜΚ
προτιμή: ΑΒ/ΜΚ
προτίμησις: ΑΒ-ΜΚ/ΒΜ
προτιμητέος: ΑΒ/ΜΚ
προτιμότερος: ΑΒ/ΜΚ
προτιμώ: ΑΒ/ΜΚ
προτού: ΒΜ/ΧΠ
προτρεπτικός: ΕΧ/ΧΠ
προτρέπω: ΕΧ/ΧΠ
προτρέφω: ΚΜ/ΒΜ
προτρέχω: ΜΚ/ΧΠ
πρότριτα: ΒΜ/ΧΠ
προτροπή: ΕΧ/ΧΠ
προτσενδέρω: ΒΜ/ΧΠ
προτσέσσο: ΒΜ/ΧΠ
προτυπώνω: ΒΜ/ΧΠ
προυμουτιάζω: ΜΚ/ΒΜ
προυμούτιασμα: ΜΚ/ΧΠ
προύνον: ΕΧ/ΧΠ
Προύνος: ΕΧ/ΧΠ
προϋπάγω: ΜΚ/ΧΠ
προϋπάντησις: ΒΜ/ΧΠ
προϋπαντώ: ΒΜ/ΧΠ
προΰπαρξις: ΜΚ/ΧΠ
προϋπερασμένος: ΒΜ/ΧΠ
προυσινός: ΜΚ/ΧΠ
προύχων -οντας: ΠαΜ/ΒΦ
προφαίνω: ΠαΜ/ΒΦ
προφανής: ΕΧ/ΒΜ
προφαντικά: ΠαΜ/ΒΦ
προφανώς: ΕΧ/ΒΜ
προφασίζομαι: ΠαΜ/ΒΦ
πρόφασις -ση: ΠαΜ/ΒΦ
προφάσκω: ΠαΜ/ΒΦ
πρόφερσις: ΕΧ/ΒΜ
προφέρω: ΕΧ/ΒΜ
προφεσιόν: ΕΧ/ΒΜ
πρόφημι: ΕΧ/ΒΜ
προφητάναξ: ΜΚ/ΒΦ
προφητάρχω: ΜΚ/ΒΦ
προφητεία: ΜΚ/ΒΦ
προφήτευμα: ΜΚ/ΒΦ
προφητεύω: ΕΧ/ΒΦ
προφήτης: ΜΚ/ΒΦ
προφητικός: ΜΚ/ΒΦ
προφητικώς: ΜΚ/ΒΦ
προφήτις: ΜΚ/ΒΦ
προφήτισσα: ΜΚ/ΒΦ
προφήτος: ΜΚ/ΒΦ
προφθάνω: ΕΧ/ΒΜ
προφθαστής: ΕΧ/ΒΜ
προφίλι: ΔΜ/ΠΜ
προφοίβασμα: ΜΚ/ΒΦ
προφονεύω: ΕΧ/ΒΜ
προφορητικός: ΕΧ/ΒΜ
προφόριον: ΕΧ/ΒΜ
προφούρνι(ο)ν: ΕΧ/ΒΜ
πρόφρων: ΕΧ/ΒΜ
προφυλακή: ΕΧ/ΒΜ
προφυλακτικός: ΕΧ/ΒΜ
προφωνεύω: ΕΧ/ΒΜ
Προφωνήσιμος: ΕΧ/ΒΜ
προφώνησις: ΕΧ/ΒΜ
προφωνίζω: ΕΧ/ΒΜ
προφωνώ: ΕΧ/ΒΜ
προχαιρετίζω: ΕΧ/ΒΜ
προχαίρομαι: ΠΜ/ΚΜ
προχάπτω: ΕΧ/ΒΜ
προχάραγμα: ΕΧ/ΒΜ
πρόχειρα: ΠΜ/ΚΜ
προχειρίζω: ΠΜ/ΚΜ
προχείριον: ΠΜ/ΚΜ
προχείρισις: ΠΜ/ΚΜ
πρόχειρος: ΠΜ/ΚΜ
προχείρως: ΠΜ/ΚΜ
πρόχεσον: ΕΧ/ΠΜ
προχέω: ΒΜ/ΠΜ
προχθές: ΕΧ/ΒΜ
προχθεσινός: ΕΧ/ΒΜ
προχορηγώ: ΕΧ/ΒΜ
προχωρώ: ΔΜ/ΠΜ
προψές: ΕΧ/ΒΜ
προψεσινός: ΕΧ/ΒΜ
προψηφίζω: ΕΧ/ΒΜ
προωθώ: ΜΚ/ΠΜ
προώσθημα: ΜΚ/ΠΜ
πρύμνα: ΜΚ/ΠΜ
πρύμνη: ΜΚ/ΠΜ
πρύτανις: ΜΚ/ΠΜ
πρώην: ΕΧ/ΒΜ
πρωί: ΒΜ/ΠΜ
πρωία: ΜΚ/ΠΜ
πρώιμα: ΜΚ/ΠΜ
πρωιμάδα: ΜΚ/ΠΜ
πρωιμάδι: ΜΚ/ΠΜ
πρωιμάρι: ΜΚ/ΠΜ
πρωιμοεγγαστρωμένος: ΜΚ/ΠΜ
πρώιμος: ΜΚ/ΠΜ
πρωινή: ΒΜ/ΠΜ
πρωινό(ν): ΒΜ/ΜΚ
πρωινός: ΒΜ/ΠΜ
πρώτα: ΠΜ/ΧΠ
πρωταγαπώ: ΕΧ/ΒΜ
πρωτάγγελος: ΧΠ/ΠΜ
πρωτάδελφος: ΧΠ/ΠΜ
πρωταθλητής: ΧΠ/ΠΜ
πρώταθλος: ΧΠ/ΠΜ
πρωταίος: ΧΠ/ΠΜ
πρωταλλαγάτωρ: ΧΠ/ΠΜ
πρωτανίψι(ο)ν: ΧΠ/ΠΜ
πρωταπόστολος: ΧΠ/ΠΜ
πρωτάρικος: ΧΠ/ΠΜ
πρωταρχής: ΧΠ/ΠΜ
πρωταρχίζω: ΧΠ/ΠΜ
πρωταρχινώ: ΧΠ/ΠΜ
πρωταρχοντόπουλο: ΧΠ/ΠΜ
πρώταρχος: ΜΚ/ΠΜ
πρωτάτο(ν): ΜΚ/ΠΜ
πρωτάτος: ΜΚ/ΠΜ
πρωτεία: ΜΚ/ΠΜ
πρωτείον: ΜΚ/ΠΜ

πρωτείος: ΜΚ/ΠΙΜ
πρωτέκδικος: ΜΚ/ΠΙΜ
πρωτελάτης: ΜΚ/ΠΙΜ
πρωτεξαδέλφι: ΜΚ/ΠΙΜ
πρωτεξάδελφος: ΜΚ/ΠΙΜ
πρωτεργάτης: ΜΚ/ΠΙΜ
πρωτεύω: ΜΚ/ΠΙΜ
πρωτινός: ΔΜ/ΠΙΜ
πρώτις: ΠΙΜ/ΧΠ
πρώτιστα: ΠΙΜ/ΧΠ
πρώτιστος: ΠΙΜ/ΧΠ
πρωτοαμαρτεύω: ΕΧ/ΒΜ
πρωτοαμιράς: ΧΠ/ΠΙΜ
πρωτοαποστολάριος: ΧΠ/ΠΙΜ
πρωτοαρχεύω: ΧΠ/ΠΙΜ
πρωτοασηκρήτης: ΜΚ/ΒΜ
πρωτοβαβά: ΑΒ/ΒΦ
πρωτοβάνω: ΑΒ/ΧΠ
πρωτοβασιλεύω: ΑΒ/ΒΦ
πρωτοβγάνω -λλω: ΑΒ/ΧΠ
πρωτοβεστιαράτον: ΑΒ/ΒΦ
πρωτοβεστιάριος: ΑΒ/ΒΦ
πρωτοβεστιαρίτης: ΑΒ/ΒΦ
πρωτόγαμος: ΕΧ/ΒΜ
πρωτογενής: ΕΧ/ΒΜ
πρωτογέννητος: ΕΧ/ΒΜ
πρωτογεννήτωρ: ΕΧ/ΒΜ
πρωτογεννώ: ΕΧ/ΒΜ
πρωτόγερος: ΜΚ/ΒΦ
πρωτογίνομαι: ΜΚ/ΒΦ
πρωτογνώθω: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοδιάβολος: ΕΧ/ΒΜ
πρωτοδίδω: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοδομέστικος: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοεξοδιαστής: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοέρχομαι: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοευρίσκω: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοημερώνω: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοζαριστής: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοθείος: ΜΚ/ΒΦ
πρωτόθρονος: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοϊερακάριος: ΜΚ/ΒΦ
Πρωτοϊούλιος: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοϊπποκόμος: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοκαβαλάρης: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοκαβαλικεύω: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοκαθεδρία: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοκαθήμενος: ΜΚ/ΒΦ
πρωτοκάλφας: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοκάμνω: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοκανονάρχης: ΒΜ/ΧΠ
πρωτοκανονάρχος: ΒΜ/ΧΠ
πρωτοκάπηλος: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοκερνάτορας: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοκηρύσσω: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοκλέπτης: ΒΜ/ΒΦ
πρωτόκλητος: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοκόμης: ΒΜ/ΧΠ
?πρωτοκονδαραίος: ΒΜ/ΧΠ
πρωτοκορυφαίος: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοκουρκουσούρα: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοκτίζω: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοκτίστης: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοκυνηγός: ΒΜ/ΒΦ
πρωτόλεια: ΕΧ/ΒΜ
πρωτολειτουργώ: ΕΧ/ΒΜ
πρωτοληστής: ΕΧ/ΒΜ
πρωτομαΐστωρ: ΕΧ/ΒΜ
πρωτομάρτυρα: ΕΧ/ΒΜ
πρωτομάρτυρας: ΕΧ/ΒΜ
πρωτομάρτυς: ΕΧ/ΒΜ
πρωτομάστορας: ΕΧ/ΒΜ
πρωτομεριά: ΕΧ/ΒΜ
πρωτομπαίνω: ΕΧ/ΒΜ
πρώτον: ΠΙΜ/ΧΠ
πρωτονοβελίσιμος: ΒΜ/ΒΦ
πρωτονοτάριος: ΒΜ/ΠΙΜ
πρωτοοικοδόμος: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοοστιάριος: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοπαγής: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοπαλληκάρι(ον) -ρο(ν): ΒΜ/ΧΠ
πρωτοπαπάς: ΠΙΜ/ΚΜ
πρωτοπηγαίνω: ΠΙΜ/ΒΦ
πρωτοπιάνω: ΒΜ/ΒΦ
πρωτοπλασμένος: ΒΜ/ΒΦ
πρωτόπλαστος: ΕΧ/ΒΜ
πρώτος: ΠΙΜ/ΧΠ
πρωτοσέβαστος: ΑΒ/ΚΜ
πρωτοσπαθάριος: ΑΒ/ΚΜ
πρωτοστάτης: ΔΜ/ΚΜ
πρωτοστέκομαι: ΔΜ/ΚΜ
πρωτοστρατοράτο(ν): ΔΜ/ΜΚ
πρωτοστρατόρισσα: ΔΜ/ΜΚ
πρωτοστράτωρ -ορας: ΔΜ/ΜΚ
πρωτοσυγγενής: ΑΒ/ΚΜ
πρωτοσύγκελλος: ΑΒ/ΚΜ
πρωτόσυκο(ν): ΑΒ/ΚΜ
πρωτοσυμβουλεύω: ΧΠ/ΚΜ
πρωτοσύμβουλος: ΧΠ/ΚΜ
πρωτοσυντυχαίνω: ΧΠ/ΚΜ
πρωτοτοκάρι(ν): ΧΠ/ΜΚ
πρωτοτόκια: ΧΠ/ΜΚ
πρωτοτοκία: ΧΠ/ΜΚ
πρωτοτοκίζω: ΧΠ/ΜΚ
πρωτότοκος: ΧΠ/ΜΚ
πρωτοτοκώ: ΧΠ/ΜΚ
πρωτότυπος: ΑΒ/ΜΚ
πρωτοϋπάρχω: ΑΒ/ΜΚ
πρωτοΰπνιον: ΑΒ/ΜΚ
πρωτόυπνος: ΑΒ/ΜΚ
πρωτοφαίνομαι: ΑΒ/ΜΚ
πρωτοφανίστικος: ΑΒ/ΜΚ
πρωτοφονεύω: ΠαΜ/ΜΚ
πρωτοφταίστης: ΠαΜ/ΜΚ
πρωτοχαιρετίζω: ΠαΜ/ΜΚ
πρωτοψάλλω: ΠΙΜ/ΜΚ
πρωτοψάλτης: ΠΙΜ/ΜΚ
πρωτύτερα: ΔΜ/ΠΙΜ
πρωτύτερον: ΔΜ/ΠΙΜ
πρωτύτερος: ΔΜ/ΠΙΜ
πταίρω: ΒΜ/ΔΜ
πταίσιμον: ΚΜ/ΒΜ
πταίσις: ΒΜ/ΔΜ
πταίσμα: ΠαΜ/ΔΜ
πταισμολογώ: ΠαΜ/ΔΜ
πταίστης: ΠαΜ/ΔΜ
πταίστρια: ΠαΜ/ΔΜ
πταίω: ΒΦ/ΜΚ
πταρμετικός: ΕΧ/ΠΙΜ
πτεριάζω: ΑΒ/ΜΚ
πτέρνα: ΒΜ/ΠΙΜ
πτερνίζω: ΕΧ/ΠΙΜ
πτέρνινος: ΕΧ/ΠΙΜ
πτερνισμός: ΕΧ/ΠΙΜ
πτερνιστήρα: ΕΧ/ΠΙΜ
πτερνιστηρία: ΕΧ/ΠΙΜ
πτερνιστηρίζω: ΕΧ/ΠΙΜ
πτερνιστήριον: ΕΧ/ΠΙΜ
πτερνιστής: ΕΧ/ΠΙΜ
πτερνίστρια: ΕΧ/ΠΙΜ
πτερόν: ΒΦ/ΔΜ
πτερορρυΐα: ΑΒ/ΜΚ
πτερούγα: ΑΒ/ΜΚ
πτερουγάτος: ΑΒ/ΜΚ
πτερουγιάζω: ΑΒ/ΜΚ
πτερουγίζω: ΑΒ/ΜΚ
πτερούγιν: ΑΒ/ΜΚ
πτεροφόρος: ΑΒ/ΜΚ
πτεροφυώ: ΑΒ/ΜΚ
πτερύγιον: ΑΒ/ΜΚ
πτέρυξ: ΒΜ/ΜΚ
πτέρυξις: ΒΜ/ΜΚ
πτερώ -ώνω: ΠαΜ/ΜΚ
πτερωτός: ΒΜ/ΜΚ
πτηνοβάτης: ΕΧ/ΚΜ
πτηνοβατώ: ΕΧ/ΚΜ
πτηνός: ΕΧ/ΚΜ
πτική: ΒΜ/ΚΜ
πτισάνη: ΒΜ/ΚΜ
πτοώ: ΚΜ/ΔΜ
πτύελος: ΑΒ/ΚΜ
?πτύφικο(ν): ΑΒ/ΚΜ
πτώμα: ΑΒ/ΚΜ
πτώσιμος: ΑΒ/ΚΜ
πτώσις: ΑΒ/ΚΜ
πτωχά: ΕΧ/ΚΜ
πτωχαδάκι: ΕΧ/ΚΜ
πτωχαίνω: ΕΧ/ΚΜ
πτωχάκι: ΕΧ/ΚΜ
πτωχεία: ΜΚ/ΚΜ
πτώχεμα: ΕΧ/ΚΜ
πτωχεύω: ΕΧ/ΚΜ
πτωχίζω: ΕΧ/ΚΜ
πτωχικά: ΕΧ/ΚΜ
πτωχικός: ΕΧ/ΚΜ
πτωχολογία: ΕΧ/ΚΜ
πτωχολόγιν: ΕΧ/ΚΜ

πτωχοπαπαδάκης: ΕΧ/ΚΜ
πτωχοπροδρομάτον: ΕΧ/ΚΜ
πτωχός: ΜΚ/ΚΜ
πτωχοσύνη: ΕΧ/ΚΜ
πτωχότης: ΕΧ/ΚΜ
πτωχοτροφείον: ΕΧ/ΚΜ
πτωχοτροφία: ΕΧ/ΚΜ
πτωχούλης: ΕΧ/ΚΜ
πτωχούλικος: ΕΧ/ΚΜ
πτωχούτσικος: ΕΧ/ΚΜ
πτωχυνίσκω: ΕΧ/ΚΜ
πτωχωπός: ΕΧ/ΚΜ
πυγματέας: ΑΒ/ΧΠ
πυγμάχος: ΑΒ/ΧΠ
πυγμή: ΑΒ/ΧΠ
πυθμήν -ένας: ΠαΜ/ΧΠ
πυκνά: ΑΒ/ΧΠ
πυκνάδα: ΑΒ/ΧΠ
πυκνερός: ΑΒ/ΧΠ
πυκνοβλαστημένος: ΑΒ/ΧΠ
πυκνογυριζόμενος: ΑΒ/ΧΠ
πυκνογύρισμα: ΑΒ/ΧΠ
πυκνοδενδρία: ΑΒ/ΧΠ
πυκνοπρασινίζω: ΑΒ/ΧΠ
πυκνόπυργος: ΑΒ/ΧΠ
πυκνός: ΑΒ/ΧΠ
πυκνοτέρως: ΑΒ/ΧΠ
πυκνοφύτευτος: ΑΒ/ΧΠ
πυκνώνω: ΑΒ/ΧΠ
πυκνώς: ΑΒ/ΧΠ
πύκνωσις: ΑΒ/ΧΠ
πυκταρά: ΑΒ/ΧΠ
πύκτης: ΑΒ/ΧΠ
πυλαίον: ΑΒ/ΔΜ
πυλεών: ΔΜ/ΠΜ
πύλη: ΑΒ/ΔΜ
πυλοεκατοντάς: ΑΒ/ΔΜ
πυλών -ας: ΑΒ/ΔΜ
πυλωρός: ΑΒ/ΔΜ
πύξινος: ΑΒ/ΔΜ
πυξόμηλον: ΑΒ/ΔΜ
πυξός: ΑΒ/ΔΜ
πυοποιός: ΑΒ/ΔΜ
πυρ: ΒΦ/ΜΚ
πύρα: ΒΦ/ΜΚ
πυρά: ΒΦ/ΜΚ
πυράγρα: ΒΦ/ΜΚ
πυράζω: ΒΦ/ΜΚ
πυραμίς -ίδα: ΠαΜ/ΜΚ
πυραμοειδής: ΠαΜ/ΜΚ
πυραυγίζω: ΒΦ/ΜΚ
πυρβολέας: ΒΦ/ΚΜ
πυργάκι: ΕΧ/ΚΜ
πυργιανός: ΒΦ/ΚΜ
πυργοβόλημα: ΕΧ/ΚΜ
πυργογύριστος: ΕΧ/ΚΜ
πυργόδωμα: ΕΧ/ΚΜ
πυργοθεμελιώνω: ΕΧ/ΚΜ
πυργομαχώ: ΕΧ/ΚΜ
πυργοποιία: ΕΧ/ΚΜ
πύργος: ΜΚ/ΠΜ
πυργοφύλακτος: ΕΧ/ΚΜ
πυργώ -ώνω: ΕΧ/ΚΜ
πύργωμα: ΕΧ/ΚΜ
πύργωσις -ση: ΕΧ/ΚΜ
πύρεθρον: ΒΦ/ΜΚ
πύρεξις -η: ΠαΜ/ΜΚ
πυρέσσω: ΠαΜ/ΜΚ
πυρετός: ΠαΜ/ΜΚ
πυρετώνω: ΠαΜ/ΜΚ
πυρία: ΒΦ/ΜΚ
πυριά: ΒΦ/ΜΚ
πυριάζω: ΒΦ/ΜΚ
πυριάλωτος: ΒΦ/ΜΚ
πυρίζω: ΒΦ/ΜΚ
πυρίκαυστος: ΒΦ/ΜΚ
πυριλόχευτος: ΒΦ/ΜΚ
πυρίμορφος: ΒΦ/ΜΚ
πύριν: ΒΦ/ΜΚ
πύρινος: ΝΠ/ΜΚ
πυρινοφλογισμένος: ΝΠ/ΒΦ
πυρίπνοος: ΕΧ/ΒΜ
πυρισμός: ΕΧ/ΧΠ
πυριφλέγεθος: ΑΒ/ΒΦ
πυρίφλεκτος: ΑΒ/ΒΜ
πυριώ: ΒΦ/ΜΚ
πυρκαϊά: ΕΧ/ΧΠ
πυρκατακαμένος: ΠαΜ/ΒΜ
πυροβολικά: ΠαΜ/ΚΜ
πυρόβολον: ΠαΜ/ΚΜ
πυρόβολος (Ι): ΒΦ/ΚΜ
πυροβόλος: ΠαΜ/ΚΜ
πυροβολώ: ΠαΜ/ΚΜ
πυροδαυλός: ΠαΜ/ΧΠ
πυροκαμένος: ΠαΜ/ΧΠ
πυρομάχος: ΠαΜ/ΒΦ
πυρομματώ: ΠαΜ/ΒΜ
πυρός (Ι): ΠαΜ/ΒΦ
πυρός (ΙΙ): ΠαΜ/ΧΠ
πυροστάτης: ΕΧ/ΧΠ
πυροστιά: ΕΧ/ΧΠ
πυροφάνι: ΕΧ/ΒΦ
πυροφλογοπόταμον: ΕΧ/ΒΦ
πυροχάλκωμα: ΕΧ/ΒΦ
πυρπολώ: ΕΧ/ΒΦ
πυρράκης: ΝΠ/ΔΜ
πυρρίχιος: ΕΧ/ΒΦ
πυρρόγαιος: ΕΧ/ΒΦ
πυρ(ρ)οειδής: ΠαΜ/ΧΠ
πυρρός: ΠαΜ/ΧΠ
πυρρότριχος: ΕΧ/ΒΦ
πυρρώδης: ΜΚ/ΜΚ
πυρσόλευκος: ΕΧ/ΒΦ
πυρσός: ΝΠ/ΔΜ
πυρφλέγων: ΑΒ/ΜΚ
πυρφλογίζω: ΑΒ/ΜΚ
πυρφόρος: ΑΒ/ΜΚ
πυρώ: ΒΦ/ΜΚ
πυρωδάτος: ΑΒ/ΜΚ
πυρώδης: ΑΒ/ΜΚ
πυρωθείς: ΜΚ/ΜΚ
πύρωμαν: ΑΒ/ΜΚ
πυρωνία: ΑΒ/ΜΚ
πύρωσις: ΑΒ/ΜΚ
πυρωτός: ΑΒ/ΜΚ
πυτία: ΑΒ/ΜΚ
πώγος: ΝΠ/ΔΜ
πώγων: ΝΠ/ΔΜ
πωλάριον: ΑΔ/ΠΜ
πώλησις: ΕΧ/ΠΜ
πωλότροφος: ΕΧ/ΠΜ
πωλοτρόφος: ΕΧ/ΠΜ
πωλώ: ΔΜ/ΚΜ
πώμα: ΕΧ/ΠΜ
πωματίζω: ΒΜ/ΚΜ
πώποτε: ΧΠ/ΠΜ
Πωρικολόγος: ΕΧ/ΠΜ
πώρος: ΝΠ/ΔΜ
πωρότης: ΝΠ/ΔΜ
πωρύνω: ΝΠ/ΔΜ
πώρωσις: ΝΠ/ΔΜ
πως: ΠΜ/ΧΠ
πώς: ΠΜ/ΧΠ
πώσποτε: ΠΜ/ΧΠ
ραβάσι(ον): ΑΒ/ΠΜ
ραββί: ΕΧ/ΠΜ
ραβδάκι: ΝΠ/ΔΜ
ραβδακιά: ΝΠ/ΔΜ
ραβδάτορας: ΑΒ/ΜΚ
ραβδέα: ΑΒ/ΜΚ
ραβδίζω: ΝΠ/ΔΜ
ραβδίον: ΕΧ/ΧΠ
ράβδισμα(ν): ΝΠ/ΔΜ
ραβδισμός: ΝΠ/ΔΜ
ραβδίτσιν: ΝΠ/ΔΜ
ραβδοβαστάκιν: ΝΠ/ΔΜ
ραβδοκοπώ: ΝΠ/ΔΜ
ραβδοξύλισμα(ν): ΝΠ/ΔΜ
ραβδόπουλο(ν): ΝΠ/ΔΜ
ράβδος: ΕΧ/ΔΜ
ραβδούχος: ΕΧ/ΔΜ
ραβέντι: ΕΧ/ΔΜ